THEOREMATA.

MARCI ANTONII ZIMARAE SANCTIPETRINATIS, PHILOSOPHI ſolertisſimi Theoremata, ſeu memorabilium Propoſitionum limitationes: cum additionibus ab ipſo auctore poſt primam impresſionem factis, quas ſub hoc ſigno * nouiter reperies.

NVNC POST OMNES ALIAS EDITIONES expurgationesq́ accuratisſime ſuis meritis reſtituta.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO OMNIVM Theorematum ac Propoſitionum notabilium, iuxta ordinem Alphabeti.

VENETIIS, apud Petrum de Fine,
1556.

VT SINE TVO LABORE

QVAE IN HOC OPERE STVDIOSE

Lector propoſitiones habentur cognoſcere ualeas, Titulos earum ſecundũ Alphabeticum ordinem appoſui, necnon in qua facultate huiuſmodi propoſitiones, quoue Libro ſcribantur adnotare perplacuit.

De litera A.

10. meta. ACTVS eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi Propoſitio prima
7. met. Actus eſt qui ſeparat & diſtinguit 2
7. met. Accidentia ſunt entia eo, quia taliter entis 3
8. met. Accidentia ſolo numero differentia in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt 5
8. met. Agens extrahens aliquid de potentia ad actum non largitur multitudinem, ſed perfectionem 113
lib. de ſtru. Actio agentis nil aliud eſt, quàm extrahere rẽ de potẽtia ad actũ 112
2. phyſi. Accidens uni, alteri non eſt ſubſtantia 4
2. phyſi. Agens, forma, & finis multoties coincidunt in unum 93
1. cœli. Augmentatio præſupponit alterationem 58
1. genera. Ab uno agente inquantũ unũ, immediate non prouenit niſi unum 22
1. animæ. Actus & potentia ſunt differentiæ entis, quæ contingunt omnibus prædicamentis, & ſunt ualde oppoſitæ 109
In prædicamentis. A priuatione ad habitum impoſſibilis regreſſus 102

De litera B

4. meta. Bonitas eſt paſſio entis Propoſitio 48

De litera C

7. meta. Conueniens fit a conueniente Propoſitio 16
9. meta. Cœlum nihil prohibet ut ſit materia, ſed prohibet ut ſit forma 108
2. de gene. Calidi eſt rarefacere, & frigidi eſt condenſare 17
10. meta. Color, & ſapor, & odor, ſunt paſſiones mixti 31
10. meta. Corruptibile, & incorruptibile genere differunt 62
4. meteo. Contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant 67
Cauſæ contrariæ ſunt contrariorum effectuum 32
Calor concentratus fortius operatur 65
Cauſa eſt nobilior cauſato, ſeu perfectior 69

De litera D

5. meta. Diuiſibilitas eſt paſſio quantitatis Propoſitio 98
1. animæ. Dialecticus diffinit per formam, phyſicus autem per materiam 80
In logi. Differentiæ ultimæ rerum non recipiunt magis, & minus 54
1. poſterio. Demonſtrationes non ſunt de his quæ ſunt per accidens 42

De litera E

1. meta. Eadẽ ſunt principia, & cauſæ eſſendi, & cognoſcendi Propõ 85
5. meta. Elementum eſt ex quo fit aliquid ut in exiſtente indiuiſibile ſecundũ ſpeciem in aliam ſpeciem 27
12. meta. Eadem ſunt principia omnium prædicamentorum 30
1. cœli. Entia omnia, aut ſunt ſubſtãtiæ, aut accidẽtia, aut uiæ ad eẽ iſtorũ 49

De litera F

7. meta. Forma eſt prior materia, & eadem ratione eſt prior, & magis ens cõpoſito ex utriſque Propoſitio 10
2. phyſi. Finis eſt cauſa cauſarum 107
1. cœli. Forma eſt ſubiectũ utilitatis, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ 11
1. cœli. Finitum eſt cui additio fieri poteſt 25
1. cœli. Fruſtra eſt illa potentia quæ non reducitur ad actum 117
4. meteo. Frigiditas non ingreditur opus naturæ 73

De litera G

1. meteo. Grauiſſimum eſt omnium quod eſt in medio Propoſitio 26

De litera I

3. meta. In mathematicis non eſt bonum neque finis Propoſitio 88
7. meta. In conceptis cum materia, aliud eſt quod quid eſt ab eo cuius eſt quod quid eſt 39
7. meta. Idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam 114
10. meta. In omni genere eſt unum primum quod eſt metrum, & menſura omnium exiſtentium in illo genere 13
lib. de ſtru.
3. de anima Impoſſibile ẽ quod actio, & paſſio ab una, & eadẽ natura procedãt 68
In prima forma, eſſentia eſt quiditas eius, aliæ autem formæ diuerſantur in quiditate, & eſſentia quoquo modo 40
3. de anima
3. de anima Intellectus omnia intelligit 86
3. de anima Intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitatem rei intellectæ 36
3. de anima Intellect⁹, & intellectũ, & intellectio ſũt idẽ in abſtractis a materia 127
7. phyſi. Intellectus abſtrahit a materia 99
1. poſterio. In ſpecie atoma fit comparatio 55
1. cœli. Infinitum ſecundum quod infinitum eſt ignotum 37
Intelligentia & orbis uerius cõſtituunt unum, quam ſit compoſitum ex materia & forma 82

De litera L

Locus totius, & locus partis idem eſt Propoſitio 50 1. cœli.

De litera M 7. meta.

Materia non eſt quid, nec quale, nec quantum Propoſitio 15 7. meta.
Mathematicus non abſtrahit a materia intelligibili 81 8. meta.
Multitudo aut eſt ex multitudine materierum, aut ex multitudine agentium, ſi fuerit poſſibile ut formæ diuerſæ habeant eandem materiam, aut ex multitudine ſecundarum cauſarum 44 10. meta.
Materia negatione cognoſcitur 36 12. meta.
Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorum unus eſt finitæ motionis, & eſt anima exiſtens in eo: alter eſt infinitæ motionis, & eſt potentia quæ non eſt in materia 61 12. meta.
Materia eſt cauſa pluralitatis, ſeu numeralitatis apud philoſophos, & cauſa conuenientiæ in multitudine numerali eſt forma 97 2. phyſi.
Mathematicus ſolum de cauſa formali conſiderat 34 5. phyſi.
Motus ſpecificantur a terminis 32 5. phyſi.
Medium eſt in quod prius mutans mutat, quàm in extremum 72 7. phyſi.
Motus qui eſt ab extrinſeco motore eſt uiolentus 70 7. phyſi.
Mouens & motum ſunt ſimul 120 8. phyſi.
Mouens corporeum non mouet niſi motum 94 1. cœli.
Motus unus ab una natura prouenit, & una natura eſt principium unius motus 22 1. cœli.
Motus natus eſt ignire ligna, lapides, & ferrum 45 1 cœli.
Motus mixti eſt ab elemento ſimplici dominante 63 5. phyſi.
Media ſunt compoſita ex extremis 71
Medium eſt nobilius extremis 95

De litera N 9. meta.

Natura determinatur ad unum Propoſitio 121 1. phyſic.
Nõ quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatũ in determinatũ 128 1. cœli.
Nullum uiolentum perpetuum 19 7. meta.
Nihil agit ultra ſuam ſpeciem 122 In logi.
Nota per ſe probari non poſſunt 64 3. phyſi.
Nulla latitudo ſubito acquiritur, aut deperditur 129

De litera O 5. meta.

Omne ens, aut eſt ſubſtantia, aut accidens Propoſitio 118 9. meta.
Omnis potentia paſſiua eſt contradictionis 103 9. meta.
Omne æternum caret potentia 116 10. meta.
Omne ens omni enti comparatum, aut eſt idem, aut diuerſum, aut æquale, aut inæquale, aut ſimile: aut diſſimile 101 12. meta.
Omne compoſitum eſt nouum 41 12. meta.
Omne in quo eſt potentia, aut eſt corpus, aut potentia in corpore 66 1. phyſi.
Oportet principia ſemper manere 29 1. phyſi.
Omne agens agit propter finem 90 2. phyſi.
Omne quod corrumpitur, a contrario corrumpitur 91 5. phyſi.
Omne diminutum eſt diminutum ratione contrarii 87 8. phyſi.
Omne compoſitum ex duobus extremis, ſi unum reperitur per ſe ſine altero, etiam alterum erit ſine altero 104 1. cœli.
Omne quod eſt ſenſibile, eſt ſenſibile per materiam, & omne intelligibile, eſt intelligibile per formam 22 1. de anima
Omnium natura conſtantium terminus eſt, & ratio magnitudinis, & augmenti 6 .e animadet
Omne recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti 84

De litera P 2. meta.

Principia ſunt tanquam locus ianuæ in domo, quem nullus ignorat Propoſitio 23 5. meta.
Priora ſecundum naturam ſunt quæcunque poſſunt eſſe ſine aliis, & alia non ſine ipſis 6 5. meta.
Poſterius non poteſt abſtrahi a priori ſuo 7 7. meta.
Principium in cognitione eſt finis in operatione, & principium operationis eſt finis in cognitione 60 12. meta
Poſſibile ex ſe non poteſt ab alio perpetuari 46 12. met
Prius ſubſtantia eſt ſubſtantia 47 12. meta
Poſteriora generatione ſunt priora perfectione 100 12. meta.
Primus intellectus ſolum ſeipſum intelligit 83 5. phyſi.
Principia rerum ſenſibilium ſunt ſenſibilia 28 1. de anima
Potentia ſuperior poteſt quicquid põt inferior, & nobiliori modo 59 3. de anima.
Potentia quæ poteſt in maius, poteſt in minus. 110 4. meteo.
Priuatio cognoſcitur per habitum 56 4. meta.
Perfectum eſt quod tale alterum quale ipſum efficere poteſt 106

De litera Q.

Quæcunque eadem generatione generantur & eadem corruptione corrumpuntur ſunt eadem realiter Propoſitio 126

De litera R

Remiſſio fit per admixtionem contrarii Propoſitio 18 5. phyſi.
Rationibus dialecticis Ariſt. dupliciter utitur ad exercitandũ, & ſic adducit eas ante rõnes neceſſarias, & demõſtratiuas: quãdoque uero ad confirmandum, & ſic inducit illas poſt demonſtratiuas 74 1. cœli.
Regula eſt quod, a cauſis quarum natura eſt eadem, & non differunt. 3. cœli.

ſunt niſi ſecundum magis & minus, non prouenit niſi una natura differens ſecundum magis & minus. 78

De litera S.

6. meta. Si non eſſent ſubſtantiæ abſtractæ, Phyſica eſſe prima Philoſophia Propoſitio 112
6. meta. Subſtantia quælibet ſpeculatiua, aut eſt naturalis, aut Mathematica, aut Diuina 113
7. meta. Subſtantia eſt prior ratione, natura, cognitione, & tẽpore, accidẽte 8
7. meta. Subſtantia prima de nullo prædicatur 34
In prologo phyſi. Sapiens cũ cognouerit naturam iuſtitiæ exiſtentẽ in ſubſtantia rerũ, tunc cupiet aſſimilari illi naturæ, & acquirere illam formã 119
In prologo phyſi. Scientiæ ſpeculatiuæ ſunt duobus modis, unus numeratur propter exercitium, ſicut mathematica: alius propter perfectionẽ per quã ipſum eſt, ſcientia naturalis, & diuina 89
Scientia quæ ſubalternatur ſpeculatiuæ ſpeculatiua eſt 76
lib. 1. phyſi. Semper in uno genere eſt una contrarietas 52
3. phyſi. Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens 96
2. cœli. Si unum contrariorum fuerit in rerum natura, erit & reliquum 95
1. de gene. Simile non patitur a ſimili 79
2. de anima Senſus non decipitur circa proprium obiectum 114
3. de anima. Semper honorabilius eſt agens patiente, & principium materia 115
3. de anima Scientia ſecatur, quemadmodum & res 109
1. poſterio. Scientia eſt neceſſariorum cognitio 38
1. poſterio. Subiectum in ſcientia debet eſſe notiſsimum 53
1. poſterio. Semper propter quod unumquodque tale, & illud magis eſt 57

De litera T.

2. phyſic. Totum nihil aliud eſt quam ſuæ partes ſimul iunctæ. Propoſitio 75

De litera V.

In proœ. phyſi. Vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum eo quod ſunt a ſenſibus remotiſsima Propoſitio 76
10. meta Vni unum dicitur eſſe contrarium 24
Vbi eſt dare maius & minus, ibi eſt dare æquale 51
1. phyſi. Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedunt particularia 14
In libro de ſubſtãtia orbis. Vnum ſubiectum habere niſi unam formam eſt impoſsibile 20

VT POSSIS STVDIOSE LECTOR FACIlius inuenire materias in præſenti opere pertractatas, & cõcluſiones, ac diſtinctiones abſq; labore memoriæ mandare, Repertoriũ hoc ſecundum Alphabeticum ordinẽ adnotare conſtitui, Theorematũ ſiue Propoſitionũ numero in quo cõtinentur hæc, appoſito.

ACCIDENTIA non attribuuntur ſubſtantiæ niſi in genere cauſæ materialis tantum. theor. 3. char 1. in litera H
Accidentia per ſe & formaliter ſunt entia, licet non ſimpliciter & principaliter. theo. 3
Accidentia ex proprijs proximis conſtant principijs. theo 3 char. 1. M
Analogia non impedit quin poſterius analogatum formaliter, & ſecundum ſe ſit analogum. theo. 3. char. 2. C
Accidens dupliciter ſumitur ut extraneum a quiditate, & ut diſtinctum contra ſubſtantiam. theo. 4. char. 2. F
Actio contrarietatem requirit theo 5. char. 2 H
Accidentia duo ſolo numero differentia in eodem ſubiecto eſſe poſſunt. theo. 13. char. 4. H
Augmentũ phyſice loquẽdo in infinitũ progredi põt ſecũdũ quid, tamẽ & rõne materiæ nõ ſimpliciter & principaliter. the. 6. ch. 3. A
Agentia in triplici ſunt differentia theo. 11. char. 7. L
Agens naturale cũ modo intentione, & fine agendi eiſdem, & reſpectu eiuſdem paſſi idem ſemper producit per ſe. theo. 12. char. 8
Agens per electionem plura poteſt producere. theo. 11. char 8
Ab uno quo ad eſſentiam, & plura exiſtente, quo ad uirtutem plura prouenire poſſunt theo. 12. char. 8
Ariſt. uere & ſecundũ rẽ cõtradixit Plato. theo. 14. char. 9 & 10. H
Actus entitatiuus dupliciter intelligi poteſt theo. 15. char. 12. G
Actus entitatiuus de mente Peripateticorum non datur. theore. 15. char. 11. & 12. D
Artifex ſpecialis põt diſputare cum negantibus, ſeu falſificantibus ſua principia non uniuerſaliter, ſed aliquo modo. theo. 33. char. 21. M
Ars eſt habitus uniuerſalis. theo. 38. char. 24
Anima intellectiua quæ eſt ultima intellectiuarum eſt compoſita ex poſitiuo, & non poſitiuo. theo. 26. 27. & 28
Accidentia demõſtrabilia in duplici ſunt differentia. theo. 18. & 74
Accidentia indifferenter ab agente uniuoco, & æquiuoco generari poſſunt. theo 44. char. 29. D
Accidentia non habent principium intrinſecum paſſiuum, nec materiam ex qua. theo. 46. char. 31. D
Accidẽtiũ quædã materiã, quædã formã cõſequuntur. th. 47. ch. 31. L
Accidentia interminata a ſigno cognoſcuntur. theo. 47. char. 31. L
Auerroes non diſcrepat ab Auicenna in quantitatibus interminatis, niſi in modo ponendi theo 47. char. 31. C
Aliquid ſecundũ rẽ ſubſtãtia aut accidẽs exiſtens ſecũdũ rõnem, neq; ſubſtãtia, neq; accidens eſſe poteſt, ſed mediũ. theo. 40. char. 33. L
Auerro. tenent formas elementales mediare inter ſubſtantiam & accidens, & intendi, & remitti, defenditur. theo 49. char. 33. M
Anima neque animæ potentię recipiunt magis, & minus niſi merito inſtrumentorum. theo. 54. char. 39. B
Accidentia terminata ſunt a forma, & ab agente, diuerſis tamen modis. theo. 54. char. 39. & 40
Augmẽtatio & diminutio tribus modis ſumũtur. theo. 58. cha. 41. K
Augmentum uerum ex pluribus fit motibus theo. 58. char. 41. I
Artes practicæ inquantum ſunt artes continent tria. the. 60. char. 41
Analoga & diffinitionem, & paſsiones de eis demonſtrabiles poſſunt habere, licet non ſint uniuoca. theo. 61. char. 46. L
Actio & paſsio in duplici ſunt differentia. theo. 62. char. 48. F. G
Agens & patiens ſunt per ſe primo diuerſa. theo. 68. char. 49
Actio eiuſdem agentis ut principalis, & ut inſtrumenti ſpecie uariatur. theo. 74. char. 52. F
Agens eſt duplex. theo. 81. char. 55 & 56
Agens & actum in æternis, & in corruptibilibus differunt. theo. 82. char. 55. & 56
Ante omnem tranſmutationem eſt tranſmutatio per accidens, tamẽ non eſſentialiter. theo. 83. char. 63 D
Aliquid eſt principium eſſendi non cognoſcendi. the. 85. char. 65. M
Agentia alia neceſſaria, alia contingentia. theo. 90. char. 69. B
Agenti naturali duplex datur finis, theo. 90. char. 69. I
Agens naturale non eſt propter ſuam operationẽ tanquam propter finem principalem. theo. 90. char. 69
Attractio eſt duplex. theo. 94. char. 71. H
Animal æquiuocẽ dicitur de animali cœleſti, & corruptibili. theore. 95. char. 71. B
Actio a forma proueniens, alia materialis eſt, alia immaterialis. theore. 96. char. 72. I
Accidens non eſt principium indiuiduationis. theo 97. char 73. M
Abſtractionis quatuor ſunt gradus. theo. 99. char. 76. B
Abſtrahere dupliciter contingit. theo. 99. char. 76. A
Abſtractio in ſcientiis dupliciter contingit theo. 99. char. 76 B
Abſtractio non quælibet eſt intellectus agentis theo 99. char. 76

BOnitas primo eſt paſsio entis extra animam & entis in actu. theor. 48
Bonum inuentum in naturalibus eſt bonũ ſemper uerũ, licet nõ ſic in uoluntarijs theo. 48. char. 32 D. & theo. 90. char. 69

CAuſa non ſemper perfectior eſt cauſato theo. 10. char. 69
Cõmunicabilis inſuenis communibus materialibus primo eſt ex intrinſeca ratione earum. theo. 11. char. 6. & 7
Cõparationes entium in entitate, & perfectione dupliciter fieri poſſunt theo. 13. char. 9. H
Conciliatio opinionum de ordine librorum in ſcientia naturali theore. 14. char. 10. B
Conueniens fit a conuenienti in ſubſtantiis, uel in uirtute, uel in ſpecie. theo. 16. char. 14
Cauſa & cauſatum non ſecundum omnes diſpoſitiones debent eſſe proportionata, ſed ſecundum aliquas. theo. 16. char. 13
Calor elementalis per ſe habet rarefacere. theo 17. char. 13. D
Calor naturalis & cœleſtis rarefaciunt, & condenſant ſecundum diuerſos fines. theo. 17. char. 13
Condenſatio ab impulſione prouenire poteſt. theo 17. char 13
Caliditas ignis licet ſit in ſummo, non tamen eſt in fine ebullitionis. theo. 18. char. 13. H
Continuitas in motu ſumitur a ſubiecto tanquam a cauſa prima. theo. 23. char. 16. & 17
Cauſæ aliquæ quodammodo ſunt naturales, quodammodo mathematicæ theo. 25. char. 17. M
Concauum aquæ & medium mundi ſunt idem ſubiecto, & non differunt niſi ratione. theo. 16. char. 18 F
Continuum duas habet diffinitiones. theo. 27. char. 18. L
Cœlum elementum dici poteſt. theo. 1?. char. 18. M
Compoſitum generatur non forma. theo. 29. char. 20
Cauſa una contrarios effectus producere poteſt, non tamen omnes per ſe. theo. 32. char. 21. F
Cauſæ cõtrariæ eundẽ effectũ producere poſſunt. theo. 31. char. 21. F
Contingentium cognitio dupliciter modo haberi poteſt, quorum unius eſt ſcientia, alius non. theo. 38. char. 24. D
Cognitio completa omnes cauſas requirit theo. 40. char. 25. & 26
Compoſitum quodlibet ex potentia contradictiuus eſt nouum theore. 41. char. 26. F

Cœlum

Cœlum alio modo producit calorem, alio modo frigus, ſecundum diſtantiam. theo. 45. char. 19
Cœlum motu & lumine tantum agit in iſta inferiora, non qualitatibus uirtualibus, aut influentiis. theo. 45. char. 19
Cœlum conſeruare habet elementa producendo calorem ſecundum talem, & tantam diſtantiam. theo. 45. char. 19
Cœlum concurrit tanquam cauſa uniuerſalis reſpectu effectuũ quæ fiunt hic theo. 45. char. 19
Cœlum alio modo calefacit lumine, alio mõ motu. theo. 45. char. 19
Cœlum ex intrinſeca ratione non eſt ens poſſibile, licet ab intelligentia permanentiam habere dicatur theo 46. char. 31
Corruptio quælibet nõ fit per reſolutionẽ uſq; ad materiã primã primo ad formas ſubſtantiales, & accidentales theo. 47. char. 31. L
Corpora quæ realiter ſunt in loco ſunt corpora ſẽſibilia. th. 50. c. 14. H
Corpora mathematica ſunt in loco ſecundum imaginationem. theo. 50. char. 34. H
Cõtraria ſecũdũ mathematicos poſſunt eẽ euſdẽ ſpecies. the. 51 & 67
Contrarietas dupliciter ſumi poteſt theo 52. char. 35 & 36. & theo. 67. c. 47. & 48.
Cõtrariorũ nõ ſemper ſunt contrariæ cauſæ. theo. 52. char. 35. & 36
Contrarietas in loco, & qualitate æquiuocè dicitur. theo. 52. char. 35 & 36. & theo 67. char 47. & 48
Caſus ſecundum mathematicos, & imaginationem non ſunt admittendi in philoſophia naturali. theo. 55. char. 58
Contraria quatenus contraria in nullo ſubiecto ſimul eſſe poſſunt, & tamen ſpecies contrariorum poſſunt. theo. 56. char. 40. L
Cõtraria in materia nõ oportet cõtrariari in anima th. 56. c. 40. & 41
Conſilium non eſt de omnibus. theo. 60. char. 42
Corpus cœleſte pro toto aggregato aſſimilatur animali, & dicitur animal magnum. theo. 60 char. 42
Cœlum tripliciter ſumi poteſt. theo. 61. char. 44. B
Corruptibile & incorruptibile poſſunt in una ratione analoga conuenire. theo. 62. char. 46
Caloris concentratio nõ quælibet calorem roborat. the. 65. char. 47
Calor eſt duplex. theo. 64. char. 47
Contraria aut in eodem ſunt genere, aut in cõtrariis, aut ipſi ſunt genera. theo. 67. char. 47 & 48
Cõtrarietas primo in eis quæ in loco ſunt reperitur th. 67. c. 47. & 48
Cõtraria nõ omnia in eodẽ ſubiecto fieri habẽt. the. 97. char. 47. & 48
Complexio ponderalis non datur. theo. 71. char. 51. B
Calor dupliciter conſiderari poteſt theo. 73. char. 52. L
Compoſitio eſt triplex ſeu quadruplex theo. 75. char. 52. I
Corpus humanum ſanabile non eſt ſubiectum medicinæ, ſed ut ſanabile ab arte. theo. 77. char. 53
Cauſare intellectionẽ non eſt formaliter intelligere. theo. 83. char. 59
Calor dupliciter ſumitur. theo. 84. char 94
Cauſa inſtrumentaria non ſemper reducitur ad genus cauſæ efficientis. theo. 85. char. 65
Cauſa proprie dicitur de fine. theo. 85. char. 67. K
Calor naturalis corrumpitur ab ipſis mẽbris, in quibus maxima eſt frigiditas theo. 92. char. 70. B
Cõpoſitũ eſt agens, licet forma ſit principiũ quo agit theo. 96. ch. 72
Compoſitum ex materia, & forma non reſoluitur niſi in duo ſecundum rationem non in actu. theo. 102. char. 78
DIſtinctio accidentiũ per ſubiecta eſt a poſteriori th. 5. char. 2. I
Diſpoſitiones omnes inuentæ in compoſito ſi imperfectioni atteſtantur materia ſunt, ſi uero perfectioni a forma procedunt. theo. 6. char. 3. B. & theo. 10. char. 5. & 6
Deus glorioſus eſt metrum, & menſura omniũ entiũ. the. 10. char. 6
Deus immediate cauſat omnes intelligentias. theo 11. char. 7
Deus licet ſit ſumme unus, eſt tamen plures in uirtute. the. 12. char. 8
Deus eſto q̃ ſit infiniti uigoris, poteſt metrum eſſe omnium entium, non quatenus infinitus. theo. 13. char. 9 K
Diſtantia cœli largitur frigiditatem, grauitatẽ, & quietem, ſicut propinquitas horum oppoſita. theo. 18. char. 13. & 14
Diſtinctio motuum in generali penes aliud attenditur quam in particulari. theo. 22. char. 16
Diuiſibilitas in motu potius, & per prius eſt ſubiectum tanquam per cauſam, quam per terminos. theo. 23. char. 16. M
Dignitates in triplici ſe habent differentia. theo 23. char. 21. H
Demonſtrationes & diffinitiones abſtrahunt ab actuali exiſtentia. theo. 33. char. 24. G
Diffinitio licet impertinentia ad quidditatem includat, non propter hoc erit ex addito. theo. 39. char. 24. & 25
Demonſtrationem alia eſt uera, licet non eſſentialis, alia uero & eſſentialis. theo. 41. char. 27. M
Defenſio Auer. de genitis ex putri materia. theo. 44. char. 29. D
Duæ requiruntur cõditiones ut motus calefaciat. the. 5. cha. 59 K
Diſtinctio, motuũ per ſubiecta eſt magis intrinſeca quam per terminos. theo. 49. char. 33. M
Differentiæ prædicamentorum, licet ſint contrariæ ſpecies, tamen non erunt contrariæ theo. 51. char. 35. & 36
Demonſtratio ſigni fit tribus modis. theo. 53. char. 37. B
Demonſtratio propter quid ſiue cauſæ q̃uo fiat theo. 53. char. 37. F
Demonſtratio potiſſima ſeu ſimpliciter q̃uo fiat. th 53. cha. 37. & 38
Demõſtratio propter quid eſt doctrina reſolutiua. theo. 60. char. 42
Deus glorioſus mouet immediate cœlum in genere cauſæ efficientis. theo. 61. char. 43
Deus glorioſus eſt finiti uigoris ſecũdũ Ariſt. & Auer. the. 61. cha. 44
Diffinitiones motus recti, & circularis uerificantur ut ſunt motus naturales, & in corporibus naturalibus naturaliter facti theo. 63. ch. 46. M
Digeſtio uniuerſaliter non fit a calido. theo. 65. char. 47. F
Dialecticæ rõnes nõ ſemper aggenerant opinionẽ. the. 64. cha. 47. C
Difficultas intelligẽdi in nobis ex duobus prouenire põt. the. 76. c. 53
Diffõnes quidditatiuæ tria propria habere debent theo. 80. char. 34. D
Diffinitiones & demonſtrationes per cõmunes, & remotas cauſas datæ dicuntur dialecticæ. theo. 80. char. 14
Diſputatio non debet extraneis, & remotis conſtare. the. 80. cha. 54
Diffinitio per ſolã materiam non eſt naturalis. theo. 80. & 54. & 42
Diffinitiones naturales non abſtrahunt a principio motus, & qualitatum ſenſibilium, licet bene a qualitatibus ſenſibilibus. theo. 81. char. 55. O
Deus eſt ſubſtãtia intellectualis actu ſẽper intelligẽs. the. 83. cha. 60 D
Dei intellectio eſt ſua ſubſtantia. theo. 83. char. 60
Deus nihil aliud a ſe intelligit. theo. 83. char. 60. B
Dei intellectus eſt unus ſimpliciter, & ſimpliciſſimus. th. 83. ch. 60. F
Diuinatio ſecundum ſomnũ naturaliter eſt poſſibilis. the. 83. ch. 59. H
Deus intelligendo ſe omnia intelligere dicitur, nihil aliud a ſe intelligendo theo 83. char. 61
Demonſtrationes a mediis ſpecificantur. theo. 62. char. 70. K
Deus non eſt forma informans. theo. 93. char. 72
Diuiſio alia eſt entitatiua, alia quantitatiua. theo. 90. char. 74 B
Diuiſio totius integralis quandoq; aſſociatur diuiſioni totius uniuerſalis. theo. 94. & 81. char. 74. & 56
Diuiſibilitas formis & qualitatibus per accidens competit. theo. 98. & 81. char. 74. & 56
ENs per ſe diuiditur in 10 prædicamenta. theo. 3. char. 1. M
Eſſe quodlibet a forma eſt th. 10. 15. & 100. ch. 5. & 11. & 77
Aeternum nõ quodlibet perfectius eſt nõ æterno. theo. 13. cha 9
Ens diuiſum per unum & multa actum & potentiam, ſubſtantiam & accidens eſt unum & idem theo 15. char. 11. M
Elementum quodlibet unam ſibi in ſummo qualitatem uendicat, alteram autem non theo. 18. char. 13. H
Elementorum duplex cõſideratio haberi poteſt, ut in ſe, & in mixti compoſitionem ueniunt. theo. 18. char. 13. K
Elemẽta in mixti generatione ueniunt, ut ſubiectũ. the. 20. cha. 13. B
Elementũ multipliciter ſumi & definiri poteſt. theo. 37. char. 18. I
Elemẽta in mixto in potẽtia eẽ dicũtur, & non iter. th 27. c. 18. & 70
Elementum quodlibet licet ſit in potentia reſpectu rei cuius eſt elementum, non tamen omne quod eſt in potentia in re eſt eius elementum theo 17. char 18. L
Elementa de ſe infigurata ſunt theo. 37. char 24. A
Elemẽta rectarũ dicuntur eſſe dimenſionẽ, & quare the 22. c. 19. A
Extrema latitudinis cœlum ſunt prima materia, & prima forma theo. 40. char. 27 L
Eſſe abſolute non habet rationem appetibilis, ſed eſſe actuale theore. 40. char. 31. I
Eſſe licet naturaliter magis appetatur quam non eſſe, tamen quandoque non eſſe præeligitur. theo 40. char. 31. H
Ens multis diuiſionibus diuidi poteſt. theo. 32. & 74
Entis extra animam tres ſunt diuiſiones, & quælibet eſt prima in ſuo genere theo. 32. & 105. char. 80
Elementa nõ ſunt elemẽta niſi per qualitates primas the. 52. char. 35
Ens cauſatum eſt ſubiectum in meta. theo. 53. char. 37
Ens cuius ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt partes, eſt aliud ab eo cuius ſunt principia. theo. 53. char. 37
Expoſitio uera proœmii ſuper Microtechni Galeni contra Truſianum & modernos. theo. 60. char. 41. B
Aeterna non ſunt in prædicamento. theo. 62. char. 46. K
Equiuoca non habent prædicatum eſſentiale. theo. 62. char. 46. K
Aeternũ nõ quodlibet ẽ perfectius quolibet corruptibili. th. 99. c. 49. L
Aequale ad pondus non datur, theo. 71. char. 51. B
Aeterna habent cauſam efficientem. theo. 82. char 55
Entia generabilia ſunt duplicia, ſicut agens eſt duplex, & generatiõ duplex. theo. 82. char. 55

Aeternorum productio non eſt creatio, nec ſubiectum requirit.theo. 82. char.55

Eſſe ſenſibilium formarum gradus habet, ſicut & intelligibilium.theore.83. char.59

Entia omnia adunate continentur in primo ente. theo.83.60

Entia incorporea ſunt pura ſcientia. theo.83.61

Elementum proprie dicitur de intrinſecis cauſis.theo.85. char.55

Entia materialia diuerſis modis intelliguntur.theo.85. char.55 L

Entia ſcibilia in triplici ſunt differentia.theo 89. char.68

Ens non quodlibet quãtum aut ſimile, aut diſſimile, dici debet, theo. 101. char. 77

Ens per participationem ſeducitur ad ens per eſſentiam. theorema 101. char.77

Finis eſt duplex, gratia cuius, & cui.theo.10. char.6.in li.B & theo.90. char 69.L

Finis non quilibet eſt nobilius his quæ ad finem. the.10.char.5

Formæ abſtractæ ex intrinſeca ratione habent quod ſtatim ſint ens, & onum ens in numero.theo.11. char.7.C

Forma qualibet eſt multiplicabilis logica potentia.theo.12. car.7.C

Formæ elementorum ſunt mediæ inter ſubſtantiam & accidens. theo 16. char.11

Frigiditas non eſt alia uirtualis ſeu cœleſtis, alia elementalis. theorema.18. char.13

Forma dat eſſe, & unſi eſſe, & eſſe actu.the.10.c.15.&the.100.c.76

Formæ non multiplicantur realiter ad multiplicationẽ prædicatorũ in eodem.theo.20. char. 15

Forma corporeitatis ſubſtantialis in uia peripatetica nullo modo eſt dabilis.theo.18. char 19

Forma prima Deus glorioſus nuncupatur ab Auer the.28. cap.19.H

Formæ naturales dupliciter conſiderari poſſunt.theo.28. char.19.K

Forma ut a naturali cognoſcitur relatiua cognitione cognoſcitur. theo.36. char.23.K

Formæ propriæ ſecundum Auer.habent materias proprias. theorema.44. char.29.B

Formæ ſubſtantiales non recipiunt magis & minus.theo.53.cha.37

Forma in materia infinita exiſtens moueret in non tempore, nõ ſic autem ſi ſeparata eſſet.theo.61. char.43.

Formæ materiales & abſtractæ differunt. theo.43.48.55

Finis ultimus perpetuo mouens, & exiſtens actu eſt cauſa infinitæ motionis.theo.61. char.43

Formæ eſt mouere.theo.68. char. 48

Forma in quolibet inſtanti induci non poteſt, & ſic motus quolibet inſtanti terminari ſit poſſibilis.theo.71. char.50

Frigiditas non omnino excluditur ab operationibus naturæ.theorema.73. char.51

Felicitas & perfectio hominis eſt in continuatione cum intellectu agente.theo.89. char.68

Formæ intellectæ non ſunt æqualis abſtractionis.theo.92. char.70

Forma efficiens & finis in abſtractis in idem numero coincidunt, nõ ſic autem in corruptibilibus.theo.92. char.70

Formarum duplex eſt genus.theo.96. char.72.H

Forma eſt appropriatum principium aſſimilationis & conuenientiæ.the.97. char.72

Forma licet ſit terminus generationis per ſe, tamen generari non dicitur theo.100. char 76

Grauitas & leuitas inſequuntur primas qualitates.the.18.cha.13

Grauitas & leuitas non ſunt eiuſdem rationis in mixtis, & in ſimplicibus, nec etiam in ſimplicibus inter ſe comparatis. theo.11. char. 13.& 18

Generatio multipliciter ſumitur.theo. 20. char. 15.K

Grauitas licet in ſimplicibus ſit ſumma intenſiue, ſtat tamen mixta plus grauitate.theo.26. char.18.F

Generatio in eſſe reali duas habet cauſas, licet principia habeat tria. theo.29. char.20.K

Generatio naturalis non conſiſtit in colligatione partium, quæ erant diſſolutæ.the.41. char. 26

Genus non ſumitur ab aliqua una natura uere, ſed ab uno concepta. theo.55. char.40. & theo.75. char.52

Genus eſt duplex. theo.62. char.46.C

Genus generaliſſimum in prædicamento ſubſtantiæ eſt corpus compoſitum ex materia & forma.theo.61. char.45

Generatio alia eſt ab omnioco, alia ab æquiuoco the.93. char.71.B

Generatum per ſe prius eſt generato per accidens.the.100.char.76

Generatio dupliciter conſiderari habet.theo.100. char.77.G

Habitudo accidentis ad ſubiectum non eſt cauſa formalis ſeu de eius quiditate.theo.3. char.1

Humidum ſubſtantificum eo quòd æque perfectũ repararetur adhuc uita hominis non perpetuaretur.the.27.c.70.& 91.cha.18

Hominum tria ſunt genera.theo.33. char.21.M

Homo unus non melius diſcurrit, & intelligit quàm alter.ratione intellectus, ſed ratione inſtrumentorum.theo.54. char.39.M

Intelligibilitas non eſt paſſio entis in eo quòd ens primo competens.theo.1. char.1.B

Intelligibilitas eſt paſſio primo competens actui quiditatiuo non hypoſtatico, nec medio inter puram potentiam, & purum actum, aut entitatiuo.theo.2. char.2

Intelligentiarum productio fit per uiam cauſæ, & cauſati ſecundum quod intellectum eſt cauſa intelligentis, & quomodo fit.theorema 11. char.7.H

Intelligẽtiis eſt ordo & prius & poſterius in entitate, & perfectione, non tamen in cauſalitate.theo.12. cha.7.L

Ignis in ſphæra propria exiſtens per accidens habet motum circularem.theo.19 char.14.K

Infinitas duplex. theo.25. char.17.I

Infinitum in duratione, & uigore perfectionem dicunt. the.25.ca.18

Intelligentiæ ſunt principia extrinſeca, & remota ſenſibilium entiũ & generabilium, & corruptibilium non inquantum ſenſibilia, ſed inquantum entia theo.29. char.20

Intellectus poteſt infinita in potentia intelligere.theo.37. char.24

Intelligentiæ omnes præter primam ſunt compoſitę, uerum differenter propter ultimam earum theo.40. char. 25.K

Intelligentia prima eſt ſimpliciter perfecta, aliæ aũt non.theo.20.c.25

In omnibus intelligentiis propter primam eſt intellectus poſſibilis, uel ſimile illi.theo.40. char.25.K

Intellectus poſſibilis eſt materia intelligibilium, & rectius dicitur locus.theo.41. char. 26

Ignis licet ſit primum calidorum non eſt tamen primum calefaciens. theo 45. char. 29.

Inter ſubſtantiam & accidens ſecundum rem nihil eſt medium, ſed bene in modis ſubſtantiæ & accidentis theo.49. char. 34.A

In æquiuoce dictis quòd uni eſt ſubſtantia alteri poteſt eſſe accidens. theo.52. char.35.L

Illud ad cuius ablationem primo, & per ſe auferatur ſubſtantia, eſt ſubſtantia.theo.52. char.35.L

Illa quorum propria ſunt contraria non ſunt ſemper formaliter contraria theo.32. char.21

Iuuenis eſt melioris diſcurſus cæteris partibus, quã ſenex.the.14.c.33

In ſanitate producta per artem ſunt duo motus, & ſic in omnibus agibilibus, & factibilibus.theo.60. char.42

Infinitas uigoris inſequitur corpus inquantum corpus. theo.61.c.43

Intelligentiæ omnes mouentes præter primã dicuntur motores moti.theo.61. char. 49

Intelligentiæ omnes præter primam dicuntur animæ ſuorum orbium.theo.61. char.43

Intelligentiæ non inhærent orbibus formaliter. theo.70. char.50 theo.95. char.72. & theo.104. char.79

Idẽ omnibus modis nõ poteſt dici materia & forma.theo.75.cha.52

Intellectus noſter pro ſtatu iſto poteſt intelligere ſubſtantias abſtractas theo.76. char.53

Intelligibile mouet effectiue intellectum.theo.82. char.55

Intellectus poſſibilis non eſt ſimpliciter & omnino paſſiuus. theorema 81. char.56

Intelligentiæ ſunt ordinatæ in nobilitate & perfectione. theo.83.ca.59

In intellectu diuino ſolo intellectus, & intelligibile ſunt idem omnibus modis.theo.83. char.60

Intelligentiæ non cognoſcunt aliquod ſingulare inquantum ſingulare theo.83. char.61

Intellectus poſſibilis habens ſpeciem unius elementi poteſt recipere ſpeciem alterius.theo.84. char.64

Immaterialitas non impedit intellectum ſicut materialitas. theorema.84. char.64.G

Intellectus hominis non omnia cognoſcit ſecundum quòd in re ſunt. theo.86. char.66

Intellectus multipliciter ſumitur theo.99. char.75.I

Locus terræ eſt concauum aquæ inquantum eſt mundi medium theo.16. char.18.G

Lumen lunæ non eſt infrigidatiuum.theo 45. char. 30.C

Logica dupliciter uſitatur.theo 49.car.33.B & theo.57. char.42

Locus debetur corporibus ratione magnitudinis, ſed locorum differẽtia ratione qualitatum ſenſibilium.theo.50. char.34.H

Logica & pars & inſtrumentum philoſophiæ dicitur. the 89.c.68.B

Materia ſecunda poteſt eſſe diſtinctiua aliquo modo. theorema.2. char.1. F

Mathematicæ ſcientiæ puræ, ut eſt Geometria, & Arithmetica magnitudinum, & numerorũ quiditates, & paſſiones tantũ cõſiderant & nihil de ſubſtantia theo.8.car.4.C.& theo.89. char.62

[illegible]

Potentia diuiſiua entis,& realis.theo.40. & theo.105
Potentia duplex.theo.41. char.16.H
Primum alterans eſt corpus cœleſte theo.45. char.29
Perfectiones rerum in duplici ſunt differentia.theo.63. char.46
Prioritas naturæ duplex.theo.47.char.31. & theo.100. char.76
Pars non mouetur ad locum totius ratione qua eſt pars totius,ſed ratione qua locus eſt talis,theo.50. char.34.G
Propoſitiones circa quas uerſantur ſcientiæ ſunt in triplici differentia.theo.53. char.37
Partes ſubiectiuæ ſubiecti poſſunt quandoque in ſcientia illa demonſtrari.theo.53. char.37
Principia ſubiecti in ſcientia poſſunt demonſtrari.theo.53. char.37
Priuatio quandoque notior eſt habitu.theo.56. char.40.L
Potentia & actus quæ ſunt principia omnium prædicamentorum ſunt principia realia.theo.62. char.46
Pars non qualibet toto imperfectior eſt.theo.68. char.48
Prophetæ naturaliter eſſe poſſunt.theo. 83. char.59.F
Prophetiæ ſunt ab intelligentia.theo.83. char.59.F
Principium proprie dicitur de cauſa efficiente, licet de omnibus dici poſſit.theo.85. char.65.K
Principia eſſendi & cognoſcendi eadem ſunt,alio tamen,& alio modo. theo.85. char.65
Partes aliæ ſunt ſubiectiuæ,aliæ integrales.theo.98. char.74
Partes integrales in duplici ſunt differentia.theo.98. char.75.C
Potentiæ paſſiuæ in duplici exiſtunt differentia.theo.102. char.78.I
Potentia & actus ſunt differentiæ analogæ entis.theo.105. char 80

Qualitates primæ non ſunt omnes in ſummo in elementis.theo.18. char.13.I
Quiditas & eſſentia in materialib⁹ differũt.the.39.c.24.L
Quiditas tota a forma eſt.theo.39. char.25.C
Qualitates uirtuales & influentiæ non ponuntur in corpore cœleſti. theo.45. char.29
Quadratura circuli phyſicè loquendo nõ eſt poſſibilis.th.52. c.33.L
Qualitates primæ in elementis ſunt propinquiores ſubſtantiæ quam in compoſitis.theo.52. char.35
Qualitates in quantitate quæ ſunt qualitates de quarta ſpecie, magis & minus non recipiunt.theo.54. char.39
Quidita & eſſentia in ſolo Deo ſunt idem.theo.83. char.59
Quantitas in duplici eſt differentia.theo.101. char.77.M

Raritas ab humiditate prouenire poteſt.theo.17. char.13
Remiſſio non fit ſemper per mixtionem contrarij. theorema.18. char.13
Relatio primæ materiæ ad formas naturales eſt alia a relatione primæ materiæ ad primam formam, ſaltim ſecundum rationem. theo.28. char.9
Res operationibus diſtinguuntur non figura, aut aliis accidentibus communibus.theo.44. char.28.L
Raritas & denſitas licet per ſe ſequantur calidum, & frigidum,tamẽ caliditas poteſt ſequi ad eas per uiam ſequelæ theo.45. char.29
Reſolutio alia eſt naturæ alia rationis theo.60. char.42.C
Reſolutio rationis duplex eſt.theo.60. char.42.C
Repugnantia alia eſt ex parte materiæ, alia eſt ex parte formæ.theorema.72. char.50
Ratio eadem licet in ſe ſit demonſtratiua poteſt tamen alicui dialectica eſſe,& econtra.theo.74. char.52
Res ſunt duobus modis.theo.82. char.55.K
Res artificiales poſt diſſolutionem eædem numero redire poſſunt. non ſic autem res naturales.theo.102. char.78.I
Reſurrectio naturaliter non datur.theo.102. char.78
Res quæ ſunt in prędicamento quandoq; ſunt in actu, & quandoque in potentia.theo.105. char.79

Scientia qualibet circa ſubiecti quiditatem, & eius paſſiones uerſatur.theo.8. char.4.E
Septimus & octauus metaphyſicæ tractatus de ſubſtantia dicuntur.theo.9. char.5.F
Septimus & octauus metaphyſicæ ſunt de ſubſtantia generabili, & corruptibili.theo.9. char.5
Senſibilitas licet a materia & forma ſit,tamẽ materiæ attribuitur,& quare.theo.21. char.16.F
Simplicitas in motu ſumitur a ſubiecto tanquam a cauſa prima.theore.23. char.16
Scibilia in duplici ſe habent differentia.theo.37. char.23.A
Scientia non eſt rerũ exiſtentium quatenus exiſtentium.the.38.c.24
Scientiæ mathematicæ ſunt certiſſimæ propter duo.theo.38. ch.24
Subſtantia diuina non eſt numerata in tribus perſonis,ſecundũ Chriſtianos.theo.42. char.26
Subſtantiæ imperfectæ ſicut ſunt elementa indifferenter poſſunt ab uniuoco,& æquiuoco generante generari.theo.44. char.28.L
Si ſubſtãtia eſt ens poſſibile eſt,ex principio intrinſeco. the.46.c.31
Scientiæ multoties miſcentur.theo.61. char.43
Subiectum & ſubiecti principia non ſunt cauſæ accidentium: proprium niſi in genere cauſæ materialis.theo.52. char.35.K
Syllogiſmus hypotheticus non quilibet ad categoricum reduci poteſt.the.53. char.37
Subiectum ſcientia qualibet indemonſtrabile exiſtit theo.53.ch.37
Subſtantiæ abſtractæ poſſunt dici uerum ſubiectum metaphyſicæ in parte illa metaphyſicæ in qua de eis tractatur.theo.53. char.37
Subſtantiæ ſeparatæ ſunt principaliſſimæ partes ſubiectiuæ entis tranſcendentis.theo.53. char.37
Scientia dicitur eſſe una non tantum unitate ſubiecti, ſed unitate agentis,aut finis,quibus res quarum eſt ſcientia attribuuntur.theorema.53. char.38
Scientia qualibet non utitur demonſtratione quia.theo.53. char.38
Subiecta ſcientiarum in duplici ſunt differentia.theo.53. char.38
Species entium aſſimilantur numeris.theo.54. char.39
Species ſumitur ab ultima differentia ſeu ultimo actu, qui uere unus eſt in natura.theo.55. char.40
Species contrariorum non contrariantur ſicut formæ in materia. theo.56. char.40
Solutio arduæ & manifeſtæ contradictionis in Auerro.cum retractatione auctoris.theo 60. char.41.C
Sufficientia multipliciter ſumitur theo.74. char.52.C
Scientiæ practicæ & ſpeculatiuæ ſubalternantur merito principiorũ ſcientiæ diuinæ.theo.77. char.53
Somnia ſunt ab intelligentia.theo.83. char.59.F
Scientiæ perfectio in duobus conſiſtit.theo.85. char.65
Scientia rei omnes cauſas habentis per omnes cauſas habetur. theorema.85. char.65
Scientiæ diuiſio.theo.89. char.56.B
Scientiæ ſpeculatiuæ ſiue theoricæ diuiſio.theo.89. char.58.B
Scientiæ nomen per prius dicitur de ſpeculatiua quam de practica. theo.89. char.68
Scientiæ ſpeculatiuæ comparantur actiuis, & factiuis, ſicut cauſa ad cauſatum.theo.89. char.68
Scientia de anima quoquo modo eſt mathematica.theo.89. ch.68.C

Triplex fuit opinio de genitis ex putri materia. theorema 44. char.28.L
Tranſmutatio qua tranſmutãtur ſeu generantur elementa nõ eſt uera generatio.theo.49. char.33.B
Tres ſunt doctrinæ ſecundum Galenum per quas tota ars medicinæ ſub compendio tradi poteſt.theo.60. char.42.B
Totum eſt multiplex theo.75. char.52
Totum eſſentiale dicit tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus.theo.75. char.52
Totum integrale licet non dicat tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus ſimul iunctis, dicit tamen ratione diſtinctam theore.75. char.52
Totum quod eſt ſpecies uel genus ſecundum conceptum diſtinguitur a partibus.theo.75. char.52
Theoricum & practicum ut diuidunt medicinam,& ſcientiam in cõmuni æquiuoce dicuntur.theo 77. char.53
Tranſmutatio fit in tempore.theo.91. char.70
Tranſmutatio æquiuoce dicitur de tranſmutatione uera, & de non uera,ſeu fine tranſmutationis.theo.91. char.70

Virtus informatiua plura operatur non inquantum naturaliter agens,ſed ut inſtrumentum intelligentiæ.theo.12. char.7.B
Via doctrinæ quid ſit.the.14.char.9.M.& the.53.char.37.D
Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedere debent, licet non ſemper præcedant theo.14. char.9.M
Vnitas motus non ſumitur a principio paſſiuo.theo.22. char.16
Veritas in propoſitione penes aliud attenditur quam eiuſdem naturalitas.theo 34. char.22.I
Vnum alia ratione conuertitur cum ente, alia ratione eſt entis diuiſiuum,theo.49. char.33.D. & theo.98. char.74
Vnio intelligentiarum inter ſe perfectior eſt unione intelligentiæ cum orbe.theo 82. char.55
Via motus ducit ad eſſe abſtractorum quantum ad eſſe abſtractum tantum,& non quo ad reliqua.theo.82. char.56
Virtutes materiales cognoſcitiuæ quanto plura cognoſcunt, tanto perfectiores:non ſic uirtutes immateriales.theo.83. char.59
Virtus informatiua,intelligentia agens, & intellectus agens dicitur. theo.83. char.60
Viſus eſt prior perfectione tactu,licet tactus ſit prior uiſu generatione.theo.100. char.76

FINIS.

MARCI ANTONII ZIMARÆ

SANCTIPETRINATIS PHILOSOPHI SOLERtiſſimi limitationes propoſitionum famoſarum, ſiue Theoremata.

A *Actus eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi.*

Propõ. 1. SVMITVR iſta propoſitio ex. 9. Primæ philoſophiæ. tex. com. 20. ubi incipit textus, {Intelliguntur autem diagrammata actu;} ubi aduerte quod cum actus & potentia, ut dicit Commen. primo de Anima. cōmen. ſexto, ſint differentiæ entis ualde oppoſitæ, & circuant omne genus: & quia oppoſitorum oppoſitæ ſunt proprietates: ſicut actus eſt ratio cognoſcendi, ſic potentia eſt ratio occultationis, ex quo infero, quòd intelligibilitas nō eſt paſſio per ſe primo competens enti ſub ratione qua ens: ſicut Scotus quandoque opinatus eſt: **Contra Scotum.** ſed eſt paſſio per ſe primo competens enti in actu, quatenus eſt in actu: nam ſtat aliquid ſecundum ſe participare rationem entis: quod tamen ſecundum ſe non participat rationem intelligibilitatis, quod oſtenditur de prima materia, quæ ſecundum ſe conſiderata eſt ens: ut clariſſime deduci poteſt ex his quæ habet Philoſophus primo Phyſi. tex. commen. 79. ubi ponit differentiam inter eſſentiam materiæ ſecundum ſe, & ipſam priuationem: **B** quam differentiam ignorauit Plato: ex hoc non diſtinxit inter materiam, & priuationem: nam materia eſt ens, & eſt proprie ſubſtantia aliqualiter: ſed priuatio eſt non ens per ſe. unde Commen. ibi in commen. inquit, ꝙ priuatio non eſt accidens, nedum ut ſit ſubſtantia. patet autem ꝙ ibi comparatur nuda eſſentia materiæ ad priuationem. Et confirmatur. quia Commen. in primo capitu. de Subſtantia orbis, ponit differentiam inter materiam, & potentiam materiæ, penès hoc ꝙ materia eſt de numero entium per ſe: ſed potētia eſt de numero entium ad alterum, ubi nuda eſſentia materiæ comparatur ad ipſam potentiá. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ materia non eſt ens per ſe, ſed per formam: quia licet materia non ſit, nec eſſe poſſit naturaliter in effectu, ſeu in actu ſine forma: quia, ut ſcribit Commen. in ſecundo Phyſi. commen. 12. ſequeretur quòd illud quod non eſt in actu, eſſet in actu: tamen entitas formæ non eſt cauſa entitatis materiæ, ſed eſt diuerſa ab illa materia: **C** igitur per propriam rationem includit rationem entis: tamen per propriam rationem non eſt primo cognoſcibilis, ſicut colligitur de mente Philoſophi ſeptimo Metaphy. tex. cō. 35. ubi habet quòd materia ſecundum ſe eſt ignota. & primo Phyſi. tex. com. 69. ſubiecta, inquit, natura ſcibilis eſt per analogiam. ubi Commen. reddit cauſam dicens. iſta natura ſubiecta ſubſtantiæ, non poteſt intelligi per ſe, cum non ſit aliquid in actu habens quiditatem. Ex quibus uerbis elicitur primo ꝙ non quilibet actus eſt ratio intelligendi: actus enim ſubſiſtentiæ, ſiue hypoſtaticus, qui eſt ipſius ſingularis, non eſt prima ratio intelligibilitatis: ſicut opinati ſunt nominabiles, **Contra nominales.** qui poſuerunt ſingulare eſſe primo cognitum ab intellectu: quod tamen in uia Peripateticorum locum non habet. nam ut recitat Comment. in tertio de Anima, comment. 36. ex ſententia Auempacis fuit magna difficultas utrum intellectus intelligat ſingulare, & Ariſto. in tertio de Anima, tex. commen. nono, & expoſitores multum laborant in declarando modum, quo intellectus intelligit ſingulare. Similiter etiam actus entitatiuus, quem poſuit Henricus de Gandauo, & Scotus poſt **D** ipſum, non eſt prima ratio intelligendi, ſi dabilis eſt talis actus: nam materia ſecundum ipſos per ſe eſt in actu entitatiuo: & tamen non eſt ſecundum ſe intelligibilis. Similiter etiam intelligibilitas non inſequitur actum medium inter puram potentiam, & actum purum: nam orbis ſecundum Auer. in libro de Subſtantia orbis, eſt quædam natura media inter puram potentiam, & actum purum: & dicitur materia in actu, & ſubiectum: & tamen non eſt per ſe intelligibilis, nec habet de ſe rationem intellectam in actu, ut dicit Commen. primo Cœli. com. 65. Orbis enim ſecluſa intelligentia non eſt natura compoſita ex materia & forma, nec de ſe principium alicuius operationis, qua mediáte cognoſci poſſit. Actus igitur qui eſt forma, & quiditas & eſt per ſe principium operationis, eſt ratio per ſe prima intelligibilitatis. forma enim, ut inquit Cōmen. primo Cœli, eſt ſubiectum uniuerſalitatis: & uniuerſale ſecundū Ariſto. ſecundo de Anima, tex. commen. 60. eſt obiectum intellectus, & ſingulare ipſius ſenſus: hoc etiam habet Auer. expreſſe **E** in diſputatione ſexta, in libro deſtruc. in ſolutione ſexti dubii, & ideo forma a Philoſopho nuncupatur ratio, **Tex. 11.** & quod quid erat eſſe rei. ſecundum igitur regulam Ariſto. in primo Poſteriorum analyticorum, in cap. de uniuerſali, illa paſſio primo competit alicui quæ ita ſe habet, ꝙ cuicunque competit ratione eius competit: & ipſo primo poſito ponitur, & ipſo primo remoto primo remouetur. ſed actus qui eſt quiditas poſita ratione eius immediate ponitur intelligibilitas, & remota ratione eius, qualibet alia ratione remanente remouetur. ſicut patuit in exemplo de prima materia, quæ cum non ſit actus qui eſt quiditas, licet ens ſit, eſt tamē occulta ad formam, aut ad habens formam: ſicut ſcribit intellectui, & non poteſt cognoſci niſi per analogiam ad formam, aut ad habens formam. ſicut ſcribit Commen. in libro de Subſtantia orbis, & in duodecimo Metaphy. in commen. 14. quod quomodo ſit intelligendum, infra declarabo, cum de materia loquar.

Actus eſt qui ſeparat, & diſtinguit.

Propõ. 2. PROPOSITIO eſt Philoſophi in ſeptimo Primæ philoſophiæ, tex. commen. 49. uerum eſt principaliter: nam etiam quandoque aliqua diſtinguuntur non ſolum per formas, uerumetiam & per materias. **F** & licet materia non ſit prima ratio diſtinguendi, poteſt tamen eſſe, ut ſtat ſub forma eſſe diſtinctiua. dantur enim materiæ propriæ ſicut & formæ propriæ. unde materia prima in ſe conſiderata non eſt diſtinctionis principium, in fundamento enim naturæ nihil eſt diſtinctum. ut patet primo Metaphyſicæ ſecundum tranſlationem Arabicam, in tex. commen. decimiſeptimi. materia autem ſecunda poteſt eſſe diſtinctiua, & hoc trahit à forma ſi bene conſideras. & pro hoc uide octauo Metaphyſi. tex. commen. 11. & 12. Metaphyſi. tex. commen. 27. Amplius autem propoſitio uera eſt in ſuppoſitis. talia enim principaliter non diſtinguuntur niſi per formas. Principia autē diſtinctiua non oportet ꝙ per alios actus, aut formas diſtinguantur: tunc enim eſſet proceſſus in infinitum in ipſis differentiis. Vnde regula eſt, ꝙ omnis diſtinctio rerum differentium reducitur ad aliqua primo

G diuerſa. unde ponentes materiam cœli, & iſtorum inferiorum eſſe diuerſarum rationum, habent dicere ꝙ tales materiæ ſeipſis intrinſece diſtinguuntur, licet diuerſitas ſuarũ formarum ſit cauſa diuerſitatis earum in genere cauſæ finalis: ſic enim ſunt materiæ diuerſæ, quia ſunt ordinatæ ad diuerſas formas. materia enim eſt propter formam, non autem forma proptec matcciam. ut ſcribit Ariſt. in. 2. Phyſi. tex. commen. 1.

Accidentia ſunt entia, eo quia taliter entis.

Propoſ. 3. ADDitio. Vide Boet. in proœmio Arithmeticæ. ubi habet ꝙ qualitates, & quantitates, & proportiões ueræ ſunt. ſed contactu corporum ſunt mutabiles. Contra Ioãnem & ſequaces.

PROPOSITIO Philoſophi eſt in. 7. Metaphyſi. text. commen. 2. ſatis famoſa & allegata, non intelligitur, quòd accidentia ſint formaliter entia ratione habitudinis ad ſubſtantiam, ita quòd inhærentia ſit de quiditate accidentis, ut quidam aſſeruerunt. & Ioan. de Ianduno, & ſequaces eius ſuſtinent hoc de intentione Ariſtot. & Auerr. quod quidem ſtare non poteſt: ſubiectum enim & habitudo ad ſubiectum non eſt forma, neque quiditas accidentis. attributio enim accidentium ad ſubſtantiam eſt in genere cauſæ materialis non formalis. gloſſa eſt expreſſa Auerrois quarto Metaph. in cõmen. 2. ubi iſtam propoſitionem ſeptimi expreſſe declarat. nam Ariſto. ibi in tex. dixerat quòd ens dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſanis. ubi Commen. ad literam hęc uerba ſubnectit, Similiter hoc nomen ens, licet dicatur multis modis, tamen in omnibus dicitur ens, quia attribuitur primò enti, ſcilicet ſubſtantiæ, & H iſtæ attributiones in uno quoque eorum ſunt diuerſæ. prędicta enim attribuuntur ſubſtantiæ, non quia eſt agens, aut finis eorum. ſed quia conſtituuntur per illam, & ſubiectum eſt eorum: & uniuerſaliter non dicuntur entia niſi quia ſunt diſpoſitiones entis, & multi homines negant ea eſſe: albedo enim non eſt, ſed album. hæc Commentator formaliter. ubi patet quòd ipſe interpcetatur propoſitam propoſitionem ſeptimi in textu ſecundo, & rememorat dubitationem antiquorum introductam in textu tertio ibidem. ubi Ariſto. inquit. unde & dubitanit aliquis utrum uadere. & ſanare, & ſedere ſit ens, aut non ens. & ſic intelligitur dictum Commen. in commen. ſecundo ſeptimi, in principio commen. ubi inquit ꝙ Ariſto. intendit declarare quòd hoc nomen ens principaliter, & ſimpliciter ſignificat prædicamentum ſubſtantiæ, ſecundario, & determinate, ſcilicet relatiue ad ſubſtantiam alia prædicamenta accidẽtium, quæ non dicuntur eſſe, niſi quia accidunt enti quod eſt ens pec ſe, ſcilicet ſubſtantiæ: hoc enim ſi nobis fas eſt interpretari Auerroem per Auerroem, ueritatem non habet niſi in genere cauſæ materialis. Huic etiam ſententiæ aſtipulatur auctoritas Ariſto. in. 9. Primæ philoſophiæ: tex. commen. 1. ubi rememorans quæ dixerat in. 7. & in. 8. inquit. De primo quidem igitur ente, & ad quod aliæ categoriæ entis referuntur dictum eſt. uidelicet de ſubſtantia. Nam ſecundum ſubſtantiæ rationem alia dicuntur entia quantitas, qualitas, & alia ſic dicta. omnia nanq; habebunt rationem ſubſtantiæ, ût diximus in primis ſermonibus ubi Ariſtote. I ſeipſum declarat quomodo accidentia dicuntur entia ratione ſubſtantiæ, quia uidelicet diffiniuntur per ſubſtantiam, & ratiouem ſubſtantiæ recipiunt. Manifeſtum eſt autem ex his quæ docuit in. 7. Primæ philoſophiæ, ꝙ ſubſtantia in ratione accidentis non cadit tãquam forma, ſed tanquam ſubiectum & materia, cadit enim ut additum, & licet dicatur in eodem ſeptimo, tex. com. 35. ꝙ partes diffinitionis ſunt formæ, intelligitur de partibus, quæ ſunt de ADDitio. quiditate, ſicut eſt genus & differentia. * {Amplius Alex. in principio libri Priorum dicit ꝙ modus abſtrahendi Mathematicus in aliquibus deſeruit naturali, puta de forma. quæ eſt ſeparabilis à materia ſecundum rationem. 2. Phyſ. tex. com. 1. Et ſicut eſt de accidentibus, quæ tamen licet ſint in ſubiecto ſecundũ eſſe, ſunt ſeparabilia à ſubiecto ſecundum rationem: quod non eſſet uerum ſi inhærentia eſſet * de quiditate accidentis.} Amplius rationibus illud probari poteſt: non magis eſt de quiditate accidentis habitudo eius ad ſubſtantiam, quàm ſit habitudo primæ materiæ ad formam, aut habitudo formæ materialis ad materiam: ſed habitudo primæ materiæ non eſt de prima notione materię, ſicut pulchre declarauit lucidiſſimus Themiſtius, in primo Phyſicæ auſcultationis in digreſſione de potentia, & K priuatione materiæ, & etiam Cõmé. primo Phyſi. in commen. 70. & in libro de Subſtantia orbis, & in ſua media expoſitione ſuper libro Phyſicorum. ubi uult potentiam eſſe ſicut proprietatem quandam materiæ, & ꝙ nõ ſit uera differentia eius, & quãdoquidem materia eſt ens abſolutum, & potentia eſt ens ad alterum: & idem eſt iudicium de habitudine formæ materialis ad materiam propter eandem cauſam. Et confirmatur ſimilitudo: quia formæ eductæ de potentia materiæ dicuntur conſtitutæ in eſſe per ſubiectũ, ſicut accidentia dicuntur conſtitutæ in eſſe per ſubſtãtiam: nam æque bene eſſentiali dependentia depẽdet forma materialis à materia, ſicut accidens à ſubiecto. * {Vnde Ariſt. ADDitio * in prædicamentio ſubſtanuæ inueſtigans propria ſubſtantiæ, aſſerit ꝙ non eſſe in ſubiecto eſt cõmune omni ſubſtantiæ. tunc ſic: ſicut non eſſe in ſubiecto eſt proprietas ſubſtantiæ, ſic eſſe in ſubiecto eſt proprietas accidentis, unde illud non poteſt eſſe ratio conſtitutiua ſubſtantiæ: quia effectus poſitiuus dicitur habere cauſam poſitiuam. ſic per oppoſitum eſſe in ſubiecto eſt proprietas accidentis, quia diuerſorum entium diuerſæ ſunt proprietates. * {Amplius Com. primo Meta. com. 31. mixtio intentionis uniuerſalis ſubſtãtialis, cum ſuis particularibus eſt fortior mixtione acciden L tium, cum ſuis ſubiectis. Amplius Auicen. in ſecundo ſuæ Metaphyſi. expreſſe teſtatur ꝙ inhærere non conſtituit accidens, quemadmodum non inhęrere, nec poſſe inhærere non conſtituit ſubſtantiam. Amplius Ariſto. in. 5. Metaphy. tex. cõmẽ. 14. ubi prius diuiſerat ens, in ens per ſe, & in ens per accidens: diuidit ens per ſe in decem prædicamenta. * {Et ſubdit Com. ibidem. com. 14. quod hoc nomen ens, ADDitio * quod ſignificat eſſentiam rei eſt aliud ab ente quod ſignificat uerum, & ideo expoſitores diuerſantur in quæſito, ſcilicet dicere aliquid eſt in. 2. Topi. utrum collocetur in quæſtionibus generis, uel quæſtionibus accidentis: qui enim intelligit de ente, id quod eſt cõmune decem prædicamẽtis, dicit ꝙ collocatur in quæſtionibus generis, & qui intelligit de ente, id quod dicitur eſſe uero, dicit ꝙ collocatur in quæſtionibus de accidente, & primo Phyſi. com. 27. inquit ꝙ dicere aliquid eſſe non eſt prædicato per accidens, ſicut prædicatio albedinis.} * Et eandem diuiſionem repetit in. 6. Primæ philoſophiæ, tex. com. 4. ubi Com. in com. expreſſe teſtatur ꝙ ens eſſentialiter eſt quod diuiditur in decem prædicamenta. & ita etiam dicit in. 5. Metaph. ꝙ poſtquam Com. 14. Ariſto. diuiſit modos entis per accideus, incepit declarare ſecundum quot modos dicitur ens eſſentialiter. ubi expreſſe colligitur ꝙ accidẽtia formaliter per ratione propriam ADDitio. * includunt ens, & rationé entis. * {Amplius Ariſto. primo Phy. contra Parmenidem tex. com. 25. oſtendens rationem M eius eſſe malam de materia, ut exponit Com. inquit ꝙ utebatur ente multipliciter dicto, ac ſi eſſet ſimpliciter dictũ. unde propoſitio iſta eſt falſa, quicquid eſt pręter eus eſt nõ ens: ſi ens enim ſignificat ſubſtantiam, aut quantitatem tantum, ut inquit Com. nõ ſequitur ꝙ quicquid eſt præter ens, quod eſt ſubſtantia, aut quantitas, ſit non ens. ubi colligitur ens formaliter dici de omnibus decem prædicamentis.} * Amplius Ariſt. 12. Meta. tex. 19. ubi mouetur illa quæſtio: Vtrum principia decem prædicamẽtorum ſint eadem uel diuerſa, tandem per longũ proceſſum deciditur ꝙ ſunt eadem proportione. & ꝙ principia proxima decem prædicamentorum ſunt diuerſa, licet remota ſint eadem, ut patet tex. com. 20. 21. & 22. uſq; ad. 26. & Com. in cõmen. 19. ubi Ariſto. facit illam rationem, ꝙ ſi ſubſtantia eſſet elemẽtum omnium, omnia reliqua prædicamenta eſſent ſubſtantiæ, & ſi prædicamentum omnium eſſet relatio, omnia prædicamenta eſſent relationes: quia omne cuius elementum eſt ſubſtantia, ipſum eſt ſubſtantia, & ſi relatio omnia eſſent relatiua. Commé. ibi in calce cõmenti inquit, Contingeret ut in aliqua hora diſſolueretur ſubſtantia in relationem, aut relatio in ſubſtantiam, & ſubdit, & hoc cõtingit in genere, quod eſt materia, non in eo quod eſt forma. Nam conſuetudo Cõſuetudo

A tudo Auer. eſt reſpondere ad queſtionem ante magiſtrum.

Auer. eſt reſpõdere ad q̃ante magiſtrum.

Et quia intentio Ariſto. inferius eſt iſta, quòd ſubſtantia eſt principium, & elementum, ad quod omnia alia habent reſolui, & hoc in genere cauſæ materialis nõ formalis, ut diximus de mente eius in cõmẽ. 2. quarti Meta. & ex hoc poteſt bene patere error, tenentium habitudinem accidentis ad ſubſtantiam eſſe cauſam formalem accidentis. cũ Auer. ubiq; huic ſententiæ aduerſetur. & Ariſto. expreſſe in prædicto loco, ubi ex intentione determinat accidentia ex proprijs conſtare principijs ex quibus ſua forma dependet, ut à cauſa proxima: licet dependeat à principijs ſubſtantiæ, tanquam à cauſa remota. Amplius Ariſto. primo Topicorum. capi. tertio, expreſſe uult quòd in omni genere eſt inuenire propriam quiditatem. Amplius Ariſto. in duodecimo Metaphy. in tex. commen. tertij, quod pulchre expoſuit ibi Cõmen. determinat quomodo accidentia non ſunt entia, niſi quia entis. uolens enim Ariſtote. aliam aſsignare cauſam, quare de ſubſtantia tantum ſit conſiderandum, inquit, Et inſuper nec entia, ut ſimpliciter eſt dicere, alia: ſed qualitates & motus, aut & non album, & non rectum: eicimus enim eſſe & hoc puta eſt non album. ubi Commenta. in commento inquit: Hoc eſt alia cauſa propter quam conſiderandum eſt de ſubſtantia tantum. Nullum enim aliorũ inuenitur ſimpliciter, ſed in ſubſtantia, uerbi gratia, qualitas non dicitur ens ſimpliciter, neq; motus: ſed dicitur eſſe

B qualitas, & eſſe motus. Motus enim eſt motus alicuius, & qualitas eſt, qualitas alicuius. Subſtantia uero non eſt ſubſtantia alicuius. Ens igitur ſimpliciter, & principaliter eſt ſubſtantia. Et quia aliquis poteſt dicere quomodo alia prædicamenta diminuuntur tantum à ſubſtantia, & hoc nomẽ ens dicitur de omnibus? Dixi, reſpondendo ſimiliter inuenitur non album, ideſt & hoc nomen ens, quamuis dicatur de eis, tamen dicitur quòd hoc eſt albũ, & hoc eſt mobile, tamen hoc non datur perfecte, ut habeant eſſe, quoniã hoc etiam dicitur ens in negando eſſe cum dixit, hoc eſt non album, & non rectum. Vbi manifeſte colligitur de mente Philoſophi, & Commenta. ens formaliter dici de ſubſtantia, & de accidentibus, licet ſimpliciter, & abſolute dicatur, ut ſic de ſubſtantia tantum: quia accidentia non habent eſſe ſimpliciter ita perfectum, ſicut habet ipſa ſubſtantia, & ratio, ut inquit Ariſto. & Com. in com. eſt quia ſola ſubſtantia ſeparabilis eſt, quia ipſa per ſe exiſtit, aliorum autem nullum. unde ſola ſubſtantia, ut inquit ibi Commenta. in commen. eſt conſtans per ſe: ſed alia ſunt in ſubſtantia, & iſto modo accidentia dicuntur non entia, quia non per ſe exiſtunt ſine ſubſtantia, non tamen quod nullum eſſe formale de ſe habeant, quia habent, licet non ita perfectum ſicut eſt eſſe ſubſtantiæ. Nam creaturæ etiam nõ habent eſſe

C æque perfectum ſicut habet Deus, propter hoc tamen non dicimus, neq; negamus creaturam eſſe ens formaliter, nec dicimus creaturam formaliter eſſe ens per eſſentiam habitudinem ſeu dependentiam, quia dependet à Deo. Nam ut ſcribit Ariſtote. quinto Metaphyſi. text. commen. 23. hominis multæ ſunt cauſæ, ſed quare homo ſit homo nulla eſt cauſa: ſecundum ſe enim homo eſt homo, unde non quia Deus eſt Deus, ideo homo eſt homo, licet à Deo ſit homo. Forte dices quod impedit analogia entis ne accidens formaliter ſit ens, quia analogice dicitur de ſubſtantia, & de accidente. Sed nec hoc ſtare poteſt. Nam ſubſtantia etiam analogice dicitur de materia, & de forma, & de ſubſtantia compoſita ex materia, & forma. ut dicitur. 7. Metaphyſi. tex. commen. ſeptimi. Attamen materia ſecundum ſe eſt ſubſtantia, ſicut ſuo modo forma. Nam ut inquit Albertus cognomento magnus. 5. ſuæ Metaphyſi. tracta. ſecundo, com. quarto, in ſpeciali digreſsione, quam facit declarando quomodo forma cauſa ſit, quod materia ſit in actu, & quæ ſit in cauſa unitatis materiæ, inquit in forma ſecundum ſe actus eſt, ſed forma non eſt cauſa, quare materia ſit ſubſtantia, tamen forma eſt cauſa, quare materia eſt, ſed ſit in effectu, ſiue in actu, non tamen eſt cauſa, quare materia ſit materia. Bene uerum eſt, quòd forma eſt quæ dat

D eſſe in actu ipſi materiæ, & non dat eſſe in actu inquantum eſt hæc forma, uel illa, ſed inquantum forma, &c. Confirmatur, quia natura etiam analogice dicitur de materia, & forma, & tamen materia eſt natura, & alia natura formæ. Amplius cum accidentia ſint principium formale agendi, & in actione reali, ſicut corpora cœleſtia agunt mediante lumine, & motu, de quo Ariſt. dixit in principio. 8. de Phyſico auditu, quod eſt tanquam uita omnibus natura ſubſiſtentibus. & in principio libri Meteororum, inquit, oportet mundum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe continuum, ut omnis eius uirtus inde gubernetur. & in ſecundo de Generatione, & corruptione, & in quarto Meteororum reducit omnem alterationem, & tranſmutationem ſubſtantialem ad quatuor primas qualitates, & uirtutes elementorum. quarum duæ ſunt actiuæ, & duæ paſsiuæ, ſunt etiam accidentia principium in actione ſpiritali iam ſenſitiua, quia obiecta ſenſuum, aut ſunt ſenſibilia propria, aut ſunt ſenſibilia communia, & talia ſunt qualitates, & accidentia ſicut patet. nam ſenſibilia propria ſunt qualitates de tertia ſpecie, quæ dicuntur paſsiones, & paſsibiles qualitates, ut inquit Ariſto. in Prædicamentis, eo quia paſsionem inferunt in ſenſu: ſunt etiam principium agendi in actione ſpiritali intellectus, quia primo de Anima tex. commen. undecimo, accidentia magnam partem conferunt ad cognoſcendum quod quid eſt. Accidentia igitur formaliter

E ſunt entia per propriam & intrinſecam rationem. nõ enim quia ſubſtantia eſt ſubſtantia, ideo accidens eſt accidens. Propoſitio igitur famoſa quæ dicit, accidentia ſunt entia, quia entis, uera eſt in genere cauſæ materialis: non formalis. nota enim reduplicationis poteſt unumquodq; genus cauſæ reduplicare. Tot enim modis dicitur ſecundum ſe, quot modis dicitur cauſa, quinto Metaphy. text. commen. 23. & ſic intelligitur dictum Auerro. in libro Deſtruc. in diſputatio. 6. in ſolutione ſexti dubii. ubi inquit, radix nanq; accidentium eſt quòd ab alijs habeant ſuſtentationem, & quiditatem. Similiter etiam quando dicitur, accidentia non eſſe entia ſimpliciter, intelligitur quia non habent eſſe perfectum, ſicut habent ſubſtantiæ, quia eſſe ſimpliciter eſt per ſe exiſtere, & per ſe conſtare, & tale eſſe ſubſtantiarum eſt, quia omnia accidentia fundantur in ſubſtantia, & nullum ſeparari poteſt ab ipſa. ita gloſſat Commen. 12. Metaphy. commen. tertio.

Summa totius limitationis.

Accidẽtia non eſſe entia ſimpliciter quõ intelligutur.

Accidens uni, non poteſt alteri eſſe ſubſtantia.

Prop. 8. 4.

FAMOSA eſt propoſitio, & elicitur ex dictis Philoſophi primæ Phyſicæ auſcultationis, text. commen. 27. & 30. ubi dicitur, quod uere eſt, accidit nulli. Aduerte igi-

F tur, quòd accidens apud Philoſophos ſumitur quandoque ut diſtinguitur contra ſubſtantiam: & quandoque ſumitur pro extraneo, ut diſtinguitur contra id quod eſt de rei quiditate, eo modo quo Logici ſumunt in fallacia accidentis, & diuini omne id quod non eſt de quiditate rei accidẽs appellant. ſic dicimus ꝙ homo accidit animali, & uniuerſaliter omnia inferiora dicuntur ſuis ſuperioribus accidere. *{Sic etiam Ariſto. in Prædicamentis dicit, ꝙ homo eſt accidens domino, & in ſecundo de Anima tex. cõ. 65. inquit, ꝙ accidit albo Diari filius. ubi The. inquit quòd in more Ariſtotelico eſt ſubſtantiæ, & ſubiecto nomen accidentis aſsiſtere.} & Boethius in Prædicamentis ubi ſupra dicit ꝙ conſuetudinis Ariſtotelicæ eſt, quæ ſecundo loco & extrinſecus prædicantur, dicere ſecundum accidens prædicari. Accidens igitur ut diſtinguitur contra ſubſtantiam reſpectu unius, non poteſt eſſe ſubſtantia reſpectu alterius, in his quæ uniuoce participant rationem eius. ſic damnatur Alexan. ab Auer. 8. Metaphy. cõmen. qui poſuit caliditatem eſſe formam ſubſtantialem in igne, cum ſit qualitas in mixtis, & ſit eiuſdem rationis in utroq;, nam ſenſus tactus qui eſt uerus iudex qualitatum tangibilium uniformiter immutatur à calore ignis, & à calore mixti ſine aliquo diſcrimine. Scientia tamen in nobis eſt qualitas, ut patet ex

ADDitio *

G ſententia Philoſophi.7.Phyſi.tex.com.20.ubi probat ꝙ ad primam ſpeciem qualitatis non eſt per ſe motus,quia uirtutes & ſcientiæ non acquiruntur per alterationem, & tamen ſcientia in Deo eſt ſubſtantia, & ratio eſt quia ſcientia non uniuoce,ſed æquiuoce dicitur de ſcientia noſtra,& de ſcientia Dei,ſicut ſcribit Commen.12. Metaphyſi.tex.51.& in libro Deſtructio.in diſputatione ſexta, in ſolutione.5.& 18.dubii.accidēs igitur non pro extraneo,ſed ut diſtinguitur contra ſubſtantiam reſpectu unius, non poteſt eſſe ſubſtantia reſpectu alterius,ſi eadem ratione utriꝗ conueniat.

Propõ.5.

Accidentia ſolo numero differentia in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.

COLLIGITVR propoſitio iſta ex intentione Philoſophi.5. Primæ philoſophiæ, in capitulo illo {Eadem uero dicuntur} & eſt in tex.cōmen. uacantis,poſt tex. com.15.ubi Ariſto.modos ſecundum quos aliqua diuerſa dicuntur,ponit quinque dicens,& quæcunꝗ in eadem ſubſtantia entia differentiam habent. Vera eſt propoſitio de accidentibus realibus eductis de potentia materiæ per uerum motum, & tranſmutationem, quæ fit cum abiectione contrarii:nam actio eſt merito contrarietatis: ex primo de Generatione,& corruptione,tex.com.50.ideo Ariſto.dixit in libro de Senſu, & ſenſato, quòd ignis non agit inquantum ignis,ſed inquantum calidus, quia ratione, qua calidus contrarietatem habet. Ex primo etiam de Generatione & corruptione,tex. commen.55. habitibus præſentibus in materia nondum generatur aliquid:ſed iam eſt,propter hoc agens inueniens ſubiectum informatum aliqua forma, non poteſt conſimilem eiuſdem rationis introducere per uerum motum,& alterationem, quia non reperit illud ſub forma contraria,talis autem contrarietas eſt neceſſaria in tali actione.Fallit autem de accidētibus non eductis per ueram actionem,quæ eſt merito contrarietatis,ſicut probatur argumento ſenſato de duabus candelis producentibus in eodem medio duo lumina. Nam ſi fuerint tres candelę accenſæ in aliquo medio, poſita tabula perforata tribus foraminibus cauſantur tres umbræ, quod non eſſet,niſi ibi eſſent tria lumina. Fallit etiam propoſitio in accidentibus ſpiritalibus, quia in eodem intellectu poſſunt eſſe plures cognitiones numero differentes, aut ſaltem in eadem uirtute cogitatiua, ut inquit enim Philoſophus ex pluribus ſenſibus fit memoria, & ex pluribus memoriis fit experimentum,ex proœmio Metaphyſicæ. Item in eodem medio poſſunt eſſe duæ ſpecies ſenſibiles eiuſdem ſpeciei. Item propoſitio uera eſt in accidentibus abſolutis, fallit ſecundum aliquos in reſpectiuis,quin in eodem poſſunt eſſe plures paternitates. Iſta autem dicta uera ſunt apud tenentes accidentia non diſtingui primo per ſubiecta. ſed qui tenent accidentia numero diſtingui ad diſtinctionem ſubiectorum,negant omnia prædicta.unde Herueus in quolibetis,quoli.7.q.9.tenet duo accidentia ſolo numero differentia in eodem ſubiecto ſimul eſſe non poſſe, & ratio ſua eſt, quia ut inquit,in omni actione præter illud quod facit aliquid tale effectiue,oportet ponere aliquod intrinſecū quo ſit tale formaliter, ita etiam præter illud quod facit aliqua eſſe diſtincta effectiue, oportet dare ex parte facti aliquid intrinſecum quo ſint diſtincta formaliter.Vnde impoſſibile eſt à quocunque agente fieri duos homines ſpecie differentes: quia non habent aliquid intrinſecum quo differant formaliter ſpecie,ſecundum quod homines: Sed duæ formæ numero nō habent aliquid intrinſecum quo ſint duæ: niſi uel quia ſunt,uel quia natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis, uel in diuerſis temporibus in eodem ſucceſſiue : ergo duæ formæ ſolo numero differentes non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto.Maior uidetur plana,ſcilicet quod oportet ex parte formæ dare aliqua intrinſeca quibus formaliter diſtinguantur. Minorem probo. quia formæ non poſſent diſtingui, niſi uel per ſuas rationes formales, uel per hoc quòd natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis,uel diuerſis temporibus in eodem ſubiecto. Diſtinctio autem formarum per ſuas rationes formales, eſt diſtinctio ſpecifica. ergo diſtinctio numeralis formarum, nō poteſt intelligi niſi per hoc ꝙ ſunt,uel natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis,uel in eodem in diuerſis temporibus,& tūc talis forma ex hoc ſolo ꝙ eſt talis,habet quandam latitudinem non ad intenſum & remiſſum;ſed ad pluralitatem numeralem,excepta quantitate, quæ ex ſeipſa habet quandam latitudinem partium ſolo numero differentium. Et ita etiam tenet in quolibe.3.q.9.qua quærit utrum in cōpoſitis ex materia, & forma,materia ſit principium indiuiduationis:articulo.3.ubi mouet in.4.dubio talem difficultatem, ſi unumquodꝗ per eſſentiam numeraliter diſtinguitur ab alio,quare duo accidentia ſolo numero differentia non poſſunt concurrere in idem ſubiectum,recipiēdo ſuam diſtinctionem. Et ad hoc reſpondet ꝙ licet unaquæꝗ res non habeat diſtinctionem intrinſecam niſi ſuam eſſentiam: tamē iſtud principium in quibuſdam non ſufficit ſaltem naturaliter,ſine aliis concurrentibus ſubiectiue,uel diſpoſitiue. & ideo ſicut impoſſibile eſt ſubſtantiam habere partes integrales ſine quantitate, ita uidetur quod impoſſibile eſt accidens plurificari in eodem ſubiecto, quandiu à ſubiecto dependet, propter hoc, quod ſibi deeſt illud,quod natum eſt ipſum plurificare ſubiectiue. Et iſta etiam eſt opinio beati Thomæ in.5.Meta.lectione.10.ad finem. Nobis autem prima opinio rationabilior apparet, nam ut inquit Commen.in.7. Metaphy.com. 2.indiuiduum ſubſtantiæ præcedit indiuidua aliorum prædicamentorum,& per conſequens in unoquoque prædicamento accidentium poſſumus imaginari duas formas indiuiduales ſeipſis intrinſece differentes, nec eſt uerum ꝙ omnis diſtinctio formarū ſit diſtinctio ſpecifica,ſed uerum eſt de formis quæ ſunt quiditates. nam non eſt dubium ꝙ Sortes,& Plato differunt ab inuicem per ſuas formas indiuiduales,& tamen nō differunt ſpecifice. Nec obſtat quod dicit ꝙ diſtinctio accidentium non poteſt intelligi, niſi per hoc ꝙ natæ ſunt eſſe in diuerſis ſubiectis,uel in eodem ſubiecto in diuerſis temporibus ſucceſſiue,quia hoc contingit intellectui quando à poſterioribus, & extrinſecus uenatur numerum,& diſtinctionem formarum:nam ut ſuperius diximus,ſubiectum & habitudo , ad ſubiectum non eſt cauſa formalis entitatis ipſius accidentis,& unitatis eius. Sed extrinſeca,& ſubiectum tantum.

Opi. Heruei naturalis in quol. 7.q.9.

K

Opinio beati Thom. & probatio primæ opinio.

L

Propõ.6.

Omnium natura conſtantium terminus eſt, & ratio magnitudinis & augmenti.

PHILOSOPHI eſt propoſitio in propria forma in ſecundo de Anima,in tex.cō.4. ubi argumentatur contra Empedoclem ad probandum motum augmenti in corporibus non prouenire principaliter ab igne, ſed ab ipſa anima. Ignis autem concurrit ut concauſa, & inſtrumentum animæ, cum autem inſtrumentum non moueat niſi motum à principali agente,agit ſecundum quod eſt regulatum à forma cuius eſt inſtrumentum, terminatio autem rebus à forma proficiſcitur,non à materia,nec ab inſtrumēto principaliter. Nō intelligitur tamē propoſitio quod natura conſtantia ſint terminata per formam ad certam menſuram quantitatis,aut qualitatis,punctualem.Sed cum certa latitudine,quæ inter duo extrema uagatur,ſicut dicit optime Princeps de complexione humana. Nam experimento ſenſato cernimus nō omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe eiuſdem præciſe quantitatis,nec eiuſdem complexionis.dedit enim Deus, & natura unicuique indiuiduo propriam complexionem,in qua aliud indiuiduum communicare eſt impoſſibile,& imaginari debes quod eſt aliqua, tam magna quantitas ultra quam ſpecies humana non poteſt ſaluari,& alia tam parua ultra quā humanitas non conſtat. Et ita intelligas etiam de qualitatibus & aliis diſpoſitionibus:nam formæ naturales pro ſe, & ſuis operationibus non ſolum prædicto modo limitant ſibi certum terminum ex parte dimēſionum: uerum etiam ex parte aliarum qualitatiuarum diſpoſitionum, ſicut teſtatur Commen.in

ADDitio. Not. tñ ꝙ iſta ꝓpoſitio & ſi uniuerſaliter appellari ſoleat in hoc intellectu quod naturalia maximo,& minimo conſtant tamē hoc eſt extra mētem philoſophi: quia arguit de motu augmenti animatorū, & ut d. Cō.in cō. arguit in 2.figura, ut patet.

M

pleriſꝗ

A pleriſq; locis in Philoſophia. Et præſertim in libro de Subſtantia orbis, & in ſexto Phyſi. in cõmen. 91. ubi ſcribit omne generabile, naturale habet aliquam quãtitatem naturaliter in initio generationis & in fine. Et iſta quantitas habet extrema, & medium, uerbi gratia, quoniam quãtitates embryonum ſunt terminatę, ſcilicet minimi embryonis, & maximi embryonis. Vnde impoſſibile eſt augeri in infinitum, aut minui in infinitum. nam ſi tranſierit quantitatem naturalem in diminutione, & in additione ſtatim corrumpetur ens. Actio enim cuiuslibet entis perficitur per quantitatem, & qualitatem terminatam: ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Et ideo dixit Commenta. in tertio Cœli, commen. ſexto, & in tertio Phyſi. commen. 60. quòd Naturalis non conuenit cum Geometra in hac propoſitione dicẽte, Continuum eſt augmentabile in infinitum, quia ire ad augmentum eſt ire ad formam, attamen bene conuenit cum Geometra in alia propoſitione dicente, Continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia diuiſio conuenit in infinitum ipſi magnitudini in ſe, & etiam ut eſt in materia. Sed tunc in

Not. arduã difficultatẽ de naturali & geomet.

hac re eſt maxima difficultas. Nam ex auctoritate Commenta. in tertio Cœli, augmentatio niſi in infinitum prouenit à materia, ut declaratum eſt in Phyſicis, ut expreſſe dicit in commen. ſexto, ſi igitur materia de ſe eſt cauſa augmenti in infinitum, ſicut de ſe cauſa diuiſionis in infinitum: Igitur Mathematicus puta Geometer debet concordare in utraq; illarum propoſitionum, uidelicet, tam in illa quę B dicit, continuum eſt diuiſibile in infinitum, quam etiam in iſta quæ dicit, continuum eſt augmentabile in infinitum, quia continuum, ut eſt in materia ratione materiæ, ſicut eſt diuiſibile in infinitum, ſic etiam ratione eius eſt augmentabile in infinitum. Quod confirmatur ex præfato tex. ſecundo, de Anima, ubi Ariſto. contra Empedoclem arguit quòd ſi augmentatio in animatis proueniret ab igne iret in infinitum, manifeſtum eſt autem quòd ignis in mixto animato concurrit, ut materia, & ut inſtrumentum, & ut imperfectius reſpectu animæ, reſpectus autem imperfectioris ad perfectius, & inſtrumenti ad agens, eſt reſpectus materiæ ad formam ſecundo de Anima, tex. com. 24. & tertio de Anima, commen. 36. & in eodem tex. 41. Philoſophus concludit, quòd augmentatio potius eſt rationis, & formæ quam materiæ. Habetur igitur lucidisſime, quòd ſi augmentatio proueniret à materia quod ubi deſinat non habet. Ignis enim appoſito combuſtibili in infinitum creſcit. Et eſt locus multum perſcrutabilis ſicut uides. Et ſolu-

Solutio.

tio iſta Auerro. in hoc non ſatisfacit. immo uidetur ſibimet contradicere ſi bene conſideras. Dicamus igitur conſequenter in doctrina eius, quòd augmentatio poteſt ſeparari, tam ad materiam, quam etiam ad formam, tanquam ad duo principia diuerſa. Et tunc certum eſt, quòd augmentatio diuerſis comparata principiis, diuerſa con- C trahit, & oppoſita, diuerſorum enim diuerſę ſunt proprietates, unde finitas eſt à forma, & infinitas eſt à materia, ſicut dicit Commenta. 3. Phyſi. comment. 60. Et uniuerſaliter aduerte quòd omnes conditiones, quæ ſunt inuentæ in compoſito ſi atteſtantur imperfectioni proueniunt à materia, & competunt compoſito propter materiam. Et illæ quæ atteſtantur perfectioni proueniunt à forma, & competunt compoſito propter formam. augmentatio igitur quantum eſt merito materiæ finem non habet, quia infinitas ſtat per materiam, & ideo in infinitum progrederetur merito ipſius propter materiam ſuæ potentialitatis inuentam in ſubſtantia eius, quæ eſt cauſa infinitudinis. Et ideo bene ſequitur ratio Ariſtote. quòd ſi augmentatio in uiuentibus principaliter proueniret à uirtute elementali, tunc ubi deſinat non habet, ſed quia ſimpliciter augmentatio eſt de diſpoſitionibus atteſtantibus perfectioni, augmentatio enim eſt motus de quantitate imperfecta ad quãtitatem perfectam, ut dicitur in. 5. Phyſic. tex. com. 18. ideo abſolute attribuitur formæ, & hoc eſt quod dicit Commẽ. quòd ire ad augmẽtum eſt ire ad formam, per oppoſitam rationem eius quod in diminutione contingit, quia ire ad diminutionem eſt ire ad nihil, & non eſſe, ut inquit, cuius D cauſa eſt materia. Et propter hoc diminutio in infinitum ſimpliciter attribuitur materiæ, quia atteſtatur imperfectioni & corruptioni. Vnde naturaliter ſubſtantiæ compoſitæ reſiſtunt diuidentibus cauſis. Et ideo Philoſophus in ſecundo de Anima, in tex. allegato, ſimpliciter augmentationem attribuit animæ, quæ concurrit ſicut forma, & nõ igni qui concurrit, ut materia, & inſtrumentum, ut inquit, hæc autem animæ ſunt, ſed non ignis & rationis magis quam materiæ. A fine enim denominare unumquodq; fas eſt, ut ſcribitur in. 2. de Anima, tex. commen. 49. quia igitur ire ad augmentum, eſt ire ad eſſe, & ad formam, inde Phyſice loquendo ſimpliciter, & abſolute propter prædictas rationes aſcribitur formæ, & quia denominationes fiunt à talibus ſimpliciter abſolute loquendo, inde eſt quod in iſta propoſitione, Geometra non dicitur cõcordare. uidelicet, continuum eſt augmentabile in infinitum, quia ut dicit in com. 6. tertii de Cœlo Auer. cum conſiderauerit Mathematicus in continuo ſecundum additionem non erit impoſſibile augmentare corpus in infinitum, cum conſideret in eo inquantum eſt abſtractum à corpore naturali. Naturalis autem dicit hoc eſſe impoſſibile, quoniam inquantum eſt ultimum terminans, corpus naturale eſt quaſi forma, forma autem inquantum forma impoſſibile eſt augeri in infinitum. Augmentatio enim in infinitum eſt ex materia nõ ex forma, ut determinatum eſt in Phyſicis. Et ideo dicit Ariſt. E ꝙ Geometer debet ponere quod magnitudines augentur in infinitum, ſed poteſt ponere magnitudines in quacunq; quantitate uoluerit &c. Cum igitur augmentatio ſimpliciter reducatur ad formam, & non ad materiam, niſi ſecundum quid, & denominationes fiunt ab eo quod eſt ſimpliciter, non ab eo, quod eſt ſecundum quid, nam homo mortuus non eſt homo, & continuum, ut reſpicit augmentum habet rationem finis, & perfecti, & à fine unumquodq; denominare iuſtum eſt, & abſolute augmentatio, ut dicitur in primo de Generatione, & corruptione, fit per formam, nõ per materiam principaliter, ut bene declarat Commen. in primo de Generatione, & corruptio. in tex. cõmen. 38. hinc eſt quòd naturalis non concordat cũ Geometra in illa: continuum eſt augmentabile in infinitum, ſecus autem eſt de illa: continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia diuiſio in infinitum atteſtatur imperfectioni, & ire in diuiſione, eſt ire ad non eſſe, & eſt ire ad nihil. ut dicit. 3. Phyſi. commen. 60. & talis diſpoſitio ſimpliciter reducitur ad materiam: nam forma per ſe indiuiſibilis eſt, & ſi diuiditur hoc eſt per accidens & ſecundũ quid, & ideo in iſta ſimpliciter & abſolute Geometra concordat cum naturali, uterq; igitur ſermo uerus eſt ſecundum diuerſos reſpectus: nam ſi augmentatio comparetur materiæ, & formæ, à materia habet interminationem, à forma uero finem & terminum. ſed ſi abſolute F augmentatio & ſimpliciter conſideratur, ut eſt motus qui à fine denominationẽ capit, ſic ſimpliciter eſt ipſius formæ nõ materiæ, & hoc expreſſe dicit Ariſto. ꝙ hæc animæ eſt, & non ignis, & rationis magis, quàm materiæ, & Commẽ. ibi in commento inquit, & dixit hoc, quia apparet quòd actio augmenti eſt compoſita ex actione ignis, & ex aliqua intentione in igne, alterare enim quod eſt in eo debet attribui igni, & quia eſt terminatum debet attribui uirtuti coniunctæ cũ igne, & dat exẽplum de arte, quod uide ſi placet.

Propõ. 4. In tex. 41. 3. de Anima in fine.

Priora ſecundum naturam ſunt quæcunque poſſunt eſſe ſine alijs, & alia non ſine ipſis.

Propõ. 7.

PROPOSITIO eſt Ariſto. in quinto Primæ philoſophiæ in capit. de Priori, & etiam in prædicamentis. non intelligitur iſta propoſitio quo ad ſeparationem in eſſe reali, nam in hoc ſenſu utebatur ea Plato, ut ſcribit Commenta. duodecimo Metaphy. commen. 27. nam certum eſt quòd motus natura præcedit tempus, & tamen nõ poteſt eſſe ſine tempore, & ſubiectum natura præcedit propriam paſſionem, ſed non poteſt eſſe in re ſine ipſa, & uni-

ADDItio. tiẽ. 2. phy. c. 15. Manifeſtũ eſt ꝙ 2. figura, ut patet.

quicquid ſeparatur in eſſe, ſeparatur ratione & non conuertitur.

G uerſale eſt prius natura ſingulari, ſed non poteſt eſſe ſine ſingularibus, unde Commenta. duodecimo Metaphyſicæ com. præallegato declarans quomodo ſingulare eſt prius uniuerſali ex mente Alexan. inquit, quod hic non eſt intelligendum ſecundum eſſe, ſed ſecundum intellectum: uniuerſalia enim ſecundum intellectum, ſunt priora particularibus, quæ cum auferuntur, auferuntur particularia, unde extiſtimantur uniuerſalia eſſe ratio ſubſtantiæ, quæ uerba Commenta. aſſerui propter opinionem Plato. qui utebatur diffinitione prioris ſecundum naturam opinando, quod quemadmodum uniuerſalia poſſunt intelligi per intellectum abſtracta à ſingularibus, ſic etiam in rerum natura ſubſiſtunt ſeparata à ſingularibus, & ſunt rerum ſubſtantiæ, ſed Ariſtote. opinio fuit quod intellectus multa poteſt ſeparare, quæ natura non poteſt, ſicut ſcribit Commenta. duodecimo Metaphyſi. commen. 30. Et confirmatur, quia ſecundum omnem uiam propoſitiones per ſe primi, & ſecundi modi ſunt ſimpliciter neceſſariæ: nam demonſtrationes ſunt neceſſariorum, & impoſſibilium aliter ſe habere. ſi igitur prius ſecundum naturam poſſet eſſe ſecundum rem ſine poſteriori, tunc ſequeretur quòd concluſio demonſtrationis, in qua concluditur propria paſſio de ſubiecto non eſſet ſimpliciter neceſſaria, quandoquidem ſubiectum de quo demonſtratur poſſet eſſe ſine ipſa cum ſit natura prius, & ita demonſtratio eſſet de contingentibus, & uniuerſaliter de his quæ ſic & aliter ſe habere poſsūt, & ita etiam contingeret de propoſitionibus per ſe primi modi, nam partes diffinitionis etiam natura præcedunt diffini-
H tum. unde Commenta. ſecundo Phyſico. & Ariſtote. cum eo tex. commen. 19. inferunt contra Plato. ꝙ formæ naturales ſecundum rationem deberēt eſſe ſeparatæ à materia ſenſibili, quia ipſe poſuit, ꝙ ſunt ſeparatæ ſecundum eſſe. nam ut deducit Comment. manifeſtum eſt quòd quicquid ſeparatur ſecundum eſſe, ſeparatur ratione, ſed non conuertitur. Ecce igitur quòd iſta ſeparatio in diffinitione prioris ſecundum naturam non eſt intelligenda ſecundum eſſe, ſed ſecundum intellectum. Et mirum profectò quomodo Scotus uir ſublimis ingenii, & in ſcientia diuina acutiſſimus, cum quo incedit Antonius Andr. & ſequaces, in hac propoſitione defecerit qui in hoc ſenſu utitur ea in ſecunda. quæſt. quolibe. articu. primo, ubi probat ꝙ anima intellectiua prius natura eſt hæc quam uniatur materia, quia eſt prius natura terminus creationis quā infundatur. quam propoſitionem iſto modo probat: quia illud quod ſine contradictione poteſt eſſe ſine alio, & non econuerſo, eſt prius naturaliter illo. hoc accipitur, ut inquit ex quinto Metaphy. capit. de Priori. aliqua, inquit ſecundum naturam & ſubſtantiam ſunt priora, quæcunque contingūt eſſe ſine aliis, & illa non ſine illis, & in fine capitu. ad iſtum modum reducit omnes modos prioris, & in ſeptimo Metaphyſi. tex. comment. quarti. Eſſe inquit ſubſtantiæ eſt primum omnium, & hoc probat. aliorum enim nullum eſt ſeparabile à ſubſtantia, id eſt potens eſſe ſine ſubſtantia. hæc
I autem ſubſtantia poteſt eſſe ſine aliis quantum eſt ſe. concludit ſecundum Philoſophum ſeparabilitas iſta prioritatem ſecundum naturam: anima autem non ſolum ſecundum ſubſtantiam & eſſentiam, ſed ſecundum exiſtentiam, & ut terminus creationis diuinæ poteſt eſſe ſine materia. ergo poteſt eſſe ſine hoc ꝙ uniatur materię: nullo autē modo poteſt eſſe in materia, nec aliquo modo qualitercunque, niſi ipſa ſit hęc propria ſingularitate. ſequitur ergo iſta propoſitio prima quæ fuit hic probanda: ubi patet ꝙ utitur illa propoſitione prioris ſecundū naturā quoad poſſe ſeparari à poſteriori ſecūdum eſſe quantum eſt merito ſui. Sed ſi ita intelligat, ſequitur cōtra ipſum, quia ipſe tenet quòd propria paſſio eſt eadem realiter cum ſubiecto, ſed cū ſubiectum poſſit eſſe quantum eſt merito ſui ſine propria paſſione, cum ſit natura prius illa ergo non eſt idem realiter illi per regulam poſitam per ipſummet in tertia quæſtione quolibetorum articu. tertio, ubi habet, uniuerſaliter enim quod conuenit alicui, ſic ꝙ omnimoda contradictio ſit il-

Cōtra Scotum.

lud eſſe ſine hoc, hoc eſt idem realiter illi, & per oppoſitū ubi non eſt omnimoda contradictio, nō oportet idem eſſe omnino. K
*ADDI. * {Et mirum etiam de Ioan. de bac. in quolibetis, quoli. 1. quæſtione qua quærit utrum Ariſtote. & Commenta. rationabiliter negauerunt creationē, ubi tenet contra Scotum, ꝙ eſſe & non eſſe ſunt extrema ordine naturę, & non ſolum dependens, & independens ex malo intellectu illius propoſitionis, unde in æternis non poteſt intelligi aliquod ſignum in quo priuatio, aut non eſſe poſitiue competere poſſit. uide primo Cœli in comme. 115. in calce commenti contra Plato.} Nec ualet ſi pro Scoto dicatur ꝙ ſubiectum ad propriam paſſionem dupliciter comparari poteſt. uno modo ſecundum eſſentiam, inquantum uidelicet non dependet ab alia. alio modo inquantum eſt cauſa neceſſaria reſpectu illius. primo quidem modo ſubiectum quantum eſt merito ſui poteſt eſſe ſine propria paſſione, ſed non ſecundo modo, & eſt reſponſio eius ſeptimo Metaphy. quæſtione prima. Nam data iſta reſponſione adhuc argumentum ſtat in ſuo uigore, quia nō eſt omnimoda cōtradictio, ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſſione, ſed ſolum ex parte qua eſt cauſa. Præterea. Retorqueo argumentum quoad iſtam rationem, quia etiam ſubiectum ſecundum, quod eſt cauſa neceſſaria paſſionis, eſt natura prius ipſa paſſione, ſed prius ſecundum naturā ſub ratione qua eſt prius, poteſt eſſe ſine poſteriori. ergo ſubiectum & ſecundum ſuam eſſentiam abſolute cōſideratum, & etiam ſub ratione qua cauſa poteſt eſſe ſine propria paſſione: & ita ſequitur ꝙ demonſtratio non eſt ſimpliciter neceſſariorum, & impoſſibilium ſimpliciter aliter ſe habere contra Ariſtote. & ueritatem. Sed illud quod decepit ipſum, ſi fas eſt ita loqui de tanto uiro, fuit, quia nō diſtinxit de ſeparatione ſecundum eſſe, qua utebatur ea Plato, & de ſeparatione ſecūdum intellectum, qua utebatur ea Ariſto. Nec auctoritas Ariſto. mouet, quā allegat ex ſeptimo Metaphyſi. tex. com. quarti, ubi probat ſubſtantiam eſſe priorem ratione, cognitione tempore, & natura. Nam ſecundum expoſitionem diui Thomæ probatio illa, nullū enim aliorum quæ prædicantur ſeparabile eſt, ſola autem ſubſtantia ſeparabilis adducitur ad probandam prioritatem temporis, & non prioritatem naturæ, & ſecundum expoſitionem Auerr. illa probatio communiter deſeruit ad quālibet primitatem, & Ariſtote. ſecundum ipſum intellexit nullum accidentium eſſe ſeparabile à ſubſtantia, quia uniuerſalia accidentium diffiniuntur per eſſe in ſubiecto, & iſtamet eſt expoſitio Ariſtote. primo Phyſico. tex. com. 14. & ita iſta ſeparatio eſt quantum ad intellectum, dum dicitur in diffinitione prioris, quod poteſt ſeparari ab alio, & aliud non ab ipſo. Et confirmatur. quia Commenta. quarto Phyſico. comme. 97. contra Gale. inquit, quod quia tempus non imaginatur ſine motu, & motus poteſt imaginari extra tempus, ſignificat hoc quod motus præcedit tempus naturaliter, & quod tempus accidat motui, licet conſequētia ſe complete, & dicit expreſſe ꝙ iſta fuit opinio Ariſtot. M
& non ſicut intellexit Galenus. & manifeſte patet ex illo loco ꝙ prioritas naturæ de motu reſpectu temporis probatur. quia poteſt abſtrahi per primam operationem intellectus, cum in diffinitione motus nō ponatur tempus, ſed in diffinitione temporis ponitur motus non autem intellexit Commen. motum poſſe imaginari eſſe ſine tempore: nam duodecimo Metaphyſi. commen. 29. expreſſe habet quod impoſſibile eſt imaginari motū ſine tempore. *{Amplius Porphyrius in communitatibus oſtendit ꝙ genus eſt natura prius differentiis, quia ſubſtantia animata ſenſibilis poteſt ſubintelligi eſto ꝙ non ſit rationale, nec irrationale. Ecce quomodo illa prioritas naturę eſt quo ad intellectū. Aduerte tamen ꝙ in primo ſenſu, etiam quandoque utitur ea Ariſtote. & Commenta. uidelicet, quo ad ſeparationem ſecundum eſſe ut patet ſecundo de Anima tex. com. decimi ſeptimi, de Senſu tactus reſpectu aliorum ſenſuum, & de uirtute motiua reſpectu aliarum uirtutum, ut patet ibi, ſed dico ꝙ hoc non eſt ſemper uniuerſaliter uerum.}

Euaſio Scoti in 7. Metaphy.

Impugna.

L

Nullum accidentium eſſe ſeparabile à ſubſtantia, quo modo intelligitur.

Poſterius

A *Poſterius non poteſt abſtrahi à ſuo ſuperiori.*

Propoſi .8.

Limitatio praeſ...ius propoſitionis.

FAmoſa eſt propoſitio & deducitur ex eadem auctoritate Philoſophi iam allegata, quia poſteriora non poſſunt eſſe ſine aliis, quæ ſunt natura priora illis. Intelligitur de poſterioribus quæ comparantur ad uera priora reſpectu illorum, quia uidelicet, includunt illa quiditatiue. Sed non opus eſt ubi prius non fuerit de quiditate poſterioris, quod poſterius non poſſit intelligi ſine illo. Nam certum eſt ſecundum Ariſt. ꝙ Mathematicæ diſciplinæ abſtrahũt a ſubſtantia, excepta Aſtrologia quæ ſola inter Mathematicas diſciplinas de ſubſtantia theoriam facit. Geometria .n. ſolam magnitudinem contemplatur, & Arithmetica numerum, & colligitur de mente etiam Ariſt. Com. 4. Primæ philoſophiæ, te. cõ. primi, ubi habet ꝙ ſcientia diuina ſpeculatur ens inquantum ens, & quæ hic inſunt: aliæ autem ſcientiæ particulares abſcindentes aliquam partem entis: circa hanc ſpeculantur ipſum accidens, uelut ſcientiarum Mathematicę. ubi Com. in com. 1 ſuper his uerbis, inquit, Manifeſtum eſt, ꝙ non alicuius ſcientiæ ſcientiarum particularium conſideratio de ente ſecundum quod eſt ens, ſed tantum eſt conſideratio de accidentibus, quæ accidunt alicui parti partium entis, accipiendo illam partem quaſi diſtinctam ab ente, ſicut faciunt ſcientiæ Mathematicæ, quæ accipiunt numeros, & magnitudines diſtinctas ab ente, & conſiderant de eis, & ſuis accidẽtibus eſſentialibus. ubi cla-
B riſſime patet ꝙ iſtæ ſcientiæ abſtrahunt a ſubſtantia manifeſte. quid .n. eſt accipere magnitudines & numeros ſeparatos ab ente, quam ſeparatos a ſubſtantia? Nam diuina ſciẽtia eſt quæ conſiderat de ente .1. de ſubſtantia in eo quod ens, & in eo quod ſubſtantia, ipſa .n. eſt uerum ens, ſimpliciter & primum, & alia non dicuntur entia niſi quia entis. Amplius Com. 3. Phy. cõ. 60. expreſſe teſtatur ꝙ in hac propoſitione, continuum eſt diuiſibile in infinitum, conuenit Geometer cum naturali philoſopho, ſed non in hac, cõtinuum eſt augmentabile in infinitum. Nam ut inquit, propoſitiones mathematicę ſunt fundamenta imaginationis, modo continuum in uia augmenti ſecundum imaginationem augeri poteſt in infinitum, imaginatio .n. terminũ nõ habet nec in ſurſum, nec in deorſum. unde Seneca ad Luc. deſideria inquit naturalia finita ſunt, quę autẽ ex falſa imaginatione proueniunt, ubi deſinant non habent. Sed quia ire naturaliter ad augmentum, eſt ire ad formam, quæ eſt cauſa terminationis & finitudinis, omniũ .n. natura conſtãtium determinatus eſt numerus magnitudinis & augmenti. 2. de Anima, tex. com. 42. Ideo naturalis diſcrepat in hac propoſitione a Geometra, ſed in alia propoſitione quę eſt de diuiſione continui in infinitum concordant, quia ut inquit, diuiſio in infinitum conuenit cõtinuo, tam pro ut eſt in materia quæ eſt cauſa in rebus phyſicis interminationis & infinitudinis, quam etiã ut eſt abſtractum à materia. ubi expreſſe Com. uult, ꝙ Geometer abſtrahit magnitudinem à materia. & non conſiderat ipſam niſi ſecundum intelle-
C ctum, & imaginationem, quo ad ſui naturam. Et inde colligitur manifeſte de intentione Commenta. ꝙ materia intelligibilis à qua non abſtrahit Mathematicus, non eſt ſubſtãtia, ſicut tenuit Scotus, & Aegidius Ro. & Alber. magnus, qui uoluerunt ſubſtantiam corpoream ſubiectam quantitati, eſſe ſubiectum ſcientiarum Mathematicarum. Immo materia intelligibilis ſubiecta Mathematicis diſciplinis, eſt ipſa quãtitas, prout ſecundum rationem abſtrahit à qualitatibꝰ ſenſibilibus. Nec obſtat ꝙ dicit Magnus Albertus in. 5. ſuæ Meta. tracta. tertio, cap. 2. ubi facit digreſſionem declarando eſſe, & naturam quantitatis, ubi inquit hæc uerba formaliter. Diximus .n. ꝙ ſubſtantia quæ corpus eſt, conſtruitur ex materia, & forma corporeitatis tali, quæ ſuſcipit omnimodo menſuram trium diametrorum. Et in hac forma nullũ corpus differt ab alio corpore, nec eſt maius unum corpus quam aliud. Et ex hoc patet ꝙ menſura dimenſionum actualium ſecundum quam comparantur ad inuicem ſecundum maius, & minus, & ęquale eſt menſura & quantitas ſuſcepta ab huiuſmodi ſubſtantia, ſecundum

Quod materia intelligibilis a qua nõ abſtrahit Mathematicus nõ eſt ſubſtantia contra Sco. Aegidium, & Alber. Opinio Alber. in. 5. ſuæ Meta.

hoc ꝙ ſuſceptibilitas per actũ formę ſubſtãtialis eſt in ea.
D igitur quantitas quæ menſura eſt ineſt compoſito, & non materiæ ſimplici, adhuc hoc habitum eſt ſupra, quod forma corporeitatis ſubſtantialis nõ relinquit unquam materiam, & eſt in ipſa ante omnem motum & mutationẽ, non dependẽs niſi ex principiis ſubſtantiæ ſimplicibus. Iſtæ aũt dimenſiones ſecundum quas corpus comparatur ad corpus ſecundum maius, & minus & ęquale uno corpore manente ſecundum ſubſtantiam inſunt, & non inſunt, ſicut patet in cera extenſa & contracta, & nube contracta & dilatata, & generaliter in condenſatis & rarefactis. Igitur iſta inſunt ex prima ratione & non ſicut quædam pars cum conſequuntur eſſe compoſiti. Et ex ſecunda ratione inſunt, & non inſunt eidem ſubiecto ſecũdum eſſe ſubiecti. Oportet igitur ꝙ iſta ſint accidentia, & eſſe ipſorum eſt eſſe accidentis, hoc tamen Plato non dicit eſſe plures Stoicorum. Attẽde igitur ꝙ quia quantitatum menſuræ non inſunt ſubiecto determinato ſecundũ aliquã ſpecialẽ formã, ſed ſecundum ipſam formam corporeitatis primã. ideo in diffinitiua rõne quantitatũ diſciplinabilium non intrat ſubiectum ſenſibilis materiæ, nec cõcipiunt illud ſecundũ ſubiectũ intellectualis, ſiue intelligibilis materiæ tãtũ. Nec eſt dicẽdũ ꝙ concipiunt materiam imaginabilem. ipſæ .n. diſciplinales quantitates ſunt imaginata q̃dam, ſubiectum autem qđ in ſua ratione diffinitiua concipiunt, nõ eſt imaginatũ, ſed in intellectu conceptum per prima principia ſubſtãtię cor-
E poreæ ſolum, & hoc eſt ualde notandum in tota iſta philoſophia. Ex hoc autem ꝙ ſubiectum nullam habet differentiam ex imaginatis circa ipſum & ſenſibus, contingit ꝙ dimenſiones diſciplinales omnes unius ſunt rationis in omni materia, quod eſſe nequaquã poſſet ſi ſubiectũ imaginatum, uel ſenſatum concipit, quia per imaginata & ſenſata differunt corpora. Et ſi ſub talibus differentiis caderẽt in diffinitionibus diſciplinabiliũ, oporteret ipſa æquiuocari, quando unũ eſſet nomen, & ratio ſubſtantiæ diuerſa, ſubiectum .n. per ſe, & ſecundum ipſum cadit in paſſionis diffinitione, hęc ille formaliter. Ex quibus uerbis clare colligitur, ꝙ quia ipſe poſuit corporeitatis formam de prædicamento ſubſtãtiæ inſeparabilẽ a materia, imitatus in hoc Aui. in primo ſuæ ſufficiẽtiæ, & in. 2. ſuæ Met. quæ erat forma generalis, perficiens primitus materiã. Et erat materiæ primæ coæterna, & in tali compoſito fundabãtur dimẽſiones interminatæ, quæ ſunt corpus de prædicamento quantitatis, tanq̃ in ſubiecto. unde ut inquit Aue. in. 1 cap de ſubſtantia orbis. Auic. exiſtimauit ꝙ eadẽ eſſet diſpoſitio accidentium terminatorum, & interminatorum, non quia opinatus fuerit ꝙ quemadmodum accidentia terminata fundãtur in compoſito ex materia, & forma ſpeciali, ſic interminata fundãtur in compoſito ex prima materia et forma corporeitatis, quæ ſecundum Auic. erat forma ſpecialis, ſicut peſſime impoſuit Auic. Ioannes de Iãduno, & ſequa-
F ces propter uerba iſta Auer. male intellecta. Nam Aui. nuſquam dixit hunc errorem, immo oppoſitum ut alias declaraui, & Albertus imitatus ad unguem in hoc, oppoſitũ dicit, ſed pro tanto dixit Auer illa uerba quia ſicut accidẽtia terminata fundantur in compoſito: ita uoluit etiam Auicẽ. ꝙ accidentia interminata fundarentur in compoſito. pp hoc igitur uult Alber. ꝙ dimenſiones iſtę cum ſint ſicut paſſio in ſubiecto in tali corpore quod eſt compoſitũ ex prima materia, & forma iſta ſubſtãtialis corporeitatis, quæ eſt prima forma generalis, quod tale ſubiectum ponitur in diffinitionibus talium entium mathematicorum. Et hoc fundamentum etiam Auic. & Alber. imitatur Scotus in ſexto ſuæ Metaphy. quæſtione prima inquiens, Reſtat ergo ſubſtantia corporea cui abſolute conſideratę ineſt primo quãtitas continua, & ſecundũ aliquos diſcreta. Et mediante q̃titate omnia q̃ quantitatẽ cõſequuntur, ut relationis fundatæ in quantitate, & qualitates quartæ ſpeciei. Et iſtæ paſſiones ſunt de ipſa cognoſcibiles ex principiis notis uia ſenſus ergo ipſa poteſt eſſe, & eſt ſcientiæ ſpeculatiuæ ſubiectum poſſibilis nobis alterius a Metaphyſi. & hęc uocatur Mathematica, quæ licet dicatur de quanto, uel quantitate,

Opinio Sc. in. 6. ſuæ Meta.

G quia non multum Mathematica comparat quātitatem ad
ſubſtantiam corpoream:tamē ſubiectum primum uirtute
Cōcluſio. continens omnia eſt ſubſtantia corpore.hæc ille. Sed mi-
rabile eſt de iſtis uiris qui erant in talibus ſcientiis exercita
ti,& tamen non eſt aliquam diffinitionem inuenire in Geo
Euaſio. metria,nec in Arithmetica in qua apparet tale ſubiectum
quod eſt ſubſtantia corporea.Nec ualet ſi dicatur(ut quan
Impugna- doq; Alber.dicere conſueuit,& ſequaces iſtorum)quod
tio 1 c.43. apparet confuſe.Contra,hoc ſtare non poteſt,quia artifex
ſpecialis debet diſtinctam cognitionem habere de ſuo ſu-
biecto ſub ratione ſpeciali qua eſt ſubiectum.Nam ut dicit
Ariſt.in primo Poſterio.unaquęq; ſcientia eſt unius gene-
ris ſubiecti,partes,& paſſiones ipſius demonſtrans atq; cō
ſiderans,& circa duo uerſatur quælibet ſciētia,uidelicet in
cognoſcendo quiditatem ipſius ſubiecti per diffinitionem
& in cognoſcendis propriis paſſionibus eius per demon-
ſtrationem.non igitur Mathematica ſcientia eſſet perfecta
ſcientia in ſuo genere,ſi ſuum ſubiectum in propria ratio-
ne non cognoſcit.Præterea,Quomodo poſſunt iſti ſalua-
re auctoritatē Philoſophi in duodecimo Meta.tex.cō.44.
ubi habet,ꝙ Mathematicarum nulla de ſubſtantia theoriā
facit excepta Aſtrologia?Si dicant quia ipſa diſtincte per
tractat de ſubſtantia.Contra,quia diſtincta cognitio de ſub
ſtantia inquantum ſubſtantia non perinet ad aſtronomum
H ſed ad diuinum.Forte dices,aſtronomia facit ſola theoriā
de ſubſtantia ſenſibili, quia meminit de corpore cœleſti:
ſed Mathematicæ faciunt mentionem de ſubſtantia intelli
gibili.ſed ſi ſic dicatur oſtendant ipſi aliquam ex diffinitio
nibus libri elementorum Euclidis,uel aliquā diffinitionē
Arithmeticæ,in qua appareat corpus de prædicamēto ſub
ſtantiæ,prout dicit formam generalem . Forte dices quia
Geometræ utuntur demonſtrationibus ſenſatis in pulue-
re,& deſcriptis in tabula,& per conſequens demonſtratio
nes illæ præſupponunt corpus de prædicamento ſubſtan-
tiæ.Sed hoc nihil mouet,quia ſi hoc aliquid concludit ,ſe
queretur ꝙ ſubiectum earum eſſet corpus ſenſibile non in
telligibile,manifeſtum eſt.n.per ſe ꝙ quando Geometræ
deſcendunt ad actum deducendo aliquam demonſtratio-
ne,ſicus cōiter contingit quādo per doctrinam,& diſci
plinam acquiruntur,ꝙ tunc utuntur corpore aliquo ſenſi-
bili,tamen talia exempla non ſunt neceſſaria ꝑꝑ ſcientiam
in ſe,nec de illis uerificātur paſſiones demonſtratæ,ſed de
Tex.24 illis quæ per illas intelliguntur,ſcripſit.n.non rectam Geo
meter rectam aſſumens in puluere,ut dicit Ariſt.in primo
Poſterio.unde aliud eſt conſiderare ſcientias Mathemati-
cas in puritate ſuę eſſentiæ,& aliud eſt conſiderare illas,ut
reſpiciunt poſſibilitatem,& facilitatē intellectus noſtri de
bentis illas adipiſci,quēadmodum dum per doctrinā ac
quirit eas:unde credo ꝙ ſciētiæ Mathematicæ puræ ,ut eſt
Geometria,& Arithmetica ſolum rimantur quiditates ma
I gnitudinum,& numerorum,& accidentia ꝓpria ipſorum,
nullam prorſus conſiderationem habentes de ſubſtantia,
nec in genere,nec in ſpecie,nec cōfuſe,nec diſtincte:ſed ſo
lum conſiderant magnitudinem,& numerum tāquā quaſ-
dam eſſentias per ſe de nulla alia priori eſſentia conſiderā
tes.Nam ſi intellectus antiquorum potuit hoc intelligere,
quare nos hoc non poſſumus? unde uidetur mihi ꝙ iſta
fuerit mēs Ariſto.in principio quarti primæ Philoſophiæ
te.cō.1 .qui uoluit natura dari ſcientiam uniuerſalem,quę
conſideret ens inquantum ens,& accidentia quæ enti in-
ſunt inquantum ens,aliæ autem ſcientiæ quæ ſunt particu
lares abſcindunt quādam partem entis,circa quam ſpecu-
lantur ipſum accidens.unde ut dicit Commentator ibi in
cō.Geometer accipit magnitudinem , et de magnitudine
conſiderat,& demōſtrat accidentia propria:& ſic Arithme
tica abſcindit numerum,manifeſtum eſt autē ꝙ ſi iſtę ſcien
tiæ haberent pro ſubiecto ſubſtantiam corpoream,ꝙ hoc
non eſſet abſcindere partem entis ab ente,quia iſtæ conſi-
derarent de accidente,& de uero ente,quod eſt ſubſtantia.
Vnde uidetur mihi ſine præiudicio melioris , & ſanioris
ſententiæ ꝙ Arithmetica ſumit numerum,non curādo an
ſit ſubſtātia,aut accidens,nec utrum ſit in ſubſtantia corpo
rea,aut incorporea,ſed ſolum eſſentiam numeri per intel K
lectum rimatur,inquantum numerus eſt,& ſecundū imagi
nationem rimatur omnia propria quę fluūt à numero ali
ter conſiderato,& ita facit Geometer de magnitudine . Et
confirmatur,quia conſiderare de numero an ſit ſubſtantia,
aut accidens non pertinet ad Arithmeticum inquantum
Arithmeticus eſt,quia ſubſtantia,& accidens ſunt de diffe
rentiis entis inquantum ens.ut dicit Com.2.Phy.com.4.&
7.Meta.in prologo ſuo,& eſt ſententia Ariſt.5.&.6. Meta.
ubi diuidit ens in ſubſtātiam & accidens.Et iſta fuit mens
Auer.& antiquorum Peripateticorum ſine dubio,ut colli
gitur ex com.60.tertii Phyſi.pręcipue quia ipſe non ponit
formam corporeitatis ſubſtantialē coæternam primæ ma
teriæ,ut poſuit Auic.Bene uerum eſt ꝙ iſtæ ſcientiæ quan
do per doctrinam traduntur,tunc(quia ut inquit Philoſo- Cap.24. in medio.
phus in primo priorum exēplis utimur,nō ut ita ſint , ſed
ut audiant qui addiſcunt)ſecundum hoc utuntur ipſa ſub
ſtantia corporea ſenſata deſcribentes figuram in puluere,
uel in tabula.ne uideatur tibi mirum hoc,quia multa,non
ſunt neceſſaria in ſcientia,in natura ſuę puritatis conſidera
ta,quæ tamen expediunt & ſunt utilia addiſcenti,& cupiē
ti adipiſci ſcientiā.ſicut.n.inquit Auer.in principio ſui col
liget,Diuiſiones non ſunt neceſſariæ in ſcientia,ſed addu-
cuntur ꝑꝑ debilitatem uirtutis diſcretiuæ ſcholarium , &
ſic de exemplis,& multa alia ſunt in ſciētia quę nō ſunt de L
ſubſtantia eius,ſed ad bene eſſe.Quod fecit iſtos ſublimes Motiuum opinionis.
uiros in hoc deuenire,fuerunt tria meo iudicio.Primū,qa
poſuerūt primam formam in prima materia primitus exi
ſtentem,eſſe formam corporis de prædicamento ſubſtan-
tiæ.Secundū uero,qa crediderunt ꝙ q̄titates cōſideratæ in
ſcientia Mathematica,conſiderantur ut ſunt ꝓprietates ta
lis ſubſtantiæ.Tertium fuit,quia uiderunt huiuſmodi ſciē
tias uti plerunq; ipſa ſubſtantia corporea dum tradūtur ꝑ
doctrinam.Sed primum non eſt Ariſt.dictum,nec Auer.ut
alibi demōſtratum eſt per nos.Secundū etiam falſum eſt,
quia Mathematicus non habet conſiderare quantitatē ,ut Impugnatio.
eſt paſſio ſubſtantiæ,ſed hoc pertinet ad artifices de ſubſtā
tia conſiderantes.nam ut ſunt paſſiones ſubſtantiæ inquā-
tum ſubſtantia,pertinent ad diuinum: ut autem ſunt paſ-
ſiones ſubſtantiæ ſenſibilis tranſmutabilis,pertinēt ad Phi
loſophum naturalem,ſub ratione illa generali,ut ſunt ſub
ſtantiæ mobilis:in ſpeciali autem ut ſunt in ſubſtātia ſenſi
bili determinata,puta in Cœlo,ad utrunq; ad naturalem,
& ad aſtronomum,alio tamen et alio modo.ut patet in.2.
Phyſi.tex.cō.17.&.18.ſed ſcientiæ Mathematicæ puræ,ut
Geometria & Arithmetica non conſiderant de iſtis, niſi ut
ſunt eſſentiæ quædā particulares de quibus tanq̄ de ſubie
ctis multa demonſtrant.Amplius ad principale ꝓpoſitum
noſtrum,ꝙ poſterius per intellectum poſſit circunſcribi à
priori quod non eſt de quiditate eius,oſtenditur per Ariſt.
in prædicamentis:qui docens modum aſſignandi correla
tiua ꝓpria inuicem dat artē circūſcribēdo oēs rationes ad M
uētitias reſeruando ꝓprias rōnes relatiuorum,ſi eis rema
nentibus circunſcriptis oībus aliis rationibus q̄ accidūt il
lis inquantum relatiua ſunt,ſi talia inuicē referātur,& ſi il-
lis ablatis aliis poſitis tollatur relatio,illa ſunt uera relati
ua,& ita circunſcribit a domino,& ſeruo rationē hoīs , &
per conſequens rationem quamlibet q̄ accidit dño,ut dñs
relatiue dicitur ad ſeruum.manifeſtum eſt autem ꝙ etiam
ſubſtātia accidit dño inquantū refertur ad ſeruū . Ecce igit
ꝙ in caſu intellectus pōt circunſcribere accidens à ſubſtan
tia,ſicut uides,quia pōt diuidere q̄ ſunt coniuncta in eſſe.
Præterea,hoc etiam habet concedere Scotus in doctrina
ſua.Nam certum eſt ꝙ prima entitas in diuinis eſt eſſentia
diuina,& eſt ſimpliciter prima,& tamen ipſe circunſcribit
per intellectum entitatē relationis,q̄ eſt poſterior a ratio-
ne eſſentiæ in.q.5.quolibetorū,arti.primo,in fine.ubi quæ
rit quō ſit intelligendus titulus quæſtionis,dum q̄ritur an Sc.in.5.q. quolibet a ti. 2.
relatio originis in diuinis ſit formaliter infinita.Inqt .n.ꝙ
hoc non eſt quærere ſi relatio eſt eadem realiter alicui in-
finito,de quo nō eſt dubiū cōmuniter loquendo , quia rea
liter eſt eadem eſſentia. Nec etiam eſt q̄rere,ſi relatio ſit ꝑ
identita-

A identitatem illud infinitum : ſed eſt quærere ſi relatio for-
maliter,hoc eſt ſecundum ſuam entitatem propriam quæ
eſt entitas ad alterum,ſit entitas infinita intenſiue infinitate
illius entitatis,hoc eſt ſi entitati proprie huius paternitatis,
ut eſt entitas propria huius paternitatis ſit infinitas intenſi
ua modus intrinſecus per ſe: Ita per ſe intrinſecus quod nõ
ratione tantũ alicuius alterius ꝙ ſit realiter illi entitati idẽ:
Sed non includendo aliquam entitatem,niſi iſtam , immo
circunſcribendo quodlibet preter iſtum ad alterum,adhuc
Secunda ſi mitatio. eſſet entitas illa quæ eſt ad alterum intenſiue infinita in ſe
ipſa.Amplius ſcire debes,ꝙ poſterius non poteſt abſtrahi
à priori in cognitione diſtincta,fallit autem in cognitione
confuſa.colligitur hoc expreſſe ex mente Philoſophi in
primo Phyſicæ auſcultationis tex.com.5.ubi habet ꝙ diffi
nitum eſt prius notum quo ad nos,quam partes diffinien
Themi. tes.Et lucidiſſimus Themiſtius primo Poſteriorum, in ca.
ſecundo inquit,Neq; enim ullum tam ſtupidum mãcipiũ
eſt,modo eadem nobiſcum lingua ſit,ꝙ audiens hominẽ
cogari,equum adducat,aut circulum poſci, caligam affe-
Summa to tius limitationis. rat,quid tamen res illæ ſint,& quod illis eſſe non niſi exer
citatiſſimi facile traditu depromptuq; eſt.Sic igitur poſte-
rius a priori , quod eſt de quiditate eius , & dum diſtincte
cognoſcitur per intellectũ abſolui nõ poteſt intellectu cõ-
pleto quietante animum,quod dico propter accidentia;
quæ dum conſiderantur,ut paſſiones ſubſtantiæ , diſtincte
cognoſci,& diffiniri nequeunt ſine propriis ſubiectis,licet
B ut eſſentiæ quædam in propriis generibus dialectica diſ-
finitione diffiniri poſſunt , ut tenuit egregius Ariſtote .in
primo Topi.tex.7.&c.

Subſtantia eſt prior ratione,natura , cognitione,& tempore.

Propõ.9. VVlgata ſatis auctoritas eſt.in.7.primæ Philoſophiæ,
tex.com.4.et à paucis bene intellecta,ſed intellectus
uerus,ni fallor eſt,ut ſcribit Com . intelligendo ipſam de
quiditate ſubſtantiæ uniuerſalis,generabilis,& corruptibi
lis.Nam ut ſcribit ipſe in prologo ſuper.7.Meta.cum ſub-
ſtãtia alia eſt abſtracta & ſeparabilis,alia inſeparabilis, per
ſcrutatur in hoc tractatu,& in ſequenti de ſubſtantiis inſe-
parabilibus,id eſt in.7.&.8.Meta.unde ab Ariſt.in.9. Meta.
te.com.1.iſti duo libri appellantur tractatus de ſubſtantia,
& de ente.Et per hoc,ut uides,ceſſant argumenta Scoti , &
Anto.Andreæ de accidentibus ipſius cœli,& uniuerſaliter
de æternis ſubſtantiis , quia de talibus non eſt ſermo.Sub-
ſtantia igitur talis eſt prior ratione,id eſt diffinitione reſpe
ctu accidentium,quia in diffinitione accidẽtium debet po
ni proprium ſubiectum.ut docet Ariſto.in tex.commẽ.14.
& 17.Et ratio eſt,quia illud quod eſt conſtitutiuũ alicuius
debet poni in diffinitione eius:ſed accidentia conſtituun-
tur per ſubſtantiam.ergo debent diffiniri per ipſam.ſubſtã-
tia autem nõ conſtituitur per accidentia.& eſt ratio Com.
C in com.4.Accidentia.n.ut ſcribit Commen.4.Meta.conſti-
tuuntur per ſubſtantiam,ſaltẽ in genere cauſæ materialis,
ſicut etiam nos ſuperius declarauimus . Subſtantia etiam
præcedit cognitione accidentia :nam ſubſtantia demon-
ſtrata quæ eſt ueriſſimũ ens,& manifeſtum , & conceſſum
ab omnibus,ut inquit Com.cõ.2.3.&.5.melius notificatur
per prædicata quiditatiua ſubſtantiæ,quam per prædicata
uniuerſalia de genere accidentium.Et regula eſt , ꝙ in his
quę ſunt circa primum in aliquo genere,ordo eorum attẽ
ditur penes acceſſum maiorem,uel minorem ad primum.
quia igitur in hac diuiſione,qua diuiditur hic ens in ſubſtã
tiam,& accidens,ſimpliciter primum ſit prima ſubſtantia,
uolo.n.contra uulgares ꝙ Deus,& intelligentiæ ſint prin-
cipium,& cauſa talis entis extra animam diuiſi in ſubſtan
tiam,& accidens,& non partes ſubiectiuæ , ut alias infra
oſtendam,& ut inquit Com.in.7.Meta.com.2.manifeſtum
eſt per ſe,ꝙ indiuiduum prædicamenti ſubſtantiæ præce-
dit indiuidua aliorum prædicamentorum,quia igitur qui
ditates de prædicamento ſubſtantiæ ſunt magis intimæ
primæ ſubſtantiæ,quam ſint quiditates accidentium ,ideo
ſubſtantia ſic eſt cognitione prior.Nec obſtat ſi dicatur cõ
tra iſtam expoſitionem Com.quia non uidetur ad men-
tem Philoſophi,quia concluſio iſta à Philoſopho in text. D
proponitur,ꝙ ſubſtãtia ſimpliciter eſt primum ratione,co
gnitione,tempore,& natura,& non in ordine ad ſubſtan-
tiam primam.& hoc forte fuit in cauſa,ꝙ Scotus.& Anto.
And.aliter formant iſtam rationem ibi : uolunt. n. ꝙ Phs
iſto modo deducat illam ad hunc ſenſum,ꝙ cognitio ſub
ſtantiæ uia perfectionis eſt prior.Nã cognitio ipſius quod
quid eſt,eſt perfectiſſima.ut dicitur in tex . quod ergo ma-
xime habet quod quid eſt,ẽ maxime cognoſcibile,ſed ſub
ſtãtia habet perfectiſſime quod quid eſt:ergo eſt perfectiſ-
ſime cognoſcibilis.Maior patet,quia etiam in his quæ nõ
habent ſimpliciter quod quid eſt,ut ſunt accidentia perfe-
ctiſſima,eſt eorum cognitio quando cognoſcitur quid eo
rum eo modo quo habent quid . Tamen minor adhuc a
Philoſopho nõ eſt probata,nec eſt euidens de ſe ſecundũ
iſtam deductionem,quia non eſt adhuc declaratũ,an quid
ſubſtantiæ ſit ſimpliciter,& aliorum ſit per additamẽtum.
Sed quicquid ſit de hoc,expoſitio Cõ.ſaluari poteſt , quia
ex hoc ꝙ ſubſtantia eſt cognitione prior accidẽte & in or-
dine,ad primam ſubſtantiam ,ſequitur ꝙ ſimpliciter,& ab
ſolute ſit prior . Nec eſt fallacia a ſecundum quid ad ſim-
pliciter,quia in his quæ ſunt citra primum,ordo eorũ , in
illo genere ſimpliciter eſt ex ratione primi in tali ordine.
Subſtantia etiam talis,ut tradit Com.ſi comparatur ad acci
dentia ſeparabilia,clarum eſt ꝙ iſta præcedit tempore ta-
lia accidentia,cum non ſemper permaneant in illa,ſi uero
fuerint inſeparabilia,ſaltem ſunt poſteriora tẽpore mate- E
ria,quæ eſt pars integralis ſubſtantiæ demonſtratæ . Nam
licet ignis non ſit prior tempore ſua caliditate , ꝗ eſt acci-
dens inſeparabile ab ipſo,eſt tamen materia ignis prior,&
ipſa forma ignis,& ſua caliditate. Nec oportet exponere
prioritatem tpis,prout expoſuit Scotus in.7.ſuæ Met. q.2. Expõ. Sco. 7.Me.q.2.
inquit.n.ꝙ tempus hic non accipitur,ut diffinitur.4.Phyſi.
quia primitas temporis eſt ſubſtantiæ,inquantum ſubſtan
tia eſt,ſed huiuſmodi non eſt eſſe in tempore, quia tps nõ
eſt menſura,niſi motus,& quietis,& eorũ ꝗ ſunt in motu,et
in quiete.ſubſtãtia autem ſecundum ſe nõ eſt tale.nec acci
pitur pro quacunq; duratione extenſa ſucceſſiua alia ab eſ
ſentia rei,quia de illa eſſet quæſtio,quia tunc ſubſtãtia poſ
ſet præcedere illud cum ſit accidens ei,& præcederet illud
duratione.& quæro de illa.& ſic in infinitũ.tũc dicit prius
tpe eſſe qd' poteſt ſeparatim eſſe ſine alio,&aliud non ſine
illo,quia ſic dicit Philoſophus in litera,iſto modo oĩs ſub
ſtantia eſt prior omni accidente uno mõ,alio mõ non eſt.
ergo prius tpe eſt poſſe habere exiſtentiam actualem prio
rem alio,ſiue ſine alio quantum eſt ex ſe: ita.ſ.quod ſibi nõ
repugnat,quia in nullo ab illo alio dependet . Et hoc ſatis
poteſt dici prius natura,nihil.n.eſt ſic prius natura,qd non
ſit ſic prius,& tẽpore.Quod aũt ſic poſſit præcedere: oſten-
ditur dupliciter:uel quia non depẽdet ab illo, uel quia nõ
eſt cauſa neceſſaria reſpectu illius.& ꝙ hoc ſit uerum,patet
ex oppoſitis eorum,quia ſi non poteſt ſeparari,hoc eſt uel
quia dependet ab illo,uel quia non eſt cauſa neceſſaria re- F
ſpectu illius.Dico ꝙ ſubſtantia reſpectu accidentium ſepa
rabilium eſt prior utroq; modo comparata reſpectu paſ-
ſionis eſt ſeparabilis,& prior uno mõ,quia non dependet
ſed non inquantum cauſa,q̃a habet neceſſariã cãm hmõi
intra eſſentiã ſuam.ideo nõ eſt ſeparabilis illo mõ.ſ.inquã
tum eſt cauſa accidentis .hæc ille.Sed iſta expõ , ſalua re-
uerentia,non uidetur ꝙ ſit de mente Philoſophi ibi . tunc
quia Ariſt.in tex.rememorat multiplicem acceptionẽ prio Impugnatio. Tex.26.
ris,& non niſi illam,quam poſuit in.5.Met.in capitulo de
priori.inquit.n.quare primum ens,& non aliquod ens,ſed
ens ſimpliciter ſubſtantia utiq; erit. Multipliciter quidem
igitur dicitur primum,ſed ſubſtantia omnium primum ra
tione,notitia,& tẽpore,& natura.Manifeſtum eſt autem ꝙ
in.5.Meta.in diſtinctione prioris,prioritas tpis nõ ſumitur
pro prioritate naturæ:immo eſt modus ille diſtinctus.Nã
ibi inquit alia ſunt priora ſcđm tps.hoc quidẽ.n . eo ꝙ re-
motiora nunc,ut in factis.priora nãq; Troica Medis, quia
remotiora nũc,hoc autem eo ꝙ propinquius nũc,ut in fu-
turis.priores.n.propterea ludi Iouis , ludis Apollinis eſſe

G dicuntur, quia propinquius nunc. oportet igitur ꝙ eodem modo utatur iſtis modis, ſicut uſus fuit in diſtinctione quã rememorat. Amplius eſſet nugatio, & ſuperfluitas in ſermone philoſophi, quia dicitur ꝙ ſubſtantia eſt prior tempore, & natura, ergo ſi per prioritatem temporis intellexit illam taliter deſcriptam, quæ eadem eſt cum prioritate naturæ, ut ipſemet fatetur, ſuperfluus ergo eſt ſermo eius. Cõfirmatur quia nomina ſynonyma non uſitantur in doctrina demonſtratiua, ut dicit Com. Primo Phyſi. in cõ. 1. & 1. Cœli. cõ. 1. Forte dices ꝙ uſitantur ad exponendum, ut dicit Cõ. 4. Phyſi. com. 45. Sed contra, hoc ſtare non poteſt, quia licet ubi nomina ſynonyma ita ſe habent, ꝙ unum ſit notius altero, notius poteſt adduci poſt ignotius, ut ſermo ſit clarior, tamen in textu græco, & noſtro adducitur immediate, poſt prius natura, patet autem ꝙ prius natura, nõ eſt notius prius tempore. Amplius non eſt conſuetudo Philoſophi in ſcientiis uti locutionibus metaphoricis, & abuſiuis, in hoc. n. ipſe plerunqꝫ dãnauit Platonem, & in. 2. Poſterio. docuit non eſſe definiendum, neqꝫ diſputandum in Metaphoris, unde Com. 1. Cœli, & mundi, com. 105. & 106. inquit ꝙ Ariſt. increpat Platonem & ſequaces, quia aut male ſentiunt, aut male docent. accipere igitur prioritatem tẽ-

H poris pro prioritate naturæ eſt abuſiue loqui, quod non licet in ſcientia præſertim altiſſima qualis eſt ſciẽtia diuina. unde lucidiſſimus Themiſtius Primo de Anima, cap. 20. inquit, ſanè dubitari non poteſt Platonem ex his dialogis, quos ſcriptos reliquit, animam eſſe corpus putaſſe. Alioquin nec Ariſt. contra Platonem inuehitur, ſed contra Timæum, qui ſiue corpus circulum crediderit, ſiue quomodo corpus eſſe non crediderit, crederet, ita tamen ei appellare collibuerit, certã reddere rationem debuit, aut cur ita ſentiret, aut nomine abuteretur, præſertim cum non ſit æquum in altiſſimis philoſophiæ quæſtionibus aliud dicere, aliud ſentire. Cum. n. ſemper res digna homine à mente uerba diſſentiant, tum id maxime in rebus obſcuris, & latentibus maxime obſeruandum, quo ea quæ ſuopte ingenio remota & condita uidentur, uerbis illuſtribus & quam maxime poteſt declarantibus, uendicentur à tenebris. hæc Themiſtius. Amplius ſi Ariſto. ſumeret prioritatem temporis pro prioritate naturæ, incideret in foueam quam fecit: quia ipſe increpat Platonem de generatione mundi qui dixit, ꝙ partes mundi inordinate præceſſerunt generationem mundi, quia non diſtinxit Plato inter prioritatẽ naturæ, & prioritatem temporis, ſicut dicit expreſſe Com. 3. Cœli cõ. 25. Similiter ꝙ arguunt de ſubſtantia cœli, quæ accidentia ſua, tempore non præcedit, nihil eſt, quia ut inquit Cõmen. primo Cœli & mundi, in com. 106. ꝙ innatum eſt inueniri in tempore, non habet ſine tempore eſſe, & quod non eſt

I innatum inueniri in tempore, non habet prius, & poſterius niſi ſecundũ eſſe, quod eſt de lineis, cũ figuris, & magis de rebus abſtractis. quia ſi aliqua eſt generatio in rebus non tẽporalibus, ibi non ſunt res priores niſi in eſſe tantũ. Et hoc idem habet expreſſe in. 2. cap. de Subſtantia orbis. & ut dixi Ariſto. loquitur de ſubſtantia generabili, in. 7. & 8. Meta. Amplius ſi ſubiectum ſecundum Scotum reſpectu propriæ paſſionis poteſt eſſe ſecundũ ſe ſine illa, quia nõ dependet ab illa, licet non poſſit eſſe ſine ea, quia eſt cauſa: aut habet cauſam intra ſe neceſſariam reſpectu illius: tunc non eſſet omnimoda contradictio, ſubiectum nõ poſſe eſſe ſine propria paſſione, ſed ſecundũ expoſitionem Scoti, ut ſupra uiſum fuit prius, nã in eo ꝙ prius poteſt eſſe in re ſine poſteriori, ergo utroqꝫ modo ſubiectum poſſet eſſe ſine propria paſſione, quod nullus unquã neqꝫ ſomniare potuit. Et quia non eſt nobis præcluſa uia ad philoſophandum, aliam expoſitionẽ do ad auctoritatem Philoſophi, ꝙ concedendo id quod uerum eſt in ſe, ꝙ in. 7. & 8. agatur de ſubſtantiis corruptibilibus. In talibus autem accidentia ſint in duplici differentia ſeparabilia, & inſeparabilia: Ariſt. in litera ponit tempore, & natura, tunc dico ꝙ ſubſtantia ipſa ſeparabiliũ accidentium comparatione eſt prior tempore, & reſpectu autem inſeparabilium eſt prior natura, quia non credo illa duo ab re fuiſſe poſita ab Ariſt. in litera, quia ut inquit Cõ.

Nomina ſynonyma quõ non uſitãtur in doctrina demõſtratiua

Tex. 22.

Themiſtius

Expoſitio propria.

K 1. de Generatione, & corruptione, primus magiſter nunquã creditur aliquid dixiſſe ſine ratione, & ita eſt de quolibet uerbo eius. Cum igitur textus habeat prioritatem temporis & naturæ, oportet igitur ꝙ non ſine cauſa ponantur illa uerba. & mirum eſt quomodo expoſitores non animaduertant ad hoc. Nam textus ponit quadruplicem prioritatem ſecundum rationem, ſecũdum cognitionem, ſecundũ tempus, & ſecundum naturam. Si teneatur igitur iſta expoſitio, non credo contra eam poſſe demonſtrari.

Forma eſt prior materia, & eadem ratione eſt prior, & magis ens compoſito ex utriſque. Propõ. 10

Septimo Primæ philoſophiæ textu commenti. 7.

Non intelligitur propoſitio prima, ꝙ forma ſit prior materia, quia operatio formæ, & modus operandi ſit præſtantior operatione, & modo operandi materiæ, ut quidam ſomniauerunt. abuſiue enim eſſet, & abſurda nimis cõparatio, ac ſi nix, & coruus in albedine compararentur: qualiter. n. materia cum forma in operationibus comparari poteſt, cum materia de ſe nullam habeat operationem? nam primo de Generatione, & corruptio. tex. cõ. 55. Materia ſecundũ ꝙ materia paſſiuum. idem. 12. Meta. tex. cõ. 30. unde quemadmodum dicit Cõ. 9. Met. cõ. 2. in diffinitione cuiuſcunqꝫ potentiæ paſſiuæ ſumitur diffinitio potentiæ primæ

L materiæ. ita in diffinitione cuiuslibet potentiæ actiuæ, ſumitur diffinitio actionis primæ formæ. Iſta. n. ſunt duo extrema latitudinis entiũ, prima forma, & prima materia, iuxta illud Auer. duodecimo Meta. cõ. 18. oẽs formæ ſunt in potẽtia in prima materia, & ſunt in actu in primo motore, unde ſicut in prima forma, quę eſt Deus glorioſus, nulla prorſus eſt paſſio, ſicut ſcribit Com. 3. de Anima in cõ. 5. in ſolutione tertię quęſtionis, & in cõ. 14. Sic in prima materia nulla prorſus eſt actio. unde Cõ. in li. Deſtruc. diſpu. 6. in ſolutione ſexti dubii, inquit, ꝙ Philoſophi poſuerunt ſignũ ſubiecti ex paſſionibus, ſicut ſignum formę ex operationibus. impoſſibile. n. eſt ꝙ actio, & paſſio ab una, & eadem natura procedant. quapropter diffinitiue dixerunt, ꝙ omnia corpora cõpoſita ex duabus naturis componuntur. ſ. ex agente, & patiente. ſ. ex materia, & forma. Nuncupatur. n. agens ſubſtantia, & quiditas, & nuncupatur patiens ſubiectum elementum, & materia.* {Et tertio de Anima com. 12. niſi eſſet materia, non eſſet paſſio}. Nec obſtat dictum Com. Primo Cœli, & mundi, cõ. 20. ubi ſcribit ꝙ operatio iſtius potẽtiæ quæ eſt ex ea ſimilis ei, quę eſt abſciſſio ex acumine gladii, eſt generatio, & corruptio. nam hoc non eſt uerum niſi ut ſubiecti. generatio. n. & corruptio ſunt operationes agẽtis generantis, & corrumpentis, quemadmodum dicimus ꝙ motus eſt actus mobilis ut ſubiecti, tamẽ dicitur eſſe actio, & operatio motoris, & ſic transmutatio ſubſtantialis eſt

M actus ſubiecti transmutabilis, tamen eſt actio ſeu operatio ipſius transmutantis: ut bene determinatum eſt in. 3. Phyſicæ auſcul. Amplius perfectio entium, & formarum non attẽditur penes perfectionem operationum primo & principaliter, ſed à poſteriori & à ſigno ex nobilitate operationum arguimus perfectiones formarum. Dicamus igitur ꝙ iuxta doctrinam Ariſto. in Prima Philoſophia, unumquodqꝫ eſt maxime tale propter quod aliis ineſt uniuocatio, & 10. Meta. tex. com. 7. In omni genere eſt unum primum, quod eſt metrum, & menſura omnium in illo genere exiſtentium, ut inquit Commen. ſic in genere ſubſtantiæ eſt unum principium primum, & iſtud eſt Deus glorioſus, qui eſt principium tanquam forma, & finis omnium. quia igitur Deus glorioſus eſt actus purus, & eſt metrum & mẽſura omnium entium & ſubſtantiarum, quatenus entia, & ſubſtantiæ ſunt penes approximationem, & receſſum: attẽditur principaliter entitas, & perfectio rerum tanqua metrica primã regulã à qua primo uenamur huiuſmodi differẽtiam entium, unde inquit Cõmen. 2. Cœli & mundi cõ. 63. diſtantiæ entiũ ſunt ualde diuerſę in hoc. & Ariſt. in. 1. Cœli, & mũdi, tex. cõ. 100. A primo inquit principio cõmunicatũ eſt eſſe, & uiuere omnibus, his quidem clarius, his uero obſcurius. quia igitur forma ſubſtãtialis eſt imago quædã, &

Contra modernos.

ADDitio. *

Poſitio uera.

A participatio primæ formæ,ipſa magis participat de entita te,& prius quam ipſa materia, quæ ex natura ſua eſt multũ remota,& elongata ab actualitate,& ipſa in tantum partici pat de perfectione primi principii,& actualitate eius inquã tum recipit formam, quæ eſt actus participans de perfe ctione, quæ eſt per eſſentiam in actu ſimpliciter primo. & hoc expreſſit ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſto.1. Phyſi. auſcultatio.dum dixit,exiſtente.n. quodam diuino & opti mo & appetibili.ubi Com.in com.81.inquit,quia priuatio accidit materiæ ex neceſſitate, & eſt hic perfectio diuina maxima,cui omnia entia appetunt aſſimilari, & ex qua ap petunt acquirere,ſ cundum φ natura eorum poteſt recipe re.dicimus nos φ materia ſecundum φ accidit ei priuatio eſt innata appetere ſe aſſimilari primo principio ſecundũ φ poteſt,& hoc eſt appetere receptionem formæ ,& pro pter hoc dicamus cum omnibus ſapientibus φ prima con cluſio propoſita oſtenditur iſta ratione , nam cum forma ſit actus,& materia ſit potentia,& actus ſimpliciter eſt prior potentia: ideo forma eſt magis ens,& perfectius ens quam materia,& in hac deductione concordat, cum Auerroe Al ber.ſanctus Tho.& Sco.Sed in ſecunda concluſione in qua dicitur φ eadem ratione forma eſt prior compoſito,eſt nõ parua difficultas. Alber.& Tho. & Scotus uidentur in hoc eſſe concordes.nam cum forma ſit prior materia, quæ qui dem materia cum ſit principium compoſiti,prior eſt com poſito, eadẽ ratione forma erit prior cõpoſito, quia quid quid eſt prius priore,eſt prius poſteriore. Sed contra iſtam deductionem arguitur:quia uidetur argumẽtum procede re ex quatuor terminis,nam non eadem prioritas materiæ reſpectu compoſiti , quæ eſt reſpectu formæ ad materiam. nam ſi materia eſt prior cõpoſito,non eſt niſi quia eſt prin cipium,& pars cõpoſiti: forma autem neq; principiũ, neq; pars eſt ipſius materiæ.Amplius materia eſt prior compo ſito prioritate generationis:forma autem non eſt prior ma teria quia generationis. nam ut inquit Com.7.Meta.com.4. materia ignis eſt prior tempore caliditate , & forma ignis. Et eſt ratio,quia materia eſt ingenerabilis, & incorruptibi lis:forma autem quælibet educta de potentia materiæ cor ruptibilis eſt.Quod ſi dicas forma eſt prior cognitione ma teria,& materia eſt prior cognitione compoſito. Hoc tertũ ſtare non poteſt, quia licet forma ſit prior cognitione ma teria,materia tamen ſecundum ſe ignota eſt,ut dicit Ari.7. Meta.tex.com.35.nec ſecundum ſe eſt principium cognoſ ſcendi cõpoſitum,niſi ut ſtat ſub forma.Forte dices φ ma teria eſt prior rõne compoſito,quia in rõne cõpoſiti ex ma teria & forma, ponitur tam materia quam forma, ut patet Primo de Anima,tex.cõ.17.&.7. Meta.tex.cõ.37. Sed con tra,quia tunc forma non eſt prior ratione materia:iſto mo do uidelicet φ forma ponitur in diffinitione materiæ , & materia non ponitur in diffinitione formę.nam materia & forma, ut ſunt relatiua & à naturali conſiderantur, mutuo ſe diffiniunt. unde in diffinitione Animæ ponitur corpus. Si dicas materia eſt prior perfectione cõpoſito , quia cauſa eſt perfectior cauſato , & ſic forma eſt perfectior materia. Sed hoc ſtare non poteſt , quia nec ipſi concedunt materiã eſſe perfectiorem compoſito, tum etiam quia illa propoſi tio,cauſa eſt perfectior cauſato, fallit in cauſa materiali,ſi militer in cauſa integrali eiuſdẽ rationis,ut ſunt partes quã titatiuæ reſpectu totius ut dicam infra, cũ de cauſa loquar. Et ſi dicas materia eſt prior natura compoſito , ſic etiã for ma eſt prior natura materia . Sed contra prioritas naturæ, aut eſt ſecundũ uiam perfectionis,aut ſecundũ uiam gene rationis,& quocunq; dicatur,nunquã inuenies eadẽ priori tate qua materia præcedit cõpoſitũ eadẽ prioritate formã eſſe priorem eodẽ modo reſpectu materiæ.Preterea,Neq; materia poteſt eſſe ſine forma,neq; forma ſine materia ſe cundo Phyſi.26.ſunt.n.relatiua . Et ideo dicamus cũ Auer. quia dixit conſequenter iuxta principia ſacta φ eadem ra tio,& cauſa qua forma erat prior,& magis ens quam mate ria,eadem eſt propter quã eſt prior compoſito, & eſt actua litas ipſis . Nam compoſitum non eſt in actu niſi propter formam, quemadmodum & ipſa materia, & ideo eadem

Contra deductionẽ Alber. Tho. & Sco.

B

Euaſio.

Impugnatio.

Euaſio.

Impugnatio.

C

Quomodo non ſit uera ſimpliciter, Propoſitio dicẽs, quod cauſa eſt perfectior cauſato.

cauſa & ratione forma eſt prior utroq; : nec aliter dici po teſt uniuerſaliter.n.ut dicit Com. diſpoſitio eadem inuẽta in cauſa & in cauſato.ſi in cauſato fuerit inuenta ,ꝓpter cau ſam de cauſa dicitur ſimpliciter & per prius , & de cauſato dicitur per poſterius,& ſecundũ quid.7.Meta.cõ.3.&.8.Me ta.cõ.7.illud.n.eſt maxime tale ꝓpter quod alius ineſt uni uocatio. * {Amplius ſi forma nõ eſſet perfectior cõpoſito, tunc liber de Anima in nobilitate ſubiecti non excederet ſcientiam de animalibus & plantis,ut patet. Niſi dicant φ Anima nõ ſit ibi ſubiectum: cuius oppoſitum tenet Alber. & Tho.Com.} Nec ualet ratio Scoti, & Antonii And. φ cũ compoſitum ultra formam contineat materiam, plus per fectionis continet cõpoſita ſubſtantia quã materia.Tũ quia cõpoſitum omnem perfectionem quam habet, habet à for ma nõ à materia ſecundũ Peripateticos,& imperfectiones à materia contrahit.perfectio.n.inſequitur actũ qui eſt for ma & quiditas:& non inſequitur actum entitatiuum:unde ſi materia habet aliquam perfectionẽ habet eam, ut recipit formam:ſicut ſcribit Ariſt.& expreſſe Com.in Primo Phy. tex.com.81.* {Et confirmatur auctoritate Lincolnienſis in 2. poſterio.in illo cap.{* Iterum autem ſpeculãdum} ubi ha bet, cauſa quæ eſt eadem rei, eſt eius cauſa formalis : quia forma totum & uerũ eſſe rei in ſe habet:& ſi ſit forma,quæ nõ egeat materia ipſa,eſt uere res ipſa . Et forma quæ eget materia,ſi poſſet ſubſiſtere abſq; materia, eſſet uerior res ip ſa,quam ſi res monſtrata: ſicut ſi figura ſtatuæ poſſet eſſe ſi ne materia,eſſet ipſa figura uerius,& nobilius,quam ſit ſta tua monſtrata . Vel dato , φ aliquam perfectionem habe ret,illa uirtualiter,& nobiliori modo cõtinetur in ipſa for ma.unde ſicut dicunt Theologi,ſicut Deus & creatura non dicunt plus perfectionis,quam Deus ſolus: ſic forma cum materia non dicit plus perfectionis, quam forma ſola.un de etiam ipſe Scotus , in.5.q. quolibetorum arti.2. dicit:φ quandocunq; plura bona excedunt in bonitate unum bo nium,& hoc quando in quolibet illorum plurium eſt ęqua lis bonitas:ſicut in uno illorum eſt maius bonum, quam il lud unum:& ita probat φ ſi eſſent plura infinita,poſſent ex cedere in bonitate unum ſolum infinitum,& ita illud non eſſet infinitum.Et ſi dicas,φ ſic argueretur φ Deus,& crea tura excedunt Deũ,non ualet,tum quia quodlibet illorum non eſt æq; bonum,cum uno illorum, & idem eſt,φ boni tas cuiuſcunq; illorum alterius ab illo uno eminenter con tinetur in illo : & ideo ipſum cum illo uno bono acceptũ, non auget,nec exceſſum facit ſuper illud bonum in ſe.op poſitum eſt in hypotheſi : quia ibi unum bonum non con tinetur totaliter in altero:quia hoc eſt contra rationem in finiti.hæc Scotus, & ita iuxta principia ſua ſolui poteſt ar gumentum contra Auer.ſicut uides:ſed prima ſolutio ma gis eſt de mente eius.} Sed inſtatur ſubtiliter, φ cõpoſitum ſit perfectius : quia ſecundo Phyſic.text.com.31.id.n.cuius gratia,optimum,& finem altorum uult eſſe: ſed materia,& forma ſunt propter compoſitum, ut patet : quia iſta eſt in tentio agentis.unde Com.in.2.de Anima com.37.inquit,φ Anima , & corpus ſunt propter corpus animatũ . Amplius Cõ.12.Met.cõ.15.dicit φ compoſitum ſit maioris nobilita tis,ꝗ materia & forma. Ad hæc reſpõdetur φ Auer. finis, ut dicit Ariſt in.2. de Anima.tex. com.35.&.37.eſt duplex: cuius gratia, & cui.exempli cauſa, in moralibus eſt duplex finis:uidelicet, felicitas, & eſt cuius gratia omnia expetun tur:alter finis eſt homo,cui parari debet iſta felicitas ſimili ter etiam in medicina ſanitas eſt finis,gratia cuius uocatur medicus,& actio medici . alter finis eſt ægrotus , cui para tur ſanitas.finis igitur qui eſt nobilior ordinatis ad finẽ,eſt finis cuius gratia.Non autem habet locum de fine cui præ cipue,quãdo ordinatum ad talem finem, ordinatur ad per ficiendũ illud,& non ut perficiatur ab illo: ita forma & ma teria ſunt propter ſubſtantiã cõpoſitã, tanq; ꝓpter finem,nõ cuius gratia , ſed cui. & ita dicit expreſſe Com.in tali pro poſito,φ Anima & corpus ſunt pp corpus animatũ & for ma non ordinamr ad cõpoſitum, ut perficiatur à cõpoſito, ſed ut perficiat illud , & ideo eſt perfectior illo . Sed dices: immo forma uidetur perfici à compoſito : quia ultra pro

D

ADDitio.

Ratio Sco.

1. ſolutio.

ADDitio.

E

2. ſolutio.

F

Inſtãtia pro chra cõtra Auerr.

Dubitatio.

G priũ eſſe, eſt eſſe compoſiti, quod communicatur formę & materiæ, quæ dicuntur generari, & exiſtere ad exiſtentiã, & generationem compoſiti. & ita male dictum fuit, ꝙ forma nullam perfectionem recipit à cõpoſito. Dicimus nos ꝙ non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate apud Peripateticos, præſertim qui ſtuduerunt quo ad eius fieri potuit, præferre paucitatem multitudini, ubi apparentia ſaluari poſſunt. ſic enim Ariſt. 1. Phy. præpoſuit opinionem Empedoclis ponentis principia finita, opinioni Anaxagoræ ponentis principia infinita: ut patet tex. com. 50. Dico, ut inquit Diuinus Boethius in lib. de Vnitate & uno, omne eſſe in rebus creatis eſt à forma: quod etiam deſcribentes Philoſophi dixerũt, Eſſe eſt exiſtentia formæ in materia, & iſta fuit opinio omnium antiquorum Peripateticorum: unde infinities Themiſtius, Alexan. & Commen. dicunt: à forma eſt eſſe, & unum eſſe. Dico igitur, ꝙ eſſe actu quod habet tam materia, quàm ſubſtãtia compoſita, eſt ab ipſa forma, cui debetur tale eſſe per eſſentiam: ſed materiæ & compoſito debetur per participationem, unde ſicut non alio calore calet calor, ſi calere dici poteſt, & lignum calidum, ſed eodem: ſed ipſi calori per eſſentiam competit. nam rectius dicitur, calor eſt calor, quam calor calet, ſic nõ alio eſſe exiſtit compoſitum, & alio forma, ſed uno & eodem. unde falſa eſt imaginatio, ꝙ alio eſſe exiſtat compoſitum per ſe ab illo, quod habet à forma: nec alio eſſe diſtincto ab eſſe for-

Solutio.

ADDitio. Nota tamẽ ꝙ Simpl. 1. Phyſ. in expõne tex. 4. uult ſubſtãtiam primo dici de cõpoſito. 2. de forma, & materia: & allegat auctoritatẽ. 7. Met. alter uidelicet ꝗd ſi forma eſt prior materia, eadẽ rõne compoſitũ ex utriſque prius erit. & ita legit Argyropilus, & tunc intelligit quod cõ-

H mæ compoſitum, terminat generationem, ſed eſt unum & idem, licet non ſit eadem entitas, ſicut etiã de materia, quæ licet ſit diuerſa entitas ab entitate formæ: non tamen habet eſſe actuale niſi à forma. uolo igitur ꝙ iſtarum trium ſubſtantiarum unum ſit eſſe, tamen formæ eſt per eſſentiã: aliis autem competit per ipſam. & mirum eſt de uiris illuſtribus, quomodo non uiderunt hoc: & præſertim in uia Com. & ita bene intelligis modo demonſtrationem Ariſt. qualiter eadem ratione qua forma eſt prior materia, eadẽ ratione eſt prior ſubſtantia cõpoſita: quia omne eſſe actuale, quod competit materiæ & compoſito, eſt à forma: ſed quia uiderunt denominationem iſtam dici de compoſito, & non de forma: quia compoſitum dicitur per ſe exiſtere: ideo crediderunt aliud eſſe habere compoſitum, ab eſſe ꝗd recipit à forma. Sed non uiderunt ꝙ tale eſſe nobiliori modo competit formæ: quia denominationes proprie fiunt in participatiue habentibus formam: nõ autem in his quæ ſunt per eſſentiam. unde rectius Deus dicitur quiditas, alia autem dicuntur habere quiditatem, ut dicit Comment. in ſexta diſput. contra Algazelem in ſolutione. 18. dubii. Forma itaq; non dicitur recte exiſtens, ſed exiſtentia: eſt enim quo omne exiſtens exiſtit, in his materialibus. Ad auctoritatem dico ut patet. Commen. ibi loquitur ex mente Alex. & ſi quandoque inuenitur Comment. dixiſſe compoſitum eſſe magis ens, debet intelligi quantum ad famoſitatem,

poſitum ex utriſque eſt prius uidelicet materia & forma: ſed modo dicimus quod litera græca quæ cõiter inuenitur eſt ſicut litera nr̃a, & dato quod ita eſſet, ut ꝗ adhuc nõ habet intẽtum ſuum: quia ſenſus eſt ꝙ cõpoſitũ ex utriſque eadem rõne prius eſt materia ſicut forma ẽ prior materia, ita ꝗd refertur ad eandẽ rõnẽ qua forma ẽ prior materia, quia ẽ in actu. ſimi-

I non quantum ad rei ueritatem, unde ut dicitur in. 7. Meta. tex. com. 8. non eſt manifeſtum per ſe formam eſſe ſubſtantiam, antiqui enim materiam ſolum dicebant eſſe ſubſtantiam ex ratione ibi adducta. unde concludit Philoſophus ibi ex his ergo ſpeculantibus accidit ſubſtantiam eſſe materiam. & Commen. in 2. Phyſi. com. 9. hoc idem aſſerit ex intentione Alexan. unde Commen. dicit in. 7. Meta. com. 2. ꝙ indiuiduum ſubſtantiæ eſt prius indiuiduis aliorum prędicamentorum: & hoc eſt manifeſtum per ſe. & in com. 5. eiuſdem inquit: quoniam indiuidua ſubſtantiæ ſunt ſubſtãtiæ, eſt manifeſtum per ſe, & nullus dubitat in hoc. & iſta eſt gloſſa ipſius Com. expreſſe in. 2. de Anima: ubi Ariſt. diuidit ſubſtantiam in materiam, formam, & in ſubſtantiam compoſitam. Com. deinde in com. 3. cõtinuando ita exorditur: Cum demonſtrauit nobis numerum ſubſtantiarũ incepit declarare nobis quæ earũ eſt magis digna, ut habeat hoc nomen. & dixit ꝙ corpora compoſita, habent hoc nomen ſubſtantia, magis proprie ſecundum ꝙ eſt magis famoſum. Ne uideatur tibi mirum hoc, quia in ſimili etiam Cõ. dixit in ſecundo Meta. com. 16. ꝙ generabilia, & corruptibilia ſunt magis naturalia ſecũdum famoſitatem, ꝗ̃ corpora æterna. Si inſtes quia Ariſt. in prædicamentis dicit pri-

liter cõpoſitũ quia eſt in actu, eſt prius materia quæ eſt in potentia. Cõpoſitum eſſe magis ens quõ debet intelligi.

mam ſubſtantiã eſſe proprie, principaliter, & maxime ſubſtantiam. Reſpondetur ꝙ in prædicamẽtis non cõparauit ſubſtantiam compoſitam ad formam, ſed ad ſubſtantias ſecundas. unde ut inquit beatus Tho. in. 7. Meta. in lectione ſecunda, ſuper tex. com. 7. de quiditate. Ariſt. non meminit in prædicamentis, quia talis non ponitur in ordine prædicamentorum, niſi ſicut principium, quia non eſt genus, neque ſpecies, neq; indiuiduum, ſed horum omniũ formale principiũ. dicitur etiam ibi ſubſtantia prima maxime ſubſtantia, quia omnia alia à prima ſubſtantia, aut de prima dicuntur, aut in prima ſunt, maxime. n. ſubſtat. Si ulterius inſtetur ꝙ reſpectus totius ad partes eſt reſpectus formæ ad materiã, & reſpectus partium ad totũ eſt reſpectus materiæ ad formam, ſic. n. partes dicuntur priores toto, & totũ prius reſpectu partium, ut ſcribit Com. in. 7. Meta. com. 35. ergo tota ſubſtantia compoſita præcedit perfectione formam & materiam. Reſpondetur ꝙ ibi loquitur Philoſophus de toto integrali ex partibus eiuſdem rationis, ſicut ſunt partes quantitatiuæ, & non loquitur de toto eſſentiali ſeu integrali reſultante ex partibus integralibus diuerſarum rationum, ſicut ſunt materia & forma. Et aduerte pro argumento Scoti, ꝙ refert dicere compoſitum continere plus de eſſentia quam forma, & dicere ꝙ continet plus de quiditate, aut de perfectione. eſſentia. n. & quiditas in conceptis cũ materia diſtinguuntur, ut dicit Philoſophus. 7. Metaph. 41. ſubſtantia compoſita quo ad eſſentiam dicitur importare plus quàm ſola forma, ſed non quo ad perfectionem, quia perfectio primo non ſequitur eſſentiam, ſed primo inſequitur quiditatem, & ſi reperitur in eſſentia eſt propter quiditatem. K L

ADDitio. Vide pro hoc in. 2. Phyſic. cõ. 74. & The. ibidem.

Forma eſt ſubiectum uniuerſalitatis: & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ.

PRopoſitio iſta eſt Philoſophi in primo Cœli & mundi. & elicit eam Com. ibi in propria forma in tex. com. 92. Gloſſaui eam alias, de formis communibus, & de formis conſtitutis in eſſe per materiam, ſicut ſunt formæ materiales. primum appoſui propter formas indiuiduales. * {Simplicius autem primo Cœli, facit obiectionem, quia tũc forma Socratis, ita erit ꝙ in ea aliud eſt forma & aliud congregatum, & ita erit communicabilis. & ſoluẽdo dicit negando aſſumptum, quia Sortes non eſt niſi aggregatum. & ideo Ariſt. ut inquit ibi in exemplis, non adduxit nomina aliquorum indiuiduorũ, ſed cõmunium, quia loquitur de ſphæra cõmuni, & circulo, nõ de ſphæra Saturni, aut circulo zodiaco. Sed iſta ſolutio nulla eſt, quia in eodem tex. Ariſto. ponit caſum de circulo, ꝙ ſi unus eſſet circulus, adhuc in eo aliud eſt ſpecies, & aliud cõgregatum. Amplius ibidem ponit caſum de ſimo, & carne, & de homine in 94. & patet, ꝙ dato ꝙ unus eſſet naſus ſimus, & unus homo, adhuc differt ſpecies, & congregatum. Amplius eadem eſt forma ſpecifica, & indiuidualis ſecundum rem, & non differunt niſi ratione, quia ut eſt abſtracta, & increata, eſt uniuerſalis, ut eſt in materia eſt ſingularis. 1. Met. 27. eſſe formarum duplex imaginatio & ſciẽtia. & Boethius dicit quòd ſingulare eſt dum ſentitur, & uniuerſale dum intelligitur. Et ex hoc patet etiam error aliorum, aſſerentium ex iſta propoſitione formam non poſſe eſſe principium indiuiduationis, quia eſt ſubiectum uniuerſalitatis, ſed nõ animaduertunt ꝙ forma in eſſe abſtractionis eſt ſubiectũ uniuerſalitatis, ſed in re eſt ſubiectum ſingularitatis, omne. n. ꝙ eſt unũ & cõtinuum, eſt unum per ſuam formam, & non ꝑ ſuã materiam uidelicet principaliter. Sed dices, & forma à quo habet in re ꝙ ſit una? Reſpondetur ab agẽte effectiue. à materia ſubiectiue à ſe formaliter: unde. 3. Phyſi. com. 68. omnis res eſt una per ſuam formam, & forma eſt indiuiſibilis per ſe unde Cõmen. 1. Meta. com. 27. expreſſe dicit ꝙ uniuerſale non habet eſſe niſi ſecundũ, ꝙ eſt ſciẽtia. i. ſcd̃m ꝙ eſt in Anima. & Primo de Aia cõ. 12. intellectus eſt qui facit unitatẽ in rebus. Et ſecundũ appoſui, ſecundũ Phos ꝑ formas abſtractas à materia, in ꝗbus nõ eſt niſi unũ ſuppoſitũ in una ſpecie. tales. n. ex ſua intrinſeca ratione habent, M

Propõ. 12.

ADDitio. *

quod

A quod ſtatim ſint ens,& unum ens numero, ut teſtatur ex- preſſe Ariſto.in.7.Meta.in tex.cõ.ulti. Vnde male quidam opinati ſunt,ꝙ abſtracta ex hoc habent primo ꝙ non ſunt cõicabilia in plura numero differentia in eadẽ ſpecie,quia carent materia,quia licet in eis ſit carentia materiæ,tamen cum talis carentia ſit pura priuatio,non poteſt eſſe ratio prima ſuæ unitatis numeralis,effectus enim poſitiuus per ſe habet cauſam poſitiuam.& ideo bene dixit Ariſ.ubi ſupra ꝙ ſimplicia ſe ipſis ſunt ens & unũ.& per oppoſitum ratio propter quã formã cõis materialis eſt,cõicabilis eſt ex ſua ratione intrinſeca principaliter,& nõ eſt primo iſta cõicabilitas in ea ex materia,quia materia non poteſt eſſe prima cauſa multitudinis in forma,in uia Ari.ſed eſt cauſa ſecundaria.ubiq; enim locorum Ariſt.dicit materiam eſſe

Themi.

propter formam,& diuerſitatem in materia prouenire ex diuerſitate formæ,potius quam econuerſo.unde Cõmen. 1.de Anima,cõ.53.membra cerui non differunt à mẽbris leonis,niſi quia anima differt ab anima.&.2.de Anima,cõ. 60.melius eſt exiſtimare ꝙ diuerſitas formæ,ẽ cauſa diuerſitatis materiæ,quam econuerſo.Vnde ſi forma Aſini eſt multiplicabilis:hoc eſt ex ſua intrinſeca natura principaliter,& eſt ex materia tanquã a cauſa ſecundaria, & quaſi cõcomitanter.& per oppoſitum forma Solis,ſi non multipli-

B catur in plura ſuppoſita,hoc non eſt principaliter propter defectum materiæ,quia dato ꝙ forma Solis ex ſua ratione intrinſeca eſt multiplicabilis in plures Soles, & tamen quod nõ poteſt iſta aptitudo reduci ad actum propter defectũ materiæ,ſequitur igitur quod ſit ocioſa in natura contra Philoſophum primo Cœli,tex.cõ.32.ubi habet,quod Deus,& natura nihil fruſtra faciunt.Confirmatur quia natura nunquam deficit in neceſſariis.unde Philoſophus.2. Cœli,& mundi,te.com.50.probat,quod ſi natura dediſſet aſtris potẽtiam,reſpectu motus progreſſiui, utiq; tribuiſſet ſibi organa neceſſaria.& eodem modo in propoſito ſi natura poluiſſet aptitudinem naturalẽ in forma Solis, ad multiplicationem tribuiſſet utiq; opportunitatem ex parte materierum,& cum in æternis nõ differat poſſe ab eſſe, de facto eſſent plures Soles. Nec ualet dicere, quod ipſa bene eſt realiter multiplicabilis,ſed impedimẽtum prouenit a materia,ſic enim dicere nihil eſt dicere, quia eodem

Dubitatio.

modo ratio Ariſt.ſolueretur.Amplius quicquid eſt poſſibile ex parte formæ,eſt poſſibile ex parte materiæ,& ecõtra.potentia enim paſſiua diffinitur per actiuam & ecõtra

Solutio.

ut patet.9.Meta.tex.cõ.2.Sed dices,quare ergo Ariſto.primo Cœli & mundi tex.cõ.39.iſto modo ſoluit quæſtionẽ ibi inductam,inquiens quod mundus, quia cõſtat ex tota ſua materia,ideo unus eſt.Reſpondetur,ꝙ Ariſt.& ſui ſequaces uidentes iſtam indiuiduorũ multiplicationem nõ contingere niſi in formis materialibus,in quibus tota ſpe-

C ciei perfectio non poterat in uno ſaluari ſuppoſito, perpetuo tempore,propter ꝙ ſolicitudo diuina miſeria, dedit modum per quem poſſint ſaluari in ſpecie,ideo dixerunt hãc multitudinẽ prouenire à materia.ſed qui in libro qui dicitur Timæus,perſcrutatus fuerit, inueniet illud quod nos diximus ſine dubio.Sed dices Auer.& Ariſto. abſolute uidentur enunciare quamlibet formam eſſe purificabilem,quia Cõmen.dicit,& iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ.Reſpondetur ꝙ Auer.gloſſat Ariſt. debet ſua gloſſa ire iuxta textum,manifeſtum eſt autem,ꝙ textus Ariſt. loquitur de formis exiſtẽtibus in materia,ſiue ſint naturales, ſiue artificiales. uel ſi uniuerſaliter intelligatur. gloſſo ſic (quia eſt mihi data gloſſandi licentia) ꝙ forma quælibet inquantũ forma,eſt multiplicabilis in plura ſuppoſita,ſed

Formã inquantũ formã eſt multiplicabilẽ in plura ſuppoſita quo gloſſari debet.

iſta eſt potentia Logica,nõ Phyſica.Differentia autem magna ualde eſt,inter utrãq; potentiã,ut alias declaraui. quia potentia logica non dicit aliquid reale,ſed dicit ſolam nõ repugnantiam,cauſatã ex rationibus terminorũ inquantũ non repugnãt.& de tali potentia multæ propoſitiones uerificantur in Philoſophia naturali,ſicut illa in.6.Phyſi.tex. com.15.de motu qui inquantũ motus uelocitabilis in infinitum.& illa.5.Phy.tex.com.45.motus,quilibet inquãtum motus poteſt eſſe irregularis,& illa Auer.7.Phyſi.co.2.ubi

De potẽtia logica,unde infra in propõne.42.

habet ꝙ cœlum inquãtum corpus,poteſt quieſcere,& mille conſimiles,quæ tamen potentia phyſica,& reali nõ poſſunt uerificari,alioquin aliquid reale fruſtraretur in natura D
unde de tali potentia phyſica loquens Auer.primo Cœli, in c.20.inquit,ꝙ ſi aliqua materia fuerit,cuius potẽtia nunquã exit ad actum iſta potẽtia eſſet ocioſa,& ſuperflua.ſic igitur uulgata Ariſto.propoſitio,& Cõmen. uniuerſaliter intellecta,habet ueritatem de potẽtia logica. unde ibidem Com.dicit,ꝙ ideo dicitur in diffinitione uniuerſale quod eſt aptum dici de pluribus.forma enim eſt ſubiectũ uniuerſalitatis.ecce quõ ſecundũ logicã conſiderationẽ,habet ueritatẽ allegata auctoritas.Et ex hoc patet quõ argumẽtum Scoti,in.2.ſenten.diſtin.3.q.ulti.de multiplicatiõe angelorum,in eadem ſpecie,quod innititur huic propoſitioni uidelicet,ꝙ omnis quiditas eſt de ſe multiplicabilis, nõ procedit.quia ſi propoſitio intelligat illam multiplicabilitatẽ eſſe ex natura rei,ſic negatur à Phis.Si autem intelligatur ſecundum logicam conſiderationem,tũc non habet intẽtum ſuum ibi.Nota tamen ꝙ Cõmen.1.Cœli & mun. cõ. 96.inquit demonſtrationem illam qua Ariſto. demonſtrauit mũdum eſſe unum,ex hoc quod cõſtat ex tota ſua materia,eſſe demonſtrationem propter quid,& per cauſam.

Fruſtra eſt potentia quæ nunquam exit ad actũ, de qua potentia intelligatur.

Quare igitur materia eſt cauſa multiplicationis indiuiduorum in eadem ſpecie.Auer.dixit formã eſſe ſubiectũ uniuerſalitatis,& dixit iſtum eſſe intellectũ cuiuslibet formæ,niſi eſſet ꝙ comparando in iſtis quæ multiplicãtur, in eadem ſpecie formam,& materiam,forma ueriori modo eſt cauſa cõicabilitatis.cõmunitas enim quæ ẽ ex materia, E
eſt ſecundũ ꝙ intelligitur,& eſt in anima tantum,quia non intelligitur niſi per priuationem omnium formarum. materia enim negatione cognoſcitur.10.Meta.tex.cõ.24. ſed communitas ipſius formæ uniuerſalis,eſt extra animã in potentia. Amplius autem ut inquit Commen.materia non habet aliquam intentionem,intellectam in actu de ſe, ſecundum quam eſſe poſſit prædicabile,& uniuerſale aliquod. Vnde Alexan.ſcripſit demonſtratiue,ꝙ materia non eſt genus.materia etiam eſt cauſa multiplicationis merito dimẽſionum,a quibus recipit diuiſionem in ſuis partibus, ut dicit Cõmen.in lib.de Subſtantia orbis. & ideo demonſtratio illa eſt a priori,& per cauſam. Sed aduerte,& conſidera ꝙ ratio prima ex forma mundi proficiſcitur,& ſic ſunt una cauſa completa,ne uideatur tibi mirum hic.nam uide in tex.comẽ.100.in eodem primo de Cœlo in ſimili. ubi Ariſto.facit demonſtrationem propter quid,reſpectu æternitatis motus.Commen.dicit in com.ꝙ illa demonſtratio non eſt per cauſam completam,ſed ſolum procedit ſecundum neceſſitatẽ materiæ iſtius corporis,quia natura eius non eſt innata moueri uiolenter,nec naturaliter,tamẽ cauſa completa & principalis,eſt natura intelligentiæ,quæ eſt abſtracta à materia,& non cadit labor,aut fatigatio in ea. Sed quod decipit multos in hoc,eſt dictum uulgatũ apud Peripateticos,qui conſueuerunt dicere frequenter multiplicationem indiuiduorũ in eadem ſpecie a materia pro- F
uenire. Vnde Commen.in.7.Meta.com.28.multiplicatio indiuiduorum in eadem ſpecie,ab uno generante, prouenit propter multitudinem materierum in quas agit idem in lib.Deſtru.in diſpu.prima,in ſolutione. 7.dubii inquit, ꝙ ponere plures animas ſeparatas numero a materia,eſt opinio non cõceſſa ab omnibus Philoſophis.Cauſa enim pluralitatis,ſiue numeralitatis, eſt materia apud Philoſophos.Et cauſa conuenientiæ in multitudine numerali, eſt forma.hoc idem aſſeuerat lucidiſſimus Themiſtius pleriſque locis,ut.1.de Anima,cap.24.& in.3.de Anima,ca.32. & Alexã.& plures alii,ſed hic ideo cõtingit,quia ut ſupra dictũ eſt,hmõi multiplicatio nõ inuenitur niſi ĩ formis exiſtẽtibus in materia.& ſic per oppoſitũ dixerunt talẽ conuenientiã eorũ quæ ſunt in eadẽ ſpecie,eſſe a forma iuxta illud Porphyrii:participatione ſpẽi plures hoĩes ſunt unus hõ,ſicut in ſimili dixerũt ſenſibilitatẽ ꝓuenire a mã,& intelligibilitatẽ a forma,qa ſolũ res in mã exñtes,ſunt ſenſibiles & qa mã ꝓpinqua eſt ꝑ ſe ſenſibilis,ſed forma nõ eſt ſenſibilis niſi mediãte ſua opatiõe,& dixerũt ꝙ illa cõprehẽdit

In cap. de ſpecie.

G ab intellectu,ut dicit Com.in 12.Meta.in com.14.ſic pari-
formiter,quia multiplicatio in eadem ſpecie prouenit,nec
inuenitur ſecũdũ Philoſophos niſi in rebus materialibus,
nõ aũt in rebus abſtractis à materia,quia nihil natura ſuper
fluũ operatur,ideo dixerũt,cõiter multiplicationẽ rerũ nu-
mero differentiũ,prouenire à materia.Sed cũ Peripatetici
interrogati fuerint de forma & materia in iſtis mate-
rialibus,utrũ quia materia eſt primo cõicabilis, ideo for
ma eſt cõicabilis,an quia ꝑ forma eſt cõicabilis, ideo fuit
materia cõicabilis? Rñdebunt ſine dubio in hoc,ꝙ potius
cõicabilitas formæ coegit multiplicari materiã,ꝗ econtra.
In hoc.n.ut inquit Com.in 2.Phyſi.auſcul.in cõ.87.Ariſ.re
ſiſtit,& aduerſatur antiquis.Nã ipſi opinabãtur, ꝙ formæ
ſequuntur de neceſſitate naturã materiæ,& quod diuerſi-
tas earũ,eſt ex diuerſitate materiæ.Et ipſe intendit deſtrue-
re hoc,qm̃ ipſe opinatur ecõtrario.ſ.ꝙ materia ſeqtur for
mam.unde Ariſt.ibidẽ in tex.cõ.91.inquit:& utræꝗ quidẽ
Phyſico dicendæ ſunt cauſæ,magis autẽ ea cuius gratia.cã
ADDI.* enim hæc materię eſt,ſed nõ hæc,ipſius finis.*{ Et.7.Meta.
tex.cõ.35.non ſolũ enim de materia oportet ſcire Phyſicũ,
ſed & de ea quæ ſecundũ rõnẽ,& magis,ubi Cõmẽ.natura
lis non debet perſcrutari de ſubſtãtia quæ eſt materia,quia
materia eſt propria entibus nãlibus,ſed & de ſubſtãtia quę
eſt forma,ſed tamen ad terminum notũ,& perſcrutatur de
H hac ſubſtantia magis.ꝗ de ſubſtãtia quæ eſt per materiã, &
hoc declaratum eſt in.2.Phy.uidelicet tex.cõ.91.Et in pri-
mo de Phyſico auditu.te.cõ.55.ubi adducit diſcordiã inter
Platonem,& alios antiquiores,quia illi ponebant duo ex
• parte formæ,& unum ex parte materiæ.}Plato aũt opina
batur econtratio,ꝙ duo erãt ex parte materiæ.ſ.magnũ,&
paruũ,& unũ ex parte formę,quæ erat idea ſecũdũ ipſum.
Ariſ.aũt in tex.cõ.56.uidet magis fauere prioribus in hoc
& diſcrepat à Platone.quia ad patiẽdũ inquit, ſufficit unũ:
& ita Ariſ.opinatur ꝙ in rebus hñtibus multitudinẽ,nõ eſt
ꝑtima ratio multitudinis à principio paſſiuo,ſed potius à
forma,licet materia ſit cauſa ſecunda,cõparata ad formã,
& iſta non poſſunt(per uitã meã)negari ab homine exerci
tato in uia Peripateticorum,& pauci peruenerunt ad hoc.

Ab uno agẽte,inquantũ unũ,immediate non prouenit niſi unũ.

Propõ.12. FAMOSA nimis eſt propõ, & colligi poteſt ex dictis
Philoſophi,in.2.de Genera.& corru.in tex.cõ.56. & ha
betur ab Auer.contra Auic.in 12.Meta.in cõ.44.& in li.De
Alber.magnus. ſtructio deſtruct.in diſpu.3.in ſolutiõe.25.dubii inquit ma
gnus Albe in cõ.ſuper libro de cauſis,ꝙ iſta propõ ab om
Opinio Auicẽ.ſuæ Met.ca.4. nibus fuit conceſſa Philoſophis excepto Auicebrõ, qui ne
gat eam in li.Fõtis uitæ.Iſta propoſitio male intellecta de
duxit plures ſapiẽtes pręcipites in graues errores.Et Auic.
eſt unus de illis,qui fundans ſuam intentionem ſuper hoc
in.9.ſuæ Primæ philoſophiæ.ca.4.de Productione intelli-
gentiarum,poſuit prouentum, & conſequutionem, quia
I prima intelligẽtia,cũ ſit maxime una,& maxime ſimplex,
immediate ſolum unum producit,& erat eſſentia ſecundę
intelligentiæ,quæ eſt primum cauſatum primæ,& eſt defi-
ciens ſimplicitate,& unitate primæ.unde in natura eius eſt
multitudo unde ſi ab uno ſimplici immediate poſſent plu
ra prouenire,tunc nõ eſſet aliqua ratio diſtinctionis in eis.
ſi enim cauſa eſt una,omnibus modis reſpectu eorũ,nũc il-
la eſſent eadẽ.omnis enim diſtinctio quæ eſt in cauſatis de
bet reduci ad aliquã diſtinctionẽ in cauſa.Sed in prima cã,
nulla prorſus eſt diſtinctio,quia eſt in fine unitatis, & ſim-
plicitatis,ut teſtãtur omnes:oportet igitur ꝙ unum imme
diate à prima cauſa ꝓueniat,& tale nõ poteſt eſſe aliquod
materiale,quia tunc aliqua multitudo,& cõpoſitio, & no-
uitas eſſet in prima cauſa,igitur eſt abſtracta ſubſtãtia,& ita
Impugnatio. dixit ſecundam producere tertiam,& ſic deinceps.Sed iſta
opinio eſt imaginaria,& falſa,ut inquit Com.in locis præ
dictis quia tunc eſſet aliqua pluralitas ſine cauſa, quia Aui
cen.in illa ſecunda intelligentia,quæ eſt primum cauſatũ,
poſuit aliquã multitudinẽ.& ſic uidebatur Aui.dicere duo
repugnantia.Nã ab uno nõ prouenit niſi unũ & in.2.dicto
aſſerebat Auic.ꝙ in tali uno erat aliqua pluralitas, ergo

illa eſt ſine cauſa. Subtilis etiã doctor in hac materia uide K
tur defeciſſe.Nam in.4.Senten.diſtin.1.q.1.in reſponſione Opinio Sco.4.ſentẽtiarũ diſtin.1.q.1.
ad rationes Auice.inquit,ꝙ ſi illa propõ ab uno inquantũ
unum,intelligatur de omnino uno in re,quod nõ poſſunt
immediate plura prouenire,falſa eſt,ſufficit enim in agẽte
per intellectum,& uoluntatem diſtinctio cognitorum,ſiue
diſtincta cognitio plurũ,ad hoc ꝙ plura immediate pro-
ueniãt.Et uidetur prima facie iſta eſſe reſponſio Auer.12.
Met. in Com.44.ubi inquit,ꝙ non eſt impoſſibile,ut illud
quod eſt per ſe intelligentia,& intellectus,ſit cauſa plurĩũ
entiũ,ſecundũ ꝙ ex eo intelliguntur multi modi. Sed iſta
poſitio nõ poteſt ſtare in uia Peripateticorũ.nec eſt de mẽ Impugnatio.
te Auer.quia ipſi ponũt,ꝙ prima intelligẽtia nõ ſolũ in re
eſt omnibus modis una,& ſimplex,uerũetiã & in cognitio
ne.etenim uolũt ꝙ unũ ſolũ diſtincte intelligit,& eſt ſua eſ
ſentia.non enim intelligit aliud extra ſe,quia omnis intel
ligentia intelligens aliud,eſt cauſata ſecũdum ipſos:ut di-
cit Com.in lib.Deſtruct.in diſpu.4.in ſolutione.18. dubii.
& iſta eſt poſitio eorũ in 12.Meta.in tex.cõ.51:Ioãnis Bac Opinio Bacc.in.2.ſententiarũ diſt.2.q.1.arti.2.Et Greg.Arimin.
cho.etiam in hoc uidetur defeciſſe.nã.in.2.ſniarũ diſtin.2.
q.1.arti.2.dicit de mente Ariſ.& Com ꝙ Deus inquantum
intelligit ſeipſum in rõne finis diuerſimode immutabilẽ,
ſiue attingibilem ab aliis intelligentiis,quæ ab ipſo depen
dent,ut à fine per uiam reſultationis deriuatur illa multitu
do in ipſis,& non per uiam efficientiæ.Et ita etiam poſuit
Grego.Ariminen.in eodem loco quaſi,ꝙ non inconueniat L
unũ eſſe finem plurĩũ immediate,licet inconueniat de effi-
ciente.Sed iſta opinio ſtare non poteſt in uia iſtorum,quia
cognitio Dei eſt abſoluta,& non relatiua.In hoc enim Cõ Impugnatio.
arguit Themiſtiũ in 12.Meta.quia dicebat ꝙ Deus cogno
ſcit entia inquantũ cognoſcit ſe eſſe cauſam omniũ entiũ.
Amplius finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria, ut
dicit Cõmẽ.in lib.de Subſtãtia orbis.ca.2.Si igitur aliquid
immediate nõ poteſt terminare dependentiã plurĩũ in rõ-
ne efficientis,nõ poterit etiã terminare immediate in rõne
finis,quia finis eſt ꝑꝑ quẽ agẽs agit.Dicamus igitur ꝑdiſtin
guentes multiplicitatẽ propoſiti Theorematis. Nã ut inqt Poſitio propria.
Ariſt.in.1.Cœli,& mun.in text.com.110.ubi eſt multiplici
tas,& æquiuocatio ſemper eſt cõfuſio apud intellectũ. Ad-
uerte igitur ut inquit Auer.in lib.Deſtruct.in diſpu.3.in ſo-
lutione primi dubii: Agẽtia ſunt duobus modis,immo tri
bus modis,Primus modus agẽtiũ eſt eorum,quorum ſua
actio eſt una tantum per ſe,ſicut calor agit calorẽ tãtũ ꝑ ſe,
& frigiditas frigiditatẽ,& talia agẽtia uocantur naturalia.
Secundus uero modus eſt,quando aliquod agens quãdã
interdum agit actionem & interdũ eius contrariũ, & talia
agentia à Philoſophis uocãtur uolẽtia & eligẽtia,& quod
cunq; agẽs fuerit huiuſmodi,agit ſine dubio,cum delibe
ratione,& meditatione.Et ſubdit tertium modũ agẽtium,
dũ inquit unde primum agens benedictum nequit aliquo
iſtorũ modorũ denominari agere,eo modo quo generabi M
le,& corruptibile agere denominãtur.Nam ut ipſe ſcribit
in 11.diſpu.in ſolutione primi dubii, dicunt Peripatetici
loquẽtes ſecũdũ ueritatẽ ꝙ entia procedunt ab eo modo
altiori ꝗ ſit natura,et quã humana uoluntas,& iſte modus
clare non poteſt comprehendi niſi ab ipſo.Si igitur loqua
mur de agente naturali,dicendum eſt,ꝙ ab uno per ſe (ut
gloſſat Auer.)non poteſt prouenire niſi unũ,quia per acci
dens poſſunt plura ꝓuenire.Nam calidũ per ſe calefacit,
ſed per accidens infrigidat,& ſic frigidũ per ſe infrigidat,
& per accidens calefacit.propter ꝙ uentres hyeme,& uere
calidiſſimi ſunt natura, ut dixit Hippo.in prima particula
ſeparatorũ ſermonũ.In talibus etiam requiritur ꝙ ſit agẽs
eodem modo diſpoſitũ,& ꝙ ſit idem finis,& intẽtio agen
di,& modus agendi conſimilis,& ꝙ actio naturalis agen-
tis ſit reſpectu eiuſdem paſſi.propter primum dicimus ꝙ
idem ſol per diuerſas ſui diſpoſitiones acceſſus & elonga
tionis operatur contraria.uidelicet generationem, & cor-
ruptionẽ.& nauta per præſentiã eſt cauſa ſalutis nauis, &
per abſentiam ſubmerſionis.ſic enim idem erit cauſa con
trariorum ſecundo Phy.te.com.30.Similiter quando ali-
quid agit,ut inſtrumentũ,tũ aliud agit,quã dũ operatur, ut
agens

A agens principale, ut dicam in propria propõne de hoc. Similiter idem aer in ſphæra ignis exiſtens deſcẽdit, in ſphęra autem aquæ aſcendit, propter diuerſos fines, & intẽtiones, quia quod eſt graue reſpectu alicuius in ſimplicibus debet eſſe ſub illo, & ꝙ eſt leue reſpectu alicuius debet eſſe ſupra aliud. Simiter tepidum infrigidat calidum, & tamen frigidum calefacit propter diuerſitatem paſſorum, & qnia comparatione calidioris tepidum eſt frigidũ, reſpectu uero frigidioris eſt calidum. Et ſimiliter ignis liquefacit ceram, & lutum condenſat. Similiter ab eodem agente naturaliter poſſunt prouenire diuerſi modi agẽdi, quorũ unus

ADDI.* eſt realis, alter intentionalis, ut clarũ eſt. * {In agentibus etiam naturalibus ab eodem agẽte ſecũdum diuerſas menſuras poſſunt in idẽ paſſum plura produci, ut calor ignis per calorem excedẽtem, uel conuertit in ſalſum ſaporem, per ampliorem adhuc in amarum, ſed ultimate adhuc intẽſus calor generat in ipſum acutum ſaporem, ut dicit Iſaach in Diætis particularibus cap. 14. in agentibus etiam naturalibus diuerſimode diſpoſitis ex materia una habente etiã in ſe diuerſas diſpoſitiones poſſunt plura prouenire, ut idem calor naturalis ſecundum Medicos, ſecundum diuerſas mẽſuras ex eodem chylo, qui tametſi uniformis apparet ex natura rei, tamẽ eſt difformis, generat quatuor humores. nam calor naturalis ſi ſit remiſſus generat phlegma, ſi temperatus generat ſanguinem, ſi excedens cholerã, ſi adurens melancholiam. ita chylus habet diuerſas ſubſtãtias, uidelicet, aquam ex qua plegma. unctuoſum ex qua

B ſanguis, ſubtilem ex qua cholera, groſſum ex qua melan-

* cholia.} Sed eſt dubiũ de motu cordis, qui eſt dilatationis & conſtrictionis. Nam talis motus non uidetur eſſe motus inſequens cognitionem animæ, neq; electionem uoluntatis, quia iſte ſemper eſt in nobis, & ſi eſt a uirtute naturali, quomodo ab agente naturali proueniunt motus cõtrarii? Forte propter hoc Ariſto. in libro de morte, & uita, huiuſmodi motum attribuit quantũ ad dilatationẽ ſpirituificationi ſanguinis, quę fit à calore naturali ipſius cordis, & ideo in tali ſpirituificatione intumeſcit, & rareſit ad magnam extenſionem, ꝙ ſic contingit fieri eleuationem in ipſo corde. Conſtrictio autem fit ab alia natura, ſcilicet a grauitate propria membri uim paſſi, & cõcurrit cum hoc frigiditas aeris occurrens, qui per anhelitum attrahitur per pulmonem, & ita motus iſti contrarii ſecũdum Philoſophũ non ab una, & eadem natura proficiſcunt, ſed à duabus diſtinctis. Verũ iſta poſitio Ariſto. non placuit poſterioribus. & Auer. in hoc diſcrepat ut in ſecundo colliget. Et btũs Thomas in ſpeciali opuſculo de motu cordis. & omnes Medici tenẽtes huiuſmodi motus a uirtute procedere, & in hac

Difficultas de motu cordis. Opinio Ariſ. in lib. de morte et uita. Opinio medicorum: Auerro. & beati Tho. in opuſcu. ſuis.

C uia oportet dicere ꝙ proueniunt a uirtute animæ ſine cognitione operãte, & non inconuenit ꝙ oppoſiti motus ꝓueniant ab eadem uirtute, quæ ad inſtar naturalis agentis operatur propter diuerſos fines, & neceſſitates, maxime quia non ſimul immediate ambo producuntur, cum inter eos mediat quies. probatum eſt enim in. 8. Phyſicorum, ꝙ duo motus oppoſiti inſimul cõtinuari non poſſunt, ut patet tex. com. 62. & ſic intelligis quomodo propoſitio procedat de agente naturaliter. Sed tunc iterum eſt una difficultas de uirtute informatiua exiſtente in ſemine, quæ eſt naturaliter agens, & tamen ab ipſa plura procedunt. Niſi eſſet ꝙ talem diuerſitatem ipſa non operatur, niſi inquantum rememoratur a ſuperioribus cauſis, & ab ipſa intelligentia. opus enim naturæ eſt opus intelligentiæ non errãtis, ut dicit Cõmen. 12. Met. in com. 18. unde cum duo ſint principia agẽtia, natura, uidelicet, & intellectus, nec plura, natura autem ſit ad unum, relinquitur ꝙ omnis diuerſitas ſit ab intellectu, nec ab alio poteſt eſſe principio, & ita uirtus informatiua non ratione qua forma eſt, aut natura, ſed inquantum eſt exemplar, uel inſtrumentum intelligentiæ plura operatur. Ita nobiliter ſcribit Albe. Magnus in libro de cauſis tract. 2. cap. ultimo. In agentibus autem cum cognitione, & electione locum non habet propoſita enunciatio, quia a talibus poſſunt prouenire oppoſiti effectus. Nã ut ſcribit Philoſophus in nono Primæ philoſophiæ, text.

Dubiũ de uirtute informa. Solutio. Quomodo in agentibus cum cognitione &

com. 10. ſunt oppoſitorum. unde Scotus in primo ſententiarum. diſtinct. 39. q. prima inquit, uolũtas inquantum eſt actus prim' libera eſt ad oppoſitos actus cõtrarie ut uelle & nolle, uel amare, & odire, & ad oppoſitos actus contradictorie, ut uelle, & non uelle, & mediantibus aliis actibus oppoſitis libera, ad oppoſita obiecta ad quæ tendit. Et iſta eſt gloſſa etiam Auer. in diſputatione. 3. in lib. Deſtructionum, in ſolutione primi dubii. Fallit etiam illa propoſitio uniuerſaliter in animalibus, quæ ſunt hic in quibus proueniunt plures motus, licet illud ſit per accidens, ut declarat Com. in. 8. Phyſi. in com. 51. ubi inquit, non eſt opinãdum ꝙ primus motor in aliis mouet pluribus motibus ex ſe. unus enim motor non mouet eſſentialiter niſi uno motu. Et hoc quod inuenitur in iſtis motis, ſcilicet habẽtibus animas, ꝙ unus motor in iſtis mouet pluribus motibus, eſt per accidens, & parum infra ſubdit ab uno enim motore eſſentialiter non prouenit niſi unum motum, ſed multa intrant ipſum per accidens. Pro quo debes ſcire, ꝙ iſtius motores ſunt moti. Nã anima talium mouetur ab appetibili quod concurrit, ut primus motor in motu animalium, & ideo uidem' animalia plures motus exercere, ut declarat Philoſophus, & Commẽ. in. 8. Phyſicorum in tex. com. 20. & in. 3. de Anima. Radicalis autem, & præcipua cauſa huius eſt compoſitio inuenta in eis, quia ſunt formæ in materia, ſicut per oppoſitum cauſa unitatis, & ſimplicitatis motus prouenientis in abſtractis eſt ſimplicitas ſua, ſicut declarat Cõmen. & Ariſto. in. 8. Phyſicorum, tex. com. 53. & etiã Auer. in libro de Subſtantia orbis. Sed uideamus in tertio

D electione cum nõ habeat propoſitio iſta.

E modo agentium, quæ uidelicet nõ agunt naturaliter, neq; agunt uolũtate noua, ſicut eſt in nobis. utrum in talibus ab eodem plura poſſunt prouenire. Et ſecũdum quod recitat Auer. iſta propoſitio ſecundum Algazelem, & Auicen. ab uno nõ prouenit niſi unum, nõ habet ueritatem in formis materialibus, ſed in formis abſtractis a materia, ut eſt uidere in tertia diſputatione in ſolutione dubii. 20. unde ſuper hac propoſitione Auice. fundauit ſuam poſitionẽ de Prouentu intelligentiarum, & conſecutione earum, ſicut ſupra diximus. Sed iſta opinio non eſt uera. nam ut inquit Commen. in. 12. Meta. com. 24. in intelligentiis nõ eſt actio proprie loquendo, neq; conſecutio, ita ꝙ unum cõcomitetur unum. ſed tantum eſt illic cauſa, & cauſatum, ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentiis. ubi patet ꝙ in actione ſpiritali, quæ non eſt uerus motus niſi æquiuoce, ut dicit Com. in. 8. Phy. in com. 40. qualis eſt intellectio, & uolitio, intelligentiæ enim de uirtutibus animæ non habẽt niſi intellectum, & uirtutem deſideratiuam, per quæ mouẽt in loco, ut dicit Cõmen. in. 12. Meta. in cõ. 36. unde non incõuenit in tali actione idem intelligibile, & idem appetibile immediate mouere plures intelligentes, & plures appetẽtes, ſicut manifeſte uidemus in cognitione ſenſitiua, quæ eſt uilior intellectiua, ubi idem obiectum ſenſibile poteſt immediate mouere plura media, & plures ſentientes. Et hoc eſt quod dicit pulchre Com. ꝙ non eſt inconueniens, ꝙ illud

Quomodo locum habeat propoſitio in intelligentiis.

F quod eſt per ſe intelligẽtia & intellectũ ſit cauſa plurium, ſecũdum de eo ꝙ intelliguntur multi modi, quod non eſt intelligendum ꝙ primus intellectus, ex hoc ꝙ plures modos intelligẽdi, aut quia plura diſtincte intelligit producat plura, ſed eſt pro quanto ipſe cauſat diuerſas intellectiões in diuerſis, & ſunt ipſę eſſentiæ intelligentiarum. & hoc eſt quod dicit Comme. ibi in com. illud enim quod intelligit motor corporis cœleſtis, de primo motore, & eſt cauſa in anima cœli eſt aliud quod intelligit ab eo motor Saturni. Et animaduerte ꝙ Auer. in hoc loco uidetur ſentire ꝙ duplex eſt actio, uera & metaphorica. uera eſt quando per actionem agentis res extrahitur de potentia ad actum, & de tali, uera eſt propoſitio, ꝙ una actio ſequitur unũ agẽs, unde dicit ꝙ iſta propoſitio eſt imaginabilis. unde dicit ꝙ ibi non eſt agens, neque prouentus, neque conſecutio. & parum infra dicit ꝙ mos modernorum in dicẽdo, ꝙ a tali motore prouenit talis motor, aut cõſequitur, aut pręcedit aut talia uerba non uere intelliguntur de iſtis principiis abſtractis. omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones agentium ſu-

G perficietenus.nam uere ab agente non prouenit niſi extrahere rem de potētia ad actū.unde in tali actione eſt unum agens,& una materia,& una forma reſpectu unius. Vnde 12.Meta.tex.com.25.aliud eſt mouens,& materia tua,& mea,& ſpecies tua,& mea:eſt etiā alia productio per uiā cauſæ,& cauſati ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis,& in tali unū poteſt eſſe cauſa plurium,ſecūdum ꝙ de eo intelliguntur multi modi.& hoc habet ipſe in ſimili in tertia diſputatione in ſolutiōe.18.dubii.ubi habet ꝙ in talibus ab uno poteſt prouenire pluralitas in exēplo pulcherrimo in quo cōparat uniuerſum animali, quod teſte Philoſopho in.8.Phyſi.tex.cō.17.dicitur Microcoſmos. unde quemadmodū in uno animali eſt una anima a qua prouenit motus localis,qui aſſimilatur motui cœli,& motus aliorum orbium ſub orbe ſtellato aſſimilitur particularibus motibus exiſtentibus in cæteris membris: & in tali animali eſt una uirtus a qua ꝓueniūt omnes uirtutes, quę coadunatæ tendunt ad unū finem qui eſt cōſeruatio ipſius animalis:multo magis oportet imaginari hoc eſſe in animali maiori.uidelicet in uniuerſo.unde cōcludit ꝙ ē una uirtus ſpiritalis, quæ connectit omnes uirtutes ſpiritales & corporeas,& eſt unigenea in toto orbe,& in toto uniuerſo,& nō ſequitur ex extēſiōe unius uirtutis in pluribus rebus,quod ſit in ipſa uirtute pluralitas,& concludit.patet igitur ex iſtis ꝙ pluralitas poteſt prouenire ab uno.ubi patet ſecundum mentem Auer.in tali agente quod non agit,

H ſicut agens naturale extrahendo rem de potentia ad actū. Sed agit altiori modo quā natura,& humana uoluntas, ꝙ & ſi ſit in ſumma ſimplicitate,& unitate quod ab eo poſſunt plura prouenire & cauſari. Nec ualet ſi dicatur ꝙ hoc habet ueritatem in genere cauſæ finalis. Nam Com.infra parum ibidem loquens qualiter entia intellectualia ſint à primo principio inquit hæc uerba formaliter: Amplius declaratum eſt à Philoſophis ꝙ id quod dat entium ſeparatorum a materia finem,eſt illud quod dat eis eſſe. forma enim & finis ſunt idē in hac ſpecie entium .ergo illud qđ dat finem huic eſſe eſt agēs.apparet idcirco ꝙ primū principium eſt omnium iſtorum principium, ſcilicet agens & forma,& finis.Ex quibus uerbis bene patet,quātum deuiauerit Gregorius Ariminenſis & alii in uia Auer. ibi etiam ponit modum tactum in.12.Meta.in cō.44.ꝙ in eis ſolum eſt cauſa,& cauſatum,ſecūdum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis.Nam tertio de Anima,tex.cō.54.obiectum mouet intelligētem,& eſt cauſa eius efficiens ſub ratione qua eſt intelligens.Vnde Commen.quinto Metaphyſi. dicit ꝙ intelligens conſtituitur per intellectum,& non econtra, ut patet cō.20.et inquit,rurſus ex aliorū principiorum ſeparatorum eſſe conſtat in eo ꝙ imaginantur de primo principio,& non eſt impoſſibile ꝙ ab una,& eadem re ſumantur diuerſæ imaginationes,ſicut non eſt impoſſibile ꝙ ex aliqua pluralitate ſumatur una imaginatio.iā igitur inue-

In fine .18. dubii.

Cōtra Gregorium de Arimino.

I nimus uiā quomodo intelligētiæ ſunt a prima,& eſt quia intellectus diuinus eſt obiectum intelligibile a quo producuntur multæ intellectiones in diuerſis intelligētibus ſecūdum ſuæ naturæ capacitatem.unde cum intellectio,& ſciētia Dei,& res intellecta ſint omnibus modis eadē,& ſcientia Dei eſt cauſa entium:ſic dicimus ꝙ ſicut intellectū mouet plures intelligentes,ſic ſcientia Dei eſt cauſa omnium: talis igitur pluralitas per uiam intelligibilis poteſt prouenire ab uno ſine aliquo inconuenienti,ſicut ab una,& eadē re ſumuntur diuerſæ imaginationes. Et aduerte ꝙ non eſt opinandum ꝙ intellectus intelligentiarum præſupponat huic actioni,immo talis actio eſt ipſa productio qua producuntur,& conſeruantur perpetuo ab ipſo primo triplici cauſalitate. Et animaduerte bene,& conſidera ꝙ licet a tali agente plura immediate procedant,nō tamen æquali proceſſione proueniūt.nam entia ſunt ſicut numeri.unde quēadmodum omnes numeri proueniunt ab unitate ſimplici ordine quodā ſeruato.nam unitas geminata conſtituit binarium,& eadem triplicata ternarium,& eadē quater ſumpta quaternarium,ita ꝙ omnis multitudo numerorū cauſatur in uirtute unitatis inferentis modo prædicto,& ſi bene,& ſubtiliter contemplatus fueris, inuenies ꝙ numerus

K prior ſecundum propriam formam nō eſt cauſa poſterioris,quia eſt ibi prioritas naturę ſine cauſalitate.nam ut ſcribit Ariſto.5.Meta.tex.cō.19.ſubſtantia cuiuslibet quod ſemel ut ipſorum ſex,non quæ bis,aut ter ſunt, ſed quæ ſemel,ſex enim ſemel ſunt ſex,& Auicen.dixit in tertio,trac. ſuæ Meta.com.5.ꝙ decem non ſunt nouem,& unum, aut quinq;,& quinque.apparet igitur ꝙ multitudo in numeris eſt in uirtute unitatis inferentis,non in uirtute numeri ſub propria forma,quia licet Euclides dicat in.4. elementorū, in ſeptima concluſione,ꝙ omnis numerus minor eſt pars maioris,hoc locum habet quo ad materiale.Nā unus numerus ſecundum propriam formam non eſt pars, neque cauſa alterius.Ita pariformiter imaginare in entibus, ꝙ a prima entitate,& unitate omnis numerus,& pluralitas entium immediate procedit tanquam a cauſa efficiente finali,& formali,ſed non æquali proceſſione,ſed ſecundū ordinem inuentum in eis,ex ſuis rationibus formalibus:nō enim omnia entia æqualiter poſſunt participare eſſe diuinum,& hoc eſt quod clariſſime enunciauit fortiſſimus naturæ & Dei rimator Ariſto.in primo Cœli & mundi, ꝙ a primo cōicatum eſt eſſe,& uiuere omnibus,iis quidē clarius,iis uero obſcurius,ut patet tex.cō.100.ſic intelligas ꝙ omnes intelligentiæ dependent immediate quātum ad rationem triplicis cauſalitatis,a prima quę ſimpliciter eſt incauſata,& licet huiuſmodi intelligentiæ ab eadem cauſa

Omnis numerus minor eſt pars maioris, in quibus habet locum.

Omnes intelligentias dependere immediate a prima, quomodo intelligatur.

L procedant,non tamen æquali proceſſione,quia una plus appropinquat in participādo perfectiōēs primæ quam altera,ſicut unus numerus plus appropinquat unitati,quam alius numerus,diſtātiæ enim entium in hoc ſunt ualde diuerſæ,& ſicut in numeris inter ſe cōparatis erat ordo prioris, & poſterioris per acceſſum,& receſſum ad unum,ſine tamē cauſalitate prioris ad poſterius in propria forma ,& omnis pluralitas inuēta in numeris erat a uirtute unitatis inferentis,pariformiter crede ꝙ in intelligentiis eſt ordo prioris,& poſterioris ſecundum perfectionem in intelligēdo primum,& in participādo perfectionem primi.Et hoc pulchre declarat Auer.in tertia diſputatione, in libro deſtructionum in ſolutiōe.18.dubii.ubi inquit,amplius ꝙ dictæ intelligētiæ inter ſe differunt in nobilitate ſecundum ſtatum quem habēt de primo principio,in propinquitate, & lōgitudine. unde primus intellectus,non intelligit niſi ſeipſum,& intelligens ſeipſum omnia entia intelligit, ſed in nobiliori eſſe,& ordine qui eſſe poteſt, ſubſtantia tamē dicti intellectus primi poſterioris,eſt id quod intelligit de formis,& ordinibus in primo intellectu exiſtentibus,& dictæ ſeparatæ intelligentiæ abinuicem differunt in hoc pūcto.unde ſequitur in hoc ꝙ nullus infimorū intelligit de nobiliori illo,quod ille nobilior intelligit de ſeipſo, neq; conuerſo,ſcilicet ꝙ quælibet intelligētiarum entia intelligit in uno & eodē gradu:ſi enim ita eſſet ſequeretur quod

M eſſet unum & idem,& non differrent in numero. Et hoc dixit etiam in.12.Metaph.in com.44.& aliud eſt quod intelligit de primo motore,motor Saturni, & cætera quæ ſequūtur,ſicut etiam in numeris,numerus prior non eſt cauſa in propria forma poſterioris,ſic prima intelligētia cauſata non eſt cauſa ſequentis ,& poſterioris in perfectione: omnes enim ſunt à prima tanquam a cauſa,non tanquam ab agente cauſante per ueram actionem quæ ſit extrahendo aliquid de potentia ad actum,quia hæc actio eſt agentium ſuperficietenus, ideſt agentium corporalium, quæ agunt per contactum, ſed talis actio eſt immaterialis, & eſt eo modo quo intellectum eſt cauſa intelligentis.& iſte fuit error Auic.quia credidit intelligētiam primæ in nobilitate propinquiorem eſſe cauſam poſterioris,& nō uidit ꝙ omnes ſunt immediate a prima tāquā a cauſa,licet non inæquali perfectione cauſantur.& hoc uoluit Auer.iudicio meo occulte dicere in eadē diſputatione tertia, ſol'o. 25.dubii.ubi finaliter concludit ꝙ ſi uera eſt propoſitio dicens,ꝙ ab uno non prouenit niſi unum etiam erit uera propoſitio dicēs,ꝙ ab uno procedit pluralitas.nam dicit hoc declaratum fuiſſe in fine.11.Meta.& eſt locus allega-

tus

A tus in. 11. Aner.ſuper.12.Ariſto.in tex.cō.44.& animaduerte ꝙ cauſa intrinſeca illius multitudinis inuentæ in intelligēnis eſt ex ſuis rationibus intrinſecis,& propter naturam potentiæ inuentæ in eis,ut dicit Cōmen.in.3.de Anima in com.5.in ſolutione tertiæ.q.& in cō.14.licet cauſa efficiēs & finalis ſit primum principium.& ita ceſſat ratio Auicen. dicentis,ꝙ ſi omnes immediate procederent a prima,tunc cum illa ſit una ſimpliciter,nulla eſſet ratio diſtinctionis in eis,immo ratio diſtinctionis in eis eſt ex rationibus intrinſecis earum,quia enim intelligentia Saturni eſt talis,& intelligentia Iouis talis,ideo hæc non eſt illa,licet omnium eadem ſit cauſa,& poteſt dari exemplum in re difficili de ſole.ſol enim eſt lucidus per eſſentiā.& illuminat omnia in inſtanti.2.de Anima te.cō.70.tam cœleſtia corpora quā elemēta,tamen lux iſta non æqualiter participatur ab iſtis,& a ſole:quia ſol ex ſe lucet,& differenter etiam eſt in ſtellis,& in ipſis elementis,quia nobiliori modo ſunt lucidæ ſtellę quā ſint elemēta,quia ſunt nobilioris naturæ,& differenter lux iſta reperitur in elementis,quia nobiliori modo participatur ab igne,qui eſt formaliſsimū inter omnia, licet nō luceat nobis in propria ſphæra propter ſuam maximam raritatem,ut dicit Comme.in.4.Cœli & mundi in com.32.& nobiliori modo eſt in aere,quam in aqua, & in aqua quam in terra,propter eādem rationem.unde ſic conſidera de Sole intelligibili,qui Deus eſt, ꝙ ille eſt qui omnem lucem producit intelligentiarum ſecūdum ꝙ natura
B earum requirit.& ſic dici poteſt,ꝙ licet Deus in ſe conſideratus ſit maxime ſimplex,& maxime unus,tamen in uirtute eſt plures quia poteſt plura producere. Vnde ſecundum iſtum intellectum dixit Commen.in libro Deſtru. in diſp. 3.in ſolutione.17.dubii,quod poteſt dici ꝙ nō eſt ſumme unus,niſi alio modo probetur.& Alber.Magnus in coęuis eoæuo.4.q.qua quęrit,an angeli diſtinguātur numero,uel ſpecie inquit,ꝙ licet Deus in ſe ſit ſimpliciter unus, tamen inquantum creans eſt quodammodo plures,inquātum habet in ſe,& præhabet multas ideatorum.ideas nam alia ratione conditus eſt homo ,& alia ratione cōditus eſt equus ut inquit beatus Auguſti.in lib.83.qōnum.q.46.& ſic propoſita propoſitio aliā gloſſam recipit,ſicut uides ꝙ a ſimpliciter uno quo ad eſſentiam,& quo ad uirtutem non poteſt niſi unum prouenire,ſed ab uno ſimpliciter quantum ad eſſentiam,multiplici autem quo ad potentiam,& uirtutem,poſſunt immediate plura prouenire.

Propoſ. 13. *In omni genere eſt unum primum quod eſt metrum,& menſura omnium exiſtentium in illo genere.*

PROPOSITIO uulgata & ab omnibus paſsim allegata extrahitur ex mente Philoſophi,in.10.Metaphy. in tex.com.7.ubi datur exemplum in coloribus,ex quo & colligitur ex mēte Philoſophi,ꝙ in genere entium eſt in-
C uenire unum primum penes quod tanquā penes menſuram omnia entia poſſunt meſurari in entitate,& perfectione,& illud eſt primum principium quod eſt forma liberata ab omni materia,& ab omni imperfectione , ſicut bene notat ibi Com.in com.Ex hoc collige ꝙ prima menſura ad cognoſcēdum perfectiones rerum , eſt per comparationem ad ſummū.unde male opinati ſunt rerum perfectionem attendi penes multitudinem ,aut paucitatem . Vnde
Themiſtius. lucidiſsimus Themiſtius inquit in.3.de Anima , perfectio rerum non numero,aut multitudine corrogatur,ſed pondere.ubi etiam dicit capite.45.ꝙ qui non plura intelligit pluris eſt,ſed qui meliora,& nobiliora . Vnde intellectus agens non intelligit,ut inquit,priuationes,nec aliquid eorum quæ ſunt hic,ut aſſerit etiam Com.3.de Anima,com. 19.& tamen eſt longe præſtantior intellectu poſsibili.agēs enim ſemper exiſtimabitur nobilius paſſo,ut ait Ariſt. ibidem. Amplius ſecundum Philoſophum intellectus primi principii tantū unum intelligit,tamen in nobilitate,& perfectione excedit omnem intellectum,cum ſit ens ſimpliciter perfectum.5.Meta.cō.21.Non etiam attenditur rerum perfectio principaliter penes durationem,alioquin elemēta,& mineralia eſſent perfectiora plātis,& animalibus,contra Philoſophū in primo de Generatione animalium cap. D
1.& contra beatum Auguſti.in primo de Trinitate ,uiuentia non uiuentibus,intelligentia non intelligentibus,beata miſeris præferēda iudicamus.tunc etiam materia eſſet perfectior forma,quia illa eſt permanentior,cum ſit æterna. Forma autem corruptibilis eſt,cuius tamen oppoſitū habet Ariſto.7.&.8.Primę philoſophiæ utrobiq;.tex.com.7. licet enim perfectum ratione,natura,& tempore ſit prius imperfecto,& incorruptibile corruptibili,ut aſſerit Ariſto. in.8.Phyſicæ auſcul.tex.cō.75.non tamen quodlibet æternum perfectius eſt ipſo corruptibili. hoc enim fuit cauſa erroris antiquorum in opinādo materiam eſſe ſolam ſubſtantiam,& naturam,ut habetur in ſecundo de Phyſico auditu,in te.com.10.& in.8.Primæ philoſophiæ in tex.cō.8. contingeret etiam hominem non eſſe perfectiſsimum animalium contra ſententiam Ariſtote.in.2.libro de Partibus animaliū,c.10.ubi habet,ꝙ ſolus homo ex animalibus nobis cognitis diuinitatis particeps eſt,aut omniū maxime. nam uita hominis naturalis nō eſt niſi uſq; ad.70.annos,ſi uera eſt opinio Medicorū,ꝙ tempus iuuentutis ſit uſq; ad 35.annos.& tēpus profectus,& iuuentutis eſt æquale tēpori defectus & ſenii,& magiſter dixit(uidelicet Ariſto.)ꝙ uita eſt media inter.70.annos,&.90.ut recitat Commē.in.2. de Generatione,& corruptione,in tex.cō.58.attamen elephas,ut ſcribit Ariſto.in libro.8.de Natura animaliū,cō.8. E
ſecundum aliquos ducentos annos,ſecundum uero alios trecentos uiuere perhibetur.Nec perfectio entium attēditur circa multitudinem indiuiduorū in eadem ſpecie.nam in mineralibus,& lapidibus uidemus plerunq; rariora eſſe in nobilioribus naturis,quam in uilioribus. * {Et longe *ADDI.
plures ſunt fœmine quā mares,}ut d.Com.7.Meta.cō.31. ſimiliter etiam in animalibus,& plantis,lōge plures enim ſunt lapilli in litore maris,quā hyacinti,aut topazii.& lōge plures ſunt ſic',aut nuces,quā pini cupreſſus,& palmę. Nec perfectio entium principaliter attēditur penes localē diſtantiam:nam licet uerū ſit ꝙ nobiliori enti debetur nobilior locus.unde Ariſto.primo Cœli & mun.tex.com.22 inquit,omnes gentes,& Græci,& Barbari,eum qui ſurſum eſt locus Deo attribuūt,ut pote immortale,immortali coaptatum ſit,impoſsibile enim aliter.Tamen non eſt iſta prima ratio,ex qua rerum perfectio uenatur, alioquin piſces qui degunt in aqua,& aues in aere eſſent hominibus perfectiores. Amplius autem contingeret terram ſurſum locatam nobiliorem euadere igne deorſum exiſtente . Vnde etiam beatus Dionyſius in libro Cœleſtis hierarchiæ, & Dionyſius de cœleſti hierar.
etiam in ſuis epiſtolis expreſſe teſtatur,ꝙ beatæ mentes in ſua perfectione non menſurātur penes localem diſtātiam. Si enim angelus ſupremi ordinis locaretur in loco infimi ordinis,& angelus infimi in ordine ſupremo,adhuc angelus iſte ſic ſurſum locatus eſſet diſtantior in perfectione. Et beatus Grego.inquit,ꝙ Diabolus ubicunq; fuerit ſemper F
in inferno eſt.unde licet Commē.12.Met.com.44.contra Ptolemæum ponat ordinem in intelligentiis , & orbibus uniformiter attēdi in nobilitate,& ignobilitate , iſta tamē nō eſt prima ratio,ſed eſt a ſigno nō per cauſam .nō enim Propoſ.7.
ignis eſt terra nobilior,quia locus ignis eſt nobilior loco terræ,ſed quia ignis eſt terra nobilior.ideo natura tribuit ignem eſſe in nobiliori loco,quādoquidem natura rerum nobiliorum maiorem gerit ſolicitudinem.Non etiam eadem ratione perfectio rerum principaliter ex operationibus poteſt uenari,quia operationes ſunt ſigna operātium cauſarum.Nec ex multitudine, aut paucitatem actionum ſimpliciter,& abſolute unū ens alio perfectius iudicari poteſt,licet enim in caducis & mortalibus,qđ plures actiōes ADDI.
habet perfectius ſit,& quod pauciores eſt imperfectius . Vnde teſtantur hoc elementa quæ ſunt imperfectiſsima omnium,& habent pauciores actiones quā mineralia , & mineralia pauciora uegetātibus,& uegetātia pauciora brutis,& bruta hominibus.In æternis tamen ſecundū mētem Auer.in.2.Cœli & mundi,in tex.cō.[illegible].oppoſitum contingit,hoc tamen in iſtis eſt ſignum nō cauſa,ſicut intuenti pa- Poſitio propria.
tet. Dicimus igitur ꝙ prima menſura entium in entitate

G te,& perfectione inquantum entia ſunt,& inquantum perfecta ſunt,eſt primum in entitate,& perfectione quod eſt Deus glorioſus,qui eſt prima cauſa entitatis,et ueritatis,et omnis perfectionis ſecũdo Primæ philoſophiæ,tex.cõ.4. unũquodq; eſt maxime tale propter quod alijs ineſt uniuocatio,& ideo penes acceſſum,& receſſum ad primũ rerum perfectiones,a priori uenantur.unde.4. Primæ philoſophię,te.cõ.18.illud eſt uerius quod eſt primo uero propinquius,& primo Cœli,te.cõ.100.à primo quidem principio cõicatum eſt eſſe,& uiuere omnibus,iis quidem clarius,iis uero obſcurius.&.2.Cœli,ſemper id melius quod eſt optimo propinquius.& Com.in com.64.inquit diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ in hoc.& pro hoc facit auctoritas eiuſdem.12.Meta.tex.cõ.44.Amplius in prædicamentis docuit ſubſtantias ſecundas,quæ ſunt ſpecies,magis dici ſubſtantias per appropinquare primis magis quæ ſunt maxime ſubſtantiæ.Amplius.10.Ethico.cõ.4.ſecundum unũquodq; optima eſt operatio optime diſpoſiti,ad potentiſſimum eorũ,quæ ſunt ſub ipſa,hoc eſt circa optimum obiectum talis operationis.Amplius.1.Poſterio.docuit per comparationem ad prima principia,quæ ſunt prima in certitudine,& cognitione ueniari præſtãtiam demõſtrationum in ſcientiis.nam quæ procedũt ex proximioribus primis principiis ſunt maioris certitudinis,& nobilita-
H tis.&.1.Phyſi.auſcul.te.cõ.54.pręponit opinionẽ antiquorum qui poſuerũt pro principio materiali aliquod mediũ opinionibus illorum qui poſuerunt unũ ex extremis elementis,& opinionem eorum qui poſuerunt aerem,pręponit opinioni eorũ qui poſuerũt aquam.& cauſa, ut inquit ibi Com.non eſt niſi quia tales comparationes fiunt ad uerum ſubiectũ,quod eſt prima materia, quæ omnino latet propter ea eſſe ens in potentia.nam qualitates, & cõtrarietates ſunt minus ſenſibiles in mediis,quam in extremis, & qualitates aeris ſunt minus ſenſibiles qualitatibus ipſius aquæ.Amplius in.6.Ethic.ca.1.hoc præcipit.inquit enim in omnibus dictis habitibus,quemadmodũ & in aliis eſt quoddam ſignum ad quod inſpiciens rationem habẽs intendit,& remittit. * {Amplius pro hoc facit auctoritas Philoſophi,& Auer.7.Phy.tex.cõ.17.de pulchritudine, & fortitudine.} Amplius atteſtantur ueritatẽ propoſitæ propoſitionis omnes Medici,qui ponũt corpus temperatum eſſe metrum,& mẽſuram reſpectu omnium aliorum.unde Gal.in.2.paruæ artis aſſerit,q; eſt ſicut ſtatua Polycleti.Aduerte tamen q; hoc intelligitur in bonis,quod p acceſſum & ad ſummum debet fieri comparatio.Fallit autem in malis,quia nõ datur ſummum malum,ſicut quidam opinati
I ſunt,qui poſuerunt unum Deum boni,& alium mali. non enim datur malum ſimpliciter,ut probat Ariſt.in.4.Meta. & Dionyſius in libro de Diuinis nominibus in ca.4.ſed in talibus magis,& minus attẽduntur penes diſtantiã a bono ſimpliciter,ut illud magis malum dicatur,q; a ſummo bono magis remouetur. Aduerte tamen q; comparatio entium in perfectione,& entitate dupliciter fieri poteſt. Vno modo ſub rationibus tranſcendentibus. uidelicet inquantum entia ſunt,& inquantum ſubſtãtiæ ſunt,& iſto modo fit per comparationẽ ad primum ens ſimpliciter,quod eſt primum in genere entium inquãtum entia,& tale eſt,Deus ſublimis,q eſt prima forma,& primus finis entiũ inquantũ entia,& hoc eſt qđ largit nobis Prima philoſophia,& iſte eſt finis ultimus quem promittit nobis illa ſcientia,ut aſſerit Com.& Alex.in pleriſq; locis:præſertim.12.Meta.cõ.5.&.6.& in ſuo prologo ſuper illo libro.& in.7.Meta.in cõ.5.&.1.Alio modo comparationes entium poſſunt attẽdi ſecũdum ſpeciales conſiderationes,& tunc fiunt per cõparationem ad primum in tali genere ſic conſideratorum & iſtæ conſiderationes ſpectãt ad ſcientias ſpeciales,& ad artifices ſpeciales,& ſic ueritatem habet propoſitũ Theorema,quod in omni genere eſt unum primũ quod eſt metrum,& menſura omnium in illo genere exiſtẽtium. Et ex hoc patere poteſt quantum deuiauerint a ueritate Sophiſtæ,& calculatores uolentes intenſionem,& remiſſionem in formis attẽdi penes receſſum,a nõ gradu,& multa alia quæ longe intellectum impediunt,& a ueritate diuertunt. K

ADDI.*

Non datur malum ſimpliciter.

Cõparatio entium in perfectione & entitate dupliciter fieri poteſt.

Contra Sophiſtas & calculatores.

Difficultas

Sed hic eſt una difficultas propter quã quidam conati ſunt negare præpoſitam ueritatem.nam inquiunt cũ Deus glorioſus ſit infiniti uigoris,omnes igitur creaturæ æquali diſtabunt diſtantia ab ipſo,quia finiti ad infinitũ nulla eſt proportio,ſicut habet Ariſto.in.3.Phy.&.1.Cœli,ubi de infinito pertractat,& iſtud uidetur eſſe unum de potiſſimis fundamentis aſſerentium perfectionem in entibus non attendi penes acceſſum ad ſummum,ſed penes receſſum a nõ gradu. Sed hoc argumentum nullius eſt roboris apud Philoſophos antiquiores.nam,ut ſcribit Commen.in pleriſq; locis finitas uigoris ſecundum Philoſophos contingit formis inquantum formę:licet finitas durationis cõpetat formis inquantum ſunt in materia,ut patet.2.Cœli,in cõ.18. & in cõ.70.&.10.3.cap.de Subſtantia orbis,tamẽ ne uideamur eorum captiones euitare,& ſubterfugere,conceſſo (ſicut eſt rei ueritas) q; Deus glorioſus ſit infiniti uigoris, nõ propter hoc tollitur quin eſſe poſſit metrũ,et mẽſura omnium entium ſub ratione aſſignata. Nam licet perfectio Dei in ſe cõſiderata ſit formaliter infinita,tamen ut eſt imitabilis,& participabilis a creaturis non eſt infinita ſub tali ratione,quia nulla creatura poteſt participare perfectionẽ infinitam ſub ratione qua infinita eſt,ſic autem eſt mẽſura creaturarum,ut imitabilis eſt a creaturis.unde inquit beatus Auguſti.q; alia ratione cõditus eſt homo, & alia ratione cõditus eſt equus,& ideo ut ſic poteſt habere rationem menſuræ omnia menſurantis penes acceſſum,& receſſum ad ipſum:quia,nõ omnia in æquali gradu entitatis,& per- L fectionis participant,& imitantur diuinam perfectionem, ſicut ſupra dictum eſt.

Solutio.

Beatus Auguſtinus.

Propõ.14.

Vniuerſalia ordine doctrinæ præcedunt particularia.

ARISTOTELIS eſt propoſitio,in primo Phyſicæ auſcultationis,in tex.cõ.4.& paſſim allegatur ab omnibus.Ordo doctrinæ non eſt aliquod genus demonſtrationis,aut aliqua diſciplinæ materies, ſicut quidam ſuſpicantur.ſic enim uia doctrinæ non differret a doctrinæ ordine,contra omnes antiquos expoſitores,& contra Themiſtium, Alexan.& Auer.qui poſuerũt inter illa capita,quæ in principiis librorum apponi ſolent,aliud eſſe uiam doctrinæ in ſcientiis,aliud autem doctrinæ ordinẽ.Via enim doctrinæ eſt triplex genus demonſtrationis, uidelicet demonſtratio ſigni,demonſtratio cauſæ tantum,& demonſtratio cauſæ,& eſſe.Sed ordo doctrinæ eſt diſpoſitio illa, quæ eſt inter ſcibilia ſcientiæ ſecundum prius,& poſterius quæ in conſiderandis attenditur,nam ut inquit Auer.in.5. Meta.in cap de priori ordo eſt reſpectu primi poſiti,aut intellecti unde com. omnis ſcientia rei habentis cauſas non poteſt haberi niſi cognitis cauſis,& proprietatibus cognoſcendis per illas cauſas,cum minus,& eiuſdem rei contingat plures cauſas eſſe:quarum quædam ſunt uniuerſaliores,quædam uniuerſales,quædam uero ſunt particulares, proxime, ita etiam contingit accidentia quædam eſſe cõia,& uniuerſalia pluribus,quædam uero appropriata quibuſdam. Merito igitur inter iſta inſurgit difficultas, M an incipiendum ſit in ſcientia ab inquiſitiõe cauſarum remotarũ,& maxime uniuerſalium in tali genere ſpectantiũ, an a cognitione,& inquiſitione cauſarũ particularium.& penes hoc attenditur ordo doctrinæ ſcientificus, eodẽ modo eſt circa demonſtrãda accidẽtia de ipſis rebus, ſicut in philoſophia naturali pulchre dat exẽpla Auer.in ſuo prologo ſuper libro Phyſicæ auſcultationis,& Ariſto. uult in propoſito Theoremate,q; ab uniuerſalibus ad particularia ſit procedendum,cuius tres cauſas adduxit Auer.in ſuo prologo,& etiam primo Phy.tex.com.57. Tum quia uniuerſalia ſunt notiora nobis:tum etiam ne contingat reiteratio in ſciẽtia,tũ ut demõſtrationes procedant ex primis, & immediatis,quas etiã cauſas hinc inde colligit ex mente Ariſto.hic,& in primo de Partibus animaliũ,& in Poſterioribus analyticis. Et ppter hoc doctrina ordinata, ut inquit ipſe primo Phy.cõ.1.innata eſt incipere a cognitione cauſarũ primarũ rei cognoſcendæ perfecte,deinde inten-

Quid ſit uia doctrinæ. Quid ordo doctrinæ.

dere

A dere in cognitionem aliarum cauſarum remotarum ſecū dum ordinem: donec deueniamus ad cauſas propinquas exiſtentes in re. Vbi patet quantum errauerit Cōciliator in differentia octaua, & Vgo Senēſis, in primo Techni, & ſequaces eorum uolentes Auerro. per hoc uoluiſſe ſcientias ordinarias procedere per demōſtrationem propter quid, quæ fit incipiendo, & demonſtrando per cauſas remotiores, & demum per cauſas propinquas. Non animaduertētes demonſtrationem per cauſas remotas non eſſe de numero demonſtrationum propter quid: immo ſunt de numero ſignorum & demōſtrationum: quia, ut notat expreſſe Ariſto. in primo poſterio. quod non aduertit ille bonus Iacobus de Forliuio, dum aſſerit de mente pluſquam Cōmentatoris demonſtrationem propter quid in uia reſolutiua incipere, & fieri per cauſas remotas, cum falſo ſibi illud imponat, ut manifeſtāt exempla eius. Nec animaduerterunt Auerro. auctoritatem eandem eſſe, cum illa Ariſto. in qua iubet ab uniuerſalibus eſſe incipiendum, & proficiſcendum ad particularia. ubi ſecundum omnes expoſitores illud de ordine doctrinæ intelligitur fuiſſe dictū. Manifeſtum eſt autem ꝙ cauſæ primæ entium ſenſibilium in naturali philoſophia non inueſtigantur per demonſtrationem propter quid, ſed per demōſtrationem ſigni, ſicut eſt prima materia. & primus motor. Sed quod decepit ipſos fuit, quia non diſtinxerunt inter ordinem doctrinæ, & uiā doctrinæ, unde falſus eſt ſermo eorum. Nam doctrinæ or-

B do non eſt niſi habitudo, & eſſentialis dependentia in ſcibilibus ſcientiæ, ſecundum prius & poſterius, ut conſiderationi ſubiiciuntur, & talis eſt ut a remotioribus, & uniuerſalioribus proceſſamus, quod in pleriſq; locis obſeruat Ariſto. unde in libro Phyſic. prius proponuntur conſiderandæ, & inueſtigandæ cauſæ & principia uniuerſalium rerum ſenſibilium & communia accidentia omnibus, ſicut tempus, motus, & locus, deinde in ſequentibus libris deſcēdit naturalis ſecundum ordinem ad cauſas magis particulares. Propoſita autem propoſitio ueritatem habet in uniuerſalibus per uniuocationem dictis. fallit autem in communibus communitate analogiæ, quia in talibus ordo doctrinæ incipit a priori analogato ſub illo, in quo ſimpliciter & abſolute ſaluatur natura eius: in alio autem ſecūdū quid, & ſecundum reſpectum. Quo argumento eſt proceſſus Ariſto. in ſcientia diuina ubi poſita diuiſione entis in ſubſtantiam, & accidens incipit in ſeptimo Metaphyſi. pertractare prius de ſubſtantia in qua ſimpliciter, & abſolute, & primo ſaluatur natura entis, & deinde de accidente in quo ſaluatur ſecundum quid, & ſecundum reſpectum. Et ita prius occurrit in ordine doctrinæ cognitio ſubſtātiæ, ꝙ cognitio entis aut accidentis. unde Ariſt. in. 4. Met. tex. cō. 2. ubi dixerat, ꝙ ens, dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſa-

C nis, inquit, Palam ergo quia ꝙ entia unius eſt ſcientiæ ſpeculari inquantum entia, ubiq; uero proprie primi eſt ſcientia, & ex quo alia pendent, & propter quod dicuntur. ergo ſi hoc eſt ſubſtantia, ſubſtātiarum oportet principia, & cauſas habere Philoſophum. Et. 7. Primæ philoſophiæ ubi dixerat, ꝙ ſubſtantia eſt ſimpliciter primum ens ratiōe, cognitione, tempore, & natura, reſpectu accidētium, concludit in tex. com. 5. Quapropter nobis maxime, & primum, & ſolum, ut eſt dicere de ſic ente ſpeculandum. Et in principio 12. Metaphy. hoc idem aſſeuerat ubi habet, ꝙ de ſubſtantia theoria eſt, quia ſubſtantiarum principia, & cauſæ quæruntur. & probat ibi per rationes quare de ſubſtantia dicitur eſſe cōſideratio, ut poteris uidere inter. 2. & tertiū. Etiam animaduerte, & conſidera diligenter ꝙ non inuenies in ſcientia diuina, quæ eſt de ſubſtantia, & ente Ariſto. prius determinaſſe de ente, & demonſtrando proprietates de ipſo in propria forma, & deinde de ſubſtantia, ita ꝙ ex entis cognitione deducat nos ad cognitionem ſubſtantię ſed potius e contra, quia natura entis ſaluatur in ſubſtantia principaliter, & ex eius cognitione deducitur intellectus ad cognitionem entis, & accidentium, licet ſecundum rationem paſſiones illę competant ſubſtantiæ ratione entis, & iſta eſt opinio ponentium entis analogiam. Et Albertus

D Magnus longe ante nos iſtam limitationem poſuit dicēs, ꝙ in multipliciter dictis incipiendum eſt ab eo quod principalius eſt, quia cognitio eo de quo per pri᷒ dicitur naturalibus communis redditur manifeſta. *Licet Auer. in ſecundo Phyſi. commento. 3. oppoſitum teneat. inquit enim ꝙ definitio naturæ non dicitur uniuoce, nec ęquiuoce, ſed ſecundum prius & poſterius, & in talibus incipiendum eſt à communibus, & ueniendum ad propria, ſicut fecit in definitione motus, & loci. & ad inſtantiam Alberti, de ente ſecundum iſtam uiam, dico ꝙ propter eius claritatem deſpicitur a ſciētia, & hoc poteſt eſſe, ut patet primo Poſte. } Mihi tamen uidetur, ꝙ iſta propoſitio famoſa, ſicut multæ aliæ iſtius generis ueritatem habet ut in pluribus. Nam quandoq; inuenimus oppoſitum obſeruaſſe Ariſtot. nam primo Cœli prius determinat ꝙ cœlum non eſt generabile neque corruptibile: deinde autem generaliter inquirit, utrum omne ingenerabile ſit incorruptibile, ut manifeſte fatetur Ariſtote. ibi in textu. commenta. 109. ubi habet ad quos naturaliter quidem de cœlo dictum eſt, uniuerſaliter autem de omnibus ſpeculabilibus erit, & de hoc manifeſtum. ubi manifeſte fatetur ſæpius diſputaſſe in particulari contra Platonem, argumēto cœli in particulari, quod nō eſt generabile, neq; corruptibile, & deinde uniuerſali. ubi probatur omne æternum a parte ante, eſſe æternū a parte poſt, & econuerſo. * {Et in. 3. Phyſic. tex. commenti. 45.

E uſq; ad tex. 48. prius diſputat in ſpeciali, contra ponentes aliquod corpus ſenſibile infinitum extra mundum, & contra ponentes unum ex elementis eſſe infinitum. deinde uero per rationes communes utriq; opinioni arguit generaliter, ꝙ uniuerſaliter nullum corpus ſenſibile poteſt eſſe infinitum. ſicut etiam teſtatur Ariſto. & Commenta. expreſſe in principio comm. 48. ibidem. } Et ut ſcias quid eſt quod facit difficultatem in hoc, eſt, quia ordo doctrinæ in ſcientiis præſertim, quæ non procedunt ex notioribus naturæ, & nobis, quales ſunt Mathematicæ, quandoque attenditur ſecundum naturas ſcibilium, & quandoque attenditur penes habiliorem tradendi modum, ut talis ſcientia a nobis haberi poteſt. Et ideo ordo ſcientiæ ex natura ſcibilium debet a prioribus, & communioribus, & uniuerſalioribus proficiſci, ſed non ſemper ſic procedit, quando artifex traſdens illam reſpicit modum quo faciliori, & expeditiori poteſt tradi per doctrinam nobis. & hoc ego colligo de intentione Philoſophi, & Commenta. Auerro. in. 5. Metaphyſic. tex. commen. primi, ubi inquit principium doctrinæ non eſt ſemper principium rei, ſed unde quis facillime addiſcens erit aliquando: ubi Commenta. in com. 5. habet iſta uerba, Principium doctrinæ in ſciētiis, eſt aliud ab eo quod eſt in rei ueritate principium, ſicut fecit Ariſtote. in

F multis libris. Et ex hoc patet quomodo tot, & tantæ altercatiōes inchoatæ poſt Ariſt. in principio libri Meteororū: Et motæ per Auicen. in. 6. Naturalium, & per Auer. in lib. Meteororum, et per latinos noſtros in lib. de Anima, conciliari poſſunt in ſe. licet non ad id quod de facto obſeruauit Ariſt. Auicen. enim & Auerro. & Mag. Alber. & Diuus Thomas ex Latinis in hoc ſunt cōcordes, & multi alii, ꝙ in ordine doctrinæ ſcientia de uegetabilibus, & de plantis debet præordinari lib. de Animalibus. Nam procedunt ſuper propoſito fundamento ꝙ uniuerſaliora ſecundum ordinem doctrinæ, præcedunt minus uniuerſalia, Anima autem uegetatiua communior eſt anima ſenſitiua, & natura prior in mortalibus. Et cum hocmet fundamento proceſſit Ariſto. in. 1. de Anima, in tex. com. 34. ubi inquit, Quare primo de alimento, & generatione dicendum eſt. uegetatiua enim anima & aliis ineſt prima, & maxime communis potentia eſt animę, ſecundum quam ineſt uiuere omnibus ſuper quibus uerbis notat Commenta. hæc uerba. Et innuit ꝙ propter proprietatem, & eius uniuerſalitatem oportet præponi in conſideratione. uniuerſale. n. eſt notius apud nos, quam proprium, ut dictum eſt alibi. Et tamen Ariſt. de facto in prin. lib. Meteororum hunc ordinē penes huiuſmodi fundamentum conſiderando prætermittit. Nam ut inquit Alexa. Aphrodiſieus in commen

Margin notes: Contra Cōciliatorem, & Vgonē Senenſem, Iac. de Forliuio. — Contra Iac. de Forliuio. — Cauſa erroris. — Conſtatio propoſitionis. — Albe. Ma. — ADDI. — Vide etiam contra Albert. Auer. pri. de Anima com. 7. et pri. Cœli Ariſto. de Animæ diffinitionibus. — Opinio propria. — ADDI. — Cauſa difficul. — Ordo doctrinæ duplicitur. — Conciliatio omnium opinionum.

G to illius libri Ariſtote. in illo loco eſt tāquam arbiter, & tāquam in medio mari Philoſophiæ conſtitutus. Nam cum in precedentibus libris de quorum ordine nullus unquam adhuc dubitauit. ſ. in libro de principijs, & de motu. uidelicet in libris octo Phyſi. & de Cœlo & mundo, & de Generatione, & corruptione pertractauerit ſufficienter. nunc Meteorologica ſecundum ordinem ſcibilium aggreditur, & hic decernit quo uelit dirigere intentionem ſuam, ut ad terminum nauigationis attingat. Manifeſtant autem uerba eius quod ipſe præordinat librum de animalibus libro de Plantis. Inquit enim, pertranſeuntes autem de his ſpeculabimur, ſi quid poſſumus ſecundum inductum modum aſſignare de animalibus, & plātis. & uniuerſaliter ſingillatim *{Ad rationem autem Alberti uolentis ſcientiam de Anima præcedere ſcientiam animatorum, quia unumquodque cognoſcitur per ſuam formam. reſpondetur, uerum eſt à priori, ſed ordo doctrinæ non ſemper eſt à priori, ſecundū naturam, ſed quādoque quo ad nos, & cōpoſita quo ad nos ſunt notiora ſuis cauſis primo Phy. tex. cō. 3. unde etiam in ſecundo Phyſi. tex. com. 89. ubi naturam agere propter formam probat, primo incepit ab animalibus, in quibus ut dicit eſt maxime manifeſtum, & demum à plātis in quibus magis latet. ut etiam fatetur Comme. ibi. & hoc etiam fatetur Philoſophus expreſſe ibidem, & Them. in tex. cō. 83.} Et in principio libri de Senſu, & ſenſato, inquit, quoniam

ADDitio. Animaduerte hic differentiā inter uniuerſale, qd eſt totum prædicatiuum, et inter totū integrale, qa ut plurimū ex toto uniuerſali ad partes procedimus, ſed de toto integrali ſecus eſt, qa * cognitio partium ſecundum ordinem doctrinæ præcedere debet cognitionem totius: ita notabiliter d. Boe. in ſecūda editione ſuper primo Periher. ſuper. 1. c. Eſt * autem ſimplex enunciatio, &c.

H niam autem de anima ſecundum ſeipſam determinatum eſt prius, & de uirtute qualibet ex parte ipſius, conſequens eſt facere conſiderationem de animalibus & uitam habentibus omnibus. Et in fine libri de cauſis longitudinis & breuitatis uitæ expreſſe inquit. Sed de his in his q̄ de plantis determinabitur, nunc autem de alijs animalibus dicta eſt cauſa de magnitudine uitæ, & breuitate uitæ, reliquum autem nobis conſiderare de iuuentute, & ſenectute, & uita, & morte, his enim determinatis finem utique habebit de animalibus Methodus ubi de facto Ariſto. uult librum de animalibus præcedere librum de Plantis. Nam hic ordo doctrinæ attenditur penes aliā cauſam. uidelicet penes illud, unde quis facillime poteſt addiſcere: facilior autem traditu eſt ſcientia de animalibus, quam ſcientia de uegetabilibus, & plantis, tā quo ad organa, quam etiam quo ad operationes, & proprietates: unde Commen. in 2. de Anima inquit, & Ariſto. in tex. com. 6. Organa autem & plantarum ſunt partes, ſed penitus ſimplices, ut foliū fructiferi cooperimentum, ubi Commen. Et cum narrauit quod omne corpus uiuum eſt organicum, & hoc fuit manifeſtum in animalibus, ſed latuit in plantis: incepit demōſtrare quod organa exiſtant in plantis. operationes etiam & proprietates animalium ſunt magis manifeſtæ, & ſenſatæ, quam operationes, & proprietates plantarum, & plures ſunt, quam in plā-

ADDitio. Vide pro his quæ dixi de li. de Animalibus in 3. de Partibus Animaliū cap. 10.

I tis, quia ſortita ſunt nobiliorem formam, & ut inquit Commen. in 2. Cœli, & mundi: in commen. 63. In rebus mortalibus quanto aliquid nobilius eſt, tanto pluribus actionibus conſequitur finem ſuum, & ſuam perfectionem, ſecus autē eſt in rebus ſeparatis à materia. Et ſic etiam fecit in 2. de Anima. ubi de ſenſibus prius incipit à uiſu qui eſt poſterior tactu ſecundum naturam. Nam tactus eſt primus inter omnes, & communis omnibus animalibus, ſed uiſus non eſt niſi in perfectis tātum. *{In primo Cœli locuturus de partibus mundi incepit à nobiliori. unde Com. primo Cœli, com. 5. idem in tractatu de infinito ibidem com. 35. Vnde etiam Ioan. Gram. in ſecundo Poſte. in principio quærit quare prius determinauit Philoſophus de quæſtionibus compoſitis, quam ſimplicibus. Rn̄det hoc quod hoc ideo eſt, quia uoluit reſpicere ad noſtram cognitionem, nam quo ad nos cōpoſita ſunt notiora ſimplicioribus, & in ſecundo de Anima Ariſto. Eſt tamen hic difficultas utrum uniuerſalia ſint priora natura ſingularibus, & uidetur quod non, quia primæ ſubſtantię ſunt priores ſecundis quæ ſunt uniuerſales. Ex aduerſo autem uidetur oppoſitum, quia deſtructis ſecundis primæ deſtruuntur & nō e contra. Boethius in prędicamentis ita ſoluit, primo quidē quia in una prima ſubſtantia nō tota natura ſimpliciter continetur, ſed in omnibus ſimul iunctis. ſed hoc non ſatis facit, quia ut dicit Porphyrius in communitatibus, Genus eſt natura prius ſpeciebus, nam & ſi omnes ſpecies animalis deſtruātur, tamen ratio animalis poteſt remanere, ita à pari dicam quod & ſi omnes primæ ſubſtantiæ auferantur, tamen ratio ſpeciei poteſt intelligi. ſecunda ſolutio eius eſt quod primæ ſubſtantiæ ſunt ſenſibus proximæ, ideo ſibi prius nomen ſubſtantiæ fuit impoſitum, ſed hoc non ſoluit utrum dicatur priores natura, an poſteriores. Ideo aliter ſoluo, & eſt ſolutio quæ elicitur auctoritate Alexandri ut recitat Commen. 12. Metaphy. com. 27. quod uniuerſalia quo ad intellectum ſunt priora natura ſingularibus, ſed in eſſe ſingularia ſunt priora & iſto modo Ariſtote. loquitur in prædicamentis, dum dixit, ablatis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere. & illo modo animal uniuerſale, aut nihil eſt, aut poſterius eſt: primo de Anima. 8.} Non igitur ordo ſcientiæ ſemper à communioribus ad particularia proficiſcitur immo uariat iſte ordo, quandoque reſpiciendo etiam capacitatem addiſcentis, ſecūdum quem facilime poteſt addiſcere. Auicen. autem. in 6. naturalium noluit reſpicere hoc, ſed ordinem naturæ ſcibilium, & ita prius incepit à tactu, & ultimo deuenit ad uiſum, nam tactus eſt prior uia generationis & uia uniuerſalitatis, licet uiſus ſit prior uia perfectionis. Et mirum eſt de uiris iſtis illuſtribus, quomodo tātam uim in illa quæſtione faciant, fundantes ſuas poſitiones ſuper propoſitiones, quæ uniuerſaliter uerificari non poſſunt: ut quod communiora debent eſſe priora, & ſimpliciora compoſitis, & forma materia per uitam meam multoties uiri magni decepti ſunt ex hoc quia credunt famoſas propoſitiones in philoſophia, & in ſcientia diuina ſemper ueras eſſe, cum tamen plures ſint ueræ ſicut frequenter. Nam ſicut ea quæ à natura ſunt, quædam ſunt ſemper, & quædam ſunt frequenter. ſic propoſitiones naturales quædam ſunt ueræ ſemper, & quædam ſunt frequenter nam ſicut res ſe habet ad eſſe, ſic, & ad ueritatem, ex eo enim quod res eſt, uel non eſt redditur oratio uera, aut falſa. & ſi bene conſideras longe plures ſunt propoſitiones in ſcientijs de rebus in materia uariabili exiſtentibus, quæ ſunt tales ut plurimum, quam illæ quæ ſunt ſemper tales. Cuius argumentum potiſſimum eſt quod demonſtrationes ſimpliciter dantes cauſam, & eſſe in talibus ſunt rariſsimę, & ita eſt de propoſitionibus medicinę & in conſimilibus, ſine dubio, & multi ex hoc ſunt decepti. Dicamus igitur ad eorū concordiam, quod ſi ordo doctrinæ attenditur penes ſcibilia, liber de Plantis debet præcedere librum de Animalibus, ut reſpexit Auicen. quem omnes fere latini ſequuntur, & Auerro. in libro Meteoro. Si uero conſideretur quo ad faciliorem modum traditionis, oppoſitum contingit, & hoc obſeruauit Ariſto. ad hoc, & omnes græci expoſitores. Cōcludamus igitur quod ordo doctrinæ non ſemper à communioribus proficiſcitur & hoc conſiderans Auicen. dixit in principio lib. ſexti naturalium, placet autem mihi ponere ipſum ſextum in ordine. Et qui uoluerit aliter ponere non prohibeo ipſum.

ADDitio. *

Vtrum uniuerſalia ſint priora natura ſingularibus.

K

Solutio propria.

L

Cauſa erroris multorum in ſcie[illegible]mus.

In prædicamētis in fi. cap. de ſubſtantia.

Conciliatio omniū iſtorum.

M

Materia non eſt quid, nec quale, nec aliud aliorum, quibus ens eſt determinatum.

Propoſitio. 25.

PROPOSITIO iſta ē Philoſophi in ſeptimo Primæ philoſophiæ in tex commen. 8. & uolunt aliqui illam non eſſe de mente Ariſtote. ſed de mēte antiquorum. quorum opinionem recitat ibi uolentium ſolam materiam eſſe ſubſtantiam, & hoc uidentur prima facie perſuadere ex epilogo Philoſophi ab illo tex. inquit enim, Ex his ergo ſpeculantibus accidit ſubſtantiam eſſe materiam, ſed impoſſibile, etenim ſeparabile, & hoc aliquid ineſſe uidetur maxime ſubſtantiæ, quapropter ſpecies, & quod ex ambobus ſubſtantia uidetur eſſe magis, quam materia. Sed iſta poſitio ſtare non poteſt. Tamen quia antiqui contra quos arguit Philoſophus, non loquebantur de prima materia, quæ uere eſt in potentia ad omnia prædicamenta, qa

Scot. in 7. ſuæ Meta. q. 5. et Ant. And. q. 7.

A illa non fuit cognita uſque ad tempora Platonis, & Ariſt. ut dicit Commen. in primo Phyſi. immo ſolus Ariſt. potuit Impugnatio uere pertingere ad ueram materiæ primæ notitiam, quia Plato non diſtinxit inter materiam & priuationem, ut patet primo Phyſic. text. commen. 79. immo ut recitat Ariſto. in principio. 2. libri de Generatione, & corru. tex. com. 2. & patet etiam per longum proceſſum in erroribus primi Phyſico. quod antiqui loquebantur de principio materiali, quæ erat ſubſtantia quædam in actu, & erat corpus, licet in illa fuerint diuerſificati, quia nonnulli dixerunt illud eſſe aquam, nonnulli aerem, & ſic de alijs. Amplius text. dicit, Dico autem materiam quæ ſecundum ſe nullatenus eſt, neque quid, neque quantitas. Conſuetudo autem Ariſtot. eſt ubi habet conſimilem modum loquendi quod loquitur ex mente propria: ſicut notant in ſimili expoſitores græci in libro Priorum, ubi Ariſtote. inquit terminum autem uoco in quem reſoluitur propoſitio, & ſuper librum de interpretatione de nomine, & de uerbo infinito idem notant. Amplius Commen. in com. dicit illam deſcriptionem eſſe de mente Philoſophi. nam epilogando ſecundũ expoſitionem ſuam Auerro. illas rationes antiquorum Cap. 1. una cum concluſione, quæ ſequebatur ex illis dicit, Deinde incepit declarare qualis materia eſt iſta, & dicit, Et dico materiam, id eſt intelligo materiam illud quod eſt exiſtens per ſe. i. ens abſolutum, iſte enim eſt modus loquendi Auerro. in primo cap. de ſubſtantia orbis. dum loquitur de prima materia ponendo differentiam inter ipſam, & B ſuam potentiam. inquit enim, ſed poſſe quo ſuſtentatur hoc ſubiectum. differt etiam à natura ſubiecti quod ſubſtãtiatur per hoc poſſe in hoc quod poſſe dicitur reſpectu formæ. Hoc autem eſt ſubiectum elementum unum æternum exiſtentium per ſe, quorum ſubſtantia eſt in poſſe. Vult dicere ꝙ natura materiæ eſt una ſubſtantia æterna & per conſequens eſt ens quoddam abſolutum in quo fundatur potentia quæ eſt relatio. Et breuiter Commen. dicit, ꝙ materia non eſt ſubſtantia nec accidens. ſed eſt in potentia ad omnia decem prædicamenta, ut declaratum eſt in Phyſicis, ubi patet ipſum uelle illam declarationem eſſe de mente Ariſto. & ita ſequitur etiam Alber. cognomento magnus, & Diuus Tho. Amplius Ariſtote. 10. Metaphyſi. ex mente propria dixit materiam negatione cognoſci, ut patet. tex. commen. 24. Alij autem qui uolunt concordare illos qui uolũt eſſe diſcordes, dicũt ꝙ iſta propoſitio eſt de mente Ariſto. & eſt etiam de mente Platonis, & dicunt quod ens ſumitur bifariam. Vno modo ut diſtinguitur contra nihil. Alio modo pro ente qđ diuiditur in decem prædicamenta. Et tunc dicunt Ariſto. dum dixit hic mate- Impugnatio riam non eſſe quid neque quantum, manifeſte negat ipſam eſſe ens iſto modo quo determinatur per decem prædicamenta, unde iſto modo dicitur non ens, ſed ſumendo non ens, quod eſt idem quod nihil, ſic materia dicitur ens, C & iſto modo dicunt Platonem etiam dixiſſe materiam eſſe non ens, ut diſtinguitur non ens contra ens, qđ diuiditur in decem prædicamenta, ſed non eſt non ens, ꝙ eſt idem quod nihil, immo iſto modo materia eſt ens. Sed iſta poſitio nullo pacto ſtare poteſt, quia certum eſt, ꝙ Ariſtote. in 6. Metaphyſi. tex. com. 4. & in principio ſeptimi diuidit ens extra animam in decem prædicamenta, propoſita autem multiplici ſeu quadruplici acceptione ſubſtantiæ, ſubſtan- Opi. mod. tia in quarta ſignificatione diuiſit in materiam & formam & ſubſtantiam compoſitam ex materia, & forma. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſubſtantia talis eſt ſub ente, quod diuiditur in decem prędicamenta: ut arguatur ſic, Materia eſt ſubſtantia, & ſubſtantia eſt ens ergo materia eſt ens, per regulam maximam in logica, Quãdo alterum de altero prædicatur, quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur & de ſubiecto, unde quærendum eſt ab iſtis, an ſubſtãtia quæ eſt unum de condiuidentibus ens prædicatur de materia, aut In prædicamentis ca. 3. non. Si prædicatur, ergo quicquid prædicatur de prædicato, ut ſupra deducatur. Si dicas non prædicatur talis ſubſtantia, ſed eſt alia ſubſtantia quæ eſt inferior ad ens, quod diſtinguitur contra nihil, & ita oportet etiam dicere de ac- D cidente quod erit unum accidens quod condiuidit ens, cum tali ſubſtantia quod diuiditur contra nihil, & ita erũt duæ diuiſiones entis in ſubſtantiam, & accidens. Et ita Ariſtot. fuiſſet diminutus in prima philoſophia. Amplius hoc eſt contra Ariſtote. in principio. 2. de Anima, qui diuidit ens in decem prędicamenta: & ſubſtantiam deinde diuidit in materiam formam, & in ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma, & Commen. ibi. & lucidiſsimus Themi. fatentur hoc, & probant ꝙ tam forma, quam materia ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia non fit ex non ſubſtantijs. Amplius Ariſt. 7. Metaphyſi. tex. com. 8. uolens probare diuerſitatem materiæ ab alijs, oſtendit id per hoc, quod omnia alia prædicamenta accidentia dicuntur de ſubſtantia. Subſtantia autem dicitur de materia. igitur ſubſtantia quæ eſt unum de condiuidentibus, ens prædicatur de materia. ergo & ens tale prædicatur. Præterea: quęrendum eſt ab iſtis cum omne ens, aut ſit reale, aut ſit rationis: aut in Anima, aut extra animam, iſtud ens, quod diſtinguitur contra nihil, quid eſt, aut eſt extra animam, aut in anima, uel ſub alijs uerbis ens reale, uel ens cauſatum ab opere animæ. Si dicas quod eſt ens reale, tunc ſic ens extra animam diuiditur per ſubſtantiam & accidens. ergo materia iſto modo erit ens extra animam, & continebitur ſub ente quod diuiditur in decem prædicamenta. Si autem dicas, ꝙ tale ens non eſt aliquid reale, ſed rationis. ergo materia eſt ens rationis. Et per conſequẽs ſubiectum tranſmutationis ſub- E ſtantialis, & pars ſubſtantiæ compoſitæ realis eſt aliquid ens rationis. Præterea: Ariſtote. reprehendit Platonem in primo Phyſicæ auſcultationis, in tex. com. 79. quia non diſtinxit Plato inter materiam, & priuationem. Et ipſe oſtendit talem differentiam ſecundum rationem quia priuatio, ut inquit per ſe non eſt ens, ſed materiam non eſſe ſecundum accidens. & materia eſt prope ſubſtantiam aliqualiter, priuatio autem nullatenus. Tunc priuatio eſt per ſe nõ ens, materia non eſt per ſe non ens. ergo priuatio diſtinguitur à materia ratione. Tunc arguo ſic: quando non ens per ſe dicitur de priuatione in quo ſenſu ſumitur, aut pro eo quod eſt nihil, aut pro eo quod diuiditur contra decẽ prædicamenta. ſi primum, tunc uera eſt maior, ſed minor erit hoc modo falſa quia materia non eſt per accidens nõ ens, quod diſtinguitur contra nihil. quia eſt ens per quod diuiditur contra nihil, modo in prædicatis quæ per ſe dicuntur, uel in primo modo, uel in ſecundo modo dicendi per ſe de aliquo, quia quæ per ſe inſunt, neceſſario inſunt oppoſita illorum prædicatorum non poſſunt ineſſe nec per ſe, nec per accidens, ſicut ſi rationale per ſe dicitur de homine, irrationale nullo pacto, nec per ſe nec per accidens dici poteſt de illo. Si autem dicas priuationem eſſe per ſe non ens quod diſtinguitur contra ens, quod diuiditur in decem prædicamenta, hoc eſt falſum quia priuatio eſt non ens per ſe, ut eſt ibidẽ quod nihil, ſed aliud eſt hoc F non ens, & illud ſecundum uos, quare. Præterea dato ꝙ maior illo modo uera ſit, tunc minor ſecũdum uos eſt falſa, quia ſumendo non ens quod opponitur enti, quod diuiditur in decem prædicamenta, materia per ſe eſt nõ ens illo modo, & non per accidens. ſi autem ſumatur non ens alio modo in maiori, & alio modo in minori: tunc argumentum Philoſophi erit in quatuor terminis. Amplius idem eſt ens extra animam quod diuiditur per ſubſtantiã & accidens, & quod diuiditur per potentiam & actum. Et quod diuiditur per unum, & multa, ut dicit Comment. in prologo paruo ſuper 7. Primæ philoſophiæ. ſed Ariſtote. 12. Metaphy. uolens inueſtigare eiuſmodi eſſe, ſit eſſe materiæ, ideo præpoſuit diuiſionem entis qua diuiditur per potentiam, & actum in omnibus prędicamentis, & iſta etiã eſt opinio Alexan. ibidem. unde Ariſtot. ibi in text. com. 8. propoſita diuiſione entis quam poſuerat in nono de potentia, & actu, oſtendit ibi quomodo materia comprehenditur ſub altero membro illius diuiſionis, uidelicet quod eſt ens in potentia. Sed tale ens ut diximus diuiſum per

G potentiam & actum, eſt ens quod diuiditur per decem prędicameta, nam ut inquit Commen. primo de Anima, commen. 6. actus & potentia ſunt differentiæ entis ualde oppoſitæ, & circuunt omne prædicamentum. Et confirmatur quia Ariſt. 12. Metaphyſi. inquirit per longum proceſſum an principia decem prædicamentorum ſint eadem, uel diuerſa. Et tandem concludit ꝙ ſunt eandem proportione: quia actus & potentia ſunt in uno quoque prædicamento proportionabiliter, & oſtendit ꝙ principia proxima decē prædicamentorum ſunt diuerſa, principia autem remota ſunt eadem, ut patet ibi in tex. cōmen. 22. Talia autem ſunt principia prædicamenti ſubſtātiæ, ſcilicet potētia & actus; ſed potentia in prædicamento ſubſtantiæ reducitur ad materiam, & actus ad formam, ut dicit Commen. expreſſe in 12. Met. in com. 26. igitur ſub ente quod diuiditur in decē prædicamenta comprehenditur ipſa materia ſecundum ſententiam Ariſto. unde non eſt credendum, de tanto philoſopho ꝙ in ſciētiis ſpeculatiuis, quarum finis eſt ueritas aliud dixerit, & aliud ſenſerit, quomodo enim primo Phy. te. com. 79. inquit de Platone. Tangentes igitur & alii quidam fuerunt ipſam, ſed nō ſufficienter. in quo enim uel ad quid reprehendi Platonem ſi illa met fuit eius opinio? Cōfirmatur quia Plotinus in tract. quem facit de materia ca. 13. expreſſe teſtatur Ariſto. à Platone in hoc diſſentire, &

H nititur ſoluere argumenta Ariſto. contra Platonem oſtendendo materiam nullo modo diſtingui a priuatione, qui tamen præcipuus inter ſectatores Platonis. Sed quid cauſæ fuit ꝙ aliqui decepti ſunt? eſt quia cum Ariſto. fuerit diſcipulus Platonis, quem. 24. annos audierat non poſſunt ſuſpicari illum potuiſſe ſecundum rem cōtradicere magiſtro. Et mirabile eſt de multis illuſtribus doctoribus, qui uolunt concordare illos, qui uolunt eſſe diſcordes, & Boethius quandoq; promiſit ſe facturum hoc. Sed uideant iſti Ariſt. 1. Cœli, te. com. 101. ubi diſputaturus contra Platonem an mundus ſit generatus pręmittit, ꝙ diſputatio debet eſſe remota ab amore, & odio, & Commen. in cōmen. reddit cauſam. quia maxima cauſa diuerſitatis eſt amor, & odium, & tertio Cœli, te. com. 61. reddens cauſam ob quā in pluribus errauerit Plato in naturalibus: inquit hoc fuiſſe propter amorem magiſtri, & Geometriæ, unde pleũq; ipſum appellat iuniorem Socratem. Et primo Ethi. ca. 7. inquit de quæſtione illa de Ideis, qđ illa quæſtio perardua eſt, ob amicos qui ideas introduxerunt. Sed pro defenſione ueritatis, etiā propria impugnare oporteret, præſertim Philoſophos magis forſan, exiſtimandum eſt. Nam cum ambo ſint amici, ipſum eſt ueritatem in honore præferre. & hoc multum accidit Conciliatori, & medicis, uolētibus Ariſt. cum Gal. concordare, cum tamen Gal. de compoſito contra Ariſtote. in illis quæſtionibus uelit eſſe diſcors. Et non eſt mirum, ſi hac noſtra tempeſtate ſit multitudo errorum in omni ſcientia, quia expoſitores faciunt quandam

I confuſionem ex diuerſis ſcientiis, ex quibus nō poteſt prouenire unus actus, ſic damnauit Auerro. Auicen. quia ſermo eius ſemper inuenitur medius inter Peripateticos, & loquentes. Deus ſit dator auxilii in tanta confuſione. Reuertamur igitur ad propoſitum Theorema, & dicamus materiam ſecundum ſe non eſſe quid. i. quiditatem in actu nec quantitatem, nec aliquod ex aliis accidētibus, per quę diuiditur ipſum ens. bone Deus, quomodo hallucinantur ingenia in re notiſſima: ubi enim locum manifeſtum habemus, in ipſomet Ariſto. in quo ſeipſum declarat, manifeſtum eſt enim de mente eius in primo Phyſicę auſcultationis, ſoluens rationes antiquorum, negantium generationē propter rationem illam, quæ famoſa erat apud eos, quod ſi generatio eſſet aut eſſet ex ente, aut ex non ente: non ex ente, quia ens non generatur, neque ex non ente, quia ex non ente nihil fit, poſita prima ſolutione, deinde ponit ſecundam in tex. com. 78. inquiens, unus quidem igitur modus hic eſt alius autem, quod contingit eadem dicere ſecundum potentiam & actum, hoc autem determinatum eſt in aliis, cum diligentia magis, ubi patet quod uult materiam non eſſe ens in actu, quæ eſt ſubiectum generationis, nec eſſe non ens per ſe, & ſimpliciter, ſed eſt ens medium inter actum & purum nihil, uidelicet eſt ens in potentia, & ideo quando Ariſt. dicit materiam non eſſe quid, non intelligitur quod nullo modo ſit ſubſtantia, in quam diuiſum eſt ens, una cum accidente, ſed intellexit quod nō eſt ſubſtantia in actu, hoc autem non eſt inferre ipſam non ens eſſe, & negare entis rationem, quod in decem prædicamentis determinatum eſt, ſicut iſti inferebant. Sed obiicies. nam Commen. in primo Metaphy. in com. 17. inquit quod materia non habet aliquam diſpoſitionem, neque ſubſtantialem, neq; accidentalem, & per conſequēs uidetur ꝙ non ſit, neque ſubſtantia, neque accidens. Niſi eſſet, ꝙ pro tanto dixit illud, quia nulllam habet formam in actu de ſe ſibi propriam neque etiam priuationem, ut dicit expreſſe Philoſophus in Metaphy. in tex. com. 8. quia ut inquit Commen. ſi haberet aliquam ſibi propriam, non eſſet igitur in potentia ad omnem formam * {Vnde Pſellus inquit, materia eſt res quædam, ac ſi aliquis dicat immaterialis, quæ non poteſt ſenſu, ſed tantum conſideratione & intelligentia percipi deſpicatiſſima rerum, quoniam informis eſt, atq; inordinata eſſentia, non exiſtens ſubſtantia non ſubſiſtens, & ſi daretur à corporibus poſſe ſeiungi ſeparariq; id quod eſt quantum, aut quale, aut reſpectus, aut habitus, aut regresſiones, motus ue, aut alterationes, atque permutationes, omne aliud quodcunque remaneret, plane poſſet dici materia.} Item ut dicit in libro de ſubſtantia orbis. nullam aliam poſſet recipere, niſi illa corrupta, quia non poteſt ſubiectum habere, niſi unam formam, & ita ſi eſſet aliqua forma ſubſtātialis coæterna materiæ, omnis tranſmutatio eſſet in accidentibus, ſicut deducit Com. primo Phyſi. in com. 63. & 69. Et in libro de ſubſtantia orbis. Sed adhuc remanet alia difficultas, quia ſi materia dicitur ens in potentia, ita ꝙ nullum habeat actum, tunc igitur materia nihil eſſet. Et confirmatur. nam Auerr. tertio Cœli & mundi, in com. 29. inquit quod ens in potentia fundatur in ente in actu. ergo materia prius ē aliqua actualitas in ſe, & deinde fundatur potentia in actualitate eius. Et confirmatur etiam per lucidiſſimum Themiſtium, in primo phyſicæ auſcultationis, ubi expreſſe teſtatur, ꝙ materia in ſua prima notione conſiderata eſt quoddam ens actu. Confirmatur. quia certum eſt, ꝙ ſi materia dicitur eſſe in potentia ad omnia, non intelligitur quod ſit in potentia ad ſeipſam. nihil enim poteſt reſpectu ſuimet eſſe in potentia, unde prius materia ſecundum naturam eſt actu materia, deinde eſt pōtentia ad alia. Et confirmatur, quia certum eſt, ꝙ materia cum ſit ingenerabilis, & incorruptibilis, præcedit uia generationis omnem formam. quomodo igitur intelligunt Peripatetici dum dicunt materiam non eſſe quid, nec quantum, aut quale ſed eſſe ens in potentia? Et præterea ens in potentia, non eſt ens niſi ſecundum quid, ut dicitur in. 5. Meta. tex commen. 7. quia ſunt entia ī anima, aut cogitatiua, aut appetitiua: ſed ens in anima eſt ens diminutum. 6. Metaphy. tex. commen. ultimi. & ideo ſi materia eſt ens in potentia. ergo non eſt ens, aliter arguendo eſſet fallacia ſecundum quid, a ſimpliciter, & ita iterū uidetur ſequi, ꝙ materia ſit non ens. Forte propter iſta motiua, Henricus de Gandauo, & Scotus, coacti ſunt ponere actum entitatiuum, diſtinctum ab actu formali: unde Scotus in. 7. Metaphyſi. q. 5. & in. 2. ſententiarū diſt. 12. q. 2. & ante ipſum Henri. de Gandauo in quolibetis. uidelicet quodlibe. 4. q. 16. in qua quęrit, Vtrū angelus ſit cōpoſitus ex materia & forma, in fine illius quæſtionis, expreſſe habet iſta uerba: Et quod aſſumitur quod diſtinctio, ſiue differentia, eſt per actum, uel per formam qualem nō habet aliquam materiam, de ſe. Dicendum ꝙ licet materia non habeat de ſe actum formę, habet tamen actum ſuę eſſentiæ, & exiſtentiæ, inquantum eſt effectus Dei, non exiſtens pure nihil. Sed aliquid in ſua eſſentia, & in exiſtentia ſua differens à formæ exiſtentia, & ab eius eſſentia, licet in compoſito ſuper actum ſuæ exiſtentiæ nata ſit recipere

actum

Cauſa erroris.

Boe. in. 2. editione in libro de Interpretatione.

Solutio.

Cl erroris Conciliatoris.

Opinio propria.

K

Materiam non eſſe quid quo modo intelligitur.

Obiectio.

Solutio.

* ADDitio.

L

Difficultas.

M

Scot. in. 7. Meta. q. 5. et in. 2. Sen di. 12. q. 2. Opinio Henri. quodlib. 4. q. 16. & Grego. de Arimino.

A actum formæ, inquantum forma eſt actus compoſiti, & materiæ in compoſito, hæc ille. Et Grego. de Arimi. idem ſequitur in ſecundo ſententiarum, in prællegata diſtinct. 12. q. 2. artic. 3. dicimus nos, ne ſint contentiones de nominibus, ſi per actum entitatiuum ipſi intelligant gradum entitatis, ut idem ſit dicere aliquid eſſe in actu entitatiuo, quod eſt participare entitatem, ita ꝙ tale ſit quædam entitas aut natura. Tunc ſine dubio non eſt negandum materiam eſſe actum entitatiuum. quia eſt quædam entitas, & alia entitas, & alia natura, & alia ſubſtantia quam forma aut ſubſtantia compoſita ex materia, & talis actus entitatiuus, ſpecialiter dicitur materia, nam materia, actu eſt materia, non enim materia dicitur eſſe in potẽtia ad omnia ſimpliciter, ita quod intelligamus ipſam eſſe in potentia ad ſeipſam, nam tunc omnino nihil eſſet materia; igitur ex ſua intrinſeca ratione, eſt materia, ſicut forma eſt forma. & ideo materia non eſt forma.

Propria opinio. Diſtinctio de duplici actu entitatiuo.

ADDI.* { Hoc confirmatur auctoritate Commenta. in. 3. de Anima, commen. 5. in ſolutione. q. 3. ubi dicit ꝙ propoſitio dicens recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti, non intelligitur ſic, quod recipiens omnino nihil ſit actu, ſed reſpectu eorum quæ recipit. & ita materia prima, ex quo recipit omnes formas, ſequitur quod non habet de ſe aliquam primam, propter hoc tamen nõ tollitur, quin ipſa materia aliquid ſit actu, quia materia eſt B actu materia, licet ſit potentia ad alia à ſe. } Sed ſic materia actu materia, ente, eſt in ſecunda ſui notione potentia ad alia, puta ad omnem formam, tam ſubſtantialẽ quam accidentalem, ita pulchre declarat lucidiſſimus Themiſt. in primo Phyſicæ auſcultationis, in digreſſione de potentia, & priuatione materiæ, quia inquit ꝙ materia in ſe conſiderata, eſt quædam ſubſtantia abſoluta, & eſt quoddam ens actu, non intelligas quod habet de ſe actum exiſtendi, ſed eſt quædam entitas, & quędam entitas materiæ. nam materia eſt ſubſtantia quædam quæ non eſt forma, nec habens formam, & ſic ut alias declaraui, iſta conſideratio pertinet ad primum Philoſophum. in tali autem ſubſtantia materiæ inſurgit potentia ad omnem formam, & hoc ſibi contingit, dum conſideratur in ſecunda ſua notione, quando uidelicet comparatur ad alia, & ſic intelligunt Peripatetici, dum dicunt materiam eſſe in potentia ad omnia, uidelicet quia eſt in potentia ad alia a ſe, non quia materia ſit potentia materia, hoc enim intellectus non capit, ſi bene conſideras. Alius intellectus eſſe poteſt, ꝙ per actum entitatiuum intelligamus actum exiſtendi, in quo ſenſu ipſi capiunt. quia ponunt actum entitatiuum opponi potentiæ obiectiuæ, & actum formalem opponi potentiæ ſubiectiuæ, nam iſtæ potentiæ ſeparantur. quia alicubi eſt potentia obiectiua, ubi non eſt potentia ſubiectiua, ſicut in creatione mundi, ubi ante ſui creationem erat in potentia obiectiua, & nullum tamen erat ſubiectum, ex C quo fieri poſſet. Sed quia erat in uirtute actiua creatoris, in quantum poterat eſſe terminus creationis, ſic erat in potẽtia obiectiua. Et etiam diſtinguuntur iſtæ potentiæ alia ratione, quia potentia ſubiectiua non multiplicatur ad multiplicationem formarum, ſicut obiectiua, & etiam potentia obiectiua non eſt ſubiectum tranſmutationis, ſed terminus, ſed in potentia ſubiectiua bene eſt ſubiectum tranſmutationis. & ita omne quod eſt extra cauſam, & intellectum ſecũdũ iſtos, eſt in actu entitatiuo, ita quod eſt idem quod actus exiſtẽtiæ, & ita ponunt triplicem actum entitatiuum in compoſito. uidelicet unum reſpectu materię, alium proprie formæ, aliũ reſpectu tertiæ entitatis: & iſta eſt uia iſtorum ſine dubio. Dicamus nos, ꝙ huiuſmodi intellectus non fuit de mente Peripateticorum. ut alias declaraui.

Themiſt.

Materiam eſſe in potẽtia ad omnia quomodo ſit intelligi⸗ ne.

Intellectus quo ... ponit ... entitatiuum.

Impugnatio ponentium actũ entitatiuũ ... Scot. poſi.

Nam ſecundum ipſos quicquid eſt poſſibile ex parte agẽtis, eſt poſſibile ex parte paſſi, unde ipſi. 9. Metaphy. in tex. com. 2. diffiniunt potentiam paſſiuam per actiuam, & actiuam per paſſiuam, aliter enim ſequeretur aliquam potentiam fruſtrari in natura, quod ipſi multum abhorrent. unde Ariſt. in ſecundo Cœli & mundi, in tex. com. 50. inquit, ꝙ ſi natura tribuiſſet aſtris uirtutem reſpectu motus progreſſiui, utique tribuiſſet ſibi pedes & organa, quia Deus D & natura, nihil fruſtra faciunt primo Cœli & mundi, tex. com. 32. & ideo in quolibet ſubiecto tranſmutationis naturalis, eſt reſpectus & ad ſubiectum & ad ipſum agẽs. unde omnes formæ ſunt in potentia paſſiua materiæ, per reſpectum ad potentiam actiuam primi motoris. 12. Metaphy. commen. 28. & ſecundùm ipſos actus exiſtẽdi a forma eſt, quia forma eſt per quã eſt hoc aliquid & in actu, & quod uere eſt, actus eſt, ex. 2. de Anima, tex. com. 7. ſic itaque materia prima de ſe non exiſtit, nec exiſtere poteſt ſine forma & iſto modo nullum habet actum, unde Comme. 5. Phyſico, commen. 8. ubi Ariſto. ponit differentiam inter generationem, & motum penes ſubiecta, quia quod generatur non eſt, ſed quod mouetur eſt. inquit quod in eſſe primæ materiæ non admiſcetur actus omnino. & ideo impoſſibile eſt ut moueatur. & hoc dicit diuinus Boe. in lib. de Vnitate & uno, ꝙ omne eſſe in rebus creatis eſt a forma, quod etiam Philoſophi deſcribentes dixerunt, quod eſſe eſt exiſtẽtia formæ in materia. Nec ualet reſponſio, & gloſſa iſtorum, ꝙ intelligitur ſolum de eſſe ſpecifico, immo loquitur uniuerſaliter de actu & eſſe exiſtendi, ſicut patet inſpicienti uerba eius. unde dicimus nos, ꝙ Deus glorioſus cum ſit actus purus, cui nulla eſt permixta potentia, ideo eſt per eſſentiam, unde ut inquit etiam Damaſcenus, uidetur quidem principalius omnium, quæ de Deo dicuntur nominum, eſſe qui eſt, totum enim in ſe comprehendit eſſe, uelut quoddam pelagus ſubſtãtiæ infinitum, & interminatum, ſic etiam per oppoſitam rationem in nuda eſſentia materiæ, nulla eſt actio, unde actum iſtum exiſtẽdi, recipit ex præſentia formæ in ea, & ſic intelligitur dictum Auerr. in lib. de Subſtãtia orbis. ubi habet, ꝙ natura materiæ ſubſtantiatur per poſſe, quia de ſe nullum habet exiſtere in effectu, ſed à forma. unde licet forma non ſit cauſa ꝙ materia ſit materia, eſt tamen cauſa, ꝙ materia ſit in effectu. Nã ut inquit Ariſto. in. 2. de Anima, tex. commen. 7. unum. n. & eſſe cum multipliciter dicatur, quod proprie eſt actus eſt, unde Themiſtius ibidem, & Commen. a forma eſt eſſe, & unum eſſe. Amplius in uia Peripateticorum non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate, ſi igitur poſſumus ſaluare materiam, & ſubſtantiam compoſitam, unoniet eſſe exiſtentiæ exiſtere, quod acquirunt a forma cui per eſſentiam competit exiſtere, materiæ autem, & compoſitæ ſubſtantię per participationem, ideo Philoſophus bene dixit, ꝙ illud quod uere eſt, actus eſt. unde forma rectius dicitur exiſtentia, quam exiſtens ſicut albedo dicitur albedo, nõ alba per formam. igitur eſt, in actu materia, & per formã eſt in actu compoſitum, & ſic concluſit Ariſto. 7. & 8. Metaphyſi. utrobiq; tex. commen. 7. ꝙ forma eſt magis ens; quam materia, & quam ſubſtantia compoſita, ex utriſq;, & ideo non oportet addere aliud proprium exiſtere materiæ ab illo quod F habet a forma: Et confirmatur. quia Commenta. dicit in 2. de Anima, commen. 7. ꝙ materia non differt a forma in compoſito, niſi potentia & compoſitum non eſt in actu, niſi per formam, & tunc compoſitum non dicitur unum, niſi quia ſua forma eſt una, & ideo Commen. animaduertens ad id quod modo dixi, quod actus exiſtendi quilibet a forma eſt, intulit in 2. Phyſi. quod ſi materia exiſteret ſine omni forma, tunc quod non eſt in actu eſſet in actu. nam manifeſte autem patet, quod nunquam iſta conſequentia poteſt deduci, niſi innitatur huic medio, uidelicet quod omnis actus exiſtẽdi a forma proficiſcitur. Vnde mirũ eſt, quomodo aliqui in uia Peripateticorum, & præcipue in uia Auer. nituntur tenere actum exiſtentiæ, non ſemper eſſe à forma, quia tribuũt primæ materiæ actum entitatiuum, in ſenſu quo illi Theologi attribuũt, cum hoc ſit ualde remotum, in doctrina eius, & ſui magiſtri: unde Ariſto. 8. Meta. tex. com. 15. nullam aliam aſſignat cauſam, quare ex materia & forma fiat per ſe unum, niſi quia materia eſt potentia, & forma eſt actus, & ideo inquit in. 2. de Anima, ꝙ non oportet quærere ſi unum eſt anima & corpus, ſicut neque cera & figura, neque omnino uniuſcuiuſq; materia, & id

E uaſio.

Impugnatio.

E

Contra ponentes actũ entitatiuũ in uia Ariſ. & Com.

G cuius eſt materia, unum enim & eſſe, cum multipliciter dicantur, quod uere eſt, actus eſt. Et ibidem in principio diuiſit ſubſtantiam, in materiam & formam, & in ſubſtantiam compoſitam, & deſcribendo materiam, inquit, quod materia eſt quæ ſecundum ſe quidem, non eſt hoc aliquid: ubi Com. inquit, quod materia non eſt forma, nec aliquid per ſe in actu, ut dictũ eſt in primo Phy. & immorari amplius in hoc, eſt ſuperfluum. Ad auctoritatem igitur Com. in. 3. Cœli & mundi. in cõ. 29. dico ꝙ noluit Commen. dicere ꝙ ens in potentia, fundetur in ente in actu, per ens actu intelligens actum entitatiuum, eo modo quo ipſe exponit uidelicet in actu exiſtentiæ, qui ſit ipſius materiæ. Sed fundatur in ente in actu exiſtentiæ, ipſius compoſiti, quia non poteſt materia eſſe, niſi in compoſito quod exiſtit per ſe, per formam, & iſta eſt mens eius. dicit. n. ens in potẽtia nõ inuenitur niſi in ente in actu, & ſi separaret, eſſet ens. Differentia inter non eſſe, & eſſe in potentia, eſt quia nõ eſſe nõ eſt in actu ens, neq; in aliquo in actu, non diſtinctum ab eo, & hoc intẽdimus, cum diximus in hoc loco de prima materia, quod non eſt in actu, & ens eſt in ente in actu, non diſtincto ab eo, & hæc eſt intentio mei ſermonis, quod eſt in eo in potentia. Et hoc clare etiã colligitur ex mente Auer. in com. 31. ibidem. ubi oſtendit, quomodo elementum æquiuoce dicitur de primis elemẽtis. ſ. de prima materia, & forma, de quibus egit Ariſ. in lib. Phy. & de elementis quę

Expoſitio auctoritatis Commen.

H ſunt corpora, quia ut aſſerit, quãdo compoſitũ corrumpitur non exiſtunt in actu, forma enim corrumpitur, & materia induit aliam formam, pro hoc uide clariſſime ipſum in. 3. Phy. tex. com. 65. ubi inuenies quomodo materia ſemper inuenitur in alio, & quomodo differt in hoc ab accidentibus & formis, & quod inuenitur ſemper in compoſito, qđ eſt per formam, inuenitur ſemper cum aliquo. i. cum forma. Et ad auctoritatẽ Themiſtii dico, ut ſupra dixi, quod materia eſt quoddam ens actu, iſto modo, quia ſecundum ſe conſiderata, eſt quædam entitas, & quædam ſubſtantia, & deinde competit ſibi potentia, quia ſecundum primam eius notionem, prius natura dicitur eſſe ens, & ſubſtantia, quam quod dicatur eſſe in potẽtia ad formam. ſed non eſt in actu exiſtentiæ, quia illum habet in compoſito, cuius eſt pars, & hoc ratione formæ. Sic igitur propoſitum Theorema de mẽte Ariſto. intelligitur materiam non eſſe quid nec accidens, quia non eſt quiditas nec quiditatem habẽs in actu, nec ſubſtantialem, nec accidentalem, ſed eſt entitas quædam in potẽtia, ad omnem formam. ſimiliter eſſe ens in potentia, non diſtrahit intellectum materiæ, quia materia in ſecunda ſui notione, cõſtituitur per potentiã, ut dicit

Summa totius propoſitionis.

I Commen. in libro de ſubſtantia orbis, & Themiſtius in primo Phyſicorum.

Propõ. 16.

Conueniens fit à conuenienti.

Vulgata eſt propoſitio, & habetur in. 7. Primæ philoſo. te. com. 28. & gloſſatur per Auer. 12. Meta. in com. 13. ubi per alia reſidua exponit accidentia, & uult quod in accidentibus ueritatem non habet, ſed in ſubſtantiis, & partiformiter dixit iuxta hoc in. 2. Cœli & mundi in com. 42. Sed eſt inſtãtia de igne, quia ignis generatur a motu. Amplius ſi in ſubſtantiis habet locum, & ſimile fit a ſimili, aut hoc eſt ſecundum ſpeciem, & tunc uniuerſaliter uera non eſt niſi in ſubſtantiis genitis ex ſemine: aut intelligitur à ſimili, & conuenienti, quantum ad uirtutem, & tunc uniuerſaliter uidetur eſſe uera in omnibus. Quidam autem in uia Auer. dicũt ad primum de generatione ignis, quod ſimile fit à ſimili. uel quo ad ſpeciem, uel à ſimili in gradu prædicamenti, & tunc dicunt quod ignis non generatur a motu diſpoſitiue, ſed generatur a ferro, lapide, & principaliter, & quia iſta ſunt ſubſtantiæ, ſic eſt ſimilitudo in gradu prædicamenti ſubſtantiæ. Quod ſi replices, quia ita erit etiam de accidentibus, quia poſſunt ſemper dici, quod generantur a ſimili, dant rationem diuerſitatis, quia accidentia non ſemper ab accidentibus generantur, immo quandoque generantur a ſubſtantia, quæ non eſt eiuſdem prędicamenti,

Inſtantia.

Poſitio modernorũ.

Replica ipſorum.

K & ideo eſt ratio diuerſitatis. Sed iſta ſolutio ſtare non poteſt, in uia Commen. quia 7. Meta. contra Aui. com. 31. inquit, quod idem eſt agens diſponens materiam & inducẽs formam, nam inter alia motiua quæ mouerunt Auicen. in ponendo datorem formarum, fuit illud de motu generãte ignem, quia dicebat quod motus cum ſit accidens, non poteſt generare ſubſtantiã, & uoluit quod agens materiale ſolum, diſponebat materiam, & agens ſeparatum largiebatur formam, ſed Auer. ibi obuiat illi, quia tunc ſequeretur quod generatum non eſſet unum ens in actu, ſi aliud eſt alterans, & aliud generans. Amplius iſta ſolutio manifeſte contradicit Auer. 12. Meta. in commen. 18. ubi expreſſe dicit, quod ignis generatur ab ipſo motu, ſicut generatur ab igne, patet autem quod ab igne non generatur diſpoſitiue. Amplius ſi ferrum, & lapis generant ignem principaliter, aut hoc eſt in genere cauſæ materialis, aut hoc eſt in genere cauſæ efficientis, ſi primum, ergo uniuocatio erit penes materiam, non penes agens, quod eſt cõtra omnes. Si penes efficiens, tunc igitur unius effectus numero, erunt duæ efficiẽtes cauſæ, in eodem genere cauſæ, & quę primo concurrentes ad eundem effectum numero, cuius oppoſitum aſſerit Ariſt. 12. Meta. in tex. commen. 27. Amplius in genitis ex putri materia, quomodo ſecundum iſtam gloſſam locum habet, quod fiant a ſimili in genere prædicamenti: cum talia generentur a uirtute caloris cœleſtis, & ſtellarum, diffuſa in aere & aqua, ut uult Comen. 12. Meta. in com. 18. Dicamus igitur, ꝙ illud quod mouit Auerr. ad ponẽdum hoc, fuit, quia tenuit nullam ſpeciem in genere ſubſtantiæ eſſe a caſu, & ideo dixit illud ueritatem habere in ſubſtantiis, non autem in accidentibus, unde tales ſunt per ſe intentæ a natura. nam ſi quæ ſubſtantiæ a caſu eſſent maxime eſſent animalia, & plantæ, quæ ex putri materia generantur: & tamen non ſunt a caſu, quia habent ordinẽ, & habent cauſas determinatas, ita ꝙ fiunt in certis temporibus determinatis, & in locis determinatis, unde Themiſt. recitat primo de Anima, ca. 24. quod in Ægypto ex putri materia generantur mures, & in noſtro cœlo uermes, & locuſtæ. Amplius habent determinatas materias, nam ex cadauere equi generantur ueſpæ, & ex cadauere bouis, generantur apes. Talia autem non competunt rebus factis a caſu, uel a fortuna, ut inquit Comme. 12. Meta. cõ. 13. &. 18. & 8. Phy. com. 46. &. 7. Meta. com. 31. & propter hoc quia ſubſtantiæ ſunt entia perfecta, & requirunt determinatas cauſas, ſic in ſubſtantiis conueniens fit a conuenienti. Tamen limitat eam Commen. 12. Meta. com. 18. quod nõ eſt omnibus modis iſta conuenientia, ſed oportet ut iſta conuenientia ſit iſto modo, ut agens ſi tale in potẽtia, & uirtute, quale eſt effectus in actu. Nam operatio agentis nihil aliud eſt quam extrahere rem de potentia ad actũ, & ideo dixit Comment. 12. Meta. cõ. 24. quod primus motor eſt, omnes formæ quoquo modo. Nam in calce cõ. 18. dixit ꝙ omnes formæ ſunt in potẽtia in materia: & ſunt in actu in primo motore. pro quanto igitur in qualibet generatione ſubſtantiæ, inter ſuam cauſam, & effectum ipſum requiritur determinatum agens, uirtute cuius poſſit extrahi de potentia ad actum, talis intelligitur, eſſe conuenientia, & ſimilitudo, quæ currit in gñatione ſubſtantiæ, inter cauſam & effectũ, & non oportet quod currat quãtũ ad omnia, & quod ſimilitudo ſit omnibus modis. Nam ut inquit Com. domus in materia generatione cõuenięti, & uniuoca fit a forma domus exiſtente in anima artificis & tamen non ẽ omnimoda ſimilitudo, inter formam domus in anima, & domũ in materia, quia eſt in potentia, & iſta eſt in actu. Sed in accidentibus propter imperfectionem ſuæ naturæ, non ſequitur unum certũ agens determinatũ, quia talia poſſunt primo uenire ex diuerſis cauſis agentibus, & diuerſis modis, & iſta eſt mens Auer. ſine dubio. Si autem uelis ulterius inueſtigare ſimilitudinem quo ad ſpeciem inter generans & genitum, oportet tunc recurrere ad illas tres conditiones poſitas ab Auer. in. 12. Meta. in com. 24. ex mente Alexand. uidelicet quod agens debet eſſe principale, non

Solutio eorundem.

Impugnatio poſitionis.

L

Poſitio propria.

Limitatio propoſitionis ſecundũ Com.

M

uſtrumentum

A inſtrumentum,& quod ſit agens propinquum, & non remotum,& quod ſit agens per ſe, non per accidens, & in hoc diſcrepat Auer. ab Alexan. ut patet ibi, & clare ponitur alia condino in commen. 28. 7. Meta. in his quæ generantur generatione actuali, ideſt non ceſſabili propter generationem muli, ut notat etiam Ariſto. in tex. Et per hoc patet ſolutio ad argumētum de igne, nam ſecundum mentem. Auer. formæ elementales, quia ſunt multum propinquæ materiæ, non ſunt ueræ ſubſtantiæ, nec uere accidentia, ſed mediant inter ſubſtantiam & accidens, quia poſuit quod intenduntur, & remittuntur ſicut accidentia, & ſic uidentur ſapere naturam accidentis, & ideo quando Commen. gloſſauit propoſitum Theorema, quod ſimile ſit a ſimili, & dixit quod habet ueritatem in ſubſtantiis, per ſubſtantias intellexit ueras ſubſtātias, ſicut ſunt ſubſtantiæ perfectæ, quæ nō recipiunt intēſionem & remiſsionem, ignis igitur quia eſt de numero formarum imperfectarum, quæ ſunt ualde propinquæ materiæ, potuit generari tam a motu, quam etiam ab igne. Ad aliud reſpondetur, ut ſupra dictum eſt, nanque uniuerſalite intellecta propoſitio, habet locum in ſubſtantiis quod cōueniens ſit a conueniēti, pro quanto non quodlibet ſit ex quolibet, ſed determinatum, ex determinato, tamen non oportet quod iſta conuenientia ſit omnibus modis. Sed ſi requiris cōuenientiam ſecundum ſpeciem, inter generans, & genitū, tūc oportet quod concurrant illæ tres conditiones, poſitæ ex mente Alexan. duodecimo Metaphy. in commen. 24. Addc etiam, quod

Propō non habet ueritatē in omnibus ſubſtantiis ſed in perfectis

B ut inquit Ariſt. primo de Generatione, & corruptione, tex. commen. 30. generatur aliquid ab aliquo ente in actu, aut homogenos, aut homoidos. Ignis enim generat ab igne qui eiuſdē ſpeciei, & ſic ſunt homoidea, ſed durum generatur a non duro, puta dum generatur a frigido, talia ſunt homogenea, quia ſemper generans eſt in actu, & quatenus eſt in actu generat, & genitum eſt in actu, & ſic conueniunt in genere actus, qui eſt genus ambiguum ſecundum Peripateticos, & ſic dicit ibi litera. Et ſic generatio Ranæ a Sole, licet non ſit ab homoideo, eſt ab homogeneo ſub tali ratione generis, multipliciter dicti. Conſidera etiam, ꝙ ſi propoſitio locum habet de ſimilitudine quantum ad ſpeciem, fallit in qualitatibus præſertim, quia Commen. dicit in ſeptimo Metaphy. in commen. 32. aliqua qualitas generatur a ſibi ſimili in ſpecie. Et alia ē, cuius generatio ſequitur formam mixtionis primarū qualitatum. Fallit illo modo in cauſa materiali, quia quod generatur nō generatur ex materia ſibi ſimili in ſpecie: immo requiritur quod materia ex qua aliquid generatur, habeat diſpoſitiones oppoſitas, generando. Et uniuerſaliter propoſitio dicens etiam quod cauſa & cauſatum debent eſſe proportionata, intelligitur quo ad uniuerſale, & particulare quo ad per ſe, & per

Aliquid generari ab aliquo dupliciter.

C accidens, quo ad potentiam, & actum, quæ ſunt diuiſiones per modos cauſarum, ut patet ſecundo Phy. ſic enim dicimus quod effectuum uniuerſalium cauſę ſunt uniuerſales & particularium cauſæ ſunt particulares, & effectuum in potētia, cauſæ ſunt in potentia, & effectuum in actu cauſæ ſunt in actu, & effectuum per ſe, cauſæ ſunt per ſe. Alber. uero magnus ſuper duodecimo Metaphyſi. 1. trac. ca. 8. uult ꝙ omne quod ſit, ſit ab uniuoco, uel formaliter, uel in uirtute, & ita dicit etiam in cap. 11.

Alb. mag.

Calidi eſt rarefacere, & frigidi eſt condenſare.

Propo. 17.

PROPOSITIO famoſa eſt, & eſt de mente Ariſto. in ſecundo de Generatione & corruptione, & quarto Meteoro. & eſt Auer. in propria forma in. 7. Phy. in cō. 15. ubi habet denſitas & raritas ſunt apud rerum qualitates, inſequentes calidum & frigidum. Prima pars de calore, intelligitur de calore elementali præſertim in ſua natura conſiderato, fallit autem de calore naturali regulato ab anima, & de calore cœleſti, nam calidum naturale in generatione, & digeſtione, & in aliis operationibus animæ calor agit, prout eſt concauſa, & inſtrumentum. 2. de anima tex. com. 24. contra Empedoclem, & agit ut eſt ordinatum ad

Limitatio propōnis.

diuerſos fines, ſecundum exigentiam animæ, pro ſuis actibus exercendis, unde ſic plerunq; condenſat, ſicut dum ex ſanguine menſtruo generat oſſa, & membra ſolida, ſimiliter digeſtio quæ ab innato, & naturali calido ꝓcedit quarto Meteo. ingroſſando procedit calidum etiam elementale licet per ſe rarefacit, per accidens tamen quandoq; condenſat, ſic ut conſumptis humiditatibus exiſtentibus in poris, uidemus quod accidit conſtipatio, ſicut uidemus in rebus quę aſſantur ab igne, quæ teſte Philoſopho in. 4. Meteo. habent interiora humidiora, quam elixata, exteriora uero magis ſicca, concluſi enim ut inquit exterioribus poris, nō poteſt ſegregari intus exiſtens humidum. Sed includitur, cum pori recluſi fuerint, & ideo princeps Medicorū Gal. in. 7. de inge. ſanit. ca. 6. ubi tractat de cura malæ complexionis ſiccæ ſine materia, præcipit ægrum non debere poni in aqua frigidiori temperata, quia latentem frigiditatem in imbecillibus corporibus operatur. Nec etiam in calidiori temperata, quia cogit & ſtringit poros, & dēſat. ſed aqua debet eſſe euerata, ideſt temperata, quia illa dilatat. non igitur, ut uides, caliditas ſecundum omnem menſurā rarefacit, nec quodcunque. unde Auice. dicit, ꝙ natura ſagax eſt, & diſtribuit calidū quod eſt naturæ inſtrumentum & carnem quidem complet per calidum, & humidum, & oſſa per calidum & ſiccum, & cartilaginem per medium unde cum epſeſis, & opteſis ſiant a natura, generatio oſſiū erit per opteſim, quæ ſit a calido ſicco, & ita calidum inducit duritiem, & denſitatem in hoc caſu. Vnde animaduerte

D

Gal. in. 7. de inge. ſa. cap. 6.

E & conſidera, quod actio alicuius agentis, dum ipſum ſit inſtrumentum, poteſt habere operationes ſpecie differentes, ab operationibus quæ ſibi competebant in ratione principalis agentis. unde ſicut ſcribit Cōmen. in ſecundo de Anima, ignis ſeu calor eius, quatenus igneus eſt, habet mollificare ferrum, ad faciendum aliquod inſtrumentum, ſed inquātum illa mollificatio progreditur, ad certum terminū notum, in unoquoq; inſtrumento ſic attribuitur uirtuti artis, a qua regulatur. * {Nota etiam hic, ꝙ non omne denſum eſt graue, licet frigiditas operetur denſitatem, grauitatem, & quietem, nam nubes ſunt denſæ, & tamē ſunt leues. Similiter non omne rarū eſt leue, licet caliditas operetur modum & raritatem, nam lapis diaphanus eſt grauis: & tamen eſt rarus, ita dicit Commen. in. 3. Cœli, commen. 10.} • Animaduerte etiā, ꝙ raritas poteſt prouenire ab humiditate, ſicut patet in conuerſione terræ in aquam: Et Auicēna in prima Fen primi, in cap. de elementis, inquit, quod humidum largitur ſicco extēſionem. Vide igitur, quomodo raritas cum ſit accidens, a pluribus agentibus poteſt prouenire, quia in accidentibus, ut dixit Auer. ſuperius, locū non habet uniuerſaliter, ꝙ omne quod ſit, ſiat a ſuo ſimili. Secunda uero propoſitio, ꝙ frigiditas condenſat, uera eſt, tamē ut ſupra declaraui, poteſt etiam a calore prouenire, regulato ab agente, quod agit ſecundum exigētiam finis, &

• ADDI.

Auicen.

Secunda pars propoſiti Theorematis.

F ideo ceſſet admiratio quorundam, quærentium propter quid mares cum ſint fœminis calidiores, nonnulla tamen membra in mulieribus ſunt latiora, & maiora, quā ſint in uiris: ut mammillæ & inſtrumenta urinæ. Nam audiāt Galenum dicētem, ꝙ compoſitio inſequitur complexionem & rem diuinam, ideſt uirtutem informatiuam, de qua ipſe dubitauit, ut inquit Commen. in. 7. Meta. an eſſet Deus, aut creatura. unde uirtus informatiua, directa ab intelligentia non errante, propter finem largitur unicuiq; membro accidentia terminata, ut expediunt ipſis membris, in ordine ad actus. * {Et propter hoc etiam prouenit, ꝙ licet digeſtio perficiatur calido & humido, uirtutes tamen puerorū non digerunt res duras, ſicut contingit in iuuenibus quia ut Auicē. dicit in prima Fen primi: doc. 6. in ſumma de uirtutibus in cap. 3. de uirtutibus naturalibus miniſtrantibus, non enim pueris prouenit non poſſe illud, & iuuenibus poſſe propter hoc, ſed propter homogenea, & homogeneæ elongatione, ꝙ enim ex rebus durum exiſtit, complexioni puerorum non eſt homogeneū,} Cōdenſatio etiam poteſt prouenire ab impulſione, ut inquit Ariſto. in primo Meteoro. ꝙ in Aegypto flantibus uentis eteſiis impellen-

Solutio difficultatis ex incidenti.

Gal. c. 31.

*ADDI.

G tibus aërem & uaporis ad Arabicũ montes,aer ex tali im-
pulſione couſtipatur,& in aquam cõuertitur, & hoc etiam
apparet experimento ſenſato in balneo,in quo uapor ele
uatus uſque ad tectum balnei,a quo repercutitur,uidemus
tamen ipſum in aquam cõuerti,quando enim aer uenerit
ad tantam paruitatem,cum qua ſaluari nequit, neceſſe eſt
ut corrumpatur,quia res naturæ terminum habent,& ſecũ
dum qualitatem,& ſecundum quantitatem.

Propõ.18. *Remiſſio fit per admixtionem contrarii.*

FAMOSA eſt propoſitio,& colligitur ex mẽte Philo
ſophi in.5.Phyſi.tex.com.9.&.2.Cœli,tex.com,37.ue-
ra tamen eſt in habentibus contrarium,nam in contrarie-
Coarctatio propoſitio nis. tate carentibus,locum non habet,lumen enim intenditur,
& remittitur,propter uirtutem,aut debilitatem agentis.In
habentibus etiam contrarium uniuerſaliter,etiam locum
non habet,nam in ſimplicibus in ſua puritate conſideratis
unum elementum in qua qualitate eſt remiſſum , reſpectu
alterius.Et uidetur eſſe intentio Ariſto.in.2.de Generatio-
ne,& corru,in te.com.22.&.23.ubi habet,ꝙ ignis eſt plus
calidi,quam ſicci,& aer plus humidi, quam calidi , tamen
caliditas aeris non eſt remiſſa propter admixtionem frigi
Cõtra Iac. de For. & alios. ditatis,ut dixit Iaco.de Forli.& multi iuniores . nam tunc
Ariſto.non ſufficienter uenatus fuiſſet in.2 .de Generatio-
ne & corruptione,ex combinationibus quatuor qualita-
tum primarum ſufficiẽter numerum quaternarium elemẽ
H torum,cum in quolibet elemento ſint ſecundum illos tres
qualitates,& nõ duæ,ſic Philoſophus ibi teſtatur. Et Alex.
Alexand. Aphrodiſeus. Aphrodiſeus in com.ſuo ſuper lib.1 .Meteo.inquit cap.4.
Magis quidem frigida eſt aqua terra,ſed non mixtura ali-
cuius caliditatis,terra eſt minus frigida quam aqua,& ma
gis ſicca quidem eſt terra,quam ignis,ſed non mixtura ali-
cuius humiditatis ignis,eſt minus ſicca quam terra . Et aer
quidem magis humidus eſt aqua,ſed nõ mixtura alicuius
ſolidi,aqua eſt minus humida quam aer:nõ enim utiq; ali
quod ſimplicium corporum eſſet.hęc ille.Bene uerum eſt
ꝙ elementa dum miſcentur,tunc remittuntur in ſuis quali
tatibus,per actionem inuẽtam in eis,.merito cõtrarietatis,
illa igitur remiſſio in altera qualitate in elementis,non eſt
per admixtionem aliquam cum cõtraria qualitate , ſed in
ſequitur debilitatem uirtutis agentis.natura propinquitas
motui cœli,largitur caliditatem,leuitatẽ & motum. Et re-
motio a motu cœli,largitur frigiditatem , grauitatem , &
quietem.2.Cœli & mundi,cõ.94. Et iſta etiam fuit opinio
Aui.in ſuo libro de Cœlo & mundo,cap.ulti . unde etiam
I Commen.4.Cœli & mundi com.39.inquit. aeris grauitas
eſt maior quam leuitas,quia cauſa leuitatis in eo eſt calor
Qualitates primæ non ſunt omnes in ſummo in elementis. &cauſa grauitatis in eo eſt humiditas,& oẽs conueniũt in
hoc,quod humiditas in eo eſt maior quam caliditas,cum
uidetur eſſe humidior elementis,ex diffinitione humidita
tis, * {ut declaratum eſt in lib.Perigeneſeos.Ariſt.etiã.4.
Meteo.tex.cõ.10.dicit ꝙ aqua eſt magis frigida,quam aer
ſit calidus. Et ex illo loco manifeſte patet,de mente Philo
ſophorum,& eius,fuiſſe quod non omnes qualitates ſunt
in ſummo in elementis.Et iſtam opinionem imitatur etiã
Commen.in.4.Mete.in cõ.10.licet alibi cõtrarium ſentire
uideatur. Et collige ex illa auctoritate grauitatem,et leuita
Obiectio. tem,in elementis inſequi qualitates primas,quarum duæ
ſunt actiuæ,& duæ paſſiuæ. Et tunc eſt difficultas:quia ſi in
ſimplicibus ſumma leuitas inſequitur ſummam caliditatẽ
ſic ſumma grauitas inſequitur ſummam frigiditatem , ſed
ſumma frigiditas,iuxta illam uiam,eſt ipſius aquæ : igitur
aqua eſt grauior terra:cuius oppoſitũ habet Philoſophus
in libro.1 .Meteo.Grauiſſimum autem omnium terra,quę
eſt in medio. Et tunc terra eſſet magis frigidi,quã ſicci,con
Solutio. tra Ariſto.in ſecundo de Generatione & corrup.in tex.cõ.
23. Niſi eſſet,quod ut inquit Cõmen.grauitas & leuitas nõ
ſunt eiuſdem rationis in mixtis,& in ſimplicibus , nec etiã
in ſimplicibus omnibus modis ſunt idem.3.Cœli, cõmen.
9.unde dici poteſt,ꝙ licet ſumma leuitas in ſimplicibus in
ſequatur ſummam caliditatem,ſumma tamen grauitas in
ſimplicibus,inſequitur ſummã ſiccitatem,& nõ ſummam K
frigiditatẽ. Et ratio eſt,quia caliditas & frigiditas nõ ſunt
æqualiter actiuę,nam formalior eſt caliditas ipſa frigidita
te,& ideo non ſequitur,ſi ſumma caliditas eſt cauſa ſum-
mæ leuitatis,igiẗ ſumma frigiditas erit cauſa ſummæ, gra
uitatis,licet enim contrariæ cauſæ ſint contrariorum effe-
ctuum,tamen non oportet quod hoc ſit inæqualitate gra
duum præſertim ubi contrariæ cauſæ nõ ſunt æqualis uir
tutis,nec adæquate cauſæ. Dico igitur ſummam grauitatẽ
inſequi ſummam terræ ſiccitatem.in aere autem,qui con-
trariatur terrę in ambabus qualitatibus,inſequitur humidi
tatem.Sed dices quid cauſę fuit,quod cum grauitas in ſim Dubitatio.
plicibus inſequatur humiditatem,& ſiccuatẽ ,cur cum aer
ita ſi prime humidi,ſicut terra eſt primo ſicci , non potius
iſta ſumma grauitas,inſequitur humidum aeris, ſicut ſiccũ
terræ: Niſi eſſet,quod non ſunt cætera paria , tum ratione Solutio.
diſtautiæ maioris à motu cœli,quæ largitur grauitatem,
tum quia humiditas aeris cõiuncta eſt caliditati,a qua pro
uenit rarefactio,& in terra eſt coniuncta frigiditati , & ita
non ſunt cætera paria,ſi bene conſideras, * {Quod aer ſit *ADDI.
ſummẽ humidus,oſtenditur ex definitione humidi,in ſe-
cundo de Generatione & corruptione,tex.com.8.quia eſt
id quod eſt male terminabile,termino alieno :modo hoc
magis competit aeri quam aquæ,ut dicit Ioan. Gramma.
& ꝙ unum elemẽtum primo,unam ſibi qualitatem appro
priet,uide tex.29.ſeptimo Phyſi.uide etiam in.4.Meteo.in
cap.1 .ubi Cõmen.ſcribit,ꝙ ſiccitas & humiditas aliter ſuę L
definitiones uerificãtur in compoſitis, & aliter in ſimplici
bus.} Ex iſtis igitur patet,quod grauitas & leuitas in ſimpli *
cibus ita ſe habent,quod grauitas ex diuerſis cauſis poteſt
prouenire,quia quãdoq; inſequitur humiditatem,& quan
doq; ſiccitatem,in mixtis autem eſt alia ratio,ut dicit Cõ.
in.3.Cœli,com.9.& in primo canticæ,cõ.13.inquit quod
qualitates primæ aliter attribuuntur elementis,& aliter ani
malibus,& tempori,& loco,& tũc iuxta iſtum dicẽdi mo-
dum,ſicut leuitas in igne inſequitur caliditatem , ſic graui
tas in aqua inſequitur frigiditatem.nam omnes cõueniũt
in hoc,quod aqua eſt magis grauis, quam leuis , & quod
aqua eſt magis frigida,quam humida.unde inquit Com.
in primo Cœli & mundi,cõ.17.quod aqua eſt magis gra-
uis,quam leuis,quia deſcẽdit in duobus elementis,ſcilicet
igne & aere,& aſcendit in uno tantum,nam ſi eſſet in cen
tro mundi,ideſt in loco naturali terræ,moueretur ad con
cauitatem aeris. Aduerte igitur,quod in elementis contra
rietatem habentibus,in ambabus qualitatibus , ſicut ignis
& aqua,grauitas & leuitas,inſequuntur contrarias cauſas,
uidelicet caliditatem,& frigiditatem:in habẽtibus autem
ſymbolum ſecus eſt,nam grauitas in aere, qui ſymbolum
habet cum igne in caliditate,& cum aqua in humiditate,
grauitas inſequitur humiditatem aeris,in aqua uero frigi- M
ditatem,& in terra ſiccitatem,ut bene demonſtrat ratio. &
ratio totius eſt,quia elementa non ſunt eiuſdem rationis
inter ſe,nec compoſitis comparata,ut dicit Commen .lo-
co præallegato. Et ita dicendum eſt de leuitate,quia in ele
mentis contrariis in ambabus qualitatibus inſequitur con
trarias cauſas.nã in igne eſt leuitas merito caloris,& quia
caliditas ẽ ſumma in igne,ideo eſt ſumma leuitas,in aqua
autem grauitas inſequitur frigiditatem non humiditatem
quia ad humiditatem ſequebatur in aere , & quia aqua eſt
plus frigida,quam humida,ideo eſt plus grauis, quam le-
uis.Sed dices quod aqua ſit ſumme frigida , igitur debuit
eſſe ſumme grauis. Negatur conſequentia : tum quia non Dubitatio.
ſequitur,ſumma caliditas eſt cauſa ſummę leuitatis,igitur
ſumma frigiditas eſt cauſa ſummæ grauitatis , quia frigi-
tas non eſt tantæ formalitatis,quantæ eſt caliditas, ſed ſo-
lum ſequitur,quod ſumma frigiditas eſt cauſa grauitatis.
Tum etiam quia ſumma leuitas ſequitur ſummam calidi Solutio.
tatem,cum tanta diſtantia.& non abſolute, ut dicit Com.
in prima diſpu.ad.xi.& cauſa grauitatis terræ,eſt maxima
diſtantia,& ideo minor frigiditas intenſiue eſt ſufficiens,
Tum etiam quia nõ ſunt cætera paria,quia frigiditas aquę
eſt iuncta humiditati,quæ habet rarefacere aliquo modo,

A & ex conſequenti impedit ſummam grauitatem. Ideo di-
cimus grauitatem ſummam inſequi ſummã ſiccitatem, ſi-
cut illam quæ eſt in terra, præſertim cum illa ſit aſſociata
Dubium frigiditati. Sed dices, cum aqua ſit grauior aere: igitur aqua
eſt humidior aere. Patet quod conſequentia nulla eſt, quia
grauitas in aqua non prouenit ab humiditate, ſed à frigidi
Solutio. tate. Sicut in igne quod eſt elementum contrarium, leuitas
Replica. prouenit à caliditate. Si autem replicetur, ſummus effectus
prouenit à ſumma cauſa, ſed leuitas in ultimo, prouenit à
caliditate in ultimo: igitur grauiditas in ultimo, proueniet
à frigiditate in ultimo, ſic enim contrariorum effectuum
Solutio. erunt contrariæ cauſæ. Soluitur quod uera eſt propoſitio,
quod effectus in ultimo prouenit à cauſa in ultimo: ſed tũc
dico, quod in ſimplicibus grauitas in ultimo, prouenit à di
ſtantia, & ſiccitate in ultimo, quæ debetur ipſi terræ. unde
Commen. in primo canti. canti. Auicen. inquit terra eſt ſic
cior igne, & aer eſt humidior aqua, ſic itaque effectus inten
ſus in ſummo, inſequitur ſummam cauſam, unde quando
cauſæ contrariæ aliquorum effectuum, non ſunt æquæ po
tentes, nec ſunt cauſæ adęquatæ illorum effectuum contra
riorum, qui ſunt intenſi in ultimo, non oportet quod habe
ant, ut ſic, attribui contrariis cauſis ſub tali gradu ſummo,
quod ſufficit eo modo, quo poteſt eſſe: modo grauitas &
leuitas in ſimplicibus nõ ſolum actiuas qualitates inſequi
poſſunt uerumetiam paſſiuas, ut uidiſti. Et iſta uidetur eſſe
B uerior opinio, quæ teneri poteſt in hoc, in uia Ariſtote. &
Commen. in uariis & diuerſis locis, & non mihi innotuit,
niſi in longo tempore, & non ſine maximo labore uitæ
meæ. Et ſi obiiciatur contra iſtam opinionem, per auctori
Dubitatio. tatem Commenta. in. 3. Cœli & mundi, in comme. 67. ubi
habet quod ignis in actu, habet caliditatem, & ſiccitatem
in ſummo. Poſſum dupliciter reſpondere, primo quidem
Solutio. Auicen. quia arguit ad hominem. nam Auic. contra quem arguit
ibi tenebat ꝙ ignis habet ambas qualitates in ſummo, ut
eſt uidere in libro de Cœlo ipſius Auicen. cap. ultimo. ubi
ponit modum generationis ignis, ex motu cœli, ubi ex-
preſſe ponit calorem. & ſiccitatem ignis, eſſe in ſummo. Et
enim ipſemet Commen. oppoſitum tenuit in aliis locis, ut
in. 4. Meteo. com. 10. & in com. 15. ſuper primo Cãticę can
ticorum Auic. ubi habet quod aer eſt humidior aqua, ſed
aqua eſt potentior ad humectãdum corpora, & ibidem di
ADDI * cit, ꝙ terra eſt ſiccior igne. *{Et iſtius oppoſitionis etiam
fuit magnus Baſilius, in Examero ſuper primo uerbo, &
uocauit Deus aridam terram, ubi reddens rationem illius
nomenclaturæ aſſeruit, quod ſiccitas eſt proprietas terræ.
& uult ꝙ unumquodq; elementũ in ſua ſimpli citate conſi
deratum, habet unam qualitatem ſibi propriam, ut terra ſic
C citatem, aqua frigiditatem, aer humiditatem, & ignis cali-
ditatem, & hoc ratione cognoſcitur, quia elementa inexi-
ſtentia rerum cõſiderata, ſunt permixta adinuicem, ſed ſim
plicitas eorum, ratione capitur ſolum. Et iſta, uidetur fuiſſe
ſententia Ariſto. in ſecundo de Generatione & corruptio.
in tex. commen. 22. & 23. ubi Ariſto. unicuiq; elemento ui-
detur attribuere unam qualitatem in ſummo propter natu
ram iuſtitiæ diſtributiuæ inuentam in entibus. credendum
.n. eſt, cum elementa ſint de partibus quæ ſunt de integrita
te uniuerſi, quod maximo ordine inuicem connexa ſunt
Secunda ſo lutio. iuxta illud diuini Boethii in tertio de Philoſophica conſo
latione: Tu numeris elementa ligas. Aut aliter dici po-
teſt, quod Auer. uult ibi ponere differentiam inter elemen-
ta exiſtentia in ſuis locis, ubi dicuntur habere eſſe in actu,
uel eſſe liberum, & ut ſunt in mixto, in quo dicuntur habe-
re eſſe ligatum, & confuſum, nam in mixto ſunt refracta, &
qualitates eorum ſunt ambæ remiſſæ à contrariis. Sed in
propriis locis, habent qualitates in ſummo, ideſt non re-
miſſas per contrarium, noluit autem dicere propter hoc,
quod elementum habet ambas qualitates in ſummo, id eſt
in ultimo gradu, quia oppoſitum dicit in pleriſque locis.
Et ideo una unicuique elemento in ſummo debetur altera
uero eſt remiſſa, non tamen eſt per admixtionem cum con
trario. non enim ſemper remiſſio ſit per contrarium, ut
Alexan. dixit in multis locis, ut ſcribit Commen. ſecundo D
Cœli & mundi. com. 15. quod dicit, quia in cœlo eſt diffe-
rentia ſecundum magis & minus in nobilitate, quia una
pars eſt nobilior alia, nam ſtella eſt nobilior pars ſui orbis
& propter hoc non ſequitur, ut ſit cœlum compoſitum ex Cõ armis.
cõtrariis uirtutibus. Quod autem multi decepti ſunt incre-
dẽdo oppoſitum, & quod terra ſit ſumme frigida, propter
maximam remotionem cœli, quæ largitur frigiditatem &
grauitatem & quietem, ut dicit Comment. ſecundo Cœli * ADDI. Nam unicuiq; corpori ſimplici debet una qualitas ſimplex appropriari.
& mundi com. 94. nihil eſt, quia actus actiuorum ſiunt in
patiente diſpoſito, & poteſt aliquis effectus ex diuerſis cau
ſis uariari, unde terra non eſt capax ſummæ frigiditatis,
quia illa fuit præoccupata ab aqua, quæ non potuit habe-
re ſummam humiditatẽ, quia illa fuit præoccupata ab ae-
re, qui non potuit habere ſummam caliditatem, quia ignis
præuenit aerem in hoc, natura enim eſt cauſa ordinis & tri
buit unicuique quod ſuum eſt. Amplius illa diſtantia non
ſufficit, quia eſt cauſa priuatiua, & ſi inuenitur locus in quo
Ariſto. & Commen. aſſerat terram eſſe frigidiſſimam, ut in Terram eſſe frigidiſſimam quomodo gloſſatur.
primo Meteo. gloſſa ad intellectum datum, quia uidelicet
frigiditas eius non eſt admixta calori, non tamen in gradu
frigiditas terræ eſt maior frigiditate immo aqua eſt illo
modo primum frigidorum, & iſta fuit ſine dubio mens
Ariſt. & Auer. in ſecundo de Generatione & corruptione,
& Alexand. Aphrodiſei in comme. ſuper libro Meteor. Et
quod dicit Auicen. in hoc non eſt ſufficiens, qui reſpiciens E
ad ſolam diſtantiam à motu, dixit terram eſſe frigidiſſimã,
& non inſequitur conſequenter Auicen. ſua principia, nam
ipſe tenuit in prima Fen primi, doctrina prima. in capit. de Cõtra Aui.
complexionibus humorũ, quod frigidius quod eſt in cor-
pore noſtro eſt phlegma, & tamen attribuitur aquæ à præ
dominio, & melancholia attribuitur terræ à prædominio. Opinio diui Tho.
Similiter etiã quod dixit Diuus Thomas ibi, quod ignis
eſt ſiccior terra, propter caliditatem conſumentem & adu-
rentem humiditatem, nam motus cœli, eſt cauſa caloris in
eo, quod poteſt calefieri. & ideo neceſſe eſt, quod in illa
materia maxime profundet, quæ ſemper eſt iuxta uelociſ-
ſimum motum. unde hæc eſt materia ignis, unde ignis eſt
calidiſſimum omnium calidorum, ut dicetur ſecundo
Metaph. & ideo potentior eſt caliditas ignis ad conſumen
dum humidum, quam terræ frigiditas: & ideo concludit,
quod ignis eſt ſiccior terra. Sed cum reuerentia hoc non
mouet, quia caliditas illa ignis, non eſt in actu, ut dicit Ale Contra S. Tho.
xand. & Commen. ex mente eius in commẽto allegato ſu-
per lib. canticæ, & in quarto Cœli comme. 32. ibi enim eſt
maxima raritas, & non eſt caliditas illa combuſtiua, ſicut
eſt caliditas iſtius ignis, qui eſt in extranea materia, iſte enĩ
eſt, qui eſt in fine ebullitionis, & feruoris, ut dicit Comen. F
in ſecundo de Generatione & corruptione in comme. 21.
ubi expreſſe inquit, & Alexand. dicit quod hoc non inueni
tur niſi in igne, qui eſt hic, ignis autem qui eſt hic in ultimo
continentis, nõ eſt in fine caliditatis, & ebullitionis. Et hoc Quomodo caliditas ſit in ſummo in igne, & quo non.
ut alias declaraui, intelligitur quantum ad actum ſecundũ
quia nõ ſumme calefacit ille ignis propter maximam rari
tatem, nam ut inquit Commen. ſecundo de Anima, com-
men. 97. maxima dimenſio quam recipit materia, eſt rari-
tas cum qua ſtat forma ignis, tamẽ bene caliditas illa, quã
tum ad actũ primũ in illo igne, eſt ſumma in gradu, & ideo
Commen. ibi dicit, & in hoc eſt quæſtio de qua perſcruta-
bimur. Dico igitur, ꝙ illa caliditas ignis, licet ſit ſufficiens
ad conſumendum omnem humiditatẽ, tamen non eſt ſuf-
ficiens ad largiendum ſummam ſiccitatem, quia illius nõ
eſt capax materia ignis, ſed materia quæ ſtat ſub forma ter
ræ. unde in gradu, terra eſt ſiccior igne, licet ſiccitas ignis,
nõ ſit permixtione alicuius humiditatis facta remiſſior. un
de imaginari debemus, cœlum & naturam largiri ordine
quodam huiuſmodi formas & qualitates, quia bonũ uni-
uerſi conſiſtit in ordine. *{Iſta in ueritate uidetur eſſe prin- *ADDI.
cipalis cauſa quod formæ proueniũt ab agente eo modo
quo aptæ ſunt peruenire, unde ſicut dicunt Medici & Ga-
len. compoſitio inſequitur complexionem & rem du-

G nam, mulier habet inſtrumenta urinæ latiora maribus, & ubera maiora, & tamen mas eſt calidior fœmina, natura enim cum minori inſtrumento, poteſt ſecundum exigentiam finis producere in materia perfectiorem effectum, & ita quia formæ elementorum ſunt diuerſæ, & requirunt diuerſas proprietates emanare a corpoce cœleſti, ſicut ſua natura requirit, & ita qualitates primæ non uidentur eſſe cauſa adęquata grauitatis & leuitatis, & Com. in. 3. cœli dicit illam rationem eſſe a ſigno de aere ꝙ ſit grauior quam leuioc, quia uidit quod nõ eſt cauſa adęquata in ueritate.}

Aegidius.

Et quod dixit etiam dominus Aegidius Ro. in illa quęſtione diſtinguendo de duplici frigiditate inuenta in elementis, uirtuali uidelicet ſeu celeſti & elementari. Non uidetur cum ſupportatione dictum rationabile in uia Peripateticorum, præſertim ponentium corpora cœleſtia agere lumine & motu, ut declarauit Comme. egregie in. 2. cœli & mundi, in cõ. 41. tum etiam quia non oportet multiplicare entia ſine neceſsitate in uia ipſorum. unde ipſi omnẽ alterationem in ſubſtantia in iſtis inferioribus, reducũt ad quatuor primas uirtutes, ſeu qualitates elemẽtorum, ut eſt uidere a Philoſopho in 2. de Generationę & corruptio. & in. 4. Meteo. Et ſimilitec non ſufficienter ex combinationibus uirtutum iſtarum, Philoſophus uenatus fuiſſet numerum quaternarium elementoru m. unde rationes iſtorũ reſpicientium ad diſtantiã cœli, in hac materia uidentur peccace per fallaciam conſequentis, ſi bene conſideras. Præterea,

Contra Aegidium.

H Etiam ſenſus tactus de qualitatibus tangibilibus, eſt uerus iudex, & non uidemus aliquam differentiam intec frigiditatem, quam Aegidius nuncupat cœleſtem, & illã quę eſt elementalis. Sed remanet una difficultas, contra iſtam deciſionem, quia Aciſt. in, 4. Meteo. in text. com. 39. inquit, dicuntur autem elementorum propriiſsime, ſicci quidem terra, humidi uero aqua, & ita uidetur quod aqua erit primum humidorum. Niſi eſſet quod Ariſto. loquitur ibi de iſtis elementis, ut ueniunt ad compoſitionem mixti: in mixtis enim uniuerſaliter reſidentibus circa medium iſta duo elementa quantum ad molem dominantur terra & aqua. unde memoriæ mãda hoc, quod ſecus eſt de elementis in ſe conſideratis, & ſecus ut ſunt in mixto, unde ſimilẽ ſolutionem dat Com. in. 4. Meteo. in cõ. 1. de qualitatibus primis, cum tamen dicãtur a Philoſophis omnes eſſe actiuæ, & tamen ibi dicitur ꝙ duæ ſunt actiuę, & duæ ſunt paſsiuę, inquit enim ꝙ licet quatuor qualitates in ſe conſideratæ, ſint actiuæ, quia ſicut calor generat calorem, & frigus generat frigus, ſic humiditas generat humiditatem, et ſiccitas ſiccitatem, tamen ſi conſiderentur in generatione mixti, quia

Difficultas contra deciſionem.

Solutio prima.

Duplex cõſideratio de elemẽtis haberi poteſt.

I duæ iſtarum inueniuntur dominari & obtinere, duæ uero dominatæ. Vnde Ariſto. ibi diffiniens mixti generationẽ dixit tex. cõmen. 2. Eſt autem ſimplex & naturalis generatio permutatio ab his uirtutibus, cum habeant rationẽ ex ſubiecta materia unicuique naturæ in ſe igitur aer eſt humidior aqua, tamẽ in ordine ad mixtum, plus operatur humidum aqueum, & ſiccum terreum, quo ad molẽ. Aut aliter ſolui poteſt, ꝙ quo ad ſenſum aquę humidũ eſt manifeſtius, plus enim humectat aqua, quam aer in ſe, tamen aer eſt humidior, & ita etiã dicit Cõmen. in prædictis locis. Prima tamen ſolutio, eſt de mente Philoſophi, ut patet ipſum inſpiciẽti ibi, quia inquit ꝙ aqua, et terra materia ſunt corporum compoſitorum, paſsiuæ autẽ qualitates ſunt aquæ humiditas & terræ ſiccitas. quia iſta quo ad molem in mixtis dominantur, præſertim perfectis, & reſidentibus circa medium. Sic igitur intellexiſti, quomodo non eſt ſemper uniuerſalter uerum remiſsionem fieri per admixtionem contrarii, quia non omnia contrarietatem habẽt. Nec uniuerſaliter res habens contrarium, remittitur per ſuum contrarium niſi ubi ad inuicem miſcentur, & agunt inuicem.

Solutio alia

Propõ. 19.

Nullum uiolentum perpetuum.

Gloſſa Conciliatoris in differentia. 24.

VVLGATA nimis eſt propoſitio, & ſcribituc in 2. Cœli & mundi, in text. com. 18. Gloſſant nonnulli iſtã propoſitionem, ut Conciliator in differentia. 24. & ſequaces dummodo cauſam non habuerit ſempiternam, & hoc addunt propter modum perpetuum ignis circularem, & aeris in propria ſphæra, & propter fluxum & refluxum maris, & propter mediam aeris regionem quæ perpetua frigiditate affecta eſt. Similiter etiam propter terram, quæ contra propriam naturam, detecta eſt in ſui cõnexo. Et hoc, ut aiunt, cõtingit propter ſtellas quaſdam, quæ ſunt extra Zodiacum prohibentes Oceanum, & ſunt in polo Septentrionali, quæ quidem omnia uiolenta ſunt & perpetua, quia cauſam habent ſempiternam. Auec. autem in tertio Cœli & mundi in com. 20. & in 2. Meteor. aliter ſentice uidetur, uult enim huiuſmodi motus in talibus elementis inuẽtos non eſſe naurales, quãdoquidem non ſunt à principio intrinſeco, quia fieri non poteſt, ut duo motus naturales uni corpori ſimplici debeãtur. Sed dicit iſtos motus etiam uiolentos non eſſe, cum ſint perpetui, & ſic imaginatus eſt dicere, ꝙ tales motus ſunt neutri. In cõſimilem ſolutionem deuenit beatus Tho. in. 1. Cœli & mundi, in lectione quarta dicit enim ꝙ ille motus non eſt naturalis, neque uiolentus, ſed eſt quodammodo ſupra naturam, quia talis motus eſt ex impreſsione ſuperioris agentis, puta corporis cœleſtis. Et quia aliquis obiicere poſſet ꝙ tunc igitur talis motus eſſet uiolentus, cum ſit ab extrinſeco motore, ideo ſubdit ꝙ talis motus uiolentus nõ eſt, quia talia corpora apta nata ſunt moueri, ſecundum ſui naturam a ſuperiore corpore. Sed contra iſtos uiros, nobis occurrit multiplex dubitatio. Primo quidem quia nullibi apud Ariſto. leginius dari aliquem motum ſimplicem præſertim, qui neq; naturalis ſit neque uiolentus. nam. 7. de Phyſico auditu, omne quod mouetur, aut mouetur ab intrinſeco, aut mouetur ab extrinſeco. Si ab intrinſeco, patet quod ille motus ſit naturalis, quia natura eſt principium motus eius, in quo eſt per ſe, & non ſecundum accidens. Si autem talis motus fuerit ab extrinſeco, tunc talis motus eſt uiolentus unde ibi diuidit ſpecies motuum uiolentorũ, ut pulſio uertigo, tractio, uectio, & expulſio, ſicut patet tex. com. 10. unde in motoribus & motis corporeis, de quibus loqui uidetur ibi, ſequitur, ꝙ omne corpus quod ab extrinſeco motore mouetur, quod tale uiolenter moueatur. & ita uidetur ſequi, ꝙ ſi talia corpora a motore extrinſeco perpetuo mouẽtuc, quod uiolenter moueantur. Nec uidetur dictum ſancti Thomæ, ſalua pace, ſatisfacere in hoc, dũ dicit, ꝙ talia corpora ſunt apta nata moueri a ſuperiori corpore, nam quæramus ab ipſo talis aptitudo in eis inuenta, ut ſic moueantur, aut eſt ex parte materiæ, aut ex parte formæ, aut eſt ex parte coniũcti. non primum neque ſecundum dari poſſet, quia tunc talis motus eſſet naturalis, quia eſſet a principio aliquo intrinſeco. unde dicimus ꝙ elementa naturaliter alterantur, licet non habeant principium intrinſecum ſuę alterationis actiuum ut dicit Themiſtius, & Commen. in principio ſecundi Phyſicorum, quia tamen habent principium intrinſecum paſsiuũ ideo natura dicimus talia alterari, non uiolẽtia, & pręterea ſequeretur, uni corpori ſimplici, duos motus ſimplices a natura competere. Si autem talis aptitudo non eſt ex parte principiorum intrinſecorum, ſed ex merito compoſiti, tunc iſta rectius dicitur potentia, quam aptitudo: ſicut dicimus, quod lapis poteſt moueri ſurſum, licet non ſit aptus illuc moueri. Patet autem, quod omnis potẽtia inuenta in aliquo mobili, ſi reducatur ad actum ab extrinſeco motore, ad aliquam formam, ad quam ab intrinſeco inclinationem nõ habet, dicitur reduci per uiolentiã, unde etiam motus ferri ad magnetem. ſimpliciter eſt uiolentus, & ſecundum quid naturalis dici poteſt. Amplius cõtra Commen. & diuum Thomam data illa reſponſione, quod dabilis eſt motus, qui non eſt naturalis neque uiolẽtus, tunc ſolueretur ratio Ariſto. in primo de cœlo & mundo in text. comment. 76. & 77. & infra ubi demõſtrat quod non poteſt eſſe aliuſ mundus. Nam unum de ſuppoſitis, & præcipuis fundamentis illius demonſtrationis eſt illud, quod omnia quæ mouentur, aut natura mouentur,

Auic. opinio.

Opinio beati Thomæ.

L

Contra Auer. & diuũ Thomã.

K

M

aut

A aut uiolentia mouentur unde inquit, ꝙ ſi eſſet alius mun-
dus, eſſet alia terra, & tunc illa, aut moueretur ad medium
iſtius mundi naturaliter, aut uiolenter, & quodcunque da-
tum fuerit, ſemper ſequitur inconueniens, ut deducit. mo-
do dicam ſibi illam rationem procedere ex inſufficienti, &
per conſequens peccat per fallaciam cõſequentis, quia nõ
aſſumit omnes cauſas ueritatis. Nam talis terra poteſt mo-
Eualio. ueri motu, qui non eſt naturalis, neque uiolentus, ſed mo-
tu neutro, ut loquitur Auer. uel motu ſupra naturam, ut lo
quitur diuus Thomas. Niſi uelint dicere illam rationem
non demõſtrare ſimpliciter, ſed ad hominem, quia proce-
dit ex datis, ꝙ nullus nũquam ex expoſitoribus dixit: im-
mo illa ratio innuit ſup principia data, & conceſſa in Phi
loſophia Ariſ. tam in libris de motu, quam etiam in libro
Opinio ꝓ coeli & mundi. Et ideo aliter mihi occurrit dicere in hoc,
pria. quod propoſitio propoſita locum habet per ſe, ſed poteſt
cõtingere oppoſitum per accidens, unde nulla cauſa natu-
ralis per ſe, producit effectum uiolenter perpetuo duratu-
rum. Sed ſi euenit, eſt per accidens, unde qui corpus cœle-
ſte per ſe mouetur motu circulari, cui accidit, inquãtum ſic
mouetur, quod ignis locetur ſub eo, inde prouenit quod
ignis locat' perpetuo mouetur tali motu, unde etiã ignis
per accidẽs ſic mouetur, quia non ratione ſui habet illum
motum, ſed quia eſt ſub cœlo locatus, & ſimiliter cœlo in
quantũ circulo mouetur accidit, ut ſic quod ſub eo ſit cor
pus rectarum dimẽſionum locatum ſub illo, & ideo gloſ-
B ſa Conciliatoris, & aliorum non procedit, quia illi imagi-
nantur aliquam cauſam per ſe intendere aliquod uiolen-
tum perpetuo duraturũ, ſed hoc non eſt uerũ. Vnde Ariſt.
ratio in ſecũdo Cœli ſic procedit ſecũdum uiam noſtram.
nam ubi probat, quod neque cœlum, neque cœli pars ali
qua uiolenter poteſt quieſcere, quia tunc non poſſet eſſe
ſempiternus motus. loquitur enim in his quæ ſunt per ſe,
non per accidẽs, quia per ſe in omni motu circulari requi
ritur aliquod per ſe quieſcẽs in medio. Nam multa per ac
cidens intenta a natura perpetuo durant. Nam corruptio
perpetuo durat, tamen per accidens eſt intenta a natura, &
generatio per ſe, ad ea autem quæ ſunt ſimpliciter uiolen-
ta non poteſt eſſe per ſe naturæ intẽtio. Natura enim ſem
per rei melioris, quo ad eius fieri poteſt auſtrix ẽ, ut ſæpe
dixit Ariſt. Nam ſi quid uiolentum per ſe perpetuari poſ-
ſet, tunc aliqua potentia fruſtra eſſet in natura, quia ſi ali-
qua natura habet appetitum naturalem ad aliquã formã,
qui appetitus nunquã reducetur ad actum. tunc igitur De-
us & natura fruſtra illum appetitum indidit illi rei. Cuius
oppoſitum dicunt Philoſophi. nam primo Cœli, te. com.
32. Deus & natura nihil fruſtra faciunt. Pro complemento
tamen, & pro excludendis multis obiectionibus, quæ fieri
C poſſent contra nos, iuxta iſtã uiam, aduerte ꝙ talia elemen
ta, licet in propriis ſphæris per accidẽs uiolenter mouean
tur, tamen quando ſunt extra ſua propria loca, mouentur
ADDI.* ſuo motu naturali, qui rectus eſt. * {ubi aduerte, ꝙ ſicut
anima in animalibus & plantis, eſt illa quæ dat terminum
in motu augmenti non ignis, quia ipſe appoſito combuſti
bili augetur in infinitũ, ſed in hoc regulatur ab anima, ita
eſt in uniuerſo, ꝙ Deus glorioſus eſt forma communis &
uniuerſalis, imponens terminum & legem corporibus cœ
leſtibus & elementis, quia ſunt partes primariæ uniuerſi, &
ideo ſcriptura dicit ꝙ ſapientia Dei, legem ponebat aquis
* ne tranſirent fines ſuos.} Et ſic etiam dicimus de terra, ꝙ li
cet ſecundum aliquam ſui partem, non ſit naturaliter loca
ta, quia hoc præcipue eſt ratione finis & Dei, diſponentis
propter habitationem, tamen pro maiori ſui parte, non ca
ret ſua diſpoſitione naturali. Pro hoc facit auctoritas Cõ
men. in. 2. Cœli & mundi, com. 108, ubi habet ꝙ omnis res
ſemper aut plures inuenitur in ſua diſpoſitione naturali,
non uiolenta, & forte ita eſt de figura terræ, quæ eſt ſepa-
rabilis a parte, nõ a toto, ſicut eſt de generatione, unde Phi
loſophi, nullum uiolentum per ſe, & ſimpliciter, & ſecun-
dum totum negarunt poſſe perpetuari, tamen ſecundum
quid, & per accidens, illud incõuenit. Nec uideatur tibi no
uum hoc, quia multæ ſunt propoſitiones per ſe ueræ in
ſcientia naturali, quæ tamen ſunt falſæ per accidens, ſicut
dicit Commen. in ſexto Phyſi. in com. 15.

Propõ. 20.

Vnum ſubiectum habere niſi unam formam, eſt impoſſibile.

Rõ & ꝓbõ propõnis.

PROPOSITIO eſt Auer. in libro de ſubſtantia orbis
Ratio eſt, quia unius rei eſt unum eſſe. Nam id quod
eſt unum, eſt unũ per ſuam formam unicam, quia eſt unũ
per id quod eſt, ſed habet eſſe per formam ſuam, quia ſi
non daretur una forma, nõ daretur per quod eſſet unum,
niſi per aliquod poſterius ad ſuum eſſe, quod eſt ipſa ma-
teria. iſta eſt probatio Commen. in. 3. de partibus Anima- Limitatio. propõnis.
lium in ca. de corde. Intelligitur autem propoſitio de for
ma ſubſtantiali, quia per formam ſubſtãtialem, res eſt hoc
aliquid, & in actu. 2. de Anima, tex. com. 2. Et ideo quicqd
aduenit enti in actu eſt accidens. unde Commen. 1. Phyſi.
com. 63. & 69. inquit ſi materia haberet aliquam formam
ſubſtantialem ſibi propriam, nullam aliam poſſet recipere Inſtantia.
illa remanente, & tota tranſmutatio eſſet in accidentibus,
& generatio eſſet alteratio. Sed eſt inſtantia in uia eius, de Solutio. 1. & aliorum.
elementis quæ ſecundum ipſum in. 3. Cœli & mundi, in
com. 67 ſunt in mixto formaliter. Ad hoc autẽ dupliciter
reſponderi poteſt, primo quidem, ꝙ tales formæ in mixto
ſunt quaſi in eſſe medio, inter ſubſtantiam & accidens, ſed E
propoſitio allegata, locum habet de formis, quę ſunt uerę
ſubſtantiæ, quæ uidelicet, non intenduntur nec remittũtur
quo ad eſſe ſubſtantiale, & cum hac gloſſa proceſſit Burle
us in. 1. Phyſi. in expoſitione tex. com. 69. & multi præclari
Auerroiſtæ poſt ipſum. unde formæ elementales, cum ſe-
cundum Auer. ſint multum imperfectæ, & intendantur, &
remittantur, poſſunt eſſe in una & eadem parte materiæ. ſe Solutio propria.
cus autem eſt de formis completis, & perfectis, & iſtũ mo
dum dicendi, nos etiam imitati ſumus in pleriſque locis.
Nunc tamen occurrit mihi ſubtilior dicendi modus, & ad
quod ſemper unum ſubiectum non habet niſi unã formã.
& ad argumentũ de mixto, dico ꝙ ſubiectum receptiuum
formæ mixti, quod eſt unum, non habet niſi unam formã.
tale autem ſubiectum non eſt niſi prima materia informa-
ta per quatuor formas elementales: nam elemẽta concur
runt ut ſubiectum, & forma ſola mixti, concurrit in rationẽ
formæ, & iſta eſt uera mens Auer. in. 3. Cœli & mundi, cõ.
67. ſi bene aduertis. Nam ibi mouet dubium cõtra ſe, quõ
fieri poteſt, ꝙ materia habens formas elementarias, poſſit
recipere ulteriorem formam, cum recipiẽs debeat eſſe de
nudatum a natura recepti. Et ſoluẽdo dicit gloſſando, pro
poſitionem illam, ſi ſubiectum fuerit receptiuum omnium F
formarum oportet tale ſubiectum eſſe denudatum ab om
ni forma, ſicut eſt prima materia, quæ ſecũdum ſui naturã
eſt receptiua omnium formarũ, & ideo nullam habet for-
mam de ſe, ſed eſt in potentia ad omnem formã. Si autem
ſubiectum non fuerit receptiuum omnium formarum, ſed
alicuius non oportet ipſum denudatum eſſe ab omni for-
ma, ſed ſolummodo a forma, reſpectu cuius eſt in potẽtia
receptiuũ, ſicut dicimus de organo tactus, quod nõ opor-
tet ipſum eſſe denudatum ſimpliciter a qualitatibus tangi
bilibus, ſed reſpectu illarum, reſpectu quarum eſt in poten
tia, ideo enim æqualiter calida, & æqualiter frigida nõ ſen
timus, ut patet. 2. de Anima tex. cõ. 118. Elementa autem, ut
inquit, ſunt ſubiectum receptiuum, nõ omnium formarum
ſimpliciter, ſed reſpectu mixti, ideo non oportet ꝙ ſint de
nudata ſimpliciter ab omni forma, ſed a forma mixti tan-
tum in hac igitur ſolutione concedit elementa eſſe ſubie *ADDI.
ctum mixti, & ſic ſemper unum ſubiectum recipit unã for
mam. * {Confirmatur, quia natura, ut dicit lucidiſſimus
Them. in. 3. de Anima, cap. 27. ſemper imperfectioribus uti
tur loco materiæ, reſpectu perfectorum, & ſemper utitur,
perfectioribus loco formarum, reſpectu imperfectorum,
& ideo dicit intellectum agentẽ eſſe ſupremam hominis
formam. deforis tamen perficientem & dantem eſſe, & eſt

G forma formarum,ut dicit.}Et cõfirmatur,quia certum eſt
* ꝙ mixtum componitur ex quatuor elementis, nõ tanquã
ex partibus ſecundum quantitatem,ſed ſecundum qualita
tem. Non enim mixta,ut inquit Com.in 2.de Generatione
& corruptio.com.48.ſunt in elementis in potentia, ſicut,
partes in continuo,quę ſunt in potentia,ſicut partes quouſ
que diuidantur,& fiant partes in actu. Sed differunt, quia
ADDI.* iſtæ ſunt partes in quãtitate,& illæ in qualitate.*{Amplius
Commen.3.de Anima com.36.omnia quorum ſubiectum
eſt unum,& quorum unum eſt perfectius altero,ſemper re
ſpectus perfectioris ad imperfectius, eſt reſpectus formæ
ad materiam,ſed formæ mixti & formæ elementariæ eſt
ſubiectum unum, quia materia recipit utrunque ordine
quodam.12.Meta.com.11.& 3.Cœli.67.& forma elemen
ti eſt imperfectior forma mixti,igitur forma elementi re-
ſpectu mixti,concurrit ut materia,& forma mixti ut forma
reſpectu eius. Amplius Com.1.Phyſi.com.82.ponit conue
nientiam & differentiam inter ſubiectum primum & ſecũ
dum,dicens ꝙ ſubiectum ſecundum, & primum conue-
niunt in hoc,quia ꝙ generatum ex eis inuenitur per ſe,ſed
differunt,quia primum eſt in potentia pura,& ſecundũ in
actu,aut modo medio,& per conſequens mixtum cũ gene
retur ex pluribus uno ſubiecto,ut dicit ibidem primo & ſe
cundo ex utriſq; per ſe generari dicitur,licet unũ ſit remo
* tum & aliud propinquum.}Quod autem moderni dicere
H uoluerunt elementa in mixto non concurrere in ratione
Contra modernos. ſubiecti deriſio eſt,quia dicunt ꝙ concurrunt,ut diſpoſitio
nes ſubiecti,nã aperte contradicunt Auer.in ſolutione prę
dictę dubitationis. Nam illa ſolutio manifeſte declarat ele
mẽta eſſe uerum ſubiectum reſpectu mixti,ſicut patet recte
Cã erroris. ponderanti uerba eius. Sed cauſa erroris eorum fuit, quia
Ariſto.in primo de Generatione & corruptio.aperte dicit
in tex.cõ.24.generatio & trãſmutatio totius in totum, nul
lo ſenſibili remanente,ut ſubiecto:modo ſi elemẽta in mix
ti generatione,ut aſſerunt,remanerent ut ſubiectum, tunc
quando mixtum corrumpitur,tunc in tali tranſmutatione
remaneret aliquod ſenſibile ut ſubiectum: elementa enim
Solutio motiui eorum. ſunt ſenſibilia corpora. Sed hoc dictum eorũ nullum eſt,
nam mixtio non eſt generatio ibi diffinita,ſicut clare teſta
tur Ariſto.in fine primi de Generatione & corruptione in
tex.com.83.nam mixtio eſt miſcibilium alteratorũ unio,
unde mixtioni nõ opponitur corruptio.ſed diſſolutio:ge-
nerationi uero oppoſita eſt corruptio,& hoc etiam expreſ
ſe teſtatur Cõmen.in 2.de Generatione & corruptione, in
com.48. Vnde æquiuocatio decepit eos. Nam generatio
Aequiuocatio eſt in uariis diffinitionibus generationis. diffinita in lib.de Generatione & corrup.eſt alia à genera-
tione diffinita in 4.Meteo.ubi dicitur, Eſt autem ſimplex &
naturalis generatio,permutatio ab his uirtutibus,cum ha-
beant rationẽ ex ſubiecta materia unicuiq; naturæ, & alia
I eſt diffinitio generationis,data in libro de morte & uita
ab Ariſtot.in qua dicitur generatio eſt prima participatio
animæ,in calido naturali,& uita eſt eius permanſio. Mani
feſtum eſt enim,quod diffinitio prima data in libro de ge-
neratione & corrupt.competit generationi, in qua unũ fit
ex uno,quia ibi agitur principaliter de generatione,& mo
do generationis elementorum, ſicut bene notauit Ioan.
Gram.in primo illius libri,& ſicut eſt rei ueritas:unde Ariſ.
librum illum in ſecundo de Anima appellat librum de ele
mentis,ut patet in text.com.117.ut exponit ibi Cõmen. &
Themiſt.in tali autem generatione unius ex uno fit tranſ
mutatio totius in totum,nullo ſenſibili remanente ut ſub-
iecto. Et ratio eſt,quia ut teſtatur Commentator in pleriſq;
locis.elemẽta non diuiduntur,niſi in primam materiam&
in formam,unde Commentator tertio Cœli & mundi.cõ.
31.inquit quod elementum æquiuoce dicitur de elemẽtis
ſimplicibus ſcilicet de prima materia & forma de quibus
Ariſ.egit in Phyſicis,& de elemẽtis quæ ſunt corpora,quia
dum compoſitum diuiditur, non remanent, ſed forma
corrumpitur,& materia induit aliam formam, ſecus au-
tem eſt de elementis,quæ ſunt corpora,quia quando mix
tum diuiditur talia remanẽt. Generatio autem diffinita in

quarto Meteororum eſt illa,in qua unũ generatur ex plu- K
ribus,& illa eſt idem ſubiecto cum mixtione, & in tali eſt
neceſſarium,quod aliquid ſit ſenſibile, quod concurrebat
in ratione ſubiecti. Dicas igitur,quod omne corpus & ſub
ſtantia compoſita,aut eſt de numero ſimplicium, aut eſt
mixtum,ſi fuerit ſimplex, ſunt quatuor elementa,tunc pri-
ma materia dimenſionibus interminatis,& qualitatibus di
ſpoſitionibus prædiſpoſita,non habet niſi unam formam
a qua ipſum elementum fit hoc aliquid,& in actu. ſi uero
fuerit mixtum,tunc ſubiectum eſt totum,reſultans ex ma-
teria & quatuor formis elementorum ibi refractis, & ibi
eſt una forma ſola,uidelicet forma mixti. Sed dubium pul Dubitatio.
chrum eſt de homine in quo eſt anima cogitatiua, & ani-
ma intellectiua,quæ ſunt formæ ſubſtantiales perfectæ, &
ſunt diſtinctæ ſecundum perfidum Auerr. Dicimus nos Solutio eſt nemine ſecundum aliquos.
quod illi qui ponũt de mẽte eius animam intellectiuam,
habent maximam difficultatem, dicendo ipſam dare eſſe
formaliter homini & oporteret iſtos dicere conſequenter
quod totum aggregatum ex elementis,& anima cogitati-
ua ſit uere ſubiectum,& anima intellectiua ſit ſola forma
hominis. ſic enim unum ſubiectum habebit ſemper unam
formam,tamen illi habent uarias reſponſiones, & extra- Solutio propria.
neas a mente iſtius hominis,ut alias probaui. Nobis au-
tem tenentibus mentem eius fuiſſe animam intellectiuam
eſſe poſtremam hominis perfectionem,ſicut nauta nauis,
nullum inconueniens contingit,nam homo habet eſſe per L
unam formam,quæ eſt anima. A forma autem quæ non
eſt anima,ſed intellectus,aut ſi eſt,eſt aliud genus animæ,
habet ſolum operari. Vnius igitur rei,eſt forma perficiens,
quia eſt unum eſſe. * {Quod autem anima intellectiua * ADDI.
ſecundum Auer.non ſit uera forma hominis dans eſſe de-
ducitur, quia nullum corruptibile eſt uera materia æter-
ni.gloſſa eſt Commen.tertio de Anima,commen.36. licet
corruptibile reſpectu ęterni, poſſit habere reſpectum, &
propoſitionem naturæ,ſed non uere, ſic enim Comment.
ibi ſoluit inſtantiam de intellectu in habitu,& primis pro-
poſitionibus & intellectu agente,ut patet intuenti,& in eo
dem commento dicit,quod poſtrema forma quæ in no-
bis eſt compoſita ex intellectu in habitu,& intellectu agen
te per quam creamus intellecta, & intelligimus ea, & eſt
opinio Alexand.& ut inquit Comment.etiam eſt opinio
Ariſtote.} Et ſi arguatur contra hoc, nam Comment.pri-
mo Phyſico. comment.primo,inquit quæcunq; ſunt præ
ter primam materiam,& ultimam formam, cuiuslibet re-
rum naturalium,ſunt materiæ compoſitæ,& formæ com-
poſitæ. Amplius primo Metaphyſi. comment.17.inquit, Dubia.
quòd prima materia nõ habet aliquam formam in actu,&
ex eis quę recipit nullam habet formam omnino,neq; uni M
uerſalem,neque particularem,ſed primo recipit formam
uniuerſalem,& poſtea mediante forma uniuerſali, reci-
pit formas alias,uſque ad indiuiduales. Dicimus ꝙ prima
materia,quæ eſt prima in uia compoſitionis,& ultima for
ma in uia compoſitionis,iſtæ dicuntur cauſæ ſimplices ip
ſius mixti,elementa autem in mixto remanentia,ſunt ma-
teriæ compoſitæ,& formæ compoſitæ,quia talia nõ ſunt
naturæ,ſed naturata,ideo nuncupantur per Auerroem ta-
lia materiæ compoſitæ,& formæ cõpoſitæ,quia non ſunt Solutio ad primum
materia,neque forma, ſed ſunt materia compoſita cum
forma,& ſunt forma compoſita cum materia, unde mate
ria prima in ſe conſiderata,eſt materia ſimplex, & cauſa
ſimplex,& forma ultima in uia compoſitionis,quæ perfi-
cit & dat eſſe,etiam eſt forma ſimplex,ſed elemẽta media
quæ ſunt proximum ſubiectum formæ mixti, ſunt mate-
ria compoſita cum forma,& ſunt forma compoſita cum
materia. Vnde Commen.tertio Cœli commen.29. ens in
potentia non inuenitur niſi in ente actu.3.Phyſic.com.65.
ſcribit declarando hoc,& debes intelligere hic per dela-
tum,nõ illud quod dicitur in ſubiecto,aut de ſubiecto, ma
teria enim nõ dicitur de ſubiecto,nec in ſubiecto:ſed dela-
tum accipitur hic,loco eius quod nõ inuenitur niſi in alio
& hæc eſt diſpoſitio materiæ,& diſpoſitio accidẽtiũ,& for
marum

A marum,ſed accidētia & formæ differunt a materia in hoc quod ſunt in ſubiecto,aut de ſubiecto, materia autem eſt ipſum ſubiectum,intendebat igitur per dictum illud, in quo materia conuenit cum accidentibus,& formis, Et qd non inuenitur per ſe,ſed in aliquo.ſ.in compoſito,& cum aliquo.ſ.cum forma,& iſta eſt melior expoſitio, quæ dari poteſt ſuper illa auctoritate,quicqd dixerit Burleus & alii

ADDI. * ibi. * {Sed in expoſitione mea remanet difficultas, quia propoſitio Com.eſt uniuerſalis reſpectu cuiuslibet rei naturalis,ut dicit,modo expoſitio ſaluat dictū Com .in mixtis tantum. Reſpondetur,ꝙ ſic debet intelligi,ꝙ forma ſimplex in omni habente formam,eſt illa quę dat eſſe,& talis in elementis eſt forma ipſa,unde in elementis non eſt aliquid præter naturam primam,& ultimam formam, quia ſunt ſimplicia,ſed mixta inter primam materiā, & ultimā formam,habent materias compoſitas,& formas compoſitas modo prædicto.in ſaluando igitur Auer.ſufficit ꝙ ultima forma eſt illa quæ perficit.} Ad ſecundum dico,ꝙ nō

Solutio ad ſecundā obiectionem contra Ioan. de Gandauo. fuit mens Auer.ꝙ formæ multiplicatæ ſint realiter in rerū natura ſicut ſunt prædicata quiditatiua,quæ plura ſunt, & de uno dicuntur,ut uoluit Ioannes de Gandauo. Nam nō per aliam formam homo eſt uiuens,& per aliam eſt animal.uegetatiuum.n.eſt in ſenſitiuo,ſicut trigonū in tetragono,ex.2.de Anima,in tex.com.31.nec per aliam formā

B Sortes eſt Sortes,& per aliā eſt homo. Nam ut colligitur ex.7.ex Primæ philoſophiæ,tex.com.11.quæcunq; per ſe quiditatiue prædicātur de aliquo,illa ſunt eiuſdem naturę & eiuſdem rei,quia non oportet ꝙ entia multiplicentur ſine neceſſitate,in uia Philoſophorū quia natura nihil fruſtra operatur,ſed per eandem formam realiter loquendo, idem reponitur in genere generaliſſimo,& in genere ſubalterno,& proximo,& in ſpecie, tamen forma illa ſecundum naturam,quæ nō facit ſaltum,nec progreditur de extremo ad extremum,ſine medio & eſt cauſa ordinis, prius intelligitur coafficere materiam & informare illam, ſub gradu abſtractiori,quā ſub gradu minus abſtracto, donec deueniat ad ultimum gradum completum,quia ordo naturæ ſecundum uiam generationis attenditur iſto modo uidelicet ꝙ imperfectiora in tali ordine,præcedunt perfectiora,uidemus enim ꝙ natura prius dat uiuentibus quantitatem imperfectam,quam perfectam. Vnde Ariſt.9. Primæ philoſophiæ tex.com.15.loquendo de tali ordine, dixit,ꝙ puer eſt prior uiro,& etiam in primo de Generatione animalium dixit,ꝙ homo prius uiuit uita plātæ, quam uita animalis,& prius uita animalis,quam uita hominis, quia prius uidemus ipſum uegetare,quam ſentire,ſicut in embryonibus & in pueris ſunt magis ſenſatæ operationes uirtutis uegetabilis, quam operationes uirtutis animalis unde uirtutes naturales in pueris ſecundum Medicos ſunt

C multipotentes,unde Hippocrates in prima particula ſeparatorum ſermonum ſcribit,Qui creſcunt,plurimum habent calorem innatum,plurimo igitur indigent nutrimento. Similiter prius apparent opera uirtutis ſenſitiuæ in homine,quam intelligere,quod eſt opus intellectus, ut clarū eſt,ſic igitur Philoſophi ex ſenſatis cognouerūt naturam uia generationis procedere ab imperfectioribus ad perfectiora,& quia forma materialis quanto eſt uniuerſalior,tāto eſt imperfectior,ideo materia prius dicitur recipere formam ſub gradu uniuerſaliori,quam ſub gradu minus uniuerſali,non tamen ꝙ iſtę formæ in eodem ſint realiter diſtinctæ,ſed ſunt unum in re,& non diſtinguuntur niſi ratione,& iſta eſt uia uera Aue.& Ariſt.ſine dubio,quia ipſi multum abhorrēt multitudinem entium & principiorum, ubi paucitas eſt ſufficiens ad ſaluanda apparentia, ſicut patet exercitatis in doctrina eorum. Et Commenta.Metaph.tex. commen.11.inquit prædicata ſubſtantialia adunantur cū ſubiectis,& adunantur inter ſe,unde infert ibi, ꝙ ſi nouem prædicamenta accidentium per ſe,& eſſentialiter dicerentur de ſubſtantia,tunc eſſent eiuſdem naturæ,cum ipſa ſubſtantia,idem habet.7.Meta.cō.17.de genere & differentia.

Propoſ. 16. *Omne quod eſt ſenſibile, eſt ſenſibile per materiam,& omne intelligibile,eſt intelligibile per formam.* D

ELICITVR propoſitio iſta ex mente Philoſophi primo Cœli,tex.commen.92.ubi dicit,ꝙ qui dicit cœlum,dicit formam,quæ ut dicit Commen.ibi commen.eſt ſubiectum uniuerſalitatis. Qui autem dicit cœlum hoc,dicit materiā,quæ eſt ſubiectū ſenſibilitatis,ut colligitur de intentione Commen.12.Meta.com.14.ubi inquit,materia eſt illud ad quod innuitur ſecūdum ſenſum,forma enim non comprehenditur ſecundum ſenſum, ſed ſecundum ſuam actionem,& ideo non comprehenditur niſi ab intellectu. * { Caueant qui tenent intelligentiam dare eſſe, * ADDI. dare eſſe orbi formaliter,quia tunc cœlum per idem eſſet ſenſibile & intelligibile,quia non eſt ſenſibile niſi inquantum eſt in actu,& per te eſt in actu per intelligentiam, & per illam etiam intelligitur,igitur per idem ſentitur, & intelligitur,ſi dicatur ſentire inquantum materia cœli, eſt actuata per intelligentiam. Contra, quia ſic etiam intelligitur,ſic arguit Commen.3.Cœli,com.28. contra illos qui dicunt elementum moueri per ſe paſſiue,& moueri per ſe actiue,quia dicunt inquantum eſt materia elementi informata forma,ſic eſt ſubiectum motus,quia ſubiectum motus eſt in actu.& mouetur actiue a forma: contra inquit ibi Commen.tunc idem eſt ratio per ſe motionis paſſiuę, & actiuę. ſi argumētum hoc ualet pro Comme.etiam & hoc

Cōtra illos qui tenēt intelligētiam dare eſſe formaliter orbi.

E ualet. Amplius Commen.primo Cœli,92.dicit cœlum ſentiri per materiam,& intelligi per formam,ſic enim probat ipſum eſſe compoſitum.} Sed eſt inſtantia manifeſta, quia materia ſecūdum ſe eſt inſenſibilis, ſed ſi efficitur ſenſibilis, hoc eſt per aliud,quia hoc non habet niſi per formam,per quam eſt in actu,& ideo uidetur ꝙ id quod ſecūdū ſe inſenſibile eſt nullius ſenſibilitatis ratio eſt uidetur. unde Ariſto.in.2.de Partibus animalium,cap.7.dicit cerebrum nullam habere continuitatem,cum reliquis particulis ſentientibus,quæ ſenſu carent. Niſi eſſet,quod ut ſcribit Commen.in ulti.cap.de ſubſtantia orbis, materia habet gradus,multiplex eſt enim materia,quædam enim eſt ſenſibilium & quædam intelligibilium,ſicut enim ſcribit Cō. tertio de Anima.in commen.5.in ſolutio. 3. q. intellectus poſſibilis eſt materia intelligibilium,materia etiam rerum ſenſibilium,gradus habet,quia quædam eſt in potentia ad eſſe,& quædam eſt in potentia ad ubi. Sumitur etiam materia apud Philoſophos,in rebus ſenſibilibus, pro proprietatibus inſequentibus materia,& pro appendicibus materiæ,ſicut eſt quantitas,nam primum de accidentibus receptis in ſubſtantia materiæ eſt quantitas,ut dicit Commen. in libro de Subſtantia orbis,ſimiliter etiam qualitates ſenſibiles materia ſenſibilis nuncupantur,ſenſibilitas igitur nō

Solutio. Materia habet gradus.

F prouenit à materia prima,quæ eſt in potentia ad eſſe, niſi tanquam à cauſa remota in generabilibus & corruptibilibus,nam talis cum ſit ens in pura potētia,de ſe ignota eſt, quacūque cognitione:& ſic intelligitur dictum Cōmen. 12.Meta.cō.14.ubi dicit ꝙ materia eſt hoc,ſecundū quod uidetur. Materia autem quæ eſt in potentia ad ubi, eſt illa per quam aliquid conſtituitur in eſſe mobili,& de hac locutus fuit Ariſto.in.2.Meta.in tex.cō.12.ubi ſcribit, Oportet imaginari materiam in re mota,& ſic orbis cœleſtis dicitur materia in actu,ſeu ſubiectum,ut uult Auer.8. Meta. com.12.& in.2.cap.de Subſtantia orbis. Sumendo autem materiam ultimo modo,ſic illa eſt per quam aliquid efficitur ſenſibile,& talia ſunt accidētia terminata,ut quātitas,& qualitates ſenſibiles,talia autem ſunt tam in rebus habentibus materiam,quæ eſt in potentia ad eſſe,ut ſunt generabilia & corruptibilia,quā etiam in rebus in quibus eſt materia quæ eſt in potentia ad tantū,ut corpora cœleſtia, & ſic intelligitur rem eſſe ſenſibilem a materia. Sed eſt pulchrum uidere,cur contingit quod ad hoc quod res ſit ſenſibilis duo concurrant, nam oportet id quod ſenſu capi poſſit ſit in actu,ut patet 9.Metaphyſi.tex.commen.7.& 20.& etiam requiritur ꝙ tale ſit ſignatum: cum autem primum habet à forma, quia forma eſt per quam eſt hoc

Inquiſitio.

G aliquid & in actu.2.de Anima,tex.comment.2.&.7.eſſe au
tem ſignatum eſt a quantitate,quæ eſt de conſequentibus
materiam propter quid igitur Philoſophi ſenſibilitatem
Solutio.1. ſimpliciter attribuunt materiæ,& intelligibilitatem ſimpli
citer formæ attribuerunt: Niſi eſſet ꝙ ratio adæquata ip
ſius intelligibilitatis eſt ipſa forma,quæ eſt quiditas, ſicut
ſupra dictum eſt. Ratio autem formæ communis,eſt in ab
ſtractis & ſenſibilibus.nam formæ liberatæ a materia ſunt
intellectæ in actu, in rebus etiam ſenſibilibus, quæ ſunt
intellectæ in potentia,forma eſt tota quiditas, ſenſibilitas
autem non inuenitur,niſi in rebus corporeis,& inexiſtenti
bus in materia. Et hoc,ut mihi uidetur, fuit in cauſa quare
Philoſophi attribuunt ſenſibilitatem ipſi materiæ,intelligi
bilitas autem iure merito attribuitur formæ, quia ipſe eſt
ſubiectum uniuerſalitatis,& uniuerſale eſt obiectum intel
lectus,ideo Arabes intelligere appellant formare per intel
lectũ. Vnde Com.1.Cœli & mundi,cõ.92. dixit ꝙ ille eſt
intellectus cuiuslibet formæ,ſed ſi iſtæ duæ cauſæ adinui
cem comparentur,in re quæ ſentitur.uidelicet materia &
forma,utiꝙ talis res quantum ad hoc magis dependet a
forma,per quam eſt in actu,quam a materia per quam eſt
Solutio.2. in potentia. Aut aliter dici poteſt,iuxta doctrinam Auerr.
12.Met.cõ.14.in ſecunda ſua expoſitione,quæ fuit tertia il
larum quæ fuerunt adductæ per Alexa.ꝙ materia quæ eſt
H per ſe ſenſibilis eſt materia propinqua,non remota,ſed for
ma eſt per ſe intelligibilis. Forma enim non ſentitur per ſe
ſed merito ſuæ operationis,ideo appropriate forma dici
tur intelligibilis & materia ſenſibilis,& hoc intelligitur de
materia propinqua,non de remota.

Propõ.22. *Motus ab una natura prouenit: & una natura*
eſt principium uniusmotus.

Colliguntur iſtæ propoſitiones ex primo Cœli & mũ
di,in tex.cõ.5.&8.declarat in com.18.Commen.in pri
mo Cœli de motu uno in ſpecie debere intelligi, inquit
enim,motus unus ſpecie eſt unius corporis in ſpecie. Sed
eſt dubium de motu aeris,& ignis,qui ſunt motus ad ſu
Dubium. perius,& uidetur eſſe unus motus ſpecie,& tamen inſequũ
tur diuerſas naturas ſpecie differẽtes,& eſt obiectio Ioan.
Solutio. aliorum. Grammatici,ut dicit Com.ibi in cõ.8.& uult ꝙ illi motus
differant ſpecie,quia proueniunt a naturis ſpecie differen
tibus,mouẽtibus ad loca ſpecie differẽtia,& iſta eſt ſolutio
Obiectio contra ſolutionem. Auer.in commen. Sed nec ipſe ſatisfacit in hoc, quia quid
dicemus de motu aeris,ut eſt in ſphæra ignis, & de motu
eiuſdem,ut eſt in ſphæra aquæ:in igne enim aer deſcendit
& in aqua poſitus aſcendit, aſcenſus autem & deſcenſus
Solutio. ſunt motus ſpecie differentes,ut patet ex.5.Phy, nam ſunt
Obiectio. contrarii motus,ſunt enim ex contrariis & ad contraria.
Soluitur quod iſti motus ſunt eiuſdẽ ſpeciei,ratione eiuſ
I dem termini. Sed contra,nam oppoſita non poſſunt eſſe
in eodem natura,modo aſcenſus & deſcenſus ſint motus
Solutio. oppoſiti. Alii aliter dicunt,ꝙ non inconuenit ꝙ aliqui mo
alia aliorũ. tus ſecundum unam rationem ſint diuerſarum rationum,
& ſecundum aliam rationem ſint eiuſdem. Dicimus nos,
ꝙ Ariſt.in.5.Phy.de motu generaliter loquutus eſt, cõſide
rando ea quæ competunt motui inquantum motus, non
applicando ad aliquam ſpecialem naturam mobilis nec
motoris,& illa ratione uniuerſali,dicit motus quoslibet q
ſunt ex contrariis terminis,in contrarios, eſſe contrarios,
& iſto modo quilibet aſcenſus contrarius eſt cuilibet de
ſcenſui. In libro autem Cœli & mundi,& in aliis particula
ribus libris,unitas ſpecifica motus,attenditur particulari
ter penes unitatem principii actiui,naturaliter mouẽtis ad
unum finem intentum,& ad unum terminum naturaliter
intentum. Et quia aer,ſiue in igne,ſiue in aqua,uel in alio
quouis loco conſtitutus,extra ſuum locũ naturalem ſem
per appetit ad illum reuerti cum ſemper illo modo ſit præ
ter propriam diſpoſitionem naturalem diſpoſitus, ideo p
eandem formam deſcendit ab igne,& per eandem etiam
aſcendit ſemper eundem terminum appetendo, licet igi
tur aſcenſus ſecundum rationem cõem opponatur ſpecie
cuilibet deſcenſui,non tamen quilibet aſcenſus determina K
tus ſpecie opponitur cuilibet deſcenſui determinato. Mul
ta.n.uerificantur ratione generis,quæ non uerificantur ra
tione ſpeciei. Et hanc noſtram ſententiam adiuuat dictũ Beãt. Tho.
ſancti Thomæ in.1 Cœli & mundi ſuper expoſitione tex.
cõ.20.prope finem,inquit enim, Ad id autem quod dicitur
de aere,dicendum ꝙ cõtradictio quæ includitur in omni
bus oppoſitis,habet in ſui ratione ꝙ ſit,& ſecúdum idem
& ad idem,& reſpectu eiuſdem,motus autem naturalis ae
ris ſurſum,& deorſum non eſt reſpectu eiuſdem,ſed eſt ſur
ſum quidem reſpectu aquæ & terræ,deorſum autem eſt re
ſpectu ignis,unde huiuſmodi motus non ſunt cõtrarii, qa
non ſunt ad contraria loca,ſed ad eundem locum qui.ſ.ſu
pereminet aquæ,& ſubſidet igni. Et ex hoc pulchre colli
gi poteſt,ꝙ ſimplicitas motus,& unitas,non attenditur pe
nes principium paſſiuum,quod nõ habet naturalem apti Penes qđ attendatur unitas & ſimplicitas motus, contra Ioan.
tudinem,ut moueatur contrario motu ab illo,qui naturali
ter mouetur,ut dicit Ioan. de Ianduno. Sed intelligitur pe
nes unitatem formæ mouentis ſecundum ſpeciem in ordi
ne ad unum finem. Et ita licet diſtinctio motuum in gene
re,attendatur penes diſtinctionem terminorum in particu
lari,tamen attenditur penes formas mouentes ſpecies di
ſtinctas,ut mouẽt ad terminos ſpecie diſtinctos,aliter mo
tus ignis,& aeris eſſent eiuſdem ſpeciei contra Com.& ue
ritatẽ. Et ſi motus aſcenſus aeris exiſtentis in aqua,& de L
ſcenſus eiuſdẽ exiſtẽtis in igne,eſſent ſpecie diſtincti,cum
ambo ſint naturales ipſi aeri, ſequeretur igitur quod uni
corpori ſimplici,naturaliter ineſſent duo motus ſimplices
ſpecie diſtincti,quod eſt contra Philoſophum & ueritatẽ
primo Cœli locis adductis.*{Amplius.6.Phy.te.com.30. * ADDI.
ubi inueſtigauit iã omnẽ diuiſibilitatis motus cauſam,ſiue
ſit ex parte moti,ſiue temporis, finaliter concludit,ſecutũ
autẽ maxime hoc diuidi omnia,ab eoqđ mutatur.i.a ſu
biecto qđ mutatur,nam moti diuiſibilitas infert uniuerſa
liter diuiſibilitatem,in reliquis aut per,ſe aut per accidens Vide etiam 6.Phy.tex. com.49.& cap.66.
ut dicit Com.ibi.} Et aduerte hic, ꝙ diuerſitas partium mo
tuum non facit diuerſitatem formarum ſpecificarum in
corporibus cœleſtibus,ſicut in animalibus,quæ ſunt hic,ut
dextrum,& ſiniſtrum,etiam talem diuerſitatem non efficit
ſed bene diuerſitas centrorum facit diuerſitatem in corpo
ribus ſimplicibus ut diuerſitas ignis & aeris,ſicut,d. Com.
2.Cœli & mundi,com.49.

Propõ.23.
Motus ſpecificatur à terminis.

Propoſitio iſta elicitur de mente Philoſophi.5.Phyſi.
ex com.21.intelligo ꝙ non in omnibus diſpoſitioni Limitatio propõnis.
bus motus principaliter inſequitur naturam terminorum,
ſed ſolum quo ad illas diſpoſitiones,quæ primo inſequũ
tur ipſos terminos.*{ Amplius pro opinione mea facit,te. * ADDI.
70.in.3.Phy.ubi Ariſt.dicit ꝙ infinitum non eodem mo M
do reperitur in motu,tempore,& magnitudine, ſed tem
pus eſt infinitũ propter motum,& motus propter magni
tudinẽ,& dicit quia prius eſt in magnitudine in qua moue
tur,aut alteratur,aut augmentatur,unde lucidiſſimus The.
ibi exponit ſubiectum motus,omnis.ſ.motus,ſiue localis,
ſiue augmenti,ſiue alterationis,in magnitudine,quæ corpꝰ
eſt tanquã in ſubiecto fundatur,& ita exponit etiam Com.
ſi.n.intelligatur de termino, falſum eſt, alterationem eſſe
in magnitudine. Amplius ſtat motum eſſe continuum,licet
ſpatium ſuper quo ſit,ſit interruptum, ut patet ex ſenten
tia Philoſophi in.5.Phyſi.te.com.23.ubi habet: Continue
autem mouetur, ꝙ nihil aut pauciſſimum deficit rei, &
non tempori,ubi(ut notat ibi lucidiſſimus Themiſtius)
Continuitas motus, non omnis hinc prouenit uidelicet
ex ſpatio,nam illo quidem modo, decurſus equorum in
ſtadio,laceſſitus erit,& diſſitus num igitur rectius fuerit
continuationem motus,ex ſerie temporis accipi,ita ut his
uideatur continuus,qui nihil temporis interceperit, nam
rei quidem,per quam ſit motus, hiare aliquid, atꝙ inter
mitti poſſe pars uidetur.& tamen nihilominus iugis & cõ
tinuus motus,intelligitur. Nam continuitas, & diuiſibili
tas,in infinitũ,competit motui,intimius,per ſubiectũ mo
tum

A tus quam ratione terminorũ,ſicut colligitur de mente phi loſophi,6.de Phyſico auditu,tex.cõ.39.ubi dicitur.ſequu tum eſt autem maxime hoc diuidi omnia,& infinita eſſe ab eo quod mutatur.i.ab ipſo ſubiecto,quod mutatur.un de licet motus poſſit dici diuiſibilis , ratione terminorum tamen hoc primo nõ habet motus a terminis,ſed à ſubie cto,quod oſtenditur,quia quilibet motus,inquantum mo tus eſt,habet ſubiectum diuiſibile, nã quod mouetur, par tes habet,ut demonſtratum eſt.6.Phy.tex.cõ.32.Indiuiſibi le.n.nullo modo motus per ſe moueri poteſt.Non tamen quilibet motus eſt ad terminos per ſe diuiſibiles . Nam li cet termini motus ad quantitatem,& ad locum ſint diuiſi biles per ſe,motus tamen alterationis terminatur ad quali tates quæ non diuiduntur niſi per accidens,ut dicit Ariſto. in.6.Phy.te.com.37.Et Com.3.Cœli.com.8.ubi uult ꝙ di uiſibilitas competit qualitati per aſſimilationẽ,& quãtita ti eſſentialiter.Et eodẽ modo ſimplicitas motus,licet com petat motui,& ratione ſubiecti,& ratione termini ſiue ſpa tii,intimius tamẽ competit propter ſubiectum,quam pro pter ſpatium,ut recte opinantur Auer.& magnus Alber.ſu per.1.Cœli,& mundi,tex.com.5.Licet beatus Thomas op poſitum teneat ibi,propter propoſitam propoſitionem , q̃ dicit,ꝙ motus ſpecificaẽ a terminis,motus.n .ut dicit Cõ. in.5.Phy.te.com.9.non differt a termino motus ,niſi ſicut ꝑfectũ a diminuto. Amplius uidetur eſſe mens Ariſto.in.5. B Met.te.com.18.& eſt capitulum de quanto.ubi Ariſt.decla rando quomodo motus & tempus dicuntur continua , & quanta, dicit,alia uero ut tempus,& motus etenim huiuſ modi quædam quanta dicuntur,& continua,eo quod illa diuiſibilia ſunt,quorũ ſunt hæ paſſiones.Dico autem,non quod mouetur,ſed per quod motum eſt. ubi expreſſe de terminat per opinionem diui Thomæ . Et licet iſtud pro blema ſit ſatis arduum,& difficile. Nam ubi eſt diſcordia in philoſophia,inter Auerroem & Thomam , difficile eſt uidere ueritatem.præſertim concurrente ſententia Alber ti,qui fuit re,& cognomento magnus , Tamen dicam id quod mihi uidetur in tam ardua quæſtione , pro ueritate perſcrutãda,ſicut eſt natura Philoſophi.2 .Met.te.com.15. Ariſt.enim in.2.de Generati.& corrupti.ſuper te . com.62. de compoſito mouet hac quæſtionẽ,de motu dicẽs : Con tinuus autem motus,utrum quia quod mouetur continuũ eſt,aut in quo mouetur,uelut locum.Dico aũt paſſionem & ſoluendo inquit:Manifeſtum autẽ utiq;,quia in eo quiſ dẽ,quod id quod mouetur,quomodo.n. paſſio continua eſt,niſi quia res cui accidit,continua eſt?Si autẽ & hoc , eo quod in quo ſolo loco exiſtit,magnitudinẽ enim aliquã habet,huius autem,quod circulo ſolum continuum, quo C circa idem ſibi ipſi ſemper cõtinuum:hoc igitur eſt quod facit continuum motum,quod in circuitu corpus fertur. motus autem tempus. Et beatus Doctor ibi exponendo, expreſſe dicit,quod manifeſtum eſt,quod motus cœleſtis eſt continuus,quia id quod mouetur,eſt continuum,& nõ quia locus in quo eſt motus,eſt continuus,quia primus or bis non eſt in loco per ſe,nec eſt motus continuus ab eo loco,in quo mouetur,motus.n.in genere non habet conti nuitatem ab eo in quo mouetur,quia aliquãdo eſt motus in paſſione,quę non eſt continua,niſi per accidens,quia id cui accidit eſt continuum.Si autem aliquis motus habet continuitatẽ ab eo in quo mouetur,hoc ſolum habet mo tus localis,quia locus habet aliquam magnitudinem , ſed nec omnis motus localis,ſed circularis,quia quod moue tur circulariter eſt idem ſemper,& ſeipſo cõtinuũ,& ideo facit motum ſempiternum,& continuum,& motus ſempi ternus facit tempus ſempiternum.Et ita etiam dicit Com. ibi in commẽto:Et albertus,& omnes. Et ideo bene dixit Com.& Alber.in primo Cœli,ſuper te.com.5.quod ſimpli citas motus,principaliter cauſatur ex ſimplicitate magni tudinũ motorum,ut quia magnitudines ſimplices motæ ſunt duæ,ideo motus ſimplices ſunt duo.Amplius motus etiam diſtinguitur a mutatione,& per ſubiectum,& per ter minos,per ſubiectum quidẽ, quia ſubiectum motus eſt in actu:ſubiectum autem mutationes eſt in potentia,quia qđ

Motus ꝙ ſit diuiſibi le primo habet a ſubiecto.

ADDI. * Vide pro hoc etiam Auerro. in principio de Anima l c.38.ubi uult quod in ſolo mo tu locali inuenitur motus eſſen tialiter om nibus mo dis, ſed al terato ali quo modo eſt in alte rabili eſſen tialiter, & aliquo mõ eſt in eo ac cidẽtaliter, quia albe do non trã ſmutatur a nigre dine, quia ſe per ſe di uiſibilia, ſed quia corpus qđ alteratur ẽ ꝑ ſe diuiſi bile.

Opinio be ati Tho.

Opinio ꝓ pria & pe ripatetica.

mouetur eſt,& quod generatur non eſt.5.Phy.te.com.8.ꝑ D terminos autem,quia motus eſt de affirmato in affirmatũ, ſed mutatio eſt de affirmato in negatum,aut econtra,ſunt .n.primi termini mutationis oppoſiti ſecũdum affirmatio nem,& negationem,& tamen magis per ſe & intima cau ſa diſtinctionis,inter generationem & motum,eſt illa quę ſumitur ex ſubiectis,quã illa quæ ſumitur ex terminis,qa quod generatio ſit ex ſubiecto ente in potentia, hoc per ſe competit ſibi:ſed quod ſit ex non ente,hoc eſt per accidẽs. Nam.1 .Phyſi.priuatio eſt principium generationis,per ac cidens,materia autem,& forma,ſunt principia generatio nis per ſe.Et hoc tenet Com.5.Phy.com.8.licet Scotus , & ſequaces oppoſitum teneant in hoc. * { Amplius Com. 7.Phyſi .com 29.dicit ꝙ ſimplicitas motus non attenditur principaliter in motu,quia ſit per breuiorem lineã ad me dium mundi,uel a medio,quia large dicitur lineam rectã eſſe breuiſſimam,nam linea recta & curua,non ſunt com parabiles,quia ſunt diuerſarum ſpecierũ.Amplius , Com. in.4.Cœli,com.32.dicit ꝙ ſi terra moueretur ad mediũ,ſe cundum ꝙ medium extremum lineæ rectæ & interim gra uis eſſet,id quod mouetur ſecũdum lineam rectam , poſſi bile eſſet inueniri corpus grauius ipſa,deſcendens ſub ea.} Amplius etiam motus prius,quantum ad denominationẽ attribuitur mobili,quam terminis,aut motori.unde Com. 5.Phy.com.3.inquit,motus in ſua ſubſtantia ex iſtis tribus integratur,uidelicet ſubiecto, termino a quo , & termino ad quẽ,& primum quod diſponitur per motũ,ex iſtis tri E bus eſt ſubiectum .deinde terminus ad quem & poſtremo terminus a quo.unde non oportet ꝙ omnes diſpoſitiones cõpetentes motui , prius competant motui per terminos quam per ſubiectum,ſed ſolum illæ quæ primo inſequun tur motum,merito terminorum.Et ideo uidetur mihi , ꝙ magis intima,& prima cauſa continuitatis motus,ꝙ diuiſi bilitas,& ſimiliter ſimplicitatis generaliter,ſumi debet ex ſubiectis,quam ex terminis,quia non quilibet per ſe termi nus motus,eſt per ſe diuiſibilis,ſed bene quodlibet ſubie ctum cuiuslibet motus eſt per ſe diuiſibile ſecundum natu rales.Vnde Ariſt.in.2.de generatione,& corruptione ,tex. cõ.52.dicit ꝙ magis naturaliter loquuti ſunt,qui aſſignaue runt principium materiale generatiõis ,quam illi qui aſſi gnauerũt formam.& Com.ibi reddit cauſam quia forma cum inuenitur,ceſſat tranſmutatio. * {Confirmatur,quia motus materialiter ſumptus,pertinet ad naturalem,forma liter autem ad logicum.3 .Phy.cõ.4.&.5.Phyſi.cõ.9. Vnde Ariſt.in primo de Anima,tex.cõ.16.uult diffinitiones natu rales,dari per materiam,& diffinitiones datas per formã, appellat dialecticas,quia dialecticus diffinitur per formã. F qui igitur inueſtigant ſimplicitatem ,& communitatem a terminis, magis dialectice loquuti ſunt. Et qui ſcrutantur iſta ex ſubiectis,magis Phyſicæ.Ad auctoritates autẽ Phi loſophi,Meta.ca.de quanto.reſpondeo,ꝙ ibi loquitur de motu,pro quanto eſt in prædicamento quantitatis , & ſic uerum eſt , ꝙ per ſe habet hoc a termino, non a ſubiecto. Nam.3 .Phyſi.tex.commen.4.quot ſunt ſpecies entis , toti dem & motus.

*ADDI.

* ADDI.

Solutio ad auctoritatẽ Philoſophi in.5.Meta.

Vni unum dicitur eſſe contrarium.

Propõ.24.

PRopoſitio iſta eſt philoſophi.10.Metaph . te.com.14. ubi iſta propoſitio demonſtratur,ut uult ibi Com . li cet Ariſt.utatur ea,ut ſuppoſitione in primo Cœli,& mun di,tex.com.10.Nam non inconuenit,ꝙ id quod demon ſtratur in ſcientia diuina,ſit ſuppoſitio in naturali philoſo phia,ſicut etiam eſſe ſubſtantiarum ſeparatarum ,demon ſtratur in ſcientia naturali.& eſt ſuppoſitũ in ſciẽtia diuina. Propoſita tñ propoſitio,ab Auer.duabus conditionibus li mitatur,in.8.Phy.in cõ.62.Prima quidẽ,ꝙ ſit maxima di ſtantia,unde maxima diſtantia,unum contrariatur uni,tñ ut albedo nigredini,talis autem eſt extremi ad extremũ,& iſta uidetur ratio Philoſophi ibi.Nihil tñ ꝓpter hoc ꝓhi bet,ꝙ uni & idem plura ſint contraria.ſed unum erit con trarium ut extremum,& aliud ut medium, auaritiæ enim

Limitatio ꝓpoſitiõis.

G aduerſatur liberalitas,& etiã prodigalitas : medium enim
inter extrema,licet ſit unum ſecundum ſubiectum, tamẽ ꝓ
quanto comparatum ad unum extremorũ,ſubit rationem
alterius,ſic quodãmodo eſt duo,& contrariari poteſt duo
bus.Secunda conditio eſt,ꝙ uni unum eſt contrarium , ſe
cundum unum modum,tamen diuerſis modis unũ poteſt
plura habere cõtraria.Nam motui contrariatur motus , &
contrariatur etiam quies,tamẽ alius modus oppoſitionis
inter motum & motum,& alius inter motum , & quietem
ADDI.* *{Genitum opponitur corruptibili contrarie,& ingenito
contradictorie,primo Cœli Simplicius in 113.uide etiam
Alex.in.2.Topi.in cap.20.in loco quia eſt ex coniugatio
nibus contrariorum,ubi Philoſophus infert:Palam autẽ,
qm̃ eidem ſimul cõtraria accidit fieri,nam & ei ꝙ eſt ami
cis benefacere,eis ꝙ inimicis benefacere,& id qđ eſt ami
cis male contrarium eſt.ubi Alexã.dicit,ꝙ quãdo hoc ſu
mitur ſimpliciter,ſic uni unũ eſt contrariũ,ſed quando non
intelligitur ſimpliciter,non inconuenit,uni plura eſſe con
traria,nam aliquid ſecundũ aliud & aliud,licet numero ſit
idem,poteſt plura habere cõtraria : nam eadem nix nume
ro,alba & frigida eſt,& habet calorem , & nigritiam con
traria,reſpectu,alterius,& alterius,ſic & in cõiugationibus
contrariorũ,ſecundũ aliud huic, amicis eſt benefaciendũ,
contrariatur iſta,amicis eſt maleſaciendum : & ſecundum
H aliud iſta, inimicis eſt benefaciẽdum,nam in prima eſt cõ
trarietas prædicatorum cõtrariorum,reſpectu unius,in ſe
cunda uere coniugatione eſt, quia contrariis ſubiectis at
* tribuitur idem prædicatum.}

Finitum eſt,cui poteſt fieri additio.

Propõ.25. Propõ non eſt uniuerſaliter uera.

VUlgata nimis eſt propoſitio,ſed non eſt uſr uera,non
.n.omni finito additio fieri põt.Nam circulus, figura
finita eſt,non tamen ſibi additio fieri põt,primo Cœli,tex.
com.12.&.2.Cœli tex.com.23.quod aũt circulus ſit figura
Obiectio. finita,manifeſtum eſt,quia eſt uno cõtenta termino.Sed eſt
obiectio.nam Ariſt.primo Cœli,ubi ſupra,probat ꝙ nulla
linea recta,perfecta eſt.nam ſi infinita fuerit, caret fine , &
Solutio. per conſequens perfectione.ſi autem fuerit finita, imperfe
cta eſt,quia recipit additionem.Niſi eſſet, quod illa non
procedit ex ratione formali finitatis , inquantum finitas
eſt,quia tunc quodlibet finitum,eſſet imperfectum:ſed ꝓ
cedit,ut concernit materiam puta magnitudinem iũctam
Dubium. rectitudini:talis enim eſt,cui additio fieri poteſt. Sed tunc
iterum eſt difficultas,quia ſi infinitum,quatenus infinitum
Solutio aliorum. imperfectum,cum motus cœli circularis ſit infinitus, tunc
igitur eſſet imperfectus.Dixerunt quandoque quidam ad
hoc,ex amicis noſtris,ꝙ motus cœli non dicitur eſſe per
I fectus ea ratione qua eſt infinitus,ſed alia ratione, quia cõ
Impugnatio. iungit finem cum ſuo principio ,& iſta uidetur eſſe ratio
Ariſt.in.8.Phy.& in.12.Meta.Sed iſta perſolutio ſtare nõ
poteſt,nã licet uera ſit ratio illa adducta per Philoſophũ
nihilominus nunquam Ariſto.fateretur motum cœli eſſe
imperfectũ,ex parte qua caret fine:immo iſta eſt alia ratio
ad eandem concluſionẽ,ut eſt uidere tex.com.75 .ubi ha
bet textus: Amplius autem prior eſt,quẽ contingit perpe
tuum eſſe,non contingẽte,& ut inquit ibidẽ. prius autem
& natura,& ratione,& tempore,eſt perfectum imperfecto
corruptibili autem incorruptibile:unde iſta eſt ſine dubio,
alia ratio a prædicta,nam ex hoc,ꝙ motus circularis cœ
li,poteſt eſſe perpetuus.i.infinitus in duratione eſt perfe
ctior quocunq; non contingente.i.nõ potente habere per
petuitatem.Et ratio eſt,quia perpetuum natura,ratione, &
tempore prius eſt non perpetuo,& corruptibile , incorru
ptibili.Et ideo dic reſolute in hac materia dũ quæritur an
Solutio propria. infinitum ratione,qua infinitum ſit imperfectum diſtinguẽ
do.nam qui queſtionẽ multiplicem,ut unã interrogat,aut
male interrogat,aut captione interrogat. Dico ꝙ duplex
Duplex eſt infinitas. eſt infinitas,quædã.n.eſt ex materia,& quædã eſt a forma
licet Ariſt.uideatur dicere.3.Phy.tex.com.60.&.65 . quod
materia eſt infinita,& forma eſt cauſa finitudinis .Vbi ad
uerte,quod infinitas in diuiſione magnitudinis,phyſice lo
quendo,eſt a materia,& ideo Cõ.inquit in.3.Phyſic.quod
naturalis conuenit cum geometra,in hac ꝓpõne,dicẽte,cõ K
tinuũ eſt diuiſibile in infinitum,quia diuiſibilitas in infini
tum,competit magnitudini,ſiue ſit in materia,quemadmo
dum contingit dum a phyſico conſideratur,ſiue abſtrahat
a materia ſicut accidit,dũ a geometra ſpeculatur .Sed non
conuenit in hac propoſitione,quæ dicit continuũ eſt aug
mentabile in finitum,quia ire ad augmentũ, eſt ire ad for
mam.& a forma eſt finitudo & terminatio.infinita igitur
contingens magnitudini permanenti,eſt a materia,& atte
ſtatur imperfectioni,& finitas eſt a forma,& atteſtatur per
fectioni .Quædam autem eſt infinitas inſequens formam
& iſta poteſt,dici infinitas actionis,in duratione,& talis ꝓ
uenit a forma liberata a materia,& iſta arguit perfectionẽ
nam ꝙ operatio alicuius formæ ſit finita in duratiõe, hoc
prouenit merito,quo eſt forma in materia,cui, ut ſic acci
dit,ꝙ ſit conſtituta in eſſe per ſubiectum.Vnde Com.in.2.
Cœli & mundi,in com.38.cauſa abſciſſionis eſſe continu
tatis,& æternitatis,eſt materia.Non enim eſt dignum , ut
inquit Auicen.ut forma quæ eſt in materia,perpetua ſit.un
de Commen.12.Meta.com.41 .uult quod æternitas & infi
nitas motus cœli,eſt a motore tantum,nam in cœlo,ut in
quit,nulla alia eſt potentia,niſi ad quietem . & ideo cœli
motus de ſe eſt poſſibilis,& aliunde cõſequitur ſuã neceſſi
tatem,& perpetuitatẽ eſſendi,uidelicet ab ipſa intelligẽtia
mouente,quæ non eſt conſtituta in eſſe per ſuum ſubiectũ L
Sed ſi inſtes,Ariſt.iſto modo arguere uidetur,ꝙ linea recta Inſtantia.
quia finita eſt,poteſt recipere additionẽ,& ideo eſt imper
fecta: linea uero infinita,quia caret fine, caret perfectione,
ergo omne infinitum,quatenus infinitum ,imperfectũ eſt.
Et etiã ex hoc ſequi uidetur,ꝙ omni finito, quatẽus finitũ
eſt,poteſt ſibi additio fieri.Niſi eſſet,ꝙ rationes illæ Philo Solutio.
ſophi ꝓcedunt ſecundũ mathematicã rationẽ.nã licet Cõ.
dixerit in.2.Cœli,& mundi,cõ.59.ꝙ demonſtrationes do
ctrinales nõ ſunt innatæ poni in ſcia naturali,& eſt etiã do
ctrina Ariſt.in.1 .Poſteriorũ analyticorũ,ꝙ non licet demõ
ſtrantem tranſcendere de genere in genus.nã ut inquit Cõ.
4.Cœli,cõ.20.demõſtrationes naturales debẽt eſſe ex cau
ſis naturalibus.unde in hoc plerunq; taxantur antiqui , &
Plato ab Ariſt.quia uoluerunt reddere cauſas rerũ ſenſibi
liũ,ex rebus & cauſis mathematicis,& intelligibilibus .Ta
men aduerte,ꝙ ſunt aliquæ cauſæ,quæ quodãmodo ſunt
naturales,quodãmodo ſunt mathematicæ,accidit.n .cau
ſis mathematicis.ſ.propinquis in matheſi,ut ſint cauſæ pri
mæ pluriũ rerũ naturaliũ,ſicut accidit ſcientiis ſubalternã
tibus cũ ſubalternatis,ſicut arithmetica cũ muſica , & geo
metria cũ ꝑſpectiua.ſicut teſtatur Cõ.in.8.Phy.in cõ.76 .&
in.3.Cœli & mundi,cõ.6.unde etiam in caſu noſtro Diuus
Tho.in.1 .Cœli ſuper expõne tex.cõ.2.& clarius in lectio
ne tertia in expõne tex.cõ.5.inquit reſpondendo ad obie M
ctionem factam cõtra Ariſt.qui probauit duos eſſe motus Diuus Tho.
ſimplices,quia ſolũ duæ ſunt magnitudines ſimplices , cũ
hoc medium ſit mathematicum,inquit,Sed dicendum ꝙ
ſcia quę ſe habet additionẽ ad aliã,utitur principiis eius,ſi
cut geometra utitur principiis arithmeticæ.Magnitudo.n.
ſe habet per additionẽ ſupra numerũ.unde pũctus dicitur
eſſe unitas poſita,ſimiliter corpus naturale addit materiã
ſenſibilem,ultra magnitudinem mathematicam ,& nõ eſt
inconueniens,ſi naturalis in ſuis demõſtrationibus utatur
principiis mathematicorũ.non.n.eſt omnino aliud genus
ſed quodãmodo ſub illo cõtinetur.Quod dictũ Diui Tho
mæ moderandum eſt,nã certũ eſt,ꝙ ſcientiæ naturales nõ Coarctatio diui Tho. ſecundum Commen.
ſunt ſubalternatæ mathematicis,ut patet ex.6.Primæ phi
loſophiæ,tex.cõ.2.ſunt.n.tres ſciæ ſpeculatiuæ, diuina,na
turalis,& mathematica,non ſubalternatim poſitæ,ſed di
ſtinctæ penes diſtinctos modos abſtrahendi,& diffiniendi
ſed debet intelligi ſicut dixit Auer.in illis.ubi contingit ꝙ
cauſæ ꝓpinquæ in matheſi ſunt cauſæ primæ.i.remotę re
ſpectu eorũ quæ ſunt in naturali phĩa, quia eædẽ ſubiecto
ſunt lineæ naturales,& mathematicæ,ſed alia rõne forma
li conſiderantur in naturali philoſophia & alia in mathe
maticis * Similiter definitio lineæ quæ eſt lõgitudo ſine la
titudine, ẽ ſcđm geometricã imaginationẽ,ſed nõ ẽ ita in ADDI.*

ſenſu

A ſenſu,ita dicit Philoſophus et Cõ.1.Priorum, tex.cõ.24. Quo ad accidentia igitur inſequentia magnitudines,communicant iſtæ ſcientiæ,& quia talia prius fluunt ſecundũ naturã a magnitudine ſimplici,q̃ a magnitudine, ut eſt in materia.ſic enim entia naturalia,& magnitudo naturalis habent per additionẽ,ad magnitudinem mathematicam. unde Cõ.3.Cœli & mundi,cõ.6.inquit in fine cõ.ꝙ cauſa diuiſionis qualitatũ,eſt quantitas in eo ꝙ quantitas,& ita Mathematicus dicit ꝙ magnitudo recta eſt imperfecta,qa eſt,aut finita,& ſic recipit additionem,uel infinita,& ſic caret fine,Figura autem,& magnitudo rotunda eſt perfecta, quia coniungit finem ſuo principio. Non tamen ſecundũ naturalem conſiderationẽ omni finito poteſt fieri additio ſecundũ rem ipſam,quia res naturales ex hoc ſunt finitæ, quod habent formã,& ab ea eſt terminatio. unde ut bene notauit Com.in hac ꝓpoſitione Naturalis nõ concordat cum Geometra,ꝙ cõtinuũ eſt augmentabile in infinitum, quia ire ad augmentum,eſt ire ad formã a qua eſt terminatio,& finis. Nec uideatur tibi mirũ hoc,quia multa uerifi-

Notabile. cantur ſecundũ unã conſiderationẽ,in aliqua ſcientia, q̃ tamen in alia ſcientia quæ ꝓcedit ſcd̃m aliud genus abſtractionis,nõ uerificãtur de eodẽ,nã dũ ens diuiditur ſecũdũ diuiſionẽ demonſtratiuã,nõ inconuenit ut una & eadẽ res ingrediatur duas,aut plures artes,ut colligitur de mente Phi.2.Phy.te.com.18.& eſt etiã ſentẽtia Auer.in.2.Phy.in cõ.61.naturalis dicit,ꝙ motui circulari null' motus põt eſſe contrarius,& tñ Mathematici in motibus circularibus imaginarijs factis ſup eiſdem polis,& eodẽ axe,ſub oppo-

B ſitis modis ponunt contrarietatẽ,quia ſe impediunt, ut expreſſe dicit Cõ.in.1.Cœli & mũdi,in cõ.32. *{ Similiter

ADDI.* dici poteſt,ꝙ rectũ & rotundũ ſunt cõtraria,ut dicit Ariſt. 1.Phy.41.in figura,licet.3.Cœli,75.dicatur contrariũ,& licet Cõ.dicat ꝙ illud eſt ſecundum famã,& in primo aſpectu.& Themi.dicit ꝙ illud eſt ad hominem,quia Democritus talia pro cõtrarijs accipiebat.poteſt tamẽ dici, ꝙ illud eſt Mathematice,licet phyſice rotũdo nihil ſit contrariũ. } Similiter Mathematici imaginantur corpus ſphæricũ, motum ſuper plano, contangere illud in pũcto,ſed naturalis negat contactum corporum fieri in pũcto, ut patet primo de Anima,tex.cõ.12.Et ſimiliter Logicus dicit quantitati non eſſe contrarietatem. Et tamen naturalis,qui dicit motum eſſe de contrario in contrarium ponit in prædicamẽto quantitatis eſſe contrarietatem,& uerum non contradicit uero.ſed hoc eſt ſecundum diuerſas rationes,& abſtractiones. Similiter Mathematici inſequẽtes imaginationẽ, quæ eſt fundamentũ ſuarũ propoſitionum,dicũt,ꝙ ubi datur maius,& min',ibi datur æquale,& tamẽ hoc naturalis dicit non habere ueritatẽ uniuerſaliter,quia datur corpus in natura minus luna,& datur corpus maius, & tamen nõ datur ęquale. Sic igitur in ſimili nõ cuilibet finito additio

C fieri poteſt,naturaliter loquẽdo,nec quodlibet tale imperfectum eſt. Ex his igitur modo intelligere potuiſti,quomodo infinitas in duratione perfectioni atteſtatur & non imperfectioni,quia inſequitur uim formæ,non uim materiæ qualis erat infinitas in magnitudine. Sed eſt difficultas de finitate,& infinitate uigoris,an talia atteſtẽtur perfectioni, aut imperfectioni,& utrum cuilibet finito,ut ſic poſſit fieri

Dubium. additio,an quodlibet tale ſic finitum,imperfectum ſit. Et præſertim hoc difficultatem habet in intelligentijs apud Philoſophum. Et hoc quandoq; Auer.conatus eſt cito au-

Solutio. fugere difficultatem,innuendo in.8.Phyſi.cõ.79.ꝙ in talibus non eſt finitum,nec infinitum: finitum.n.& infinitum ſolum de corporibus dici poſſunt. Ratio autẽ eſt,quia.1. Phy.te.cõ.15.ratio finiti & infiniti,ſoli quantitati congruit

Impugnatio. Sed illa ſolutio eſt una fuga.nam certum eſt in uia Ariſ.ꝙ ſpecies entium ſunt inæquales in perfectione & uigore:nã ſunt ſicut numeri,ut dicit ex mente etiã Platonis in.7.Met. tex.com.10 & ſecundũ ipſum.10.Met.tex.com.7.in omni genere eſt unum primum,quod eſt metrũ & menſura omnium,quæ ſunt in illo genere. & in.2.Primæ philoſophię te.com.4.unumquodq; eſt maxime tale,ꝓpter quod alijs ineſt uniuocatio,ſimiliter indiuidua in eadem ſpecie ſecũ-

D dum Ariſt.ſunt æqualis perfectionis.unde.3 Meta.tex.cõ. 11.in indiuiduis eiuſdem ſpeciei,nõ eſt hoc prius, & illud poſterius,unde non negaret Ariſt.quin in abſtractis ſubſtãtijs,ſit inęqualitas in perfectione.& hoc teſtatur etiam Cõ. 12.Meta.com.44.& in.3.de Anima,cõ.19.& in lib.Deſtru. Deſtruc.diſpu.3.in ſolutione.18.dub.Immo etiã ipſe Aue. ab ipſa tandem ueritate coactus mutauit reſpõſionem ad illam obiectionẽ motã,in.8.Phy.& diſtinguit finitatem,& infinitatem,in duratione a finitate,& infinitate uigoris,ut patet in.3.c.de ſubſtantia orbis.& in.2.Cœli,in cõ.71.expreſſe teſtatur in conſimili dubio,ꝙ quando non fuerit facta talis diſtinctio,tunc accidit iſta perplexio. *{ Si quis au-

ADDI.* tem ſuſtinendo illam ſolutionẽ Auer.in.8.Phy.c.79.dicat illam eſſe ex mente Philoſophi in 3.Phy.tex.cõ.35.ubi arguit contra antiquos.ꝙ non poteſt eſſe aliqua ſubſtantia infinita,ſeparata a ſenſibilibus,quia finitum & infinitũ ſunt paſſiões numeri,aut magnitudinis,dic ꝙ arguit ad hominem,quia antiqui & ipſe,ut patet in illo tex.loquuntur de infinito,ut eſt impertrãſibile.} Cõceſſa igitur iſta diſtinctione,quicquid afferant Philoſophi de altero membro,uidelicet,de infinito in uigore,dico ꝙ entia finita in uigore, q̃ ſunt citra primum,non poſſunt recipere additionẽ ſecundum rem in propria natura,quia unumquodq; ens emanat a primo principio,ſecundum ꝙ eſt aptum natum emanare,& non aliter.unde diſtãtiæ entium in hoc ſunt ualde

E diuerſæ.ut ſcribit Com.in.2.Cœli & mundi,in cõ.63.& iõ talia ſunt perfecta in genere,ſed non ſunt perfecta ſimpliciter,quia perfectio ſimpliciter nõ competit niſi Deo glorioſo,ſicut dicit Com.5.Meta.in cap.de Perfecto.tale autem eſt ens infinitum in uigore,quicquid in hoc ſenſerint Philoſophi,non nobis curæ de hoc. Si igitur infinitum in duratione,non arguit imperfectionem,nec proprie loquẽdo dicitur ex priuatiõe finis,qui eſt perfectio,ſed potius ex priuatione ultimi.unde.2.Phy.tex.cõ.23.deriſorie appoſuit dicere hunc finem,cuius quidem cauſa factus eſt. uult .n.nõ omne ultimum eſſe finem,ſed optimum.ſed infinitũ in magnitudine,dicitur ex priuatione finis, qui eſt perfectio,quia tale inſequitur potẽtialitatem materiæ,ab illa.n. progreditur, ut patet.3.Phyſi.tex.cõ.65.infinitum etiam in uigore ſecundum theologos,& ueritatem nullam potentialitatem inſequitur,quia eſt proprietas uel modus primę formæ,qui eſt Deus ſublimis.

Grauiſſimum omnium,quod eſt in medio. Propõ.26.

PRopoſitio iſta eſt Philoſophi in primo Meteororum. terra.n.eſt graue ſimpliciter,quia reſidet ſub omni corpore,ut patet.4.Cœli & mundi,tex.com.26.Intelligitur in-

Intellectus propõnis. ter corpora ſimplicia,ſed fallit comparando eam ad cor-

F pora mixta,quia datur aliquod mixtum,grauius ipſa terra ut plumbum. Gloſſa eſt Auer.in.3.Cœli.& mundi in com. 9.ubi inquit,ꝙ ſimplicia non ſunt eiuſdem naturæ adinuicem,nec ſimplicia cum compoſitis,ſicut nec ipſa compoſita inuicem comparata.nam quantitas minor terræ, grauior eſt,& plus ponderat aliqua maiori aquæ , & aliqua pars minor plumbi,plus ponderat maiori certa terræ, & aurum plus ponderat plumbo.ita etiam ſcribit Auerr. in ſuo tracta.de Theriaca. Nam grauitas aquæ,eſt grauitas comparatiua,ſed grauitas terræ,eſt grauitas abſoluta. Et ſimiliter grauitas plumbi eſt alterius naturæ a grauitate terræ,quia illa eſt grauitas compoſiti, ſed grauitas terræ eſt grauitas ſimplicis, plumbum.n.ex mixtione acquirit maiorem grauitatem,q̃ ſit in ipſa terra,quia habet grauitatem terræ & aquæ. Vel ex mixtione multa reſultant, quæ non ſunt in miſcibilibus,unde theriaca habet multas nobiles operationes,quas non habent ſimplicia ex quibus cõponitur. Auer.etiam in.1.Cãticæ.cõ.13.inquit,& primæ qualitates,aliter attribuuntur elementis,& aliter animali-

Dubium. bus,& tẽpori,& loco. Sed dices,ſi mixta mouẽtur ab elemẽto dominante,& propter ꝙ unumquodq; tale,& illud magis,uidetur igitur ꝙ ipſa elementa ſunt maioris grauitatis q̃ mixta,& ita plumbum non erit grauius ipſa terra. Niſi Solutio.1.

G eſſet ꝙ in mixto reſidente circa medium dominantur quo
ad molem terra,& aqua,ut teſtatur Ariſt.in.4.Meteo.& ſic
ex utroq; fit una cauſa totalis,& ita grauitas terræ eſt mi-
Solutio.2. nor illa quæ eſt in plumbo.Aut aliter grauitas terræ ꝙ ſim
plicium,dicitur ſumma intenſiue,& quia eſt principiũ gra
uitatis.In aliis tamen,non plus ſemper grauitat terra cæte
ris paribus,quam mixtũ.unde aqua eſt intenſiue frigidior
opio,tamẽ plus infrigidat opium,quam aqua,& flamma
eſt calidior intenſiue ferro ignito,non tamẽ plus calefacit
Actio.n.inſequitur multitudinem formæ quæ pluris eſt in
pluri materia.grauisſimum ergo omniũ eſt inter ſimplicia
elementum terræ,quoniam dum eſt extra locũ ſuum mo-
uetur ad concauum aquę,non ſecundum ꝙ eſt finis aquę,
ſed inquantum eſt medium totius,nam niſi ita eſſet,ſeque
retur ꝙ in quacunq; diſtantia eſſet aqua , terra moueretur
ad aquam,ſicut ferrum ad magnetem.quod tamen non ui
demus,ut ſcribit Cõ.4.Phy.cõ.42.Ratio autem eſt, quia ſu
perficies concaua aquæ,non eſt locus formalis terræ,abſo
lute conſiderata,ſed ut concernit talem & tantam diſtan-
tiã a Cœlo,& a polis mundi.unde ſi aqua eſſet in loco in
quo eſt aer,terra non poſſet locari ſub concaua ſuperficie
eius,nec partes terræ mouerẽtur ad totũ, ut dicit in ſimili
Ariſt.in.4.Cœli,& mundi,in tex.cõ.22.ꝙ ſi terra eſſet ſub
luna,partes non mouerentur ad totum.nam ſi partes ter-
ræ mouerentur ad totam terram.non mouerentur ad to-
tum ratione qua totum,ſed ratione loci, in quo totum eſt
H locatum naturaliter.nam idem,eſt loci conſeruatiuus to
tius,& partis.Et aduerte ꝙ Com.4.Cœli,& mundi, cõ.22.
dicit ꝙ Ariſt.uocauit ultimam ſuperficiẽ aquam , quæ eſt
locus terræ,medium mundi,& concauum lunæ ,quod eſt
locus naturalis ignis,appellauit illud ultimum ſiue extre-
mũ.nam tex. hẽt extremũ,& mediũ,ubi habes ꝙ concauũ
aquæ & medium mundi ſunt idem ſubiecto,& non diffe-
runt niſi ratione,nam tale non locat terram,ratiõe qua cõ
cauum,ſed ratione qua eſt medium totius,& per hoc mul
tas argutias euitabis,de loco terræ.

Propo.27. *Elementum eſt ex quo fit aliquid,ut in exiſtente indiuiſi-
bile,ſecundum ſpeciem in aliam ſpeciem.*

ADuerte ꝙ iſta deſcriptio ponitur ab Ariſto.5. Meta,te,
commen.4.extat etiam alia deſcriptio elementi, po-
ſita ab eodem.7.Meta.tex.com.ult.ubi dicitur.elementum
eſt in quod diuiditur,inexiſtens,ut in materiam,ut puta ſyl
labæ,ut quod,B,& A,Extat etiam alia deſcriptio elementi
poſita ab Ariſt.in.3.Cœli,in te.cõ.31.ubi ſcribit.ſi itaq; ele
mentum illud corpora,in quod alia corpora diuiduntur,
quod ineſt potentia,aut actu,hoc.n.utro modo,adhuc am
Elemẽta in actu duplicia. biguũ eſt.Aduerte igitur,ꝙ ubi eſt multiplicitas,ibi eſt con
fuſio apud intellectum,ut ſcribit Philoſophus in.1.Cœli,
& mundi,tex.com.110.Scias igitur,ꝙ elementa rerum exi
I ſtentium in actu,quædã ſunt in actu,& quædam ſunt in po
tentia,ut ſcribit Com in.12.Met.cõ.20.illa elementa dñr in
actu,q̃ diſſoluto compoſito remanent in actu,ſicut diſſolu
to mixto,dicũtur remanere quatuor corpora ſimplicia ſe-
cundum Auic.& Auer.unde mixtioni non opponitur cor
ruptio,ſed diſſolutio,ut dicit Com,in.2.de generatione,&
corruptio.in cõ.48.mixtio.n.nõ eſt generati,ſed eſt miſci-
bilium alteratorũ unio,ut ſcribitur in fine primi de genera
tione,& corruptio.Elementa autem in potentia, dicuntur
illa q̃ corrupto cõpoſito non remanent actu abinuicem ſe
parata,ſed ſic ſe habent,ſicut elementa ex q̃bus cõponunt
corpora ſimplicia,uidelicet,prima materia & forma,quia
in talibus forma corrumpitur,& materia induit aliam for
mam,unde Com.in.3.Cœli.cõ.31.inquit,quod elementũ
æquiuoce dicitur de elementis corporũ ſimpliciũ,quæ nõ
Differentia eſt inter principium cauſam & elemẽtum. ſunt corpora,ut prima materia,& forma ſimplex,& de ele
mentis q̃ ſunt corpora,q̃ ſunt elementa mixtorum corpo
rum.Nota etiam ꝙ ut ſcribit Cõ.5.Met.com.4.elementũ,
principium,& cauſa differunt,quia elemẽtum ſolum dici
tur de cauſis intrinſecis,& dignius dicitur de materia,prin
cipium autem de cauſis extrinſecis,cauſa autẽ eſt minoris
ambitus,q̃ principium,quia omnis cauſa eſt principiũ, nõ
autẽ omne principiũ eſt cauſa,quia principiũ etiã dicitur K
de priuatione,quæ eſt principiũ tranſmutationis,& etiã di
citur de quatuor cauſis.elementũ aũt ideo ſecundũ Auer.
digniori modo dicitur de materia,quia elemẽtũ diffinitur
per eſſe,id ex quo fit aliquid,famoſior autẽ ex ſignificatio
nibus eſt,ut teſtatur Com.5.Meta.com.29.eſt quando dici
tur de cauſa materiali,unde etiã materia.2.Phy.tex.com.
31.iſto modo deſcribitur uidelicet, materia eſt id ex quo
fit aliquid inexiſtente,& aduerte ꝙ materia prima,ſicut eſt
prima in uia compoſitionis,ita eſt ultima uia reſolutionis
ideo definitio illa data.5.Met.tex.cõ.4.p̃cipue uerificatur
de prima materia in uia cõpoſitionis,q̃a ẽ id ex quo fit ali
quid,ut inexiſtẽte & cætera,ſed q̃a in uia reſolutionis for-
ma corrũpitur,& materia remanet,tũc diffinitio elementi
poſita.7.Met.te.cõ.ult.q̃ dicit,elementũ eſt in q̃d diuiditur
inexiſtẽs,ut in materiã,nõ.n.iſto modo cõpoſitũ in uia re-
ſolutionis diuiditur in formã,ut in principiũ inexiſtẽs , q̃a
in reſolutione forma corrũpitur,& materia remanet, licet
ſub alia forma,unde alio,& alio mõ diffinitur elementũ ſe
cũdũ quod diuerſimode,apprehẽditur ab intellectu,uel in
uia reſolutionis,uel in uia cõpoſitionis,ſicut in ſimili duæ
dãtur diffinitiones de cõtinuo,una eſt illa q̃ datur in prędi
camẽtis,cõtinuũ eſt cuius partes copulãtur ad unũ termi-
nũ,& iſta eſt cõſiderãdo cõtinuũ in uia cõpoſitionis , & ta-
lis diffinitio eſt dialectica,q̃a datur per formã.unitas,n. cõ
tinui,eſt quaſi forma totius, nam.5.Meta.te.com.19.ſubſtã
tia cuiuslibet quod ſemel,ut ſex ſemel ſex,unitas.n.atteſta
Duæ diffinitiones cõtinui. tur formæ , quia forma eſt eſſe unũ eſſe.Alia aũt diffinitio
datur de cõtinuo,in uia reſolutionis,& datur per materiã,
& ideo eſt naturalis,quia.1.de Anima,te.cõ.16. Phyſicus L
diffinit p̃ materiã,& dialecticus p̃ formã & ponitur.1. Cœ
li,& mundi,te.cõ.2.cõtinuũ eſt ,quod eſt diuiſibile in ſem
per diuiſibilia,nã talis diffinitio datur per partes q̃.2. Phy.
te.cõ.31.reducũt ad materiã.&Cõ.7..Met.cõ.33.inquit,pri
oritas partiũ ad totũ,eſt prioritas materiæ ad formã. Ter-
tia aũt diffinitio elemẽti,eſt reſpectu elemẽtorũ q̃ ſunt cor
pora,& illa datur ab Ariſ.3.Cœli & mundi te.cõ.31.ubi di
citur:Sit itaq; elementũ illud corporũ,in quod alia corpo-
ra diuiduntur,quod ineſt potẽtia,aut actu,hoc enim utro
modo,adhuc ambiguum eſt . Et aduerte ꝙ cœlum poteſt
dici elemẽtũ iſto modo,quia licet non ingrediatur forma
liter cõpoſitionẽ corporis mixti,tamen eſt de partibus q̃
ſunt de integritate uniuerſi,unde Ariſ.in principio tertii de
Cœlo,& mundo nuncupat ipſum primũ elemẽtũ:eſt.n.pri
cipaliſſima pars quæ eſt de integritate uniuerſi.Et aduerte
Cœlũ põt dici elemẽtum. ꝙ elemẽta q̃ ſunt in mixto q̃nq; a Phis dñr eſſe in potẽtia
pro quãto nõ ſunt in eſſe libero in p̃priis locis, ſed ſunt in
M eſſe ligato,unde appetunt ire ad ſua loca,ut patet.2.Cœli,
Elemẽta dicũtur eſſe in potentia in mixto. & mundi,in tex.cõ.27.ubi Cõ.ſcribit ꝙ elementa propter
contrarietatem q̃ habent inuicẽ in mixto trãſmutantur in-
uicem,& q̃a non ſunt in ſuis locis appetunt ſeparationem
& reuerti ad ſua loca.Et ex illo loco patet error Thomæ
Contra Tho.de Garbo in ſua ſumma & multos medicos. de Garbo,in ſumma ſua,& multorũ medicorum aſſerẽtiũ
ꝙ ſi humido ſubſtantifico æquæ perfectũ reparari poſſet
aſſidue,q̃d tũc uita hominis poſſet perpetuari,peccat quiſ-
dẽ,ſicut uides ratio p̃ fallaciã conſequentis, quia eſſent ad
huc aliæ cauſæ ſuæ corruptionis.nã elementa ſunt in mix
to uiolẽter,& appetitu naturali appetũt cõtinue ſeparatio
nem,& reuerti ad ſua loca naturalia,mõ nullum uiolentũ
perpetuum,ex.2.Cœli,tex.commẽ.18.& nullus appetitus
naturalis eſt ocioſus in natura , quia Deus & natura nihil
fruſtra faciunt,& ideo ſub illa ratione dñr eſſe in potentia
quia ſunt ligata.Tum etiã quia ſunt refracta,aut in qualita
tibus tãtũ ut tenuit Auicẽ.aut in qualitatibus,& ſubſtantiis,
ut tenuit Cõ.3.Cœli,cõ.37.non tñ conuertitur iſta,ꝙ licet oẽ
elementum ſit in potentia in re,cuius eſt elemẽtum ꝙ om
ne quod eſt in potentia in aliquo ſit elementum illius , eſt
enim locus conſequentis,q̃a uniuerſalis affirmatiua ex pri
mo Priorũ non cõuertitur in terminis,ſed in partẽ,eſt,n.in
ſtantia ultra hoc,nã fęx eſt in potentia in oleo & uino. nõ
tamen dicimus ꝙ eſt elementũ eorũ.gloſſa eſt Auer. in.2.
colliget,ca.1.Et aduerte etiam ꝙ talia elementa ,q̃ ſunt in
mixtis

A mixtis dicuntur habere figuram accidentaliter, ſed corpora cœleſtia habent figuram eſſentialiter, ut ſcribit Cõmen. primo Cœli, com. 22. & reddit cauſam, quia eſſe elementorum eſt uicinum primæ materiæ, & eſt cauſa occulta ſicut uides. Sed aduerte ꝙ ſemper in his caducis potentialitates imperfectiones, & defectus à materia trahunt originem, & quia ipſa de ſe eſt informis & infigurata, ideo cum primæ formæ quæ in materia recipiuntur ſint formæ elementales, ut teſtatur Commen. in tertio Cœli, cõmẽ. 67. & duodecimo Metaphy. cõmen. undecimo, ideo contrahunt iſtas imperfectiones, quod ſunt de ſe infigurata, & ſunt propter potentialitatem acquiſitam a prima materia propter uicinitatem in potẽtia ad omnem figuram, & ideo nullam de ſe habent figuram, ſed figurantur ad figuram continentis. unde ſi acquirunt figuram rotundam, eſt, ut ſcribit Commẽ. in ſecundo Cœli, com. 24. quia ſunt in rotũdo, & quia uacuum non eſt. Quia autem cœlum eſt, ut ſcribit Cõmẽ. in libro de Subſtantia orbis, cap. ſecundo, materia animalium cœleſtium, & eſt perfectior modorum materiæ, quia in eo non eſt potentia ad eſſe, ſed ad ubi tantũ, & quia motus intelligẽtiæ eſt motus animæ, uidelicet circularis, ideo cœlum ſortitum neceſſario eſt figuram ſphæricam ex neceſſitate finis. intelligentia enim eſt illa quæ conſtituit ipſum in diſpoſitionibus neceſſariis ſicut eſt in corpore hominis facto propter finem. Sed eſt difficultas, cur ſi elemen-

Difficultas. Solutio.

B ta de ſe nullam figuram habent, tamen communiter appellantur corpora rectarum dimenſionum, & dicũtur moueri motu recto, & unde hoc fuit deriuatum. Niſi eſſet ꝙ Ariſto. primo Cœli, tex. com. 5. per Mathematicam rationem oſtendit duos eſſe motus ſimplices, quia duæ ſunt figuræ ſimplices, & magnitudines ſimplices, uidelicet, recta & circularis, & quia prima figura ex ſimplicibus eſt circularis & prima figura ſimplex debetur primo corpori ſimplici, tale autem cœlum relinquitur quod alia figura recta debeatur cæteris corporibus. unde Comment. in ſecundo Cœli, & mundi, commen. 22. declarans hoc inquit, propoſitio autem dicens ꝙ prima figura debetur primo corpori eſt manifeſta cum poſuimus quod prius ſecundum ſubſtantiam eſt prius, & debet eſſe prius ſecundum accidentia eſſentialia propria, ſcilicet accidentibus eius quod eſt poſterius, ſicut eſt prius per ſubſtantiam corporis, & cum poſuimus ꝙ figura eſt accidẽs quod ſequitur ad ſubſtantiam corporis, neceſſe eſt, ut figura Cœli ſit prior aliis figuris, quoniam figura cœli non eſt in eo accidẽtaliter ſicut in elementis in quibus intendebatur receptio multarum figurarum, cum eſſe elementorum ſit propinquius ad eſſe materiæ, quam ad eſſe formę: corpus autem cœleſte econtrario, quoniam ſuum eſſe eſt uicinum formis. Cognouerunt etiam natura-

C les hoc ex motu, nam mixta quę mouentur ad motum elementi dominantis, determinant ſibi ad motum rectum magis figuram rectam, ut ignis flamma quæ determinat ſibi figuram pyramidalem, & quia mouẽtur a medio, & ad medium, qui ſunt motus recti moueri enim circa medium eſt motus corporis circularis. Et aduerte ꝙ eſt alia etiam diuerſitas inter cœlũ, & talia elementa, nam quanto elemẽta magis inuicem congregantur ſeu ad maiorem ſpiſſitudinem reducuntur, tanto minus luminoſa ſunt, & minoris actiuitatis. unde terra eſt fęx elemẽtorum, & eſt opaca, & paruæ actiuitatis, ſed in corporibus cœleſtibus, ſecus eſt quia quanto ibi fuerit maior congregatio tanto ibi eſt maior luminoſitas, & maior actiuitas, unde ſtella quæ eſt denſior pars ſui orbis, ſecundo Cœli, tex. com. 41. & 2. cap. de Subſtantia orbis, magis lucet, & magis actiua eſt, alias autẽ differentias require in libro de Cœlo & mundo. & in libro de Subſtantia orbis, nos enim multum a propoſito diuertimus non ſine cauſa, quia multos uidimus in his ualde errare.

Propõ. 20. *Principia rerum ſenſibilium ſunt ſenſibilia.*

Glo. Auer. PROPOSITIO iſta eſt Ariſtotel. 3. Cœli & mundi text. commen. 61. & gloſſatur per Auer. ibidem de principiis propinquis, non autem habet ueritatem, ut inquit, D propoſitio de principiis remotis, quia principia remota rerum ſenſibilium, non ſunt ſenſibilia, ut prima forma, & prima materia. Quidam autem illum locum perſcrutantes dixerunt iſtam primam formam eſſe formam corporeitatis de prædicamento ſubſtantiæ, quæ eſt coæterna primæ materiæ, & iſta eſt prima de principiis generationis in genere cauſæ formalis. Sed iſta opinio eſt purus error, nam Auer. in primo Phyſicæ auſcultationis, comme. 63. reprehendit Auicen. ponentem huiuſmodi corporeitatem ſubſtantialem, ſed expreſſe uult ꝙ corporeitas coæterna materiæ ſit accidẽs, & in libro de Subſtantia orbis, ubi declarauit ꝙ natura materiæ ſubſtantiatur, per poſſe, ita ꝙ potentia eſt differentia ſubſtantialis materiæ, uult ꝙ prima forma quæ in materia primitus recipitur eſt trina dimẽſio. Nec ualet ſicut aliqui dicunt, ꝙ Auicen. poſuit illam tanquam ſpecificam, & Commen. poſuit eam tanquam genericam, & in hoc aſſerunt eſſe differentiam inter Auicen. & Auerr. cum hoc tamen ſit purum mendacium, immo oppoſitum reperitur de mente Auicen. in primo ſuæ ſufficientiæ, & in ſecundo ſuæ Metaph. quia poſuit illam eſſe formam confuſam & generalem, & Linconienſis, & Alber. qui imitati ſunt Auicen. in hoc, iſto modo ponunt eam. Præterea: Argumenta quæ facit Auer. in primo capi. de Subſtantia orbis, æque bene procedunt ſi iſta forma ponatur ſpecifica eſſe, ſiue ponatur generica, immo maiora inconuenientia E ſunt ſi ponatur generica ſecundum quod ſequitur ex uerbis eius quod oſtenditur, inquit enim, unde putauit Auicẽ. ꝙ diſpoſitio trium dimenſionum exiſtentium, in materia ſimpliciter, ſcilicet non terminatarum eſt diſpoſitio dimenſionum terminatarũ in ea, quapropter dixit neceſſe eſt primam formam exiſtere in prima materia antequam dimẽſiones exiſtant in ea. Ex quo accidunt ei impoſſibilia, quorum unum eſt, formam non diuidi ad diuiſionem ſubiecti quapropter non recipiet diuiſionem, & ipſam eſſe æternã non diuiſibilem, per diuiſionem ſui ſubiecti, & ipſam non habere cõtrarium ſuccedens ſibi in eodem ſubiecto. quod ſi ita eſſet tunc materia non reciperet aliam formam præter iſtam ſibi primam. Manifeſtũ eſt autem ꝙ ſi forma iſta ſecundum ipſum etiam recipitur in materia prius natura, quam trina dimẽſio, quod ipſa remanet indiuiſibilis quia ſecundum ipſum extenſio quæ eſt in formis eſt per ſubiectum extenſum merito dimenſionum. Maius autem inconueniens eſt ponere aliquam formam genericã ſubſtantialem eſſe indiuiſibilem, & æternam, & remotam a contrarietate quam aliquam formam ſpecificam, teſtatur hoc experimentum, quia quanto aliqua forma eſt magis eleuata a materia, & magis elongata a potentialitate, tanto magis recedit a contrarietate & diuiſibilitate, & accedit ad unitatẽ, & actualitatem. unde formę elementales propter maximã propinquitatem ad materiam ſunt imperfectiſſimæ. & F ſic aſcendẽdo per ordinem ad mineralia: & a mineralibus ad plantas, & a plantis in animalibus, in quibus etiam ſunt gradus, nam animalia imperfecta ita ſe habẽt ꝙ partes eorum deciſæ uiuunt, habent enim animam unam in actu, & plures in potentia, ſicut in plantis, ſicut teſtatur Ariſ. in 2. de Anima, tex. cõ. 20. & uniuerſaliter ita eſt in his quę Gręci zoophyta appellãt, id eſt ancipitis naturæ inter plantas, & animalia. Illa autem quæ ſunt perfecta hoc non patiũtur, quia partes illorum deciſæ non uiuũt: unde quidam ex magnis tenuerunt animas animalium pefectorum eſſe indiuiſibiles. Et ita patet quod lõge inconuenientius eſt dicere dari aliquam formam ſubſtantialem generalem cõſiſtere in indiuiſibili, quam ſpecialem, propter genus magis aſſimilari materiæ, & diffentiam formæ, teſte Porphyrio in cap. de Differentia. Amplius autem magis inconueniens propter eandem cauſam aliquam formam generalẽ eſſe remotam a contrarietate, quam formam ſpecificam. unde forma & complexio humana ſecũdum omnes ſapientes eſt magis remota a cõtrarietate, & magis appropinquat naturæ cœli, in quo nulla prorſus eſt cõtrarietas, ut teſtantur etiã Medici, & Auic. in prima Fen, primi, in doctrina prima, cap. de

Contra ponentes formã corporeitatis.

Euaſio.

Impugna.

G complexionibus.& Ariſto.2.de Anima,in tract.de olfatu,
& eſt in text.cō.94. Amplius,quomodo naturalis reſolue-
ret uſq; ad primam materiam ſi habet formam corporeita
tis ſibi coæternam,nam nulla uia poteſt cognoſci compo
ſitio ex materia,& forma,niſi per tranſmutationem ſubſtā
tialem,ut inquit Com.1 Phyſi.com.ulti.&.1.Phy.com.51.
inquit,alteratio contrariorum inuicem coegit omnes cre
dere quod omnia corpora ſunt compoſita non ſimplicia,
&quod in eis ſunt aliqua plura uno,& maxime prima cor
pora,ſcilicet quatuor elemēta.In talibus ſicut ipſe teſtatur
4.Phyſi.com.71.&.8.Phyſi.cō.30.&.4.Cœli,22.non eſt niſi
prima materia,& forma elementi,& ideo non diuiduntur
in partem per ſe motam,& mouētem,& propter hoc ſi in
uacuo ponerentur non poſſent moueri:&,12.Meta.cō.14.
expreſſe habet ꝙ materia non habet aliquam formam cō-
munem,& ideo dicit quod non eſt genus,& dixit Alexan.
ſcripſiſſe demonſtratiue materiam nō eſſe genus. Amplius
autem quomodo Ariſto.ſolus uidit naturam primæ mate
riæ,& Plato fuit propinquus.ſed nō perfecte attingit,quia
non diſtinxit inter ipſam,&priuationem,ut dicitur.1.Phy.
te.com.79.Manifeſtum eſt enim ꝙ antiqui poſuerunt unū
principium corporale omnium,& multi fuerunt,qui illud
non ſpecificauerunt aliqua forma & cōtrarietate ,ſed dixe
runt illud eſſe ſeparabile,quorum opinionē expreſſe dam
H nat Ariſt.in principio ſecūdi de generatione & corruptio.
in tex.com.2.&.3.ubi inquit : Sed facientes quidem ma-
teriam extra prædicta,hanc autem ſeparabilem, & corpo-
ream,peccant,impoſſibile enim ſine contrarietate eſſe cor
pus hoc ſenſibile,aut enim leue,aut graue,aut calidū , aut
frigidum.neceſſe eſſe infinitum hoc quod quidam dicunt
eſſe principium,patet autem quod pro tanto illud infinitū
aſſerebāt,ut bene notauit Aegidius Roma.ibi quia poſue-
runt illud non habere formam aliquam ſpecialem,ſed ge-
neralem.Amplius error iſtius opinionis deprehēditur ex
his quæ Ariſto.docuit primo de Generatione & corrup.
ubi docuit generationem eſſe tranſmutationē totius in to
tum nullo ſenſibili remanente,ut ſubiecto. Manifeſtum eſt
autem ſi materia informata corporeitate ſubſtantiali ſibi
coæterna,cum impoſſibile ſit reperire corpus ſine contra-
rietate,in mixtis generabilibus,remaneret igitur in corru-
ptione ſimplicium aliquod ſenſibile ſubiectum , hoc autē
falſum eſt,ut inquit Ariſto.& etiam Com.in.3.Cœli,com.
31.inquit,quod in talibus forma corrūpitur,& materia in
duit aliam formā,& immorari cōtra iſtos amplius in hoc
eſt ſuperfluū.Dicamus igitur ꝙ per primam formā Auer.
non intellexit formam aliquam naturalē,& a naturali cō
ſiderabilem,ſed intellexit Deum glorioſum.nā.12.Metap.
co.6.&.6.prima forma primus motor,& primus finis,ſunt
idem ſubiecto,ſed differunt ſecundū modū,& alias decla-
raui in contradictionibus Auer.qualiter in unoquoq; ge-
I nere cauſæ eſt ſtatus,ut probatur in.2.Primæ philoſophię
& eſt deuenire ad primum in quolibet genere,& dixi ꝙ li-
cet Naturalis conſideret omnes cauſas,non tamen cōſide
rat omnia prima cauſatum genera,ſed tantum duo,uideli
cet,primam materiam,& primum mouēs.Diuinus autem
conſiderat duo reliqua,uidelicet,primum finem, & primā
formam.unde.7.Meta.inquit cō.5. aſſignando differentiā
inter inquiſitionē quam facit Naturalis de principiis ſub-
ſtātię ſenſibilis & inter inquiſitionem quam facit Diuinus.
Et iſta quęſtio differt ab illa quę eſt in ſciētia naturali,quo
niam iſta quęſtio inducit ad ſciēdum primā formā omniū
entium,& ultimum finem.& prima quæſtio,quā incepit in
ſcientia naturali inducit ad ſciēdum primam materiam &
formas naturales & primū motorem,ubi loquitur in plu-
rali numero de formis,& non dicit ad primam formam.
Et mirum eſt de iſtis qui prædicant ſe eſſe doctiores Auer.
& Ariſt.quomodo adhuc non habent terminos in uia iſto
rum,uideant quæſo Ariſt hoc aperta uoce aſſerentem in ſi
ne primi libri de Phyſi.auſcultatione,ubi ſic ſcribit,de prin
cipio quidē ſecundum ſpeciem utrum unum aut plura aut
quot,aut quæ ſunt, per certitudinem Primæ philoſophiæ
opus eſt determinare,ergo in illud tempus apponatur.De
Phyſicis autem & corruptibilibus ſpeciebus in poſteriu K
demonſtrandis dicemus.Nam quia in.1.Phyſi.inueſtigās
principia generationis ſenſibilium ſubſtantiarū iam deter
minauerat de prima materia poſſe quiſpiā opinari , quod
ordo requirit,ut de prima forma pertractet , & ipſe dicit
iſtam cōſiderationē pertinere ad Diuinū,ſed Naturalis ſo
lum habet determinare de Phyſicis & corruptibilibus ſpe
ciebus,& hoc erat quod dixit Auer.in præfata auctoritate
& etiā in eodē.1.Phy cō.69.in calce cōmenti,inquit,quod
entia habēt aliud principiū a ſubiecto & eſt forma,ſed pri
mum principiū in hoc genere non potuit ſciri in hac ſciē-
tia,ſicut primum ſubiectum,ubi patet ꝙ primum in gene-
re cauſæ formalis nō poteſt ſciri in ſcientia naturali,quod
uerum non eſſet ſi prima forma eſſet corporeitas ſubſtan-
tialis,& iſta eſt opinio eius in.3.Meta.in cō.3.&.12. Meta. Optima difficultas.
cō.5.&.6 & fuit opinio etiam Alexandri,ut ſcribit ibi Cō-
men.Sed hic eſt ardua difficultas,propter quid Naturalis ſi
cut conſiderat de prima materia,ita etiam non conſiderat
de prima forma,& ſicut conſiderat de primo motore, cur
nō conſiderat de primo fine . Et quod auget difficultatem
eſt,quia ſi iſta ſunt eadem ſubiecto,& ſcientia.3.de Anima
tex.cō.38.ſecatur quemadmodum & res cōſiderans igitur
de primo mouēte,uidetur poſſe cōſiderare de prima for-
ma,& de primo fine,& ecōtra,& tanto magis augetur dif
ficultas,quia tunc opinio Aui.ſtabit in ſuo robore, dum di
xit primum Philoſophum poſſe demonſtrare primū prin L
cipium eſſe,quia dicet quod non demonſtrat ipſum eſſe
inquantum eſt primus motor,ſed altiori modo, uidelicet
inquantum eſt prima forma,& primus finis,& ita ruunt ra
tiones Auer.contra ipſum.1.Phy.cō.ulti.&.12.Meta .cō.5.
& a talibus dubiis(per uitam meam)non niſi ſolers inge-
nium euadere poteſt.Ad primum tamen uidetur reſpon- Solutio.
dere Com.in.7.Primæ philoſophiæ,cō.9 . & inquit quod
illa ex quibus peruenitur ad cognitionem eſſentiæ rerum
ignoratæ ſunt actiones earū propriæ.& actio materiæ eſt
tranſmutatio,uult dicere ꝙ naturalis habet medium ad de
ueniendum ad notitiam primæ materiæ , & tale medium
eſt tranſmutatio ſubſtantialis. Non autem naturalis habet
medium ad inueſtigandum primam formam omnium en
tium.Sed replicabis,ſicut ex tranſmutatione cōmuni inuē- Replica.
ta in generabilibus naturalis demonſtrat eſſe primæ mate
riæ,quia tranſmutatio eſt actio materiæ,ut ipſe dicit pari-
formiter ex operatione quæ eſt actio formarū,poterit na
turalis demonſtrare eſſe primæ formæ. Ad hoc ipſe reſpō Solutio.
det,ꝙ eſt ratio diuerſitans. Nam formæ naturales nō con
ueniunt in una actione propria,ſicut generabilia cōueniūt
in trāſmutatione propter naturam materiæ in eis inuentā.
Nam diuerſarum formarū diuerſæ ſunt operationes, un-
de prima materia participatur a generabilibus , & corru- M
ptibilibus,& eſt intrinſeca pars compoſitionis eorum.Nō
ſic autem prima forma quæ liberata eſt ab omni materia,
& ab omni potentia.& compoſitione,& componibilitate
cū iſtis.Et ideo ex operationibus formarū ſenſibilium nō
potuit declarari primā formā eſſe. Et ſubdit ꝙ illud quod
fuit declaratum de illis,illic.ſ.in naturali Philoſophia fuit
quod actiones formarum perueniunt ad actionem primę Formæ naturales dupliciter cōſiderari poſſunt.
formæ,quæ non eſt in materia,& eſt primus motor . Pro
quo debes ſcire ꝙ formæ naturales dupliciter conſiderari
poſſunt,uno modo,ut naturales ſunt uidelicet,ut ſunt ter
mini motus,& ut ſic ex actionibus ipſarum peruenit natu-
ralis ad cognitionem primæ formæ quæ non eſt in mate-
ria ſub ratione qua eſt primus motor non ſub ratiōe qua
eſt prima forma.nam in.8. Phy.oſtēditur quod omnē mo
tum nouū præceſſit motus,& quod in mouentibus,& mo
tis eſt deuenire ad unum motum ex ſe ſempiternū , quod
mouetur a motore qui non eſt corpus,nec uirtus in corpo
re,ex hoc mouet ſempiterno tempore,ut patet tex.cō. 78.
&.79.N ita naturalis ex cognitione formarū ex ſuis actio
nibus quæ dependenta primo motu,agnoſcit primū mo-
torem. Alio modo formæ naturales poſſunt conſiderar
inquantum ſunt ſubſtantiæ,& iſto modo conſiderantur in
ſcientia Diuina,& ex iſta conſideratione diuinus aſcendit

ad

A ad cognitionem primæ formę,& primi finis,ſicut dicit ibi.

Pulchra et notabilis difficultas. Solutio.

Sed tunc eſt magna difficultas quomodo ex iſta conſideratione cognoſcitur prima forma,& primus finis, nam ipſe non declarauit hoc,nec aliquis alter expreſſe dicit aliquid de hoc. Dicamus igitur,ut inquit Auer. in 3.diſput.contra Algazelem in lib.Deſtruct.deſtruct.in ſolutione.18. dubii. quod eſt ſenſibilium plures gradus habet, quorum uilior eſt in materia,nobilior uero illo eſt eſſe quod habẽt in humano intellectu,& nobilior iſto eſt eſſe quod habent in ſeparatis intelligentiis,deinde in dictis ſeparatis intelligẽtiis dictæ formæ gradus habent adinuicem differentes, ſecundum ꝙ differunt illæ intelligentiæ adinuicem,& per conſequens nobiliſsimũ eſſe quod habẽt formæ,eſt eſſe quod habent in prima intelligentia,quę eſt puriſsima forma liberata ab omni potentia,& imperfectione,quę eſt forma formarum.Et prima & cõmunis omnium,ut dicit Comen.12 Meta.cõ.44.

Obiectio.

Sed dices tunc ſecundum iſtã declarationẽ poteſt forma dici exemplar primæ formæ,aut ideæ eius exiſtentis in intellectu primæ formæ,& ita crediti opinio ponentium ideas in mente Diuina,cum tamẽ declaratum ſit in 12.Primæ philoſophiæ,quod Diuinus intellectus ſolũ unũ intelligit,uidelicet,ſuam eſſentiam,ut patet.12. Meta. cõ.51.

Solutio.

Ad hoc reſpondetur ꝙ quælibet forma inquantum eſt participatio primæ formæ in certo & determinato gra

B du actualitatis,& perfectionis,quia ſpecies entium ſunt ſicut numeri,poteſt iſto modo dici exemplar,non autem ſicut ponentes ideas.

Themiſt.

Unde lucidiſsimus Themiſt.in 2. Phyſicæ auſcul.ſuper expoſitioue tex.28.forma apud Ariſto.dicitur nõnunquam exẽplar non eo modo quo hi qui ideas ſeparatas poluere,ſpecies quaſdam nullo materię in exitu ſubſidentes,ſed propterea quia diffinita pręſcriptaq; eſt eorum omnium forma,quæ à natura proueniunt, hominis, equi,bouis,fici,oleæ,platani. Et hoc etiam aſſeuerat Commen.12.Meta.cõ.18.dum dicit,ꝙ hæ ſunt ideæ quas cõminiſcitur Plato.Et propter hoc antiqui etiam Peripatetici nuncupant formam lumen,ſeu radium inquantum participatio eſt primi luminis,ſic igitur intelligis modo,quomodo diuinus ex forma cõſiderata,ut ſubſtãtia,& ut ens aſcẽdit ad cognitionem primæ formæ,quia talis forma nobiliſsimo modo cõtinetur in prima forma,cuius iſta eſt participatio,& exemplar,inquantum participat de perfectione primæ,prout eſt capax.

Quomõ deuenimus in cognitionẽ primi finis.

Sed quomodo aſcẽdit ad cognitionẽ primi finis uideamus. Debes ſcire ꝙ Deus ſublimis eſt optimum omnium,& ſic habet rationẽ finis, & mouet omnia in ratione amati,& deſiderati,& omnia entia habẽt appetitum naturalem in participando bonitatem primi,ſe

C cundum quod poſſunt. Et quia appetitus naturalis in entibus non poteſt fruſtrari,quãdoquidẽ Deus & natura nihil fruſtra faciũt,primo Cœli,& mũdi,tex.cõ.32. ideo omnia participant bonitatem ſecũdũ quod poſſunt,intantũ quod etiam prima materia appetendo formã ſic participat de bonitate,ut dicitur.1.Phy.tex cõ.81.exiſtente quodam diuino,& optimo,iſta autem eſt ratio finis optimũ eſſe. Nã 2.Phy.tex.cõ.31.Quod autem eſt cuius cauſa potiſsimum eſt,& finis aliorũ uoluit eſſe,bonum autẽ eſt, quod omnia appetunt,primo Ethi.unde.12.Primæ philoſophię tex.cõ. 30.demonſtratur quod mouet ſicut appetibile, & intelligibile,& per conſequẽs in ratione amati,& deſiderati, & iſta eſt motio finis. Ex entibus igitur,& formis,ut ſunt ſubſtantiæ,& entia participãtia bonitatem,prouehitur intellectus in ſciẽtia diuina ad cognitionem ſummi boni,quod naturaliter mouet omnia,ut amatum,& deſideratũ,nam omne ens per participationem habet reduci ad ens per eſſentiã.

Summa dictorum.

Sic igitur colligendo fragmẽta ne pereant, Naturalis benẽ inquantum naturalis cognoſcit primam materiã,quia habet propriũ mediũ,per quod demonſtratione ſigni poteſt demonſtrare ipſam eſſe,tale autẽ eſt tranſmutatio ſubſtantialis,quia iſta eſt actio ꝓpria materiæ,ut ſubiecti,ſicut motus eſt actus mobilis.8.Meta.cõ.11.Similiter poteſt demõſtrare primum motorem eſſe,quia medium proprium ad illud eſt motus,& nullũ aliud efficaciam habet ad uere demonſtrandum eſſe abſtractorum,ut inquit Cõme,1.Phyſi.

D cõ.ult.& 12.Meta.cõ.5.unde Aui.peccauit peccato manifeſto,qui dixit primum Philoſophum demonſtrare primũ principium eſſe,quia certior illorũ ſermonũ non pertranſit ordinem ſermonũ probabilium ut declarauit Com.in diſpu.4.in lib.Deſtruc.in ſolutione quinti dubii.primã autem formam,& primum finem Naturalis non cognoſcit, quia non habet medium ad illa & Diuinus eſt qui de illis loquitur.Sed animaduerte,ut inquit Cõ.12. Meta. in cõ.5. & 6.ꝙ Diuinus poſtquã accepit pro conſtanti a Naturali abſtractas ſubſtantias eſſe,tunc declarat ꝙ mouens æternã ſubſtantiam eſt ſubſtantia,& eſt forma & finis, nam ſciẽtia Diuina eſt ultima uia,ſeu ordine doctrinæ , licet ſit prima uia Naturæ,& perfectionis.6.Meta.cõ.3.& 7.Meta. cõ. 59. Et quomodo declaret iam uidiſti modum quem pauci intelligunt.Et ita patet ſolutio ad obiectiones,quia licet primus motor,prima forma,& primus finis ſint eadem ſubiecto,ſunt tamen tria in ratione,ut dicit Com.12.Meta.cõ.6. modo quãdo ens diuiditur ſecundum diuiſionẽ demõſtratiuã nõ inconuenit,ut una natura ingrediatur diuerſas artes,ut ſcribitur per Auer.in 2.Phy.cõ.71.

Intellectus propoſitionis Ari.

Propoſitio etiam Phi.3.de Anima.tex.cõ.38.ſcientia ſecatur quẽadmodũ & res,intelligitur quo ad diuiſionem quæ ſit per potẽtiam & actum,& iſta eſt intentio Phi ibi,ut intuenti patet.unde illa propoſitio ſolet allegari extra propoſitũ ex illo loco,ſicut

E inquam pluribus aliis euenit,dicit enim tex.ſecatur igitur ſcientia,& ſenſus in res,quę quidem potentia eſt in ea quę ſunt potentia:quæ uero actu,in ea quæ ſunt actu,unde Cõ. ibi in cõ.inquit,res enim quarũ differentiæ ſunt eædẽ,ipſæ ſunt eædẽ in illo modo ſecundũ quẽ habent eaſdem differentias,intellectus igitur eſt intellectũ,& ſenſus eſt ſenſatũ: bene autem uolo ꝙ diſtinctæ ſcientiæ ſint de diſtinctis rebus formaliter conſideratis,ſed non de diſtinctis ſecundũ ſubiectũ,quia 2.Phy.tex.cõ.18.de eiſdem negociatur magnitudinibus Naturalis,& Mathematicus,ſed tamen ſecũdum diuerſas rationes formales.

Obiectio.

Sed eſt replica:nã.2.Phy. tex.cõ.26.materia & forma dicuntur relatiue, & cõſiderãs unum correlatiuũ debet conſiderare de reliquo ut ibi dicitur,cũ igitur prima materia dicatur correlatiue ad primã formã,conſiderãs de prima materia debet conſiderare de prima forma.ſimiliter.2.cap.de ſubſtantia orbis,finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria,igitur conſiderans de primo fine,debet cõſiderare de primo mouente.

Solutio.

Et ad hæc dici poteſt ꝙ licet materia & forma,ut a Naturali conſiderantur.in relatione conſiſtant quadam,ut alias demonſtraui:non tamen ſecũdum eſſe primum relatiua ſunt,& ideo materia,ut a Naturali conſideratur habet habitudinem ad

F formas naturales,& ideo Naturalis conſiderat primã materiam & formas naturales,ut dicit Cõmẽ.in cõ.9.&.7. Mata,& Philoſophis.1.Phy.tex.ulti.

Replica diſſicilis.

Quod ſi replicetur ꝙ prima materia etiã relatiue dicitur ad primã formã, quod extrahi poteſt ex dictis Ariſ.& Cõ.9. Primę philoſophię tex. cõ.2.ubi diffinit potentiam actiuam per paſsiuã , & ecõtra. Auer.ibi in cõ.2.inquit in diffinitione enim omnis potentiæ paſsiuæ accipitur potentia primæ materiæ:& ſimiliter in diffinitione omnis potentiæ actiuæ accipitur diffinitio actionis primæ formę,quę eſt diffinitio primę formę,quę eſt abſoluta a materia.& ita adhuc ſicut uides remanet eadem difficultas,quia prima materia non ſolum dicitur relatiue ad primam formam,& tunc ratio Ariſt.ſi ualet in 2. Phyſi.ꝙ conſiderans de materia debet conſiderare de forma quia relatiue materia dicitur ad formas naturales,pariformiter cum prima materia dicatur relatiue ad primã formã,debet Naturalis conſiderare de prima forma , quia cõſiderans unum correlatiuorũ,debet cõſiderare & reliquũ.

Solutio.

Dicimus nos ꝙ materia relatiue dicitur ad formas naturales,& etiam ad primam formam,ut bene demõſtrat ratio: tamẽ aduerte ꝙ alia eſt relatio primæ materiæ ad formas naturales ſecundũ rationẽ ſaltẽ,& alia ad primã formam. quia primus reſpectus eſt,ut ſubiecti & ut potẽtiæ ad actũ. Secundus autem eſt reſpectus moti ad motorem , & ideo ſemper uerũ eſt ꝙ conſiderans unum relatiuũ , debet cõſiderare & reliquum,uerũ eſt ſub illa ratione qua ſunt corre

G latiua,ſic enim conſiderans de ſenſu,cõſiderat de omni ſenſibili,& conſiderans de intellectu,conſiderat de omni intelligibili,ut dicit Ariſt.in principio libri de Partibus animalium.prima igitur materia,ut ſubiectum,& ut potentia reſpicit formas naturales,& ſic conſiderat formas inquantũ ſunt perfectiones,& actus perficiẽtes materiam,unde quælibet forma quantuncunq; perfecta deſcribitur iſto modo, ut dicitur eſſe actus ſuæ materiæ,dicitur enim in diffinitione animæ,ꝙ anima eſt actus corporis organici Phyſiri potentia uitam habentis,ſed prima materia,ut potentia paſſiua refertur ad primam formam,ut eſt potẽtia actiua,& ſic formaliter dicitur primus motor,& ſic Naturalis etiam cõſiderat utrunq; ſicut diximus,unde Cõmen.12.Meta.com.18.inquit,omnes formæ ſunt in potẽtia in prima materia & ſunt in actu in primo motore,& ibidẽ com.24. inquit, forma primi mouentis eſt quodammodo omnes formæ. materia igitur prima,ut a Naturali conſideratur dicitur relatiue ad formas naturales inquãtũ naturales ſunt,& ideo de utriſq; conſiderat:tamen ut a Naturali conſideratur dicitur relatiue ad id quod eſt prima forma,nõ tamen ut ſic, ſed inquantum eſt primus motor,& potentia actiua, quia licet iſta ſint una res numero,ſunt tamen plura ſecundũ rationes formales.Similiter patet quod finis,ut terminat motum,pertinet ad illum qui conſiderat agens per motũ,ſed finis ultimus rognoſcitur altiori modo quã ſit uia motus,
H ſicut diximus.Et ita mihi uidetur in tanta difficultate dicere,& ſi alii melius poſſunt dicere,dent laudẽ & gl'ia Deo.

Propõ. 29.

Oportet principia ſemper manere.

SCRIBITVR iſta propoſitio in primo Phyſicæ auſcultæ.te.commen.50.Intelligitur tamen iſto modo, ſicut gloſſat eã Commen.uidelicet,ꝙ prinripia non debent

Gloſ. Aue.

eſſe tranſmutabilia,& generabilia ex aliis.Nam ſicut patet ponderanti ad hunc ſenſum uadit intẽtio Philoſophi ibi: uult enim ibi oſtendere quod nedum principia nõ ſunt infinita,immo etiam quod nec quęcunq; contraria ſunt principia.Nam contrariorum quædam ſunt prima,& quædã poſteriora:quæ autem poſteriora ſunt nõ poſſunt eſſe principia,quia facta ſunt ex primis.De ratione autẽ principiorum eſt quod ſemper permaneant,hoc eſt dictu,ut permaneant in ratione primi.Nam.5.Meta.tex.cõ.1. De ratione principiũ eſt primum eſſe.& primo Poſteriorum, idem dico primũ,& principium,unde loquitur ibi textus de albo, & nigro,& dulci,& amaro,quæ ſunt extrema contraria,ex quibus media generãtur.Manifeſtum eſt autem ꝙ ſicut ſeminat in præmiſſit,ſir debet colligere in concluſione,ſi igitur intendit probare quod non omnia contraria ſunt principia,quia principia oportet manere,ſed contraria poſteriora non permanent,quia fiunt ex aliis,ideo nõ ſunt principia.
I Si per permanentiam Philoſophus intellexiſſet permanentiam ſempiternam ſecundũ genus,uel ſecundũ ſpeciem,patet quod cõtraria etiã poſteriora illo modo ſemper permanent ſtante æternitate mundi,oportet igitur per permanẽtiam,ut intelligat id quod diximus.Ex quo patet

Contra ponentes formam corporeitatis.

quod non propter iſtam auctoritatem,oportet ponere aliquam formam coæternam in prima materia,nec aliquam priuationem,ſicut quidã conati ſunt dicere.Nam materia nõ habet aliquam formam,nec aliquam priuationem ſibi ꝓpriam,ſed eſt in potentia indifferenter ſe habens ad quãlibet formam,& ad quãlibet priuationẽ,materia enim nõ eſt quid,nec quale,nec quãtum,nec aliquid eorum quibus ens eſt determinatum,ſed ut inquit Commen.ibidẽ.7.Meta.tex.com.8.materia eſt in potentia ad omnia decẽ prędicamenta,& ad omnes priuationes eorum,& in ſui ſubſtantia nullam habet,neq; formam,nec formæ priuationem,ſicut etiã ſuperius oſtendimus contra fingentes corpus de ꝑdicamento ſubſtantiæ coæternum in prima materia

Dña inter cãs & principia generationis.

Et aduerte ꝙ ut dicitur primo Phyſicorum principia generationis ſunt tria,materia,forma, & priuatio : & hoc intellige uniuerſaliter reſpectu cuiuslibet generationis,ſiue ſit generatio ſimpliciter,quẽadmodum eſt in ſubſtantiis:ſiue ſit generatio ſecundum quid,ſicut eſt generatio in accidẽtibus.

K Nam Ariſt.ibi te.cõ.57.proponit ſe inueſtigaturum principia generationis in communi,ubi luridiſſimus Themiſtius,& Auer.in cõmento exponunt per generationem in cõmuni,tam illam quæ eſt in ſubſtantia,quã illam quæ eſt in accidentibus.& aduerte ꝙ eſt differẽtia magna inter cauſas generationis,& inter principia generationis.Nam cauſæ reales generationis ſunt duæ tantum uidelicet,materia & agens ſeu motor .Sed prinripia generationis ſunt tria, materia,forma,& priuatio:in plus enim eſt prinripiũ quã cauſa,ut dicitur.5.Meta.tex.cõ.1.Nam omnis cauſa principium,non omne autem principium cauſa. Nam priuatio principium eſt,ſed non rauſa . Vnde ſcire debes ꝙ forma etiam dicitur generationis principium proprie loquendo non tamen cauſa,ut oſtendam,primum probat,quia generatio ut eſt quidam motus,ſeu mutatio requirit terminos duos oppoſitos,& requirit ſubiectũ,quia tranſmutatio eſt actus tranſmutabilis inquãtum tranſmutabile, tale autem materia eſt,termini autem ſunt priuatio,& forma,quia generatio eſt tranſmutatio de non eſſe,ad eſſe.pro quãto igitur generatio in ſui intellectu, ex iſtis tribus intrinſece cõponitur,ſicut & motus,qui teſte Auer.5.Phyſi.cõ.3.ex iſtis tribus in ſua ſubſtantia componitur,uidelicet,ſubiecto, & termino a quo,& termino ad quem nõ loquendo de cauſis extrinſeris,ſicut eſt motor,& tempus,ſic forma erit generationis principium.
L Secundum dictum oſtẽditur,ꝙ forma eſt generatiõis rauſa,quia cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud,modo ad eſſe formæ in materia , ceſſat generatio.primo enim de Generatione,& corruptione te.cõ.55. habitibus præſentibus in materia,nondum generatur aliquid,ſed iam eſt.Et hoc confirmatur pulchra auctoritate Philoſophi,& Commen.in.2.de Generatione, & corrupt. in tex.cõ.52.quod dicentes cauſam generationis materialem,rectius dicunt,cum dant cauſam tranſmutationis , inquantum eſt tranſmutationis principium.Alii autem non dant principium cõueniens tranſmutationis.Forma enim cum inuenitur,quieſcit tranſmutatio,quomodo igitur poteſt eſſe cauſa tranſmutationis?unde in eſſe reali iſtæ duæ ſunt ueræ cauſæ generationis,uidelicet,materia,& motor, ut potes colligere ex.2.Phy.tex.cõ.72.&.1.de Generatio. tex.cõ.14.unde.8.Phy.ſuper hoc fundamento Ariſt,& Cõmẽ.arguũt ꝙ ſi mobile ſemper fuit,& motor ſemper fuit, quare igitur motus non fuit ſemper,patet autem ꝙ ſi alia cauſa eſſet realiter neceſſaria,ad cauſandum motũ, quam mobile & motor,quod tunc argumentum eorum procederet ab inſufficienti.Forma aũt,& finis,nõ ſunt cauſa realis reſpectu generationis loquẽdo de fine generationis,niſi metaphorice,ut fatetur Ariſto.in primo de Generatione
M & corruptio.tex.cõ.55.ſic igitur intelligis,quomodo principia cuiuslibet generationis oportet ſemper permanere. Et quomodo prinripia cuiuslibet generationis ſunt tria, materia,forma,& priuatio,quia in intellectu cuiuslibet generationis,cadunt termini,& ſubiectum:& cum hoc cauſę reales cuiuslibet generationis ſunt materia , & agens , ſeu motor,& ita uolo intelligi dicta mea,quantum ad hoc, ſuper his quæ dixi,dum eſſem iunior in cõcordantiis Auer. in primo de Generatiõe,& corruptione,ſuper com.14.& iti..2.de Generatione,in com.52.ubi,occulte tetigi iſtã ſolutionem,ubi dixi,quicquid ſit de principiis generationis in eſſe rationis,duæ tamen ſunt cauſæ in eſſe reali,nunc autem declarãdo mẽtem meam,dico ſecus eſt de principiis generationis loqui,ſecus de cauſis,principia tria ſunt,cauſæ uero duæ,quia ſumo cauſam,ad cuius eſſe ſequitur aliud,nõ autem ſumo cauſam,metaphorice cauſantem. Pro hoc uide tex.com.24.12.Meta.Et aduerte etiam ꝙ propoſita propoſitio quæ dicit,quod principia oportet manere, quia non fiunt ex aliis,nec ex alterutris,& quæcunq; fiunt, fiunt ex eis,ut dicitur.1.Phyſi.te.comme.42. intelligitur in genere cauſæ materialis & intrinſece, & per hoc tollitur inſtantia de intelligentiis,quę ſunt principia extrinſeca,& remota,ſicut diximus reſpectu ſenſibilium generabilium, & corruptibilium,principia autẽ quæ inueſtigantur de generatiõe,in cõmuni rerũ naturalium,in Phyſicis ſunt prin

A cipia intrinſecæ exiſtentia in re,ut patet.1.Phy.tex.cō.6.& 7.&.57.intelligentiæ autē ſunt principia entium ſenſibiliū non inquantum ſenſibilia ſunt,ſed inquantum entia,& inquantum ſubſtantiæ ſunt in genere cauſæ efficiētis,& finalis,ut dicit Com.12.Meta.com.36.& etiam formalis quoquo modo ſicut Rex dicitur forma Serui.12.Meta.cō.37.

Dubium. Sed dices tūc igitur forma nō eſſet principium, quia fit ex materia,& de ratione principiorū eſt quod non fiant ex alterutris.

Solutio. Reſpōdetur negando aſſumptum,quia forma nō fit,ſed compoſitū ex materia,& forma,per ſe fit, ut dicitur 7.Meta.cō.27.& Com.ibi dicit notabiliter in cō. agens nō facit in alio aliud,ſed ex alio aliud,nō enim facit in materia formam,ſed facit ex materia formatū.&.12.Meta.cō.18.inquit,Imaginatio ſuper creationes formarū facit exiſtimare ideas eſſe,& datorem formarum.&.7.Meta.cō.31. conſimilem ſententiam habet,unde Ariſt.in hoc præcipue aduerſatur Platoni,quod nō fit per ſe forma, nec materia ſed ſynolon,ideſt ſimul totū,ideſt compoſitū: actus enim & generationes ſunt ſuppoſitorum.

Propoſ.30. *Eadem ſunt principia omnium prædicamentorum.*

Intellectus ꝓpōnis. PROPOSITIO iſta ſcribitur.12. Primæ phiæ, ubi fuit longe uentilata a tex.cō.19.uſq; ad tex.cō.27. Et ibidem intelligitur ꝙ ſunt eadem proportione, in omni enim prædicamento eſt aliquid ſimile materiæ,& aliquid B ſimile formæ,& aliquid ſimile priuationi. Similiter etiam ueritatem habet de principiis remotis,fallit de proximis. gloſſa eſt Auer.ibide.cō.22.Nā principia ꝓxima uniuſcuiuſq; ꝓdicamenti ſunt diuerſa à principiis ꝓximis alterius Ca.de ſpē. na teſte Themiſtio coordinationes decē prædicamentorū ſunt impermixtæ,ſunt enim(ut inquit Porphyrius)decem genera generaliſſima,tanquā decem rerū principia, tamē principia remota omnium ſunt eadem,quia principia ſubſtantiæ ſunt principia omnium aliorū,ut dicit etiā Cōme. in.1.Phy.c.36.Aduerte tamē,ꝙ ſi quæratur in quo genere cauſæ principia ſubſtantiæ ſunt cauſæ principiorū aliorū prædicamentorū,dicēdum puto in genere cauſæ materialis,ſubſtātia enim ut dicit Com 4.Meta.cō.2.eſt cauſa accidentium,nō ſecundū agens,neq; ſecūdum finē,ſed quia eſt ſubiectum eorū,& conſtituuntur per illam,& hoc uidetur uelle etiam Phus.1.Phy.tex.cō.80.ubi inquit, quod ſubiecta quidem materia,cum forma,cauſa eſt omnium eorū quæ fiūt,ſicut mater.patet autem ꝙ uniuerſaliter loquitur de omnibus generatis,mater autem concurrit,tanquā materia in generatione prolis,ut eſt ſentētia Phi,in lib.de Generatio.animalium primo,unde materia,& forma, appellantur principia materialia generatorū,quia ſunt inexiſtētia generatis,unde proprie elementa dicūtur. elementum enim proprie dicitur de cauſis intrinſecis,ex iſtētibus.n. re, ut dicit Com.1.Phy.com.1.licet ab antiquis minus uſitate C loquentibus,dicantur principia,ſicut teſtatur Phus.1.Phy. tex.cō.48.inquit enim omnes enim elemēta,& ab ipſis uocata principia,& quāuis ſine ratione,ponentes, tamen contraria dicunt tanquā ab ipſa ueritate coacti,& ibidem tex. cō.57.epilogans inquit,ex prædictis patere elementa non eſſe unum,ubi Cōmen.per elementa exponit principia exiſtentia in re,& idem dicit primo Phy.com.6.&.7.

Propoſ.38. *Color,& ſapor,& odor,ſunt paſſiones corporis mixti.*

VVLGATA ſatis eſt propoſitio.Tamen ſic intelligitur,ꝙ tales qualitates ſecundę cum cauſentur ex actione primarum,ſunt proprium mixti,quia competunt ſoli mixto,ſicut homini eſſe medicum,nō tamen omni mixto hæc inſunt,ſunt nanq; mixta quæ colore carent,& ſunt mixta quæ carent ſapore,& quæ odore.Nam organum uiſus quodcūq; ponatur eſſe,uel pupilla,uel humor cryſtallinus,uel nerui optici,colore carent. Oportet enim organū uiſus abſcolor eſſe,ut patet.2.de Anima,te.cō.71.& ibi dicitur ꝙ ſuſceptiuū omniū colorum debet eſſe abſcolor, & receptiuum ſoni debet eſſe abſonum,& ibidem cō.118. inquit Comen.& intelligo ꝙ ſenſus tactus impoſſibile eſt ut careat ſimpliciter calido,& frigido,& ſicco,& humido ſicut fuit in uiſu,colore,& i auditu carere ſono,& ideo iſti D ſenſus comprehēdunt ſua ſenſibilia ſecundum totum:ſenſus autem tactus,ſolum extrema comprehēdit,& idem dicit in com.ſequenti ibidem,& in tertio de Anima, cō.66. Amplius Medicorum ſententia datur urina ſine colore,ut teſtatur Auicen.in ſecunda Fen primi,doctrina tertia,& eſt illa quæ eſt tenuis translucens,& translucentia pro certo non eſt niſi omnium colorum priuatio,& eſt in promptu ratio,quia color ſecundum Ariſto.in libro de Senſu & ſenſato,eſt extremitas perſpicui terminati,modo nullū tranſlucēs eſt terminatum,& tamē tale eſt mixtum, datur ergo mixtum ſine omni colore.Et idem dicendum puto, de ſapore,& odore,& ſono.Vnde Cōmen.2.de Anima, cō.31. inquit, ꝙ ſunt animalia quædam quæ nutriuntur ex rebus carentibus ſapore,ut ſpongia maris,quæ nutritur ex radicibus.Manifeſtum eſt autem ꝙ nutrimentum eſt corpus mixtum:ſimplex enim,& purum elementum,uere nutrire non poteſt,ex eiſdem enim nutriuntur mixta, ex quibus conſtant,ut dicit Philoſophus in ſecundo de Generatione,& corruptio.tex.cō.50.Nam ut inquit,quæ uno ſolo uidentur nutriri,ut aqua plātæ multæ nutriuntur,mixta eſt enim aquæ terra,ideo ruſtici tentāt miſcentes irrigare. Amplius Auer.5.colliget,cap.27.inquit,nō eſt neceſſe,ut omne mixtum ſaporem habeat,ut eſt demonſtratum in naturali Phi E loſophia.Si quis autem contra prædicta de colore inſtare uoluerit,auctoritate Philoſophi,in libro de Senſu & ſenſato,ubi inquit,omnia corpora colore participāt, ſciat ibi colorē ſumi cōmuniter,pro qualibet qualitate uiſibili, in quo ſenſu nos nō loquimur,ſed ſermo noſter uerus eſt de colore ꝓprie dicto,qui eſt extremitas perſpicui terminati.

Cauſæ contrariæ ſunt contrariorum effectuum. Propoſ.38.

PROPOSITIO uulgata nimis,& eſt Ariſto.in.4.Meteo.in tex.commen.40.intelligitur autem per ſe, nam idem per ſe non erit eidem cauſa contrarii,ut ipſemet Ariſto.teſtatur ibidem in te.commen.35.per accidens autem non inconuenit,ꝙ cauſa eadem faciat contrarios effectus ſed unus erit per ſe,reliquus autem erit per accidens. Nā caliditas per ſe calefacit, ſed per accidens infrigidat, ſic enim eadem erit cauſa contrariorum,ut dicit Ariſto.in ſecundo Phyſicæ auſcultationis tex.commen.30. Et datur exemplum de nauta, qui ſui præſentia eſt cauſa ſalutis nauis,& ſui abſentia eſt cauſa ſummerſionis. Manifeſtum eſt autem quod abſentia nautæ non eſt cauſa per ſe ſummerſionis nauis,quia effectus per ſe poſitiuus requirit aliquā cauſam per ſe poſitiuam,talis autem cauſa ſunt uenti. *ADDI.

*{Similiter eadē cauſa ſub contrariis diſpoſitionibus exiſtens eſt cauſa contrariorum ſed non eodem modo,propter illud Ariſto.in.2.de Generatione,& corruptione,tex. F com.56.idem autem & ſimiliter ſe habens,ſemper aptum natum eſt facere idem,ſic natura per abſentiam,& præſentiam,eſt cauſa contrariorum,ſic dicit in ſimili primo Phy. tex.com.68.ſufficiens eſt alterum contrariorum facere abſentia,& præſentia mutationem,quia forma ſui præſentia eſt cauſa generationis, ſui abſentia uero eſt cauſa corruptionis.} Similiter etiam locum habet in eadem natura,& in his quæ ſunt eiuſdem rationis,quia ſtat quod a cauſis contrariis proueniat unus & idem effectus,in his quę ſunt diuerſarum rationum,& naturarū.nam coniungi ſine motu ſuo fini,competit terræ in iſtis inferioribus, ex ſui imperfectione,& hoc quidem competit abſtractis ſubſtantiis ex ſui nobilitate.& perfectione: ſententia eſt Philoſophi, & Com.in.2.Cœli & mundi,in tex.comm.66.ubi ponunt entia eſſe in quatuor ordinibus, & primus,& quartus ordo, eſt illorum entium quæ coniūguntur ſuo fini,ſine motu,& operatione,ex cauſis contrariis,ut notat ibi Commē. quod nota,quia ſi bene conſiderabis in ſimili multa inuenies.Similiter aduerte,ꝙ licet cauſæ per ſe contrariæ, ſint contrariorū effectuū productiue,tamen non eſt neceſſariū ut ab illis uniformiter ſe habētibus,proueniant,nam Auic. inquit in ſecūda Fen primi,doctri.ſecūda ca.3.de Naturis temporū,quælibet caliditas exiccat,ſed non quęlibet frigi

G ditas humectat,& in eodē loco dicit,conuerſio ad infrigi
dandū eſt leuis,& cōuerſio ad humectandum non eſt tam
facilis,unde facilius eſt calefactū infrigidare,quā exiccatū
humectare. Et ſimiliter facilius eſt repletū inanire quā in-
anitum replere,& facilius eſt pinguē macrum facere, quā
macrū efficere pinguē. Similiter cauſæ cōtrariæ ſunt cōtra
riorum effectuū,uera eſt ꝓpoſitio de cauſis immediatis,&
proximis,fallit in cauſis mediatis,& remotis,unde indige
ſtio eſt cauſa tenuitatis,& groſſiNei in urina,ut dicunt Me
dici,quia eſt cauſa remota,& cōis. Amplius autem motus
cœli,& lumen,ſunt cauſa omnium quæ ſunt hic,nā.8.Ph.
motus cœli eſt tanquam uita omnium natura cōſtātium.
de lumine & motu ſimul,unde in.2.Cœli in com.42.& in
ſecundo cap.de Subſtantia orbis.

Propō.37. *Principia ſunt tāquā locus ianuæ in domo,qua nullus ignorat.*

Alia ſunt principia cognitiōis, alia cognitiōis & eſſe. Dignitates triplices.

PROPOSITIO iſta in propria forma elicitur ex.2.
Primæ phiię per Auer.in cō.1.ubi enā tex.aperte dicit,
in foribus enim quis delinquit? Animaduerte,ꝙ alia ſunt
principia cognitionis,alia autē ſunt principia cognitio-
nis & eſſe,ſicut colligitur ex mente Commen.in.1. Phyſic.
cō.8.ꝓpoſitio igitur locū habet de principiis cognitionis,
ſicut ſunt maximæ,ſeu dignitates,& cōes animi cōceptio
nes. Aduerte tamē ꝙ huiuſmodi dignitates ſunt in triplici
differentia,quædā enim ſunt cōisſimę,ſicut de quolibet di
H citur eſſe,uel non eſſe:& non contingit idem ſimul eſſe, &
non eſſe,& dicuntur a Them.1.Poſte.ca.5.uagæ,quia om
nibus ſciētiis ſunt cōes,aliquę uero ſunt cōes pluribus ſcię
tiis,ſed non omnibus,ſicut in Mathematicis,quæ ſunt de
quantitate,ut eſt iſta,omne totū eſt maius ſua parte,& ſi ab
æqualibus æqualia demas,quæ remanent ſunt æqualia, ta
les enim ſunt cōes Geometriæ,quæ eſt de quantitate cōti-
nua,& Arithmeticæ,quæ eſt de quantitate diſcreta:quædā

Boethius.

uero ſunt uni ſcientiæ proprię,ſicut motū eſſe,& ſicut diffi
nito Naturæ in ſcientia naturali. Aduerte etiā quod ut in
quit diuinus Boet.in lib.de Hebdomadibus,cōis animi cō
ceptio,eſt enunciatio,quā quiſq; ꝓbat auditā,& harum du
plex eſt modus,eſt nanq; una ita cōis,ut omniū ſit hoīm
ueluti ſi hanc proponas,ſi ab æqualibus æqualia demas,q̄
remanent ſunt ęqualia,alia eſt Doctorū tantū,ut quę incor
porea ſunt,in loco nō eſſe,talis enim non niſi a Sapiētibus
conceditur,nā.4.Phy.in princ.habetur,ꝙ Antiqui aſſerebāt
quod omnia entia ſunt in loco,quia nō entia nuſquā ſunt,
Propoſita igitur propoſitio,locū habet de principiis cōisſi

Nota q̄ño principia diuerſis modis innoteſcunt.

ADDI.* Et talia recitius nominantur paſſiones quā dignitates ut notat Ioā.Gra.in 3.Poſterio.

mis,nam principia aliqua in aliqua ſciētia.*{Propria,quę
non ſunt tātæ euidentiæ,q̄nq; indigent aliqua ſuadela. nā
aliqua principia alicuius ſciētiæ ſperialis inductiōe inno-
teſcunt,aliqua uero cōſuetudine,aliqua uero ſenſu,aliqua
uero per alias uias,ut ſcribit Ariſt.1.Ethi.cap.10.ubi Auer.
per conſuetudinem,exponit experimentū,& per alias uias
exponit interpretationē ſermonum exponētium , & uiam
I diuiſiōis,& quæ ſimilantur illi,ſicut eſt uia exēpli , ſicut eſt
ſyllogiſmus hypotheticus,per naturā,ſicut eſt cōis hoīum
conſenſus.recte enim dubitauit Plato utrū a principiis,uel
ad principia uia ſit,ut dicit Ari.1.Ethi.ca.5.nō enim omnia
principia ſciētiarū eadem uia innoteſcunt,quædam enim
experimento,ſicut ſunt principia ſcientiarū naturalium,&
ſicut ſunt principia artium,ut ſunt principia Medicinæ, nā
Ariſ.6.Ethi.inquit,ꝙ iuuenes quidem & Geometræ,& Ma
thematici ſiunt,& ſapientes in huiuſmodi ſcientiis,at pru-
dentes fieri non poſſunt,cauſa autem huius eſt,quod in ſin
gularibus prudentia ſit,per ea quæ experientiam nobis in-
noteſcunt,iuuenis autem nō eſt expertus:longitudo enim
tēporis experientiā facit,nā & de illo quis dubitauit,quare
ſit quod puer Mathematicus quidem fieri poteſt , Sapiens
autē,uel Phyſicus non poteſt,hæc Ariſt.ubi ſupra ca.9.ubi
clare colligitur ſcientiæ Mathematicæ principia nō inno-
teſcere experimento,ſciētiæ autē nautralis principia , indi
gere experimento,unde Ariſ.in.1.de Genera.& corruptio.
in tex.cō.7.adducendo cauſam erroris Platonis in natura-
libus inquit,cauſa autem quare minus poſſunt confeſſa ui
dere,ea experientia eſt,ideo quicunq; magis inſudarūt na

turalibus,magis poſſunt ſupponere talia principia,quibus K
poſſunt multa complicare,qui autē ex multis ſermonibus
eorum qui exiſtunt ,indocti ſunt,& ad pauca reſpicientes
facilius enunciant.& Alber.cognomento magnus in.7.Pri

Alber. ma

mæ phiæ,tract.1.ca.6.aſsignās cauſam quare in Mathema
ticis procedimus a notioribus naturæ,& nobis,aliter quā
in aliis ſcientiis,inquit hoc euenire quia illa non ab expe-
rientia ſumūt generationem,licet de hoc diuus Tho.aliter
ſentiat,de quo modo nolo loqui.in ſciētiis etiam factiuis,
clarum eſt,ſicut eſt Medicina quomodo principia eius ex
perimento ſunt pro maiori ſui parte cognita:unde Ariſto.
in prœmio Primæ phiæ inquit,experientia facit artem,
ſed inexperientia caſum. Poſſumus etiam dicere,ꝙ princi
pia aliquarū ſcientiarū,nota ſiunt conſuetudine,non expo
nendo conſuetudinē pro experimento·ſed pro conſuetu-
dine uera,qua conſueuimus aliquid agere,& hoc locū ha
bet de principiis ſciētiarū actiuarum,ſicut ſunt pro maiori
parte principia legum,& ſcientiarum legaliū,unde de iſtis
loquitur Ariſt.in.2.Primæ phiæ,tex.cō.14.ubi habet quan
tam autem uim habeat cōſuetudo,leges oſtendunt,in qui
bus fabularia,& puerilia,magis quidem ualēt cognitione
de eis,propter conſuetudinē. Sunt etiam quædā principia
& propōnes immediate cognitæ per ſenſum,unde Them.
1.Poſte.ca.5.inquit,ſunt nōnullæ propōnes imediatę quæ L
ex ſenſilibus nectuntur,nā tunicā eſſe candidā , propō im-
mediata eſt,ſimiliter Auer.in 1.Cœli & mū.in cō.15.inquit
propōnes aliquæ ſunt quibus nullus ſenſus neq; ratio con
tradicit,& iſtæ ſunt de quibus dixit Albumazar,ꝙ nō indu
cunt ad primæ certitudinis ordinē,tales autē ſunt ſecundū
ipſum propōnes de ineſſe ſimpliciter,ut omnis coruus eſt
niger & omnis nix eſt alba:& differentia eſt inter iſtas , &
ꝓpōnes neceſſarias,ut inquit ipſe in p̊ Priorū in digreſsio-
ne ultima,in mixtione cōtingens,& in eſſe,quia in talibus
poteſt cogitari oppoſitū in futuro tēpore,ſed ī neceſſariis
nequaquam hoc uenire poteſt. * Aduerte etiam ut dicit *ADDI.
Boet.in ſecunda editione lib.Peri her.ꝙ in propōne neceſ
ſaria requirit ꝙ prædicatū ſemper inſit ſubiecto,& ꝙ ſub-
iectum ſit ſempiternū.}& ideo iſta,ignis eſt calidus,nō eſt
neceſſaria,propterea quia ſubſtātia ignis extingui poteſt: *
ſed iſta,cœlū mouetur,eſt neceſſaria,quia ibi utraq; ratio-
cōcurrit. Sic igitur aliqua principia immediata innoteſcūt
ſenſu,& aliqua conſuetudine,& propter hoc Ariſt.1.Topi.
dixit,cap.4.qui dubitant,utrū Deos uenerari oporteat, uel
parentes amare,uel non.pœna indigent:qui uero,utrū nix
ſit alba aut nō,indigent ſenſu,cultus enim Dei,& amor pa
rentum,ſunt principia in lege,roborata conſuetudine , &
ideo a legiſlatoribus poſita eſt pœna corporis afflictiua.
niuem autem candidā eſſe,cognitum eſt ſenſu, & motum
eſſe,etiam patet ad ſenſum,unde Ariſto 8.Phyſicæ auſcul.
tex.cō.22.conta Zenonem negātem motū inquit , omnia M
igitur quieſcere,& huius rationē quærere,dimittentes ſen-
ſum,infirmitas quędā eſt intellectus. Aduerte igitur,ꝙ prin
cipia cōisſima quæ habent euidentiā ex terminis,& princi-
pia cognita per ſenſum,per rationē intrinſecā , negari nō
poſſunt,ſed ſolū ore,ut dicit Ariſ 4.Meta.tex.cō.9. alia ta-
men principia minus cōia,& quæ non ſunt per ſenſum co

Nota cām ꝓpter quā multi nō admittūt principia ſcientiarum.

gnita a multis hominibus nō recipiuntur,& hoc ut inquit
Com.1.Cœli,& mun.cō.22.contingit aut ꝓpter diminutio
nem contingentē in natura,aut propter paucitatē exercita
tionis,aut propter peſſimā conſuetudinē,quæ radicata eſt
in eis.conſimile dicit in.2.Phy.com.6.&.2.Met.te.com.15
Prima cauſa prouenit ex impedimēto naturæ,quia aliqui
habēt cogitatiuā praue diſpoſitā,quæ eſt miniſtra intelle-

Cōtra Senecam.

ctus,ſine qua nihil intelligit anima,ut dicit Ariſt.3.de Ani-
ma,te.cō.20.& ideo non eſt uera ex tota ſentētia Senecæ

Tria genera hominum.

dicētis ſi pulcher es,lauda naturā:ſi diues es,lauda fortunā
ſi ſapiēs es,lauda teipſum,immo ſi ſapiēs es, principaliter
lauda naturā:nam ut inquit Victorinus,natura facit habilē,
ars facilem,uſus uero potentem.&.1.Ethi.c.5.auctoritate
Heſiodi,ſunt tria genera hominū,quidam enim ex tēperā
tia complexionis omnia ex ſeipſis noſcere poſſunt:alii ue
ro non ex ſe,ſed ab aliis,nonnulli uero ſunt a Deo inepti,

quod

A quod nec ex ſe,nec ab aliis poſſunt addiſcere, unde Ariſt. in ſecundo de Anima tex.com.64.duri carne inepti mēte, molles autem carne bene apti mente Secunda cauſa eſt propter modicam exercitationem,& hoc uel in logica, ſicut contingit antiquis,de quibus loquitur Ariſtote.primo Phy.tex.com.71.& Commen.in com.inquit, antiquis contingit iſta.q.& non potuerunt eā diſſoluere,propter paucitatem exercitationis in Dialectica,& Boet. ſuper Porphyrio,de eiſdem loquens,inquit,quare neceſſe erat eos falli, qui abiecta diſſerendi ſcientia,& rerum ueritate perquirerent ubi animaduerte , quòd circa principia ſcientiarum, per ſyllogiſmum falſigraphum,qui peccat cōtra formam ſyllogiſmi poſſunt errores multi contingere, ex logicæ ignorantia,ſimiliter poteſt cōtingere hoc ex modica exercitatione in aliqua ſcientia ſpeciali,quod homo non recipit principia illius ſcientiæ,& per conſequens multum errat in illa ſcientia,quia paruus error in principiis,fit maximus in fine,ut dixit Ariſt.in primo Cœli , & mundi in tex. commē.33.ibi etiam dicitur,ſiquidem qui modicum tranſgreſſus fuerit à ueritate diſcedens,fit longe plus decies millies,& Comment.dat exemplum de iter agente , qui errauit in principio itineris,& ideo quanto magis pergit tanto magis in errore perſeuerat, & ideo iubebat Plato , quod

B prolixus ſermo haberetur de principiis,ut inquit Cōmen. tertio de Anima com.4.unde Auer.3. Cœli com.76. contra Auicen.inquit paucitas exercitationis illius uiri in Philoſophia,& bona confidentia in proprio ingenio, deduxerunt ipſum ad manifeſtos errores,ita ex parua exercitatione,in naturalibus damnatur Plato ab Ariſto.in primo de Generatione,ſicut ſupra dictum eſt,nam Plato multū uerſabatur in ſcientiis Mathematicis , & ex cauſis intelligibilium uolebat aſſignare cauſas ſenſibilium,unde tertio Cœli,tex.com.61.amor Geometriæ,& magiſtri,fuerunt cauſæ erroris Platonis.Tertia cauſa propter quam non recipiuntur principia huiuſmodi,eſt conſuetudo,de qua uide Ariſtotel.in 2.Metaphy.tex.com.14.& Auer.plerunq; de hoc loquitur.Sed dices cum ſcientiarum principia non demōſtrentur in ſcientia,quomodo igitur ex ignorantia logicæ poteſt aliquis non obedire principiis alicuius ſcientiæ?

Obiectio, Solutio

Niſi eſſet,quod hoc eſt ex malo intellectu principiorum, intellectus enim ſic per accidens,poteſt errare circa principia,quia non intelligit illa eo modo quo debent intelligi,& talis error eſt poſt principia,& artifex ſpecialis poteſt ſoluere rationem illam quæ procedit ex malo intellectu principiorum,factam per ſyllogiſmum falſigraphum,oſtēdendo quomodo ſint intelligenda,licet non poſſit ſoluere rationem, quæ aperte procedit ex oppoſitis primorum principiorum in illa ſcientia , ſicut colligitur expreſſe ab

C Ariſto.in primo Phyſicę auſcultationis,in tex.com.11.ubi inquit,ſimul aut neque conuenit omnia ſoluere, ſed quæcunque ex principiis aliquis demonſtrans mentitur , quæcunque uero,non minime,& ideo propter malum intellectū principiorum in aliqua ſcientia,ex ignorantia logicæ, poteſt aliquis non aſſentire principiis illius ſcientiæ, & errare multum in illa ſciētia,unde aliqui in Philoſophia naturali negauerunt generationem,non intelligentes qualiter ex non ente aliquid fieri poteſt,ut dicit Ariſto.propter æquiuocationem latitantem inter non ens ſimpliciter , & nō ens ſecūdum quid & propter etiam multiplicitatem iter fieri ex non ente,uel ente,aliquid per ſe , aut per accidens,ut patet primo Phyſi.tex.com.71.uſq; ad tex.comm. 78. Aduerte etiam unum ſpeciale, de principiis ſcientiæ naturalis,quod ut inquit Commen.primo Cœli, com. 90. propoſitiones naturales duplici de cauſa dubitabiles ſunt uel quia aliqui enutriti opinionibus falſis non poſſunt aſſentire principiis ueris Philoſophiæ.uel quia aliqui exiſtimant ꝙ principia eius debent eſſe tantæ certitudinis , ſicut principia Geometriæ.contra quos Ariſto.in 2.Primæ philoſophiæ,tex.com.16. inquit acribologia Mathematica, non in omnibus eſt expetenda , nam ut ſcribit Philoſophus in primo Ethi.cap.2.eius.qui eruditur intereſt in uno quoq; genere eatenus certitudinem exigere quatenus eius

D natura rei recipit ſimile , quippe uidetur a Mathematico perſuaſionem recipere,& ab Oratore demonſtrationem requirere,ita etiam inquit Boe.in primo de Trini.Diſciplinati hominis eſt in unoquoq; genere certitudinem quærere ſecundū quod natura ſubiecta poſtulat . Dicamus igitur, principia illa eſſe tanquam locum ianuæ in domo , quem nullus ignorat,quæ ſunt principia cognitionis communiſſima,quæ ſolum ex notitia terminorum communiſſimorum,euidentiam habent,ut de quolibet dicitur eſſe,uel nō eſſe,& ſicut ſunt principia,quæ ex ipſo ſenſus teſtimonio, habent euidentiam,ſicut motum eſſe,& multitudinem entium eſſe in Naturali philoſophia,ſunt enim iſta in illa ſcientia principia cognitionis,ut patet ab Auer.primo Phyſi. com.11.fallit autem in aliis principiis ſcientiarum ſpecialium,quæ indigent aliqua innuitione & ſuperficiali declaratione quemadmodum eſt diffinitio naturæ , quæ eſt de principiis poſitis in Naturali philoſophia quæ licet nō demonſtrari poſſit,quia non eſt de numero propoſitionum, quæ ſunt ignotæ naturaliter,nec de numero illorū principiorum,quæ ex ſola notitia terminorum euidentiam habent:ſed eſt de numero eorum,quæ indigent aliqua innuitione ſeu ſuadela.& ita declaratur per ſyllogiſmum hypotheticum,per naturam in quo,ut inquit A uer. in libro primo Priorum in ſpeciali digreſſione,quam facit de ſyllogiſmo hypothetico antecedens eſt per ſe notum, & conſequens eſt notum,& tota illatio eſt nota,& ſua natura eſt,ut

Summa totius limitationis

E aſſumatur in declaratione illarū propoſitionum, quæ ſunt latentiores primis cognitionibus,& apertiores primis quęſtionibus,modo loquendi Auer.in primo Cœli & mundi. in com.2.& in 2.Phyſi.com.3.& 6.Phyſi.cōmen. 41. & ita etiam dicit in libro Priorum,in loco præallegato. Similiter etiam ex nihilo nihil fieri,eſt de numero iſtorum principiorum quæ indigent aliqua innuitione,quam diffuſe ſequutus eſt Lucretius in primo libro,ſicut etiam eſt contingentiam eſſe,quæ ab Ariſtote.perſuadetur aliquibus rationibus hypoteticis,ducentibus ad inconueniens , quia niſi daretur contingentia in entibus,periret,ſicut aſſerit , conſilium,& nō oporteret cōſiliari de futuris,nec negociari,& multa in ſimili deducit,tales autem perſuaſiones non ſimpliciter deducunt ad aliquid,quod eſt natura rei ſit magis impoſſibile,quam fuerit hypotheſis data per aduerſariū, ſed ſolum deducunt ad aliquid impoſſibilium , quod eſt manifeſtius quo ad nos,uel quo ad hominem,contra quē adducuntur,& ideo non probant ſimpliciter , ſed faciunt aliquam fidem,uel innuitionem,nō enim omnium eſt demonſtratio:ut dicit Ariſto.primo Poſterio. & Metap.text. com.9.ineruditi eſt non cognoſcere,quorū oportet quærere demonſtrationem,& quorum non oportet , & tale ge-

In primo Perihermenias.

F nius hominum:ut inquit Auer.in 2.Phy. com.6. nunquam potuit philoſophari,nec poterit,non.n. quilibet eſt aptus ad philoſophandum,& ut eſt in prouerbio,nō cuiuis licet nauigare Corinthum , { Sed tunc eſt difficultas,quia ſcribit Commen.in 3.de Anima , comment.36 . ꝙ neſcimus quando,& unde , & quomodo adueniat nobis cognitio primorum principiorum,male igitur dicitur ꝙ ſunt ſicut locus ianuæ,quem nullus ignorat.Niſi eſſet,ꝙ hoc intelligitur in prima cognitione naturali,nam ut ſcribit Ariſt. in Calce.2.Poſte.in tex.27.non acquiritur cognitio uniuerſalis in nobis,ꝙ eſt principium artis,& ſcientiæ,niſi per inductionem,cuius aſſumptiones affirmat ſenſus,& ut inquit lucidiſſimus Themi.intercedit magnum temporis interuallum,ut id quod in ſingularibus diffuſum,atque diſperſum eſt intellectus,cuius officium eſt,ut inquit Plato inſinibilia ſint coniungere,ad unum colligere poteſt,& ideo non aduertimus quando talis natura principiorum fiat in nobis. eſt exemplum pulchrum Themi.de intellectu ibi, ꝙ eſt ſicut eſt de homine,qui in infantia non poteſt gradi,& paulatim perficitur,& tu uide ibi,& conſidera de exemplo ſicut noſti quia uidetur eſſe etiam ſententia Ariſt.in problematibus.}

*ADDI.

G *Subſtantia prima de nulla prædicatur.*

Propſ. 34

PROPOSITIO eſt Philoſophi in 7. Metaphyſic. in tex.comment.7.ubi dicitur ſubiectum uero dicitur, de quo alia dicuntur,& illud ipſum non adhuuc de alio, ubi Commen.& alii expoſitores intellexerunt per ſubiectum, ſubſtantiam primam,quia eadem eſt deſcriptio,quam etiā dedit in prædicamentis ibi enim dicitur quod a prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio,ſed omnia dicuntur de illa. Limitat autem beatus Tho.iſtam propoſitionē ibi, ſic quod indirecte nihil prohibet,& per accidens ſubſtantiam primam prædicari de aliis,ut homo eſt ſortes, & albū eſt ſortes,aut animal eſt ſortes,quia id quod eſt animal, aut homo,aut album eſt ſortes,& ſubdit ꝙ prima ſubſtātia per ſe de alio non prædicatur,tamen bene ꝑ ſe de ſe ipſa prædicatur,ut ſortes eſt ſortes,& ita etiam dicit Porphyrius, ꝙ indiuiduum de uno ſolo prædicatur,& uidetur etiam eſſe ſententia Boethii dicentis,ꝙ nulla eſt uerior propoſitio, quā illa in qua idē de ſeipſo dicitur,tamen ſalua reuerentia,non uidetur iſta ſententia, uera eſſe, nam Peripatetici antiqui,diſtinguunt de prædicationibus, & dicunt ꝙ aliqua eſt naturalis prædicatio,& aliqua eſt non naturalis, ſicut ſcribit Com.in 7.Meta.comm,59.Naturalis autem prędicatio eſt quando in propoſitione ſubiicitur,id quod debet ſubiici,& prædicatur id quod debet prædicari. Non naturalis uero oppoſito modo, uidelicet quando in propoſitione id quod debet prædicari, ſubiicitur, & id quod deberet ſubiici,prædicatur. Pro quo debes ſcire, quod ſubiectum in propoſitionibus,habet modum materiæ,& prędicatum habet modum formæ,nam propoſitiones a prædicatis ſpecificantur,& quia reſpectus inferiorum ad ſuperiora,& reſpectus ſubiectorum ad accidentia, eſt reſpectus materiæ ad formam.nam ſuperiora continent, & inferiora continentur : reſpectus autem continentis,ad contra,eſt reſpectus formæ ad materiam:ut dicitur in 4. Phyſic.text. comment.49.& 4.Cœli & mundi,tex.com.34.& 35.& primo de Generatione,& corruptio.tex.comm. 50. reſpectus etiam ſubiecti ad accidentia,eſt reſpectus materiæ ad formam,ſicut ſcribit commen.in 4.Meta.com.2.& ideo quotieſcunq; prædicantur ſuperiora de inferioribus, aut accidentia,uel propria uel communia,de ſubiectis, illę prædicationes ſunt naturales,ad propoſitum,quoties prædicantur inferiora de ſuperioribus,aut ſubiecta de accidentibus, illæ prædicationes ſunt non naturales,ſed ſunt indirectæ, & per accidens,& ideo Porphyrius dixit,ſemper etiam ſuperiora de inferioribus prædicantur aut æqua de ęquis,inferiora uero de ſuperioribus non conuertuntur, non ſolum quia conuertibiliter non uerificātur,quia licet omnis homo ſit animal,non omne tamē animal eſt homo, tamē una etiam uera,& naturalis prædicatio,alia autem non naturalis,& licet uniuerſalis affirmatiua conuertatur in partem,tamen una eſt ſecundum naturalem prædicationem, alia uero eſt non naturalis,& ſimiliter quando propoſitio ſecundi modi conuertitur,non conuertitur in propoſitionem per ſe,nec in eodem modo,nec in alio modo perſeitatis,quia propoſitiones per ſe, non conuertuntur ex primo Poſterio.in illo ca.de ſtatu prædicamentorum,non loquendo de conuerſione quæ eſt paſſio propoſitionis, ſed de conuerſione in per ſe, unde iſta, homo eſt riſibilis, eſt per ſe in ſecundo modo, ſed conuerſa riſibile eſt homo, non eſt nec in ſecundo,nec in primo quia homo cadit tanquam additum in diffinitione riſibilis,& non eſt de ſubſtātia eius,ſicut ſunt prædicata primi modi, unde Commen. in ſecundo de Anima,com.67. ponens differentiam inter primum modum dicendi per ſe,& ſecundum inquit, ꝙ in primo modo prædicatum eſt cauſa ſubiecti in ſecūdo modo,ſubiectū eſt cauſa prædicati.si igitur propoſitio per ſe ſecundi modi conuerteretur in propoſitionem per ſe primi modi accideret idem per ſe reſpectu unius & eiuſdem eſſe per ſe cauſam,& effectum,quod non capit intellectus.

Beati Thomæ limitatio.

Ca.de ſpē.

Impugnatio.

Prędicatio duplex.

H

ADDI. Vide pulchre pro hac diſtinctione lucidiſsimum Themiſt. in primo Poſt. c.38. ubi d,quod prædicatio alia ſecundum naturā,alia præter naturā, & illa quæ eſt præter naturā non meretur appellari prædicatio.

Ca.de ſpē.

I

Euaſio. *

Nec ualet, ſi dicatur ꝙ non inconuenit ꝙ idem reſpectu eiuſdem ſit cauſa & cauſatum in diuerſis generibus cauſarum,& ſecundum diuerſos modos,quia hoc non iuuat in caſu noſtro,quia ſumo iſtam homo eſt riſibilis,iſta ſecundi modi, & ſecundum Auer.ſubiectum eſt cauſa prædicati,& patet quod non eſt niſi in genere cauſæ materialis, nā ut dicit ſubſtantia non eſt cauſa accidentis,neq; ſecundum agens neq; ſecundum finem,ſed quia conſtituuntur per illam,& eſt ſubiectum eorum : tunc igitur ſumo iſtam, riſibile eſt homo,iſta per ſe eſt primi modi,& prædicatum in propoſitione primi modi,eſt cauſa ſubiecti,quæro in quo genere cauſæ,ſi dicas formalis,hoc falſum eſt, quia ſubiectum non eſt forma accidentis,prædicata autē primi modi,ſi ſunt cauſę ſubiectorum,maxime ſunt in ratione formæ,quia. 2.Phy.tex.cō.28.partes quæ ſunt in ratione, ſunt in forma,ubi Commen.inquit,ꝙ diffinitiones componuntur ex forma uniuerſali,quæ eſt genus, & ex forma propria,quæ eſt differentia.&.7.Meta.tex.com.35. partes diffinitionis ſunt formæ tantum,cum igitur ſubiectum nō ſit forma accidentis,non prædicatur igitur per ſe in primo modo de ſua propria paſſione.quod ſi dicas,ꝙ ſubiectum adhuc dū prædicatur de propria paſſione,eſt cauſa ut materia reſpectu proprię paſſionis,ſicut erat dum propria paſſio prædicabatur in 2.modo de ipſo,tunc igitur perit differentia poſita per Auer.inter primum modum, & ſecundū, quia eadem remanet habitudo . Et confirmatur quia propoſitiones,per ſe primi,& ſecundi modi,per ſe,ſunt ſolum quæ ingrediuntur in demonſtratione ſimpliciter,nam quę neutraliter inſunt,accidentia ſunt,& per conſequens oportet,ꝙ tales propoſitiones,cum deſeruiant demonſtrationi ſimpliciter,debent eſſe naturalis prædicationis, in quibus cogitatio hominis cadit per naturam,nam ſi quarta figura fuit omiſſa ab Ariſtote.in libro Priorum, ubi traditur ars ſyllogizandi ſimpliciter quia humana cogitatio in ea naturaliter non diſcurrit,quanto magis omnia quæ ſunt præter naturæ ordinem, in diſcurſu debent remoueri a diſcurſo demonſtratiuo, per quem paratur ſcientia in nobis, Confirmatur,quia Cōmen.4.Phy.commen.33 reddit cauſam pulchri problematis in logica,propter quid in materia conuertibili,cum ſyllogiſmi facti,ex ambabus affirmatiuis in 2.figura fieri poſſint de forma,in prima figura per conuerſionem maioris propoſitionis in terminis, Ariſ. has rationes plerunq; non adducit in figura prima, cui ex forma ſyllogizandi competit ex ambabus uniuerſalibus affirmatiuis ſyllogizare,ſed adducit eas in figura. 2.cui nō datum eſt ex forma,ſed ex materia tantū,& ſoluendo inquit, quoniam cum tales propoſitiones componuntur in figura prima:tunc maior propoſitio erit prædicabilis, non ſecundum naturam,& ideo componuntur in 2.figura, & ita patet quia impoſſibile eſt in talibus propoſitionibus per ſe,dū conuertuntur remanere naturalitatem in utraq;,quia ſi conuerſa eſt naturalis,conuertens non eſt naturalis:& ſine dubio,iſtæ propoſitiones ſecundi modi dicendi,per ſe, non conuertuntur in alias quæ ſunt per ſe nec in eodē modo,nec in alio ut probatum eſt . Præterea: Ad principale Com.in primo priorum in digreſſione de 4.figura contra Gal.infert,ꝙ ſi daretur.4 figura,ſequeretur ꝙ idem prædicaretur de ſeipſo,quod eſt in fine abominationis,& 10.Meta.comme.8.contra Auic.habet ꝙ in propoſitione in qua idem prædicatur de ſeipſo,non eſt ſubiectum,neq; prædicatum,& eſt nugatoria. Idem.4.Meta cō.1.Et ideo ad auctoritatem Porphyrii dicentis indiuiduū de uno ſolo prædicari.dico ꝙ uerum eſt,tamen non dixit Porphyrius, ꝙ naturaliter & per ſe indiuiduū de ſeipſo prædicatur.*{Cōfirmatur,ex expreſſa ſententia Philpſophi in primo Poſt. 36.ubi expreſſe dicit,Amplius autem ſi non eſt hoc huius qualitas & illud huius,neq; qualitatis eſt qualitas, impoſſibile,eſt retrouerſum prædicari inter ſe ſic,ſed uerum quidem contingit dicere,retrouerſum prædicare,non contingit uere, ubi expreſſe dicitur, quod aliqua prædicatio eſt uera licet non ſit propria, & naturalis, ut inductiue in

K

L

ADDI. Vide Boe. in illa maxima, De uerſorum generi, & non ſubalternatim poſitorum &c.

No.ſolutio nē pulchri problematis in logica.

M

* ADDI.

A multis declarat Ioan. Gramma. ibi, & ibi ſignanter dicit ꝙ iſta, riſibile eſt homo, eſt uera, ſed non eſt propria nec naturalis prædicatio, & per conſequens non eſt per ſe in aliquo modo, nam tales excluduntur a demõſtratione, ut patet per Philoſophum illo ca. ubi oſtendit ſtatum in prædicatis.} Ad auctoritatem Boethii, reſpondetur ꝙ penes aliud attenditur ueritas propoſitionis, & penes aliud naturalitas Prædicationis, nam per Ariſt. in libro Perihermenias & in prædicamentis, ex eo ꝙ res eſt, aut non eſt redditur oratio uera, aut falſa, unde dicimus ꝙ ueritas propoſitionis affirmatiuæ, attenditur penes identitatem prædicati ad ſubiectum, & quia uera, & maxima identitas eſt eiuſdem ad ſeipſum, propter hoc dixit Boe. ꝙ uerisſima eſt propoſitio, in qua idem de ſeipſo dicitur: tamen iſta prædicatio, non eſt naturalis, quia idem reſpectu ſuimet nõ poteſt habere ſecundum naturam, reſpectum materiæ ad formam & recepti, & receptibilis, quia iſta ſunt primo diuerſa ſecũdũ naturã, quia in fine remotionis: ideo Auer. uult ꝙ ſit in fine abominationis, ut idem de ſeipſo prædicetur, & ideo Ariſto. animaduertens ad hoc, dixit in prædicamentis, ꝙ a prima ſubſtantia nulla eſt prædicatio, uidelicet per ſe & naturalis, utrum autem indirectẽ, & per accidens contingat ut aliquo modo prædicari poſſit, hoc eſt, ꝙ non curat ars, neqꝫ ſcientia, quia iſta ſunt extranea a prima ſcientia intentione. * {Primo priorum in ca. de Inuentione medii habet ꝙ ſingulare, per accidens prædicatur ſolum, ut hoc album eſt Callias.

Penes aliud attenditur ueritas propoſitionis et penes aliud naturalitas prædicationis.

B Sed eſt obiectio contra prædicta, nam Ariſt. 5. Met. cap. de ſecundum quod, & eſt tex. com. 23. ubi dicitur ꝙ homo ſecundum ſe eſt homo.} Ad hoc reſpondetur, ꝙ ille modus non eſt per ſe prædicandi alterum de altero, quia tales ſunt primus, & ſecundus modus dicendi per ſe, de quibus ibidẽ meminit, & etiam in primo Poſter. in cap. de per ſe, ſed talis modus dicitur per ſe, per negatione alterius cauſæ, unde litera ibi dicit, hominis multæ ſunt cauſæ, animal, bipes: attamen homo ſecundum ſe eſt homo. Et ideo opinio formalizantium in hoc non eſt tenenda, qui uolunt ꝙ propoſitio in qua idem prædicatur de ſeipſo, ſit in primo modo dicendi per ſe, quia uolunt, ꝙ propoſitiones primi modi ſint in quatuor gradibus conſtitutæ. In primo gradu ſunt propoſitiones in quibus ſuperius in quid prædicatur de ſuo inferiori, ut genus de ſpecie: uel ſicut ens de Deo, & creatura. In 2. gradu, ſunt propoſitiones in quibus prædicatur quiditatiua prædicata in quale, ſicut quando prædicatur differentia de ſpecie. In. 3. quando tota diffinitio prædicatur de diffinito. In. 4. quando idem prędicatur de ſeipſo. Auer. autem & antiqui Peripatetici, uolunt prædicata primi modi dicendi per ſe, eſſe ſolum tribus modis, unde Commen. 7. Meta. com. 11. inquit ꝙ primus modus prædicabilium eſſentialiter, continet tria, genus, & differentiam, & totam diffinitionem, quę diffinitio eſt idem cum ſubſtantia rei, & uniuerſaliter prædicabilia ſubſtantialia ſunt illa quæ adunantur cum ſubiecto, & adunantur adinuicem, & accidentalia econuerſo, & immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

Obiectio.

Solutio

Contra formalizãtes.

C

ADDI. * {Sed eſt inſtantia, nam Ariſto. in fine. 2. libri Periher. inquit, ꝙ iſta, bonum eſt bonum, eſt uera per ſe, ſed iſta, bonum non eſt malum, eſt uera per accidens, & per conſequens propoſitio in qua idem prædicatur de ſe ipſo, eſt per ſe, & non niſi in primo modo, quare &c. Reſpondetur, ꝙ ly per ſe ſumitur ibi ut diſtinguitur contra per accidens, ut ly, per accidens, ibi ſtat pro illo, quod ſecundo loco eſt tale, ut bene notat ibi Boe. nam principaliter per naturam propriam primo, bonum eſt bonum, & ſecundo, bonum eſt malum, quia omnis negatio uera eſt propter aliquam affirmationem priorem, quæ uera eſt, nam quia homo eſt homo, ideo homo non eſt aſinus, non ſumitur igitur per ſe, & per accidens, ut ſunt notæ determinantes inhærentiam prædicati in ſubiecto, ut in libro Poſteriorum ſed ut dicunt aliquid, primo & ſecundo loco, tale, aut tale eſſe.}

Si unum contrariorum fuerit in rerum natura, erit & reliquum.

D *Propõ. 55.*

PROPOSITIO iſta eſt Ariſtot. in. 2. Cœli & mundi in te. commen. 18. Aduerte ꝙ contrarietas quandoque ſumitur communiter, & ſic ſe extendit ad oppoſita ſecundum priuationem, & habitum, quãdoque ſumitur proprie, & ſic eſt inter formas poſitiuas, diſtinctio eſt Auerr. in. 1. Phyſi. commen. 41. dico tunc ꝙ non habet locum propoſitio Philoſophi in contrariis communiter dictis, ſicut ſunt habitus, & priuatio, quia non oportet ſi finitum ſit, quod infinitum ſit, & ſi eſt plenum, nõ oportet ꝙ ſit uacuum, ſed intelligitur in contrariis proprie dictis, nam talia ſunt ad perfectionem uniuerſi, & uniuerſum perfectum eſt, & ideo ſi unum contrariorum fuerit in rerum natura, oportet qđ ſit reliquum. Habet etiam ueritatem ſecundum Phyſicam conſiderationem, fallit autem propoſitio, ſecundum logicam conſiderationem, nam Ariſto. in prędicamentis, inquit in ſermone de oppoſitis, non oportet ſi unum contrariorum fuerit quod ſit reliquum, nam ſi omnes homines ſint albi, nigrum non erit. nam hoc eſt ſecundum diuerſas cõſiderationes. Naturalis enim ſequitur naturas rerum & perfectionem uniuerſi conſiderat, & ſic uerum dicit, quia quælibet forma cõtraria, poſitiua, eſt de perfectione uniuerſi, & ideo una exiſtẽte, debet eſſe altera, ſed logicus ſequitur imaginationem rationis, ſecundum poſſibilitatem logicam, quæ eſt res habens latitudinem ſatis amplam, & ſic dicit, non eſt implicare contradictionem, uno exiſtente de numero contrariorum, aliud non exiſtere, & in multis conſimilibus, aliter dicit artifex rationalis, & artifex realis: nã Ariſto. in prędicamentis, in cap. de quantitate conſiderans quantitatem ſecundum ſimplicem conſiderationem, dixit quantitati nihil contrariari: ſed naturalis qui conſiderat quantitatem, ut terminus motus, dicit in ea eſſe contrarietatem ſecundum perfectum, & imperfectum: ut patet 5. Phyſi. tex. commen. 18. & unuſquiſque uerum dicit ſecũdum ſuam conſiderationem, & hoc etiam inuenitur in aliis ſcientiis, nam Naturalis dicit motui circulari non ineſſe contrarium, & Geometer imaginatur in motibus circularibus contrarietatem, ut patet primo Cœli & mundi. com. 32. & multa conſimilia inuenies, in quibus diuerſæ ſcientiæ ſecundum diuerſas abſtractiones, diuerſa dicunt: *{Immo etiam ſcientiæ rationales in pleriſqꝫ diſſentiunt, nam ſecundum logicum teſte Philoſopho in ſecundo Periher. tranſpoſita nomina, & uerba idem ſignificant, ſed ſecundum oratores, & poetas, tranſpoſitio nominum & uerborum, maximam uarietatem cauſat: ut notat ibi Boe. Amplius nomina ſynonyma apud oratores uſui ſunt, non aũt apud demonſtratores primo Phyſico. com. 1. Ita etiam de Metaphoris. 3. de Anima, com. 5. & 2. Poſteriorum.}

E

*ADDI.

Materia negatione cognoſcitur.

Propõ. 56.

PROPOSITIO Ariſto. eſt in 10. Primæ philoſophi. tex. com. 24. Aduerte igitur ꝙ materia duplex eſt prima & ſecunda materia, prima eſt natura, ſed materia ſecunda eſt naturatum, ſiue habens naturam, prima enim materia eſt ſubſtantia ſimplex, ſed ſecunda eſt ſubſtantia compoſita ex materia & forma, ſiue ſit materia alteratiõis tantum, ſiue ſit materia alterationis, & compoſitionis ſimul, propoſitio igitur ueritatem habet de prima materia principaliter, ut dicam. Sed eſt difficultas, quia Ariſto. primo Phy. tex. commen. 69. inquit, ſubiecta quidem natura ſcibilis eſt per analogiam ad formam, quomodo igitur materia negatione cognoſcitur? Niſi eſſet quod duplex eſt notio materiæ: Vna quam dat prima noſtra cognitio naturalis, quæ a ſenſatis & nobis notioribus proficiſcitur iuxta illud Ariſto. in primo Phy. tex. com. 2. innata eſt nobis uia a notioribus nobis, ad notiora naturæ, & quia tranſmutatio ſubſtantialis, eſt operatio materiæ ut ſubiecti, ut inquit Com. 1. Cœli, com. 20. & etiam. 7. Metap.

Difficultas

Solutio

A uero finities ſumpta reddūt aliquid finitum:ut dicit Ariſt. in 1. Poſte. Sed eſt inſtantia, nam intellectus humanus poteſt habere naturale deſiderium ad cognoſcendas ſpecies omnes numerorum, quæ tamen ſunt infinitæ, ſed deſiderium naturale non eſt ocioſum, nec eſt impoſſibilium, igitur ſequi uidetur, ꝙ intellectus poteſt intelligere infinitum in actu.

Inſtantia.

ADDI. * Scotus quandoq; negauit ſpecies numerorum, aut figurarum eſſe infinitas, quia in eſſentialiter ordinatis, eſt ſtatus, & ideo dicit numerum habere unitatem ſpeciei ſpecialiſſimę, & ex conſequenti non ſunt numeri ſpecies, ternarius, & quaternarius, ſed indiuidua: ſed hoc eſt cōtra Boethium libro Diuiſionum, qui habet, quod ſpecies figurarum ſunt infinitæ. * Niſi eſſet ꝙ ſcibilium quædam ſunt per ſe, & eſſentialiter ordinata, ſicut principia & concluſiones & in talibus non eſt proceſſus in infinitum, ut teſtatur Philoſophus in. 1. Poſte. ubi ſtatuit ſtatum in ſcibilibus, quia ex infinitis non contingit ſcire, ut dicitur in. 2. Meta. tex. com. 11. alia uero ſunt accidentaliter ordinata, ita ꝙ unum non ſcitur per alterum, unum eſt ratio ſciendi alterum, & ſic eſt in numeris inquantum ſcibiles ſunt, nam ut ſic ſunt accidētaliter ordinati, quia accidit ſpeciei numeri prioris, ut addatur unitas noua ad hoc, ꝙ fiat noua ſpecies numeri, & numerus prior, non eſt ratio, propter quam ſcitur, aut intelligitur numerus poſterior, & in talibus non contingit ſcire ex aliquo ultimo, aut ex aliquo primo ſcibili in ſuo genere, & propter illud omnia alia ſciātur quia nullum tale aſſignari poteſt.

Solutio

B Limitatio theolo.

Diuini autem in noſtra lege propoſitam propoſitionem intelligunt ueritatem habere, de intellectu creato, qui finitus eſt, ſed fallit de intellectu Dei, quia finitus eſt, & actus ſuę comprehenſionis eſt infinitus, talis enim poteſt comprehendere infinitum.

Propō. 38.

Scientia eſt neceſſariorum cognitio.

NON intelligitur ꝙ conditio ſcientiæ, ſimpliciter diffinitæ, in primo Poſte. ſit quod ſit de obiecto ſimpliciter neceſſario: ſicut notat Scotus in prologo primi Sententiarum in q. 3. iſta enim fuit imaginatio Platonis, propter quam poſuit ideas pro ſaluanda ſcientia de iſtis ſingularibus corruptibilibus, ut dicitur in. 7. Meta. tex. commen. 20. & 22. unde Scotus aſſentiens illi fundamento de neceſſitate obiecti, propter hoc inquit, theologiam quoad ueritates contingentium non eſſe ſciētiam, eo modo quo ſcire ſimpliciter diffinitur in primo Poſte. quia cognoſcere contingens ut neceſſarium, non eſt cognoſcere contingens in eo quod contingens, ſed eſt ſciētia eo modo quo loquitur Ariſt. de ſcientia in. 6. Ethico. prout uidelicet diſtinguitur contra opinionem, quia eſt habitus, quo uerum dicimus.

Scoti opinio in. 1. ſententia.

Sed ſecundum hoc ſequitur ꝙ Ariſtote. non ſufficiēter enumeraſſet omnes habitus intellectuales. nam ſciētia diffinita in libro Poſte. non eſt dubium, ꝙ ſit de habitibus intellectus.

Impugnatio.

C Amplius eſt contra Auer. ibi in commen. qui uult ꝙ ſcientia de qua agit Ariſto. in. 6. Ethic. ut diſtinguitur contra artem & alios habitus, & ſtat pro ſciētia ſpeculatiua. Amplius ſufficit ꝙ ſcibile quod eſt ipſum quæſitum, quod poſtea ſit concluſio demonſtrationis ſit neceſſarium, ita quod in eo ſit eſſentialis, & neceſſaria habitudo, inter prædicatum & ſubiectum, quæſita enim ſunt æqualia numero, his quæ ſciuntur, ut dicit in. 2. Poſte. in tali autem quæſito, aut quæritur propria paſſio de ſubiecto, aut diffinitio de diffinito. manifeſte autem patet ꝙ concluſiones in quibus demonſtrantur paſſiones de ſubiectis, ſunt propoſitiones per ſe ſecundi mundi, & per cōſequens ſunt neceſſariæ, concluſiones autem in quibus demonſtratur diffinitio de diffinito, ut quando demonſtratur diffinitio materialis per formalem, tanquam per medium. ſunt in primo modo dicendi per ſe, & per conſequens etiam tales ſunt ſimpliciter neceſſariæ.

Scotus nō loquitur de obiecto in complexo qd' debeat eſſe neceſſariū ſimpliciter quoniā ꝓculdubio negaret eē ſcientias omnes eas cognitiones quæ nō ſunt de ſempiternis, ſed loquitur de obiecto complexo quod neceſſarium eſſe debet. atque ratiōe negat cognitionē de cōtingētibus eſſe ſcientiā de ſimt. 1. Poſterio.

Pro quo animaduerte, ꝙ cognitio de contingentibus dupliciter haberi poteſt. Vno modo ſecundum rationes uniuerſales, & ſic talis cognitio ad eandem animæ partem pertinet, ad quam pertinet ſcientificum, quæ eſt cognitio neceſſariorum, ut ait Ariſto. in 6. Ethico.

D Cognitio de contingentibus dupliciter haberi poteſt.

Alio modo talis cognitio poteſt conſiderari in particulari, & ſic talia ſunt uariabilia, nec ſuper ea cadit intellectus, niſi mediantibus uiribus ſenſitiuis, unde inter uirtutes ſenſitiuas, cogitatiua ponitur, quæ dicitur ratio particularis, & iſto modo cadunt cōtingentia ſub operatione & conſilio, & ſic cognitio talium dicitur eſſe in potentia animæ ratiocinatiua, ſiue conciliatiua, ſic ſunt in intellectu particulari, qui eſt uirtus hominis cogitatiua, & poteſt dici intellectus practicus in particulari. Primum iſtorum dictorum manifeſtum eſt, quia non eſt dubium, ꝙ ſcientia naturalis eſt tam reſpectu corruptibilium corporum, quā etiam reſpectu ſempiternorum, nam ut dicit Ariſt. 4. Meta. tex. commen. 22. de rebus mobilibus poſſunt formari propoſitiones, immobilis ueritatis, & ſempiternæ. Et ex hoc patet quomodo Pluſquam commen. male ſentit in primo tegni commen. 7. qui uoluit artem eſſe in intellectu particulari, cum tamen Ariſt. 6. Ethi. cap. 4. enumerat artem, & prudentiam, inter habitus intellectuales, quibus anima ſemper uerum dicit. Patet autem ꝙ per habitum particularem anima ſemper non poteſt uerum dicere.

Error pluſquam commentato.

Amplius Ariſto. in fine primi Ethi. ſeparat uirtutes intellectuales a moralibus, & inter morales enumerat fortitudinem, & temperantiam, & inter intellectuales enumerat ſapientiam intellectum, & prudentiam, modo idem eſt iudicium de prudentia, & arte, quia ſicut prudentia eſt recta ratio agibilium, ſic ars eſt recta ratio factibilium, & ideo non recte dixit, quod medicina ſumpta pro habitu uniuerſali, nō eſt ars ſed eſt ſcientia, ſed ſumpta pro habitu particulari, reſultante ex illo uniuerſali in uirtute cogitatiua, & etiam prout eſt ex aſſuefactione, ſic eſt ars.

E

Et tamen totum oppoſitum eſt uerum, quantum ad medicinam ſumptam pro habitu uniuerſali, quia uerum genus eius eſt ars. Nam ex procemio Meta. ars eſt uniuerſalium collectio. Sed ſcientia proprie prout accipitur in ſexto Ethi. ſumitur pro ſcientia ſpeculatiua, ut dicit Commen. in com. unde uerum genus medicinæ, eſt ars non ſcientia, ut dicit Com. 1. Met. com. 20. unde medicina proprie eſt ars. ſcientia autem eſt (communiter ſumendo nomen ſcientiæ non proprie) ut bene notauit Galen. ibi ꝙ nomen ſcientiæ communiter & non proprie audire oportet. Nam ſcientia communiter ſumpta diuiditur in Theoricam, in actiuam, & in factiuam ut patet in. 6. Primæ philoſophiæ, tex. cō. 1. ſcientia autem factiua, idem eſt ꝙ ars. Manifeſtum eſt autem, ꝙ medicina uerisſime eſt ars, ſumendo autem medicinam pro habitu particulari intellectu practico, particulari. i. in uirtute cogitatiua, ille habitus non eſt ars, ſed eſt habitus particularis ex aſſuefactione aggeneratus, & non eſt ars, ſed eſt habitus experimentalis, diſtinctus ab arte. Nam differentia eſt inter experimentum, & artem, ut patet in procemio Meta. ſit. n. ars cum ex multis experimentalibus conceptionibus, una ſit, ueluti de ſimilibus uniuerſalis acceptio.

F

Acceptionem quidem habere ꝙ Calliæ, & Socrati hac ægritudine laborantibus, hoc contulit, & ita multis ſingularium experimenti eſt, quod autem omnibus huiuſmodi ſecūdum unā ſpeciem determinatis hac ægritudine laborantibus contulit, ut Phlegmaticis, aut cholericis, aut æſtu febricitantibus, artis eſt. Nec ualet reſponſio illorum, qui dicūt quod alio modo ſumitur ars in procemio Metaphy. & alio modo in ſexto Ethico. Nam in procemio Metap. ſumitur ars pro cognitione factibilium in uniuerſali. & ſic eſt habitus uniuerſalis in intellectu poſſibili ſubiectiue exiſtens, ſed in ſexto Ethi. ſumitur pro habitu particulari in uirtute cogitatiua exiſtente.

Error aliorum.

Nam ut ſupra patuit, hoc eſt contra intentionem Ariſtote. ibi, qui artem, & prudentiam enumerat inter habitus intellectuales, quibus anima ſemper uerum dicit, qui ſunt habitus uniuerſales, & iſta eſt mens Auerr. ibidem, & Diui Tho. Nam ut inquit Diuus Tho. licet cognitio contingentium in particulari ſit in intellectu practico, particulari, tñ cognitio iſtorū in uniuerſali, eſt in intellectu poſſibili, unde hæc eſt ueritas ſine dubio. Reuertamur igitur, & dicamus ꝙ ſcientia pro tanto dicitur neceſſariorum

G pro quanto concluſiones ſcitæ ſunt ueræ neceſſario, & ſci-
tæ per propoſitiones ueras, & neceſſarias. Nam eſt habi-
tudo & dependentia neceſſaria, inter præmiſſas, & conclu-
ſionem ſcitam per ipſas, nā ſunt cauſa utroq; modo & in
eſſendo, & in inferēdo: ut dicit Ariſ. in primo Poſt. Ex hoc
patet error illorum, qui aſſerunt ꝙ demonſtrationes ſunt
de exiſtentibus, inquantum exiſtunt, & quod ad eſſe demō-
ſtrationis, requiritur permanentia ſempiterna ſecundum
ſpeciem. Nam licet uerum ſit ſecundum phyſicam conſide-
rationem, ꝙ ſpecies rerum quæ ſunt ad perfectionem uni-
uerſi, ſit ſemper in actu, quia uniuerſum ſemper eſt perfe-
ctum. Nam licet in regione noſtra tempore hyemis non
reperiantur roſæ, tamen in alia regione in qua tūc eſt Ver
& temperies, reperiuntur roſę, tamen iſtud eſſe actualis exi-
ſtentiæ, accidit demonſtrationi inquantum demonſtratio
eſt. Nam demonſtrationes ſunt de uniuerſalibus, quæ ſunt
cognita per intellectum: talia autem abſtrahunt ab hic, &
tunc, unde lucidiſſimus Them. 1. Poſte. c. 19. ſuper illo tex.
Eorum quæ ſæpe fiunt, ubi Ariſt. dicit in tex. manifeſtum
eſt autem, ꝙ ſecundum quod huiuſmodi, ſunt, ſemper ſunt
inquit, ſed facilis & abſoluta defenſio eſt earum rerum, q̃
certis interuallis redire in ſuos orbes uidentur. Forma tan-
tum communis in demonſtrationem uenit, nec enim de
uno aliquo defectu hoc uel illo, qui hac, uel illa hora cō-
pareat, demonſtratio accipitur, ſed de omni quem ex tali-
H bus cauſis prouenire neceſſarium, & perpetuum eſt. Am-
plius Ariſt. 7. Meta. tex. com. 55. uult ꝙ de indiuiduis ſempi-
ternis, ut eſt Sol, & Luna, neq; diffinitio, neq; ſcientia per
demonſtrationem haberi poteſt, immo iſte eſt unus de er-
roribus contingentibus, circa uniuerſale, ut patet. 1. Poſte.
in illo cap. Oportet autem non latere, ꝙ quando ſub ali-
quo uniuerſali, non eſt niſi unum ſolum ſingulare, intelle-
ctus opinatur ꝙ proprietas quæ ex natura rei primo eſt
ipſius uniuerſalis, quod ſit primo ipſius ſingularis, cum
nil ſit accipere extra ipſum uniuerſale, niſi illud ſingulare,
manifeſtum eſt autem, ꝙ ſi ſubiectum demonſtrationis re-
quireret actualem exiſtentiam, & permanentiam ſempiter-
nam in effectu, cum nulla ſit uerior quam illa quæ eſt ſecū-
dum indiuiduum, ut ſcribit Com. in. 2. de Gene. & corrup.
tex. c. 59. ubi dicit, ꝙ ens eſt melius quā non ens, & ens ue-
rum, quam non uerum, & ens ſecūdum indiuiduum, q̃ ens
ſecundum ſpeciem. Et. 12. Met. cō. 27. ſcribit ꝙ uerus reſpe-
ctus, eſt entis particularis. Accideret igitur ſecundum illam
uiam, quod ſingularium ſempiternorum, eſſent ueræ diſ-
finitiones, & ueræ demonſtrationes. Amplius cum res exi-
ſtens, ſit aggregatum per accidens, quomodo igitur pote-
rit eſſe ſubiectū demonſtrationis, & ſcientiæ, non ideo. Et
ex hoc patet etiam error aliorū, aſſerentiū ſcientias Mathe-
I maticas ideo eſſe certiſſimas, quia ſunt obiectorū neceſſa-
riorum. Nam manifeſtum eſt, eaſdem eſſe lineas Mathe-
maticas, & naturales, teſte Ariſto. in. 2. Phyſic. in tex. cō. 18.
Sed ratio uera eſt, quia propoſitiones formatæ de ipſis, ut
abſtrahunt a materia ſenſibili ſunt ſempiternæ ueritatis, &
principia talium demonſtrationum innoteſcunt nobis, nō
per experimentum, ſed ex notitia terminorum, & ſunt no-
tiora nobis & naturæ. Sed principia & propoſitiones for-
matæ de eiſdem, ut concernūt materiam ſenſibilem, & ua-
riabilem, ſunt ueræ, ut in pluribus, & raro contingit ꝙ ſunt
ſemper ueræ, & innoteſcunt nobis per experimentum: ut
patet. 6. Ethi. & ſic ſcientiæ, & demonſtrationes mathema-
ticæ dicuntur aggenerare in anima ſtātem & firmū habitū,
quia ſunt demonſtrationes ſimpliciter dantes cauſam, & eſ-
ſe. Sed demōſtrationes naturales, ſunt ut in pluribus de nu-
mero ſignorum, aut demonſtrationes cauſæ tantum, rariſ-
ſime autem ſunt, quæ dant cauſam, & eſſe, ſicut dicit Com.
in ſuo prologo ſuper. 1. Phyſi. & etiam primo Phyſi. com.
1. &. 2. Meta. com. 16.

Error Io. de Ganda.

Verū demōſtrationes requirūt actualem exiſtentiam.

Error quorundam.

Vera ſolutio.

Quamobrē ſcientiæ Mathematicæ ſint inter omnes certiſſimæ.

In conceptis cum materia, aliud eſt quod quid eſt, ab eo cuius eſt, quod quid eſt.

NImis uulgata propoſitio, & ſcribitur in. 7. Primæ Phi-
loſophiæ, in tex. commen. 41. Scotus autem in. 7. ſuæ
Met. in q. 16. & in. 3. Sentē. diſt. 22. & Antonius And. in. q. 7. K
in 7. Meta. ubi quærit, utrum quod quid eſt, ſit idem cū eo
cuius eſt, quod quid eſt, uolūt, ꝙ cum materia dicatur rela-
tiue ad formā, ex. 2. Phyſi. tex. com. 26. Forma autem eſt du-
plex. ſ. forma partis, quæ eſt altera pars compoſiti, & for-
ma totius exemplum primi, ut anima hominis, ita materia
ſumitur dupliciter. Primo pro materia partis, & iſta eſt al-
tera pars eſſentialis totius, quia cum forma conſtituit unū
per ſe, de genere ſubſtantiæ. Alio modo dicitur materia,
quæ correſpondet formæ totius, contrahens quiditatem
ad eſſe hoc, & hæc eſt proprietas indiuidualis, quæ cum ip-
ſa quiditate ſpecifica, conſtituit ipſum indiuiduum ſpeciei
quod eſt unum ens per ſe. Et tunc dicunt, quod quid eſt ip-
ſius ſpeciei, eſt idem per ſe, primo cū ipſa ſpecie cuius eſt
quod quid eſt, ꝙ eſt ipſius indiuidui per ſe nō primo. unde
dicunt propoſitam propoſitionem, ueritatem habere de
ipſis indiuiduis, quæ ſunt concepta cum materia, quæ eſt
differentia indiuidualis, quia in talibus non eſt idem quod
quid eſt, cum eo cuius eſt quod quid, per ſe primo, ſed per
ſe ſecundo, nam quod quid eſt primo ipſius ſpeciei, & eſt
per ſe nō primo ipſius indiuidui, & iſto modo etiam gloſ-
ſant auctoritatem Philoſophi, in. 3. de Anima, tex. commē.
9. ubi dicitur, ꝙ in quibuſdam idem eſt caro, & carni eſſe,
in quibuſdam autem aliud eſt caro, & carni eſſe, nam ſem-
per quod quid eſt, eſt uniformiter idem cum eo cuius eſt
quod quideſt, ſi per ſe primo, per ſe primo, ſi per non pri- L
mo, per ſe non primo. Si ſecundum quid, & ſecundum ac-
cidens, ſecundum quid, & ſecundum accidens. Iuxta illud
Ariſto. in. 7. Meta. tex. com. 20. ſingulum enim non uidetur
aliud a ſuimet ſubſtantia. Sed iſta poſitio, non uidetur eſſe
de mente Ariſto. in. 7. Meta. quia intentio eius eſt in illo lo-
co deſtruere poſitionem idearum, Plato autem, propter
duo fundamenta præcipue conabatur oſtendere neceſſa-
rias eſſe ideas. Primum quidem erat, propter ſcientiam
quæ debet eſſe de inuariabili, & neceſſario obiecto. Secun-
dum autem erat propter generationem ſaluandam, in qua
generans, debet aſſimilari genito. Ariſto. autem primo in
illo cap. quod incipit: Vtrum autem idem eſt, aut alterum
quodquiderat eſſe, ab eo cuius eſt quodquiderat eſſe, & eſt
tex. com. 20. uſq; ad. 21. deſtruit illam poſitionem, quātum
ad primam cauſam. In illo autem cap. quod incipit: Eo-
rum autem quæ fiunt quædam a natura fiunt, & eſt text.
com. 22. deſtruit poſitionem idearum quo ad ſecundam
cauſam, oportet igitur ꝙ Ariſt. ſi contradicit in hoc Plato-
ni, qui ponebat quiditatem hominis in ſpecie ſeparatam
à ſingularibus ſubſtantiis, ad hoc ut de ſingularibus habea-
tur ſcientia, & ad hoc ut ſaluentur generationes quod Ari-
ſto. inquirat, utrum talis quiditas quæ per diffinitionem
exprimitur, ſit idem cum ſubſtantia prima ſingulari, aut ſit
ſeparata in actu, ut aſſerebat Plato, & non eſt quærere an
diffinitio per ſe primo ſit ſpeciei, aut non per ſe primo, de M
hoc enim non eſt lis, neque aliqua diſcordia, inter Plato.
& Ariſtotel. Nam auctoritate Porphyr. in cap de ſpe-
cie, indiuidua autem quæ ſunt poſt ſpecialiſſima infinita
ſunt, quapropter uſque ad ſpecialiſſima, a generaliſſimis
deſcendentem, iubet Plato quieſcere, deſcendere autem
per media diuidentes ſpecificis differentiis. Infinita inquit
relinquenda ſunt. neque enim eorum poſſe fieri diſcipli-
nam. Et per conſequens propter ſcientiam oſtendit Ariſt.
non eſſe neceſſarias ideas, inferendo iſtam concluſionem,
quodquideſt eſſe idem cum eo cuius eſt quodquideſt, con-
cluſio erat in hoc ſenſu, quod quiditas expreſſa per diffini-
tionem non eſt ſeparata, & diſtincta in actu a ſubſtantia pri-
ma cuius illa eſt quiditas. unde in fine illius capituli, iſto
modo epilogat, quomodo quidem quodquiderat eſſe
idem, & quō non idem, unicuiq; dictū eſt. Et confirmatur,
nam Com. 7. Met. in cō. 20. introducens intentionem Ariſt.
circa hoc in illo ca. inquit, Cum declarauit, ꝙ quiditates
ſimplices non inueniuntur niſi in ſubſtantiis, & quod per
illas ſunt ſubſtantiæ, uult hic perſcrutari, utrum iſta ſub-
ſtantia, quæ eſt quiditas, & ſubſtantia ſingularis. ſ. indiui-
duum ſubſtantiæ, ſint idem: ita ꝙ quiditas, quæ eſt ſubſtan-

Impugnatio.

A tia eius, ſit quiditas ſingularis, & illud ſingulare eſt ſubſtan-
tia, per iſtam quiditatẽ, aut quòd quiditas rei ſit aliud a re
in actu, & ſubdit immediate Commen. cauſam iſtius inqui-
ſitionis, dicens, & quæſiuit hoc propter formas quas dicit
Plato: quoniam ſecũdum illam opinionem erant quidita-
tes primarum ſubſtantiarum, aliæ a primis ſubſtãtiis, quia
ſunt primæ ſubſtãtiæ etiam exiſtentes per ſe. Et iſto modo
introducit illum textum, unde dicit, & dixit perſcrutemur,
idest cum ſit declaratum, ꝙ quiditates ſunt ſubſtantiarum
ſingularum, perſcrutemur, utrum ſubſtantia quæ eſt quidi-
tas, & ſubſtantia ſingularis, ſint idem, aut non, ante quam
perſcrutemur de ſubſtãtia, quam ſignificat diffinitio, quid
ſit, & inſpicienti totum illud capitulum, ad iſtam intentio-
nem loquitur Ariſto. & iſta eſt expoſitio Cõmen. ſine du-
bio uſque in finem capituli, unde in calce com. 21. inquit.
D.d. Manifeſtum eſt igitur, ꝙ in rebus primis, quæ dicun-
tur p ſe entia eſſentia cuiuslibet ſingularium rerũ, & omne
ſingulare, ſunt idem, & unum, & ſunt uerba tranſlationis
Arabicæ, ubi Cõmen. inquit, ideſt manifeſtum eſt igitur, ꝙ
quælibet primarum ſubſtantiarum, eſt idem cum ſua qui-
ditate. Et ita ſine dubio Philoſophi intentio eſt ibi, ꝙ qui-
ditas, quæ per diffinitionem exprimitur, eſt idem cum ſin-
gularibus, quorum eſt quiditas. Nam ut inquit Boet. ſpe-
cies ſpecialiſſima eſt tota quiditas indiuiduorum. Vnde
ſcire debes, ꝙ ut ſcribit Cõmen. 1. Meta. com. 27. iſta inſen-
B ſibilia habent duos modos comprehẽſionis: modum qui
non eſt ſcientia eorum, ſed imaginatio, & modum qui eſt
ſcientia eorum: & ſunt intellecta uniuerſalia. Iuxta illud
Boethii, uniuerſale eſt dũ intelligitur, & ſingulare eſt dum
ſentitur. Et ideo ſecundum ſententiam Ariſto. quiditas ho-
Opi. Auer. minis, quæ per diffinitionem explicatur, nõ eſt aliud quid
à ſingularibus hominibus, quorũ eſt quiditas. Et tunc me-
lius eſt dicere iuxta uiam antiquam Peripateticorum, quá
ubique locorum ſequitur Cómen. quod in conceptis cum
materia, ideſt in iſtis generabilibus, & corruptibilibus, ali-
ud eſt quiditas, & aliud eſt eſſentia, unde. 3. de Anima, cõ. 9.
ſuper illis uerbis textus, in quibuſdam idem eſt caro & car-
nis eſſe, inquit, cauſa propter quam hæ duæ intentiones
non inueniuntur in omnibus entibus eſt, ꝙ quiditas & eſ-
ſentia in entibus ſimplicibus eſt idem, uerbi gratia ꝙ eſſe
carnis eſt idem cum carne: quia intentio carnis in eis non
eſt in materia. Pro quo debes ſcire ꝙ in rebus compoſitis
ex materia & forma, ipſa forma eſt tota quiditas, quia ipſa
eſt obiectum intellectus, nam uniuerſale eſt obiectum intel-
lectus, forma autem eſt ſubiectum uniuerſalitatis; ut dicit
Commen. 1. Cœli, com. 92. & idem Philoſophus formam
appellat rationem, & quod quid erat eſſe. Et per oppoſi-
tum, quia prima materia eſt primo diuerſa a forma, quia
C non eſt forma, nec habens formam, ideo ut inquit Comẽ.
12. Meta. com. 14. nõ habet aliquam intentionem alicuius
uniuerſalis intellectam ab ea, & ideo ſecundum ſe ignota
eſt: ut dicit Ariſto. in. 7. Primæ philoſophiæ, te. com. 35. &
propter hoc non eſt quiditas, nec pars quiditatis: tamẽ be-
ne materia prima eſt quædam eſſentia, alia ab eſſentia for-
mæ: ſicut dicit Com. 1. Cœli, com. 92. & 98. Metap. com. 8.
& 8. Phy. tex. com. 3. & ibidem com. 12. & iſto modo ma-
teria eſt pars eſſentiæ ſubſtantiæ compoſitæ, unde materia
& forma, ſunt partes eſſentialis ſubſtantiæ compoſitæ: &
appellantur ab Auer. partes ſecundum qualitatem, ut pa-
tet primo Phy. com. 5. Et hoc dicit expreſſe Com. 7. Meta.
com. 34. Inquit enim declarando quomodo materia ſe ha-
bet reſpectu ſubſtantiæ compoſitæ. Si igitur hoc nomen
ſubſtantia dicitur ſimpliciter de materia ſubſtãtiæ compo-
ſitæ ex materia & forma, & de forma eius, & de compoſi-
to, tunc forma ſubſtantiæ dicetur eſſe ſubſtantia rei cum ip-
ſa declarat eſſentiam eius: materia uero dicitur ſecundum
conſiderationem ad ſubſtantiam compoſitam ex materia,
& forma, eſſe pars ſubſtantiæ, ſecundum conſiderationem
uero ad ſubſtãtiam declarantem eſſentiam rei, non dicitur
eſſe pars ſubſtantiæ, ſed eſſe apparens deferens formam in
ſuam diffinitionem, illud igitur quod diuerſificat eſſentiã
a quiditate in ſubſtantiis compoſitis, ex materia & forma,

eſt materia, ſicut uides: & quia in cauſis præciſis, & adæqua- D
tis, ſicut affirmatio, eſt cauſa affirmationis, ſic negatio eſt
cauſa negationis, ut patet ex primo Poſterio. inde proue-
nit, ꝙ in ſubſtantiis abſtractis a materia quiditas & eſſentia
ſunt idem. Sed contra iſtam opinionem, Scotus argumen-
tatur in. 7. Metaph. q. 16. auctoritatibus, & rationibus, nam Rõnes Scoti contra
Ariſto. 7. Meta. tex. com. 13. inciſio non pertinet ad diffini- Auer. opi.
tionem, ſed quæ ſyllabæ ad eam, quæ eſt elemẽtorum, ſed
elementa pertinent ad materiam. q. d. ſi ſyllaba diffinitur
per elementa, ex quibus componitur: elementa autem re-
ſpectu ſyllabarum reducuntur ad genus cauſæ materialis
ut patet ſecundo Phyſic. tex. commen. 31. & ita uidetur ꝙ
materia ſit de quiditate diffiniti. Item ibidem, ſi anima nõ
eſt animal, tunc dicendum, ꝙ anima non eſt tota quiditas.
ita enim intelligitur ſolutio ſua. Item cõtra Platonem, pa-
rabola Platonis non bene ſe habet, quia non eſt ſimile de
circulo, & homine, ſuperfluum eſt enim auferre materiam
a quiditate rerum, quia quædam ſunt hoc in hoc, ideſt for-
ma in materia, ſicut in Naturalibus. Item. 8. Meta. tex. cõ. 6.
laudat illos, qui in diffinitionibus ponunt, tam materiam
quam formam etiam. Item ibidem te. com. 9. habet quod
omnis diffinitio habet quid, & quale, & oportet, hoc eſſe,
ut materiam, illud uero, ut formam, niſi ergo materia per-
tineret ad quiditatem, non haberet contra Plato. ꝙ idea
non eſt diffinibilis, quia eſt ſola forma, ergo quod diffini-
E tur, uere habet materiam, & formam, & utrunq; pertinet
ad diffinitionem. Item ſeptimo Metaph. tex. com. 33. ratio
omnis partes habet, & ſicut partes rationis ad rationem,
ſic partes rei ad rem, ſicut ergo omnes partes rei exprimũt
totam rem, ita omnes partes rationis totam rationem rei.
Item ibidem te. com. 4. quãdo cognoſcitur unumquodq;
quid ipſum ſit, ſed impoſſibile eſt cognoſcere perfecte rẽ,
non cognita materia eius: Ergo forma non eſt tota quidi-
tas eius, quod habet materiam. probatio minoris: Philoſo-
phus ſecundo Meta. tex. com. 13. ſi ſpecies cauſarum eſſent
infinitæ, nihil eſſet cognoſcibile: quia infinita non poſſunt
cognoſci: ergo ad cognitionem rei perfecte oportet co-
gnoſcere omnes cauſas. Item octauo Meta. te. com. 11. ibi
de materiali autem ſubſtantia hoc idem plane colligitur.
Præterea, Subſtantia habet diffinitionem ſimpliciter non
ex additione: ut patet ſeptimo Meta. te. commen. 17. ergo
quicquid ponitur in diffinitione ſubſtãtiæ pertinet ad qui-
ditatem ipſius: ſed ſexto Met. te. commen. 2. in diffinitione
rei materialis, debet poni materia, & ſi non eſſet de ratio-
ne diffinitionis, diffinitio eſſet ex additione. Item quod-
quid eſt, eſt illius quod eſt primo ens, & cuius eſt primo
eſſe: ſed quod primo eſt, eſt compoſitum, nam octauo Me-
F ta. tex. com. 3. ubi diſtinguit ſubſtantiam: dicit quod ſubſtã-
tia compoſita eſt ſimpliciter hoc aliquid, & ſeparabile pri-
mo per ſe exiſtens, ſi ergo hoc uerum eſt, ergo quodquid
eſt compoſiti ex materia & forma: hæc Scotus & ſequaces
contra Auer. Pro defenſione tamen ueritatis, animaduerte Defenſio
quod ut ſupra dictum eſt, refert multum apud Peripateti- Auer.
cos dicere aliquid eſſe eſſentiam alicuius rei, & dicere il-
lud eſſe illius rei quiditatem in generabilibus, & corrupti-
bilibus. Vnde Commen. in ſeptimo Meta. in cõ. 21. inquit
ſoluendo quæſtionem ſophiſtarum quærentium, utrum
quiditas hominis, ſit eadem cum homine, aut aliud ab ho-
mine, inquit, & ſolutio eſt, quoniam quiditas hominis, eſt
homo uno modo, & non eſt homo alio modo, & eſt for-
ma hominis: & non eſt homo qui eſt congregatus ex pri-
ma materia & forma. Vnde ſumendo hominem pro ho-
minis quiditate, forma hominis eſt homo, ſed ſumendo
hominem pro eſſentia illa, quæ eſt quid congregatum ſeu
compoſitum ex materia, & forma, ſic quiditas hominis nõ
eſt homo. Et aduerte ulterius, ꝙ licet ſecundum Commen.
materia non ſit pars quiditatis, tamen debet poni in diffini-
tione ſubſtantiæ, compoſitæ ex materia, & forma, Phyſi-
cus enim diffinit per materiam, & Dialecticus per formá,
ut dicit Ariſto. in primo de Anima, ut te. com. 16. ubi Com-
men. in com. habet, qui in diffinitionibus ponit materia, &
dimittit formam, diminute accipit, ſed qui ponit formam

G & dimittit materiam, uidetur dimittere aliquod nõ neceſſarium, ſed nõ eſt ita, quia forma debet accipi in diffinitionibus ſecundum diſpoſitiones, in quibus exiſtit. Nec ualet ratio adducta per Scotum, quia tunc diffinitio ſubſtantiæ compoſitæ, eſſet per additamentum, quia materia non eſt de quiditate, quia reflecto argumentum, certum eſt, ꝙ corpus non eſt de quiditate animæ, & tamen ponitur in diffinitione quiditatiua animæ, quia Ariſtote. 2. de Anima, tex. com. 5. diffinit animam dicens, ꝙ anima eſt actus corporis organici, habentis uitam in potentia, ſed dicimus nos, illã diffinitionem (cum ſit ſubſtantiæ) non eſſe ex additione, licet detur per aliquid, quod non ſit, de quiditate diffiniti, tamẽ eſt neceſſarium pro completo intellectu eius, quia forma dicitur relatiue ad materiam, ut a Naturali conſideratur, & ideo eſt diffinibilis per illam, ſed quia ex materia, & forma fit unum per ſe, & ſunt eiuſdem generis, ideo quoties forma diffinitur per materiam, aut materia per formã, non dicuntur iſtæ diffinitiones eſſe ex additione. Sed diffinitiones accidentium copulatorum, quæ dantur per propria ſubiecta, ſunt ex additione, quia ſubiectũ eſt in alio genere, & quia ex ſubiecto, & accidẽte, nõ fit per ſe unum & hoc eſt quod pulchre notauit Com. in 7. Primæ philoſo-
H phiæ. in com 17. inquit enim, ꝙ talia accidentia, aut nõ habent quiditatem ueram, & diffinitionem ueram, aut ſi habent, habẽt alio modo ſecundario, & hoc eſt ita, quoniam ſubiecta talium accidentium, nõ ſunt, ſicut genera differentiarum, ſunt enim diuerſa ſecundum genus, & ſecundum naturam, quod nõ contingit in genere, & differentia. Neq; illud quod congregatur ex eis, & ex ſubiecto, eſt unum in actu, ſicut illud quod congregatur ex genere & differentia, & ita etiam eſt de materia cum forma, ſi bene aduertis. Pręterea, Reflecto argumentum adductum ex. 8. Meta. tex. cõ. 11. & 12. Nam ibi expreſſe colligitur, ꝙ in diffinitione ſubſtantiæ materialis habentis omnes cauſas debẽt poni omnes cauſæ, ita ꝙ efficiens, & finis, ultra materiam, & formã, ſed per te efficiens, & finis, non ſunt de quiditate, quia ſunt cauſæ extrinſecæ, ergo tales diffinitiones ſunt ex additione, ubi datur ibi exemplum de homine, qui habet quatuor genera cauſarum, & ille eſt locus clarus contra Burlæum, & ſequaces, qui uolunt ꝙ ad habendam cognitionem perfectam ſimpliciter per diffinitionem, non oportet cognoſcere omnes cauſas, ſed ſolum cauſas intrinſecas, cum tamen idem dicatur eſſe iudicium de cognitione complexa, habita per demonſtrationem, & diffinitione, nam omnis diffinitio, aut eſt demõſtrationis principium, aut eſt demõſtrationis concluſio, aut eſt ſolo ſitu uariata a demõſtratio-
I ne, ut dicitur in lib. Poſte. analyticorum, quia igitur non diſtinxerunt Sconſtæ inter eſſentiam, & quiditatem, ideo deuenerunt ad hoc, & ita ad omnia argumenta probantia, ꝙ in diffinitione ſubſtantiæ compoſitæ ex materia & forma, debet poni forma, & materia, concedenda ſunt, tamen materia nõ ponitur, quia ſit pars quiditatis, ſed ponitur in diffinitione, tanquam uehiculum deferens quiditatem, quæ eſt forma, quia iſta, ut a Naturali conſiderata in quadã relatione conſiſtunt, unde Com. in 4. Phy. com. 16. inquit ꝙ ſcire quiditates ultimorum principiorum difficile eſt, & ſcire materiam ſine forma, aut formam ſine materia, impoſſibile. & ſic etiam Commentator bene concedit, ꝙ illa quę diffiniuntur uere ſunt compoſitæ ſubſtantiæ, ut patet. 7. Meta. com. 40. Et concedit ꝙ diffinitio ſubſtantiæ compoſitæ, eſt compoſita ex materia, & forma, unde. 7. Meta. 37. homo in communi diffinitur per carnes & oſſa in communi, tamen alia ratione ponitur materia, & alia forma, ut ex dictis patet, & ita etiam patet quomodo anima nõ eſt animal uno modo, & tamẽ alio modo, animal ipſa anima dici poteſt. Reuocemus igitur ſermonem eò unde diuertimus, & dicamus, ꝙ in conceptis cum materia, aliud eſt quod quid eſt, ab eo cuius eſt quod eſt quid eſt, id eſt aliud quiditas, & indiuiduum, ſeu aliud eſt eſſentia, aliud quiditas: in abſtractis autem a materia, idem ſunt quiditas & eſſentia, & præſertim in prima intelligentia, ſicut ſtatim dicam in ſequenti Theoremate.

In prima forma, eſſentia eius, eſt quiditas eius, aliæ autem formæ, diuerſantur in quiditate, & eſſentia quoquo modo. K

Propõ. 40.

PROPOSITIO eſt Comment. Auer. 3. de Anima in ſolutione. 3. q. in cõ. 5. & in libro Deſtructio deſtruct. in diſputatione. 6. in ſolu. 6. dub. ubi inquit, ꝙ prima cauſa eſt quiditas abſoluta, & omnia alia a prædicta quiditate, quiditatem habent. Pro cuius intellectione animaduerte unũ quod ſcribit Auer. in præalleg. loco. 3. de Anima, ꝙ ſicut eſſe ſenſibile diuiditur in materiam & formam, ſic eſſe intelligibile diuiditur in aliquid conſimile materiæ, & in aliquod conſimile formæ. Nam ut ſupra notaui tibi, iſta ſunt duo extrema latitudinis entium, prima forma, & prima materia. Et ſicut prima forma (quæ eſt Deus glorioſus) retinet ſupremum gradum, in genere actus: ſic prima materia, retinet ſupremum gradum in genere potentiæ. Nam ut ſcribit Cõmen. in fine libri de Subſtantia orbis, potentia habet gradus, & materia habet gradus, & quia actus, & potentia ſunt differentiæ oppoſitæ, ut patet nono Primæ philoſophiæ, tex. com. 1. ſic etiam actus habet gradus, & forma habet gradus. Vnde ſicut materia eſt ſubiecta, quæ eſt in pura potentia, quia non eſt actus, nec habens actum, quia nõ eſt forma, nec formatum: ſic prima forma eſt purus actus, ita ꝙ non eſt potentia, nec habens potentiam, loquor autẽ L de potẽtia quæ paſſiua eſt, & atteſtatur materiæ, & imperfectioni. Vnde Cõmen. in 9. Primæ philoſophię, com. 2. inquit ꝙ ſicut in diffinitione cuiuslibet potentiæ paſſiuæ, ſumitur diffinitio potentiæ paſſiuæ, primę materiæ, ſic in diffinitione cuiuslibet potẽtię actiuæ, ſumitur diffinitio actionis primæ formæ, iſta enim ſunt duo extrema, iuxta illud etiam beati Augu. in 12. libro confeſſionum. Duo dñe feciſti, unum prope te, & aliud prope nihil, neceſſe eſt autem, ꝙ omnia media inter purum actum, & puram potentiam, participent naturam extremorum, & quod ſint compoſita ex actu, & potentia, ſed diuerſis modis, ſicut diuerſa eſt natura iſtorum mediorum, nam diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſę ut aſſerit Com. in 2. Cœli, & mundi, in comme. 63. unde in omnibus intelligentiis, citra primam eſt aliquid ſimile materiæ, & hoc eſt potentia, quæ dicit priuationẽ alicuius actualitatis, & perfectionis. Nulla enim intelligentia præter primam continet totam perfectionem, poſſibilem reperiri in habitu entis, licet quælibet contineat tantã, quãta eſt ſibi competens, quia in æternis, non differt poſſe ab eſſe ſecũdum Philoſophos, & ideo dicit Cõment. 5. Meta. in ca. de pfecto, ꝙ ſolũ primũ principiũ, quod eſt Deus glo- M rioſus, eſt ens ſimpliciter perfectum. quia nulla perfectio ſibi deficit, nec ut ita ens, nec ut ſimpliciter ens, ſed aliæ intelligẽtię, ſunt entia perfecta in genere, quia unaquæq; habet tantum de perfectione, prout natura ſua eſt capax. Et licet intelligẽtia Saturni (ut lis) omnem perfectionem quam potuit cõſequi in propria forma, ab æterno habuerit, & ut ſic dicatur eſſe perfecta, ratione qua talis, ſi tamen conſiderata fuerit ut ens, reperitur priuata aliquo gradu perfectionis. licet enim ſit perfecta in ſuo proprio genere, non tamen eſt perfectiſſimum ens, quia non habet tantam perfectionem, quantam habet prima a qua dependet, & ſic in ſuo eſſe inuenitur compoſita ex actu & potentia, nõ tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo, ſed tanquam ex poſitiuo, & priuatiuo, ſicut bene dixit in hoc Henricus de gandauo in quibuſdam quæſtionibus formatis ab ipſo, de ſimplicitate Dei, & in quolibetis, quolibeto. 4. q. 16. & poſt ipſum Scotus in 8. diſtin. primi q. 2. unde talis potentia in abſtractis inuenta, nõ dicit aliquid reale, quia nihil in eis eſt uere poſſibile, ut dicit Commen. in ſecundo Cœli & mundi, comm. 34. Nam poſſibile in æternis eſt neceſſarium, & hoc fuit etiam de mente Philoſophi, in nono Primæ philoſophiæ tex. com. 17. ubi habet, Eſt autem nihil potẽna ſempiternũ, ſed iſta potentia eſt logica, & eſt ens rationis, quia dicit ſolam non repugnantiam, quia intelligentiæ Saturni inquantum ens, non repugnat quod ſit perfectior, quam eſt, ſicut dicimus,

Deus retinet primũ gradũ perfectiſſime, in genere actus, materia uero in genere potentiæ.

Compoſitio in intelligentiis ex potentia & actu nõ eſt ex poſitiuo ſed ex poſitiuo & priuatiuo Hẽri. de gãda. & Sco.

A ꝙ talpa inquantum animal, poteſt uidere, cum tamen talis potentia in talpa, nihil reale ponat, ſed ſolā non repugnantiam, & eſt potentia talis logica, quæ nihil aliud eſt, quam reſpectus quidam, cauſatus a ratione, ex non repugnantia terminorum, inquantum non repugnant, unde non potuerunt Philoſophi aliquam realem compoſitionem, in talibus intelligētiis, niſi forte in anima intellectiua, propter ipſam eſſe ultimam in genere abſtractorū, ut teſtatur Cōme. in. 3. de Anima, in com. 19. & 12. Meta. com. 17. & uidetur eſſe ſententia Ariſt. in. 3. de Anima, ſine dubio, in tex. cō. 17. ubi uult ꝙ in omni natura in qua eſt unū, quod eſt omnia fieri, oportet eſſe alterum, quod eſt omnia facere. Et aduerte ex hoc, ꝙ potentia illa, quæ inuenitur in aliis intelligentiis, citra primam non eſt potentia illa quæ cum actu diuidit ens inquantum ens, ut ſubtiliter deduci poteſt, nam certum eſt, quod ens quod diuiditur in. 9. Meta. per potētiam & actum, eſt ens extra animam, nam Ariſto. in fin. 6. Primæ philoſophi ęabiecit a cōſideratiōe Diuini, ens per accidēs, quia non habet cauſam terminatam, & ens in anima, quia eſt ens diminutum, & per conſequens ens ſecundum ſe, & extra animam retinuit, quod diuiſit per tres primas diuiſiones, uidelicet in ſubſtantiam, & accidens, & de iſta pertractat in. 7. & in. 8. Primæ philoſophię. Et ſecūda diuiſio fuit, per potentiam, & actum, & hanc proſecutus eſt in. 9. Primæ philoſophiæ. Et tertia diuiſio eſt, per unum, & multa. & iſtam proſequitur in. 10. Primæ philoſophiæ, & hoc ex-

B preſſit Cōmen. ſuccincte in prologo. 7. Meta. & ita potentia, & actus, ſunt differentiæ, diuidentes ens extra animam, quod deſcēdit in. 10. prædicamenta, actus enim talis, & potentia ſunt principia. 10. prædicamentorum, quia res cuiuſlibet prædicamenti qnq; eſt potentia, & qnq; in actu, ut patet. 12. Meta. cō. 26. Ideo Cōmen. tenuit nullum ęternū eſſe in prædicamento, & ita ſecundum Philoſophos, cum potentia iſta in aliis intelligentiis nihil reale ponat, ſequitur ꝙ iſta compoſitio in eis, ſit ſecundum rationem, & ſunt ex actu & potentia, tanquam ex poſitiuo, & priuatiuo, priuatio autem ſecundum Philoſophos, nō dicit aliquod reale, ſed ſolum eſt ens rationis, unde Cōmen. 1. Phy. commen. 79. priuatiuo non eſt accidēs, nedum ut ſit ſubſtātia, & in hoc diſcrepo a Diuo Thoma, qui tenuit omnem creaturā eſſe compoſitam ex actu & potentia, tanquā ex poſitiuo, & poſitiuo, ſtando in principiis Ariſt. quia in æternis non eſt potentia uere, & ſi dicatur, ꝙ hoc eſt contra Ariſt. in. 9. Primæ philoſophiæ, tex. com. 1. ubi habet ꝙ potētia, & actus, ſunt in plus quam eorum quæ dicuntur ſecūdum motum ſolū: Dico ꝙ uerum eſt, ſed uide quid ſequitur in tex. ſequē. ubi uult, ꝙ licet in imobilibus, ut in Mathematicis reperiatur potentia, tamen ut inquit, illa potentia eſt metaphoricè di-

C cta, & excludit eam a conſideratione ſua, & per conſequēs uult, ꝙ potentia illa de qua loquitur, ut de differētia entis, ſit potētia realis, & talis ſecluditur ab ipſo ibidē, te. cō. 17. a ſempiternis, ſi loquamur igitur de aliis intelligētiis, citra primā excepta aia intellectiua in qua pono præſertim in uia Auer. ueram compoſitionem, ex intellectu poſſibili, & agente, ut declarauit in. 12. Meta. ſuper com. 17. in ſpeciali quadam quæſtione mea, contra Modernos, ponētes intellectum agentem, eſſe deum. Dico ꝙ in talibus, eſt compoſitio ex actu & priuatione, & hoc in ſimili legitur in ſacris eloquiis, apud Eſaiam prophetam dicentem, & in Angelis ſuis reperit prauitatē. Si uero loquamur de generabilibus, & corruptibilibus, in quibus eſt compoſitio uera, ex materia, & forma, in talibus eſt compoſitio ex potentia, & actu tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo, & ubi iſta inuenitur, inuenitur prima, ſed non econtra in uia Ariſt. ut patet bene ſpeculanti in hoc, unde potentia, in iſtis, quæ ſunt hic, licet importet priuationem, iuxta illud Cōmen. 9. Meta. com. 3. dicere aliquid eſſe in potentia, eſt dicere aliquē modum priuationis, tamen non potentia ultra priuationem, ponit aliquid ex natura rei, quod eſt ſubſtantia, & entitas quædam Vnde Cōmen. primo Phyſi com. 79. inquit ens in potentia. eſt cui accidit priuatio, & non eſt in ſubſtantia eius, impoſſibile enim eſt compoſita compoſitione reali, non conſtare ex principiis componētibus realibus, unde Philoſophi

D probauerunt, tam formam, quam materiam, eſſe ſubſtantias, quia ſunt partes ſubſtantiæ cōpoſitæ, & ſubſtantia non componitur ex non ſubſtātiis. Sed dices, propter quid, iſta quæ ſunt hic, ſunt compoſita ex potentia, & actu tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo, intelligentiæ autem citra primam & ultimam, ſunt compoſitæ ex potētia, & actu ſicut ex poſitiuo, & priuatiuo: ultima autem, inter abſtractas intelligētias, eſt compoſita etiam ex potentia, & actu tanquam ex poſitiuo, & poſitiuo: præterea iſta compoſitio ſi ſecūdum rem, eſt in anima intellectiua, quomodo diuerſa eſt ab illa quæ eſt in iſtis generabilibus? nam ut inquit Cōmenta. 12. Meta. in com. 39. omne compoſitum eſt nouum. Ad hæc reſpondetur, ꝙ a primo principio omnia emanant, ſecundum ꝙ apta nata ſunt emanare, ſecundum proprias rationes formales, unde primo Cœli, te. commē. 100. A primo communicatū eſt eſſe, & uiuere omnibus, his quidem clarius, his uero obſcurius, latitudo enim entium, in participando hanc intentionem, eſt res ampla ualde. Ad aliud dico, ut inquit Cōmenta. ꝙ compoſitio animæ intellectiuæ, quæ eſt in medio abſtractorum, & corporalium: eſt enim in cōfinio æternitatis, & temporis: habet compoſitionem ex materia intelligibilium, quæ eſt alia a materia ſenſibilium, quia materia ſenſibilium recipit formas diuerſas, &

E iſtas, ſed intellectus poſſibilis, qui eſt materia intelligibilium, recipit formas uniuerſales, & recipit ſpiritualiter, ut dicit ipſe in tertio de Anima, in com. 5. & 28. compoſitio autem iſtorum quæ ſunt hic, eſt alterius rationis, & multæ ſunt aliæ differentiæ, quas breuitatis cauſa omitto: Redeamus igitur ad propoſitum Theorema, & dicamus ꝙ illud quod in iſtis generabilibus, & corruptibilibus, diuerſificauit eſſentiam a quiditate, fuit uera materia, in abſtractis autem a materia, cum in omnibus, citra primam ſit potentia, potentia autem habet reduci ad materiam, ut dicit Com. 12. Meta. com. 26 & quia materia alia eſt ſenſibilium, alia intelligibilium, materiæ autem intelligibilium, eſt intellectus poſſibilis: ideo illa potētia in intelligentiis, reducitur ad intellectum poſſibilem, & ideo Cōmen. dicit tertio de Anima, in ſolutione tertiæ. q. & in com. 14. ꝙ in omnibus citra primam intelligentiam eſt natura intellectus poſſibilis, modo declarato, ſicut igitur uera materia, diuerſificauit uere quiditatem ab eſſentia, in iſtis quæ ſunt hic, ſic illud quod eſt ſimile materiæ, in intelligētiis diuerſificauit quoquo modo in omnibus, citra primam quiditatem ab eſſentia. in prima autem, quia eſt actus puriſſimus, cui omnino nulla eſt admixta potentia, non enim eſt in ea materia, nec ſimile materię. Sic igitur intelligis quomodo in prima forma quiditas eius, eſt eſſentia eius omnibus modis, in aliis

F autem, citra primam, quiditas differt ab eſſentia, quoquo modo, quia in eis eſt compoſitio aliqua, & quia non eſt ſecundum rem, ſed ſecundum rationem, ſic quoquo modo differt in talibus quiditas ab eſſentia, quia ſecundum rationem. quomodo autem omne cōpoſitum ſit nouum in ſequenti Theoremate dicam ſtatim.

Omne compoſitum eſt nouum. Propoſ. 41.

PROPOSITIO iſta eſt Auer. 12. Meta. com. 39. & in libro Deſtructionum in diſſolu. 3. in ſolu. 19. dubii, ubi dicit ꝙ omne cauſatum poſſibile. Dicunt quidam, ꝙ intelligitur, uel quo ad ſubſtantiam, uel quo ad accidentia, unde compoſita generabilia, ſunt noua quo ab ſubſtantiam, & quo ad accidentia. Compoſita autem æterna, ſunt noua quo ad accidentia tantum, unde dicunt, ꝙ in corporibus cœleſtibus, in quibus eſt aliqua compoſitio, eſt nouitas quo ad accidētia, ſic etiam in anima intellectiua in qua eſt compoſitio, ex intellectu agente, & poſſibili, eſt nouitas, quo ad intellectionem. Sed iſta poſitio, niſi aliud dicatur ſtare non poteſt, quia ut ſupra patuit, in aliis intelligentiis citra primam, & citra animam intellectiuam eſt aliqua compoſitio ex potentia, & actu, & tamen in talibus nulla prorſus eſt nouitas, nec quo ad ſubſtantiam (hoc clarum

Margin notes (left column):

Potentia logica.

In omnibus intelligētiis præter animā intellectiuā nō eſt realis cōpō ex potētia et actu

Opinio diui Tho. in prima parte ſum. q. 3. arti. 4. & in 2. cōtra genti. cap. 49.

Margin notes (right column):

Declaratio theorematis ſuccincte

In omnibus citra primā intelligētiā eſt natura intellectus poſſibilis.

Opi. aliorū.

Impugna.

G eſt)nec quo ad accidentia,quia in talibus nullum accidens eſt:ut ſcribit Com.11.Meta.com.25.

Poſitio Ioannis.

Ioan.autem de Gandano,dixit quandoq; gloſſando nouitatem,pro dependentia,ita ꝙ omne compoſitum eſt nouum, id eſt dependens.

Impugnatio.

Sed hoc eſt abuti uocabulis.nam poteſt eſſe dependentia, ſine nouitate,ut patet ex.2.ca.de Subſtãtia orbis, & primo Meteo.ad principium,ubi dicit Philoſophus, quod oportet mundum iſtum inferiorem,ſuperioribus lationibus eſſe continuum,ut omnis eius uirtus inde gubernetur,&.12. Primæ philoſophiæ,tex.com.38.loquens de Deo inquit: ex tali principio cœlum & natura dependẽt. Amplius illa gloſſa,non eſt ad mentem,nec ad propoſitum Commẽ.ibi (ut declaraui)& ſicut cuilibet ſpeculanti , patere poteſt . Amplius Cõmen.dicit omne compoſitum eſſe poſſibile, ubi aliquando dicit,omne compoſitum nouum eſſe ,nunquam autem dixit compoſitum ſumi pro depẽdente ,licet uerum ſit,omne compoſitum dependere a principiis componentibus.

Modernorũ poſitio.

Moderni autem,declarantes hoc in diſputatione tertia,in libro Deſtruct.in ſolutione.19.dub .inuenerunt duas uias.Prima uia eſt,ꝙ duplex eſt uniuerſale unde licet per eſſentiam,ſicut eſt intellectus agens , & quælibet abſtracta ſubſtantia,quia talia nõ ſunt abſtracta a materia, quia mens auferat ea a materia,& a conditionibus materię, H aliud uero eſt uniuerſale participatiue,ſicut ſunt formę rerum naturalium,quæ ſecundum eſſe,ſunt ſingulares: attamen participãdo lumen intellectus agẽtis,ſunt ſecundũ modũ,uniuerſalia ſeparata ab hic,& nunc,& reliquis conditionibus materiæ,& tunc dicunt,ꝙ uniuerſale participatiue eſt minus abſtractum,quam uniuerſale per eſſentiam, quia ſuam abſtractionem non habet,niſi ab uniuerſali per eſſentiam,cõſtat autem, ꝙ tale uniuerſale participatiue, in nullo poteſt eſſe ſubiecto,nec uniuerſali,nec particulari,niſi eo modo,quo cognitum eſt in cognoſcẽte,& ideo multo magis oportet dicere,ꝙ intellectus , agens , non unitur poſſibili ſubiectiue,ſicut forma materiæ: ſicut uniuerſalia ſecundum modum,ſcilicet materialia,nõ poſſunt uniri ei, nec alicui ſubiectiue,propter eorũ uniuerſalitatẽ,& abſtractionem,quam habent ab intellectu agente, & ſic aſſerunt apparere peccatum Ioannis aſſerẽns animam intellectiuã compoſitam eſſe ex intellectu agente,& poſſibili , & ideo dicunt,ꝙ omne compoſitum eſt particulare, ex actu particulari,& potentia indiuidua,& ideo omne tale eſt nouum generabile,& corruptibile.Potuiſſet confirmari hoc ſatis ad propoſitum ,per auctoritatem Auer.12.Meta.com .17. ubi ſcribit,& ideo intellectus de intelligẽtia agente,& eius loco,& proſperitate eius,ex ipſa quæ eſt potentia, eſt quaſi locus huius intellectus,non quaſi materia.

Impugnatio primæ uiæ.

Sed iſta prima uia,ſtare non poteſt,quia Cõmen.in.3 .de Anima,com. 14.inquit,ꝙ iſta nomina,potentia,& receptio,& perfectio, I modo æquiuoco dicũtur in abſtractis,& in rebus materialibus,diuerſitas enim iſtius intentionis,ſcilicet receptionis quæ eſt in intellectu,a receptione quæ eſt in rebus materialibus,res eſt ad quam dicit ratio,unde non eſt opinãdum, ꝙ ipſa materia eſt cauſa receptionis,ſed cauſa receptionis trãſmutabilis,& eſt receptio huius ſingularis,cauſa autem receptionis ſimpliciter,eſt iſta natura, & ex hoc modo fuit poſſibile,ꝙ corpora cœleſtia reciperẽt formas abſtractas, & intelligerent eas,& fuit poſſibile,ut intelligentiæ abſtractæ perficerentur per ſe adinuicem,& ſi non,non eſſet poſſibile,ut illic intelligeretur recipiens, & receptibile , unde quod eſt liberatum ab hac natura, eſt primum intelligens. Amplius.2.Cœli,com.3.inquit loquens de corpore cœleſti,& forma eius,ręcipiens autem iſtã formam,quod adunatur cũ ea,eſt corpus cœleſte,incorruptibile , & ad quod ſequuntur dimenſiones corporales,& alia accidentia,quę in eo inueniuntur,& ideo in eo forma & formatum ,ſunt idem numero:ſed ſecundum diſpoſitionem magis diminutam quam ſit adunatio recipientis,& recepti, in forma abſtracta,& cauſa iſtius adunationis,inter iſtam formã , & ſuam materiam eſt,quia non cohæret ſuę materiæ, mediãtibus dimenſionibus,ſicut formæ generabiles , & corruptibiles.Ex quibus uerbis clare colligitur , ꝙ licet in intelligentiis non ſit receptio,quæ fit ꝑ materiã , quæ eſt cauſa K receptionis ſignatæ,ſicut eſt materia rerum ſenſibilium,eſt tamen ibi receptio,quæ fit per intellectum poſſibilem,qui eſt materia intelligibilium:nam ut ſcribit Cõmen.3.de Anima,com. 5.in ſolutione.3.q.ſicut eſſe ſenſibile diuiditur in duo,uidelicet,in materiam & formam ſic eſſe intelligibile diuiditur in duo,uidelicet in aliquid ſimile materiæ , & in aliquid ſimile formæ,& ut inquit Cõmen.illa adunatio eſt lõge perfectior,quam ſit illa quæ eſt inter orbem,& ipſam intelligentiam,quia maior unitas reſultat ex compoſitione,qua unus intelllectus inferior recepit ſuperiorem , quã ſit illa,in qua cœlum recipit intelligẽtiam,maior enim eſt affinitas intellectus cum intellectu,& rei incorporeæ cum re incorporea,quam corporis cum intellectu & ad auctoritatem Auer.12.Meta.com.17.dico,ꝙ pro quanto intellectus poſſibilis non recepit agentem,ſicut materia quæ eſt hic,recipit formam,rectius dicitur locus , quam materia: nam forma quæ eſt hic,educitur de potentia materiæ ,& eſt conſtituta in eſſe per materiam, quia cohæret materiæ, mediantibus dimenſionibus interminatis,& recipitur per conſequens ſignate,quæ tamen non ſunt in receptione intellectus poſſibilis,reſpectu intellectus agentis , & ſic quo ad hoc,rectius dicitur locus,quam materia,tamen intellectus poſſibilis bene recipit intellectum agentem,ſicut perfectibile recipit ſuam perfectionem,& ex tali adunatione L reſultat uerius unum,quam ex materia & forma , in omni etum compoſitione deuenire oportet ad aliquam unitatem.

Secũda modernorum expoſitio.

Secunda expoſitio eis,eſt,quam dicunt eſſe de mente Philoſophi in.13.Meta.Nam omne factum,& cauſatum, fit & cauſatur ſecundum modum ſui eſſe.Effectus enim,nõ pullulat,niſi ſicut eſt poſſibilis in natura entis,in hoc enim differt ſimplex a cõpoſito,quia ſimplex ſtatim eſt id quod eſt,ut patet in fine.8.Meta.compoſitum autem habet eſſe in unione partium,& colligatione inuicem,& ideo oportet quod modus ſui eſſe,ſit ſecundum colligationẽ earum inuicem.ideo cauſans compoſitum,debet colligare partes inuicem,aliter factio eius,non differret a factione rei ſimplicis,modo apparet,quod non ligãtur niſi illa quæ in ſui natura non ſunt ligata,& unita,quoniam aliter agens eſſet ocioſum,ergo oportet ꝙ natura partium ſit non de ſe in colligatione conſiſtens,modo partes, quæ in ſuis naturis non conſiſtunt in colligatione earum,ſine dubio poſſunt eſſe in oppoſito colligationis,ſcilicet ſub diuiſione , & ſeparatione:& ex his ſequitur,ꝙ omne compoſitum, eſt ſolubile in ſui natura,quoniam partes eius ſunt ſolubiles,& in ſuis naturis non conſiſtẽtes in colligatione,& tunc formant rationem in forma ſic,omne compoſitum colligatum ex partibus,in quarum natura nõ eſt colligatio,& cõ M poſitio,& ſolubile,& colligabile,&omne cõpoſitum,tam uniuerſaliter,quam particulariter,eſt compoſitum ex partibus,in quarum natura non eſt colligatio, & compoſitio. ergo omne compoſitum eſt ſolubile, & colligabile : tunc ultra,omne compoſitum colligabile,& ſolubile,eſt generabile,& corruptibile(ut eſt manifeſtum per ſe). & omne compoſitum eſt ſolubile.& colligabile(ut dictum eſt) ergo omne compoſitum ſimpliciter,eſt nouum,generabile, & corruptibile,ideo omne compoſitum,eſt nouum (ut dicunt)& eſt uia firmiſſima,& demonſtratiua, & eſt Ariſto. in prædicto loco,& reſumentes ſuam opinionem dicunt, ꝙ omne compoſitum ex diuerſis rebus,eſt ſine dubio nouum uerum compoſitum ex duobus modis quoddam ex diuerſis rebus realiter diſtinctis,quoddam uero , ex perfectione,& priuatione quadam maioris perfectionis,ſicut reperitur in omnibus citra primam tunc dicitur quod omne compoſitũ eſt dependens,& habet cauſam,& hæc eſt uniuerſalis,tam in compoſito primo modo,quam in compoſito ſecundo modo,ſed loquendo de cõpoſito primo modo,omne compoſitum eſt nouum ſimpliciter ,& ad argumẽtum de anima intellectiua,dicit ſe dixiſſe in libro de intellectu,quod in ea nulla eſt compoſitio,niſi ſecundo modo,non primo modo,nam intellectus agens,& poſſibilis, non ſunt duæ res,ſed duę operationes.Sed iſta ſecũda uia

notat

Impugnatio ſecūdæ expoſitiõis.

A tanto magis increpanda occurrit, quanto quod errorem
quem in ſe continet, aſcribit Ariſt. Nos enim non deſcen-
dimus in cõtradicendo ſermonibus iſtius uiri, niſi propter
amorem ueritatis, ſicut Philoſophum decet: nam multos
tempore meo, ſcripta iſtius hominis in graues errores, &
manifeſtiſsimos detruſerunt, ſuum etiim ſtudium eſt in cõ-
tradicendo Patribus antiquis, & ſcribere, quicquid in buc-
cam uenerit, iuxta illud Ariſto. in primo de Generatione,
& corruptione, tex. com. 7. Qui autem ex multis ſermoni-
bus indocti, exiſtentiam entis intuentes, & ad pauca reſpi-
cientes, de facili enunciant Dicimus nos ꝙ Ariſto. ibi argu-
mentatur contra Antiquos, ponentes entia Methematica
ſeparata ſecundū eſſe a ſenſibilibus, & inquit, ꝙ impoſſi-
bile eſt tales naturas ſeparatas eſſe a ſenſibilibus, ſi enim
erunt ſeparata ſolida, præter ſenſibilia, ab his altera, & prio-
ra ſenſibilibus palam, & præter ſuperficies alteras, neceſſa-
rium eſt ſeparatas ſuperficies, & puncta, & lineas, eiuſdem
eſſe rationis: ſi autē hic palam præter ſolidi Mathematici
ſuperficies, & lineas, aliæ ſeparatæ, priora enim cõpoſitis
ſunt incompoſita, & cætera quæ ſequuntur, unde ad imagi-
nationem Antiquorum, ponentium Mathematica corpo-
ra ſeparata ſecundum eſſe a ſenſibilibus, ſequuntur illa in-
B conuenientia ſed non fuit intentio Ariſto. ſecundum men-
tem propriam, ꝙ generationes naturales fiant illō modo,
ſicut fingit iſte bonus uir, quod agēs naturale colligit par-
tes quarum natura conſiſtit, in non colligatione: hoc enim
eſt imaginari, quod generationes ſubſtantiales ab agente
naturali proficiſcantur, quemadmodum generationes re-
rum artificialium fiunt ab artifice, ubi una tabula in arte na-
uifactiua, quæ erat ſeparata ab altera, colligatur cū altera
tabula, mediāte clauo, & iſta imaginatio eſt uana: nam ma-
teria prima, cum ſit ens in pura potentia, non inuenitur in
eſſe, quod habet extra animam, ſeparata a forma, unde
Commen. tertio Cœli, & mundi, com. 29. inquit, ens in po-
tentia, non inuenitur niſi in ente in actu, & ſi ſepararetur, eſ-
ſet ens, & differentia inter eſſe in potentia, & non eſſe, eſt
quia non eſſe, non eſt in actu ens, neque in aliquo in actu,
non diſtincto ab eo, & hoc intendimus in hoc loco, cum
diximus de prima materia, quod non eſt ens in actu, & eſt
ens in ente in actu, non diſtincto ab eo. ſimiliter etiam for-
ma materialis, ſecūdum ſuam rationem non inuenitur, ſe-
parata materia, quia ſeparatio eius a materia, eſt eius cor-
ruptio: unde Cõmen. tertio Cœli, com 31. oſtendens diffe-
rentiam inter elementa quæ ſunt corpora, ex quibus con-
ſtant mixta, inter & elementa quæ non ſunt corpora, ut pri-
ma materia, & forma, inquit, & debes ſcire, ꝙ elemēta quæ
de quibus perſcutatur, ſunt alia ab uniuerſalibus, de qui-
C bus perſcrutatus fuit in primo Phyſi. illic enim declarauit.
elementa uniuerſalia corporum ſimplicium, & compoſi-
torum, ſcilicet primam materiam, & formam: hic autem
declarare intendit, elementa corporum compoſitorū tan-
tum, quæ æquiuoce dicuntur elemēta cum illis, quoniam
cum compoſitū diuiditur, non exiſtūt in actu, forma enim
corrumpitur, & materia induit aliam formam. Amplius
Cõmen. 12. Diuinorum, com. 18. inquit agens non congre-
gat inter duo, in rei ueritate: ſed eſt extrahens illud quod
eſt in potentia, ad actum, & quaſi congregat inter poten-
tiam, & actum, ſcilicet inter materiam, & formam, ſecūdū
quod extrahi potentiam ad actum, non deſtruendo ſubie-
ctum recipiens potentiam, & tunc efficiuntur in compoſi-
to duo, ſcilicet materia, & forma, unde intentio Ariſtote.
contra Platonem. 7. Meta. tex. com. 23. & infra eſt, ꝙ illud
quod per ſe generatur, & per ſe fit, eſt ſynolon, ideſt ſimul
totum, uidelicet compoſitum, & materia, & forma non ge-
nerantur, nec fiunt niſi per accidens, unde Cõmen. ibidem
com. 26. ſuper illis uerbis, in tex. & hoc nõ eſt aliud, inquit
ideſt, & non facit aliquod unum in aliquo, uerbi gratia for-
mam in ſubiecto, quoniam manifeſtum eſt, ꝙ ſi facit, facit
ex alio aliud, non aliud in alio, facit enim ex materia for-
matum, non in materia formam, non fuit igitur opinio
Ariſto. ꝙ generatio naturalis, fiat ab agente naturali, quia
colligat naturas, quarum ratio conſiſtit in eſſe non ligato,
& quarum ratio conſiſtit in eſſe ſeparato, & diſſoluto, quia D
hoc facit credere generationes naturales, aſsimilari artifi-
cialibus, quod eſt maximum inconueniens, unde Cõmen.
12. Meta. com. ſecundo ſuper illis uerbis tex. etenim ſi to-
tū quoddā omne ſubſtantia eſt, prima pars, & ſi eo quod
eſt conſequēter, & ita primum ſubſtantia, deinde qualitas,
aut quantitas, recitans expoſitionem Themi. inquit, ſed ip-
ſe intellexit de uniuerſo tres modos, aut uniuerſum com-
poſitum ex partibus conſimilibus, adunatis adinuicē, aut
contangentibus ſe, ut corpora artificialia, aut ſegregatis, ut
pars ciuitatis, & exercitus, & reprehendens ipſum in hac
expoſitiōe inquit, & hæc additio eſt ſuperflua, nullus enim
exiſtimat, ꝙ partes entis quæ ſunt decem prædicamenta,
ſint contangentes ſe, aut ſegregatæ in loco, & ita ego di-
co, ꝙ nullus Peripateticorum imaginatur quod genera-
tio naturalis, ab agente naturali fit, quia materia, & forma
quæ ſunt ſolutæ ligentur, & copulentur adinuicem, nulla
enim eſt ligatura, nullum gluten, nullum denique uincu-
lum, inter materiam, & formam, nam ut ſcribit Ariſtote. 8.
Meta. tex. cō. 15. ideo ex materia, & forma, fit per ſe unum
quia illud eſt potentia, & hoc eſt actus, & huius nulla eſt ra-
tio intrinſeca, a rationibus intrinſecis iſtorum ſimplicium.
unde ut concludit, quare nulla alia cauſa, niſi ut quaſi mo-
uens, ex potentia ad actum. Amplius in eo ꝙ dicit, quod
omne compoſitum ex diuerſis rebus, eſt ſimpliciter nouū, E
falſum eſt: nam ſecundum Auer. in principio libri de Sub-
ſtantia orbis, corpora cœleſtia ſunt compoſita ex duabus
naturis, uidelicet ex natura agente motum, & ex natura re-
cipiente motum, ſicut corpora generabilia, & corruptibi-
lia, componuntur, & tamē corpora cœleſti non ſunt ſim-
pliciter noua. Amplius ꝙ dicit de anima intellectiua, quod
non ſit uera compoſita ex duabus ſubſtātiis, realiter diſtin-
ctis, falſum eſt, & contra Ariſto. & Commen. tertio de Ani-
ma, comme. 17. ubi uolunt quod in omni natura, ſunt tria
ſcilicet agens, & patiens & factum, & Commen. 12. Meta
commen. 17. expreſſe dicit, ubi recitauit opinionem Alex.
& Themiſtii, de intellectu agente materiali, & intellectu in
habitu, nos autem iam perſcrutati ſumus de iſtis duabus
opinionibus, in libro de Anima, & diximus, quod intelle-
ctus agens eſt, quaſi forma in intellectu materiali, & quod
ipſa agit intellecta, & recipit ea ſecundū intellectū materia-
lem, & ꝙ intellectus materialis non eſt generabilis, neque F
corruptibilis, & declarauimus illic, quod hæc eſt ſententia
Ariſto. & ꝙ intellectus in habitu, ideſt ſpeculatiuus, habet
partem generabilem, & corruptibilem, illud autem quod
corrumpitur eſt actio eius, in ſe autem non corrumpitur,
& ꝙ ex extrinſeco intrat nos. Amplius Cõmen. tertio de
Anima, com. quarto mouens obiectionem contra Philo-
ſophum, ꝙ anima intellectiua ſit actiua, & nõ paſsiua, quia
obiecta extrinſeca nõ mouent ipſam niſi poſtquam mens
aufert, uel abſtrahit ea a materia, ſoluendo dicit, ſecundū
igitur quod intellecta mouent eam, eſt paſsiua, & ſecundū
quod mouētur ab ea, eſt paſsiua, & ideo dicit Ariſt. Poſte.
1. in tex. commen. 17. quod neceſſe eſt ponere in animali
has duas differētias, ſcilicet uirtutem actionis, & uirtutem
paſsionis, & dicit aperte ꝙ utraq; pars non eſt generabilis,
neque corruptibilis, ut poſt apparebit, & eſt in te. com. 19.
ubi expreſſe Ariſto. dicit intellectum agentem eſſe abſtra-
ctum, & Cõmen. per longum proceſſum, oſtendit eadem
ratione intellectum materialem eſſe abſtractum, & ꝙ iſti
ſunt realiter diſtincti: nam ut inquit ibi Commen. quemad-
modum non ſcimus multitudinem intellectum abſtracto-
rum, niſi per diuerſitatem actionum eorum: ita etiam nõ
ſcimus diuerſitatem iſtius intellectus materialis, ab intelle-
ctu agente, niſi per diuerſitatem ſuarum actionum. Am-
plius in quo differt opinio Auer. ab opinione Themiſtii,
& Theophraſti, niſi ita ponat, ut diximus: nam ut ſcribit
tertio de Anima, com. 5. & 20. Themiſt. & Theophraſtus
uoluerunt (ut ſibi aſcribit ipſe) ꝙ intellectus agens, & in-
tellectus materialis, & intellectus in habitu, ſint unus in-
tellectus ſubiecto, & ꝙ actio, & receptio, intelliguntur ſe-
cundum ſimilitudinem, ſed ipſe uult animam intellecti-

G uam componi, ex intellectu poſſibili, & ex intellectu agente, tãquam ex duabus partibus eſſentialibus realiter diſtinctis, & ꝙ recipiat ſpecies intelligibiles per intellectum poſſibilem, & ꝙ agat, & abſtrahat per intellectum agẽtem, unde patet error illorum, qui poluerunt intellectum agẽtem eſſe Deum, cum Ariſto. & Cõmen. appellent ipſum animę noſtræ partem, ſed de his diffuſe uide quæ ſcripſi in ſpeciali quæſtione de hoc in. 12. Meta. ſuper expoſitione, tex. cõ. 17. Dicamus igitur nos, ꝙ ſi propoſitio dicens, omne compoſitum, nouum eſſe, & per nouũ, intelligatur dependens nulla difficultas contingit, quia omne compoſitum, dependet a ſuis principiis componentibus. Sed ſi per nouum intelligatur poſſibile, & generabile, tunc opus eſt diſtinctione, pro quo animaduerte quod in quolibet compoſito neceſſe eſt, ut unum concurrat, ut actus, & reliquum, ut potentia, ut patuit ex auctoritate ſupra allegata ex. 8. Meta. tex. com. 15. unde ſecundo de Anima, tex. com. 7. non oportet quærere ſi unum eſt anima, & corpus, ſicut neque cera, & figura, neque omnino uniuſcuiuſq; materia, & id cuius eſt materia: unum enim, & eſſe (cum multipliciter dicantur) quod uere eſt, actus eſt, potentia autem, pro nũc eſt in duplici differentia, quædam eſt potentia ſimplex, quæ uidelicet eſt ad unum, quædam uero eſt potentia multiplex, appello autem multiplicem potentiam, quæ eſt ad oppoſita,

Poſitio propria.

Potentia duplex.

H ſicut eſt potentia contradictionis, ſicut eſt potentia quæ eſt in prima materia, nam per talem potentiam, res poteſt eſſe, & non eſſe, ut patet ſeptimo Metaphy. te. com. 22. & 53. & talis dicitur potentia in ſubſtantia, uel ad eſſe ſecundum Auer. in libro de Subſtantia orbis, dicit enim iuxta principium ſecundi capi. ꝙ omne in quo non eſt potẽtia, niſi ad duo contradictoria, eſt potentia, quæ eſt in ſubſtantia, de iſta enim intelligitur dictum Philoſophi in. 9. Meta. te. cõ. 17. uidelicet, ꝙ omnis potentia paſsiua, eſt potentia cõtradictionis, & ideo dum quæritur, utrum omne compoſitũ eſt nouum, intelligendo per nouum poſſibile, quod uidelicet poteſt eſſe, & non eſſe, diſtinguendum eſt de compoſito, quia ſi compoſitum fuerit ex potẽtia paſſiua, quæ eſt potentia contradictionis, ſicut ſunt iſta generabilia, & corruptibilia, in quibus talis potentia eſt cauſa ſuæ poſſibilitatis, & generabilitatis, ſicut dicit Cõmenta. in. 1. cap. de Subſtantia orbis. & in ſecundo declaratum eſt, ꝙ cauſa corruptionis entium, & factionis eorum, eſt contrarietas exiſtẽs in ſuis formis, & cõmune ſubiectum, quod nullam habet propriam formam, ſed eſt in potentia ad omnem formã, & in. 2. cap. ponens differentiam inter corpora generabilia & cœleſtia, dicit ꝙ corpora generabilia, & componũturex

I ſubſtantia in potentia, & ex dimenſionibus in potentia, ſic igitur omne tale compoſitum, iſto modo eſt nouũ, & poſſibile. Si autem loquamur de compoſito ex ſubſtantia in actu, & ex dimenſionibus in actu, ſicut ſunt corpora cœleſtia, quæ componuntur ex orbe qui eſt materia in actu, & rectius dicitur ſubiectum, quam materia, ut dicit Cõme. in 8. Met. com. 12. & in. 2. cap. de Subſtantia orbis: nam in tali orbe, non eſt potentia niſi ad ubi tantum, non eſt potentia ad eſſe, & non eſſe, ſicut eſt in prima materia, ſic tale compoſitum non eſt nouum, ſed antiquum ſeu æternum ſecũdum Philoſophos, & eodẽ modo anima intellectiua, quę eſt compoſita ex intellectu poſſibili, & ex intellectu agẽte quia ibi nõ eſt potentia ad ſubſtantiam, nã intellectus poſſibilis, eſt materia intelligibiliũ, & recipit alio modo, quã recipiat materia, ibi talis compoſitio ſtat cũ æternitate in ſubſtãtia, & ſimiliter compoſitio ex actu, & potentia in reliquis intelligẽtiis, citra primam, ſtat cum æternitate, & cũ neceſsitate eſſendi. Sed tũc eſt ardua difficultas, quomodo ſecundum iſtam gloſ. Cõmen. habebit intentum ſuum, cõtra illos qui ponebant trinitatem in Diuinis, & cõtra Mauros. Nam manifeſte patet, ꝙ illi non poſuerunt ibi cõpoſitionem ex tali potentia, quæ eſt potentia contradictionis. Niſi eſſet, quod prima uia antiquorum ponebat trinitatem numeratam in ſubſtãtia. & cum hoc ponebant unũ Deum, quæ quidem non eſt opinio Chriſtianorum (ut quidã male autumant ibi) nam nos non ponimus ſubſtantiam Diuinam eſſe numeratam in tribus perſonis, immo ſubſtantia Diuina eſt una numero, ſine diſtinctione, & diuiſione ſut

Ardua difficultas.

Solutio.

K cõmunicata tribus ſuppoſitis, tunc igitur argumẽtũ Commen. eſt ad hominem ibi, quia numeratio in ſubſtãtia, non fit niſi per materiam, ut patet primo Cœli, tex. com. 92. & 1. cap. de Subſtantia orbis & in lib. Deſtruc. deſtru. in diſp. prima, in ſolutio. 7. dub. ubi inquit, cauſa enim pluraritatis, ſeu numeralitatis, eſt materia apud Philoſophos, & ideo ſi Trinitas eſſet numerata in ſubſtantia, tunc ſequitur, ꝙ in ea eſſet compoſitio ex tali potentia, quæ infert nouitatem in ſubſtantia, ſi bene animaduertis. Similiter opinio Maurorum, ponebat Trinitatem per diſpoſitiones ſuperadditas eſſentiæ, ideſt per qualitates: modo ubi eſt numeratio per qualitates, & accidentia, ibi eſt compoſitio ex materia, & forma, quia in totaliter abſtractis a materia nõ eſt reperire qualitates & accidentia, ut dicit Cõmen. 12. Meta. cõ. 25. Nec hoc etiam dicit Lex noſtra, quia relationes originis in Diuinis non determinat eſſentiam, nec multiplicant eſſentiam, ſed cõſtituunt, & plurificant perſonas, ut dicit Damaſce. & ideo utrique opinioni contra quam arguit ibi ſecundum fundamenta Philoſophiæ, contingit quod in Diuinis ſit talis compoſitio ex tali potẽtia, quæ infert ueram nouitatem, & ueram poſſibilitatem, & contingentiam: un

L de infert niſi dicant quod aliqua componuntur per ſe, & ſi ita eſſet, tunc aliqua extraheret ſe de potentia ad actum ſine cauſa agente, ecce quomodo iſta deductio eſt de compoſitione qua aliquid extrahitur de potẽtia ad actum, manifeſtum eſt autem quod hoc nõ niſi generabilibus & corruptibilibus attribui poteſt, nam in æternis non eſt poſſibilitas quæ præcedat actum, quia poſſibile in rebus æternis eſt neceſſarium: ut dicit Cõmen. in ſecundo Cœli, & mundi cõ. 34. & ſic argumentum Auer. concludit ad hominem. omne igitur cõpoſitum ex potentia paſſiua cõtradictiõis, & ex actu eſt nouum, & poſſibile, & de hoc non eſt dubiũ.

Demonſtrationes non ſunt de his quæ ſunt per accidens.

Propõ. 42.

PROPOSITIO eſt Ariſto. in primo Poſterio. & gloſſatur per Commen. quarto Phyſicæ auſcultationis cõmen. 20. de his quæ ſunt per accidens raro, fallit autem de his quæ ſunt per accidens ſemper: nam de his quæ ſunt per accidens ſemper, poſſunt fieri demonſtrationes ueræ, non eſſentiales, quæ dicuntur demonſtrationes Dialecticæ. Vbi animaduerte ꝙ per demonſtrationes ueras, & nõ eſſentiales, non debes intelligere demonſtrationem, quæ fuit diffinita in libro Poſterio. quia ibi oſtenſum fuit, ꝙ demonſtratio procedit ex his quæ ſunt per ſe, & neceſſaria,

Gloſſa Auer.

Quid demõſtratio uera & non eſſentialis.

M & ꝙ omne neceſſarium, ex quo fit demonſtratio, eſt per ſe ſed per demonſtrationes ueras, non eſſentiales, quæ dicuntur dialecticæ intelligas rationes, quæ procedunt ex ueris, & neceſſariis, non tamen ex his quæ ſunt per ſe, & iſtæ appellantur rationes logicæ. & non dicuntur proprie demonſtrationes, unde lucidiſsimus Themiſtius. 2. Poſterio. cap. 30. dicit, ꝙ poteſt fieri reciprocatio in rationibus a cauſa ad euentum, & ab euentis ad cauſam, ſed primus proceſſus ab euentis ad cauſam, eſt logicus ſyllogiſmus, ſecundus uero a cauſa ſupra euentum, eſt abſoluta demonſtratio, & hoc non intellexit Burlęus, nec Paulus Venetus ibi. Sed tunc iterum eſt difficultas, quia ſcientia uidetur conſiderare multa, quæ ſunt per accidens, ſicut quod qualitates & formæ ſunt diuiſibiles per accidens. Ad hanc obiectionem reſpondet Cõmen. tertio Cœli & mundi in cõ. 7. dicens, dicamus reſpondendo ꝙ accidentia de quibus artifex cõſiderat, quædam ſunt quæ exiſtunt in ſuo ſubiecto eſſentiali, & primo, ut par, & impar in numero, & quædam exiſtunt ſub ſimilitudine ad accidentia, exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientiæ, naturaliter, ut Arithmeticus conſiderat de numeris ſuperficialibus, & ſolidis, & cõſiderat Geometer de ſuperficiebus, & lineis, & corporibus cõmunicantibus, & plus de hoc eſt conſideratio tantũ inferioris ſciæ in accidentibus cõtingentibus ſuo ſubiecto propter ſubiectum

Themiſt.

Cõtra Burlæũ & Pau. Venetum.

Accidentia cõſiderabilia duplicter.

A ctum altioris ſciæ, ut ꝓdictum eſt, & cum tu inſpexeris cõſiderationẽ naturalis, in diuiſione continui, inuenies ipſam eſſe in cõſideratione demõſtrata his duobus modis, quos diximus. ſ. modo per aſſimilationẽ, & modo per cauſam, cum diuiſio qualitatis ſit ſimilis diuiſioni quãtitatis, & cauſa diuiſionis earum, eſt diuiſio quantitatis in eo quod quãtitas, uult dicere ſententiam Ariſt. in 1. Poſterio. analyticorum, in illo ca. Nõ eſt ergo ex alio genere tranſcẽdentẽ demonſtrare, & eſt tex. cõ. 22. ubi habet, Nõ eſt. n. Arithmetica demonſtratione accõmodare in magnitudinibus accidẽtia, niſi magnitudines numeri ſunt, ibi. n. colligitur prædicta diſtinctio poſita ꝑ Auer. ꝙ ſunt aliqua accidẽtia per ſe primo cõpetentia uni ſubiecto, ꝗ tamẽ ꝑ ſimilitudinem competunt alteri ſubiecto, & hoc non contingit niſi inquãtum unum ſubiectum ſubit rationẽ alterius, ut par, & impar, ꝙ eſt accidẽs eſſentiale numeri, nam ei ꝑ ſe primo cõpetit, & tamẽ ſecundum ſimilitudinẽ trãſferri poteſt ad magnitudines inquantum induunt rationẽ numeri, quia magnitudo ut numerabilis eſt, eſt aut par, aut impar, & hoc erat quod dicebat Philoſophus in præfata auctoritate, ꝙ accidentia numeri de ꝗbus ꝑ ſe primo conſiderat Arithmetica ꝑ demonſtrationẽ accõmodari nõ poſſunt ad magnitudines, de ꝗbus eſt Geometria, niſi magnitudines numeri ſint. Ex quibus uerbis elicio aliã limitationem, ſuper ꝓpoſita ꝓpoſitione, quod de his ꝗ cõpetunt ꝑ accidens iſto mõ, uidelicet ꝑ aſſimilationem, poſſunt fieri demonſtrationes,
B unde diuiſibilitas ꝑ ſe primo, & eſſentialiter, & per cauſam eſt quãtitatis in eo ꝙ quantitas: ſed qualitatibus cõpetit ꝑ aſſimilationem, quia formæ & qualitates ſunt diuiſibiles, ſicut quãtitas, ꝓ quãto qualitas ſit quanta, iuxta illud Ariſt. in prædicamentis, quãta ſuperficies fuerit, tantam albedinẽ fore dices, ſicut. n. paſſiones numeri poſſunt demonſtrari de magnitudine, ut magnitudo eſt numerabilis, ſic paſſio per ſe primo quãtitati cõpetens, poteſt demõſtrari de qualitate inquãtum qualitas ſubit quãti rationẽ, & iſta eſt opinio Ariſt. & Cõ. nullus me arguat de ſuperfluitate auctoritatum, quia (ut inquit Auer. in libr. colliget multoties homo per cribrum immenſam arenæ quantitatem uentilando rimatur, ut inueniat paruam gemmam.

Propõ. 43. Opinio Aliorum.

Mathematicus ſolum de cauſa formali conſiderat.

PRopoſitio iſta ſcribitur ab Auer. 1. Phy. auſcultationis in com. 1. Aliqui hac auctoritate moti abſolute dicere

Impugna. 1

conſueuerunt, Mathematicas demonſtrationes omnes ꝓcedere ꝑ genus cauſæ formalis. Sed iſta opinio ſtare non poteſt, nam ſcientiæ Mathematicæ in ſuo genere demonſtrãnt, quandoq; ꝑ medium quod eſt cauſa materialis in illo genere, ut in Geometria demonſtratur ꝙ angulus eſt rectus, ex eo quod eſt medietas duorum rectorũ: manifeſtũ eſt autem, ꝙ tale medium in hac demonſtratione non eſt cauſa niſi in genere cauſæ materialis, quia ꝓportio partis, ſeu dimidii totum eſt ꝓportio materiæ ad formam ꝓpor-
C tio aũt totius ad partes, eſt ꝓportio formæ ad materiam, ut dicit Com. in 7. Meta. in com. 35. unde Ariſt. in 2. Poſte. uolens exemplificare in tex. com. 11. in omni genere cauſæ, quõ demonſtratio fieri poſſit, adducit iſtud exemplum in Mathematicis, ꝙ ꝓcedit ꝑ genus cauſę materialis, & iſta

Opinio Aegidii Roma. Opinio Auer.

uia eſt Aegidii Romani, in loco allegato de tali exẽplo tñ hoc non placet Auerr. in cõ. dicit. n. ſed acceptio ꝗdem cauſæ ꝗ eſt ſecundum uiã formæ, termini medii, eſt ſicut quod dicitur, quare ſit angulus trianguli, factus ſupra diametrũ immediatæ circumferẽtiæ rectus, & dicitur qm̃ ipſe eſt medietas angulí, ꝗ eſt ſuper cẽtro, & angulus qui eſt ſuꝑ cẽtro cã eſt triãguli ſecundum hanc diſpõnẽ ſunt æquales duobus rectis, & exẽplum acceptionis cauſæ, ꝗ eſt ſecundũ uiã hylæ medii termini ut dicatur quare corrũpitur hõ, & dicatur qm̃ eſt cõpoſitus ex cõtrariis, ubi patet expreſſe, quõ de-

Concordia inter opinio. Aegidii, & Aue.

mõſtratio illa ſcd̃m ipſum eſt in genere cauſæ formalis, & non materialis, ut dixit Aegidius Ro. in illo loco, & Paul' Venetus ibi. Conciliari aũt poſſunt iſtę opiniones, iſto mõ ꝙ in prædicta Geometrica demonſtratione, eſt exẽplũ tã cauſæ formalis, ꝗ etiã materialis, exẽplum aũt eſt hoc, omnis angulus ſuper arcum in ſemicirculo conſiſtens, eſt re-
D ctus, & ꝓbatio huius eſt in tertio Euclidis, quod angulus ſuper arcum conſiſtens, diuiditur in duos angulos, per lineã ductã ad centrũ, & ultra ꝓtractã, quorũ angulorum uterq; eſt medietas extrinſeci, ad centrum exiſtentis, & ita illi duo ſimul ſunt unum medium duorum rectorum, angulus aũt qui eſt medietas duorum rectorum, rectus eſt: ergo angulus ſuper arcum in ſemicirculo conſiſtens, rectus eſt, poteſt igitur ſic formari ſyllogiſmus, omnis angulus ſuper arcũ in ſemicirculo conſiſtens, eſt mediũ duorũ angulorũ rectorum: omne mediũ duorũ angulorũ rectorũ eſt angulus rectus: ergo omnis angulus ſuper arcum in ſemicirculo conſiſtens, eſt angulus rectus. iſte aũt ſyllogiſmus nondũ factus eſt ex immediatis, habet. n. maior ꝓpoſitio mediũ, quo demonſtretur. ſ. diffinitionem formalẽ anguli recti, ꝗ ponitur inter principia Geometriæ, erit itaq; ſyllogiſmus ex immediatis, talis, oĩs angulus æqualis angulo ſibi alternato coniuncto, ſuper aliquam linearum continentium ipſum directe, ꝓtractã, eſt angulus rectus: oĩs angulus qui eſt medium duorum rectorũ, eſt æqualis angulo alternato ſibi cõiũcto & cætera ergo omnis angulus qui eſt mediũ duorũ rectorũ angulorũ, eſt angulus rectus. mediũ in hoc ſyllõ eſt diffinitio formalis anguli recti, in priori aũt, fuit diffõ materialis anguli recti mediũ. Et ita dicit ad literã Robertus Linconienſis in 2. Poſterio. in illo ca. qm̃ aũt ſcire opinamur cũ, ſciamus cauſam. Ex quibus manifeſte patet, quõ in ſciẽtiis
E Mathematicis demonſtrari põt aliquid ꝑ genus cauſæ materialis, nã licet ſciæ Mathematicæ abſtrahãt a materia ſenſibili, nõ tñ abſtrahũt à materia intelligibili, ut dicitur in 7. Meta. tex. cõ. 35. Dicamus igitur ꝙ ꝓ tanto Mathematicus

Poſitio propria

dicitur conſiderare formã tñ, ꝗa nõ cõſiderat materiã ſenſibilẽ, neq; agens, neq; finẽ concernente motũ, ſed ſolum cõſiderat formã uniuerſalẽ, declarantẽ ꝗditatẽ, partes. n. diffinitionis dicuntur formæ, ut patet in 2. Phy. tex. com. 28. ubi Cõ. inquit, in cõ. quod diffõ cõponitur ex forma uniuerſali ꝗ eſt genus, & ex forma ꝓpria ꝗ eſt differentia, & 7. Meta. tex. cõ. 35. partes diffõnis ſunt duplices, quantitatiuæ uidelicet, & iſtæ ſunt materiales: & diffinitiuæ, & iſtę ſunt formales. Mathematicus igit' bene aliquã demõſtrationẽ formare põt, ꝑ materiã intelligibilẽ, in ratione medii, ꝙ eſt cauſa ut materia, ut declarauimus in ꝓpoſita demõſtratione, ſed nõ demõſtrat ꝑ materiã ſenſibilẽ, ꝗa illa ꝑtinet ad Naturalẽ, nã Naturalis ſe hẽt ꝑ additionẽ ad eiuſ Mathematica, habet ſe. n. ad illa, ſicut ſimũ ad cõcauũ, ut dr̃ in 6. Primæ philoſophiæ, in tex. cõ. 2. Aliud igitur eſt ſolã formam cõſiderare, & aliud eſt ꝑ ſolũ genus cauſæ formalis demrãre, bene Mathematicus ſolam formã cõſiderat, quiã nõ ſolũ abſtrahit ab hic & nunc ſicut eſt abſtractio ꝗa uniuerſale abſtrahitur à particulari, ꝗa cũ ſcia ſit de uniuerſalib', iſtud
F genus abſtractionis, eſt cõe oĩbus ſciẽtiis, uerũ etiã abſtrahit quiditatẽ & formã a materia ſenſibili, ad d'iam Phi naturalis, ꝗ diffinit ꝑ materiã ſenſibilẽ. Similiter etiã nõ eſt dubium, ꝙ demrões mathematicæ ſunt demrões ſimpliciter dãtes cãm & eſſe ꝓcedentes a notioribus naturę & nobis ſimpliciter, in tali aũt demrõne mediũ eſt cã utroq; mõ & in eſſendo, & inferẽdo, reſpectu cõcluſionis, ut patet ex diffinitiõe demrõnis. 1. Poſt. unde Linconienſis ibi dicit, ꝙ ſcia ꝓmiſſarũ gignit ſciam cõcluſionis in anima, & quia illæ demrões ſimul & ſemel dant inuentionẽ, & inuentionis cãm, a notioribus naturæ, & nobis ꝓcedendo, ideo dñt eſſe in primo ordine certitudinis, ut ſcribit Com. in 2. Met. in cõ. 16. non ualet igitur iſta ſequela, Mathematicus ſolã formã cõſiderat, igitur ꝑ ſolum genus cãę formalis demõſtrat. n. illud ideo dicitur, quia Mathematicus nõ conſiderat materiã ſenſibilem, ſed abſtrahit ab illa: nã cum eadem ſit linea naturalis, & mathematica, ut patet. 2. Phyſi. tex. co. 18. Linea autẽ naturalis, eſt forma in materia ſenſibili, Mathematicus ſolã quiditatẽ lineæ conſiderat, non curando de materia ſenſibili, quia nõ cõſiderat de linea terreſtri aut cœleſti, ſicut Naturalis, ſed ſolũ naturã lineæ inquantum linea eſt, cõtẽplatur. Et aduerte unũ ſingulare, cõtra multos, ꝙ ſciæ Mathematicæ nõ ſemper demrõibus ſimpl'r utun-

*ADDI. Vide Cõ. in 2. Phyſi. in com. 68. ubi d. ꝙ ſcientiæ Mathe. cõſiderant de formis, ideo cauſæ inſunt ſecũdũ formã.

Sciẽtia duplicitur.

G tur,abſolute loquẽdo,quia ut alias declaraui,ſciẽtia dupſr
conſideratur.Vno modo in ſua puritate,ſecundũ ꝓpriam
ſui naturam,non reſpiciendo aliquo pacto ad aliquid ex-
trinſecum.Alio modo conſideratur,ut occurrit addiſcen-
da a nobis:& primo quidẽ mõ ſcientiæ Mathematicæ ꝓce-
dũt ꝑ demonſtrationes ſimpliciter q̃ procedũt ex notiori-
bus naturæ & nobis,ſed ſecundo modo cõſideratæ, deſcẽ-
dunt quandoq; ad aliquas exemplares manuductiones,&
aliquas ꝓbationes,q̃ non ſunt ſimpliciter demõſtrationes,
immo aliqua ut ſic fundantur ſuper locis extrinſecis, ſicut
Contra Ia. de Forliuio — in Geometria ꝓbatur ex ꝓportione diametrorũ, ꝓportio
quadratorũ,& ſimiliter ſphærarũ & circulorũ, cũ tñ notũ
ſit,qđ ꝓportio diametrorũ,nõ ſit cauſa ꝓportionis circu-
lorũ,aut quadratorũ.Et hoc nõ uidit Iac.de Forliuio in 1.
Techni in.q.1.in ſolutiõe.2.argumenti principalis,qui.oc-
ADDI* — caſione iſtius argumẽti,coactus fuit aliquã ponere demõ-
ſtrationẽ,q̃ nõ eſt quia,neq; propter quid, nec ſimpliciter.
*{Vnde dicit Alexã.in principio lib.Top.ꝙ Dialectica,&
Rhetorica,circa oẽs ſciẽtias poſſunt ex cõibus medus for-
mare rationes ꝓbabiles,unde in Geometria,ex cõibus põt
Dialecticus facere rationes dialecticas, & in Philoſophia
naturali,& in medicina,nõ tñ ex ꝓpriis iſtarũ ſcientiarum,
H unde dũ dicitur ꝙ rationes Mathematicæ ſunt demonſtra
tiuæ,intelligitur de illis q̃ procedũt ex ꝓpriis illi ſcientiæ,
ſed ſi ꝓcedũt ex cõibus,nõ erũt demõſtrationes Mathema
ticæ,ſed erunt rationes Dialecticę.ſic.n.damnat Bryſonem
philoſophus in 1.Poſterio. de quadratura circuli. Vnde
Alexan.in 1.Topi.c.3.inquit,ꝙ q̃cunq; ꝓblemata in q̃libet
ſcientia indigent argumentationibus ex cõibus ſunt Diale
ctica,ſed quecũq; indigent maiori indagine,q̃ iſta cadũt a
ratione ꝓblematum dialecticorũ,ſicut illa quæ probatiões
ex propriis utriuſq; ſcientię expetunt,& eſt ſermo Philoſo
phi in calce illius ca.3.}Et ſimiliter patere poteſt reſponſio
ad problema qđ cõſueuit quæri a multis,q̃uo demonſtra-
tiones Mathematicæ ſint ſimpliciter,cum oẽs ferè illę de-
monſtrationes ſint deducentes ad impoſſibile,& tñ demõ
ſtrationes ducentes ad inconueniẽs,ſunt de numero ſigno
rum:ut dicit Cõ.in.1.Cœli & mũdi in cõ.95. patet ſolutio
ad hoc ex prædictis:unde multa ſunt in ſciẽtia quę nõ ſunt
neceſſaria ex pte ſciæ,in ſe cõſideratæ, ſicut ſunt diuiſiões,
& ſubdiuiſiones,q̃ teſte Auer.in principio ſui colliget,non
ſunt neceſſariæ in ſcia ꝑ ſe,ſed adducuntur ꝑ debilitatẽ
uirtutis diſcretiuæ ſcholariũ,& ſicut ſunt exẽpla,q̃bus utun
tur in ſcia,nõ ut ita ſint,ſed ut audiant qui addiſcũt,ut dicit
Ari.in 2.Priorũ:& Co.in 2.de Anima.in cõ.67. ubi habet
qđ de exẽplo nõ req̃rit̃ uerificatio,ſed ſola manifeſtatio,
I unde nõ eſt dubiũ,ꝙ Mathematica ut nobis addiſcẽda oc-
curtit,deſcẽdit etiã uſq; ad ſenſibiles manuductiões,in ma
teria ſenſibili,ſicut manifeſte teſtatur Ariſ.in.1.Poſte.ubi in
tex.cõ.25.in illo cap.Oĩs.n.demr̃atiua ſcia,circa tria eſt, &
q̃cunq; eſſe ponuntur,inquit,Neq; Geometra falſa ſuppo
nit ſicut q̃dã affirmant dicẽtes,quod non oportet falſo uti
Geometrã,aut mentiri,dicẽtẽ unius pedis eſſe nõ unius pe
dis aut rectã ſcriptã,nõ rectã exñtẽ.Sed Geometra nihil cõ
cludit i eo quod eſt hæc linea,q̃ ipſe dixit,ſed quæ per hęc
oñduntur.Et ſi allegetur cõtra hoc auctoritas Ariſt. in pri
mo Ethi.c.2.ubi inquit ſimile q̃ppe uidetur a Mathemati-
co pſuaſionẽ accipere,& ab Oratore demr̃onẽ requirere,
eodẽ mõ gloſſandum eſt,quod hoc intelligitur ex natura
ſcibilium:& ex natura ſciæ in ſe cõſideratę,nã hoc uult ibi
habere,quod ſermones fiunt ſecundum naturam materiæ
ſubiectæ.Et immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

*Multitudo aut eſt ex multitudine materiæ,aut ex multitu-
dine agentis:ſi fuerit poſſibile ut formæ diuerſæ habeant ean-
dem materiam,aut ex multitudine duarum cauſarum.*

SCribitur iſta propoſitio in 8.Primæ philoſophię in tex.
com.11.licet tota formaliter non ſit in tex.ſed habet eã
in com.in propria forma.Tres partes habet ꝓpoſitio ꝓpo
ſita,prima autem,& ultima ſunt abſolute,plantæ,& ſecun-
da eſt cum conditione.Animaduerte igitur pro intellectio
ne eius,quod ut ſcribit Cõ.1.Phyſi.in cõ.6.quod oĩs mul-
titudo eſt,aut rerum differentium ſecundum formam aut K
eſt rerum differentium,ſecundum quantitatem.Et ideo di-
co ꝙ prima pars ꝓpõnis,intelligitur de multitudine nume
rali in eadẽ ſpecie,rerũ naturaliũ ꝓueniente:de tali.n.lo-
quitur Cõ.in 7.Primæ philoſophiæ.in cõ.28. dum ſcribit,
multiplicatio indiuiduorũ in eadẽ ſpecie,ab uno generan
te,ꝓuenit a multitudine materierum in quas abit, loquitur
.n.ibi de ſimilibus in forma:ut Ariſt.etiam ibidem in text.
Et hoc idẽ aſſerit Cõ.in lib.Deſtruct.in ſolutio. 7.dubii, in
diſpu.prima,inquit.n.cauſa pluralitatis ſeu numeralitatis
ẽ materia apud Philoſophos,& cauſa conueniẽtiæ in mul
titudine numerali,eſt forma,& hoc idem colligitur ex pri
mo Cœli,tex.cõ.90.Tertia uero pars ꝓpoſitionis, ueritatẽ
habet de diuerſitate ſpecifica.Ibi.n.& materiæ ſunt ſpecie
diuerſæ,& formæ agentes,ſunt ſpecie etiam differentes,ſic
n.loquitur Ariſt.& Cõ.in 8.Meta.tex.cõ.11.& Comm.in 8.
Phy.in cõ.46.ubi inquit quorum materiæ ſunt ſpecie diffe
rentes,etiam formæ ſunt ſpecie differentes.Secunda uero
pars,ꝓpoſiti Theorematis,ut mihi datur cernere,ſolum lo
cũ habet in rebus artificialibus,ſiſtendo p̃cipue in uia Aue.
uidelicet,quod ſtante identitate materiæ,poteſt eſſe multi
plicatio,& diuerſitas formarum ex parte agẽtis, nã ut dici-
tur in tex.idẽ artifex ex eodem ligno poteſt facere ſcãnũ,
& lectulũ:nã alia eſt forma ſcanni in aĩa artificis,& alia eſt
forma lectuli:nã ut ſcribitur in 7.Primæ philoſophiæ. tex. L
cõ.29.forma domus i materia,fit uniuoce a forma domus
in aĩa,artificis,unde artifex ꝑ plures formas ideales, quas
habet in aĩa,ex eadẽ materia poteſt diuerſa ſpecie efficere,
ut clarum eſt.Et quia hoc non habet ueritatem in naturali
bus,ſed ſolũ in artificialibus,p̃cipue q̃a in ſubſtantiis natu-
ralibus,ipſe tenet ꝙ nulla ſpecies eſt a caſu, tenuit.n. in 8.
Phy.cõ.46.quod genita ex materia putri,& genita ex ſemi
ne,ſunt diuerſarum ſpecierum,unde uult quod materiæ ip
ſorũ ſunt ſpecie differentes,& formæ ẽt q̃a dant materię ꝓ
priæ,ſicut dantur formæ ꝓpriæ.Non.n.quodlibet ex q̃dli-
bet indiſcriminatim fieri poteſt.Verũ iſta opinio poſterio
ribus nõ placuit.unde Scotus in 1.Senten.diſt.2.q.7.& An- Opinio Scot & rationes contra Auer.
tonius Andreas in 6.ſuæ Meta.q.8.tenet oppoſitũ, ſunt.n.
in hoc q̃ſito tres opiniones,duæ ſunt extremæ,& una me-
dia.Auic.n.ut ſibi imponit Cõ.in 2.Met.in cõ.25.uniuerſa-
liter aſſerebat quod q̃cũq; indifferẽter generari poſſunt ex
putrefactione,quãtũcũq; ꝑfecta,q̃ ex ſemine uidemus gene
rari,ut hõ & equus.unde inquit Auice.cum tota ſua famo-
ſitate in Philoſophia,dicit hoiem poſſibile eẽ generari,ex
terra,ſicut murẽ.Aue.ãt tenuit aliud extremum,ꝙ nihil qđ
generatur ex ſemine,poteſt idem ſecundũ ſpeciẽ generari,
ex putri materia.Via aũt Latinorũ ut Diui Thomæ,Scoti,
& Cõciliatoris eſt media,uidelicet quod aĩalia ſunt in tri-
plici differentia,& ſimiliter plantæ.Quædã ſunt etiã multũ
perfecta in ſuo genere,& talia ſolũ ex ſemine generari poſ
ſunt.Quædã ſunt adeo imperfecta, quod ſolum ex putri
materia generantur.Quædam uero ſunt mediũ obtinẽtia
gradũ inter iſta extrema,q̃ uidelicet eadem ex ſemine, & M
ſine ſemine generari poſſunt,& iſta uidetur fuiſſe ſnia Ari.
ſine dubio in 7.Meta.in tex.cõ.23. ubi expreſſe dicit text.
poſtquam in fine tex.22.dixerat,generationes,autem aliæ
dicuntur factiones,omnes aũt factiones ſunt ab arte, aut a
poteſtate,aut a mente:harum aũt quædam fiunt a caſu,& a
fortuna,ſimiliter & in factis a natura:unde in principio te.
23.inquit,continuando ſermonem ſuum,cum fine tex.prę
cedentis,q̃dam.n.& illic eadem ex ſpermate fiunt, & ſine
ſpermate,licet litera tranſlationis Arabicæ iſta uerba non
habeat,& forte hoc fuit in cauſa qđ Auer.ad illã deuene-
rit opinionẽ.Cõtra quem tales rationes inducunt,cũ quia
uidemus aĩalia genita ex putri materia generare alia ſimi-
lia his q̃ generãtur ex ſemine,añs dicunt patere in apibus,
& in muribus,& in aliis hmõi, & hoc aperte inuenitur in
plantis,q̃ genitæ ex putri materia,generãt ſemẽ,ex quo ge
nerantur aliæ ſimiles his,q̃ ex ſemine generantur. Amplꝰ.
ut dicunt,Cõ.ſibimet contradicit,quia in 2.Cœli. com.42.
& in 2.cap.de Subſtantia orbis,uult ꝙ calor æquiuoce ge-
neretur a motu,& poteſt uniuoce generari a calore, & 7.
Meta.

A Met.cõ.31.&.12.Met.co.18.dicit ꝙ ignis generatur a mo
tu,quemadmodum generatur ab igne.Amplius talia aſſi
milantur in figura,in motu progreſſiuo & ab eiſdem con
ſeruantur,& ab eiſdẽ corrumpũtur,modo ex unitate mo-
tus Philoſophus arguit.1.Cœli & mundi,unitatem natu-
ræ. Et confirmant hoc ex.1.de Anima,cõ.52. Membra cer
ui non differunt a membris leonis,niſi quia anima differt
ab Anima,patet autẽ quod mus genitus ex putri materia,
& genitus ex ſemine,habent eadem membra,et eiuſdẽ ſpe
ciei ita ꝙ generaliter quęcunq; arguere poſſunt unitatem
ſpeciei,repetiuntur in talibus.Amplius contradicit ſibi ex
preſſe magiſter ſuus Ariſt.in te.cõ.22.&.23.ut iam allega
Opio Modernorum. tum fuit,& ſine dubio illa uidetur fuiſſe opinio Ariſt.in.7.
Meta.& in ſuis ꝓblematibus.Moderni aũt,dicũt ꝙ iſta po
ſitio falſo imponitur Auer.ab exteris,& ab oĩbus moder-
nis:nã.12.Met.cõ 18.laudat Themiſtiũ q dixit eadẽ aĩalia
poſſe generatione,& putrefactione fieri,ut apes,& ueſpæ,
& ita dicũt etiã apparere ex.7.Met.com.31.Amplius Cõ.
admiratur de Auic.qui dicit hominẽ fieri in putrefactione
ſicut murẽ.Et ſic uelle uidetur eundẽ murẽ ſecundũ ſpeciẽ
poſſe fieri ſemine,& ſine ſemine,aliter admiratio nulla eſ
ſet. Præterea Ioã.Gandauenſis curioſus in doctrina Auer.
expreſſe ait Ariſt.& Auer.tenuiſſe mediũ,& ita dicunt qđ
exteri imiq; ſe habuerunt cõtra Auer. Similiter etiam in ſo
lutione argumentorũ cõtra Auer.dicũt falſo imponi Aue.
B hoc fundamentũ poſitionis eius fuiſſe,quod unius naturæ
eſt unus modus cõicãdi,dicit.n.ſe nunq̃ legiſſe hoc uerbũ
in Auer.& ſi illud uolũt legi,debet intelligi de homine,&
de animalibus pfectis,& iſto modo nititur ſoluere omnia
Impugnatio. argumẽta.Sed iſta poſitio eſt purus error.nã Auer.12.Met.
non laudat Themiſtiũ,quod dixerit animalia eadẽ ſecun-
dũ ſpeciẽ fieri ex ſemine,& ſine ſemine,nã hæc ſunt uerba
eius Themiſtius aũt dicit hunc ſermonẽ eſſe ſufficientẽ,ſed
dixit ipſum eſſe oblitũ animaliũ,quæ fiunt ex nõ ſimilibus
ueſpæ.n.uidentur fieri ex corporibus equorũ mortuorũ,&
apes ex corporibus uaccarum mortuarum,& ranæ ex pu
trefactione aquæ,& muſciliones ex uino corrupto.Natu-
ra.n.non facit iſta ex ſimilibus in forma,ubi patet nullibi
legi in Auer.laudaſſe Themiſtium,quod dixerit eadẽ ani
malia ſecundũ ſpeciẽ gñari ex ſemine,& ſine ſemine, nec
in.7.Meta.cõ.31.hoc inuenitur,ut patet intuenti uerba il-
lius commenti.De illo aũt ꝙ dicit Auer.admirari rñdetur
quod Cõ.in.2.Met.cõ.15.dicit,ꝙ aliqui non recipiũt prin-
cipia ꝑ ſe nota,niſi fuerint famoſa,& ſi acciderit quod cõ
traria illorũ principiorum ſint famoſa,negabũt ea,ſicut ac
cidit loquentibus,qui negabãt impoſſibile eſſe magnitudi
C nẽ ex non magnitudine,ita ꝙ uidi,ut inquit,multos homi
nes dantes ſe philoſophiæ,qui negabant illã propõnẽ eſſe
primã.Et ſilr negabant formas ſpecificas eſſe ꝓprias mate
riis neceſſario.Adeo ꝙ Auic.cũ ſua famoſitate in Philoſo
phia,dicit hominẽ generari ex terra,ſicut murem.Auer.n.
uult ꝙ formæ ꝓpriæ hẽant materias ꝓprias,& qđ hoc eſt
unum de principiis in Philoſophia naturali poſitis & cõ-
ceſſis,nã nõ quodlibet fit ex quolibet,ſed determinatum
ex determinato,& Auic.dicens hominẽ poſſe generari ex
terra,ſicut generatur mus,negat hoc principium ſicut ma-
nifeſte ſequitur ex opinione eius,quia tunc menſtruũ mu-
lieris nõ eſſet propria materia hominis.Amplius quod di
cũt Ioan.de Ianduno tenuiſſe hoc de mente Auer.hoc eſt
purũ mẽdaciũ:nã Ioan.expreſſe in.7.Met.ſuæ q.15.ubi ex
intentione q̃rit an animalia genita ex ſemine,& ſine ſemi-
ne, ſunt eiuſdẽ ſpeciei,tenet oppoſitũ manifeſte de mente
Ariſ.& Cõ.& tenet ꝙ talia animalia,& ſine ſemine,nõ ſunt
a caſu,et quod differunt ſpecie a conſimilibus genitis ex ꝓ
pagatione,ſed quod dixerit opinionẽ Ariſt.& Cõ.eſſe me-
diã penes aliud refertur illud dictũ,ut poteris uidere ab ip
ſo qu.q.14.Quod autem dicit,ꝙ illa propoſitio quod unius
formæ ſecundum ſpeciẽ eſt unus per ſe modus cõicandi,
non legi in Auer. falſum eſt,quia quando infert,quod tunc
non eſſet reſpectus cauſarũ ad cauſata,& ſic auferetur na-
tura neceſſarii,patet ꝙ huiuſmodi deductio apparẽtiã nõ
habet,ſi illa propoſitio non eſſet uera,& in cõ.eius in li.de

D Diuinatione q̃ eſt ſecundũ quietẽ,in illa parte uerſus finẽ,
qua quærit an ſcientiæ ſpeculatiuæ poſſint acquiri in ſom
Defenſio Auer. no,ita ꝙ ſine demonſtratione,hoc idẽ expreſſe colligitur
ſicut poteris uidere.Dicamus igitur nos,ꝓ Auer.quia ho-
diernis temporibus multum inualuit ſecta Auerroiſtarum,
ꝑꝑ exercitiũ intellectus,dando uiam ex fundamentis eius,
quõ poteſt dici in uia eius ad ratiões iſtorũ.Scias igitur qđ
ipſe aliter loquitur in accidẽtibus,& aliter loquitur in ſub
ſtantiis,nam in accidentibus indifferẽter aliquid poteſt ge
nerari ab uniuoco,& ab æquiuoco, ut calor generatur a
motu,ut patet.2.Cœli.&.1.Mete.& etiã calor generatur a
calore,& eſt gloſſa eius.12.Meta.cõ.13.&.18.&.7.Met.cõ.
31.& eſt uia Ariſt.in hoc ſine dubio.In ſubſtãtiis etiam im
pfectis ſicut ſunt elementa,q̃ ſecundũ ipſum.3.Cœli & mũ
di ꝓpter ſui imperfectionẽ intẽduntur,& remittũtur,ſicut
& qualitates,intantũ quod ſecundũ ipſum dicũtur quodã
modo mediare inter ſubſtantias,& accidentia,uniformiter
loquitur ſicut de accidentibus,unde expreſſe dicit,ꝙ ignis
generatur a motu,ſicut ab igne,ſed in ſubſtantiis pfectis,ſi-
cut ſunt plantæ,& animalia,uult ꝙ generationes iſtorũ nõ
ſunt a caſu,ſed habẽt cauſas terminatas & ſicut materia pu
tredinalis & materia ſeminalis ſunt ſpecie differentes, ſic
& formæ ſuæ,ſunt ſpecie differentes.Ad rationes igitur eo E
rum,dicendum eſt per interemptionem, uidelicet quod
eædem ſunt operationes animaliũ,& plantarum, ex putri
materia,& ex ſemine generatorum.Nã ſi ſic eſſet, procul-
dubio eſſent eiuſdẽ ſpeciei,unde dicit Auerr.in li.Deſtru.
diſpu.6.in ſolutione.6.dubii,& inuenimus ueritatẽ harũ
denominationũ,q̃ indicatis entibus reperiuntur ab ope-
ribus cuiuslibet ipſorum,& eodem modo comprehende
runt formas brutorũ,uidelicet ex uirtutibus,& actionibus
ipſorum propriis in eis,unde inquit,quod Philoſophi po
ſuerunt ſignum ſubiecti ex paſſionibus, ſicut ſignũ formæ
reperiunt ex actionibus,impoſſibile.n.eſt ꝙ actio.&paſſio
ab una,& eadem natura procedant,unde ſi qua planta ui-
detur nobis ex putri materia genita,generare ſimilem plã
tam in ſpecie plantæ genitæ ex propagatione,diceret Cõ-
mẽ.ꝙ ubi hoc contingeret,illa planta non fuit genita ex
putredine,ſed ex ſemine qđ fuit ibi ab aue, uel ab alia cau
ſe protectum a caſu,in tali loco,ubi generatur ſimilis plan
ta,& ita diceretur de mure generante aliũ murem in naui,
quod ille non fuit genitus ex putri materia,ſed fuit uectus
cum aliis rebus in naui,& erat de illis qui ex ſemine gene
rantur:unde Ariſto. etiam in.1.de Generat.anima.uidetur
ſentire ꝙ mus genitus ex putri materia,uel nõ generat,uel
ſi gñar generat aliud qđ nõ eſt,neq; mas,neq; fœmina.Nã
ſi alius genitus generaret,ut inquit,in infinitũ generatio ta F
liũ ſecundũ ſpeciem protenderetur,& facit ille locus mul
tũ pro opinione Auer.& impoſſibile uidetur aliter ſeq̃ue
la illa poſſe deduci,niſi ſtẽt uia Auer.in hoc quod quorum
materiæ ſunt ſpecie differentes,& q̃ ex ſpecie differẽtibus
procreantur,ſpecie differunt,ut patet ſubtiliter conſideran-
ti,& ita pariformiter diceretur de plantis genitis ex mate-
ria putri,quod uel non generant.uel ſi generant, generant
aliud quod non eſt mas,neq; fœmina.Et ideo non habent
eaſdem operatiões animalia genita ex ſemine, & anima-
lia genita ex putri materia.Vnde ſolertiſſimus naturæ ri-
mator Ariſ.in.2.de Anima.uidetur a talibus opus genera-
tionis ꝓrſus remouere,inquit.n.in te.cõ.34.Naturaliſſimũ
opus uiuẽtibus eſt q̃cunque nõ orbata,ſed pfecta,aut gene
rationẽ ſpontaneã,habentur facere tale alterũ quale ipſum
animal quidem animal,planta autem plantã,quatenus ip-
ſo ſemper,& diuino participẽt,ſecundũ qđ poſſunt,ubi lo
quitur uniuerſaliter de omnibus uiuẽtibus,ſiue ſint plãtæ,
ſiue animalia in q̃bus apponit illas tres cõditiones,ut ali-
qd generare poſſit,inter quas una eſt,ut non ſint ſpõtaneã
generationẽ habentia,ſicut quæ ex putri materia prodeũt.
Ad alia autẽ de accidentibus,ut de figura,& magnitudine
& colore,patet ꝙ talia accidentia ſunt communia, multis,
ſpecie differentibus cõtingere poſſunt,unde uidemus plan
tas ſpecie differentes in colore,ſapore,figura,& magnitu-
dine aſſimilari,quæ tamen ſpecie differunt.Nec ualet ra-

G tio ipſorum, ꝙ membra quæ eandē retinent figuram, eandem obtinent operationem, famoſa eſt propoſitio, ſed eſt falſa apud Peripateticos, res.n. operationibus diſtinguuntur, nō figura, nam collum matricis in mulieribus, eſt ſicut uirga in uiris, & tñ non habet eandem operationē, & ſecundū Gal. mammillæ in uiris non ſunt ꝑꝑ lac, ſed alterius rei gratia, in mulieribus uero ſunt gratia lactis, ita notabiliter ſcribit Auer. in. 1. de Gener, anima. quando ſoluit rationes Gale. in q. illa qua quęritur utrum mulier habet uerū ſemē. Ad illud de unitate motus, qđ ꝓuenit ab unitate naturę, dicēdū eſt, ꝙ ſecus eſt in ſimplicibus, ſecus eſt in animalibus, & plantis: quia ſimplicis corporis eſt ſimplex motus, tamē in talibus ſunt uarii, & diuerſi motus, in iſtis.n. quæ ſunt hic, ut dicit Cō. in 2. Cœli & mundi, in cō. 64. Quanto aliquid eſt perfectius, tanto pluribus actionibus, & pluribus motibus, iunguntur ſuo fini: & quāto ſimpliciora, & imperfectiora fuerint, tāto paucioribus, ut ſunt elemēta, quæ propter eſſe propinquiſſima naturæ materiæ, paucas actiones habent. Non eſt igitur in hoc aſſentiendum, ꝙ eædem operationes ſunt utrorumq; licet eadem illa accidentia communia contingant, talia.n. faciūt alteratum ſolum, ut dicit Porphyrius. Ad auctoritatem Philoſophi. 7. Primæ philoſophiæ, quæ re uera in translatione Arabica nō eſt, diceret Com. & ad omnes conſimiles auctoritates, hinc inde adH duci conſuetas, & ex problematibus, quod talia quæ generantur ex ſemine, & ſine ſemine, ſunt eadem, nō ſpecie ſpecialiſſima, ſed ſubalterna, aut genere generaliſſimo, unde uidetur eſſe fallacia cōſequentis, ſunt eadem, ergo ſunt ſpecie ſpecialiſſima, eadem poſſunt etiam eſſe eadem accidēte, & ſimilitudine, non tamen propter hoc ſequitur quod ſint eadem forma. Et ita defendi poteſt ſubtiliter uia eius ſi-

Rō. pro Cō.

cut uides. Et apud me eſt ratio multū apparens, in uia Philoſophi, nam certum eſt, quod a perfectioribus cauſis, & q̄ non differunt ꝑ magis & minus, ſed eſſentialiter differunt debent produci effectus ſpecie differentes, manifeſtum eſt autem, ꝙ perfectiores, & plures cauſæ, concurrunt ad animalia ex ſemine, quam ad illa quæ ſine ſemine: quō igitur poſſunt iſti effectus eſſe æq; perfecti eſſentialiter, & habere eaſdem operationes perfectas æqualiter natura.n. nō abūdat in ſuperfluis, nec deficit in neceſſariis, ſi animal æq; perfectum generari poteſt ex putri materia, ſicut ex ſemine, cū pauciora concurrant ad hac generationē, quam ad illam, uidetur igitur alter modus eſſe ſuperuacuus in natura, qđ eſt abſurdum, nam ordo certus, & ratus, quæ eſt omnium natura conſtantium, ut dicit Ariſt. in 8. Phy. in cō. & tex. 15. Reuertamur igitur eo, unde deuenimus, & quæramus cauſam propter quid eſt, quod in rebus artificialibus, una exiI ſtente materia, ex ſola tm̄ diuerſitate agentium formarum poteſt eſſe diuerſitas ſpecificata in cauſatis, in naturalibus

Solutio pulchri problematis.

aūt, & perfectis ſubſtantiis apud Philoſophum hoc minime contingere poteſt. Niſi eſſet, quod formæ artificiales, non ſunt in potentia materiæ ſed ſunt ab extrinſeco motore, ut tenet Cō. in 7. Meta. in cō. 28. & 29. & in 3. de Anima. cō. 18. unde materia non habet aliquam inclinationem naturalem, ad aliquam formam, quæ introducitur per artem in ſubiecto, nam uel ſe habet ad oppoſitum, præſertim cū plures formæ artificiales introducuntur per diuiſionem, & ablationē partiū, a ſubiecto quæ atteſtantur corruptioni ipſius ſubiecti ipſum ſubiectum inclinatur ad oppoſitum, quia unumquodq; naturaliter reſiſtit ſuo corrumpēti. Aut ſaltem ſe habet in potētia neutra, ipſum ſubiectū ſicut ſunt formæ artis, quæ inducuntur ſine diminutione ſubiecti, ſed reſpectu formarum naturalium, ipſum ſubiectū habet potentiam, & appetitum naturalē, qui ut ſcribit Cō. 1. Phyſi. in cō. 81. nihil aliud eſt niſi illud quod habet de motu materia, ad recipiēdum formam. Et ita in artificialibus (ſicut uides propter allegatam cauſam nihil cooperatur ad diſtinctionem ſpecificam effectum ipſa materia ſicut in rebus naturalibus, quam licet uerum ſit quod non quælibet forma artificialis, ex qualibet materia, aut in qualibet induci poſſit, forma.n. ſerræ non poteſt induci in materia ceræ, quia ęquiuoce diceretur ſerra cerea, quia caderet a ſuo proprio ſine qui eſt ſecare dura, ſicut oculus lapideus, æquiuoce diceretur oculus, tamen (ut ſupra dictum eſt) una exiſtente K materia poſſunt fieri artificialibus ſpecie diſtincta, propter ſolam diuerſitatem formarum agentium, non ſic autem in ſubſtantiis perfectis, propter aſſignatam cauſam.

Motus natus eſt ignire ligna, lapides, & ferrum. Propō. 45.

PRopoſitio Eſt Ariſt. in 2. Cœli & mundi, in tex. comm. 42. & in 1. Meteo. Aduerte tamē, ꝙ duæ conditiones requiruntur circa hoc, ut motus calefaciat præcipue. Prima quod ſit uelox, ita ꝙ corpus calefactabile, diſtrahatur pluſ quam ſecundum propriam naturam eſt diſtrahibile.* { Nā rarefactio, eſt diſpoſitio ad calorem, & ſic motus rarefaciendo corpus motum, calefacit, & ſi quęras quare corpus rarefactum, cum non ſit formaliter calidum producit, calorem: dic, ꝙ quando eſt aliqua diſpoſitio, quæ ultimate diſponit materiam ad aliquam formam, illa non educitur de potentia materiæ, niſi ea mediante, & ita eſt de raritate reſpectu caliditatis ex materiali ordine talium qualitatum qui ordo inſequitur naturas earum. } Secunda autem eſt, ut motus ſit in magno mobili, & propinquo, & has duas cauſas, uidetur aſſignare Ariſto. in 1. Meteo. inquit, enim uelocem.n. oportet, & non longe oportet eſſe, quæ quidē aſtrorum latio uelox quidem, longe autem lunę autem deorſum quidem, tarda autem, quæ autem ſolis, ambo ſimul L habet ſufficienter. Ariſto. etiam in 5. particula problematū, problemate. 36. uidetur dicere, ꝙ non omnis motus calefacit, uerum quidam infrigidat, ut patet in ollis feruentibus, quoties eas afflamus, aut uerſamus. Vnde ibi etiam redditur ratio propter quid eſt, ꝙ ſub ſole ſtantes, magis incaleſcimus quam dum mouemur quod etiam contingit aquæ ſtanti quæ calidior eſt ſeipſa mota. Solutio autem Ariſtot. ibi eſt quod hoc ideo contingit, quia dum ſtamus, calor magis imprimit, quia corpus noſtrum aſſidue per poros emittit uaporem calidum qui proximum aerem calefacit ſicut titio, Et ideo nobis quieſcentibus, aer circuens ob prędictam cauſam, calidus redditur: ſed cum mouemur, flatus excitatur, qui nos poteſt refrigerare. Flatus nanq; quiſque frigidus eſt. Animaduerte tamen quod motus cœli in alia, & alia diſtantia, eſt productiuus caloris in alio, & alio gradu. Nā Com. in 2. Cœli, & mundi. in cō. 94. inquit propinquitas motui cœli largitur caliditatē, mobilitatem, leuitatem, & raritatem. Diſtantia uero largitur frigiditatem, quietem grauitatem, & denſitatem, unde ignis intenſiue calidior eſt aere, nā 2. Meta. tex. cō. 4. unumquodq; eſt maxime tale per quod aliis ineſt uniuocatio, puta ignis calidiſſimus, etenim eſt cauſa aliis hoc caloris, & 2. de Generatione, & corrup. tex. cō. 22. ignis eſt magis calidi quam ſicci, & M ob eandem cauſam ignis eſt rarior aere, unde Cō. in 2. de Anima cō. 97. maxima dimenſionum quā materia recipit eſt dimenſio ignis, & minima eſt dimenſio terræ. Similiter leuitas ignis propter prædictam cauſam, eſt leuitas ſimpliciter, ut patet. 4. Cœli, & mundi in cō. & tex. 38. & in lib. Deſtruc. Deſtruc. in diſpu. 1. in ſolutione. 11. dubii, inquit, ſed Philoſophis reſpondetur, ꝙ probatum eſt demonſtratiue, ꝙ mundus ex quinque corporibus conſtat, uidelicet, ex corpore ſupercœleſti, quod non eſt graue, neque leue. Et quatuor corporibus elemētaribus, quorum quoddam eſt graue abſolute, ut terra, quæ centrum eſt omnium orbium Et quoddam leue abſolute (ut ignis) & cauſa grauitatis terræ eſt, quia eſt in maxima diſtantia à motu orbium, & per contrariam cauſam ignis eſt in ſumma leuitate. Et quia alia duo elementa, ſunt interpoſita inter ignem, & terram, ideo mixta exiſtunt de duabus prædictis naturis. Et aduerte unum, ꝙ licet ignis ſit primum calidorum, quę ſunt hic: non tamen propter hoc eſt primum calefaciens. Nam ut ſcribit Com. 2. cap. de Subſtantia orbis ſicut in mouentibus, & motis corporeis oportet uenire ad unum primum motum ex ſe, quod mouetur a motore in mobili, ſic in alterantibus & alteratis oportet uenire ad unum primum alterans qđ in alterando non alteratur, & hoc eſt corpus cœleſte, illud.n. calefacit motus ſecundum prædictum modū

Duæ conditiones requiruntur: ut motus calefaciat.

* ADDI.

A ut declarauimus de mente Ariſt.& calefacit etiam alia cau
ſa,poſita ab expoſitoribus,uidelicet mediante lumine, lu-
men.n.inquantum reflectitur,calefacere habet.Et conſide
ra bene,ꝙ cum calor,& frigus ſint contraria, & frigus eſt
caloris priuatio,quod aliter prouenit calor a cœlo,& ali-
ter frigus,quia cœlum mediante propinquitate motus,lar
gitur calorem,largitur autem frigus mediante motus di-
ſtantia,ſicut dixit in ſimili Philoſophus in.2.de Generatio
ne & corruptione,ꝙ motus ſolis in obliquo circulo,& per
ſui acceſſum eſt cauſa generationis,& per ſui receſſum, eſt
cauſa corruptionis,idem.n.manẽs idem uniformiter,aptũ
natum eſt ſemper idem facere & per cõſequens oppoſita
& contraria,aut proueniũt ab oppoſitis,& contrariis cau-
ſis,aut proueniunt ab eadem cauſa ſub oppoſitis,& contra
riis diſpoſitionibus ſe habente,ſic.n.idem erit contrariorũ
cauſa:abſentia enim nautæ eſt cauſa ſubmerſiõis nauis,cu-
ius præſentia erat cauſa ſalutis,ut dicitur in.2.Phyſi.in te.
com.30.ſic Auer.tenuit in.2.Cœli & mũdi.in cõ.42.quod
corpora cœleſtia per ſe,non operantur niſi caliditatem,&
Diui Thomæ rones contra Auer. non operantur frigiditatem.Huic autem opinioni aduer-
ſatur Diuus Thomas in.2.Cœli in loco pręallegato.illud.n.ut
inquit,uidetur eſſe per accidens,quod non per ſe produci
tur ab agẽte Corpora autem cœleſtia,ſunt actiua reſpectu
eorum quæ ſunt hic.ſi igitur nõ per ſe agerent frigiditatẽ,
& humiditatem,& alia huiuſmodi,ſequeretur ꝙ iſta eſſent
per accidẽs ab agente in uniuerſo.Item cum omnes for-
B mæ ſubſtantiales,inferiorum corporũ,ſunt ex uirtute cœ-
leſtium corporum,conſequens eſt,quod ex eorum uirtute
ſint etiam qualitates conſequentes ſpecies,ſeu formas ele
mentorum quę ſunt calidum,frigidum humidum,& ſiccũ
Opio Diui Thom. & Mathematicorum. & alia huiuſmodi.Et ideo inquit,dicendũ eſt ergo ꝙ om-
nia corpora cœleſtia ſecundum communem uirtutem lu
minis,habẽt calefacere,ſed ſecundum alias proprias uirtu
tes,ſingulis corporibus attributas,habent non ſolũ calefa
cere,& infrigidare,ſed etiã omnes alios effectus corpora-
les,hic efficere in illis inferioribus.Et iſta fuit etiam opi-
Damaſce. nio Platonis,inquit.n.Damaſcenus in li.de Conſolatione
medicinarũ,Dotatũ eſt unũquodq;(ut inquit Plato)dupli
ci uirtute,cœleſti,& elementari.Et iſtam opinionem inſe-
quuntur oẽs Mathematici,ut ſcribit Com.in.2.cap.de Sub
ſtantia orbis,inquit.n.conſiderãtes aũt actiones ſtellarũ,in
antico tp̃e uere dicunt,quod q̃dã largiãtur caliditatem, &
ſiccitatẽ,q̃dã caliditatẽ,& humiditatẽ,q̃dam frigiditatẽ, &
humiditatem,& quædam frigiditatẽ,& ſiccitatẽ, & ſic qua
tuor qualitates cõmunes corporibus cœleſtibus, & qua-
tuor elementis dicuntur æquiuoce,aut ſecundum prius,&
poſterius.Et hãc opinionẽ maxima pars Latinorũ inſequi
tur,ꝙ corpora cœleſtia nõ ſolũ agunt lumine & motu, ue
rumetiam influentia.Ariſt.autem uia & Peripateticorum
C hoc non patitur,ut multiplicentur entia ſine neceſſitate,qa
Ariſt.opio. natura non abundat in ſuperfluis,uult autem Ariſt.in prin
cipio.8.libri de Phyſico auditu,quod motus cœli, ſit tan-
quam uita omnibus natura ſubſiſtẽtibus,& in principio li-
bri Meteororum dicit,oportet mundum iſtum ſuperiori-
bus lationibus eſſe continuum,ut omnis eius uirtus inde
gubernetur,ita ꝙ motus eſt qui conſeruat,& ſaluat,omnia
in eſſe principaliter,& iſta eſt cauſa caloris,ut patuit.Ab ex
poſitoribus etiam ponitur alia cauſa,& eſt lumen quod in
quãtum reflectitur,eſt cauſa caloris.Non.n.eſt uerũ quod
Contra aſtronomos. dicunt Mathematici,quod lumen lunæ ſit infrigidatiuum.
Nam experimentũ ſermonum uerorum eſt ut concordẽt
ſenſatis,ut dicit Com.in.8.Phy.in cõ.22.manifeſtum eſt au
tem,quod in æſtate noctes plenilunii ſunt calidiores,ut aſ
ſerit Ariſt.in.4.de Partibus animalium,ca.5.uidemus etiã
tunc temporis,animalia exanguia diminuti caloris, pin-
guiora,& conchylia,& echinos,& id genus animaliũ ma-
gis plena eſſe in plenilunio,quam in decremento luminis
in luna,quod non contingit,quia nocturno tempore plus
cibi aſſumant ratione lucis,quia talia etiam contingũt ani
malibus uiſu priuatis,ſed eſt quia calor eorum uigoratur a
calore continentis,quia multiplicatur in eo ratione maio
ris & intenſioris luminis,quandoquidem digeſtio natura
lis,a calore naturali proficiſcitur,unde etiam eadem ratio D
ne animalia theſaurizantia tẽpore ueris,& æſtatis, melius
digerunt,quam tempore hyemis, quia calor naturalis in
hyeme a ſuperfluo frigido obtunditur,cum debilis ſit, nõ
autem roboratur,ſicut in animalibus ſanguine, & calore
plus participantibus,ſicut optime notauit Galenus in pri-
ma particula ſeparatorum ſermonum.Nec ualet,ꝙ quidã
aſſerunt quod omnia corpora cœleſtia recipiunt lumen a
ſole,& illud ex diuerſitate ſubiectorũ recipit diuerſas uir-
tutes,& ita aliquod lumen dicitur eſſe frigefactiuum. Sed Opio Alb. magni.
hoc quidem ſtare non poteſt,licet Alber.in.2.Cœli,& pluſ
quam cõ.etiam illud dicere uideantur,nam melius eſt exi
ſtimare quod diuerſitas formarũ ſit cauſa diuerſitatis ma-
teriarum,quam econtra,ut dicit Commen.in.2.de Anima
in cõ.60.nam in hoc Ariſto.præcipue contradicit antiquis
quia ipſi uolebant quod formæ ſequantur materiam, un-
de Plato aſſerebat,ꝙ formæ dabantur ſecundum merita Contra ponentes influentias.
materiæ,ſed Ariſt.opinabatur contrarium.uidelicet,quod
materiæ ſunt propter formas,ſicut notabiliter dicit Auer.
in.2.Phy.auſcul.c.87.Opinio aũt,ponẽs qualitates uirtua-
les in cœlo,quam ſequuntur aſtrologi,& Diuus Thomas
habet etiam rationem contra ſe,quia non oportet (ut ſu-
pra dictum eſt)multiplicare entia ſine neceſſitate.Forte di
ces,quod ponitur influentia præcipue pro conſeruatione
elementorum.Sed contra,omnis qualitas conſeruans ali- E
quid,aut eſt diſponens materiam,pro conſeruanda forma
aut eſt prohibens corrumpens ipſam formam, ſed pro-
pter neutrum oportet ultra motum,& lumen,ponere influ
entiam pro conſeruandis elementis in ſuis locis,nam frigi
ditas,& ſiccitas, ſufficienter uidentur conſeruare formam
terræ,in materia.Nec etiam propter ſecundum, quia om
nis reſiſtentia eſt merito contrarietatis, ſi igitur influentia
dicitur reſiſtere corrumpenti ipſam terram,illud igitur cor
rumpens terram,erit contrarium illi influentiæ,ſit uer.gra
illud corrumpens terram,ignis,tunc igitur igni contraria-
bitur illa influẽtia,& igni etiam contrariatur terra,quæ de
bet corrumpi ab igne,& ita uni plura erunt contraria. Sed
dices,niſi daretur influentia in medio, quodlibet elemẽtũ
indifferenter poſſet moueri ad quemlibet locum,ita.n.ar-
guit Ariſt.in lib.4.Phyſicæ auſcul.tex.cõ.66.in trac.de Va-
cuo,quia cum uacuum ſit uniforme,corpora poſita in ua-
cuo poſſunt moueri ad quemlibet differẽtiam poſitionis,
Reſpondetur dando rationem diuerſitatis,nam in uacuo Solutio.
eſſet uniformitas per totum,nos autem dicimus,ꝙ corpo
ra cœleſtia mediante calore cœleſti, producto mediante
lumine,& motu habent conſeruare,cum tali tanta diſtan-
tia elementa in ſuis locis naturalibus,conuenientibus,& il
le calor eſt intenſior in ſphæra ignis,ratione maioris pro
pinquitatis,& remiſſior in centro mundi,ubi eſt terra,& in
F mediis in regionibus eſt medio modo ſe habens,cum lati
tudine quadam,ſecundum igitur aliam,& aliam menſurã
eſt conſeruatiuus alterius,& alterius elementi. in alio &
alio ſitu,ſecundum.n.approximationem maiorem, & mi-
norem,cauſantur iſtæ diuerſæ menſuræ caloris, ut ſcribit
Commen.in.2.Cœli,in cõ.94 & ideo bene dixit in funda
mentis Ariſt.ꝙ corpora cœleſtia in rei ueritate non agunt
frigitates ſed calores ſimiles unicuiq; elementorum, & ſi
Aui.dicit,ꝙ operatur frigiditatem,hoc eſt ſecundum com
parationem,pro quanto,uidelicet producunt quadoq; re-
miſſam caliditatem,unde licet cœlum agat mediãte lumi-
ne,& motu,non ſequitur quod cum ſemper moueatur, &
luceat,quod ſemp uniformiter calefaciat,quia corpus lu-
minoſum non ſemper æqualiter reſpicit iſta inferiora, ali
ter enim ſe habet in hyeme,& aliter in æſtate,quia radii ra
tione approximationis ſupra zenith capitum noſtrorum
perpendiculariter multiplicantur in æſtate, & ideo magis
calefaciunt ex modo diuerſo ſuæ reflexionis.Nec iterum
ſequitur,ꝙ omnes hyemes,& omnes æſtates deberent eſſe
æquales in calore,& frigore,quia alii aſpectus,& coniun-
ctiones ſtellarum ſunt in uno anno,& aliæ in alio,& ideo
uidemus quod multiplicatum lumen in uno anno ex con
iunctionibus planetarum,plus caloris operatur,quã in alio

G Et per hoc patet ſolutio ad rationes Diui Thomæ,ad pri-
mam dico,ꝙ corpora cœleſtia ſunt cauſa uniuerſalis,& re
mota omnium effectuum qui ſunt hic,& ita omnes quali
tates,quæ ſunt hic,dependent a cœlo tãquam a cauſa uni-
uerſali,non tamen ad omnem effectum , qui hic exiſtit,
corpora cœleſtia per aliquam ſpecialem qualitatem con
currunt,ſicut ad determinatũ effectum,determinata cauſa.
Nam uidemus naturas rerũ,eſſe multum diſtantes adinui-
cem in perfectione,entia enim ſunt ſicut numeri. animaliã
.n.perfecta ſiunt a cœlo,& ab agẽte particulari,iuxta illud
Ariſt.in.2.Phyſi.auſcul.tex.cõ.26.Sol & homo generãt ho
minem,ſecus autem eſt de animalibus genitis ex putri
materia,nam ſufficit ibi calor cœleſtis,diffuſus in terra , &
aqua,ut dicit Com.12.Meta.in com.8.eodem modo cum
calor ſit ꝑfectior frigiditate,frigus.n.eſt quaſi caloris priua
tio,principaliori intentione ꝓducitur a motu,& lumine,q̃
ipſa frigiditas.lumẽ.n.& motus ſunt ꝑ ſe caloris ꝓductiua
modis aſſignatis & ſic cœlũ uidetur eẽ cauſa poſitiua calo
ris,ſed reſpectu frigiditatis,eſt cauſa priuatiua , ꝓ quanto
uidelicet,ꝑ ſui diſtantiã,talis motus operatur remiſſam ca
liditatẽ. Et ſi dicatur cõtra,quia effectus poſitiuus debet ha
bere causã poſitiuã,mõ frigiditas,licet caloris cõparatio-
ne dici poſſit quodammodo caloris priuatio.(ſemper.n.
ultius contrariorum eſt)ſicut priuatio reſpectu ꝑfectioris,
H ut dicitur in.10.Met.in te.com.15.tamen in ſe eſt ipſa frigi
ditas,q̃dam forma poſitiua. Dico ꝙ cauſa poſitiua,eſt cau
ſa particularis,generans,ſicut ſunt uenti,uel uapores eleua
ti ab aqua,& a terra,& ſicut ſunt agentia particularia gene
rantia iſta elementa frigida,quia ſecũdum partem genera
ri,& corrumpi poſſunt,& ſic patet ſolutio ad ſecundũ mo
tiuũ Diui Thomæ,quia qualitates & formæ ſunt in cœlo
modo uniuerſali,& non oportet ꝙ omnia uniformiter,&
æq; primo inde depẽdeant,unde cœlũ ꝑ propinquitatem
operatur calorẽ,per diſtãtiã operatur frigiditatẽ,quia ope
ratur remiſſam caliditatẽ,& diſtantia eſt ueluti ratio priua
tiua,& ꝓpinquitas eſt ueluti ratio poſitiua,& ſic ni fallor,
intelligunt Peripatetici,ꝙ corpora cœleſtia ſunt cauſa ca-
ADDI. * loris,& nõ ſunt cauſa frigiditatis*{ Dubitatur ſi motus cœ
li eſt cauſa caloris,quo elemẽta conſeruantur ,quomodo
calore illo exiſtẽte,aqua poteſt habere ſummam frigidita
tem:niſi eſſet ,ꝙ calor ille eſt cœleſtis, & ut ſic habet con-
ſeruare ſecundum diuerſas menſuras res,quarũ natura eſt
frigida,ſicut frigiditas præſeruat corpora calida a putredi
ne,unde ſicut calor naturalis hominis conſeruat ſecundũ
diuerſas menſuras,ſanitatem diuerſorum membrorũ,quo
rum compulſiones ſunt contrariæ,multo magis calor cœ
leſtis,qui eſt uiuificus,generatiuus,& conſeruatiuus entiũ.
& nota ꝙ ad argumentem Tho. bene reſpondetur in uia
I Com.aſſerendo ꝙ reſpectu aquæ,& terræ,ſecundum ſuas
totalitates,non oportet q̃rere cauſam ꝑ ſe efficientẽ, qa ſe-
cundum totũ non generãtur,neq; corrumpuntur:ſed bene
oportet quærere,ut ſic,cauſam conſeruantẽ:ſic.n.dicit in ſi
mili Cõ.in.2.Cœli,cõ 102.ꝙ medium non eſt cauſa quie-
tis terræ ꝑ ſe,quia terra ſecundũ ſe totã,non generatur,ſed
bene eſt cauſa conſeruans quietem,q̃ agens,ſed ſi conſide-
ratur ut ſecundum partẽ generatur,ſic bene habet cauſam
per ſe,& eſt agens particulare,& hoc bene tetigi occulte,
dum dixi,ꝙ agentia particularia generantia,ſunt cauſa fri
giditatis,ſi dicas ſic eſt reſpectu caloris. Reſpondetur con
cedendo totũ,ſed eſt differentia,quia cœlũ mediante mo
tu per ſe ꝓducit caliditatem,& abſolute,ſed frigiditatẽ nõ
producit abſolute,ſed comparatiue,ut uidelicet producit
remiſſam caliditatem,cum tali diſtãtia &c.uide pro illa ſo
lutione commentum primum,quarti de Cœlo, unde mo-
tus Cœli,ut dicit Com.2.Cœli,c.42.inquantum eſt princi
pium caloris cœleſtis,eſt tanq̃ uita omnium natura conſtã
tium,ut dicit Ariſt.in principio.8.Phy.& in principio libri
* Meteororum.} Aduerte tamen,ꝙ in animalibus,motus eſt
Quomõ in animalibus motus ſit cauſa caloris Auicen.
cauſa caloris inquantum per ipſum motum expãditur ca
lor naturalis,& ſpiritus de centro ad circunferentiã, & ma
xime quando eſt uelox,& cum certa mẽſura,quia ſi fuerit
ſuperfluus,accidit ſpiritum,& calorem,reſolui,& ſic infri-
gidat,unde Aui.in.3.Fen primi,doctrina.2.in c.12.de his q̃ K
proueniunt ex motu,& quiete,inquit,motus operationes
in corpore humano diuerſificantur ,ideo quod eſt fortis,
aut debilis,aut paucus,aut multus. Et ꝓpter illud quod ei
ex quiete admiſcetur. Et iſtud quidem apud ſapientes , eſt
diuiſio per ſe. Et propter illud quod exercent homines,ex
materiis. Et motus quidem fortis,& multus, & paucus , &
cum quiete mixtus,omnes conueniunt in hoc,ut calorem
efficiant fortiorem. Sed fortis,non multus differt a multo
non forti,& a multo quieti admixto,quoniam ipſe uehe-
menter calefacit corpus,et ſi reſoluit,parum reſoluit. Mul-
tus uero paulatim reſoluit,plus q̃ calefaciat. Et enim quiſq;
eorũ multus exiſtit,infrigidat. Propterea quod uehemen-
ter calorem reſoluit naturalẽ,& etiã exiccat,&c. Vides igi-
tur quomodo motus ſit aptus ignire,& calefacere corpo-
ra,& qũo diuerſimode hoc operatur in rebus inanimatis,
qꝫ diuerſimode inanimatis . Nã in rebus inanimatis, hoc
opaᵗ diſtrahẽdo,& rarefaciẽdo,partes mobiles,unde rari-
tas ẽ diſpoſitio ad caliditatẽ,licet.n.raritas,& denſitas,ut in
gt Auer.in.7.Phyſicæ auſcul.ſint rerũ qualitates,inſequẽtes
calidum,& frigidum,ut patet in cõ.15.tamẽ caliditas etiã
per uiam ſequelę poteſt ſequi ad raritatem,quia nõ incon
uenit,ut una per ſe ſequatur ad aliam,alia aut per uiam ſe
quelæ ſequatur,ut illam,unde raritas per ſe,ſequitur ad ca
liditatem,mõ quo declarauimus ſuperius,ſed caliditas ſe L
quitur ad raritatẽ,tanq̃ ad diſpoſitionem præuiã,per uiam
ſequelæ,ſed per ſe eſt ab agente extrahente ipſam de po-
tẽtia ad actum,tale aũt eſt motus,unde motus dum uelox
fuerit,& ſufficienter approximatus in ſubiecto apto nato,
per ſe aptus natus eſt procedere calorem,& non per acci-
dens,ut quidam tenuerunt. Non.n.omnis cauſa,quæ cor-
pori aduenit,in ipſum operatur,immo præter hæc tria re-
quiruntur neceſſaria,fortitudo.ſ.ſuę uirtutis agentis,& for
titudo uirtutis corporis pręparatiuę. Et poſſibilitas permit
tendi unum tangere aliud, tanto tempore,ut in tali quale,
illud poſſit prouenire operatio in aliud,ſicut pulchre no-
tauit Princeps in.2.Fen primi doctri.2.ca.1. Sed ſermones
in demonſtratiuis,ſunt intelligendi per ſe,& non per acci-
dẽs,unde Ariſt.te.cõ.42.in.2.Cœli & mundi,inquit, quod
natus eſt motus igniri,& ligna,& lapides & ferrum,aptitu
do autem per ſe dicitur de ſuo ſubiecto,& Com.in com.di
cit,& putatur ex hoc ꝙ cœlum eſt calefaciens per ſe , mo
tu,& lumine,& 12.Meta.cõ.18.inquit,quod ignis ſit a mo
tu,ſicut ab igne,ſi igitur ignis qui eſt ſubſtantia ,ſit a motu,
ſicut ab igne,ab igne autẽ per ſe ſit,per ſe igitur ſiet a mo-
tu idem.n.eſt agens per ſe , diſponens materiam,& indu-
cens formam.7.Met.cõ.31.multo igitur magis per ſe, cali M
ditas poteſt fieri ab ipſo motu,ſicut per ſe ſit a calore. Vn-
de uidetur,quod motus diſtrahendo ,& rarefaciendo par-
tes mobilis,in rebus inanimatis per ſe,eſt productiuus ca-
loris,unde Auerr.dicit in primo Meteororum ca.2.ꝙ ſtel-
læ comatę,nõ habent caliditatem ſed igniuntur ex motu.
Nec ualet,ſi dicatur ꝙ omne quod per ſe fit,fit a ſuo ſimili
ita calor per ſe non uidetur fieri niſi a calido,nam ut dicit
Com.illa propoſitio per ſe locum habet in ſubſtantiis, nõ
autem in accidentibus.2.Cœli com.42,&.13. Meta.com-
men.1, Nec ſequitur,ut omne faciens aliquod accidens,di
ſponatur ꝑ illud.uer.gra.qm̃ non omne quod mouet , de
bet moueri,neq; omne quod nigrificat debet eſſe nigrũ,ut
dicit idem Auer.in.3.ca.de Subſtantia orbis,uerſus finẽ. Sic
igitur motus uelociter factus,& cum debita approximatio
ne in ſubiecto apto nato,cum debita mora,habet per ſe ca
lefacere,ſed per accidens habet infrigidare , ſicut in ollis
feruẽtibus per excluſionem uaporis calidi,qui detruditur
per motum,& ſicut aer calefactus ex ꝓ̃ſentia uaporis tranſ
pirantis,per motũ remouetur,& alius frigidior nobis oc-
currit ęſtiuo tempore,per motũ flagelli qũo etiã animalia
calefaciat,& eadem infrigidet,dictum eſt. * { Sed eſt con- *ADDI.
tradictio an calor,& lumen,calefaciant per ſe,uel per acci
dens,& Cõ.in cõ.42.in.2.Cœli quãdo dicit ꝑ ſe, quandoq;
ꝑ accidẽs,ſoluitur ſi ꝑ ſe ſumitur ꝓ uniuoce,ſic nõ ꝑ ſe,ſed
per accidens,ſi uero ſumitur per ſe,ut diſtinguitur contra
id quod

A id quod eſt per accidēs,ut idem ſit,ꝙ id quod eſt ſecundū
naturam,opponitur ad id quod non ſecundum naturā,ſic
per ſe,& non per accidens,aut dic ſi per ſe diſtinguitur cō-
tra id quod eſt cum alijs conditionibus,ut ſit idem per ſe,
ꝙ ſolitarie ſic motus,& lumen,nō per ſe calefaciunt,quia
motus ꝑ ſe,ideſt ſolitarie,& abſolute,nō calefaciat,ſed cū
illis conditionibus,uidelicet,ut ſit uelox,& in magno mo
bili,& ſimiliter lumē per ſe,ideſt abſolute nō calefacit,ſed
inquantū reflectitur,ſi uero per ſe ſit idem ꝙ ſecundū natu
ralem proprietatē,quæ tamen ad hoc,ut exeat in actū , re
quirit certas diſpoſitiones,ſic lumē, & motus,apta ſunt ca
lefacere.Albertus tamen in.2.Cœli,trac.3.ca.3.habet ꝙ lu
Dubium. men non eſſentialiter producit calorē.}Sed remanet una
difficultas,nā ſi corpora cœleſtia calefaciunt mediante lu
mine,& motu.Propinquitas autē,motui cœli largitur cali
ditatē,& remotio frigiditatē,ut ſcribit Com . in.2 .cœli &
mūdi,in cō.94.propter quid,ergo corpora propinquiora
cœlo,non ita caleſiunt ex lumine,ſicut caleſiunt ex motu?
Solutio. Niſi eſſet,quia cœlum per ſui motum eſt cauſa caloris per
attritionem,ſicut dicit Ariſt.in.2.Cœli & mū.tex.cō.42 . &
in.1 .Mete.lumen autē non calefacit,niſi inquantū reflecti-
tur,talis autem reflexio in partibus ſuperioribus,eſt magis
diſperſa,quam in partibus inferioribus,& diſtātioribus ,&
ita differenter motus,& lumen ſunt cauſæ caloris, nā quæ
B caleſiunt ex motu,quāto ſunt cœlo ꝓpinquiora , tāto ſunt
calidiora,unde ignis eſt calidior aere,& aeris ſuꝑma pars,
eſt calidior reliquis,ſed quæ ex lumine cœli incaleſcunt,
quanto magis ſunt diſtātiora a cœlo,tāto magis caleſiūt.

Propõ.38. *Poſſibile ex ſe,non poteſt ab alio perpetuari.*

VERA eſt propoſitio,ut gloſſat Com. in . 12 . Primæ
phiæ in ſubſtantiis,ſed fallit in accidentibus, ut patet
in cō.41 .Inſtantia enim eſt in promptu,ut aſſerit de motu
cœli,qui ex ſe poſſibilis eſt non eſſe,cum habeat contrariā
quietē,& tamen perpetuatur ab intelligentia,unde.9.Met.
te.cō.17.ſcribitur,nō eſt timendū cœlum quieſcere.Sed eſt
inſtantia maxima contra Com.quia Ariſt.in.1 .Cœli & mū
di,in te.com.120.probat ꝙ nullum æternū eſt corruptibi-
le,quia poſito in eſſe,quod non ſit,eſt poſitio falſa poſſibi
Inſtant ia. lis,ſed ex falſo poſſibili non ſequitur falſum impoſſibile.
ſi igitur æternum quandoq; non ſit,ſequitur ꝙ ſimul ſit, &
nō ſit,ſed hoc eſt impoſſibile ſimpliciter,quia implicat cō
tradictionem,ergo nō ſequitur ex poſitione illius poſſibi
lis,de ineſſe,quia illa erat falſa poſſibilis,ſed ex falſo poſ-
ſibili,non ſequitur falſum impoſſibile,ut demoſtratum eſt
in.2.Priorū,ergo illud impoſſibile , ſequitur ex hypotheſi
data,quæ erat,ꝙ aliquid æternū ſit corruptibile manifeſtū
eſt autē,ꝙ conſimilis ratio retorqueri poteſt contra Auer.
C aſſerentem motum cœli eſſe de facto æternū, cum tamen
de poſſibili,poſſit non eſſe , quia poſito illo in eſſe quod
non ſit,ſequitur ꝙ ſimul ſit,& nō ſit, & illa poſitio eſt falſa
poſſibilis,ut patet,& ideo nonnulli uniuerſaliter tenuerūt
forte iſta ratione moti,tam in ſubſtantiis, ꝗ etiam in acci-
dētibus,locū habere ꝓpoſitā ꝓpoſitionē. Nos autē in uia
Solutio. eius,damus rationē diuerſitatis,quare potius ſit propō iſta
uera in ſubſtantiis,nō autē in accidētibus, nā ſi qua ſubſtan
tia ex ſe eſſet ens , poſſibile hoc haberet ratione principii
intrinſeci paſſiui,quod eſt materia. Nam.7.Meta.te.22 . &
53.materia eſt per quā ees poteſt eſſe,& nō eſſe,tali aūt po
tētiæ paſſiuę,neceſſe eſt ꝙ in natura correſpōdeat potētia
actiua,nā ut inquit Ariſ.in.3.de Anima,te.cō.17.In oī natu
ra in qua ē dare principiū,quod eſt omnia fieri, eſt dare ēt
principiū,quod eſt omnia facere,ſic enim ꝓbat neceſſario
intelligētiā agentem,unde Com.ex hoc fundamēto dixit
in.12.Primæ phiæ,cō.18.ꝙ oēs formæ ſunt in potētia paſ-
ſiua,primæ materiæ,& ſunt in actu in primo motore,quia
ſunt in potentia actiua eius,unde.9.Primæ phiæ,tex. cō.2.
potentia paſſiua diffinitur per actiuā,& ideo ſi aliqua ſub-
ſtantia haberet potentiam ad non eſſe,ſi illa potentia non
deduceretur ad actum,tunc fruſtra eſſet illa potentia ibi:ut
pulchre deducit Comm. 1.Cœli,in com.20.inquit enim ꝙ
ſi eſſet forma in materia ſine contrario,tunc natura ocioſe
ageret,cū iſta materia nō ſit in ea aliqua potētia omnino. D
in materia.n.non eſt potentia niſi apud ſeparationē eius,a
forma. Si igitur ſubſtātia materiæ,eſt in potentia ,& fuerit
aliqua materia,cuius potentia nunquā exit ad actū,iſta po
tentia eſt ocioſa,& ſuperflua,& ſi nō eſſet generatio,& cor
ruptio,non ſtaret operatio iſtius uirtutis.ſ.potentię,opera
tio enim iſtius potentiæ quæ ex ea ,ſimilis ei quæ eſt ab-
ſciſio ex acumine gladii,eſt generatio,& corruptio . Si er-
go iſta potētia eſſet ſine generatione,& corruptione,cōtin
geret,ut aliquod ens eſſet ſine actione , ꝓpter quā fuit ens,
quod eſt impoſſibile,potētia enim paſſiua primę materię
eſt contradictionis,quia per illā res poteſt eſſe,& non eſſe,
indifferēter,& talē cōfeſtim cōſequitur cōtrarietatem,ut di
cit Ariſto.in lib.de Longitudine,& breuitate uitæ,& ut in-
quit Com.in lib.de Subſtan.or.ca.1 .declaratū eſt , ꝙ cauſa
corruptionis entium,& factionis eorū,eſt contrarietas exi
ſtens in ſuis formis,& cōe ſubiectū,ꝙ nullā habet propriā
formā,ſed eſt in potētia recipiens numerū ſecūdū formas
diuerſas numero,& quæ ſunt ſecūdū magis,& minus,poſ-
ſibilitas igitur in ſubſtātiis cōpoſitis eſt ex neceſſitate hyle,
ut dicit Com.in ꝓlogo ſuo ſuper lib.Phy.de Morte & cor
ruptione,& talis impediri nō pōt ꝓpter prædictā cauſam.
Motus aūt cœli,cū ſit accidēs ſucceſſiuū,nō hēt principiū
intrinſecū paſſiuū,per quod poſſit non eſſe,quia acciden- E
tia ſunt formæ ſimplices,& nō hn̄t materiā ex qua cōſtant
ſed ſolum habent materiā in qua,ideſt ipſum ſubiectū,ſed
poſſibilitas ipſius motus,eſt ex extrinſeco,quia hēt contra
riū ipſam quietem,qa motui inquantū motus , cōtrariatur
quies,& ideo quia motus cum ſit accidens ſuceſſiuū,totū
ſuum eſſe dependet ab ipſo motore,& quia motor eſt in-
telligentia,quæ inuariabiliter,& ſempiterne mouet , ideo
motui largitur ipſa intelligentia,permanētiā.Ad argumē
tū igitur adductū, do rationē diuerſitatis,nā Ariſ.ibi arguit
cōtra Plato.de mūdo quem dicebat genitū fuiſſe ,ſed aſſe
rebat ipſum nō eſſe corruptibilē.& in Timæo dixit, aliqď
corruptibile de ſe poſſe ab alio ꝑpetuari,in illa auctorita- Sol.formaliter.
te quæ paſſim allegari ſolet,Dii deorum,quorum opifex
pater,quæ ego &c.& ita dico ꝙ ratio Ariſ.contra Platonē
in.1 .Cœli eſt de ſubſtantia,unde ſi aliqua ſubſtātia æterna
eſt,potens nō eſſe,iſta potentia eſt per principiū intrinſecū
paſſiuū,& ſi ponatur in eſſe,eſto,ꝙ poſitio ſit falſa,eſt tamē
poſſibilis,& ex falſo poſſibili nō debet ſequi falſum im-
poſſibile,ſicut ſeqtur in caſu,ſed de motu ſecus eſt.nā mo
tus formaliter ex ſe,nō eſt neceſſe eſſe.ut ſequatur ex hoc
ipſum de ſe ſemper eſſe,ſed ſua neceſſitas eſt aliunde .ſ.ab
extrinſeco motore,& ideo ex illa pōne nō ſeqtur,ut idem
ſimul ſit,& non ſit.Si ſubſtātia autē aliqua æterna eſſet,hoc
nō eſſet,niſi ꝓpter carentiā materię,& ideo illa ſimpliciter F
eſſet,& formaliter ens neceſſarium,& ſi eſſet corruptibilis
ſequeretur,ꝙ haberet in ſe materiā,& ita ex illo poſito in
eſſe,ſequitur,ut idē ſimul ſit,& non ſit.Et cōſidera etiā , qa
ens ſimpliciter neceſſariū,nulli eſt incompoſſibile ſimpli-
citer,motus aūt cœli,non eſt ens ſimpľr neceſſariū,& ideo
ex ſui rōne,non omni tēpore eſt,& ꝓpter hoc, ſi ponatur
ipſum qn̄q; nō eſſe,nō ſequitur ꝙ ſimul eſſet,& nō eſſet.Si-
aūt aliqua ſubſtātia æterna,corrūpi poſſet ex parte qua eſ-
ſet æterna,ſemper eſſet,quia talis æternitas,eſt ex rōne ſui
per carentiā principii potētialis,& ex parte qua corruptibi
lis ponitur,& illa potētia ponitur in eſſe,nō eſt,ſed ſemper
erat,unde erat æterna,& ita bene(ut uides) ſequitur ꝙ idē
ſimul ſit,& nō ſit ad hominē,& gratia materiæ,in qua addu
citur rō.Sed hic eſt ardua replica.quia Auer.in.2.ca.de Sub
ſtātia or.uult ꝙ cœlū quēadmodū neceſſario depēdet ab
ipſa intelligētia quantū ad motū,ita etiā depēdet quātum Ardua replica.
ad ſubſtātiā,inquit enim & debes ſcire,ꝙ iſtud corpus cœ-
leſte nō indiget uirtute mouēte in loco ſemꝑ tantū,ſed lar
giente uirtute in ſe & in ſua ſubſtantia,ꝑmanentiā æternā,
qm̄ & ſi ſit ſimplex,nō habet in ſe potētiā ad corruptionē,
tamen eſt finitæ actionis neceſſario,quia eſt finitarū dimē
ſionū,& terminatarū,a ſuperficie cōtinēte ipſum , & omne
tale,cū intellectus poſuerit ipſum exiſtēs per ſe,abſq; eo ꝙ
aliud largiatur ipſi permanentiā,& æternitatē ,neceſſe eſt,

G ut ita ſit de ſinitate ſuæ permanẽtiæ,ſicut eſt de ſinitate ſuę
actionis,& ideo neceſſe eſt in intellectu eſſe potentiam,lar
gientẽ ipſi permatiẽtiam æternã, quẽadmodũ largitur ſibi
motũ ꝓpriũ æternũ. Patet autẽ manifeſte ex dicta auctori-
tate,ꝙ cœlũ quo ad ſuũ eſſe,in eodẽ genere cauſæ depen-
det,in quo dependet motus eius,nã ſi intelligẽtia nõ eſſet,
ut inquit,idẽ eſt iudicium de orbe,& de motu. Patet autẽ
ꝙ ſi intelligentia nõ eſt,non eſt motus. igitur neq; orbis,&
ideo cœlũ indiget intelligẽtia largiente ſibi permanentiã,
ſicut indiget etiã motu tali uirtute,& ita idẽ uidetur eſſe,
iudiciũ,ut poſſibile ꝑpetuetur in ſubſtãtia,ſicut in acciden
Error Grego. de Arimino. tibus. Et profecto mirum eſt quõ Greg. ille Arimiñ. hallu-
cinatus fuerit in illo loco aſſerens in.2. ſenten. diſtin.2.q.1.
Ariſt.& Auer. opionẽ fuiſſe ſubſtantiã cœli, & aliarũ intel
ligentiarũ non dependere a Deo in genere cauſæ efficien-
tis,ſed ſolum hoc habet ueritatẽ de motu cœli,cum tamẽ
Auer. in ꝑfato loco ex intẽtione,diſſinet opinionẽ iſtã eorũ,
qui dicebant cœlũ non habere cauſam,niſi mouentẽ,& nõ
Solutio. agẽtem,ſicut patet ibi & declaratũ fuit per nos, in ſpeciali
qõne,de hoc. Dico igitur in uia eius,ꝙ licet cœlũ depẽdet
in triplici genere cauſę,ab ipſa intelligẽtia,eſt tamẽ adhuc
differẽtia inter cœlũ & cœli motũ,quo ad perpetuitatẽ eſ
H ſendi,nam motus ex ratione ſui, cũ cõtrariũ habeat,poteſt
ex ſe formaliter dici,& per intrinſecã rationẽ,ꝙ ſit eius poſ
ſibile. cœlũ autẽ,cum ſit ſubſtãtia,carens materia,& cõtra-
rietate,non eſt ens poſſibile,per intrinſecũ principiũ, quia
tale in ſubſtãtiis,eſt materia,& quo ad hoc non indiget in
ſuo eſſe forma,ſicut eſt corpus aĩalis,quod cũ ſit intrinſece
compoſitum ex contrariis indiget in ſuo eſſe forma dãte
eſſe formaliter,& conſeruãte,unde uidemus manifeſte, ꝙ
ſeparata anima,aut corrupta in animalibus, ſtatim illa re-
ſoluuntur in elementa,ex quibus conſtabat,unde Ariſt. &
Com. in.1. de Anima,in tex. com.90. increpant Antiquos,
ponentes corpus continere animam,immo cõtrarium eſt
magis uerũ,uidelicet,animã continere corpus, egrediente
enim,ſpirat,& marceſcit,nã ut inquit ibi Cõmen. omne ꝙ
eſt unũ,& continuũ nõ eſt propter ſuã materiã,ſed per ſuã
formã,& ideo cœlũ formaliter eſt neceſſariũ, quia eſt ſim
plex corpus,non cõpoſitũ ex materia quæ eſt in potentia
ad eſſe,neq; ſub ecta contrarietati,& ꝓpter iſtã rõnem,nõ
indiget in ſuo eſſe forma,contra Chimerizãtes in uia eius
ita enim ſentit expreſſe in.2.& in.3. ca. de Subſtantia orbis.
tamen in talibus æternis ſubſtantiis,eſt eſſentialis depẽden
tia in genere cauſæ efficientis,omnia enim depẽdent a pri
mo principio,nã Deus eſt cã entitatis,& ueritatis,in oĩbus
entibus,ut dicit Com. in.2. Meta. in cõ.4.& ſimiliter dicitur
I finis omniũ,& dicitur prima forma omniũ,nõ quia ſit for
ma inhærens,immo eſt forma per ſe ſubſiſtens, & liberata
ab oĩ materia,nõ enim oĩs forma informat,ut quidã meo
Contra Modernos. tẽpore in uia Peripatetica cõtendere conantur,in uia Ariſt.
nã ſi ita eſſet,ad quid igitur poſita animæ diffinitione in.2.
de Aĩa. tex. cõ.5. dicente anima eſt actus corporis organici
phyſici potentia uitam habẽtis,demũ in tex. cõ.11. inquit,
Amplius aũt immanifeſtũ eſt,ſi ſit corporis anima actus,ſi
cut nauta nauis,& eſt expreſſa ſñia Auer. 12. Meta. cõ.37. ex
mente Alexã. inquit enim perfectionũ enim propter quas
mouetur perfectũ,quædã ſunt qualitates quibus perficitur
illud qđ mouetur,ut illud quod mouetur ꝓpter ſanitatẽ,
& quædã ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ a re,quę mouetur ad
eas, ut aſſimiletur eis,ut inueniũtur oẽs actiones ſeruorũ
qm̃ ſunt erga genera intentionũ dñi ſui. igitur dicũtur eſſe
ꝓpter dñm.& ſi militer oĩa entia,cum hoc ꝑ principio, ubi
patet quõ prima intelligẽtia ſit cã in genere cauſæ forma-
lis,reſpectu oĩum,licet igitur cœlũ cũ nõ habeat principiũ
intrinſecũ,per quod poſſit nõ eſſe,quia nõ habet cõtrariũ,
neq; materiã,tamen adhuc dependet ab intelligentia in tri
plici gene cauſæ & efficientis,& finalis, & formalis, ſicut
dñs eſt forma ſerui,ſed motus in ſe poſſibilis eſt,quia mo
tui inquantũ motus cõtrariatur quies,licet motui cœli,ut
eſt ab intelligẽtia,nihil ſit cõtrarium,& ita ſtat adhuc diffe
rẽtia inter motũ cœli,& ipſum orbẽ.& ſi potes tu ſubtilius
dicere,dicas:ſat fuerit mihi ꝓmouiſſe,& excitaſſe itellectũ,

Prius ſubſtantia eſt ſubſtantiis. K

Propõ.43. PROPOSITIO iſta eſt Ariſto. in.12. Meta. tex. com.
43. ubi oſtẽdit motores planetarũ eſſe ſubſtantias. nam
cũ motor ſit natura prior mobili,ut dicitur in.3. de Anima,
in tex. cõ.19. cũ Planetæ ſint corpora ſempiterna,& ſubſtã
tiæ ſempiternę,multo magis igitur motores eorũ erũt ſub
ſtantiæ. Eadẽ ratione etiã ꝓbauit in.2. Cœli & mun. in tex.
cõ.36. ꝙ cum cœlũ quod mouetur eſt ingenitũ,& incorru
ptibile,& intranſmutabile,neq; utiq; mouens tranſmutabi
tur,incorporale exiſtẽs. Sed inſtãtia eſt in hac ꝓpõne cõtra
Auer. ponentẽ dimẽſiones interminatas,quę ſunt acciden- Inſtantia.
tia coæterna primæ materiæ,tunc enim ſequitur,ꝙ nõ ſub
ſtantia ꝑcedit ſubſtãtiã,quia materia primitus recepit illas
dimẽſiões,quã formã ſubſtãtialẽ:accideret igitur, ut cõpõ
ſecundũ quid,& per accidẽs præcedat cõpõnem ſimplr,&
per ſe,cõtra Ariſt.& eſt unũ de præcipuis motiuis ſcti Tho.
in trac. de Dimenſionibus interminatis,& de natura mate
riç. Dicimus nos,ꝙ propõ ꝓpoſita habet ueritatẽ de prio Solutio.
ritate naturæ,ſecũdum perfectionẽ. Fallit autẽ,de eo ꝙ eſt
prius natura,uia generatiõis,duplex eſt enim naturæ prio
ritas,ut ſcribitur in.9. Primæ phiæ,in tex. cõ.15. ubi dicitur,
Quę generatiõe poſteriora ſpecie,& ſubſtãtia ſunt priora
ut uir puero,& homo ſpermate,& ſic ꝓcedit ratio Phi ad L
ducta,nam motor eſt prior mobili,prioritate perfectionis.
ſemper enim agẽs exiſtimabitur nobilius paſſo, & motor
mobili.3. de Aia, tex. cõ.19 quãtitates autẽ interminatæ,&
qualitatiuæ diſpõnes ꝑcedunt uia generationis,formã ſub
ſtantialem,& hoc non incõuenit. Quod ſi replicatũ fuerit, Replica.
per auctoritatẽ Phi in.7. Meta. tex. cõ.4. ubi dicitur ꝙ ſub-
ſtantia præcedit accidẽs diffinitione,cognitione,tempore,
& natura, ita uia generationis, nõ debet accidens aliquo
modo ꝑcedere formã ſubſtãtialẽ,quæ ſimplr eſt ꝑfectior,
& magis ens,quã materia& cõpoſitũ,ut dicit.7. Meta. tex.
cõ.7. Ad hoc dico,ꝙ accidẽtiũ q̃dam ſunt,(quæ accidunt Solutio.
ex ſubſtantia rei. Sunt enim q̃dam quę cõſequũtur materiã
ut nigredo æthiopis,& cicatrices uulnerũ,& extenſio ſtatu
tæ. Sunt etiã q̃dam quæ conſequũtur formã,ut ſpes, & gau Accidentia duplicia.
dium,& potentia ridendi,& cætera in hoĩbus, ut dicit Aui.
in.1. ſuæ ſufficiẽtiæ, ca.6.& eſt etiam ſñia Auer. in li. de ſub-
ſtantia orbis. ca.1. unde accidẽtia,quæ cõcomitantur mate
riam,& præcedunt formã,ſunt accidentia interminata,& a
ſigno cognoſcũtur iſto modo, qnia quæcunq; eadẽ manẽt
in corrupto,quę erãt in genito,interminata dicũtur:nã inſe
quũtur materiã,quæ remanet eadẽ in genito, & corrupto,
ſiue in uiuente,& mortuo,ſicut eſt de cicatrice, & de nigre
dine æthiopis,& de aliis cõſimilibus,non enim oportet di M
cere,ꝙ corruptio quælibet fiat per reſolutionẽ,uſq; ad pri
mam materiã quo ad formas ſubſtantiales,& accidẽtales
ſicut tenuit beatus Doctor. quia illa diffinitio generationis
ſubſtãtialis,data per Phm in.1. de Gene.& corru. tex. com.
23. generatio eſt trãſmutatio totius in totum,nullo ſenſibi
li remanẽte,ut ſubiecto,locum habet in generatiõe ſimpli
ci,in qua unum generatur ex uno,quia præcipua intentio
Ariſt. in illo lib. eſt pertractare de generatione,& modo ge
nerationis elemẽtorum inuicẽ,unde liber de Gener.& cor
rup. ab Ariſt. q̃nq; liber de Elementis nuncupatus eſt, ut pa
tet in.2. de Anima,in tex cõ.117. non enim ſenſatis conce
dat,dicere aliam eſſe numero cicatricem in mortuo, & ui
uente corpore,& nouiter genitam ab agente introducen-
te formam cadaueris. Dico igitur,ꝙ dimenſiones intermi
natæ,ſunt de accidentibus conſequentibus primam mate-
riam,& ſunt coæternæ illi,ſecundum uiam Cõmen. in lib.
de Subſtantia orbis,propoſitio autem Phi in.7. Meta. tex.
cõ.4. in qua dicitur ſubſtãtiam tempore præcedere accidẽ
tia,ueritatem habet ſecundum uiam Cõmen. ut ſupra dixi
mus de accidentibus fundatis in ſubſtãtiis compoſitis,quæ
ſunt generabiles,& corruptibiles,nam de talibus loquitur
Ariſto. in.7. Met.& in.8. ſecundum mentem eius, ibi in ſuo
prologo. Aut ſecundum noſtrã expoſitionẽ,cũ accidentia
inſequentia ſubſtãtiã,quædã ſint ſeparabilia, & quædã in-
ſeparabilia. dicimus ꝙ ſubſtãtia ꝑcedit accidẽtia ſeparabi-

A lia tẽpore,ſed accidẽtia inſeparabilia,ꝓcedit natura tantũ, non natura & tempore ſimul,ſicut eſt reſpectu ſeparabiliũ nã in illic allegata auctoritate ponitur quadruplex priori tas,ut ſupra dictũ fuit,quia ſic habetur in litera græca,ma nifeſte,uidelicet ſubſtãtia eſt prior diffõne,cognitione,tem pore,& natura,unde nõ ab re ponitur prioritas naturæ ul tra prioritatẽ temporis,quia primus magiſter, nihil unquã dixit ſine ratione,ut dicit Com.in 1.de Gener.& corrup.in cõ.38.& ita eſt de quolibet uerbo eius,ut dicit idẽ Com.de eodem.1.Phy.cõ.35.Incidentaliter autem hic cadit cõtra dictio in Auer.nã per prædductã Auic.auctoritatem acci dentia ſunt in duplici differentia:quædam uidelicet inter minata,& iſta præcedũt formã:aliqua uero ſunt terminata & iſta ſunt poſt formã ſaltem natura,ut gloſſat etiam ipſe Com.in 1.ca.de Subſtantia orbis.& talia a ſigno cognoſce re poteris iſto modo,quia talia nõ remanent in corrupto, ſed corrũpuntur,quia talia fundantur in cõpoſito,& inſe quuntur formã,& ideo deſtructa forma ad deſtructionem compoſiti corrũpuntur etiã ipſa,& ſi ita eſt, igitur de opi nione Aui.ad quid ergo ſibi imponit oppoſitũ Auer.in 1. cap.de Subſtantia orbis:dum dixit,unde putauit Aui.ꝙ di ſpoſitio triũ dimenſionum exiſtẽtium in materia ſimplici ter.ſ.non terminatarũ,eſt diſpoſitio dimẽſionũ terminatarũ, in ea.Ad hoc reſpondetur,ꝙ Auer.dãnat Auicẽ.præcipue in illo loco de dimenſionibus interminatis,quia opinatus eſt Auic.ꝙ ſubiectũ cuiuſcunqꝫ accidentis,debet eſſe ſubſtã tia cõpoſita ex materia & forma,ſiue ſit accidẽs terminatũ

B ſiue ſit accidens interminatũ,ſecundũ ꝙ fundamentum co actus ſuu Aui.ponere primã formã informatẽ materiam, eſſe corporeitatẽ ſubſtantialẽ,& illã aſſerebat eſſe materiæ coæternã,& in illo compoſito æterno,ex prima materia, & forma ſubſtantiali,corporeitatis fundabatur ut in ſubie cto corpus de prædicamento quãtitatis,quod eſt trina di menſio,unde poſt allegata uerba Auer.immediate ſubiun git,quapropter dixit,neceſſe eſt primã formã exiſtere in prima materia,antequã dimenſiones exiſtãt in ea. Ex quo accidunt ei multa impoſſibilia,quorum unũ eſt formã nõ diuidi per diuiſionẽ materiæ,quapropter nõ recipiet diui ſionem,& ipſam eſſe æternã non diuiſibilẽ per diuiſionẽ ſui ſubiecti,& ipſam non habere contrariũ ſibi ſuccedens, in eodem ſubiecto,quod ſi ita eſſet,tũc materia nullã reci peret formã præter iſtam ſibi primã,diſcordia igitur inter Aui.& Auer.non conſiſtit in illa diuiſione accidentiũ,ui de licet,ꝙ quædã ſunt interminata,& quædã terminata,ſed ẽ penes ſubiectũ,& penes modũ ponendi,quia Auic.uult ꝙ in corpore de prędicamento ſubſtantiæ,fundetur dimẽſio interminata,quę eſt corpus de prædicamento quantitatis.. unde iſte eſt ordo ſecundum naturam in uia Auicẽ. primo

C eſt prima materia,deinde ẽ forma generalis,uidelicet cor poreitas ſubſtantialis deinde eſt dimenſio interminata,& alia accidentia interminata,præparantia,& diſponẽtia, ut ſunt qualitates prauiæ,deinde erat forma ſpecifica cõple ta,ultimo erant accidentia terminata, inſequentia formã. ſed Auer.in omnibus concordat cum eo pręterquã quod ipſe negat corporeitatem præcedere dimenſiones intermi natas,immo uult ꝙ nuda eſſentia materiæ,immediate re cipiat,corpus iſtud,quod eſt trina dimenſio,& eſt accidẽs, nõ ſubſtantia,prima enim forma(ut aſſerit) quæ primitus recipitur in materia,eſt dimenſio interminata,& iſta eſt,pro culdubio uia eius.quicquid dicat Ioannes de Gandauo,& Moderni in hoc.Reuertamur igitur,& dicamus propoſi tum Theorema,prius ſubſtantia eſſe ſubſtantiam, ueritatẽ habere de priori,ꝙ natura & perfectione præcedit ſubſtan tiam eſſe de neceſſitate ſubſtantiam quantuncunque ſi be ne conſideras,ſemper accidens præſupponit ſubſtantiam quia accidentis intellectus non eſt ſeparabilis a ſubſtantia, quia accidens diffinitur per eſſe in ſubiecto.

Propõ.48. *Bonitas eſt paſſio entis.*

Nimis allegata,& uulgata auctoritas,& colligi poteſt ex ſententia Philoſophi in 4.Primæ philoſophię,tex. cõ.6.ubi dicitur,quod nõ eſt Geometrę ſpeculari quid cõ trarium,aut perfectũ,aut unum aut ens.Intelligitur tamen D propoſitio de ente extra animã,& de ente in actu,quia tali primo cõpetit,nam.6.Primæ phiæ,tex.cõ.uln. bonũ & ma lum ſunt in rebus,& uerum,& falſum,ſunt in anima. unde Cõmen.inquit ibi,natura primorum oppoſitorum in intel lectu.ſ.ueri & falſi,non eſt natura primorũ oppoſitorũ ex tra animã.ſ.boni & mali,ueruntamẽ uerũ & falſum,ſunt in cognitione,& bonũ,& malũ,eſt in materia.Dixi tamen no tabiliter ꝙ bonitas eſt paſſio talis entis extra animã quia entia in anima,ſunt entia diminuta,& ideo excludũtur a conſideratione diuinæ ſciẽtiæ quæ eſt ſcientia realis,unde bonitas nõ inſequitur ens diminutũ,ſed ens perfectum.un de Cõ.animaduertẽs ad hoc ꝙ mõ dixi in 12.Primę phię, in cõ.36.inquit,balneũ in anima mouet,ut efficiẽs,ſed bal neum extra animã mouet ut finis:potiſſimum enim aliorũ uoluit eſſe & optimũ id cuius gratia eſt,& finis eſt, ut patet 2.Phy.tex.cõ.31.unde bonitatẽ quã habet balneum inquã tum eſt bonũ utile,& expediens ad ſanitatẽ,habet inquan tum eſt extra animã,nõ prout eſt in anima,& ſi auarus ap petit aurũ ſub ratione boni,eſt inquantũ aurũ habet eſſe ex tra animã,nõ inquãtũ eſt in mente.ſic enim quilibet facile ditari poſſet ex ſola auri imaginatione.Addidi etiã ꝙ bo nitas eſt paſſio per ſe primo entis in actu.nã cuicũqꝫ bonis tas & perfectio cõpetit,illud aũt actus,aut habẽs actũ,ita ꝙ ratione actualitatis eſt participatio bonitatis,unde cũ pri mus actus,in quo nulla prorſus eſt admixta potẽtia,ſit ſum mũ bonũ,in tantũ enim entia ſunt perfecta &bona inquan tũ participant bonitatẽ primi actus,ſecundũ ꝙ poſſunt, & iſta eſt ſola expreſſa Ariſ.in 1.Phy.auſcul.in tex.cõ.81.ubi ſcribit,Exiſtente enim quodam Diuino & optimo &c. ubi Com.in cõ.inquit,ꝙ cũ hic ſit perfectio Diuina maxima cui omnia appetũt aſſimilari ſecũdũ ꝙ poſſunt,& ita oſtẽ dit materiã primã participare bonitatẽ inquantũ habet na turalẽ appetitũ ad recipiẽdum formã,quæ eſt participatio qdam diuini eſſe,& hoc colligitur de intentione Phi.in 1. Cœli & mũ.in tex.cõ.100.ubi habet a primo quidẽ prĩuci pio cõicatum eſt eſſe,& uiuere oĩbus his quidẽ clarius, his uero obſcurius,licet enim omnia entia bona ſint, & boni tate participẽt:tamen hoc eſt inquantũ,aut ſunt actus , uel inquantũ participãt rationẽ actus,unde uidetur mihi ꝙ pri ma materia in illo priori in quo ꝓcedit formã,licet ens ſit, tamen in illo priori bona nõ eſt ,quia bonitas & perfectio contingit ei ex receptione formę,& ideo Deus indidit ſibi naturale deſideriũ ad ipſam formã,nã alia uia boni capax nõ erat.*Aduerte hic ꝙ licet unaquæqꝫ creatura ex ſua bo nitate ſit admirabilis,nam ut dicit Ariſ.in libr. de Partibus animaliũ.Nulla res natura cõſtãs eſt a Deo deſpicatiſſimę cõditionis in qua nõ liceat aliquid Diuinũ admirari, tamẽ adhuc admirabilior reducũtur res primo,ut ad ſe inuicem cõſiderantur,ut ex eis ſit unus actus.unde æther in ſe conſi deratus admirabilis eſt,ſed lõge admirabilior,ut coniũgiẽ aeri,& aer aquæ,& humidũ ſicco.unde ſecũdũ Phm.12.Di uinorũ,bonũ uniuerſi cõſiſtit in ordine,& ideo in ſacris li teris legitur ꝙ in prima mũdi cõditura facta quælibet crea tura dicitur,ꝙ uidit Deus ꝙ erat bonum,ſed poſtquã Deus uidit cuncta quę fecerat dicit ꝙ erat ualde bonũ,ita etiã di cit Grego.Naziãzenus theologus in Sermone de natiuita te dñi.Plotinus etiã inquit nõ in eo ꝙ qualitatẽ habeat ma la cenſetur numero ex eo potius ꝙ nullã habeat qualitatẽ ergo recte nõ qualis dicetur ſimul & mala,ſed Proclus in eo quod extrema ennum eſt,& a bonis remota nõ bonam eſſe exiſtimauit, uerum in eo qđ ſemper ſe præbet effectio ni in bonis cenſuit eſſe,ponẽdam,quare mediam eſſe dixit inter bonũ & malum,itẽ dixit eã neqꝫ animũ,neqꝫ intelle ctum,neqꝫ aliquid aliud ꝙ ſecundum ſe uiuat,ſuiꝫ quoqꝫ informemqꝫ infinitam,& mutabilem,& uere non ens , ſed appetitionẽ quandã ſubſiſtentiæ,non tamen conſiſtentem in ſtatu,ſed ponus apparentem,& modo quid parui , mo do magni,quodqꝫ fiat ſemper,& antequã moueat præte rea mentientem,quia nõ præſtat ꝙ pollicetur,item fingen tem non in locum,ſed in non ens , quapropter imagines quę in ea apparẽt inſunt quaſi in ſpeculo in quo ꝙ alibi ſi

Theorema. F ii

Solutio manifeſte contradictionis.

Sũma ſimilicationis.

ADDI. Ex uerbis Ariſt.ꝙ bonitas ſit paſſio entis in actu.

E

*ADDI.

F

G tũ eſt apparet,& ipſum ſpeculũ plenum eſſe uidetur,& habere omnia cum nihil habeat. Pythagoras autẽ dicit Deũ monadem eſſe,ſyluam uero dualitatẽ:a quo dogma Platonis non diſcrepat,unde aſſerunt primum Deum bonum eſſe,& principium bonorum,ſyluam uero malorum, nec huic aduerſatur Ariſto.qui contingentiam,errorem, mortem,& defectus oẽs ad materiam reduxit. Scias autẽ ꝙ in prima ſui nouatione materia,neq; bona,neq; mala, ſed in ſecunda qua habet formam ſit capax bonitatis:pro quanto uero capit priuationem eſt capax mali.ſic enim eſt turpis per accidens,ut dicit Phus in 1.Phy.in fine facit etiam pro hac mea uia Ariſt in 12.Primæ Phiæ iuxta finem: ubi arguens de ſufficientia illos qui poſuerũt bonum eſſe principium,inquit,quod diminute dixerunt,quia non determinauerunt,utrum bonum ſit cauſa,ut mouẽs,aut ut ſpecies, aut ut finis,non meminit autẽ de materia,quia uidit quod in materia nulla eſt bonitas ratione ſui,& fuit bene notatũ ibi per diuum Tho.bonum autem poteſt cõpetere tribus cauſis,quia ut amatum cõpetit fini.12. Metaphy.tex. com. 36.ut largiens competit efficienti.3.Phy.11.ut autẽ eſt uniuocum habet rationem formæ.7.Meta.28.& 4. Meta.text. com.4.}unde lucidiſſimus The.in 1.Phyſicæ auſcul.ſuper tex.81.inquit loquẽs de prima materia,ſed cur ſuſcipit uicibus formas.quia appetẽs eſt diuinitatis,& deſpiciens boni.uoco autem diuinum,& bonum primá formam, & primá cauſam quo referuntur collimãtq; omnia,& cui quęq;

Themi. aurea ſententia.

H res tendit fieri quam ſimillima quantũ poteſt , poteſt autẽ quantum natura cõceditur,ea uero appetitio,quoniá modo eſt in materia,profecto ueriſſimum puto ꝙ dicitur prouidentiam fuiſſe , quæ & turpi deſiderium honeſtatis , & egenti opulentie,quantum ſit ſatis inieceriṫ.eandem fermè ſñiam habet Ariſt.in 2.de Aĩa in tex.cõ.34.ubi ſcribit : Naturaliſſimum.n.opus uiuentibus eſt quæcunq; perfecta , & non orbata,aut generationẽ ſpontaneã habentia facere tale alterum quale ipſum,animal quidem animal,planta autem plantarum,& reddit cauſam quatenus ipſo ſempiterno,& diuino eſſe participent,ſecundũ ꝙ poſſunt:omnia n. illud appetunt & illius cauſæ agunt omnia quæcũq; agũt ſecũdũ naturam unde non eſt eſſe abſolute quod habet rationem appetibilis,ſed eſſe actuale,& diuinũ,nã tale habet rationẽ boni,unde ut inquit Ariſt.in princi.lib.Ethic. Bene oſtenderunt bonũ eſſe quod omnia appetunt.nihil autem refert,ut inquit Phus in 2.Phyſicæ auſcul.in tex.cõ.31.aliquid bonũ eſſe,uel uideri bonũ,nã ut inquit Comm.ibi in cõ.dixit hoc,ut deſcriptio ſit cõis rebus uoluntariis , & naturalibus,qm̃ ultimũ intentum in rebus uoluntariis multo

I ties uidetur bonũ,& nõ eſt in rei ueritate,intẽtũ uero in rebus naturalibus eſt bonũ uerum.& ratio huius,ut mihi uidetur,ꝙ ideo ſemper bonũ intentũ a natura eſt bonum,uerũ quia ubi ſcribit Cõ.in 12.Primæ phiæ,in com. 18. opus naturæ dirigitur ab intelligentia non errãte,licet in ſe non cognoſcat agens naturale,tamen dirigitur ad finem ſuum ab intelligentia non errãte , ſicut enim ſagitta tendit in ſignum præfixũ,licet non cognoſcat,dirigitur tamen ad illud ab ipſo proiiciente,ſed agens uoluntarium dirigitur a ratione cui plerunq; põt contingere,immo cui de facto,ut plurimum error permiſcetur,ideo bonum tale eſt qñq; in apparentia.& non in exiſtentia,nã ut Poeta inquit,per pauci ſunt qui poſſunt dignoſcere uera bona,atque illis multum diuerſa remota Erroris nebula.& propter hoc igitur contingit ꝙ appetitus naturalis ſemper eſt reſpectu boni ueri,quia dirigitur in intelligentia,& prouidentia Dei,qui falli non poteſt,& ideo dicit Ariſt.in 2.Cœli,& mundi , in tex.cõ.34.ꝙ natura ſemper de poſſibilibus facit quod melius eſt:omne igitur quod mouet appetitum,bonũ eſt , aut uerum,aut apparens bonum,unde Ariſt.3.de Anima, tex. cõ.51.inquit ſemper quidẽ mouet appetibile , ſed hoc eſt bonum,aut apparens bonum,non autem omne,ſed actuale bonum,actuale enim eſt contingens,& aliter ſe habere.

Quamobrẽ appetitus naturalis ſuper ſit ueri boni . electiuus uero ut plurimũ nõ ueri.

Solutio pulchræ quæſtionis.

Et ex his patere poteſt ſolutio.q.quæ plerunq; agitari conſueuit,an non eſſe poteſt appeti ab aliquo appetitu a ratione regulato in quo magis eligere quis habeat nõ eſſe, quã miſerum eſſe,& eſt.q.mota per Henricum de Gandauo in quolibeto primo.q.20.& tãdem diſtinguit de duplici malo pœnæ,& culpæ,& inquit,iuxta doctrinam Auguſtini in lib.3.de Libero arbitrio,ꝙ uoluntas poteſt conſiderari, ut natura.& ut ſic non poteſt magis appetere non eſſe.quam miſerum eſſe miſeria pœnæ,quia non eſſe ſimpliciter non habet rationem appetibilis,unde inquit,immo eſſe ſolum modo qualecũq; ſit etiam ſi ſit pœnale magis appetit.quã non eſſe,licet enim unum eſſe magis appetat quã aliud eſſe.ut eſſe non pœnale quã pœnale nõ eſſe,tamẽ nunquam oĩno eligit,non enim odit eſſe pœnale niſi propter naturale deſideriũ getis:quę nõ nihil eſt,ſed aliquid eſt,& ideo dicit,ſiquis dixerit non eſſe,quã miſerũ eſſe,ſe malle,reſpondebo,mentiris,quia cum miſer eſſe nolis,eſſe,uis tamen.Si uero uoluntas eligat aliquid ut deliberatiua,tũc ſubdiſtinguit,aut enim uoluntas eſt regula a ratione recta,aut falſo errore decepta.primo modo diſtingui poteſt de non eſſe, quia ipſum de non eſſe præpoſitum,aut eſt non eſſe ſimpliciter:& ſic adhuc non poteſt plus eligere non eſſe,quã eſſe pœnale,quia ut dictum eſt ipſum nõ eſſe ſimpliciter nihil habet in ſe eligibilis:recta ratio nihil eligit niſi ſecundũ ſe eligibile. Aut eſt non eſſe in uno ſtatu propter eſſe melius quod expectatur in alio ſtatu,ſecundũ ꝙ Apoſtolus cupiebat diſſolui,& eſse cum Chriſto,magis eligens non eſſe in uita iſta,quã eſſe propter bonum quod expectabat in alia uita,ſicut econuerſo,mali magis eligũt eſſe hic in miſeria

Opinio Henrici de Gã. da. & Leati Aug.

K

L quam non eſſe,quia maiorem miſeriam timent incurrere in alia uita.Si autem uoluntas fuerit falſo errore decepta, & hoc circa ipſum non eſſe tãquam eligibile a ratione acceptũ,hoc contingit dupliciter,aut enim iſta deceptio contingit circa nõ eſſe in uno ſtatu propter eſſe melius in alio ſtatu,ſicut contingit de illis,ut inquit Aug.qui urgente miſeria ſeſe interimunt eo ꝙ confugiunt ubi melius ſibi fore putauerint,aut cõtingit circa ipſum nõ eſſe ſimpliciter putando non eſſe,eſſe quoddam eligibile plus ipſo eſſe pœnali,& hoc propter ipſius rationis obnubilationem ex pœnæ perturbatione,qui enim ut dicit Augu.urgente malitia pœnali ſeſe interimunt,ſi nullũ ſe futurum eſſe omnimode crediderint,falſa eſt electio nihil eligentis.nam ſi eligit non eſſe profecto ſi nihil eligerẽ,& ſi nolit reſpondere cõuincitur hoc modo,Cato impatiẽs ſubiici Cæſari ſeipſum occidit.& multa alia quæ in hoc conſiſtunt,loquendo igitur de non eſſe abſolute,nõ eſt magis eligendum a uoluntate a ratione recta regulata quã miſerum eſſe.Tamen beatus Doctor in 4.Sñiarũ,& in tertia parte ſummæ.q.98.de uoluntate & intellectu damnatorũ,art.2.ubi quærit utrum dãnati recta ratione uellent non eſſe.Reſpondẽdo inquit,

Opinio Diui Thomæ

M ꝙ non eſſe dupliciter cõſiderari poteſt. Vno modo ſecundum ſe,& ſic nullo modo eſt appetibile cum non habet rationem boni,ſed ſit boni pura priuatio.Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt ablatiuum pœnalis uitę,ſeu alicuius miſeriæ,& ſic non eſſe accipit rationem boni, carere enim malo eſt quoddam bonum,ut dicit Ariſto.in 5.Ethi. & per hunc modum melius ex dãnatis non eſſe quam miſeros eſſe.Vnde Matthæi.26.bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille,& Hieremiæ.20.ſuper illud,Maledicta dies in qua natus ſum dicit gloſſa Hiero.Melius eſt non eſſe quam male,per ſe autem non eſſe nõ eſt eligibile, ſed per accidens,inquantũ eſt miſeriæ terminatiuum.Quod enim dicitur ꝙ eſſe,& uiuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantum ad malam uitã,& corruptam,& eam quæ eſt in triſtitiis,ut dicit Phus in 9. Ethi. cõ.11.inquit enim, Viuere autẽ diffiniunt animalibus quidẽ potentia ſenſus,hominibus uero ſenſus, & intellectus , potentia uero ad operationem refertur,ſed principale in operatione eſt,uidetur autẽ uiuere principale eſſe ſentire, uel intelligere uiuere autẽ per ſe ipſum bonũ eſt ac iocundum,determinatũ uero natura eſt bonum,quod autẽ natura bonũ eſt id & bono uiro, quapropter uideretur omnibus eſſe iocũdum,nec uero accipere oportet prauã uitam neq; corruptam,neq; in doloribus poſitam,ubi manifeſte ſecundũ Phm non quælibet uita eſt expetibilis,ſed quę eſt

sine

A ſine triſtitia, & dolore. Vnde animaduerte, & conſidera, ꝙ aliud eſt loqui de eſſe, & bono ſimpliciter, & generaliter, et aliud eſt loqui de tale eſſe, quod unicuiq; proprium eſt, unde nõ eſt dubiũ ꝙ eſſe ſimpliciter eſt melius, quã non eſſe. ut dicitur in. 2. de Generatio. & corrup. tex. cõ. 59. & non eſt dubium ꝙ loquendo de appetitu naturali quod eſſe naturaliter appetitur, quia tale eſt participatio prima entibus cõicata a primo principio, ut dicit auctor de cauſis. & ſententia Philoſophi, primo Cœli, & mundi, tex. com. 100. Si loquamur autẽ de appetitu intellectiuo regulato a ratiõe recta per ſe, iſte fertur in eſſe perfectum ſecundum propriã rationem conuenientẽ ſuæ naturę, nullus enim tali appetitu appetit per ſe uitam prauã, aut in doloribus, & triſtitia conſtitutam, immo per accidẽs poteſt, ut ſic appetere non eſſe inquantum eſt terminatiuum miſeriæ, & triſtitiæ, quia cum proprium uniuſcuiuſq; noſtrum eſſe neceſſario ſit terminatum, nam mors, ut inquit Cõmen. in prologo primi Phy. accidit ex neceſſitate hylæ ſiue materiæ, præſtat uiuere per paruum tempus ſecũdum perfectam uitam quæ debetur homini ſecundum uirtutem, quã uiuere per longum tempus in triſtitia, & in miſeria, ſicut contingit hominibus uitioſam, & prauam uitam agẽtibus, uita enim iſtis data eſt in ſupplicium, nec male facientibus poteſt uerũ gaudium aut delectatio uera cõtingere, unde Salomõ ſapiẽtiſſimus inquit, Cognouit ꝙ non eſt homini melius, quã benefacere

B & gaudere in uia ſua, poſuit autem prius benefacere, quia male uiuenti non contingit gaudium, non enim curat Sapiẽs a ratione recta regulatus, quanta futura ſit uita, ſed de ſola qualitate conſiderat. Reuertamur igitur & dicamus ꝙ bonitas, & perfectio eſt paſſio per ſe entis extra animã exiſtentis in actu, nam entia intantum participant de bonitate inquantum participant de actualitate. Subtilis doctor q̃nq; dixit ꝙ bonitas, ſeu quantitas uirtualis non cõuenit niſi entitati quiditatiuæ, & q̃nq; dixit ꝙ nõ competit niſi entitati abſolutæ, hoc autem ſatis pro nobis quãtũ ad illud quod diximus, ꝙ bonitas primo non fluit a ratiõe præciſa entis licet omne ens bonũ ſit, ſed a ratione entis in actu inquantum in actu, & hoc teneo. * {Adde pro hoc auctoritatem Philoſophi, 2. Phy. te. com. 74. ubi etiam Cõmen. inquit ꝙ nobilitas non accidit formæ inquantum formam ſequitur nobilitas entis, ſed inquantum forma eſt finis.} *

Sũma limitationis.

Sco. in. 5. q. quolibetorũ in fine.

ADDI.

Propõ. 49.

Entia omnia aut ſunt ſubſtantiæ, aut accidentia, aut uiæ ad eſſe iſtorum, & ſunt uniuerſaliter tranſmutatio.

PROPOSITIO iſta eſt Auerr. primo Cœli, com. 1. ubi aduerte quod ut inquit Commen. in. 2. Phyſicæ auſcul. commen. 4. ſubſtantia & accidens ſunt de differentiis

C entis, ubi ſcire debes ꝙ Ariſto. poſtea quã in. 5. Meta. diuiſit ens in ens ſecũdum ſe, & in ens ſecundũ accidens, & in ens in anima, & in ens extra animam, deinde ens ſecũdum ſe, & extra animam diuiſit in decem Prædicamẽta, ut patet in te. cõ. 13. & 14. Et in. 6. Primæ phiæ, poſtea quam abiecit a ſua conſideratione ens per accidens, quia nõ habet cauſas terminatas per quas ſcientia de ipſo haberi poſſit, & abiecit ens in anima, quia eſt diminutum, uerũ tale ens per ſe, & extra animam diuiſit in decem prædicamenta, ſicut patet in te. com. 4 ibidẽ. & in principio. 7. Et propter æquiuocationem quæ eſt cauſa cõfuſionis, & erroris, animaduerte ꝙ ens multis modis diuidi poteſt ſecundum uarias apprehenſiones, & modos diuerſos concipiendi, nam q̃nq; ens diuiditur, ut dicitur de omnibus quomodocũq; & qualitercũq;, ita ꝙ dicitur, tam de entibus in anima, quã de entibus extra animam, & de ſubſtantia, & de accidente, & de priuationibus, & negationibus: & iſta diuiſio entis tranſcẽdentiſſime ſumpti, & in hac ſignificatione diuiſit ens Ariſ. in. 4. Primæ phiæ in tex. cõ. 2. unde Com. uult ibi in com. quod dicatur etiam de. 2. intellectis, id eſt de ſecundis intẽtionibus quæ ſunt res logicæ, nam Ariſt. ibi uult ꝙ dicatur indifferenter, tam in affirmationibus, quã etiam de negationibus, & priuationibus intantum ꝙ aliqui auſi ſunt dicere, ꝙ ens in illa maxima cõmunitate ſit ſubiectũ adæquatum

Ens multis modis diuidi poteſt.

in Metaphyſica, quod quidẽ nullo pacto ſtare poteſt, quia D ut ſcribit Auer. in. 7. Philoſophiæ, in com. 15. nomina quę dicuntur de affirmatione, & negatione, dicũtur pure æquiuoce. manifeſtum eſt autẽ ꝙ nullum pure æquiuocum, eſt ſubiectum in aliqua ſcientia, & ideo dicimus nos ꝙ illa diuiſio qua ens diuiditur in ens in anima, & in ens extra animam, & in affirmationem, & negationem, eſt diuiſio uocis ęquiuocę in ſua æquiuocata, enti enim in anima, & enti extra animam non correſpondet conceptus per ſe unus, nec uniuoce, nec analogicè dictus, quicquid dicat Franciſcus de Mayrone ſuper hoc. Sunt iterum aliquæ diuiſiones entis, ſecundum ꝙ ens cadit ſub opere animæ, & ſic ens prima ſui diuiſione diuiditur in res quæ ſunt noſtra opera, & in res quæ non ſunt noſtra opera. Vnde Auicen. dicit in principio ſuæ logicæ & in principio ſuæ Metaphyſicæ, ꝙ res abſolute ſumpta diuiditur in ſubſtantiam, & accidens, ſicut & ens, ſed res ut de ea habetur ſcientia prima ſui diuiſiõe diuiditur in res quæ ſunt noſtra opera de quibus ſunt ſcientiæ actiuæ, & in res quę non ſunt noſtra opera ut ſunt ſcientiæ ſpeculatiuæ, & hoc etiam eſt de mente Auer. in. 2. Phyſicæ auſcultationis in com. 71. inquit enim cum ens diuiditur ſecundum conſiderationem demõſtratiuam, intrabit una natura in duas artes dando intelligere aliquas eſſe diuiſiones entis ſecundum ꝙ de ente ſcientia, ꝙ demonſtrationem haberi poteſt. Similiter etiam ens ut cadit ſub opere animæ diuiditur in ens per ſe, & in ens per accidẽs quia iſta eſt diuiſio logicalis penes modos prædicãdi per ſe, uel per accidens, quædam enim prædicata per ſe dicuntur de ſubiectis, ut prædicata primi, & ſecundi modi dicẽdi per ſe. Et quædam dicuntur per accidens, nam quæcũq; neutraliter inſunt, accidentia ſunt, ut patet primo Poſteri. licet enim huiuſmodi diuiſio ponatur in Metaphyſica, eſt tamen logicalis, appropriata tamen Metaphyſi. Nam ut ſcribit Commen. primo Phyſi. com. 35. Logica uſitatur in ſcientiis duobus modis, aut ſecundum, ꝙ eſt inſtrumentũ diſtinguens uerum a falſo, & hic eſt modus proprius, aut ſecundũ ꝙ declarata in ea accipiuntur pro maximis in deſtruendo, aut conſtruendo aliquid, & iſta conſideratio cũ uſitatur in artibus particularibus eſt nõ propria, in arte autem uniuerſali, ſcilicet in Prima philoſophia eſt propria, ꝙ pro tanto dixit logicam ſecundo modo ſumptam eum uſitatur in ſcientia diuina eſſe propriam illi, quia iſtæ ſcientiæ communicant in uniuerſalitate conſideratorum, nam circa idem uerſatur Dialecticus, Metaphyſicus, & Sophiſta: patet. 4. Meta. tex. com. 3. & iſta eſt opinio eius etiam in. 7. Metaphy. comen. 2. Et eadem ſententiam habet in. 3. Met. com. primo, ubi dat cauſam quare omnes quæſtiones examinabiles per rationes dialecticas ad utranque partem in ſcientia Diuina fuerunt in una parte illius ſciẽtiæ introductæ, uidelicet in. 3. Metaphyſic. non ſic autem contingit in aliis ſciẽtiis, & dicit ꝙ hoc fuit, ideo quia communicat in uniuerſalitate conſiderationis cum ſcientia Dialectica, & ideo debuit eſſe pars illius ſcientiæ, & ita dicit in ſimili in 5. Metaphyſi. in com. 1. & animaduerte ꝙ hoc eſt multum difficile in ſciẽtia obſeruare huiuſmodi mixturas, nam ſcientiæ ſunt mixtim traditæ, unde alia ſine dubio eſt diuiſio entis in ſubſtantia & accidens, & alia eſt qua diuiditur ens in ens ſecundum ſe, & in ens ſecundum accidens, nam prima eſt diuiſio entis extra animam abſolute ſumpti, ſed ſecunda eſt diuiſio entis ut cadit ſub opere animæ penes alium, & alium modum prædicãdi. Et ſimiliter eſt diuiſio entis in ens complexum, & in ens incomplexum, & multæ conſimiles quæ per ſe, & directe pertinent ad artificem rationalem, licet etiam appropriari poſſunt in ſcientia Diuina propter uniuerſalitatem conſiderationis ſicut prædictum eſt. Sed diuiſiones entis realis, & ad artificem realem per ſe ſpectantes, ut eſt Diuinus, ſunt tres: Prima eſt qua diuiditur in ſubſtantiam, & accidens, Secũda eſt qua dicitur per potentiam & actum, Tertia eſt qua diuiditur per unum & multa, & iuxta iſtas tres primas entis diuiſiones ſcientia Diuina prima ſui ſui diuiſione diuiditur in tres partes. In prima agit de prima diuiſione entis in ſubſtantiam, & ac-

ADDI. Hoc idẽ habet Cõ. in. 2. Phy. c. 4. ꝙ ſubſtãtia et accidens ſunt dĩfẽ entis ſecundũ ꝙ ens.

E

Logica dupliciter uſitatur.

F

Tres entis realis diuiſiones pñg.

Metaphorica diuiſio.

G cidens,& iſta abſoluitur in 7.& 8.Primæ philoſophiæ. un
de iſti libri appellantur tractatus de Subſtantia,& de Ente:
ut patet per Philoſophum in principio.9. Primæ philoſo
phiæ.Secunda uero pars tractat de diuiſione entis prima;
quæ eſt per potentiam & actum,& iſta abſoluitur in 9.Pri
mæ philoſophię.Tertia uero pars tractat de prima diuiſio
ne entis,quę eſt per unum,& multa & iſta abſoluitur in 10.
primæ philoſophiæ,& iſta eſt ſententia Aue. in ſuo prolo
go ſuper.7.Meta.ita ꝙ uult omnes alios libros ante ſepti
mum eſſe pręparatorios.Et nota ꝙ omnes iſtę tres diuiſio
nes ſunt entis extra animã,& omnes ſunt primę in ſuo ge
nere,nam ſicut alias dixi,quemadmodum ſunt decẽ gene
ra generaliſſima,tanquam decem prima rerum principia,
ut inquit Porphyrius in ca.de ſpecie,& unumquodq; gene
raliſſimum eſt primum in ſuo genere,ſic unaquæq; ex iſtis
diuiſionibus entis eſt prima in ſuo ordine , unde loquẽdo
de prima diuiſione entis quæ eſt per quiditates,iſta eſt pri
ma qua diuiditur ens extra animam in ſubſtãtiam,& acci
dens,unde iſta eſt diuiſio entis abſolute ſumpti,& nõ cadit
ſub opere animæ,ut dicit Aui.nam omne ens extra ani
mam,aut eſt ſubſtantia,aut eſt accidens.Diuiſio autẽ entis
per potentiam & actũ eſt prima inter diuiſiones entis quæ
dantur per relatiue oppoſita,ſic enim actus & potẽtia ſunt
primæ entis differentiæ,& ſunt ualde oppoſitæ, & circuũt
H omne genus:opponuntur enim relatiue,ut patet.9.Primæ
phiæ.in tex.cõ.11.unde omne ens extra animã,aut eſt ſub
ſtantia,aut accidens,& omnis ſubſtãtia uel accidẽs,aut eſt
Diuiſiones entis multiplices. actu,aut eſt potentia.Diuiſio autẽ entis per unum,& mul
ta eſt prima inter diuiſiones,quæ dantur per priuatiue op
poſita.Pro quo animaduerte,ꝙ diuiſiones entis ſunt mul
tiplices,aliquæ enim ſunt per differẽtias ſubſtãtiales,intel
ligendo per differentias ſubſtãtiales quiditates,ſeu partes
ſubiectiuas,in quas diuiditur ens,ſicut eſt ſubſtantia & acci
dens,ſic loquitur Auer.in 2.Phy.cõ.4.dum dixit ꝙ ſubſtan
tia,& accidens ſunt de primis differentiis entis aliquæ ue
ro ſunt per relationes,aliquæ per priuationes & habitus,
ut teſtatur Cõ.in 3.diſp.in lib.Deſtructionum in ſolutione
14.dubii,unde unum & multa opponuntur priuatiue ſecũ
dum Com.10.Meta.com.8. Nam unum nõ ſuperaddit ni
ſi in diuiſionẽ ſupra ipſum ens,ut dicit etiam.4.Meta.cõ.3.
unde cum omnia cõtraria habeant reduci ad priuatiue op
poſita.ſemper enim unum contrariorũ ſe habet,ut habitus
& reliquum ut priuatio:ut dicitur.10.Meta.tex.cõ.15.pro
hoc facit auctoritas Philoſophi in 4.Meta.in tex.cõ.4.ubi
Ariſto.habet in tex.fere autem referũtur omnia contraria
ad principium illud.ſ.ad unũ quod bene etiam pondera
uit btũs Thomas in 4.Meta.in lectione 2.ſuper expoſitio
I ne text.cõ.4.unde ſignificatio unitatis entis eſt ſignificatio
priuatiua:ut dicit Auer.in locis adductis.unum enim cum
conſequatur ens,& addat modum qui eſt priuatio diuiſio
nis ratione talis modi opponitur multitudini,& illi nõ op
ponitur ens,& ſic unũ diuidit ipſum ens ſed alia & alia ra
Quomodo unum diuidit ens & conuertitur cum ente tione,nam ut ſignificat naturã eandem ſic conuertitur cũ
ente,& adęquatus illi ſed ut addit modũ in diuiſione ſic
opponitur multitudini,& ſic ſit entis diuiſiuum, ſicut bene
notauit magnus Alber.4.Meta.trac.1.ca.5. Redeamus igi
tur ad declarationem propoſiti Theorematis,& dicamus
ꝙ omnia entia uidelicet extra animã,aut sũt ſubſtãtiæ,aut
ſunt accidentia,aut ſunt uia ad eſſe iſtorũ , & uniuerſaliter
ſunt trãſmutatio,ubi animaduerte unum quod eſt ſubtile
ualde,ꝙ licet ſecundũ rem non detur mediũ inter ſubſtan
tia,& accidẽs,tamẽ bene poteſt dari mediũ ſecundũ ratio
nem formaliter loquendo.quia uia ad ſubſtantiam forma
liter loquendo,non eſt ſubſtãtia.nec uia ad accidẽs forma
liter eſt accidens,unde Com.3.Phy.cõ.4.ſcribit,ꝙ motus li
cet dum conſideratur inquantum nõ differt a perfectione
ad quã uadit ad ſecundũ magis, & minus, neceſſe eſt ut ſit
de genere illius perfectionis , motus enim nihil aliud eſt
quã generatio partis.poſt aliam illius perfectionis ad quã
intendit motus,donec perficiatur & ſit in actu. unde neceſ
ſe eſt ut motus qui eſt in ſubſtãtia inueniatur in genere ſub
ſtantiæ,& motus qui eſt,in quantitate in genere quãtitatis.

Et ſimiliter qui eſt in ubi,& qualitate,tamen motus ſecun K
dum ꝙ eſt uia ad perfectionẽ quę eſt alia ab ipſa perfectio
ne,neceſſe eſt ut ſit genus per ſe,uia enim ad rem eſt aliud
ab ipſa re formaliter loquendo,ſic enim ſedatur contradi
ctio in cõ.9.5.Phyſi.ubi uidetur dicere oppoſitum,ut alias
declarauit,ſic igitur licet ſecũdum rem nihil mediet inter
ſubſtantiam,& accidẽs,poteſt tamen aliquid mediare ſecũ
dum rationẽ formalẽ,& hoc etiam affirmat Albertus co Alber. Ma.
gnomẽto magnus ſuper.5.Phy.in expõne tex.cõ.1.ubi di
cit ꝙ aliud eſt cum cõſideratur res oppoſitæ quæ ſunt ſub
ſtantia,& accidens,& per ſe,& per accidens,& aliud dum
conſiderantur modi ſubſtantię,& modi accidẽtis,& modi
eius quod eſt per ſe,& modi eius quod eſt per accidens,in
rebus enim nihil eſt mediũ,ſed in modis accidẽtis,& eius
quod eſt per acidens nihil prohibet aliquid eſſe uicinius
ſubſtantiæ,& in modis ſubſtantiæ aliquid eſſe uicinius ac
cidẽti,unde etiam differẽtia ſubſtantialis licet ſecundũ rẽ
ſit ſubſtantia,habet tamẽ modum qualitatis,nã inter alias
acceptiones qualis enumeratur differentia ſubſtantialis,ut
patet in 5.Primæ philoſophiæ,in cap.de quali , & genera
accidentiũ,licet ſecundũ rẽ ſint accidentia , habent tamen
modum ſubſtantiæ,quia prędicantur in quid & per modũ
per ſe ſtantis.unde Ariſto.1.Topi.cap.7.ſcribit,quando co
lore albo poſito dixerit,ꝙ poſitum eſt album , uel colorẽ
quid eſt dicit,& quale ſignificat.ſimiliter autem & ſibi cubi
tali magnitudine poſita dixerit, ꝙ poſitum eſt bicubitalẽ L
magnitudinem eſſe.& quid eſt dicit,& quantum ſignificat.
Et ex hoc incidentaliter defendere poſſumus Auer.ab ar
gumentis diui Tho.de formis elementalibus,de quibus te
nuit.3.Cœli,& mundi,cõ.67.ꝙ intendũtur & remittũtur Rñſio diui Tho.aduerſus Auer.
in ſubſtantiis ſuis nedum in ſuis qualitatibus,& quod ſunt
mediæ inter ſubſtantiã & accidens,ſunt enim imperfectiſſi
mæ utpote primæ materiæ propinquiſſimæ,ſed inquit di
uus Tho.in primo de Genera.& corrup.in expoſitione, &
digreſſione ſuper tex.cõ.4.ꝙ iſta opinio eſt impoſſibilis.
Primo quidem quia eſſe aliquid medium inter ſubſtantiã
& accidens eſt omnino impoſſibile,eſſet enim aliquid me
dium inter affirmationem & negationem.proprium enim
accidentis eſt in ſubiecto eſſe,ſubſtãtię uero in ſubiecto nõ
eſſe,formæ quidẽ ſubſtantiales ſunt in materia,ſed non in
ſubiecto,nam ſubiectum eſt hoc aliquid,forma autem ſub
ſtantialis eſt quæ facit hoc aliquid,non autem præſuppo
nit ipſum.Amplius ridiculũ eſt dicere medium eſſe inter
ea quæ nõ ſunt unius generis,ut probatur,in 10.Meta.me
dium enim & extrema ex eodem genere eſſe oportet: ni
hil ergo medium eſſe poteſt inter ſubſtantiam,& accidẽs,
unde impoſſibile eſt formas elementorum ſuſcipere ma
gis,& minus,omnis enim forma recipiẽs magis & minus M
eſt diuiſibilis per accidẽs,inquantum ſubiectum poteſt eã
participare,uel magis,uel minus,ſecundũ autẽ id quo eſſe
diuiſibile,uel per accidens,uel per ſe contingit eſſe motũ
continuum,ut patet in 6.Phy.ſi igitur formæ ſubſtantiales
elementorum ſuſcipiunt magis,&minus tã generatio quã
corruptio erit motus continuus,quod eſt impoſſibile , nã
motus continuus non eſt niſi in tribus prædicamentis.ſ.in
quantitate qualitate,& ubi. Dicimus nos pro defenſione Defenſio Auer.
Auer.ꝙ formæ elementales ſecundũ rem ſunt ſubſtãtiæ,ta
men participant modũ aliquem accidentis,ſicut differẽtia
ſubſtãtialis ſecũdũ rem eſt ſubſtãtia,tamẽ participat motũ
qualitatis,quia in quale ꝑdicatur inter res, igitur quæ ſunt
ſubſtãtia,& accidẽs,nihil mediat,quia omne ens extra ani
mam,aut eſt ſubſtantia,aut accidens,tamen in modis ſub
ſtantiæ aliquid eſſe poteſt uicinius accidẽti,ſicut in modis
accidẽtis aliquid eſt uicinius ſubſtantiæ.multa enim uerifi
cãtur ſecundum rationẽ abſtrahentẽ in qua nõ eſt menda
cium.2.Phyſicæ auſcul.tex.cõ.18.quæ tamen non ſunt di
uiſa in eſſe,nã ut ſcribit Auer.12. Diuinorũ, cõ.39. intelle
ctus natus eſt diuidere ea q̃ ſunt adunata in eſſe . Nec illo
modo ſequitur dari medium inter affirmationem,& nega
tionẽ,quia negatio inhærendi non cõſtituit intellectũ ſub
ſtantiæ,nec affirmatio intellectum accidẽtis quantum ad
inhærere,ut ſcribit Aui.in ſecũdo ſuę primę Philoſophię.

Amplius

Medium dupliciter.

A Amplins autem medium apud Philoſophos eſt duobus modis ſecundum comparationem, & ſecundum compoſitionem ex extremis, ſic enim primo modo dicimus aerē & aquam eſſe media inter graue ſimpliciter & leue ſimpliciter non ſecundum compoſitionem, ſicut rubeum eſt medium inter album & nigrum: accideret enim ut aqua & aer cōponantur ex igne & terra, ſed hoc intelligendū eſt, ut ſcribit in quarto Cœli & mūdi in cōmen. 29. ubi innuit iſtam diuiſionem de duplici medio, ꝙ duæ potentiæ exiſtunt in eis ſecundum comparationem, ex quo non ſequitur ut ſint compoſita. Aqua enim non dicitur leuis niſi in comparatione ad locum terræ. Et grauis ſecundum comparationem ad aerem, unde ipſa in ſe habet unam uaturā ſimplicem, quēadmodum de aliqua re dicitur ipſam eſſe dextram & ſiniſtram in reſpectu diuerſorum. & ipſa in ſe habet unam naturam ſimplicem & non compoſitam. Media uero quæ non dicuntur ſecundū comparationem, ſunt compoſita ex extremis contrariis. Et per hanc diſtinctionem patet ſolutio ad obiectionem primam Sancti Thomæ. quia formę elementales ſunt media ſecundum ſimilitudinem inter ſubſtantiam & accidens, quia in aliquibus aſſimilantur accidentibus propter ſui imperfectionem, uidelicet pro quanto intenduntur & remittuntur in gradu ſuæ ſubſtantialitatis, licet ſecundum rem ſint ſubſtantiæ.

B Et per hoc patet etiam ad aliud, quando enim dicitur ꝙ media ſunt eiuſdem generis cum extremis, hoc habet ueritatem de mediis quæ ſine comparatione dicūtur, immo ſunt formaliter compoſita ex extremis, & ita argumētum peccat per fallaciam æquiuocationis, ſi bene aduertis. Ad illud autem in quo dicit ꝙ in forma elemētali eſſet uerus motus & continuus ſi talis forma eſt diuiſibilis & partibilis. Reſpondetur ꝙ argumentum peccat per fallaciam cōſequentis, quia ad hoc ꝙ in aliqua forma ſit per ſe motus continuus non ſufficit ꝙ illa ſit diuiſibilis, ſed oportet ꝙ ſubiectum trāſmutationis, per quam acquiritur illa forma ſit ens in actu: ut dicitur in. 5. Phy. tex. com. 8. unde licet motus diſtinguatur a mutatione & per terminos & per ſubiecta, quia primi termini motus ſunt affirmati, ſed primi termini generationis ſunt priuatio & forma, ſubiectum uero motus eſt in actu, ſed ſubiectum generationis eſt in potentia, quia quod mouetur eſt, & ꝙ generatur non eſt, diſtinctio tamen per ſubiecta ſecundum doctrinam Auer. in loco præallegato. 5. Phy. eſt magis per intrinſeca quam quæ eſt ex parte terminorum, licet Scotus in hoc diſſentiat & beatus Thomas in primo Cœli & mundi, quia igitur ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis elementorum eſt

C prima materia, ut dicit Ariſt. in primo de Generatione, & corruptione, in tex. cō. 24. quæ ſecundum ſe eſt in potentia ad quamlibet formam: ideo non ſequitur ꝙ illa trāſmutatio ſit uerus & continuus motus: immo ſtat aliquam formam per ſe diuiſibilem non acquiri per motum continuum, ſicut patet de motu augmenti, ut declarat Auer. in. 3. Phyſi. com. 6. & in 8. Phyſi. com. 33. Et animaduerte ꝙ in uia eius conſequenter loquendo ſicut dicimus formas elemētales eſſe medias inter ſubſtantiam & accidens, pariformiter dicere debemus ꝙ modus ille tranſmutationis, quo acquirūtur non eſt uera generatio ſubſtantialis nec uerus motus, ſed eſt quaſi medius inter generationem & motum, quia idem eſt iudicium de uia & de termino, ut dicit Commen. in. 5. Phyſi. commen. 9. ſic igitur intellexiſti quomodo inter ſubſtantiam & accidens datur medium.

Subtile dictum.

Expoſitiones modernorum.

Quod autem Moderni dicere uoluerunt ſuper hoc quod ſubſtantia & accidens dupliciter ſumi poſſunt tranſcendenter, uidelicet prædicamentaliter, & tunc dicunt ꝙ inter ſubſtantiam & accidens prædicamentaliter ſumpta motus eſt medium, quia non eſt ſubſtantia neq; accidens ſed eſt uia ad utrūq; hoc quidem dicunt Auer. intellexiſſe in propoſita propoſitione. Si uero ſumantur ſubſtantia & accidens tranſcendenter, ſic ſunt oppoſita immediata, & tranſmutatio eſt accidens illo modo.

Impugnatio.

Sed iſta ſolutio non eſt de mente Auerro. quia tunc ſequeretur ſecundum iſtam gloſſam, quod

D formæ non ſunt in prædicamento niſi inquantum ſunt habitus quieſcentes, & cum motus non poteſt eſſe ſpecies quieſcentis, ſic motus formaliter non erit in prædicamēto ſed ſi dicitur eſſe in Prædicamento erit ſolummodo ratione materiæ & termini motus. & iſta erat opinio Auic. quæ late impugnatur per Auer. in. 5. Phy. com. 9.

Poſitio propria.

Dicas igitur ꝙ licet ſecundum rem quicquid eſt, eſt aut ſubſtantia aut accidens, tamen ſecundum modum & rationē poteſt inueniri medium, quia aliquid ſecundum rem exiſtēs ſubſtantia, poteſt habere & participare aliquem modum accidentis, & ut poſſis bene hoc capere, manuducā intellectū tuum per quoddam ſimile, certum eſt ꝙ ſecundum rem ſanitas & ægritudo ſunt contraria immediata, ut dicit Ariſt. in prædicamentis, & tamen ut concipiuntur ab arte medicinæ, ſic datur medium quod eſt neutralitas, ueritas autē non contradicit ueritati, ut dicit Ariſt. in 1. Ethico. ca. 8. ſic in propoſito omnis tranſmutatio ſecundum rem ipſam, aut eſt ſubſtantia, aut eſt accidens, nam tranſmutatio ſi in ſubſtantia fuerit, eſt ſubſtantia, & ſi trāſmutatio fuerit in accidente, erit accidens quia in eodem Prędicamento per ſe eſt uia & terminus uiæ, ſeu motus & terminus motus, ut dicit Com. in. 5. Phy. cō. 9. & non differunt niſi ſicut diminutū a perfecto, tamen tranſmutatio ſecundum ſuam tranſcendentiam non eſt ſubſtantia neq; accidens, quia ratio multa poteſt præſcindere quæ non poteſt diuidere natura, uā

E animal ſecundum rationem abſtrahentem, neq; rationale, neq; irrationale eſt, & tamē omne animal in re ipſa aut eſt rationale, aut eſt irrationale. Vnde ſubtiliter rimare & ſiſte gradum hic, quod inuenies motum & tranſmutationem in ſe conſideratum habere uim tranſcendentis conceptus, nam Ariſto. ſic imaginatus eſt in tertio Phy. ubi te. cō. 4. dicit tot eſſe ſpecies motus quot ſunt ſpecies entis: unde diffinitionem motus uenatur per diuiſiones tranſcendentes potētiæ & actus, & per diuiſionem entis in decem prædicamēta ſi bene aduertis: ſic igitur ratio inuenit medium, quod non poteſt habere natura, ens enim quod diuiditur in ſubſtantiam & accidens: eſt ens extra animam abſolute ſumptum, & ſic omne extra animam ens, aut ſubſtātia, aut accidens: tamen anima poteſt conſiderare aliquid ſecūdū rationem formalem ut non eſt formaliter ſubſtantia, neq; formaliter accidens, ſed eſt uia ad utrumq;: & hoc colligitur ex propoſito Theoremate ex mente Auer.

Locus totus, & locus partis idem eſt. Propoſ. 50.

PRopoſitio iſta eſt Ariſto. in. 1. Cœli & mundi in tex. com. 19. 77. & in. 2. Cœli, 35. 92. 102. & 105. Gloſſat autem Com. iſtā propoſitionem in. 3. Phy. in commen. 52. de loco ſecundum ſpeciem non de loco ſecundum numerum, quia maior eſt locus totius quam locus partis. F *{Iſta etiam eſt gloſſa Themi. ibi. Sed aduerte quod oppoſitum ſcribitur 1. Cœli textu commen. 84. & Commen. in commen. dicit ꝙ idem numero eſt locus totius & partis, niſi eſſet ꝙ hoc eſt uerum de loco communi, & non de loco proprio, quia locus proprius eſt æqualis locato & pars non eſt equalis toti, etiam locus in actu eſt unus numero qui primo eſt totius, partes enim locantur locatione totius. Et aduerte ꝙ cum unitate ſpecifica ſtat unitas numeralis, ſicut ſol eſt unus ſpecie & unus numero, locus igitur terræ totius & partis unus numero eſt, & quia maior unitas infert numerationem etiam unus eſt ſpecie, ſed nō uniuerſaliter eſt unus ſpecie, igitur plures numero.} Habet etiam ueritatem propoſitio quando pars eſt ſeparata a ſuo toto, quia tunc ad eundem locum mouetur pars ad quem mouetur totum, aut moueretur totum ſi eſſet ſeparatum uel extra ſuum locum. Nam partibus non ſeparatis a toto non debetur locus per ſe, ſed per accidens. Animaduerte tamen hic diligenter ꝙ pars non mouetur ad locum totius, ratione qua eſt pars totius, quia tunc ubicunq; poneretur totum, mouerētur partes ſicut ferrum ad magnetem, quod tamē falſum eſt, ſed mouetur ad locum naturalem totius, qui in tali & tanta diſtantia habet quaſ-

*ADDI.

G litatem conſeruatiuam totius & cuiuslibet partis eius, unde totus aer poneretur in loco aquæ hoc caſu pars aeris non moueretur ad ſuum totum. Colligo hoc ex mente Philoſophi & Auerr.in.4.Phyſicæ auſcultationis .in text. com.42.ubi Auer.in commen.inquit.ſuper illis uerbis textus ꝙ uero graue deorſum eſt quod quid eſt ad mediū cōtinens deorſum eſt,& ipſum medium. Et dixit medium: quoniam graue non quærit hunc finem.ſ.finem aquæ niſi ſecundum ꝙ eſt medium,totius,non ſecundum ꝙ eſt finis aquæ,& ſi nō,tunc terra moueretur ad aquā ubi eſſet finis eius ſicut ferrū mouetur ad magnetem ubicunq; fuerit, & hoc non ſentitur de aqua,hoc idem confirmat Ariſto.in.4. Cœli & mundi in tex.com.22.ꝙ ſi terra eſſet ſub luna partes non mouerentur ad totum,nam ſi partes terræ mouerētur ad totā terram,non mouerentur ad totum ratione qua totum ſed ratione loci in quo totum naturaliter eſt locatum.Habet etiam ueritatem propoſitio in his quę ſunt homogenea.ut gloſſat Commen.primo Cœli com.19.Nam quæ habent eandem diffinitionem,habēt eandem formā, & quæ habent eandem formam., habent eandem actionem,& ideo fallit propoſitio in heterogeneis, quia non eſt neceſſarium ꝙ ad id,ad quod mouetur totum, moueatur pars,aut ecōtra,ſicut clarum eſt de ſe.

ADDI.* {Vnde Alex. dicit primo Cœli 84.ꝙ iſta propoſitio locum non habet
H de animalibus,quia eſſe animalis non cōſiſtit in motu ad locum naturali,ꝙ debetur partibus ex quibus conſtat,ſicut eſſe mundi conſiſtit in naturali motu primarum partium
* ex quibus conſtat,nam animal mouetur ab anima non a natura.{ Animaduerte tamen unum pulchrum hic ſecundū Philoſophos.Quod locus debetur corporibus ratione magnitudinis,ſed differentia locorum debetur eiſdem ratione qualitatis ſenſibilis.Ratio primi eſt nam cum locus ſit æqualis locato: æquale autem & inæquale ſunt quanti paſſiones,ut dicit Philoſophus in Prædicamentis ideo locus abſolute debetur corporibus ratione magnitudinis,unde Ariſto.in.4 Phyſicæ auſcultationis,in tex.com. 76.inquit ſicut enim ſi in aqua apponat aliquis cubum diſtabit tanta aqua quantus eſt cubus,& parum infra ibidem dicit quare & ſi ſeparetur ab omnibus aliis ,& neque leue, neq; graue ſit continebit æquale ſpacium,& in eadem erit quæ eſt loci & uacui parte,ubi Commen .in com . inquit, & dixit, ad hoc declarandum ꝙ impoſſibilitas penetrationis corporum accidit eis ex ſuis terminis mathematicis, non ex ſuis accidētibus ſenſibilibus,unde corpora Mathematica quæ abſtrahunt a qualitatibus ſenſibilibus ſunt in loco,nam ut ſcribitur in primo de Generatione & corruptione in tex.commen.44.locus & tactus ſunt inſeparabi-
I les a corporibus mathematicis,licet huius oppoſitum Ariſto.dicere uideatur in primo Cœli & mundi in te .cōmen. 69.ubi habet ꝙ omnia corpora quę ſunt in loco ſunt ſenſibilia,tamen Commen.ibi ſoluit iſtam contradictionem dicens,ꝙ Ariſto .intellexit conuerſam , uidelicet , ꝙ omnia corpora ſenſibilia ſunt in loco,quæ tamen expoſitio non concederetur ab Alex.qui ut ſcribit Auer.in eo in.4. Phyſi. auſcultationis,in com.43 .dixit,ꝙ non eſt impoſſibile corpus aliquod non in loco eſſe,quia locus non eſt corporis eſſentialiter,quia nō accipitur in diffinitiōe corporis,neq; corpus in diffinitione loci. Ideo aliter ſolui poteſt ,ꝙ omnia corpora quæ realiter ſunt in loco ſunt corpora ſenſibilia. Nam corpora mathematica ſunt in loco ſecundum imaginationem,ita ſcribit Comme.in quarto Phyſicæ auſcultationis,in com.47.& tertio Phyſi.commen.60.inquit quod propoſitiones Geometræ ſunt fundamenta imaginationis. De ratione igitur quanti eſt facere diſtare,& ideo locus corporibus principaliter debetur ratione quantitatis,ſed differentia locorum:puta ꝙ igni debetur locus ſurſum,terrę autem qui deorſum eſt.Hęc competunt iſtis corporibus ratione qualitatum ſenſibilium , uidelicet merito grauitatis & leuitatis.

Propõ. 52. *Vbi eſt dare maius & minus,ibi eſt dare æquale.*

FAMOSA eſt propoſitio,ſed fallit in rebus naturalibus in pleriſque caſibus , nam datur animal inæquale quantum ad perfectionem aſino ſecundum maius & minus,& tamen non eſt dare æquale:aliquod enim animal eſt magis perfectum aſino,& aliquod eſt minus perfectum & tamen non datur aliquod animal æque perfectum ſicut aſinus,nam ſpecies entium ſunt ſicut numeri , ut patet.8. Meta.tex.com.10.Similiter loquendo de magnitudine ꝓprie dicta,ſeu ſecundum modum loquendi beati Auguſtini de magnitudine molis,eſt inſtantia nam datur in rerum natura corpus maius luna,& datur corpus minus luna,nō autem datur in natura corpus æquale lunæ . Et ideo patet error illorum qui ſuper hac propoſitione fundati inquiūt dari æquale ad pondus in qualitatibus alteratiuis , patet enim ꝙ prædicta propoſitio ſi quid ueritatis cōtinet, eſt in Mathematicis,& in entibus imaginatis,nam propoſitiones eorum ſunt fundamentā imaginationis,ut dicit Auer. 3.Phy.com.30.Vnde aduerte ꝙ multę propoſitiones ſunt uerę ſecundum Mathematicam conſiderationem, quæ in ſola imaginatione conſiſtit,quæ tamen nō ſunt ueræ ſecūdum Phyſicam conſiderationem,& ut excitem intellectū tuum dabo exemplum in pleriſq; caſibus. Dicunt Mathematici ꝙ ſphæra contingit planum in puncto,ſed hoc negat Naturalis,pro hoc uide Ariſto.primo de Anima tex. com.13.ubi inquit,ſed ſicut recto inquantum rectum multa accidunt ut tāgere æneam ſphæram ſecundum punctū, non tamen tangit hoc ſeparatum rectum,inſeparabile.n.ſi quidē ſemper cum quodam corpore eſt ,ubi Com. inquit contactus uerus quem habet linea cum ſphæra,hoc enim inuenitur extra animam inquātum linea eſt in corpore& figura ſphærica in corpore , uerbi gratia inquantum linea eſt in ligno & ſphæricum in cupro . Impoſſibile eſt enim ut contingit linea ſphæram inquantum utraq; eſt abſtracta a materia niſi contactus ſit mathematicus non naturalis.idem habetur in.3. Meta.in tex.com.8 . ubi dicit Com. in com.ꝙ Geometer demonſtrat ꝙ linea recta tangit circulum in puncto,ſed linea ſenſibilis non tangit circulum ſenſibilem niſi in linea.Et ſimiliter ponit ꝙ ſphæra tangit ſuperficiem in puncto,ſed ſphæra ſenſibilis non tangit ſuperficiem ſenſibilem niſi in ſuperficie . Et ex hoc poteris diiudicare quantum defecerit in Naturalibus ſubtilis doctor in.2.Sentētiarum diſtin.2.q.9.de motu angeli,qui per argumenta facta in Mathematicis,quæ procedunt de motu imaginario,contēdit idem aſſeuerare de motibus Phyſicis.Nam licet concluſio uera ſit in ſe , non tamen in uia Peripatetica conceſſa eſt,ut patet.6.Phy .tex.com. 32 . Similiter etiam motui circulari ſecundum Phy . cōſiderationem nihil dicitur eſſe contrarium,tamen Mathematici ſequentes imaginationem in motibus circularibus imaginatis ponunt contrarietatem,unde Commen. 1 .Cœli & mūdi in com.32.inquit.Ego autem lōgo tempore feci morā in hoc in quo non intellexi explanationem illius loci ultimam,ſed Deus induxit me ād ueritatem.Et ſecundū hanc explanationem erit intentio ſermonis Ariſt.ꝙ motus circularis non habet contrarium non in eo ꝙ motus eſt abſtractus a corporibus naturalibus,ſed inquantum eſt a corpore naturali ſecundū naturam,quoniam ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractus a moto,non contingit impoſſibile ponendo eos contrarios,& eiuſdem ſpeciei,uerbi gratia cum imaginauerimus duos motus ſuper eundem polum,& idem centrum ad duas partes diuerſas contingit neceſſario ut prohibeant, ſed & contrarientur inter ſe,& ſecundum hunc modum poſſibile eſt exiſtimare ꝙin motu circulari ſit contrarietas. Et cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus,reuertetur poſſibile ad impoſſibile.ſ.eſſe contrarietatem in eadem ſpecie, quia tunc contingere ut una, res deſtrueret ſe, & ſic natura faceret ocioſum,uerbi gratia ſecundum conſiderationem Geometræ ſuperficies,& ſphæra poſſunt ſe contingere ſuper punctum,& cum fuerint in corpore naturali non poſſunt tangere,niſi ſuper partem diuiſibilem. Et ex præfata

aut

Marginal notes (right column): K (beside "FAMOSA"); Error auiſorum (beside "ni de magnitudine molis"); L (beside "quidē ſemper"); Cōtra Sco. (beside "diiudicare"); M (beside "militer etiam motui"); Quomodo in motibus circulari bus poteſt dici eſſe cōtrarietas. (beside "ter ſe,& ſecundum hunc modum")

A auctoritate collige unum aliud quod Mathematicè loquendo contraria poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei, ut patet in caſu de duobus motibus circularis ſuper eodem centro & eiſdem polis ad partes diuerſas. Sed naturaliter contraria ſunt diuerſarum ſpecierum, & tunc diffinitio contrariorum, & in. 10. Meta. in te. cōmen. 13. contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant, ueritatem habet de contrariis ſenſibilibus. Nam ſi aliqua contraria ſecundum phyſicam conſiderationem eſſent eiuſdem ſpeciei, tunc aliquid ſeipſum corrumperet. nam cum unum cōtrariorum ſit per ſe deſtructiuum alterius, & in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei quicquid per ſe competit uni per ſe competit cuilibet, ſic accideret aliquid per ſe eſſe ſuimet corruptiuum ut patet intuenti. hoc autē Mathematicis abſtrahentibus a qualitatibus ſenſibilibus contrariis, quæ ſunt cauſa actionis & paſſionis non contingit, unde ſine præiudicio dicere poteſt aliqua cōtraria eſſe eiuſdem ſpeciei, ſicut expreſſe fatetur Commen. in loco præallegato. Similiter etiam Mathematicus inſequens imaginationem dicit continuū eſſe augmentabile in infinitum: ſed naturalis, ut ſupra dictum fuit in hac propoſitione ſimpliciter loquendo non concordat cum Geometra, ut dicit Com. in. 3. Phy. in commen. 60. quia ire ad augmentum eſt ire ad formam, forma autem eſt ratio finitudinis & terminationis, & ſi cōcordat hoc non eſt niſi ſecundum quid & ratione materiæ, quia augmentatio merito materiæ ſtatum non habet.

Nota. Contraria Mathematice loquendo poſſunt eſſe eiuſdē ſpeciei, naturaliter nequaquam.

B Similiter in hac propoſitione ſimpliciter concordat Naturalis, & Geometer, uidelicet continuum eſt diuiſibile in infinitum, quia ire ad diuiſionem eſt ire ad nihil & ad non eſſe, ut dicit Commenta. & imperfectiores ſimpliciter reducuntur ad materiam, tum quia diuiſio non competit formæ niſi per accidens, diuiſio enim in infinitum ratione formæ non progreditur, quia datur minima caro, ut dicit Ariſtote. in primo Phyſic. in tex. commen. 36. & ideo dicit Commen. in quarto Phyſi. in com. 72. ꝙ quemadmodum linea ſecūdum ꝙ linea eſt poteſt diuidi in infinitum, quod eſt impoſſibile ſecundum ꝙ eſt linea terreſtris, aut ignea, ita de ſubtilitate poteſt intelligi, proceſſus in infinitum ex ſua natura, ſcilicet ſecūdum ꝙ eſt ſubtilitas ſimpliciter, nō ſecundum ꝙ eſt ſubtilitas corporis mobilis, & ita in iſta ſecūdum quid diſcordat, quia diuiſio atteſtatur imperfectioni ſimpliciter. ſic intellige dictum Commen. in. 3. Phyſi. cō. 60. ꝙ in illa non concordat, quæ dicit continuum eſt augmentabile in infinitum Naturalis cum Geometra uidelicet ſimpliciter, quia augmentatio atteſtatur perfectioni, & abſolute reducitur ad formam non materiam niſi ſecundario & ſecundum quid, & quia materia eſt cauſa infinitudinis, ratione eius augmētatio uadit in infinitum, ut ſupra dictum fuit, ſic igitur in hac diſcordat ſimpliciter, & ſecundum quid concordat, & ita oppoſitis modis ſe habent in iſtis duabus propoſitionibus iſti duo artifices Naturalis uidelicet & Geometer.

Quare diuiſio in infinitum impoſſibilis exiſtens ſecundum formā concordatur a Philoſopho.

C Similiter Geometer inſequens imaginationem dicit motum inquantum motus eſt eſſe augmentabilem in infinitum, ſed Naturalis negat iſtud, & iſta eſt ſolutio Auer. ſi bene conſideras in. 6. Phyſi in commen. 15. ad quæſtionem ibi motam, dum quærit quomodo eſt poſſibile quod omne motum poteſt moueri motu uelociori ſuo motu. Nam declaratum quod motus motorum naturalium terminatus eſt in uelocitate, & tarditate. Et cœlum impoſſibile eſt, ut ſit uelocius, ut poſt declarabitur. ergo propoſitio quæ ponitur hic poſſibilis eſt impoſſibilis, & ſoluendo dicit, ad hoc autem dicamus ꝙ omne motum ſecūdum quod eſt motum poſſibile eſt ut moueatur motu uelociori ſuo motu ſecundum quod eſt motus, & cauſa in hoc eſt, quoniam motus eſt de continuo, & uelocitas quæ eſt in motu eſt ſimilis diuiſibilitati in continuo, quemadmodum igitur diuiſibilitas procedit in continuo in infinitum. Similiter uelocitas in motu, quoniam ſi uelocitas finiretur in motu ſecūdum quod eſt motus, eſſet poſſibile motum fieri in inſtanti. Et forte propter hoc dixit prius quod omnis motus eſt in tempore, & ſic iſta propoſitio eſt poſſibilis per ſe, impoſſibilis per accidens .ſ. quia accidit motui qui fuit in rebus naturalibus .i. materialibus ubi expreſſe teſtatur propoſitionem illam ueritatem habere de motu, ut eſt in rebus Mathematicis, & ſecūdum eſſe imaginarium, nō autem ut eſt in corpore naturali, ſic enim omnium natura conſtantium terminus, eſt magnitudinis & augmenti, & actus uniuſcuiusque eſt determinatum minimum tempus ad non excedere, ut dicitur in. 2. Cœli, & mūdi, in tex. commen. 29. & iſta eſt uera expoſitio illius loci, ſic enim dicit in ſimili Commen. de Subtilitate in. 4. Phyſi. in commen. 71. in calce commenti quod ex natura ſui eſt diuiſibilis in infinitum ſicut linea, non autem ſecundum quod eſt ſubtilitas corporis mobilis, & ſic dicit illam propoſitionem eſſe falſam poſſibilem, & ex falſo poſſibili nō ſequitur falſum impoſſibile, & dicit quod Ariſto. illo modo declarationis multoties utitur: & etiam Plato, & eſt uera declaratio, quoniam non ponitur falſum in eo quod eſt falſum impoſſibile, ſed ſecundum quod eſt falſum poſſibile. D

Similiter etiam Naturalis dicit ꝙ figura recta non eſt comparabilis figuræ arcuali, quia 7. Phyſi. te. commen. 31. comparatio fit in ſpecie atoma, & ideo motus circularis non eſt comparabilis motui recto, tamen Mathematicus ſequens imaginationem dicit oppoſitum, unde Cōmen. 7. Phyſi. commen. 29. inquit, & intendebat per hoc quod impoſſibile eſt de quantitatibus eſſe æquales niſi rectas tantum, aut circulares tantum .ſ. quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, cū iſtæ ſibi ſuperponantur, & ideo dicimus ꝙ quantitates curuæ non æquabuntur, niſi ſint eiuſdem circuli, quod autem dicunt Geometræ ꝙ linea recta eſt breuiſſima linea ducta inter duo puncta, dicitur large, & æqualitas dicitur de eis fere æquiuoce, & ſimiliter hoc qđ dicitur quod circunferētia alicuius circuli eſt æqualis figuræ polygoniæ, dixit & Geometer nō decipitur in hoc, quia poſſibile eſt exiſtimare lineam rectam quæ incuruetur & fiat circularis, & quia hoc accidit in mente, attribuit hoc proprie Geometræ. E

Et ex hoc alias recolo me dixiſſe & nunc idem confirmo, ꝙ quadratura circuli non eſt poſſibilis propter prædictam cauſam Phyſicè loquendo, unde Auerr. dicit in. 10. Metap. commen. 10. quod linea arcualis non poteſt æquari lineæ rectę. Tamen mathematice illa quadratura poſſibilis eſt, ut teſtatur diuinus Boe. in Prædicamentis, quia Mathematicus poteſt imaginari lineam rectam incuruari.

Nota de quadratura circuli.

Similiter etiam ſecundum Mathematicam conſiderationem inſtans cauſat tempus, ſicut punctus lineam, & tamen Naturalis in 6. Phyſi. oſtendit ꝙ tempus non componitur ex inſtantibus, nec linea componitur ex punctis, eiuſdem enim rationis eſt, & magnitudinem, & tempus, & motum ex indiuiſibilibus cōponi, & diuidi indiuiſibilia, aut nihil, ut dicitur ibidem tex. commen. 4. Et ſic poteſt ibi patere ſolutio arduæ difficultatis, an ſit idem nunc in toto tempore, quæ fuit mota ab Ariſto. in. 4. Phyſi. & ſoluta ibidem in te. commen. 104. dixit enim quod eſt idem nunc ſecundum ſubſtātiam in toto tempore, uariatum tamen ſecundum eſſe, patet enim ꝙ ſolutio illa eſt ſecundum Mathematicam conſiderationem, unde Commen. ibi in commen. 104. ſcribit, cauſa in hoc ꝙ inſtans eſt tale, eſt hoc quod dicam, iam enim prædiximus ꝙ motus ſequitur quantitatem in hoc quod ſit continuus: qm̄ continuatio, & alia quem habet ſecundum quod eſt quantitas continua ſunt in eo ex menſura, & ſimiliter etiam tempus ſequitur motum. Et ſecūdum hunc modum tranſlatio ſequitur tranſlatum, & tempus inſtans qm̄ inſtans agit tempus ſicut tranſlatum tranſlationē & punctus menſuram, nam ut Geometræ dicunt cum punctus mouetur facit menſuram. Ecce quod uult inſtans agere tempus per ſui fluxum, ſicut punctus per ſui fluxum cauſat menſurā ſeu lineam, omnia enim iſta uera ſunt ad imaginationem, ſecundum quam poſſibile eſt imaginari aliqđ indiuiſibile moueri & fluere. Cū tamen Naturalis iſta habeat negare, & iſta eſt uera ſolutio illius quęſtionis, quā Antonius And. & alii uidere non potuerūt in. 3. Met. quęſ. ulti. unde cauſa erroris fuit, quia non uiderunt iſtam perplexionē cōtingere, quia iſtæ ſcientiæ plerunque miſcentur unde nō quælibet ratio in Philoſophia Naturali eſt natura-

Solutio arduę difficultatis.

F

G lis,ſicut in ſimili non quælibet ratio in ſcientia Diuina eſt Metaphyſicalis,ut clare patet exercitatis in iſtis ſcientiis.

Pulchra obiectio. Sed tunc eſt difficultas. Nam Com.ſcribit in.2.Cœli & mũdi,in commen.59.quod demſones naturales nõ ſunt innatæ poni in hac ſcientia.ſ.in naturali.Et cõfirmatur hæc auctoritate Philoſophi in.1.Poſte.ubi expreſſe dicit in tex.com.22.Non ergo eſt ex alio genere tranſcendentem demonſtrare,ut Geometrã in Arithmeticam.

Solutio. Ad hoc reſpondetur,ꝙ ſunt aliquæ cauſæ,quæ quodammodo ſunt naturales,& quodammodo ſunt Mathematicę accidit.n.cauſis Mathematicis.ſ.propinquis in Matheſi , ut ſint cauſæ primæ plurium rerum naturalium,ſicut accidit ſciẽtiis ſubalternantibus cum ſubalternatis,ſicut Arithmetica cum Muſica,& Geometra cum Perſpectiua,& idem ſcribit in tertio Cœli & mundi in commen.6.& idem ſentit Auic.in.1.Sufficientiæ ſuæ cap.8.Nam ut ſcribit Philoſophus in principio primi de Cœlo & mundo,Scientia de natura fere pluſrima uidetur circa corpora,& magnitudines, & horũ exiſtens paſſiones & motus.&.2.Phy.tex.cõ.18.eædem ſunt lineæ mathematicæ.& naturales.Et ideo quando aliqua cauſa mathematica accidit,ut ſit cauſa alicuius proprietatis naturalis in hoc caſu,licet Mathematico deſcendere ad probandum illam in ſciẽtia naturali,quia circa eadem uerſantur,licet alio,& alio modo.Sed hoc non licet ſemper facere.Nam ubi effectus naturalis habet cauſam proximã
H naturalem per illam debet demonſtrari,& nõ per cauſam Mathematicam quæ eſt remota,quia demonſtrationes naturales ſunt ex cauſis naturalibus,& ſenſibilibus, & in hoc Ariſto.damnat plerunq; Platonem,& antiquos,qui reddebant rationes entium ſenſibiliũ ex cauſis intelligibilibus, unde Commen.1.Meta.commen.21.inquit,contingit antiquis non dicere ſermonem conuenientem in ſenſibilibus, quia introimiſerunt ſe dare cauſas rerum mobilium ex nõ mobilibus,& de Platone ſpecialiter dixit in.3.Cœli & mũdi com.61.inquit & intendebat ꝙ Plato non intendebat facere ſermonem falſum,ſicut faciunt ſophiſtę,ſed accidit ita ꝙ fecit ſicut illi propter amorem magiſtri & Geometriæ,quia in ſuo tempore magnificabatur Geometria, & credebãt eam eſſe principium rerum ſenſibilium,& ita bene uides quanta ſit difficultas,& perplexio a qua non niſi ſolers ingenii poteſt euadere in qualibet ſcientia,& Deus ſit dator auxilii.

a.

Semper in uno genere contrarietas una.

Propoſ.52.

Cõtrarietas dupliciter. PRopoſitio Eſt Ariſt.in.1.Phyſic. auſcultationis,in tex.com.56.Aduerte ꝙ contrarietas quandoq; ſumitur ꝓprie,& quandoque ſumitur large,ut dicit Auer.in.1.Phy.commen.41.tunc enim dicitur tam de contrario, quam etiam de priuatione,& iſto modo ſumitur ibi, ut inquit
I & eadem ratione hic.Poteſt autem propoſita propoſitio ueritatem habere de contrarietate ſecundum eſſe, & non eſſe.i.ſecundum priuationem & habitum,nam in omni genere,eſt priuatio,& forma,unde Commen.in com.illo inquit,ſi prima contraria in unoquoq; genere ſunt oppoſita ſecundum eſſe,& non eſſe,tunc oppoſita in ſubſtantia ſecundum eſſe,& non eſſe, ſunt cauſæ aliorum oppoſitorum exiſtentium in aliis prædicamentis,& illa debent eſſe prima contraria,& in hoc ſenſu ſine dubio intelligitur propoſitio Ariſt.ibi,quia intentio eius eſt uenari principia generationis in uniuerſali,ſiue ſit in ſubſtãtia,ſiue ſit in accidentibus,ut patet in tex.com.57.Poteſt etiam alio modo gloſſari,ꝙ in omni genere eſt contrarietas differentiarum,nam differentiæ diuidentes genus ſunt oppoſitæ, & ſunt ſimul natura,ut inquit Ariſt.in Prædicamentis, in ca.de ſimul,nullo autem modo oppoſitionis poſſunt opponi,quam ſecundum contrarietatem. Non enim opponuntur ſecundum affirmationem,& negationẽ, quia negatio nullius ſpeciei eſt conſtitutiua. Nec ſecundum priuationẽ & habitum,propterea quia priuatio nullius habitus eſt cõſtitutiua. Nec relatiue,quia in prædicamentis abſolutis relatio non poteſt eſſe differẽtia conſtitutiua ſpeciei abſolute,quia iſti conceptus ſunt diuerſi.& ideo a ſufficienti par K
tium enumeratione oportet iſtum modum oppoſitionis reducere ad contrarietatem. Animaduerte tamen, ꝙ licet differentiæ diuiſiue eiuſdem generis ſint contrariæ,tamen non oportet dicere ſpecies conſtitutas per illas differẽtias eſſe cõtrarias,nam tametſi rationale & irrationale ſunt differentiæ contrariæ,tamen homo,& aſinus nõ ſunt ſpecies contrariæ. Et ratio,ſicut mihi datur cernere, eſt iſta, quia differentiæ ſunt partes ſpecierũ,nam ſpecies cõponitur ex forma uniuerſali quæ eſt genus,& ex forma propria, quæ eſt differentia,ut dicit Com.in.2.Phy.c.28.& etiam.1.Phy.c.5.contrarietas aũt inuenta in parte non infert de neceſſitate contrarietatem in toto,nã eſt in promptu inſtantia.

Obiectio pulchra. in 1.Cœli & mundi,in tex.cõ.29.quod motus in duobus ſemicirculis,licet ſint contrarii,non tamen motus in circulis completis ſunt contrarii.Sed tunc eſt difficultas, nam ſi in omni genere eſt contrarietas,tunc in ſubſtantia contrarietas,quod tamẽ negat Ariſt.in Prædicamentis.& in.5.Phy.

Opinio Alexand. in tex.com.10.ubi negat in ſubſtantia eſſe motum,quia in ſubſtantia non eſt contrarietas. Aduertens autem Alex. ad hoc iſto modo talem contradictionem ſedare conatus eſt ut ſcribit Cõ.ibi in cõ.105.Phy.nam in prædicamentis, dũ dixi ſubſtantiam non contrariari ſubſtantiæ, intellexit de ſubſtantia compoſita ex materia & forma,ſed dũ dixit hic in omni genere eſſe contrarietatem,& ſimiliter dum dixit in 2.de Genera.& corru.tex.cõ.22.quod igni contraria eſt aqua,terræ autem aer quod ibi loquitur de ſubſtantia ſimplici.ſ.de forma, quia forma ignis contrariatur formæ L
aquæ,& forma aeris cõtrariatur formæ terræ,qa ſuſpicatꝰ eſt,ut ſibi imponit Cõ.ibi,ꝙ qualitates propriæ in elementis eſſent formę ſubſtantiales elementorum,ut calor reſpectu ignis,& frigus reſpectu aquæ.

Impugna. Sed iſta opinio ſtare nõ poteſt,quia in his quę uniuoce dicũtur, qđ uni eſt accidẽs alteri non poteſt eſſe ſubſtantia,aut econuerſo,nũc autem caliditas & uniuerſaliter qualitates primæ inuentæ in elemẽtis et in mixtis corporibus,ſunt unius & eiuſdem rationis uniuoce,quia rectus iudex de qualitatibus tãgibilibus eſt ſenſus tactus,ut dicitur in.2.de Anima,tactus autem uniformiter immutatꝛ a calore ignis,& a calore mixti ſine aliquo diſcrimine,ſequitur ergo ꝙ ſi caliditas in miſto eſt qualitas,quod in igne non eſt ſubſtantia.Amplius ſi calor in igne ſit ſubſtantia,tunc corpus miſtum calidum cũ componatur ex ſubſtãtia & qualitate,tale igitur cõpoſitũ haberet ignis diffinitionem,præſertim cum ſit eiuſdã rõnis uniuoce calor ignis & calor mixti,unde ſi in igne eſſet ſubſtãtia & in mixto qualitas,tunc diceretur æquiuoce,ſicut hoc nomen ens dicitur de ſubſtantia,& accidẽte,ut inquit Cõ.in.8.Meta.cõ.5.quod ideo ſuſpicor dictum eſſe quia in his q̃ æquiuoce dicuntur nõ inconuenit,ut id qđ uni eſt ſubſtãtia alteri ſit qualitas,ſicut ſcia in nobis eſt qualitas,ut patet per Ariſt.in prædicamentis.& in.7.phy.in te.cõ.20.ubi demonſtrat quod in parte intellectiua animæ non eſt altera M
tio & tamen ſcientia in Deo eſt ſubſtantia, quia in abſtractis a materia penitus non eſt aliquod accidens,ut teſtatur Com.12.Meta.com.25.& in ipſis idem eſt intelligens & intellectum & intellectio,& præcipue hoc ueritatem habet de primo intellectu ubi iſta omnibus modis ſimplr ſunt eadẽ,ut patet in.12.Meta.cõ.61.ſcia aũt æquiuoce dicitur de ſcia Dei,& de ſcientia noſtra,quia ſcientia Dei eſt cauſa entiũ,& ſcientia noſtra eſt cauſata ab entibus,ut dicit Auer.in 12.Primæ philoſophiæ,cõ.51.& in li.Deſtructionũ,in diſpu.3.in ſolu.18.dubii,& in diſpu.6.in ſolu.3.dub.&.5.

Motiuum Alexan. Qđ autem mouit Alex.uel mouere potuit ultra rationem adductam fuit hoc,quia illud ad cuius ablationem aufertur ſubſtãtia rei eſt ſubſtantia,ſed ad ablationem caliditatis ab igne ſequitur ablatio ignis,igitur caliditas in igne eſt ſubſtantia. Soluit Commen. in Meta.com.5.hoc limitando iſto modo,ꝙ illud ad cuius ablatione primo & per ſe aufertur ſubſtantia illud eſt ſubſtantia,unde inquit, & ignis auferꝛ per ablationem caloris,ſed nõ aufertur primo neq; per ſe,ſed mediante ablatione formæ ignis,ſicut qñ aufertur riſibilitas,aufertur homo ſed non primo,ſed mediante

ablatione

A ablatione rationabilitatis. Sed iſta ſolutio Auer. uidetur (Obiectio cōtra Auer.) imaginari id quod primo corrumpitur eſſe formam ignis ablato calore, & ad ablationem formæ auſertur ſubſtātia cōpoſita totius ignis, ſed hic eſt duplex error ſicut uidetur tum quia quod per ſe primo corrumpitur eſt compoſitū, ſicut etiam quod per ſe primo generatur eſt cōpoſitum, nā forma non generatur, neq; corrumpitur per ſe, ſed per accidens, ut patet 7. Meta. tex. commen. 26. & 31 unde Auer. 12. diuino. comme. 18. ſcribit, imaginatio ſuper creationes formarum induxit homines dicere formas eſſe, & datorē eſſe formarum, tum etiam quia argumentum adhuc ſtat quia ſi ad ablationē caloris auſertur forma ignis, ſed per (Solutio. C.) uos forma ignis eſt ſubſtantia, igitur adhuc argumentum Alex. uidetur ſtare. Niſi eſſet quod pro tanto dixit illud Auer. ut innueret ablationem qualitatum & accidentium non eſſe primam cauſam ablationis ſubſtātiarum per uiā primæ intentionis, quia accidentia ſunt propter ſubſtantiā principaliter ſicut imperfectū & deterius rei perfectioris, & nobilioris gratia eſt, ut dicit Ariſtot. in 7. Politicæ, unde ablatio qualitatum & proprietatum inſeparabiliter inſequentium ſubſtantiam, eſt ſicut cauſa ſine qua non aut per accidens ablationis ſubſtantiarum non prima cauſa, nam non poteſt ſaluari forma ignis in materia ſine caliditate, non quia caliditas ſit igneitas, ſed quia eſt diſpoſitio eius, (Solutio. 2. B) & iſto modo credo dictum Auer. debere intelligi. Aut aliter dici poteſt ꝙ Auer. loquitur de ablatione quæ eſt ſecundum intellectum ſicut intelligitur diffinitione priori ſecundum naturam in qua dicitur priora ſecundum naturā ſunt quæcunq; poſſunt eſſe ſine aliis, & alia non ſine ipſis, ſicut ſupra dictum fuit in limitatione illius propoſitionis, & ſic dicimus quod ablata per intellectum forma ignis primo, & per ſe auſertur ignis, ſed ablata caliditate non auſertur ignis, niſi per uiā ſigni, pro quanto talis ablatio arguit ablatam fuiſſe formam ad quam concomitabatur tanquam naturalis, & inſeparabilis proprietas, & ſic intelligitur dictū Porphyrii in communitatibus, dum dixit quod propria interempta interimunt ea quorum ſunt propria & his interēptis ipſa ſimul interimuntur, nam ut inquit ibi Boe. ſpecies, & propria cū ſunt æqualia alterna ſe uice conſumūt. nā ſi non ſit riſibile hō non erit, & ſi homo non ſit, riſibile non manebit, tamen prima eſt per uiam ſigni, & ſecunda fallit ſi fuerit per uiā ſigni. Ad aliud autem motiuum Alexandri dicendum ꝙ Ariſt. in 2. de Gene. & corru. in tex. cō. 49. inquit, terra quidem aeri, igni uero aqua contraria eſt eſt per uiā cauſę, & ſic ubi, ad ablationem alicuius ſequitur C per uiam cauſæ ablatio ſubſtantiæ illud eſt ſubſtantia, ſed ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam eſſe, qđ ꝓ tanto dixit, quia ſubſtantia ſecūdum ſuum eſſe ſubſtātiale non contrariatur alteri ſubſtantiæ, ſed merito ſuarum qua(Replica cū tra Com.)litatum. Sed contra obiicit Alexan. nam Ariſt. in eodem. 2. de Gene. in te. cō. 24. inquit elementa autem omnia habēt contrarietatem adinuicem, quia differentię cōtrariæ ſunt, manifeſte autem patet ꝙ per differentias nō poteſt intelligere niſi illas quæ ponuntur in diffinitionibus elementorum, cum itaq; caliditas ponatur in diffinitione ignis & frigiditas in diffinitione aquæ, ſequitur manifeſte quod ſunt ſubſtantiæ, quia ſubſtantia, nō diffinitur per accidentia. Ad hoc autem reſpondet Com. in 5. Phy. cō. 10. aliter gloſſando prædictam auctoritatem dicens, & opinandū eſt, quod ſubſtantiæ ſimplices ſunt contrariæ ſecundum qualitates ſuas, & propriæ qualitates in eis non ſunt ſubſtantiæ, & ſi aſſimilentur ſubſtātiis quoniam impoſſibile eſt, ut aliquid in aliquo ſit de aliquo prædicamento, & in alio ſit de aliis ita ꝙ calor in homine ſit de qualitate, & in igne de ſubſtantia ſed eſt in igne propinquius ſubſtātiæ, & ideo accipitur in diffinitione loco differentiæ & in aliis compoſitis eſt remotius a ſubſtantia. ubi aduerte quod quando differentiæ ſubſtantiales rerum ſunt nobis ignotæ, tunc in diffinitionibus rerum circumlocutiue ponere poſſumus qualitates & accidentia propria ſicut teſtatur Auer. in 6. Meta. cō. 50. & & in 7. Meta. cō. 41. & Auicen. in 5. ſuæ Meta. inquit, quod difficultas percipiendi differentias rerum & paucitas nominū, aut hoc, aut illud facit declinare nos a principali ad D comitans. Sed eſt dubium propter quid Com. dixit quod in elemētis huiuſmodi qualitates ſunt propinquiores ſubſtātiæ, quam in compoſitis. Niſi eſſet quia ut ſcribit Cō. in 4. Cœli & mundi, in com. 40. quanto aliqua forma magis fuerit diminuti eſſe, tanto dignius eſt, ut diffiniatur per accidentia & quanto fuerit forma, perfectioris eſſe, tanto dignius magis accidentia diffiniri per ipſam, & elemēta ſunt formæ imperfectiſſimę propter maximam propinquitatē quam habent ad primam materiam, ideo in elemētis ſunt propinquiores ſubſtantia huiuſmodi qualitates. Accedit etiam quod tales qualitates uidentur eſſe accidētia ꝓpria inſeparabiliter cōcomitātia tales formas unde Auer. inqt; in 8. Meta. cō. 5. in calce com. & ſcire debes ꝙ actio formæ ignis quæ ſequitur formā ignis eſt calor maximus & motus ad ſuperius, & calor in igne eſt ſicut abſciſſio in acumine gladii, non ſicut ablatio in ablato, hoc eſt dictu, quod ſicut abſciſſio eſt accidens inſeparabile ab acumine gladii, ſic eſt de calore reſpectu ignis, & non eſt ſicut ablatio in ablato, hoc eſt nō eſt eius differentia ſubſtātialis, ad cuius ablationē primo, & p ſe auferatur eius ſubſtātia ſicut ad ablationē differētiæ ſubſtantialis primo, & immediate aufertur ſpecies conſtituta per ipſam. ſic igitur dicimus elementa eſſe cōtraria ratione ſuarum qualitatum, ut quia caliditas contrariatur frigiditati, ſic ignis ratione qua calidus cōtrarius eſt aquę ratione qua eſt frigida, & ideo Ariſ. dixit igni E contrariam eſſe aquam, ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ eſſe cōtrariam. Sed dices quorum propria ſunt contraria ipſa ſunt contraria, ſed proprietates elementales ſunt (Obiectiones contra prædicta.) contrariæ, ergo elementa ipſa ſunt cōtraria. Amplius Cō. 1. cap. de Subſtantia orbis dicit ꝙ formæ elementales, ſunt cōtrariæ & ideo paſſiua quodammodo dicuntur contraria, & quodammodo dicuntur eſſe ſimilia. Amplius in 1. Phy. cō. 52. expreſſe dicit, & ſimiliter etiam nihil prohibet ut ſubſtantiæ ſint contrariæ ſecundū formas, nō contrariæ ſcđm ſubiectū, & ſic dicere quod ſubſtantia non eſt contraria ſubſtātię ſcđm ſubiectū eſt uerū, & quod ſubſtantia eſt cōtraria ſubſtantiæ ſcđm formā eſt uerū ēt, & hoc adiuuat Alex. dū dixit, ꝙ in ſubſtātiis ſimplicibus pōt eſſe cōtrarietas. non in compoſitis, & Alex. intelligit hoc quod Ariſ. dicit in prædicamentis, quia dicit quod proprium eſt ſubſtātiæ non habere contrarium de ſubſtantiis compoſitis non de ſimplicibus. Ariſ. n. dicit in li. de Gen. & corru. ꝙ corpora ſimplicia ſunt contraria. Amplius in ſua expoſitione ſuper 4. Meteo, inquit ꝙ hæc quatuor ſunt elementa per uirtutes actiuas, & paſſiuas, & per conſequens uult quod qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint cauſæ formales elementorū. (Solutio. F) Ad primum iſtorum Com. dereliquit ſolutionē ſub dubio in 5. Phy. cō. 10. inquit enim, utrum aūt illa quorum ꝓpria ſunt contraria neceſſario ſunt contraria, aut diuerſa, conſiderandum eſt, ſed nō hic quod pro tāto dixit quia iſta ſpeculatio pertinet ad Diuinum, nam ut ſcribit Philoſophus in 4. Primæ philoſophiæ in tex. com. 5. Philoſophi eſt de omnibus poſſe ſpeculari. nam ſi non Philoſophi quia erit qui inueſtigabit ſi idem Socrates ſedens, aut ſi uni unum contrarium, aut quid eſt cōtrarium, aut quoties dicitur, ſi & infra in tex. com. 5. ibidem habet, Et ideo non eſt Geometræ ſpeculari quid contrarium, aut perfectum, aut unū, aut ens, aut idē, aut diuerſum, niſi ex ſuppoſitiōe. Dicimus nos tamen ꝙ illa quorum propria ſunt contraria, nō oportet illa ſemper proprie & formaliter loquendo cōtraria eſſe: nam in ſimili licet genus ſemper diuidatur per contrarias differentias, non tamen ſemper diuiditur in contrarias ſpecies, licet illud poſſit quandoq; contingere, dicimus. n. qđ animal diuiditur per ratiōale, & irrationale tanq̄ per differentias cōtrarias, & cū homo, & aſinus quæ ſunt ſpecies, nō ſunt contraria. Ex aduerſo aūt color diuiditur per congregatiuum, & per diſgregatiuum uiſus tanq̄ per contrarias, differentias. & ſpecies conſtitutæ per illas ſunt cōtrariæ, uidelicet albedo, & nigredo, & ſic debes tenere in ſimili. unde ſtat ꝙ proprietates contrariæ proueniant quoq; a contrariis cauſis formaliter, ut rarefacere & condenſare, quæ

G ſunt proprietates contrariæ proueniunt a calore, & frigo-
re quæ ſunt cauſæ formaliter contrariæ, ſic enim cõtrario
rum effectuum ſunt contrariæ, cauſæ. ſtat etiam quandoq;
propria eſſe contraria, licet ſubiecta non ſint proprie con-
traria, ſed rectius dicuntur diuerſa, aut differentia aut in ca
ſu noſtro, nam ſubſtantia ignis dicitur differẽs, aut diuerſa
a ſubſtantia aquæ & non contraria, & hoc tene. Et ideo Sã.
Tho. cum ſupportatione in hoc non bene reprehẽdit Aue.
in 5. Phy. in lectióne. 3. ſuper expoſitione tex. commen. 10.
tiam poſtquam Auer. ibi contra Alexan. declarauerat quo
modo elementa ſunt contraria ſecundum qualitates acti-
uas, & paſſiuas, ſubdit quod hæc reſponſio difficultatem
patitur, manifeſtum enim ꝙ propriæ paſſiones cauſantur
a principiis ſubiecti, ſi igitur propriæ paſſiones ignis, &
aquæ ſunt cõtrariæ, cum cõtrariorũ ſint contrariæ cauſę, ui
detur, ꝙ formæ ſubſtantiales ſint contrariæ. Item in 10.
Met. probatur quod omne genus diuiditur per contrarias
differentias, differentiæ autem ſumuntur a formis, ut in 8.
eiuſdem dicitur, uidetur ergo ꝙ ſit contarietas in formis
Opinio Diui Thomæ. ſubſtantialibus. Et ideo relicta reſponſione Auer. ipſe ali-
ter ſoluit dicens quod contrarietas differentiarum quæ eſt
in omnibus generibus attenditur ſecundum communem
radicem contrarietatis, quæ quidem eſt excellentia & defe
ctus, ad quam oppoſitionem omnia alia contraria reducũ
tur, omnes enim differentiæ diuidẽtes aliquod genus hoc
H modo ſe habent, quod una earum eſt ut abundans, & alia
ut deficiens reſpectu alterius, unde Ariſto dicit in 8. Meta.
tex. cõ. 10. ꝙ diffinitiones rerum ſunt ſicut numeri, quorum
ſpecies uariantur per additionem, & ſubſtractionem unita
tis, non autem oportet ꝙ in quolibet genere reperiatur cõ
trarietas ſecundum propriam rationem huius & illius ſpe
ciei, ſed ſolum ſecundum communem rationem excellen
tiæ & defectus, quia .n. contraria ſunt quæ maxime diſtant,
oportet ꝙ in quocunq; genere inuenitur cõtrarietas quòd
inueniantur duo termini maxime diſtantes, inter quos ca-
dunt omnia illa quæ ſunt illius generis: & paulopoſt con-
cludit quod formæ diuerſarum ſpecierum ſunt adinuicẽ
differentes ſecundum excellentiam & defectũ, inquantum
una forma eſt nobilior alia, & propter hoc ex diuerſis for
mis poſſunt cauſari diuerſę paſſiones, ut ſupra obiectũ eſt,
Inſtãtia cõtra ſolutionem Diui Thomæ. tamen una forma ſpeciei ſecundũ propriã ſuam rationem
non habet contrarietatem ad aliam, hæc ille. Sed uidetur
mihi Diuus Thomas quod in reprehendendo non careat
reprehenſione, nam argumentum factum per ipſum cõtra
Auer. ſtat & procedit æq; bene contra ipſum, nã propriæ
qualitates contrariæ cauſantur ex principiis ſubiecti, & cõ
trariorum ſunt contrariæ cauſæ. Tu dicis ꝙ quia una for-
ma ſecundum communem rationem contrarietatis inueni
tam in quolibet genere, una eſt abundans & alia deficiens,
& ſic ex diuerſis formis cauſantur diuerſæ paſſiones. hoc
I quidem uerum eſt, ſed non eſt ad ꝓpoſitum, quia licet ex
diuerſis formis oriantur diuerſæ paſſiones, non tñ ſempee
ex diuerſis formis oriuntur paſſiones contrariæ, ſicut eſt
in caſu argumenti. Et confirmatur, quia homo & aſinus ha
bẽt huiuſmodi diuerſitatem ſecundum excellentiam & de
fectũ & uniuerſaliter oẽs ſpecies, quia ſunt ſicut numeri, nõ
tñ ꝓprietates omniũ ſpecierũ ſunt cõtrariæ, argumẽtũ aũt
hoc contendit probare, ꝙ duorum ꝓpria ſunt cõtraria, ip-
ſa ſunt cõtraria, quia cõtrariorũ ſunt contrariæ cauſæ, aut
igitur impugnatio ſua contra Auer. nõ procedit, aut ipſe
Opinio propria. patet in ſua diciſione conſimiles anguſtias. Et ideo dici-
mus nos ꝓ Auer. & ꝓ ipſo ꝙ ſubiectum reſpectu propriæ
paſſionis & ſubiecti principia non ſunt cauſæ accidentiũ
propriorũ niſi in genere cauſæ materialis, ſicut teſtatur ex-
preſſe Auer. in 3. Meta. in cõ. 2. ubi inquit, qđ ſubſtantia ex
cauſa omnium accidẽtium nõ ſecundum agẽs, neq; ſcđm
finẽ ſed quia cõſtituuntur per illã, & quia eſt ſubiectum eo
rum. & Ariſ. in 1. Phyſi. auſcultationis, in tex. cõ. 80. inquit,
ſubiecta quidẽ materia cum forma cauſa eſt omnium eo-
rum quæ fiunt ſicut mater: manifeſtum eſt aũt ꝙ eadem eſt
materia cõtrariorum, & calidi & frigidi aliarum phyſicarũ
contrarietatum, ut dicit expreſſe Ariſt. in 4. Phyſi. auſculta-
tionis, in tex. cõ. 84. & in 1. de Genera. & corrup. in te. com- K
50. ubi decidit quæſtionem & controuerſiam antiquorum
de actione, & paſſione. utrum fiat merito ſimilitudinis an
fiat merito contrarietatis. unde Cõ. ibi in cõ. inquit, quod
cauſa receptionis eſt commune genus eis .ſ. genus ſubiectũ
& cauſa actionis eſt contrarietas, unde mirum eſt de beato
Doctore cum ipſe teneat ſubiectum nõ cõcurrere, ut effici-
ens, ſed ſolum, ut materia reſpectu propriæ paſſionis, quo
modo deuenerit ad hoc. Et iſta eſt una de limitationibus, Nota.
quam addes ſuperius in illa propoſitione dicẽte qđ cõtra
riorum ſunt cõtrariæ cauſæ. fallit enim in cauſis materiali-
bus, ſed uera eſt in cauſis agentibus ut plurimum. Aut ſup-
plenda eſt, contrariorum ſunt contrariæ cauſę aut diuerſę
& in hac ſolutione concordare habẽt Auerr. & Thomas ſi
bene conſideras. Similiter cauſæ agentes contraria ſunt cõ
trariæ uel formaliter uel uirtualiter. Ad aliam auctoritatẽ
Commen. in libro de Subſtantia orbis, dico ꝙ formæ ele-
mentales ſunt contrariæ merito ſuarum qualitatum, per
quas agunt adinuicem, & patiuntur, & ſeipſas corrumpunt
nam ut dicit Philoſophus in libro de Senſu, & ſenſato,
ignis non agit inquantum ignis, ſed inquantum calidus, &
ratio eſt quia actio, ut dicitur in 1. de Generatione, & cor-
ruptione in tex. comment. 43. & 50. & merito contrarieta-
tis, ignis autem ratione qua ignis non habet contrarium,
ſed ratione qua calidus, unde Comment. in hoc ſenſu lo- L
quitur ibi in 1. ca. de Subſtantia orbis, inquit enim dico im
poſſibile eſt hoc ſubiectum recipere duas earum in eodẽ
ſubiecto exiſtente terminatæ quantitatis, ideo impoſſibile
eſt a ſubiecto denudari formam, & ſubiectum denudari a
forma niſi per formæ deſtructionem, neq; etiam eſt poſſi-
bile ipſam fieri in ſubiecto niſi per agens extrahens illam
de potentia ad actum. unde neceſſe eſt has formas eſſe con
trarias, adeo ꝙ altera corrumperet ſuã contrariam & ſub-
iectum reciperet formam ſimilem, unde formæ elemento-
rum ſunt contrariæ: ubi patet ꝙ non ponit illas eſſe contra
rias, niſi inquantum ſunt adinuicem corruptiuæ. & hoc nõ
habent niſi inquantum ſunt coniunctæ qualitatibus cõtra
riis, & iſta eſt expoſitio eius. 5. Phy. com. 10. Ad aliam au-
ctoritatem eius in 1. Phy. com. 52. dico ꝙ ibi loquitur ſecũ
dum mentem Alex. ut oſtendit ſeries & contextus uerbo-
rum eius, & non loquitur ſecundum mentem propriam, ſi
cut fecit in 5. Phyſi. com. 10. & in 8. Meta. in com. 5. ubi de
compoſito deſtruit opinionem Alexand. Aut ſi uis tenere
ꝙ loquitur ex mente propria gloſſa, ut ſupra, ꝙ formæ ele
mentales ſunt contrariæ ſecundum qualitates. Vel dic iu-
xta opinionem Diui Tho. ꝙ ſunt contrariæ ſecundum cõ- M
munem rationem contrarietatis inuentam in quolibet ge
nere ſecundum excellentiam & defectum, inquantum una
eſt eſſentialiter nobilior altera, ſed nõ ſunt contrariæ ſecũ
dum propriam rationẽ ſpecificam. Tamen iſta ſolutio ha-
bet inſtantiã, quia manifeſtum eſt quod iſta contrarietas ſe
cundum perfectum & imperfectum inſequitur ultimas &
ſpecificas differentias, & non uidetur oriri ex communi ra
tione generis, quia enim una differẽtia ultima conſtitutiua
unius ſpeciei eſt nobilior alia, ideo una ſpecies eſt nobi-
lior reliqua ſecundum propriam rationem, quia ſpecies
rerum ſunt ſicut numeri, ut dicit Ariſto. in. 8. Metaphyſi. in
text. comment. 10. Vbi animaduerte ꝙ contrarietas quæ Nota.
eſt in unoquoq; genere, ut dicit Ariſt. quæ eſt ſecundũ eſſe
& non eſſe .i. ſecundum priuationem, & habitum inquantũ
differentiæ condiuidentes genus ſunt impares in perfectio
ne non eſt illa penes quam habeat verſari motus, nam tunc
cum in omni prædicamento ſint principia, quorum unum
eſt, ut habitus, & reliquum ut priuatio, quia actus & potẽti-
tia ſunt principia prima in unoquoq; prædicamẽto, ſeque
retur iſto modo motũ poſſe reperiri in quolibet prædica-
mento, ſed eſt contrarietas phyſica in qua ſunt cõtraria &
media, & talia ſunt q̃ habẽt fieri in eodẽ ſubiecto, uel ꝓpin
quo, uel remoto, nã calor contrariatur frigiditati, q̃ tamen
nõ eſt apta nata eſſe in igne, ſed in materia ignis, & eequi-
tur etiã quod talia mutuo ſe expellãt circa idẽ ſubiectũ, &
ut inqt magnus Alber. ſuper 5. Phy. in expoſitione te. c. 10. Mag. Alb.

A ad ueram contrarietatem requiſitam ad motum requiruntur quatuor cõditiones quas uide ſi placet. Et aduerte unũ aliud quod contrarietas æquiuoce reperitur in loco, & in qualitate, ut dicit Com. in 4. Cœli, & mundi, in com. 38. inquit enim contraria quę ſunt in aliis pdicamẽtis ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, ſed duo loca debent contraria eſſe cõtraria in formis, & locis, & ideo contraria quę ſunt in loco, ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto. e cõtrario in cõtrariis quæ ſunt duo in forma, & unum in ſubiecto, & æquiuocatio eſt illa quæ ut plurimum decipit ſapiẽtes, unde multa ſimilia inuenies de continuitate de mediis ſicut de contrarietate, quæ ſecundum rationem attribuuntur motui locali, & aliis motibus qui ſunt in aliis prædicamentis. ſi bene conſideras. Ad ultimum reſpondetur ꝙ de ratione elementi eſt, quod ex eo fiat aliquid, ut in exiſtente, ex elementis autem aliquid fieri non poteſt niſi inuicẽ agant, & patiantur, & quia ut ſupradictum fuit elemẽta inuicem actiua, & paſſiua non ſunt, niſi inquantũ ſunt informata qualitatibus contrariis, ſic dixit Auer. ꝙ iſta quatuor corpora non ſunt elementa niſi per has uirtutes actiuas, & paſſiuas, & iſta eſt intentio Ariſt. in ſecundo de Generatione, & corruptione. in tex. com. 7. & 8. ſi bene conſiderentur uerba eius, & forte hoc uoluit dicere Alex. pro hoc tamen uide quæ ſcripſerim in concordantiis Auer. 4. Cœli ſuper cõ. 40. Sic igitur patet quomodo in unoquoque genere eſt B una contrarietas uidelicet ſecundum priuationẽ, & habitũ uel ſecundũ cõtrarias differẽtias cõdiuidẽtes illud genus.

Contraria in loco & qualitate.

Propõ. 53.

Subiectum in ſcientia debet eſſe notiſſimum.

FAMOSA eſt propoſitio, & logicalis, & colligitur ex intentione Philoſophi in 1. Poſter. in cap. de præcognitionibus, ubi dicitur ꝙ de ſubiecto oportet præcognoſcere quid, & quia. Dicit autem ſubtilis doctor in primo ſuæ Meta. q. 1. & Anto. And. ꝙ ſubiectum in ſcientia eſt notiſſimum quo ad naturam, quia non poteſt demonſtrari à priori ſed nihil prohibet quin ſubiectum poſſit demõſtrari in ſciẽtia a poſteriori, unde demõſtrari poteſt demonſtratione quia & hoc probant, & prima ratio eſt Anto. And. inquit enim omnis ſciẽtia utitur, uel poteſt uti demonſtratione quia ergo probat, uel poteſt probare ſuum ſubiectum: eſſe maior eſt euidens, quia ſicut per cauſam ꝓbatur effectus propter quid, ita econuerſo per effectum demonſtratur cauſa quia: conſequentia oſtenditur ſic, quod, ſcilicet omnis ſcientia per effectum demonſtratione quia demonſtrat ſuum ſubiectum eſſe, quia per effectum demõſtratur aliquid de cauſa, ſcilicet eſſe, ex hoc enim quod ef-C fectus non poteſt eſſe ſine tali cõditione in cauſa, effectus nõ poteſt eſſe ſine cauſa. ergo ſi effectus eſt. cauſa eſt. Confirmant etiam hoc inductiue ꝙ aliqua ſciẽtia poteſt demõſtrare ſuum ſubiectũ eſſe, & hoc à poſteriori ſicut in libro Elenchorum demõſtratur ſyllogiſmum ſophiſticum eſſe per ſimile, ſicut patet ibi. Similiter Priſcianus in libro Conſtructionum oſtendit orationem cõſtructam eſſe per ſimilem modum ſe habendi literarum ad ſyllabas, & ſyllabarũ ad dictiones, & dictionum ad orationes. Similiter etiã arguunt aliqui de Auicen. qui in 6. Naturalium ex operationibus animæ demõſtrauit animam eſſe, cum tamen anima ſit illius libri ſubiectum. Amplius Ariſt. in prologo primi Poſter. demonſtrat ſcire eſſe ſecũdum communem modũ Latinorum exponentium illum prologum, tamẽ ſcire eſt ſubiectum logicæ. ut dicit Com. in tertio Cœli, & mundi, in com. 4. Ad oppoſitum ex ſententia Auer. in 1. Phyſi. cõ. ulti. & in 2. Phy. in com. 26. expreſſe dicit ꝙ impoſſibile eſt aliquam ſcientiam, neque uniuerſalem, neq; particularem demõſtrare ſuum ſubiectum eſſe ſiue per ſignum, ſiue per demonſtrationẽ, quod nõ eſt ita in cauſis ſui ſubiecti, quoniam declarat eas per ſignum non per demõſtrationẽ ſimpliciter. Vbi animaduertere debes quòd ꝓpoſitiones circa quas uerſatur unaquæq; ſcientia ſunt in triplici differentia. Quædam ſunt notiſſimę, ita ꝙ ex ſola notitia terminorum euidentiam habent ſicut prima principia, ut de quolibet dicitur eſſe, uel non eſſe, & omne totum eſt maius ſua D parte. Quædam ſunt prorſus ignotæ, ſicut ſunt quæſtiones & dubitabiles propoſitiones, quæ nõ niſi ſyllogiſmo categorico ſiue dialectico, ſiue demonſtratiuo oſtẽdi poſſunt, & probari. Quædam uero ſunt medio modo ſe habentes, quia non ſunt æquæ notæ ſicut prima principia, quæ ex ſola terminorum notitia euidentia ſunt, nec æque dubia, ut ſunt quæſtiones, ſed ſunt indigentes aliqua innuitione ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus per naturam, & ſicut eſt inductio, & diuiſio, & ſicut eſt exemplum, aut enthymema & ſicut eſt communis hominum cõſenſus, unde Auer. dicit in 4. Cœli, & mundi, in commen. 22. quod alia eſt latentia quæ indiget ſyllogiſmo, & alia eſt latentia quæ indiget inductione, nõ enim omnes propoſitiones in ſciẽtiis ſunt æque notæ, nec omnes ſunt æque ignotæ, nam Ariſto. in primo Poſteriorum dicit quòd demonſtrationes, quę procedunt ex propoſitionibus magis propinquis primis principiis, ſunt certiores illis demõſtrationibus quæ procedũt ex propoſitionibus magis remotis, & 4. Meta. text. cõ. 18. redditur ratio huius, quia illud eſt uerius quod eſt, primo uero propinquius, & illud eſt notius quod primo notiſſimo eſt propinquius eadem ratione, unde Auer. quinto Metaphy. & eſt etiam ſententia Ariſt. ibidem primæ demonſtrationes, quæ componuntur ex primis propoſitionibus ſunt elementa omnium demõſtrationum, quæ componũ-E tur ex eis, demonſtrationes enim compoſitæ diſſoluuntur in demonſtrationes ſimplices, iſtæ autem non diſſoluuntur in alias. Et aduerte quòd apud Peripateticos, aliud eſt uia doctrinæ, & aliud eſt maneries diſciplinę, ut colligitur ex intentione Cõmen. in ſuo prologo ſuper primo Phyſi. Via doctrinæ ſunt tria genera demonſtrationum, ſcilicet demonſtratio ſigni, ſeu quia, & demõſtratio propter quid, ſeu demonſtratio cauſæ tantum, quod idem eſt, & demonſtratio ſimpliciter, ſeu demonſtratio dans cauſam, & eſſe quod eſt idẽ. Demonſtratio autem ſigni, ſeu quia fit tribus modis. Primo quando eſſe cauſæ demonſtratur per eſſe effectus, ubi eſſe effectus fuerit notum & eſſe cauſæ latuerit, ut ſi per eclipſim demonſtro terræ interpoſitionem. Secundo modo quando eſſe effectus ignotum fuerit, & per aliquod ſignum demonſtrem illud eſſe, ut ſi ex hoc quod eſt umbram non facere demonſtrationem Lunam eſſe eclipſatam, ut dicit Ariſt. in primo Poſterio. uel ex hoc quod habet mulier lac in mammillis demonſtrem ipſam peperiſſe, & huiuſmodi probationibus multoties utũtur medici, qui ſũt artifices magis circa ſenſata uerſantes quàm Philoſopus naturalis, unde Gal. in tertio Prognoſtico. com. 41. inquit ſignum, & ſignificatio differunt apud Rhetori-F cos, & Medicos. Vnde in omni demonſtratione quæ fit uera. ſunt duæ differentiæ una eſt neceſſaria, altera, ut frequẽter, ſimiliter eſt alia differentia, quia quædam propoſitio eſt ratione cognita, quædam uero experimento. In prima differentia ſuper rem quæ ſignificat ſemper una re utũtur nomine ſignificationis, ſuper re autem quæ ſignificat, ut in pluribus utuntur nomine ſigni. In ſecunda uero differẽtia ſuper propoſitione ratione cognita, utuntur nomine ſignificationis, ſuper propoſitione uero experimento cognita, utuntur nomine ſigni. Tertio modo demonſtratio quia, ſiue ſigni ſit per cauſam remotam, ut dicit Ariſtot. in primo Poſterio. in illo cap. ſed quia differunt, & propter quid, & eſt in tex. com. 30. Demonſtratio uero propter quid, ſeu demonſtratio cauſæ tantum eſt, ubi eſſe effectus, & inhærentia paſſionis in ſubiecto eſt per ſe nota, ſed eſt ignota, quo ad propter quid illius, & de hoc datur pulchrum exemplũ in 8. Phyſi. in tex. com. 65. ubi demonſtratur propter quid eſt, ꝙ ſi duo mobilia ęqualis uelocitatis moueantur ſuper æqualibus ſpaciis iſto modo, uidelicet quod unum mobile pertranſeat totum ſpacium ſemel, aliud uero pertranſeat medietatem illius ſpacii, bis citius pertranſit primum mobile totum ſpacium, quam ſecundum medietatem iterato pertranſeundo, hoc enim qui ita fit eſt euidens ad ſenſum, ſed ignoratur cauſa eius, & eſt quia inter motus iteratos, cum ſint cõtrarii accidit quies media, & ideo eſt quod G

Opinio Sco. & Anto. And. in 1. Metap. q. 1.

Opi. Aue.

Propõnes in triplici differentia.

Via doctrinæ maneries diſciplinæ.

Demõſtratio ſigni.

Galen.

Demõſtratio propter quid. Exẽplũ demonſtrationis ſimpliciter ex. 8. phy. te. 65.

G tardius ſecundum pertranſit his medietatem quam pri-
mũ pertrãſeat totũ,quia motus eius eſt cotinuus,ſed mo
tus ſecundi eſt interciſus per quietem mediam,ubi Cõmẽ.
in cõ.65.expreſſe teſtatur illã demonſtrationem eſſe cau-
ſæ tantum,quia ſolum facit notitiam de propter quid effe
ctus,non de eſſe effectus,quia tale erat per ſenſum præco-
gnitũ ante demonſtrationem,& ad nota per ſenſum non
Demõſtratio ſimpliciter ſeu potiſſima.
indigemus demonſtratione. Demonſtratio uero dans cau
ſam,& eſſe,ſeu demonſtratio ſimpliciter,ſeu potiſſima de
mõſtratio eſt quãdo effectus latuerit,& quo ad eſſe,& quo
ad propter quid,& cauſa fuerit notior,tunc per illam cau-
ſam ſimul,& ſemel aggeneratur in nobis per demõſtratio
nẽ,& inhærentia paſſionis in ſubiecto,& cauſa inhærẽtiæ,
ita ꝙ ſimul & ſemel cognoſcimus quia,& propter quid,
Themiſt.
unde lucidiſſimus Themiſtius in 2.Poſteri.in ca.2. inquit,
hoc enim demõſtrationis illius potiſſime ingenium eſt,ut
uno communi examine utranque abſoluat cognitionẽ,&
ut ſit,& quamobrem ſit. Et illa eſt doctrina Commen.in 2.
Cœli,& mũdi,in cõ.35.a perpaucis intellecta, ubi habet
iſta uerba,& iam eſt declaratum in logicis quod demon-
ſtrationes ſunt in quibus itur ex notiori ad latentius,ſi igi-
tur notius fuerit poſterius,demonſtrationes erunt quia, &
ſi notius fuerit prius,& latẽtius fuerit ſuum eſſe,& ſua cau
ſa notior,erit demonſtratio abſoluta,quæ dat cauſam, &
eſſe,& ſi latentius fuerit cauſa rei quam ſuum eſſe, erit de-
H mõſtratio propter quid tãtum,unde mirũ eſt de Latinis ex
poſitoribus quomodo non tangant in lib. Poſter. differen
tiam inter demõſtrationẽ cauſæ tantum,ſeu propter quid,
& inter demonſtrationem potiſſimam,quã tamen omnes
Antiqui,& Græci,& Arabes tetigerunt. Tali igitur uia do-
Maneries diſciplinæ.
ctrinæ non utimur niſi in quæſtionibus quæ ſunt propoſi-
tiones omnino ignotę,& indigent demonſtratione. Mane
riei autem diſciplinæ utimur ad declarationem eorũ, quæ
ut inquit Auer.in primo Cœli,& mũdi,in com.22.& in 6.
Phyſi.com.41.ſunt minoris latentiæ,quam ignota natura-
liter,& ſunt minus nota,quam primæ propoſitiones quæ
Contra Sophiſtas, & Modernos logicos
ſunt per ſe notæ. Tales autem maneries diſciplinę eſt indu
ctio,ſicut dicit,& exemplũ,ſimiliter etiam ſyllogiſmus hy
potheticus per naturam,qui uidelicet eſt legitimus hypo-
theticus,& non poteſt reduci ad categoricum, non enim
eſt uerũ quod dicunt Vulgares,& Sophiſtę,ꝙ omnis ſyllo
giſmus hypotheticus ad categoricum poteſt reduci,ſicut
pulchre declarat Auer.in lib.Priorũ,ubi in primo facit di-
greſſionem de ſyllogiſmo hypothetico, tales enim ſyllo
giſmi per naturam ſunt iſtius conditionis,& naturæ quod
I in eis antecedens eſt per ſe notum,& cõſequens eſt per ſe
notum,& tota illatio eſt per ſe nota,unde non ſimpliciter
probant ſed faciunt aliquam fidem,& innuitionem in his
quæ indigent modicula innuitione,ſicut dicit etiam in 2.
Phyſi.in com.3.& de hoc ordine etiam eſt enthymema,&
diuiſio,& alia id genus,unde quemadmodum cõtingit in
aliis artibus in quibus ſunt uaria,& diuerſa inſtrumẽta ad
diuerſos fines,ſic etiam accidit in Logica quod tradit no-
bis uaria inſtrumẽta,quæ ſunt deſeruientia nobis ad diuer
ſas intentiones ſecundum diuerſitatem propoſitionum,&
ſcibilium in ſcientia qualibet,ideo modus ſciendi nuncu-
patur ab Ariſt.in 2.Met.in tex.com.15.etenim non omnia
æqualiter nota,aut ignota ſunt & tunc Cõme.tenet ꝙ ſub-
Opinio Moder. in primo Phyſi. ſuper expoſitione tex. com. ulti.
iectum in ſcientia nullo genere demonſtrationis poteſt in
ſcientia in qua eſt ſubiectum demonſtrari. Huius autem ra
tio ſecundum Modernos talis eſt,quia in ſcientia nihil no
tius eſt ipſo ſubiecto,& ſi principia ſubiecti in ſcientia de-
monſtrentur per aliquod medium ſpectans ad illam ſcien
tiam,nullo pacto poterit per illa principia demonſtrari il
Cõfutatio.
lud ſubiectum,quia nunquam erit notiora ſubiecto, quia
nihil in ſcia dicitur eſſe notius ipſo ſubiecto. Sed iſta opi-
nio ſtare nõ poteſt,nam certum eſt,ꝙ cum aliquid dicatur
notius altero duobus modis,uel quo ad nos, uel quo ad
naturam,ut patet.1.Poſterio.& 1.Phy.tex.com.2. tunc nõ
eſt dubium ꝙ ſi loquamur de notitia quo ad naturã,prin-
cipia.& cauſæ ſubiecti ſunt priora quo ad naturam quam
ſit ipſum ſubiectum,quia cauſa inquantum cauſa eſt prior

& notior ſecundum naturam,quã effectus,ut patet 1. Phy. K
tex.com.2.& Aue.etiam in com.3.ibi reddit cauſam, quia
natura a cauſis incipit operari.Si autem loquamur de no-
titia quo ad noſtram cognitionem,nõ eſt dubiũ ꝙ paſſio-
nes & effectus,ut in pluribus in ſciẽtiis in ſenſatis ſunt no-
tiores nobis quam ſuæ cauſæ,& quam ipſa ſubiecta,ut na
turata ſunt notiora ipſa natura,licet utrunq; ſit notum per
ſe,ut patet in principio ſecũdi Phy.tex.com.1.& 3. dicere
igitur nihil notius eſſe in ſciẽtia ipſo ſubiecto abſolute eſt
negare Ariſto.& ueritatem. Nec ualet motiuum eorum,ꝙ
ſi principia ſubiecti demonſtrentur in ſciẽtia per aliquod
medium,ꝙ illud medium ſemper erit ignotius ipſo ſubie-
cto,& nunquam tale medium poterit reddere notiora il-
la principia,ut per illa ſubiectum poſſit a priori demõſtra
ri. Nam illud medium in ſcientia erit notius ipſis princi-
piis quo ad nos,& ſimiliter ipſo ſubiecto,& ideo ubi prin
cipia,& cauſæ ſubiecti latuerint poterunt illa principia de
monſtrari demonſtratione ſigni,licet autem tale medium
ſit notius etiam ipſo ſubiecto,tamen non propter hoc po
terit per illud demonſtrari ſubiectũ eſſe demonſtratione ſi-
gni propter cauſam,quam dicam ſtatim. Vbi animaduer-
te ꝙ mirum eſt quomodo fere omnes hallucinentur in
hoc ante noſtra tempora in re notiſſima,ut mihi uidetur,
nã nulla alia eſt reddẽda rõ quare ſubiectũ in ſcia in qua
eſt ſubiectũ non põt demonſtrari, niſi ex ſuamet ratione
formali per quam eſt ſubiectũ,quid.n.eſt aliquid ſubilei in L
ſcientia quam concedi:& præſupponi,& hoc eſt quod tã-
git pulchre Cõmen.1.Phy.c.ulti.ubi reddit cauſam, & eſt
quia aut eſt per ſe notum,aut ſumitur tãquam notũ a ſciẽ-
tia ſuperiori in qua fuit probatum.Si contingat autem ꝙ
Quare ſubiectũ nõ demonſtretur in ſcientia.
ſubiectum in ſcientia ſit per ſe notum,patet ꝙ non indiget
demonſtratione,quia ad per ſe nota non exigitur demon-
ſtratio,unde iſti qui nõ poſſunt diſcernere inter ea quæ de
monſtratione indigent,& inter illa quæ non indigent,nũ-
quam potuerunt,nec poterunt philoſophari, ſicut ſcribit
Cõmen.& Ariſto.in 2.Phyſicæ auſcultationis,in cõ.& tex.
6.ubi dicitur,ſic autem eſt naturam demonſtrare tentare ri-
diculum,manifeſtum enim eſt,quod huiuſmodi rerũ ſunt
multa.demonſtrare autem manifeſta per immanifeſta nõ
potentis iudicare eſt propter ipſum,& non propter ipſum
cognitum.Si autem tale ſubiectum non ſit per ſe notũ ſciẽ
tia in qua eſt ſubiectum ſumit illud tanquam notum, quia
ſe ſubmittit in hoc,& credit ſcientiæ ſuperiori in qua erat
quæſitum,ſic enim non inconuenit quod aliquid ſit quæſi
tum in una ſcientia,& idem ſit conceſſum in alia.unde qui
dicunt ſubiectum in aliqua ſcientia aliquo illorum trium
generum demonſtrationis poſſe demonſtrari,non uiden- M
tur intelligere quorum ſit demõſtratio,& quæ ſit ratio for
malis ipſius ſubiecti,& ideo Ariſto.dixit in principio libri
Poſteriorum quod de ſubiecto oportet præcognoſcere
quia eſt,& quid eſt,licet contingere poſſit quod ſubiectũ
quãdoq; eſt adeo notũ,& clarũ ꝙ ſcientia negligit aliquã
mentionem facere de ipſo,ut dicitur in eodem.1.Poſte.in
tex.cõ.25.& eſt in illo cap.Omnis enim demõſtratiua ſciẽ
tia circa tria eſt. Et ideo quærere quare ſubiectum in ſcien-
tia qualibet,ſiue uniuerſalis fuerit,ſiue particularis, eſt in-
demonſtrabile,eſt quęrere quare ſubiectum eſt ſubiectum.
Non.n.euadit ab altero condiuidentiũ ipſum ſubiectũ,uel
ut ſit per ſe notũ,& tunc non indiget demonſtratione, uel
ut ſit ignotum,& tunc ſumitur etiã ut notum a ſcientia ſu-
periori in qua fuit probatum tamen ex eo quod eſt ſubie-
ctum indemonſtrabile eſt. Sed tũc eſt alia difficultas in iſta
Comme.propter quid principia ſubiecti in ſciẽtia poſſunt
demonſtrari in ſciẽtia demõſtratione ſigni,ſed partes ſub
iectiuæ non poſſunt demonſtrari in ſcientia,unde Auer. 2.
de Anima,com.27.inquit artifex enim neceſſe eſt, ut po-
nat ſubiectũ de quo cõſiderat,& diuidit genera eius quaſi
manifeſta in eſſe,artifex non enim poteſt demõſtrare ſub-
iectum ſuæ artis,neq; ſpecies illius ſubiecti,& eandem ſen
tentiam ſcribit in 6.Meta.com.1.ad hanc difficultatem re
ſpondet idem Modernus in eodem loco, quod ratio eſt
iſta,quia inuentio partium ſubiectiuarum in ſcientia, & in-
uentio

A uentio ſubiecti eſt una,& eadem,& ideo ſi partes ſubiecti-
uæ poſſunt demonſtrari in ſcientia,poſſet etiam demõſtra
ri ipſum ſubiectum,quia partium ſubiectiuarũ, & ſubiecti
eſt unum eſſe,& ſubiectum eſt prius intentione partibus,
ut animal eſt prius homine.Vnde bene ualet,eſt homo, er
go eſt animal,ſed non econtra.Et ideo ſi partes ſubiectiuæ
poſſunt demonſtrari eſſe,etiam & ſubiectum,& ex deſtru
ctione conſequentis ſi ſubiectũ,non poteſt demonſtrari eſ
ſe,ergo neq; partes,ſed inuentio principiorum non eſt ea
dem cum inuentione ſubiecti, & partium ſubiectiuarum,
ideo non ualet ſi principia in ſcientia demonſtrantur,ergo
Cõfutatio. & ſubiectum.Sed iſta ratio nulla eſt,nam certum eſt,ꝙ ſub
iectum in ſe conſideratum quo ad ſuum eſſe magis depen
det a ſuis principiis,quã a partibus ſubiectiuis, quia habi-
tudo ſubiecti ad ſua principia eſt habitudo eſſentialis cau
ſati ad cauſas a quibus eſſentialiter dependet,habitudo au
tẽ ſubiecti ad partes ſubiectiuas eſt habitudo ad poſterius,
& eſt cauſæ ad cauſatum,unde partes ſubiectiuæ dicuntur
aduentitiæ reſpectu ſubiecti,ſicut dicimus,quod homo ac
cidit animali & uniuerſaliter inferiora reſpectu ſuperiorũ
ut dicit Ariſto.in Prædicamentis,& ex conſequenti ex iſta
mirabili reſpõſione uidetur ſequi totum oppoſitum, uide
licet ꝙ principia ſubiecti non poſſunt demonſtrari in ſciẽ-
tia,ſed bene partes ſubiectiuæ . quia inuentio principiorũ
B uidetur eſſe inuentio principiati,ſaltem conſecutiue, & a
priori,quia eſſe principiati eſt ex eſſe principiorum.Et cõ-
firmatur per Ariſto.in 2.Poſte.& in c.1.Philoſophiæ.text.
com.1.ubi dicit ꝙ eadem uia inueſtigatur ſi eſt,& quid eſt,
quando quæſtio ſi eſt,terminatur a priori,patet enim qđ
dum diffinitur res diffinitione quid rei,quod diffinitur per
ſua principia,& cauſas,partes enim diffinitionis ſumuntur
a principiis quæ ſunt in re,ut dicit Cõmen.in 1.de Anima,
in com.7.Ergo eadem eſt inuentio principiorum,& ſubie
cti a priori inueſtigatio,& per conſequens non eſt alia, &
alia inuentio ſicut a poſteriori,una eſt inuentio parte par-
tium ſubiectiuarum,& ipſius ſubiecti. Amplius fundamen
tũ illius opinionis eſt ruinoſum,ꝙ ſi partes ſubiectiuæ poſ
ſint demonſtrari,poſſet demonſtrari ſubiectum eſſe, quia
unum eſt utriuſq; eſſe,quia ſtat,quod aliqua ſint eadẽ ſub-
iecto,& tamen ſunt ratione formali diſtincta,& per conſe
quens unum ſub una ratione erit notum,& ſub alia ratiõe
erit ignotum,& hoc oſtenditur inquam pluribus caſibus.
Nam certũ eſt,ꝙ primus motor,prima forma, & primus
finis ſint idem ſubiecto,ut patet,12.Meta.com.5.&.6.unde
inquiritur eſſe primi motoris in Philoſophia, & per de-
mõſtrationẽ inuenitur,& cognoſcitur ſub ratione qua pri-
mus motor,ſed in Philoſophia naturali,nõ cognoſcitur ſub ratio
C tione qua eſt prima forma,licet idem ſit primus motor,&
prima forma. Amplius ſtat in caſu notum eſſe aliquid ſub
ratione generis,& tamen illud erit ignotum quo ad ratio-
nem ſpeciei,nã quis ambigit quod oblata aliqua gemma
alicui quã prius non nouerit,quod ſtatim cognoſcet illã
ſub ratione generis,ſciet enim quod eſt gemma aut lapis,
ſed ignorabit utrum ſit Topacius,aut Hyacinthus, licet in
hoc idem ſit in genere,& ſpecie.& econuerſo, poteſt etiã
in aliquo caſu cõtingere oppoſitũ,uidelicet,quod aliquid
ſit notum quantũ ad rationem ſpeciei,& ſit ignotum quo
ad rationẽ generis,nam 7.primæ philoſophiæ,tex.cõ. 28.
Multa ſunt genera ,proxima ſpeciebus,quæ tamẽ ſunt igno-
ta.quod ratione conuincitur.Nã uidemus ex Equa,& Aſi-
no mulum generari.nõ tamen ex equa & homine aliquid
generatur,quod quidem non contingit niſi quod eſt ex na
tura rei aliquod genus proximum in quo conuenit equus
cum aſino,in quo nõ conuenit cum homine.Et ideo ratio
illa nulla eſt,ſi idem eſt eſſe partis ſubiectiuæ,& ſubiecti,ꝙ
ſi pars poteſt demonſtrari in ſcientia,ergo & ipſum totũ,
puta ſubiectum,quia ſtat aliquod medium eſſe demon-
ſtrandum id quod eſt pars,quod tamen nõ demonſtrabit
totum ſub propria ratione propter cauſam aſſignatam.Di
cam enim quod licet idem ſit eſſe ſubiecti,& partium ſub
iectiuarũ iſtud tamen eſſe poterat ratione qua eſt eſſe ſub-
iecti,eſſe per ſe notum in ſcientia in qua illud eſt ſubiectũ.

Et tamẽ ſub ratione qua eſt eſſe partis ſubiectiuæ erit igno D
tum.Et confirmatur quia de facto ita cõtingit, quia certũ
eſt,ꝙ ignis eſt pars ſubiectiua ſubiecti ſcientiæ libri de Cœ
lo,& mundo,& tamen ignem eſſe demõſtratur in 4.Cœli Replica.
& mũdi,in tex.cõ.32.Nec ualet ſi dicatur ad hoc, ut qui-
dam dicere conſueuerunt,quod ibi non demõſtratur ignẽ
eſſe,ſed demonſtratur quod locus ignis eſt ſurſum,& ignẽ
eſſe ſurſum non ignem eſſe,quia eſt ſpecies,ſeu pars ſubie
ctiua.Sed iſta reſponſio deſtruit iudicium Cõmen.qui ꝙ il Impugnatio.
la eſt demonſtratio ad ſpeciẽ ſubiecti quod raro cõtingit
in ſcientia ubi expreſſe Cõmen.concedit aliquam partem
ſubiectiuam in ſcientia poſſe demonſtrari demõſtratione
ſigni,licet illud raro cõtingat.Non igitur ex idẽtitate eſſe
utriuſque,uidelicet ſubiecti & partis ſubiectiuæ contingit
quod pars non poſſit demonſtrari in ſcientia tanquam ex
cauſa per ſe,nã cum illa quæ per ſe inſunt de omni ſint nũ
quam nedum raro poſſet accidere,quod in aliqua ſcientia
poſſit demonſtrari aliqua pars,ſubiectiua.Dicamus igitur Opinio propria.
nos limitantes allegatam Auer.auctoritatem,in 2.de Ani-
ma,com.27.& in 6.Meta.tex.cõ.1.quod habet ueritatem,
ut in pluribus,tamen quãdoq; fallit,nam ſicut ea quę a na
tura ſunt,quædam ſemper ſunt,quędam uero ſicut frequẽ
ter,ex.2.Phy.cõ.48.Similiter propoſitiones naturales ſunt
in hac differẽtia,quia quædam ſunt ſemper uere,& quædã
ſunt uere frequenter.Nam ex eo quod res eſt, aut non eſt
redditur oratio uera,aut falſa,unde quãdo cõtingit quod E
partes ſubiectiuæ ſunt per ſe notæ in ſcientia tunc non de
monſtrantur,& tunc idem eſt iudicium in hoc de partibus
& de ſubiecto,ſi autem contingat partes ſubiectiuas igno-
tas eſſe,& ſciẽtia illa habet medium per quod poſſit illas
demonſtrare,tunc in illa ſcientia poſſunt demonſtrari, ſed
quia raro hoc contingit,& denominatio fit a ſuperabũdã
ti,inde Auer.dixit ſpecies ſubiecti non poſſe demonſtrari
meo iudicio.Et ne uideamur dicere iſta gratis, adduco
auctoritatem Com.in 2.de Anima.nam poſteaquam dixe
rat in com.27.ꝙ artifex non poteſt demõſtrare ſubiectum
neq; ſpecies ſubiecti,limitans dictum ſuum,deinde in prin
cipio com.29.inquit quia uult ponere hic numerũ iſtarũ
uirtutum ſecundum ꝙ artifex ponit ſubiecta ſuæ artis, nõ
uult ponere niſi illud quod eſt manifeſtum per ſe,& dimit
ſit illa quę nõ ſunt manifeſta,donec perſcrutetur de eis un
de patet ꝙ multæ uirtutes,ſeu potẽtiæ aiæ ſunt qui in lib.
de anima demonſtrãtur eſſe,ſicut eſt eſſe ſenſus cõmunis,
& eſſe intellectus agentis,& iſta eſt ueritas.Sed tunc eſt alia Ardua difficultas.
ardua difficultas in uia Auer.propter quid eſt, cũ ſubſtan- F
tiæ ſeparatæ ſint principia ſubiecti Meta.quod eſt ens in-
quantum ens,& ſecundum Auer.in 2.Phyſi.com.22.& 26.
principia ſubiecti poſſunt demonſtrari in ſcientia demon
ſtratione ſigni, quare igitur in ſcientia Diuina ſubſtantiæ
abſtractæ non demonſtrantur ? Ad hoc omnes ante mea Opinio aliorum.
tempora quos ego uiderim dixerunt quod hoc ideo con
tingit,quia ſubſtantiæ ſeparatæ cum hoc quod ſunt princi
pia ſubiecti Meta.ſunt etiam partes ſubiectiuæ,& quia par
tes ſubiectiuæ non poſſunt ſecundum Auer. demonſtrari,
ideo dicunt quod non poſſunt demõſtrari.Sed iſta opinio
nullo pacto ſtare poteſt in uia eius.Nã ratio partis ſubie- Cauſatio.
ctiuæ non arguit per ſe ineuitabiliter quod aliquid in ſciẽ
tia non poſſit demonſtrari,ut ex iam deductis apparuit.
Tum etiam quia data iſta ratione nõ eſſet omnimoda cõ-
tradictio,nec eſſet ſimpliciter impoſſibile ſubſtãtias abſtra
ctas poſſe demonſtrari,ſed ſolum ex parte qua ſunt partes
ſubiectiuæ,ſed nõ ex parte qua ſunt principia,cuius oppo
ſitum ſuſtinet Cõme.in com.ultimo primi Phy.& in cõ.3.
8.Phy.& in com.5.12.Diuinorũ,ubi uult nullo pacto ſciẽ
tiam Diuinam habere per ſe medium ad demonſtrandum
eſſe ſubſtantiarum ſeparatarum.Amplius iſta opinio uide
tur concedere unum impoſſibile,quia uult quod aliquid
ſit pars ſubiectiua,& principium reſpectu unius, & eiuſdẽ
ſubiecti,quod uidetur abſurdum,quia tunc idem eſſet prin
cipiũ ſuiipſius.quod eſt in fine abominationis, ut colligi-
tur ex mente Philoſophi,in 2.de anima,tex.comm. 27.&
eſt auctoritas etiam beati Augu.in primo de Tri.cap.1.ubi

G inquit.ꝙ nullus intellectus capit,ut idem gignat ſeipſum,
ut iit.Hoc autem deducitur quia ſi ſubſtantię ſeparatę,ſunt
principia entis in ſua maxima cõmunitate,cũ ſub tali am-
bitu ſint per uos ſubſtantiæ ſeparatę,quia ſunt partes iſtius
Poſitio propria. entis,igitur erunt principia ſiumet.Et ideo dicimus nos iu
xta uiam eius in.7.Meta.ꝙ ſubiectum ſciẽtiæ Meta.eſt ens
extra animam,quod eſt diuiſum in decẽ prædicamenta,&
quod diuiditur per potentiã,& actum,& per unum,& mul
Ens cauſatũ eſt Met. ſubiectum. ta,unde iuxta huiuſmodi tres diuiſiones diuiditur in ſcien
tia Diuina in tres partes,ut docet pulchre Auer. in prolo-
go ſuo ſuper.7.Meta.& iſtud eſt ens cauſatum,& iſtius en
tis ſubſtantiæ ſeparatæ,ſunt principia ſecũdum formã,&
finem,& ſecundum efficiẽs quoquo modo,& non ſunt ta-
lis entis partes ſubiectiuæ,ſed bene ſunt partes entis in ſua
cõmunitate analogiæ,ſecundũ Auer.aut uniuocationis ſe
cundum Sco.Et hoc nullus ſanæ mentis negare poteſt niſi
proteruiendo contra ueritatem.Dico tunc,ꝙ ratio Com.
ſuper hoc eſt duplex.Prima eſt quia ſubſtantiæ ſeparatæ,
ſunt principales partes ſubiecti,modo declarato,ſumẽdo
ſubiectum ens,inquantum ens,in ſua maxima cõmunitate
analogię,non autem ens,quod eſt ſubiectum in.7.8.&.9 et
10.Meta.quia illud eſt ens cauſatũ,unde iſta æquiuocatio
& multiplicitas multos decipit in illa arte,nã ſciẽtia illa,
ut dicit Cõm.in prooemio.7.& in cõ.1.12.Meta.diuiditur
in duas partes:una conſiderat de ſubſtãtiis inſeparabilibus
H a materia,& alia conſiderat de ſubſtãtiis abſtractis a mate
ria,& ideo aliud eſt ens,cuius ſubſtãtiæ ſeparatæ,ſunt par
tes,& aliud,cuius ſubſtantiæ ſeparatæ,ſunt principia ſecũ-
dum rem,aut ſaltem ſecundũ rationẽ,alia autẽ ratio eſt ex
parte medii,quia uidelicet non habet ſcientia Diuina me-
dium Et animaduerte ꝙ cõſequẽter loquẽdo in uia Auer.
iuxta prędictã ſolutionẽ ſubtiliter dicere poſſumus,ꝙin il
la parte,in qua ſcientia Diuina conſiderat de abſtractis ſub
ſtantiis,ipſę ſubſtantiæ abſtractæ ſunt illius partis uerũ ſub
iectum,ſed totius partis præcedẽtis eſt in ens,inquantum
ens,nõ in ſua maxima tranſcẽdentia,quia ſic eſt pure æqui
uocũ,cũ ut ſic dicatur de affirmatione,& negatione,& de
ente in anima,& de ente extra animam,ſed ut ens ſumitur
pro ente extra animam quod per ſe diuiditur in.10.prædi
camenta,quia clarum eſt,ꝙ Ariſto.in fine.6.Met.abiecit a
ſua cõſideratione ens per accidẽs,& ens in anima,ut patet:
unde nunquam memini Auer.dicere ſubſtantias abſtractas
eſſe ſpecies ſubiecti Meta.ſed dicit ꝙ ſunt ſubiecta ſcientiæ
Diuinæ.Vnde ſubtilis Doctor in.q.de ſubiecto Meta.ſic at
tribuit Auer.& ita dicit Ant.And.& ſine præiudicio melio
Obiectio. ris ſententiæ poſſet hoc probabiliter ſuſtineri .Quod ſi di-
catur,quia tunc ſcientia Diuina nõ eſſet ſcientia una,quia
I non habet unum ſubiectũ,modo perPhm.1.Poſter.ſciẽtia
una eſt unius generis ſubiecti.Ad hoc reſpõdet per aucto
Solutio. ritatem Phi,& Com.in.4.Meta.com.2.ubi dicit,res enim
quæ habent unã ſcientiam non tantũ ſunt,quarũ ſubiectũ
eſt unum genere,aut ſpecie dictum uniuoce,ſed quarũ eſſe
attribuitur uni fini,aut uni agenti,aut uni ſubiecto,ita ꝙ ex
uariis cauſis unitas ſciẽtię uenari poteſt,unde dicere poſſu
mus,ꝙ quia totalis ſcientia,quæ in Meta.traditur,tam de-
ducit nos ad cognitionem primæ formæ,& primi finis,ad
quę in cognitione ultimata poteſt intellectus deuenire ſic
ſcientia illa una eſt,ut inquit Auer.ex mente Alexan.ſuper
prologo.12.Meta.tamen primus modus dicẽdi magis cõ
munis eſt,& illum teneo,ſed ſecundũ appoſui ad excitan-
dum intellectũ.Reuertamur igitur ad propoſitum,ꝙ ſecũ-
da ratio cui innititur Auerr.in.12.Met.cõ.9.eſt quia nullũ
medium aliud efficax ad probãdũ eſſe abſtractorũ eſt,niſi
uia motus,& omnes rationes Auic.ad probãdum in ſciẽ
tia Diuina eſſe abſtractorum,nõ pertranſeunt ordinem ſec
monum probabilium,ut dicit Com 1.Phyſi.com.ult.& in
2.Phy com.22.Et in libro Deſtructio deſtructionum,in di-
ſpu.4.in ſolone.5.dubii.unde ſi qua ratio adducitur in ſciẽ
tia Diuina ſuper hoc tota uis illius cõſiſtit ſuper medio na
turali,ſicut patet in.2.Primæ phiæ in tex.com.6.ubi Ariſ.
demonſtrat,ꝙ in genere cauſæ efficientis,nõ eſt proceſſus
in infinitum,ubi totam illam rationẽ pertractat de motu,

ut patet intuenti,ubi Com.ponit pulchrum documentum K
ibi cõ.6.dicens,& cõſideratio uniuerſalis in omnibus cau
ſis in eo quod ſunt cauſæ eſt huius ſcientiæ.Et Ariſ.quãuis
utatur hic demonſtrationibus ſcientiæ naturalis,tamen in-
ducit eas uniuerſalius,quoniam quanto fuerit demonſtra
tio uniuerſalior,tanto magis erit proprior huic ſcientię,&
Ariſto.obſeruat ſe in hac intentione l.in inducẽdo demon
ſtrationes uniuerſales,alio modo quam in ſciẽtia naturali
Et hæc eſt cauſa in iteratione illarũ demõſtrationũ in hac
ſcientia Et ex illo loco patet ſolutio cõtra temerarios,qui Contra modernos temerarios.
dicunt Ariſ.fuiſſe malum,Metaphyſicũ,quia maxima pars
Met.conſtat ex rationalibus naturalibus. Non enim uidẽt
differentiã inter illas rationes,ut adducuntur in ſcientia na
turali,& ut adducuntur in ſciẽtia Diuina. De principiis au- Principia ſubiecti poſſunt demonſtrari.
tem ſubiecti,ubi illa principia fuerint latẽtia,& occulta,&
ſciẽtia illa habet medium notius,poſſunt per illud in illa
ſcientia demonſtrari demonſtratione ſigni,ſicut prima ma
teria.& primus motor quæ ſunt principia corporis mobi-
lis quod eſt ſubiectũ in ſcientia naturali.nam per tranſmu-
tationem ſubſtantialem,demonſtratur eſſe primæ materię
& per motum localem demonſtratur eſſe primi motoris.
Si autem illa principia ſunt occulta,&habẽt alia principia
priora,& notiora:tunc per illa poterunt demõſtrari demõ
ſtratione propter quid in ſcientia ſuperiori continẽte ſub
iectum illius ſcientiæ,ſicut eſt ſcientia ſubalternans cũ ſub L
alternata,& iſta eſt doctrina Auer.in.2.Phyſicæ auſculta.in
cõ.22.ubi inquit,cũ autẽ cauſę ſubiecti artis habuerint cau
ſas priores,tunc demonſtratio illarũ cauſarum erit per de
mõſtrationem ſimpliciter in arte continente illam artem.
Et erit etiam per ſignum in illa arte,& hoc totum erit quã
do cauſæ ſubiecti artis latuerint.Sed dices ꝓpter quid prin Dubium.
cipia ſubiecti poſſunt demonſtrari,non autem ſubiectum? Solutio.
Ad hoc reſpondetur,propter quid ſubiectum eſt ſubiectũ,
& principia ſunt principia,eſt enim de rõne ſubiecti quod
ſubiiciatur.& concedatur in ſcientia,uel quia eſt notum in
ſe,uel quia ſumitur tanquam notum a ſciẽtia ſuperiori,in
qua fuit probatum,ſed non eſt de ratione principiorũ in-
quantum ſunt principia ſubiecti,quod concedãtur eſſe in
ſcientia,immo poſſunt eſſe quæſita,ubi latitant.Reſtat ſol
uere argumenta in oppoſitum adducta.Ad primum,quod Solutio rationum partis aduerſæ.
erat Anto.And.dico,quod illa maior rationis nõ eſt uera
quod omnis ſcientia utitur,uel uti poteſt demonſtratione,
quia non in ſcientiis Mathematicis ſemper procedimus a
prioribus,& notioribus naturæ,& nobis ut dicit Com.in
1.Phyſi.com.2.& in.7.Met.cõ.10.Amplius non ſufficit ad
hoc quod aliquid demõſtretur demõſtratione ſigni,quod
habeat effectum per quem poſſit demonſtrari,ſed requiri
tur,ꝙ illud quod demonſtratur,ſit occultum,& non per ſe M
notum,neq; ſumptum tanquam notum,& quia ſubiectũ
cuiuslibet ſciẽtiæ,aut uniuerſalis,aut particularis,uel ẽ no
tum,uel ſumitur tanquam notum,ideo non poteſt demõ-
ſtrari in ſciẽtia,in qua ſubiicitur,nam ad per ſe nota,uel ad
illa quæ ſumitur pro notis non eſt demõſtratio apud ſciẽ
tiam ſic ſumentem illa.Ad cõfirmationem reſpondetur,ꝙ
illa non eſt oſtenſio demonſtratiua qua utitur Ariſt.in prin
cipio libri Elenchorum,ſed eſt exẽplaris manuductio quę
non uſitatur in probando aliquid ſimpliciter occultum in
ſciẽtia,ſed facit aliquam innuitionem,unde ut ſupra dicta
fuit differentia magna ualde eſt inter uiam doctrinæ.& in-
ter diſciplinæ maneriem.Vbi animaduerte ꝙ ſubiecta ſciẽ
tiarum ſunt in duplici,ſeu triplici differentia,quędam ſunt
adeo nota,ꝙ propter ſui maximam claritatem.& euiden-
tiam deſpiciuntur a ſcientiã,ut dicit Ariſto.in.1.Poſterio
tex.cõmen.25.Alia uero non ſunt adeo nota ſicut iſta,nec.
adeo ignota,quod demonſtrari poſſunt,ſicut ſunt res natu Aliquę ſubſtãtiæ ſcientiæ probatione eſſe oſtendi tur.
raliter ignotæ,ſed ſunt medio modo,& talia indigent ali-
qua innuitione,aut ſuadela,ſicut eſt uia exẽpli,aut uia ſyl-
logiſmi hypothetici per naturã,aut ſicut eſt uia inductio-
nis,& ſimilia,dicit enim Themiſt.in.2.Poſterio.cap.11.lo-
quens de ſubiectis ſcientiarum,quia tum ut ſint,tum quid
ſint certum eſſe.& conſtitutum neceſſe eſt,nec alio modo
cognobilioca euadunt,quam inductione,aut fide aliqua,
aut

A aut periculo demonſtratione non euadunt. Vnde Ariſt. ſimilitudine, & exemplo perſuadet eſſe ſyllogiſmi ſophiſtici, nã ſic, ut aliqui ſunt pulchri, & decori, alii uero nõ ſunt ſed apparẽt eſſe, & in rebus inanimatis aliquod eſt uerum aurum, aut argentum, aliquod autem apparet eſſe aurum cum non ſit, ita in Orationibus ſyllogiſticis idem cõtingit, quod aliqui ſunt ueri ſyllogiſmi, alii autem cum nõ ſint uideãtur, patet quod iſta ratio facit aliquam fidem, ſed non ſimpliciter demonſtrat, aut oſtẽdit, unde lucidiſſimus Themiſtius in primo de Anima, cap. 24. Ego uero primũ illud demiror eorum, qui hoc audent dicere, quod arbitrantur exempla uim probationum habere, quum tamen exemplum ad faciendum fidem infirmiſſimum argumẽtum ſit. Et eodem modo dicendum eſt, de ratione illa Priſciani in oſtendendo in libro Conſtructionum orationem conſtructam eſſe, quia eſt ſimilitudinaria manuductio, & nõ eſt uera demonſtratio ſigni. Ad aliud dico, ꝙ Auicen. in. 6. Naturalium ex eſſe operationum, animæ cognitio oſtendit eſſe animę etiam cognitum per ſyllogiſmum hypotheticũ per naturam, qui nõ probat ſimpliciter, ſed uſitatur in his quæ indigent aliqua innuitione, nam in tali ſyllogiſmo antecedens eſt per ſe notum, & conſequens etiam, & tota illatio eſt per ſe nota, & iſta eſt clara mens, & reſponſio Auer. in primo Priorum in Digreſſione de ſyllogiſmo hypothetico, ubi inquit, & uniuerſaliter per inductionẽ quam induximus apparet quod dixit Ariſto. in hac re apparentia manifeſta, quoniam iam manifeſtũ eſt ex dicto noſtro, ꝙ multæ res ſcitæ per ſe, ſicut eſt inuentio animę, & alia ſunt quę ſcimus per hanc uiam oſtenſionis. Et impoſſibile eſt, ut ſit una, & eadem uia cum agatur ad ſtadiũ ſuper ſcita per ſe, & ignota per naturam, & conſimilem ſententiam habet in ſecundo Phyſi. in com. 3. Ad ultimum reſpondetur per interemptionem ſalua ſemper pace Aegidii, & Pauli, & aliorum hoc aſſerentium. Nam intentio Ariſto. ibi non eſt diſputare contra negantes ſcire eſſe, aut contra negantes ſcire fieri de nouo, quia hoc pertinet ad Diuinum non ad Logicum, unde Cõmen. in. 3. Cœli, & mundi, in com quarto, inquit, Diuinus debet loqui contra dicentem, quod nihil eſt permanens, & fixũ ille autem negat ſcientiam eſſe, ſciẽtiam autem eſſe, eſt ſubiectum Logices, & Diuinus qui defendit ſubiecta diſciplinarũ particularium debet loqui cũ eo. Amplius ſequeretur Ariſt. ibi patere principium. Nam initium illius diſputationis eſt illa uniuerſalis propoſitio, Omnis doctrina, & diſciplina intellectiua ſit ex præexiſtenti cognitione, iſta autem præſupponit doctrinam, & diſciplinam eſſe, nam quæſtio compoſita ſemper præſupponit ſimplicem, & hoc erat probandum. Alia igitur eſt mens Ariſto. in illo prologo, ut dicunt Græci expoſitores, & eſt prælibare quę, & quot oportet præcognoſci in ſcientia demonſtratiua, & in ipſa demonſtratione, ſicut poteris uidere ſi placet.

B (margin, beside "co, ubi inquit")

Contra Aegi. Rom. et Pau. Ven. (margin)

C (margin, beside "Ariſto. in illo prologo")

Propõ. 50.

Differentiæ ultimæ rerum non recipiunt magis, & minus.

RATIO eſt, quia ut Porphyrius in cap. de Differentia loquens de differentiis ſpecificis inquit, ꝙ nõ recipiunt magis, neque minus, ipſæ enim ſunt quæ uniuſcuiuſque rationem complent. Eſſe autem uniuſcuiuſq; unum, & idem eſt, nec intenſionem, nec remiſſionem ſuſcipiens. & eſt etiam ſententia Ariſto. in. 8. Meta. tex. com. 10. ubi ſcribitur, ꝙ ſpecies entium, ſunt ſicut numeri, & fuit propoſitio de mente Platonis, ut dicit beatus Thomas ibi, & idem uidetur ſentire Com. 12. Meta. com. 2. Eſt etiam de mente ipſius Ariſto. 5. Meta. tex. com. 19. ſex ſemel eſt ſex, non eſt bis tria, neque ter duo, ſubſtantia enim uniuſcuiuſq; ꝙ ſemel, unde inde colligitur, quod ſpecies rerum conſiſtũt in indiuiſibili ſicut ſpecies numerorum, nam ſicut non inueniuntur duæ ſpecies numerorum ab unitate æqualiter diſtãtes, ita etiam nõ inueniuntur duæ ſpecies entium æqualiter diſtãtes a primo principio, quod eſt prima, & ſumma unitas, nam ſecundum Philoſophum. 1. Cœli, & mũdi, tex. com. 100. Cõmunicatum eſſe, & uiuere omnibus, his quidem clarius: his uero obſcurius. Et Auer. 2. Cœli, & mundi com. 63. inquit diſtantiæ entium ſunt ualde diuerſæ in hoc. Aſſimilantur etiam ſpecies entium numeris in hoc, quia quemadmodum qualibet unitate addita, aut remota uariatur ſpecies numeri pariformiter qualibet differentia addita, aut ſubſtracta uariatur ſpecies diffinita. Sunt etiam ſpecies rerum ſicut numeri, quia ſicut ſpecies numerorum non continent æquales unitates, ita etiam ſpecies rerũ non continent æquales perfectiones. Ratio autem eſt quia genus non diuiditur in ſpecies, niſi per contrarias differẽtias 10. Meta. te. com. 24. Talis autem oppoſitio contrarietatis ſecundum Philoſophum ibidem reducitur ad oppoſitionem, quæ eſt ſecundum priuationem, & habitum, ut patet ibidem in tex. com. 15. & per conſequens differentia cõſtitutiua unius ſpeciei comparatur ad oppoſitam, ſicut habitus ad priuationem, & per conſequens implicat, ꝙ ſint iſtę differentiæ æqualis perfectionis, & ideo nulla uia fieri poteſt, ut ſint duæ ſpecies æquæ eſſentialiter perfectæ. Aſſimilantur etiam ſpecies entium numeris in hoc, nam ſicut minor numerus continetur in maiori, ſic una ſpecies imperfecta uirtualiter continetur in maiori, & perfectiori, uegetatiuum enim continetur in ſenſitiua, ſicut trigonum in tetragono, ut dicitur in. 2. de Anima, in tex. com. 31. Redeamus igitur ad declarationem propoſiti Theorematis, & dicamus, ꝙ differentiæ ultimæ rerum nõ recipiunt magis, neq; minus, quod ueritatem habet in ſubſtantiis, fallit autem in accidentibus, ita gloſſat Cõmen. in. 8. Meta. in tex. com. 10. ubi inquit, ꝙ forma ſubſtantialis non recipit magis, neque minus, homo enim nõ eſt maioris humanitatis, quam homo, & ſi fuerit erit ſecundum ꝙ eſt forma in materia. Nam ꝙ accidentia recipiant magis, & minus clarum eſt, ut teſtatur etiam Porphyrius, & Ariſto. in Prædicamentis. De formis igitur ſubſtantialibus perfectis ſecundum ſe conſideratis uera eſt propoſitio. Dixi autem nobiliter de perfectis ad excipiendas formas elementales, quæ ſecundum mentem Auer. in. 3. Cœli, & mundi, in com. 67. intenduntur, & remittuntur, & ſunt quaſi mediæ inter ſubſtantiam, & accidentia: ut teſtatur Commen. ibi propterea, quia ſunt ualde propinquæ primæ materiæ. Dixi autem ſecundum ſe propter uerbum Auer. in quo dixit, & ſi fuerit erit ſecundum, ꝙ eſt forma in materia & eſt etiã in tex. ubi dicitur, & quẽadmodum nec numerus habet magis, & minus, nec quę ſecundum ſubſtãtiam, ſed ſi quidem cũ materia. Et per hoc uoluit intelligi materiales quaſdam, & accidentales diſpoſitiones, unde ſuper Porphyrio dicit Commen. quod unus homo non eſt magis homo, quam alter homo, nec unus eſt magis rationalis quam alter, niſi quis uelut per rationalitatem intelligere rem accidentalem, a forma enim ut in materia exiſtit fluunt potentiæ naturales, uel impotentiæ, ut dicit Magnus Albertus ibidem ſecundum quas forma ſit expeditior, aut minus expedita actionibus. Sed tunc eſt difficultas contra hoc dictum, nam ſi forma in ſe non recipit magis, & minus, niſi ratione ſuarum potentiarum, quæ fluũt ab ipſa forma, ut eſt in materia, tũc ſequeretur quod potentiæ naturales, quæ ſunt qualitates de ſecunda ſpecie qualitatis intenderentur, & remitterentur. quod eſt contra omnes Philoſophos, accideret enim tunc ꝙ in ſecũda ſpecie qualitatis poſſet eſſe per ſe motus, quod negat Commen. in ſeptimo Phyſi. com. 20. & eſt etiam contra Ariſto. in primo de Anima, in tex. com. 65. ubi ſcribit, ꝙ ſi ſenior accipiat oculum talem uidebit utiq; ſicut iuuenis, ubi expreſſe colligitur, ꝙ potentia uiſiua iuuenis, & ſenis eſt, in diuiſibili conſiſtens. Et ſine dubio hoc uerum eſt, ꝙ neq; anima, neque animæ potentiæ recipiunt magis, neque minus ſecundum ſe, ſed bene merito inſtrumenti, quia tales potentiæ utuntur organo corporeo in quo eſt complexio, & compoſitio, & unitas, & ſecundum ꝙ huiuſmodi diſpoſitiones ſunt meliores, aut deteriores. Complexio enim recipit magis, & minus, ut ſciunt theorici Medicinæ, & ut ſic contingit unam potentiam melius operari, quam alteram unde quia complexio, & compoſitio organi uiſiui eſt me-

Quomodo ſpẽs rerum ſint numeri (margin)

D (margin, beside "com. 100.")

Limitatio propõis. E (margin, beside "mus, ꝙ differentiæ ultimæ")

F (margin, beside "ſit expeditior")

G lius diſpoſita in iuuene, quàm in ſene, ideo dicimus iuue nem melius uidere quàm ſenex. Et ſi colligas etiam de in tellectu qui intelligendo depēdet à uirtute cogitatiua, quę eſt uirtus organica, ut patet tertio de Anima.text.cōm.10. ꝙ ſecundum ꝙ organum cogitatiuæ habuerit meliorem complexionem, & compoſitionem organo alterius, ſic cō tingit unum hominem eſſe melioris diſcurſus quam ſit al ter homo. Ex quo infero ꝙ iuuenis eſſentialiter eſt melio ris diſcurſus cæteris paribus, quàm ſit ſenex, quia æquali tas ſecundi modi, ut uoluit Princeps in prima Fen primi. doct.3. in ca. de Cōplexionibus, præcipue reperitur in æta te conſiſtentiæ, quia illa eſt ætas pulchritudinis, tamē ſi ui demus ſenes præcipue in operabilibus melius diſcurrere quam faciunt iuuenes hoc eſt per accidens ratione diutur ni experimenti, ꝙ non niſi longitudine temporis perfici tur in nobis, & ideo dixit Iob, ꝙ in antiquis eſt ſapientia in longo tempore prudentia inuenitur. Vnde Ariſto. pro pter prædictam cauſam dixit.6. Ethicorum, cap.9. ꝙ pueri, & iuuenes non poſſunt eſſe prudentes, unde idem Ariſto. dixit, Non minus inhærēdum eſſe ſeniorum opinionibus ſiue demonſtratione, quam demōſtrationibus ipſis, præſer tim in agibilibus, & factibilibus, in quibus requiritur expe rimentalis cognitio, quę nō niſi longitudine temporis per ficitur. Scotus autem, & Ant. And. in hoc quæſito tenent in 8. Metap. in ſpeciali quæſtione de hoc, ꝙ quælibet forma

H ſubſtantialis recipit magis, & minus, unde in quæſtione.3. ita ſcribit Scotus ad quæſtionem ſuſtinēdo, quod ſuſcipit

Scotus in 8. Met. q.3. et Ant. Andreas ibidem. q.7.

ad hoc notandum propter auctoritates, ꝙ Metaphyſicus hic in octauo loquitur de forma, & differentia, ſecundum ꝙ pertinent ad quiditatem rei, ſed quiditas abſtrahit a ſup poſitis non includens aliquid quod pertinet ad indiuidua ſed ſuſcipere magis, & minus, nō competit quiditati ſecū dum ſe conſideratæ, ſed ut eſt in indiuiduis ſecūdum hoc, differentia addita quiditati ſic uariat diffinitionem. Subſtā tia ergo ſecūdum ſpeciem in uniuerſali conſiderat, ut qui ditas non ſuſcipit magis, & minus, ſed in ſuppoſito, patet quia hoc indiuiduum perfectius habet naturam ſpecificā quam aliud ſuppoſitum. Aliud etiam eſt notandum quod aliter eſt in accidentibus, quàm in ſubſtantiis, quia ſubſtan tia magis, & minus inducuntur mutatione indiuiſibili in accidentibus motu continuo, unde ſic exponunt auctori tatem Philoſophi in octauo Metaphy.te.commen.10. ubi dicitur, & quemadmodum, nec numerus habet magis, & minus, nec quæ ſecundum ſubſtātiam, ſed ſi quidem cum materia, ita quod ly, ſi quidem, uel eſt duæ dictiones, ut ſit ſenſus, quod ſi forma ſpecifica habet magis, & minus, hoc quidem eſt cum materia, uel eſt una dictio, & tunc ſenſus eſt, ſi quidem cum materia inferioribus indiuiduis, quæ

I reſpectu eius ſunt materialia, unde nulla ē materialitas in quiditate, ut quiditas eſt quia ut ſic abſtrahit ab omni con ditione materiali, & indiuiduali. Et pro hac opiniōe facit articulus Pariſienſis, qui dixerit, ꝙ anima Chriſti in puris naturalibus non eſt nobilior anima Iudæ error. Et Henri

Opinio Henrici de Gandauo 4 quolibe. q.15.

cus de Gandauo ante Scotum tenuit in prolixa quæſtio. in quartò quolibet. q.15. qua quærit, utrum forma ſubſtantia lis recipiat magis, & minus, ſicut & accidentalis, quod lo quendo de forma, una genere quęlibet talis recipit magis & minus. De forma autem una ſpecie loquendo ſemper in formis materialibus nulla in genere ſubſtantiæ dicitur ſecundum magis, aut minus, niſi fuerit aliqua, quæ ſecun dum rationem ſuam, ſit naturæ indeterminatę, nam repro batis uariis, & diuerſis modis de cauſa intenſionis, & re miſſiōis in formis, ipſe determinat, quod nullus ſpecialis modus eſt niſi unicus, ſcilicet quod natura rei non exiſtit in termino, ſed nata eſt habere aliquam latitudinem alicu ius magnitudinis, & ſecundum illam, dicitur ſecundū ma gis, & minus, & ideo quod ſecundum aliquas formarum dicitur magis, & minus, huius cauſa eſt natura, & eſſentia formarum in ſe, ſecundum illas enim quæ conſiſtunt in in diuiſibili, & non ſunt natæ habere magis, & minus, in ſua eſſentia nihil dicitur magis, neque minus, & ideo ſi forma humanitatis, aut animæ rationalis ſi talis inter omnes for

mas ſpecificas ſubſtantiæ, quod non conſiſtit in indiuiſibi li, ut participalis ſit ſecundum gradus à Chriſto, ſecundum unum gradum, & ab aliis hominibus, ſecūdum alium gra dum, bene uerum eſt, ꝙ anima Chriſti in natura ſua, no bilior eſt, & ſuperior in gradu naturæ, quam anima Iudæ. Vel forte, ut inquit, eſt alius modus ſecundum quem hoc poteſt contingere quem fatetur ſe ignorare, & ſubdit, & propter illam eandem rationem, qua in formis ſpecialiſſi mis ſubſtantiæ non eſt ſecūdum nos magis, uel magis niſi in forma humana, uel anima rationali iuxta hoc, quod de terminauit quondam Epiſcopus Pariſienſis, cuius ſenten tiæ non contradico, ſimiliter neque in aliis quæcunque ſint &c. Sic igitur patet, ꝙ iſti uiri generaliter tenent in for mis ſubſtantialibus eſſe magis, & minus, ſecundum prædi ctum modum. Auerro. uero ſolum in formis elementali bus. Communis tamen opinio tenet in uia Ariſto. ꝙ for mæ ſubſtantiales perfectæ non recipiunt magis, neque mi nus, nec in ſe, nec ut ſunt in ſuis indiuiduis, quia tunc in eis poſſet eſſe motus, nam ut inquit Commen. in tertio Phyſi. com.4. motus nihil aliud eſt, quàm generatio partis poſt aliam illius perfectionis ad quā intendit motus, donec pficiatur, & ſit in actu, & illa ratio ponitur ab Auicē. in tertio Sufficientiæ ſuæ cap.1. quod incipit. Ponemus fundamen tum, dicit enim ꝙ in ſubſtantia non eſt motus, quia nō eſt magis, neq; minus. Opinio etiam Peripateticorum tenuit, ꝙ in talibus formis ſubſtantialibus ſpecialiſſimis ſit æqua lis participatio a ſuis indiuiduis, participatione enim ſpe ciei plures homines ſunt unus homo, ſine aliquo diſcrimi ne, ut teſtatur ipſe Porphyrius, inquit enim in cōmunitati bus differentiæ, & ſpeciei quod cōmune eſt, utriq; æquali ter participari, homine enim æqualiter participāt particu lares homines, & rationali differētia, & priſci etiam Theo logi ante deciſionem reuerēdi Pariſienſis Epiſcopi hoc te nuerunt, unde Greg. in.21. Moralium, exponens illud Iob, 31. Nunquid non in utero fecit me, qui & illam operatus eſt, dicit ſic, Magna eſt uirtus humilitatis cōſiderata æqua litate conditionis, omnes nanq; homines ſecundum natu ram æquales ſunt, ſed accidit diſpenſatio ordinis, ut qui buſdam Prælati uideantur. Si ergo a mente deponimus, ꝙ tēporaliter acceſſit inuenimus citius, quod naturaliter ſu mus. Si enim apud ſeipſum deſcendit de uirtute culminis, citius planitiem inuenit naturalis æqualitatis, nam omnes homines natura ęquales genuit, homo quippe animalibus irrationalibus, non autem cæteris omnibus hominibus na tura prælatus eſt, tamen quicquid ſit de hoc, in hoc me ſub mitto Romanæ eccleſiæ: unum ſcio, ꝙ illa opinio Peripa tetica non eſt, unde.3. Meta. tex. com.11. In indiuiduis non eſt hoc prius, & illud poſterius. Sed Auer. in uia ſua habet unam pręcipuam difficultatem, propter quid eſt, ꝙ cum ſe cundum ipſum formæ ſubſtantiales elemētorum cum in tentionem, & remiſſionem ſuſcipiant, non ſic autem eſt de figuris ipſorum cum ſint accidentia. Hanc autem difficulta tem Cōmen. iſto modo euadere conatur.3. Cœli, & mun. in. cō.57. dicēs, Dicemus ꝙ figuræ ſunt ex qualitatibus aſſo ciatis formis ſubſtātialibus perfectis in hoc, quod non reci piunt diuiſionē, & ideo caret motu alterationis, ut dictum eſt in.7. Phy. ut patet ibi in tex. cō.15. & 16. Sed tunc cōtra Auer. inſurgit maior difficultas, quia propter eandem cau ſam etiam formæ elementales nō debent recipere diuiſio nem, quia per Phm in.5. Phy. tex. cō.10. in ſubſtantia nō eſt motus. Amplius ſequi uidetur, ꝙ forma ſubſtātialis elemē ti ſit minoris raritudinis, & perfectionis, quā figura, quæ eſt qualitas in eis, nam quod intendātur, & remittantur habēt ex ſua perfectione propter multum uicinari naturæ mate riæ, ut inquit in.8. Phy. com.82. & tunc ſi figura non inten ditur, neq; remittitur, quia in hoc aſſociatur formis ſubſtā tialibus perfectis, ergo ut ſic figura uidetur eſſe magis ele uata a natura materiæ, & ab imperfectione, per conſequēs quā ſit ipſa forma ſubſtantialis elementi, quod nullus ſani capitis fateretur. Ad hoc dicēdū puto, ꝙ ſenſus Auer. talis eſt, ꝙ figuræ aſſocientur .i. aſſimilentur formis ſubſtantiali bus perfectis, ꝙ quemadmodum illę nō recipiunt diuiſio

K (margin, beside the first line of the right column)

Opinio cōmunis. (margin, beside "ſint &c. Sic igitur patet")

L (margin, beside "tum, dicit enim ꝙ in ſubſtantia")

M (margin, beside "eſt hoc prius")

Difficultas cōtra Auer. (margin, beside "unam pręcipuam difficultatem")

Solutio Auer. (margin, beside "tem Cōmen. iſto modo")

Obiectio. (margin, beside "ſam etiam formæ elementales")

nem

A nem ſecundum magis & minus,& ſic nec figuræ,unde au
ctor ſex principiorum in ſimili dicit,ꝙ ſubſtantiæ & qua
litatibus in quantitate magis & minus,non cõuenit,qm̃ ip
ſarum impoſitio in termino eſt ultra quem tranſgredi im
poſſibile eſt,qualitates autem in quantitate appellat quali
tates de quarta ſpecie,ut eſt forma uel circa aliquid cõſtãs
figura,ut etiam dicit Auer.in.4.Phy.cõ.18.ubi dicit ꝙ Ariſ.
in.7.declarauit ꝙ motus alteratiõis non inuenitur in Præ
dicamẽto qualitatis,niſi in genere qualitatis paſſiuæ ſecũ
dum tactum,guſtũ,& uiſum.nam iſtæ qualitates recipiunt
magis,& minus,& non eſt ita de qualitatibus q̃ ſunt in aĩa
& in animato, & qualitate quę eſt ſecundum quãtitatem.
per qualitates.n.quæ ſunt in anima,& animato intellexit
qualitates de prima ſpecie qualitatis,quæ ſunt habitus,&
diſpoſitiones,& per qualitates ſecũdum quantitatem qua
litates de quarta ſpecie,& ita etiã dicit in.7.Phy.in cõ.15.
& eſt etiam ſnĩa Boethii in Prædicamẽtis,in hoc igitur cõ
uenit figura cum forma ſubſtantiali pfecta,ꝙ ſecũdũ rõnẽ
formalem eſſentia earum conſiſtat in termino & in indiui
ſibili,unde Ariſ.dicit in Prędicamẽtis aſſignãs rationẽ qua
re qualitates in quantitate,ut triangulus uel quadrangulus
& huiuſmodi non ſuſcipiunt magis,& minus, dicit quæ-
cunq.n.diffinitionem trianguli,uel circuli recipiũt,ſimili-
ter trianguli,uel circuli ſunt.Ex hoc tñ non licet inferre ꝙ
B figura ſit pfectius,& magis ens q̃ forma elementalis, nã p̃-
dicamẽtum qualitatis recipit magis & minus,prædicamẽ
tum aũt quantitatis non recipit magis,neq; minus,ut dicit
Auer.in Prædicamentis,ſimiliter relatio ſecundũ plurimũ
ſui magis & minus non recipit,& tñ non dicimus Prædica
mentum qualitatis eſſe minoris raritudinis eſſendi q̃ Præ
dicamentum quantitatis,cum quantitas inſequatur mate-
riam,& qualitas formam,aut ſaltem nõ eſt minoris raritu-
dinis,quã ſint illæ relationes q̃ non recipiunt magis & mi
nus,nam ut inquit Com.12.Meta.cõ.19.relatio eſt debilio
ris eſſe aliis prædicamentis,ita ꝙ quidam reputauerunt ip
ſam eſſe ex ſecundis intellectis,unde licet in genere ſubſtã
tiæ formæ,quæ nõ recipiunt magis neq; minus, ſint perfe
ctiores,q̃ formæ elementales q̃ recipiunt magis & minus,
ſecundum Com.tamen comparando formam unius p̃di-
camenti ad formam alterius prædicamenti.Ex hoc non li
cet uniuerſaliter hoc inferre,immo ſi recte ſpeculatus fue
ris inuenies ꝙ in formis eiuſdẽ prædicamenti in Prædica-
mentis accidentium hoc generaliter locum non habet,nã
certũ eſt ꝙ in qualitatibus tertiæ ſpeciei in quibus eſt mo-
tus alterationis eſt reperire magis & minus,ut ſunt qualita
tes tangibiles,qualitates autem de quarta ſpecie non reci
piunt magis neq; minus,nullus autem ſanę mentis diceret
C qualitates quartæ ſpeciei,ex eo ꝙ nõ recipiũt magis,neq;
minus eſſe maioris entitatis,& perfectionis, quam qualita
tes tãgibiles,cũ illæ nõ ſint de uirtutibus actiuis ,ſicut neq;
quantitas in qua fundãtur,ut dicit Commen.in.4.Phyſi.au
ſcul.in commen.84.quantitas non eſt de potentiis actiuis
ſed ſequitur potentias actiuas,& operationes earum ſ.cali
dum,& frigidum,immo Ariſt.omnem realem tranſmuta-
tionem,& alterationem in iſtis generabilibus inuẽtam re
ducit ad iſtas quatuor primas qualitates cõtrarias quibus
mediantibus fit actio,& paſſio . Non bene igitur infere-
batur ꝙ figura cum ſit accidens,& non recipiat magis, &
minus,forma autem elementi recipit,ergo eſt magis ens,
perfectius ens,quam forma elementi,nam perfectio in for
mis ex operationibus earum innotuitã ſigno philoſophis
ſicut dicit Commen.in.6.Diſpu in lib.Deſtruc.deſtruc . in
ſolutione ſexti dubii,ubi inquit,ꝙ philoſophi ſumpſerũt
ſignum ſubiecti ex paſſionibus , ſicut ſignum formæ re-
pererunt ex actionibus,impoſſibile,n.eſt ꝙ actio , & paſ-
ſio ab una,& eadem natura procedant.Manifeſtum eſt aũt
ꝙ forma elementi longe nobiliores operationes habet,q̃
figura:tum quia facit hoc aliquid quod nõ facit figura ,tũ
etiam quod eſt principium effectiuũ principale motus lo
calis,intrinſecum in ipſis elementis.Nam Commen.in.1.
Cœli & mundi,in commen.17.inquit declarando deſcri-
ptionem grauis ,& leuis ipſi poſitas: & intelligendum

eſt ex deſcriptione grauis & leuis naturam;quæ eſt innata D
ad mouendum ad medium uel a medio.i. habitum & for
mam,ex qua procedit hęc operatio,etſi hoc nomen graui
tas & leuitas non dicantur uulgariter niſi ex accidẽte.Sed Alia difficultas.
tunc iterum inſurgit noua difficultas in uia Aue.nam figu
ra eſt de accidentibus terminatis,talia aũt inſequuntur for
mam,ut patet in.1.ca.de Subſtantia orbis,& ideo mirabile
uidetur quod cauſa ad quam cõſequitur aliquid recipiat
magis,& minus,& ſuus effectus non recipiat magis & mi Solutio.
nus.Niſi eſſet quod accidentia terminata ſunt a forma tan
quam a fine,ſed ſunt ab agente tanquam a cauſa efficien-
te,quia agens dans formam dat accidentis concomitan
tia formam,mediante tñ forma,ab agẽte autem,& forma
accidentia emanant ſecũdum quod ſunt apta nata emana
re,& ideo ſi forma eſt intenſionem recipiens,& remiſſio
nem,figura uero non eſt capax intenſionis,& remiſſionis
forma illo modo,& figura diuerſo modo erit ab agente.
Accedit etiam ꝙ figura in elementis nõ eſt eſſentialiter ſi-
cut in cœlo,ſed eſt accidentaliter,quia in eis intendebatur
receptio multarum figurarum cum eſſe elementorum ſit
propinquius ad eſſe primæ materiæ,quàm ad eſſe formę,
ſed corpus cœleſte eſt econtrario,quia ſuum eſſe eſt pro-
pinquius formis,ut dicit Com.in.2.Cœli,in cõ.11.Elemẽ
ta.n.de ſe infigurata ſunt,ſicut materia de ſe informis eſt,
ſed recipiunt figuram per accidens,uidelicet ratione con- E
tinentis,ut dicitur in.2.Cœli & mundi,in te.cõ.67.& ideo
non ualet ſi forma ſubſtantialis elementis intenditur,& re
mittitur,ergo & figura.quia non eſt de accidentibus eſſen
tialiter concomitantibus formam elementariam , ſed per
accidens modo declarato.

In ſpecie atoma eſt comparatio. Propõ.55.

FAMOSA eſt propoſitio,& colligitur ex mente Phi-
loſophi in.7.Phy.tex.com.29 .& 31 .ubi inter alias con-
ditiones requiſitas in uera comparatione addit ꝙ debent
eſſe unius naturæ.unde dicit in genere latitare æquiuoca-
tiones.Veritatem autem habet propoſitio de phyſica cõ-
paratione,de tali.n.loquitur Philoſophus ibi.illa.n. requi
rit unitatem naturæ,ſpecies autem uere una natura eſt, nã
ſpecies completiue ſumitur teſte Porphyrio in cap.de dif
ferentia,& teſte Philoſopho in.7.Primæ philoſophiæ te.
comm.43.ab ultima differentia ſeu ultimo actu,qui unus
uere a natura,ſed genus nõ ſumitur ab aliqua una forma F
in natura uere exiſtente,ſed ſolum ſecundũ rõnem . Non
.n.eſt aliqua forma realis in natura per quã hõ eſt aĩal,alia
ſecundũ rem ab illa per quã hõ eſt hõ,omnes tñ hoies cũ
ſit unius ſpeciei conueniunt in forma q̃ conſtituit ſpeciem
quia quilibet habet animam rõnalem,ſed nõ eſt in homi-
ne,& equo & aſino,aliqua anima cõis q̃ conſtituat animal
præter illam animam q̃ conſtituit hominem,& pręter illã
quæ conſtituit equum aut aſinum .Nam ſi ita eſſe genus
utiq; phyſicæ eſſet una natura.Et in eo poſſent fieri cõpara
tiones,unde lucidiſſimus Themi.in.1.de Anima ,ſuper.8.
tex.ubi Ariſt.inquirit utrum diffinitio de anima inueſtigan-
da ſit una unitate generis ſicut animal,aut ſit una ſecundũ
ſpeciem inquit.Neq; parum refert hoc an illo modo diffi
nias,genus.n.aut mera notio eſt,ſiue euidẽtia ſoliditateq;
aliqua,ſed ex tenui ſubobſcuraq; ſimilitudine ſingularium
collecta,aut penitiſſime nihil,aut quam ſingularia multo
poſterius,at ſpecies natura quędam eſſe amat & forma,nã
ratio hominis ſimul atq; iugata materiæ ẽ,homo ſit,& p-
pter hoc Boethius bene dixit,ꝙ ſpecies eſt tenuis ſimilitu
do ex indiuiduis collecta,& genus longe magis tenuis eſt
ſimilitudo ſpecierum,hic igitur Ariſtote.ſecundum Phyſi-
cam rationem loquutus oſtendit phyſicas comparationes
eſſe in his quæ ſunt eandem naturam participãtia,& quia
ſpecies ſpecialiſſima unam naturam,& unam formam rea
lem importat,iuxta illud Porphyrii, participatiõe ſpeciei
plures homines ſunt unus homo,ideo in tali ſpecie phy-
ſicę comparationes fiunt,& ideo Ariſtotel . uult ibi quod
motus localis nõ eſt comparabilis motui alterationis,nec
motus localis rectus cõparari debet motui circulari , quia

G non ſunt eiuſdem ſpeciei. Ex quo aduerte q̃ño infinita ar-
(Cõtra ſophiſtas.) gumenta ſophiſtarum ſolita fieri.5.&.6.Phy.de Vnitate,&
diuerſitate motuum.& de continuitate ac de contrarietate
ſoluuntur,quia ſunt argumẽta imaginaria ſecundũ Mathe
maticam conſiderationem procedentia,non ſecundũ Phy
ſicam conſiderationem,nam comparant motus rectos cir
cularibus,& imaginantur graue moueri per chordam,&
aliud moueri per arcum,& q̃runt utrum iſti motus deſcẽ
ſus ſint eiuſdẽ ſpeciei,& imaginãtur aliquid moueri duo-
bus motibus,uidelicet motu,lineæ gyratiuę quæ mouetur
circundando columnam,& ex motu pũcti ſuper linea tali
ter mota,& ſic imaginantur lineam helicam,& infinita ſi-
milia,quę ſunt intricamenta intellectus,& nullius roboris
neq; momẽti ſunt in Philoſophia,omnia.n.hoc fundamẽ
to ſoluuntur,quia tales caſus nõ ſunt admittendi in Philo
ſophia naturali,male aũt & praue diſputat Mathematicus
cum Naturali per regulam Ariſt.in.1.Poſte.analyticorum
unde tene menti hoc fundamẽtum,& confirma per aucto
ritatem Auer.in.1.Cœli & mun.in cõ.5.ubi Ariſt.diffõnes
motuũ circularis uidelicet,& recti proponit dicẽs,q̃ mo-
tus circularis eſt qui eſt circa medium,motus autẽ rectus
eſt uel a medio,uel ad medium,inquit.n. q̃ tales diffõnes
intelliguntur de motibus ſecundum q̃ ſunt motus natura
les ſenſibiles,& in corporibus motis natura,non uiolẽtia
per hoc enim excipiuntur omnes motus imaginarii,ſicut
eſt motus puncti,& lineæ,& ſicut ſunt motus corporũ ma
H thematicorum,& excipiuntur omnes motus artificiales.
(Summa totius limitationis.) Vnde propoſita ꝓpoſitio ueritatẽ habet ſecundũ Phyſicã
cõparationem,fallit aũt ſcd̃m Logicã cõſideratione,nam
in genere pñt fieri cõparationes ſecũdũ logicum,quia ille
ſolum conſiderat unitatẽ conceptus ſecundũ rationẽ,non
aũt conſiderat unitatẽ formæ ſicut naturalis, unde Ariſt.in
p̃dicamẽtis cõparat ſpecies,& gña ad primas ſubſtantias.
Fallit etiam ſecundũ Mathematicã conſideratione,quia ꝓ
põnes mathematicæ ſunt fundamẽta imaginationis,ut di
cit Cõ.in.3.Phy.cõ.60.unde motus ſpẽ differẽtes pñt inui-
cẽ cõparari ſcd̃m imaginariã cõparationẽ,ſic.n.cõparari
poteſt rectũ circulari,gloſſa eſt Auer.in.7.Phy.cõ.29.nam
Geometra dicit q̃ linea recta eſt breuiſſima quæ duci po
teſt inter duo puncta.Fallit ẽt ſecundũ conſiderationẽ Di-
uinam,quia ſcientia Diuina eſt ſcia uniuerſalis,& conſide-
rat ens inquãtũ ens,& q̃ illi inſunt ut ſic,& ideo ille habet
cõſiderare oẽm cõparationẽ ſub rõnibus trãſcendentibus,
& generalibus,unde Diuinus cõparat ſubſtãtiã ad accidẽs
in ente quod eſt unũ analogice dictũ ſecundũ uiã antiquã,
quod non dicit aliquã naturã aliam a natura ſubſtantiæ,&
aliam a natura accidentis,ſicut dicit Com.10.Met.cõ.8 cõ
tra Auic.&.12.Meta.cõ.19.&.20.ens n.per prius dicitur de
ſubſtantia,q̃ de accidente,unde dicit Metaphyſicus,q̃ ſub-
I ſtantia eſt magis ens,q̃ accidens & uerius ens,nam ſecũdũ
Phm.7.Meta.tex.cõ.2.&.12.Meta.tex.cõ.3. accidentia nõ
ſunt.n.niſi quia entia,unde Auer.7.Meta.cõ.2.inqt in prin
cipio cõmenti cum declarauit q̃ hoc nomẽ ens ſignificat
ſubſtantiã & accidentia ſubſtantiæ q̃ ſunt nouẽ p̃dicamẽ-
ta,intendit declarare,q̃ hoc nomẽ ens principaliter,& ſim
pliciter ſignificat p̃dicamentũ ſubſtantiæ ſecundario,& de
terminate.ſ.relatiue ad ſubſtantiã,alia p̃dicamenta accidẽ
tium q̃ non dñr eſſe,niſi quia accidunt enti quod eſt ens ꝑ
ſe.Similiter etiam in ſcia Diuina comparari pñt genera ac
cidentium inter ſe,ut dicamus,uer.gra.q̃ prædicamẽtum
qualitatis eſt magis ens,q̃ prædicamentum quantitatis.Si-
militer Com.12.Meta.cõ.19.comparat prædicamẽtum re
actionis reliquis prædicamẽtis dicẽs,q̃ eſt debilioris eſſe
omnibus aliis prædicamentis.

Propõ.56.

Priuatio cognoſcitur per habitum.

PRopoſitio iſta colligitur ex.3.de Anima textu,com-
menti uigeſimiquinti,ubi Commentator declarat q̃
uniuerſaliter omnes priuationes non cognoſcuntur niſi
per cõtraria,iuxta textũ.ſ.per cognitionẽ defectus habitus
& ita eſt de ſenſibus ſicut de intellectu,quẽadmodũ.n.uiſus
cõprehendit obſcuritatẽ per cõprehenſionẽ defectus lucis
ita intellectus cõprehendit priuationẽ ꝑ cõprehenſionem K
defectus formæ,unde Ariſt.in.7.Primæ philoſophiæ tex.
cõ.23.inquit Contrariorũ mõ quodã eadẽ ſpecies eſt,pri-
uationis.n.ſubſtantia,ſubſtantia illa q̃ oppoſita eſt, ut ſani
tas infirmitatis.illius,n.abſentia cognoſcitur infirmitas,un
de ratio alterius oppoſiti eſt quodãmodo rõ,& ſubſtantia
priuationis cui illa forma oppoſita eſt,unde ꝑ rationẽ for
mæ cognoſcitur forma,& priuatio formæ.alio rõ & alio
mõ,quia ꝑ formã cognoſcitur ipſamet forma,ſed ꝑ abſen
tiam formæ cognoſcitur priuatio eius.Pro quo aĩaduerte
q̃ ſicut in tranſmutatione reali alterũ contrariorũ ſufficiẽs
eſt facere abſentia,& pñtia mutationẽ,ut dic. Ariſ.1.Phy.
tex.cõ.68.nam forma quæ eſt cõtrariũ principiũ reſpectu
priuatiõis,ſui pñtia ſufficit in gñone,& ſui abſentia ſufficit
in corruptiõe,ſic imaginari debes q̃ forma ꝑ ſui ſpẽm du
cit in cognitionem ſui,& ꝑ ſui abſentiã ducit in cognitio-
nem ſui oppoſiti,ſic ſubſtãtia priuationis eſt quoquo mõ
ſubſtantia formæ oppoſitæ,& iſta eſt dr̃ia ut dic Cõ.7.Me.
cõ.23.inter contraria q̃ ſunt in materia,& inter cõtraria q̃
ſunt in aĩa,q̃ aĩã recipit formas cõtrarias,qm̃ formæ con
trariæ in aĩa quodãmõ ſunt eadẽ forma,& hoc erit ſcd̃m
q̃ eſt manifeſtius de eis,non quia cõgregantur in aĩa duæ
formæ contrariæ in ſimul,quẽadmodũ non cõgregantur
extra aĩam,qm̃ eſſe alterius eſt corruptio alterius,& corru
ptio alterius ẽ generatio reliqui:in quibus uerbis uidetur
Cõmen.manifeſte cõtradicere ſibi ipſi,quia prius dixit q̃ L
aĩa recipit cõtraria,q̃a formæ cõtrariorũ in aĩa quodãmõ (Expoſitio uerborũ.)
ſunt eadem forma,demũ dicit q̃ contraria ſimul non ſunt
nec in aĩa,nec extra aĩam,q̃a generatio unius ẽ corruptio
alterius,& ecõtra.Ideo nota q̃ ſubtiliter loquitur Com.ſi
bene aduertis,quia contraria inquãtum contraria nullibi
ſimul eſſe pñt,quia ex ſuis rõnibus formalibus ſunt icom
poſſibilia,unde licet aĩa recipiat ſimul ſpẽs cõtrariorũ,tñ
ſpecies contrariorum non ſunt contrariæ,ſicut ſunt formę
contrariorum contrariæ ut exiſtunt in materia,unde uide-
mus,q̃ in eodem puncto in potentia uiſiua eſt ſpẽs albi,et
nigri,& ita in ſenſibus interioribus,& in intellectu,quia q̃
contrariantur in materia,non oportet q̃ ſint contraria in
aĩa,q̃a anima recipit ſimilitudines rerũ,non aũt rerũ mate
riale,ſicut cera recipit ſimulacrum characteris aurei aut fer
rei,non aũt recipit ferrũ,aut aurũ,ꝓpriũ.n.ſenſus eſt eſſe ſu
ſceptiuũ formę ſine materia,& multo magis intellſ,uñ.3.
de Aĩa.te.cõ.38.lapis non eſt in aĩa,ſed ſpẽs lapidis, unde
intellſ dr̃ locus ſpẽrũ.3.de Anima,tex.cõ.6.& Com.in lib.
Deſtructionũ in ſolutiõe.18.dubii inquit,q̃libet fõra duo
bus modis hẽt eſſe,uidelicet eſſe intelligibile,qñ cõprehẽ
ditur ſeparata a materia ab intellectu,& eſſe ſenſibile,unde
licet id quod habet actualiter in materia,uer.gra.lapis ſine M
dubio formã habet materialem extra aĩam & aliã formã,
quæ eſt intellectio,& comprehẽſio facta in aĩa ꝓut anima
rõnalis capit eã ſeparatã,uñ ſi ſpẽs cõtrariorũ in aĩa eſſent
contrariæ,utiq; ſimul eſſe non poſſent,unde cum opiones
de cõtradictoriis ſint cõtrariæ ſimul in anima eſſe nõ pñt,
ut patet.4.Met.te.cõ.6.& ideo dixit Cõ.q̃ ſi anima recipit
contraria hoc eſt ſecundũ,quod eſt manifeſtius de eis,hoc
eſt dictu q̃ unũ contrariorũ manifeſtius redditur ꝑ cogni-
tionẽ alterius cõtrarii,nõ quod cõtraria quatenus cõtraria
ſimul eſſe pñt.nec in anima,nec extra animã,ſed in anima
hoc cõtingit q̃ anima in cognitiõe unius cõtrarii iuuat ꝑ
cognitionẽ alterius ut patet.2.Cœli & mũ.te.cõ.40.ubi di
citur q̃ cõtraria ſenſibiliora ſunt inuicẽ poſita,ſed unũ cõ
trariũ in materia exiſtẽs impeditur,& corrũpitur ab alio,
& in hoc eſt dr̃ia,unde cõtrariorũ mos eſt,ut magis appa-
reãt ſenſui,q̃ res nõ contrariæ,eo q̃ unũquodq; cõtrariorũ
ſe mutuo oſtẽdunt atq; inſinuant.ut dic.Cõ.in Paraphraſi
ſuper.2.Cœli,ſuper te.cõ.40.Si igitur anima ſimul recipit
ſpecies contrariorũ,ꝓpter hoc nõ dicitur recipere contra-
ria ſimul,quia ſpecies contrariorũ non ſunt contrariæ.for
ma igitur ꝑ ſe ducit in cognitionẽ ſui directe,ſed ꝑ abſen-
tiã ducit in cognitionẽ ſuæ priuationis, ſic rectũ.n.idẽ iu-
dex eſt ſui,& obliqui,ut dicitur.1.de Anima,te.cõ.85.ſic ẽt
eadem eſt ſubſtantia priuationis & oppoſiti,quia priuatio

A propriam ſpeciem non habet. Aduerte tñ ꝙ licet ita ſit, tñ
Priuatio aliquando quã notior habitu. contingere poteſt in aliquo caſu priuationes notiores eſſe,
nobis aliquibus habitibus propter nſum modũ intelligẽdi
qui eſt tempori, & continuo obnoxius. unde. 7. Met. te. cõ.
1. multoties debiliter nota, & parũ aut nihil entis hñt, attñ
ex male quidã noſcibilibus ipſi, aut noſcibilibus ꝗ omni
no noſcibilia noſcere tentandũ, unde patet ꝙ motus, & pri
uationes, & accidentia non ſunt tãtæ rarititudinis, ſicut ſunt
ſubſtantiæ rerum, & tñ ſunt magis nota quantum ad nſam
primam cognitionẽ, quæ ortũ habet a ſenſibus: ꝗ ſubſtan
tiæ rerũ, quia talia ſunt magis ſenſata, quia talia cadũt ſub
ſenſu tanꝗ ſenſibilia ꝑ ſe, uel ut ꝓpria, uel ut cõia. ſed ſubſtã
tia nõ ita ſenſibilis eſt, ſed per accidẽs, & ſi ſentitur hoc nõ
Com. 63. & 65. eſt niſi a ſenſibus hominis inquantũ hominis, ut uoluit Cõ.
in. 2. de Anima, & ꝓpter hoc licet priuatio cognoſcatur ꝑ
habitũ, tñ poteſt contingere priuationẽ quãq; notiorem eſſe
aliquo certo habitu, unde Auer. 8. Phy. co. 27. ubi Ariſt. diffi
finit quid ſit motus ꝑ ſe ꝑ negationem motoris per acci
dens inquit, & ſecũ hoc qm illud quod eſt per accidens eſt
notius, illo quod eſt per ſe, & ideo accidit in quibuſdã lo
cis deſcribere habitum per negationẽ priuationũ. Propoſi
ta igitur ꝓpõ ꝙ priuatio cognoſcitur per abſentiã formæ
uera eſt ut plurimũ, tñ ubi accidit priuationẽ notiorẽ eſſe
forma tũc per negationẽ priuationis deducimur in cogni
tionẽ formarũ, & ſic ut dicit Dionyſius in li. de Diuinis no
B minibus de Deo magis cognoſcimus quid non eſt, ꝗ quid
ſit. nã ut ſcribitur. 2. Meta. tex cõ. 1. ſicut ſe habet oculus no
ctuæ ad lucẽ diei, ſic ſe habet intellẽs animæ nſæ ad ea quæ
manifeſtiſſima ſunt in Natura. Aduerte etiam quod cõtin
gere põt ꝙ aliqua diffinitio data per priuationẽ aliquã ma
gis notificet ſubſtantiã diffiniti, ꝗ data ꝑ habitu oppoſitũ,
& hoc in caſu quo priuatio eſt magis naturalis rei deſcri
ptæ, ꝗ habitus cui opponitur illa priuatio, ſicut cõtingit in
diffinitionibus elementorũ grauium & leuium, quarũ q̃dã
dantur per motum & quædam dantur ꝑ quietem, ut patet
4. Cœli & mundi, nã graue diffinitur ꝑ motũ, ſic graue eſt
quod mouetur ad mediũ, & diffinitur etiã per quietẽ, uide
licet, graue eſt quod quieſcit ſub omni corpore, uidelicet
graue ſimplr. Sic & leue diffinitur per motũ, & eſt illud qđ
mouetur a medio, & diffinitur per quietẽ, uidelicet leue eſt
qđ quieſcit ſupra oia corpora. & Cõ. 4. Cœli & mundi, cõ.
26. ubi inquit, & iã deſcripſit ſuperius graue, & leue alia de
ſcriptione, & eſt qđ graue eſt illud qđ mouetur ad mediũ,
& leue quod mouetur a medio. Sed hæ deſcriptiões quas
mõ dixit, magis appropinquant ueritati, quia motus nõ ac
cidit eis, aut a medio, aut ad mediũ, niſi poſt uiolẽtiã, quies
aũt leuis ſupra omnia corpora, & grauis ſub omnibus cor
poribus eſt eis naturaliter, & ideo iſta diffinitio magis de
monſtrat naturas eorũ, & in iſtis definitionibus in loco diſ
ſecentiarũ accipiuntur actiones ꝯuenientes ab eis, cũ dñæ
C lateant. Patet igitur ꝙ ꝗ eſt priuatio motus magis notificat
naturas elementorum ꝗ motus qui eſt tanquam habitus.
*{Intelligere etiã quod eſt optima operatio magis quieti
Cõtra Alb. ſan. Tho. et Aegi. cõparatur quam motui. 1. de Anima, 48 & 7. Phy. 20. Iam
igitur uides quõ famoſitas, ꝓpõnum multos decipit etiam
illuſtres, & magnos uiros, unde ex hoc Albertus cognomẽ
to magnus & Diuus Tho. & Ægid. Romanus in hoc eum
reuerentia pp prædictam cauſam defererunt. nam Alber
tus ponit corpus mobile quieſcibile eſſe ſubiectum, & Ægi
dius cum eo, diuus Tho. ens mobile. *Pro opione Alber
ti facit auctoritas Com. 8. Phy. cõ. 23. ubi. d. ꝙ motus eſt no
ADDI. * tior quo ad nos, quiete. quia motus eſt habitus, & quies eſt
priuatio, & ideo dicere oia moueri ẽ minus exire a uia na
turali, quam dicere oia quieſcere, licet utrunq; ſit, falſum:
ſed dictu ꝙ ad rationem formalẽ duo requiruntur.} & no
titia, & uniuerſalitas. quia autem motus non omnia cõpre
* hendit, oportet addere quietem etiam, & licet motus ſit no
tior tamen etiam quies eſt per ſe nota, ut patet. 8. Phyſi. 22
& 23. Quare autem non ponunt mobile, & quieſcibile nõ
ſatisfacit ratio quam dicunt, quia quies eſt priuatio, quia li
cet priuatio ſit, tñ eſt ſenſibile commune ſicut motus, ut pa
tet. 2. de Aia, tex. cõ. 64. unde Ariſt. in. 8. Phyſi. in tex. cõ. 21.
inquit, omnia igitur quieſcere, & huius rationem quærere D
dimittentes ſenſum infirmitas quædam eſt intellectus, & in
fra tex. cõ. 26. contra negantes quietem ſicut erant illi qui
omnia ponebat in motu dicit. Sed hoc quidem intende
re, & quærere rationem eorum quæ dignius habemus, ꝗ ſi
rationis indigeremus, eſt hominis male iudicantis quid ſit
melius, & peius, & credibile, & non credibile, & principiũ
& non principium, & Auer. ibi in cõ. dicit, ꝙ iſta opinio cõ
tradicit ſenſui, & omnis opinio cui contradicit ſenſus non
eſt bona opinio, apparent. n. hic res ꝗ mouentur in rei ueri
tate, & iudicat ſenſus pciſe eas moueri in rei ueritate ꝓpter
congregationẽ quinq; ſenſuum in teſtimonio econtrario
ei quod apparet ſenſui uiſus, quod ei apparent aliqua mo
ueri ꝗ nõ mouentur. Patet etiam ꝙ hoc cõmune eſt etiã de
quiete ꝙ per congregationẽ olum quinq; ſenſuum poſſu
mus ꝑcipere aliqua eſſe quieſcentia. Amplius Ariſt. nõ du
bitauit ponere quietẽ in diffiõne naturæ, ꝗ ẽ de primis prin
cipiis ſuppoſitis in ſcia naturali, & conceſſis non demon
ſtratis, ut eſt ſnia Phi. 2. Phy. tex. cõ. 6. & late probatur con
tra Aui. per Auer. ibidem in cõ. 3. unde cũ diffinitio naturę
cõis ſit ſuperioribus, & inferioribus debuit poni motus &
quies pręſertim ꝙ quies ſimplicibus & mixtis ꝗ mouẽtur
ad motũ ſimplicis dñantis in eis ſit magis naturalis ꝗ mo
tus, quia motus non cõpetit illis, niſi qñ paſſa ſunt uiolen
tiã, ſic corpus qđ ẽ uniuerſale ſubiectũ dicitur habere rõnẽ
cõem naturalẽ omnibus, quies aũt eſt magis naturalis ali E
quibus corporibus ꝗ motus, unde Auicẽ. in hoc melius lo
Auicen. quutus eſt in primo ſuæ Meta. dicens, ꝙ ſubiecta ſcientiæ
naturalis ſunt corpora mota & quieſcentia. Aut longe me
lius diximus nos in ſpeciali quæſtione noſtra de hoc ꝙ
corpus naturale eſt ſubiectum adęquatum inquantũ natu
ra quæ eſt ratio formalis eſt principium motus & quietis.

Semper propter quod unumquodq; tale, & illud magis eſt. *Propõ. 57.*

VVlgata paſſim auctoritas, & eſt Ariſto. in. 1. Poſterio.
analyticorum. Et in ea etiam concordat ſcientia Diui
na propter uniuerſalitatem conſiderationis, nam ut ſcri
bit Com. 1. Phyſi. cõ. 35. Logica uſitatur in ſcientiis duobus
modis, aut ſecundum ꝙ eſt inſtrumẽtum diſtinguens uerũ
a falſo, & hic eſt modus proprius: aut ſecundũ ꝙ declarata
in ea accipiuntur ꝓ maximis in deſtruẽdo, aut conſtruẽdo
aliquid, & iſta conſideratio cum uſitatur in artibus particu
laribus eſt nõ propria, in arte autem uniuerſali. i. in prima
Philoſophia eſt ꝓpria. Ratio aũt eſt, quia circa eadem uer
ſantur iſtæ ſciæ cões, ut dic. Ariſt. in. 4. Primæ philoſophię
in tex. cõ. 4. & hoc etiam eſt de mente Auer. in. 7. Meta. cõ.
2. unde ſub aliis uerbis eadem ſnia ſcribitur ab Ariſt. in. 2.
Met in te cõ. 4. unũquodq; eſt maxime tale ꝓpter qđ aliis î
eſt uniuocatio. Et licet quamplures inſtantiæ adducantur
ab auctoribus ſcribẽtibus in lib. Poſte. nihilominus iſto mo
do intelligitur: uidelicet, Quotieſcunq; fuerit aliqua diſpo F
ſitio recipiẽs magis, & minus denominans formaliter cau
ſam & cauſatũ, & cõpetit cauſato ꝓpter cauſam ſemper ꝑ
prius, & ſimpliciter dicitur de cauſa, & per poſterius. & ſe
cũdũ quid dr de cauſato, unde Cõ. 8. Phy. cõ. 77 inquit. Ho
rũ aũt de quibus nomẽ dicitur ſecundũ prius & poſterius,
& ſimplr & ſcđm denominationem, illud de ꝗ dr prius eſt
cã eius de quo dr poſterius, & in. 7. Meta. cõ. 3. inquit eſt de
claratũ ꝙ cũ plura cõicant in eodẽ nomine, & quoddã di
gnius quibuſdã, illud quod ẽ dignius illo nomine eſt cau
ſa cæterorũ, & diſpõ cæterorũ ad cauſalitatẽ ẽ, ſicut diſpõ
illorũ in illo noĩe, hoc idẽ ſcribit infra ibidẽ in cõ. 7. & in. 8
Vniuerſaliter habet ueritatem propoſitio. Met. & in cõ. 7. Et aduerte ꝙ iſto mõ intellecta ꝓpoſitio eſt
eſt ulr uera & tenet in oi genere cauſæ, qa iſtæ notæ redu
plicationis ꝓpter ꝙ, & ſecundũ ꝙ & cõſimiles pñt impor
tare unũqđq; genus cauſæ, ſicut ſcribit Ariſ. in. 5. Met. in te.
cõ. 23. ꝙ tot modis dr ſecundũ ſe, quot modis dr cauſa, un
de tenet in genere cauſæ formalis: & eſt exẽplũ. 7. Met. & 8.
utrobiq; in tex. com. 7. compoſitum eſt in actu, & forma
eſt in actu, & compoſitum eſt in actu ꝓpter formam, ergo
forma eſt magis ens in actu, ꝗ compoſitum. Manifeſtum
eſt aũt ꝙ compoſitũ nõ eſt in actu propter formam niſi in

G genere cauſæ formalis, nam ut inquit lucidiſſimus The. in 2. de Anima ca. 6. & eſt ſuper expoſitione. 7. tex. Nēpe forma tametſi in materia producitur, non tamen ipſi materię forma eſt, ſed eius ꝙ ex duabus facultatibus conditum eſt. Similiter arguatur iſto modo, compoſitum eſt in potentia, & materia eſt in potentia, & compoſitum eſt in potētia propter materiam, igitur materia eſt magis ens in potētia quam compoſitum. Manifeſtum eſt autē ꝙ iſta ratio tenet in genere cauſę materialis, quia compoſitum nō eſt in potentia propter materiam, niſi propter cauſam materialem: nam tametſi materia ſit materia formæ, nō tamen eſt cauſa formæ, ſed compoſiti, ut dicit Auic. in. 5. ſuæ Met. Similiter ueritatem habet propoſitio aſſumpta in genere cauſæ efficientis, ſic.n. procedit ratio Ariſt. in. 1. Poſte. dum arguit principia eſſe magis ſcita, quam concluſiones, quia concluſiones non ſunt ſcitæ niſi propter principia ſcita, nam ut inquit Linconiēſis, & ſcia præmiſſarū in aīa uidetur gignere ſciam concluſionis. Tenet etiam in genere cauſæ finalis, ut ſi amamus diuitias & felicitatē, & diuitias amamus ꝓpter felicitatem, ſequitur ꝙ longe magis amamus felicitatem, quam diuitiās. Notabiliter aūt appoſui in limitatiōe iſtius ꝓpoſitionis, ꝙ diſpoſitio illa in qua ſit comparatio debet eſſe talis quod recipiat magis & minus, nā ut ſcribit Auic. in. 6. tract. ſuæ Meta. cap. 3. iam putatur ꝙ in pleriſq; cauſa-

H tum eſt minus in eſſe, quam ſua cauſa in eadem intentione ſi ipſa intentio fuerit talis, ut recipiat magis & minus. Et iō propter defectum iſtius cōditionis non ualet, homo eſt riſibilis, & animal rationale, eſt riſibile, & homo eſt riſibilis propter animal rationale, igitur animal rationale eſt magis riſibile quam homo, nam teſte Porphyrio in communitatibus generis, & proprii, propriū æqualiter dicitur de his quorū eſt ꝓprium. Dixi etiam ꝙ requiritur ꝙ talis diſpoſitio in qua ſit cōparatio formaliter denominet tā cauſam, quam etiā cauſatū, & ideo non ualet, homo eſt ebrius ꝓpter uinum, igitur uinum eſt magis ebrium nec ualet, terra eſt calida propter ſolē, igitur ſol eſt magis calidus quā terra. Dixi tertio requiri ꝙ illa denominatio cōpetāt cauſato propter cauſam, quia ſi aliunde ſibi adueniret illa denominatio quam a cauſa, manifeſte pateret regulam non habere locum.

Propō. 58. *Augmentatio præſupponit alterationem.*

ADuerte ut inquit Auer. 1. Cœli & mūdi, com. 22. unde extrahitur præſens auctoritas, omne augmentabile eſt alterabile, & non conuertitur. Et inquit ibidem ꝙ augmentatio & diminutio ſumuntur tribus modis. Aut ſecundum augmentum uerum & diminutionem ueram, & hoc eſt tantum in plantis & animalibus, Aut ſecundum alterationem, ut accidit aquæ, & aeri cum inſpiſſantur ſiūt minoris quātitatis, & dum rareſiunt, ſiunt maioris. Tertius modus eſt ſecundum accumulationem, & inuenitur in mi-

Augmētatio, & diminutio ſumūtur, tripliciter.

Intellectus propōnis.

I neris & in corporibus cōſimiliū partium, & inuenitur etiā in elementis, & eſt ut ſuper rem addatur aliqua alia extrinſeca, & continentur cum prima. Intelligitur igitur propoſita propoſitio de augmento inuento in Phyſicis corporibus: fallitur.n. de augmento imaginario inuento in rebus mathematicis. Gloſſa eſt Ariſt. in Prædicamētis. nā quadratum creuit, ut inquit, circumpoſito gnomone nulla præexiſtente alteratione. Et habet locū de uera augmentatione q̄ ſit in plantis & animalibus, nam talis requirit præuiā alterationem, ſicut ſcribit Com. 1. de Generati. & corrup. in cō. 38. talis aūt eſt augmentatio ꝓprie dicta. Augmentatio uero ſecundo mō eſt idem ꝙ rarefactio, in qua nō aliquo extrinſeco oppoſito ſit maius, ſed per ſolā alteratione, raritas.n. & denſitas ſunt rerum qualitates inſequētes calidū & frigidum, ut dic. Com. in. 7. Phy. cō. 15. & dicitur trāſumptiue augmētatio, unde Com. 4. Phy. cō. 63. inquit, qa Ariſt. ibi dicit contingit aūt & denſari non in uacuū, ſed ꝓpterea quia ea q̄ inſunt illabūtur, ut aqua colliſo aere cui ineſt, et augmentari nō ſolū ingrediēte aliquo, ſed ex alteratione, ut ſi ex aqua ſiat aer. Com. dicit ꝙ iſtud augmentum dicitur tranſumptiue, quia augmentum in rei ueritate non eſt niſi in animato, & per aliquid extrinſecum. Augmentatio K etiā tertio mō ſumpta q̄ ſit ꝑ accumulationē eſt traſumptiue dicta, quia in uero augmento q̄libet pars aucti & aucta. Et aduerte ꝙ in uero augmento quod inuenitur ſolū in uiuentibus concurrunt plures, & diuerſi motus, ut declaraui in quæſtionibus miſcellaneis, in ꝓpria quæſtiōe de motu augmenti, unde Auer. in. 2. de Anima, in cō. 50. ſcribit ꝙ ſermo de nutrimēto & augmento nō ꝑficitur niſi in pluribus libris. In libro enim de Genera. & corrup. determinatum eſt motus augmēti & diminutionis. In Meteoris aūt determinati ſunt modi calorū, & modi actionū, ut decoqui & aſſari. Et in li. de Aīa determinatus eſt primus motor in iſtis motibus. Et in libro etiam de Animalibus determinatū eſt quot ſunt inſtrumenta iſtius uirtutis in unoquoq; aīali. Et q̄ūo cōpletur actio ꝑ ipſa in unoquoq; eorū, & ꝑ quot mēbra, & q̄ūo ſeruiunt illi illa membra. Et qualis eſt ꝓportio eorū in iſta actione adinuicē, unde oportet fere uidiſſe totum negociū phyſicū qui uoluerit diſtincte loqui de hac materia, & hoc ēſt in cauſa ꝙ perpauci reſolute ſcripſerūt in hoc iuxta illud Ariſt. in. 1. de Generatione & corrup. tex cō. 7. Ad pauca reſpicientes de facili enunciant.

In uero augmento concurrunt plures motus.

Loca in quibus cōpletur ſermo de augmento.

Potentia ſuperior poteſt quicquid poteſt inferior, & nobiliori modo. Propō. 59.

VEra eſt propoſitio in potentiis q̄ ſunt eiuſdē ordinis in ſubſtantialitate eo mō quo uegetatiuū eſt in ſenſitiuo, ſicut trigonū in tetragono, unde anima uegetatiua quæ cōſtituit plantā in ſpecie in brutis euadit potētia aīæ ſenſitiuæ, nā aīa ſenſitiua eſt q̄ reponit brutum in ſpecie, & L uegetatiua non eſt diſtincta anima in brutis, ſed euadit potentiā ſenſitiuæ, & ut eſt potentia uirtualiter cōtenta in anima ſenſitiua operatur oēs actiones quas operatur aīa plantæ, & nobiliori mō qa aīa plantæ nutrit auget & gñat plātam, ſed uegetatiuū in brutis uegetat auget & generat animal. In his autem quæ non ſunt eiuſdē ordinis in ſubſtantialitate propoſitio locum nō habet, nam non eſt dubium apud Phōs ꝙ aīa eſt nobilior uirtus q̄ forma elementi, & tñ in corpore aīato non poteſt ſupplere uicem elemēti, qa in iſtis oportet ſecundū uiā cōem formaliter eſſe elemēta, & ſimiliter aīa eſt ſuperior uirtus, q̄ ſit corpus, nō tñ anima poteſt ſupplere uicem corporis, & forma eſt ſuperior materia & non poteſt ſupplere uicem materiæ. Similiter comparando potentias naturales potentiis abſtractis locū non habet propoſitio formaliter loquēdo, nam nō ualet hō generat, ergo intelligentia gñat. Amplius etiam in intelligentiis in quibus eſt diuerſitas ſecundū ꝑfectionē ueritatē non habet ꝓpoſitio ſecundū Peripateticos nā certū eſt ꝙ intellectus poſſibilis eſt ignobilior intellectu agente, ut teſtatur Ariſt. in. 3. de Anima, in te. cō. 19. Semper.n. honorabilius ē agens patiente, & principium materia, unde ut ſcribit ibi Auer. intellectus poſſibilis eſt infimus in genere abſtractorum, & tñ intellectus poſſibilis intelligit iſta materialia & M ſingularia, nā intellectus in ꝓpoſitiōe uniuerſali intelligit infinita, & tñ intellectus agens non intelligit aliquid eorū quæ ſunt hic, ut dicit Commen. ibidem. Quod ſi inſtes ꝙ tunc uidetur intellectum poſſibilem perfectiorem eſſe intellectu agente. Ad hoc reſpōdet lucidiſſimus Themi. in. 3. de Aīa, cap. 45. Etenim intellectus agens abiunctior a materia, quam intellectus potētiæ, quamobrem is ſemper intelligit id quod maxime eſt, & ꝙ maxime forma exiſtit. & ꝙ lōgiſſime ab omni priuatione informitateq; abeſt talis ipſemet eſt ſeipſum ergo intelliget, atq; hic eſt cuius ſubſtantiam merito actum uocauimus, & qui proprie ſeparatus eſt. Et qui neq; illum innexum potentiæ continet. Nec eo tñ imperfectiori uideri debet, quam is qui contraria & priuationes intelligit. non.n. numero rerū q̄ ſciūtur perfectio aut ꝑſtātia corrugatur, ſed pōdere, nec qui plurima intelligit, idem etiam pluris eſt, ſed qui meliora nobiliora q̄ nouerit, & Auer. 3. de Anima, cō. 36. inquit. Ex eis cōprehēdētibus q̄ non ſunt admixta materiæ quod comprehēdit minus perfectum, cōprehendit magis perfectū, ſed non econtrario, nam intellectus poſſibilis ex hoc quod intelligit ea

Vel potius quā depēdētia intencio a ſua natura recedit, &c. q̄ ſit media alterius extremi ſubſ. ratio nem.

quæ

A quæ ſunt hic, quæ ſunt potentia intellecta multo magis intelligit abſtracta quæ ſunt actu intellecta, ſed non conuertitur, quia Deus & intelligentiæ ſuperiores non intelligunt ſecundum ipſam ea quæ ſunt hic, ꝙ quomodo ſit intelligendum infra dicam.

Propõ. 52.

Principium in cognitione eſt finis in operatione, & principium operationis eſt finis in cognitione.

COlligitur iſta propoſitio ex .6. Phy. tex. com. 89. et ex. 7. Meta. tex. com. 23. unde licet eam Comm. & magis de articulate habetur in. 3. Ethi. c. 6. ubi de proceſſu conſiliatiuo loquitur. Veritatem autem habet propõ in operabilibus, ſicut ſunt actiones & factiones. nam ut dicit Ariſto. 3. Ethi. ca. 6. ubi docet quõ ſit & fiat proceſſus conciliatiuus, quia uidelicet non conſiſtit in quocunq;, nullus. n. dicitur conſiliari de aliquo ſicut inſipientes, ſed ſicut illi qui ſecundum rationem conſiliantur, nec dicitur aliquis cõſiliari de rebus neceſſariis, & de rebus æternis, ut de curſu ſiderum, nec ꝙ diameter non ſit commenſurabilis coſtæ quadrati nec de his quæ ut plurimum facit, & in poteſtate noſtra nõ ſunt, ut de plũta, & de ſiccitate, nec de his quæ ſunt a fortuna, ut de theſauri inuẽtione, nec uniuerſaliter de omnibus rebus humanis, quæ in poteſtate noſtra nõ ſunt aliquis cõſiliatur, nullus. n. Lacædemonius cõſultat quõ Reſpublica Athenarum bene ſit legibus inſtituenda, & nullus etiã conſultat de fine, ſed fine præſuppoſito tanquam principio cõ-

Limitatio ꝓpõis.

B ſulit de his quæ ſunt ad finem, & præcipue circa ea, quæ ut frequentius accidunt, & ſunt incerta quõ euadunt, & indeterminata ſunt. Nam medicus nõ conſulit an ſanum faciat, nec orator an perſuadet, nec gubernator Reipublicæ an bene ciuitatẽ inſtituat, nec uniuerſaliter aliquis artifex de fine deliberat, ſed poſito fine quemadmodum ad illum perueniatur conſiderat, & ſi per plura uidetur poſſe fieri per quod illorũ facillime & optime fiat perquirit. ſi uero per unũ quẽadmodũ per illud fiat, & id rurſum per quod donec deueniãt ad primam cauſam ꝙ in inuentione ultimum eſt. qui. n. conſultat uidetur quærere ac reſoluere prędicto modo quemadmodũ diagramma. Et hanc eandem ſententiam in exemplo clariſſimo enunciauit in. 7. Met. in tex. cõ. 23 ubi declarat quõ ſanitas q eſt in materia ſit a ſanitate ſine materia, fiet. n. ſanitas ab aliquo intelligente, ut inquit iſto mõ, qm̃ ſanitas hæc neceſſe eſt ſi ſanitas erit hoc exiſtere, puta regularitatẽ, ſed ſi hoc calorẽ. Et ita ſemp̄ intelligit donec utiq; adducat in hoc ꝙ ipſe uolet ultimum facere. Deinde iam ab hoc motus factio uocatur ad ſanãdũ, quare modo quodã accidit ex ſanitate ſanitatẽ fieri, & domum ex domo, ſine materia materiã habentẽ, medicinalis

C . n. eſt & ædificatiua ſpecies ſanitatis & domus, dico autem ſubſtãtiã ſine materia quod quid erat eſſe. Generationum uero & motuũ, hæc quidẽ intelligentia uocatur, illa uero factio, q̃ quidẽ a principio & a ſpẽ intelligẽtia. Quæ uero ab ultimo intelligentiæ factio. Vbi imaginatur Ariſt. ꝙ in ſanitate q̃ ꝓducitur ab arte concurrunt duo motus & generationes, una eſt motus aiæ, & eſt illa inquiſitio, & excogitatio q̃ fit ab aĩa medici, ſeu illa conſultatio, & talis incipit a ſpẽ ſanitatis apprehenſa, illa. n. eſt principiũ ſanitatis quę ꝓducitur in corpore ſicut dicit, medicus. n. in illo motu cõſiliatiuo p̄ſuppoſita ratiõe ſanitatis uidelicet ꝙ ſanitas eſt ęqualitas calidorũ, frigidorũ humidorũ & ſiccorũ, iſto mõ diſcurrit quãdo uult aliquem ſanũ facere uidelicet ſi ſanitas inducenda eſt: cũ ſanitas ſit æqualitas. oportet igitur talem æqualitatem fieri, & ſi talis æqualitas dẽt induci op3 calorẽ induci, & ſi calor debet induci medicina calida ẽ exhibenda. Et iſtud eſt ultimũ in motu conſilii a quo tanquã a principio, qđ poteſt facere extra medicus incipit, unde ad iſtum motum conſiliatiuum ſequitur, motus ſecundus realis & executiuus qui appellatur factio, & iſte motus ſecundus habet ꝙ initio illud quod fuit finis, & terminus in primo motu Metaphorico qui fuit motus conſiliatiuus, & iſte ſecundus motus procedit retrogrado modo, & terminatur ad ſanitatem in eſſe reali, q̃ in primo motu fuit principiũ, & ſic ſanitas quæ eſt finis motus, qui eſt facti producitur a forma ſanitatis quę fuit principium in motu intelligentiæ.

In ſanitate artificiali ſunt duo motus.

D Et in hoc eſt differentia inter iſtos duos motus, q̃a motus intelligentiæ ſeu conſultationis, ut loquitur Ariſ. in Ethicis ſit per uiam diſſolutionis, quia ille proceſſus eſt reſolutiuus incipiendo a poſteriori aſcendendo per ordinẽ ad prius, quia id quod eſt poſtremum in opere, eſt primũ principium in cognitione. Secundus aũt motus qui eſt executiuus ſeu factiuus in compoſitione conſiſtit, quia ut inq̃t Auer. in cõ. iſte motus incipit ab ultimo in diſſolutione, et ex cõpoſito, quia in tali ſecundo motu ſanitas quæ erat in aĩa ordinatur ad eſſe ſecundæ ſanitatis quæ eſt extra aĩam, unde dicit & Intendebat ꝙ eſſe ſanitatis quæ eſt in anima eſt in cõpoſitione ad eſſe ſanitatis quæ eſt extra animã. Et hoc eſt illud quod dicitur ꝙ principium operationis eſt finis cognitionis, & principium cognitionis eſt finis operationis, unde Ariſtote. dicit primum proceſſum reſolutiuũ eſſe ad inſtar illius qui reſoluit diagrãma, nam quẽadmodum diagrammata, & Theoremata in Mathematicis diſciplinis per ordinem reſoluũtur uſq; ad immediata, reſpiciẽdo ad ea quæ mediant inter ſubiectum quæſitũ, & prædicatum, eodem modo proceſſus reſolutiuus qui eſt in motu primo qui dicitur motus intelligentiæ, ut loquitur in ſciã Diuina, uel dicitur cõſultatio, ut loquitur in Ethicis, incipit a fine noto, & per ordinẽ aſcẽdit a poſteriori ad prius poſteriori quo ad eſſe extra, donec deueniat ad ultimum qđ poteſt facere uel a quo poteſt operari quia terminus conſilii eſt factionis principium. Et iſti duo motus concurrũt

E in agibilibus, & factibilibus uniuerſaliter. Et iſtud eſt illud in quo oẽs expoſitores hallucinantur in principio Microthecni Galeni de tribus doctrinis, & ſunt diuerſę ſententiæ extra mentem Auct. Quidam. n. ut pluſquam com. uolũt doctrinam reſolutiuam eſſe demõſtrationẽ propter quid, cõpoſitiuam uero eſſe demſonem quia. Conciliator aũt & Iacobus, & fere oẽs alii uolunt oppoſitum uidelicet ꝙ doctrina cõpoſitiua ſit demõſtratio ꝓpter quid, & reſolutiua ſit demſo quia. Et iſta per uitã meam ſunt magis remota a mente Galeni, q̃ ſit cœlum a terra. Nam Gal. in illo procœmio teſtatur nullum ante ipſum tradidiſſet illam doctrinã q̃ incipit ex notione finis ex qua oẽs artes conſiſtunt ſecundum rationem. Manifeſtum eſt aũt ꝙ ſecundum nullam illarum expõnem hoc poteſt accommodari, nam & Hippocrates, & Archigenes, & Democritus, & multi alii medici rationales uſi ſunt & demõſtratione quia, & demſone propter quid in ſciẽtia medicinæ, non. n. opinandũ eſt Gal iſta adinueniſſe. Amplius Gal. infra dicit comparando doctrinam diffinitiuã doctrinæ reſolutiuæ. ꝙ quantũ relinquitur ab ea q̃ ſecundũ reſolutionẽ ſit, & dignitate, & ratione, tantum abundans eſt ad cõprehenſionẽ totius artis, & memo-

Digreſſio cõtra pluſ quã Com. & alios expoſitores in Microthecni de quibus doctrinis.

F riam eorum quæ ſecũdum partem. Manifeſtum eſt autem ꝙ ſi per doctrinã diffinitiuã ipſe intelligit artẽ diffiniendi, ꝙ diffinitio ipſa quæ docetur per talem artem excedit doctrinã reſolutiuã, q̃ docet demſonem quia, aut ꝓpter quid, quia ſcia habita p̄ diffõnẽ eſt nobilior ſciẽtia quacũq; habita p̄ demſonem, ſiue quia, ſiue ꝓpter quid, quia talis eſt intellectus, & intellꝰ eſt nobilior habitus q̃ ſcia, q̃ acquiritur per demõſtrationẽ, ut teſtatur Ariſt. in. 2. Poſte. circa finẽ, et 7. Meta. tex. com. 4. expreſſe dicit, tunc. n. ſcire ſingula maxime putamus qñ quid eſt hõ cognoſcimus, aut ignis magis quam cum quale, aut quantum aut ubi. Si autem per doctrinam diffinitiuam ipſi intelligant artem diſſoluendi diffinitionem in ſua principia, tunc non erit uerum dictũ Gal. ꝙ talis ars magis ꝓficit ad memoriam eorum q̃ in medicina traduntur, q̃ uia reſolutiua, ſi ſecũdũ Pluſquã com. talis doctrina eſt demſo ꝓpter quid, nã diagrãmata mathematicalia ſunt bene, & facile memorabilia, ut dicit Ariſt. in li. de Memoria & reminiſcentia, & tñ ſcientiæ Mathematicæ nõ utuntur niſi demõſtratione ſimpliciter, & maxime tali reſolutione utuntur, ut ipſemet Pluſquã cõ. fatetur. Opinio igitur uera Gal. fuit iſta ꝙ tres ſunt doctrinæ quibus tota ars Medicinæ ſub cõpendio tradi poteſt. Vna eſt quæ procedit ex notione finis artis Medicinæ, & iſta eſt ſcđm diſſolutionẽ, quia incipit a poſteriori in eſſe per ordinẽ diſſol-

Declaratio mẽtis Gal. i procœmio Microthecni.

Tres ſunt doctrinæ.

G uendo ad ultimum in cognitione & principium in opere. Nam cum medicina ſit ars factiua, non.n.ſcientia niſi communiter dici poteſt, quia ſciētia ut diſtinguitur cōtra alios habitus intellectus ab Ariſto. ut declarat ibi Auer. in cō. ſtat pro ſpeculatiua, unde Auicē. in principio ſuæ logicæ poſita diuiſione ſcientiæ in ſpeculatiuā & actiuā inquit ſpeculatiua dignior eſt comparari ſcientiæ Factio autem ſecundum Philoſophum præſupponit intelligentiam ſeu excogitationem, & conſilium intellectus. Nam ſicut dicit, quid enim eſt aliud medicinalis, aut domificatiua niſi ſpecies domus, & ſanitatis in anima artificis. Vnde cum medicina habeat finem ipſam ſanitatem, & corpus humanū habeat pro ſubiecto, ſicut patet ex completa diffinitione medicinæ data per Principem in principio primi canonis, quæ utrunq; complectitur, dum dixit, Medicina eſt ſcientia qua humani corporis diſpoſitiones noſcuntur ex parte qua ſanatur, aut ab ea remouetur, ut habita ſanitas cōſeruetur, & amiſſa recuperetur, uidit Gal. & excogitauit primus tradere ſummarie totam artem medicinæ per uiam doctrinę reſolutiuæ nō intelligendo aliquod genus demōſtrationis, nec quia, nec propter quid, licet ſit aliqua ſimilitudo, ſed ē apprehenſio fine medicinæ, quæ eſt ſanitas cognita ratiōe ſanitatis, ex illa per ordinem deducēdo oportet cognoſcere ſubiecta & inſtrumenta, & media generaliter, unde Aue. in primo ſui colliget, aſtipulatur huic ſentētię: inquit.n.ca.

Quid intelligit Gal. p doctrinā reſolutiuam.

H 1. Artes practicæ inquantum ſunt artes continent tria. Primum eſt ſcire loca ſubiectorum ſuorum. Secundū eſt ſcire finem intentum ad inducēdum illum in locis ſubiecti. Tertium eſt ſcire inſtrumēta cum quibus ualemus ducere finē illum in locis ſui ſubiecti. In tali autem doctrina per uiā reſolutiuam continente totam artem, Primū iſtorū trium eſt notio finis artis medicinæ uidelicet ꝙ eſt ſanitas conſeruāda, & recuperanda ubi fuerit amiſſa. Et ex hac cognitione diſtincta ſanitatis in quacunq; natura conſiſtente, uel in cōplexione, uel in cōpoſitione, uel in unitate proximū quod occurrit ſunt ſubiecta, & loca ſubiectorum, & ſunt corpora quæ ſunt in triplici differentia, ſana, ægra, & neutra, & tertium ſunt inſtrumenta quibus paratur, & ſunt potio, diæta, & chirurgia, & iſtū modū tradidit in ſpeciali libello Gal. q inſcribitur de cōſtitutione artis medicinæ ex notione finis ad Pamphilum. Secundus modus tradendi generaliter totam artē eſt doctrina compoſitiua, & illa procedit ſicut dixit, ex compoſitione ſecundum reſolutionem inuētorū iſta enim doctrina incipit ab eo ꝙ eſt ultimum in doctrina reſolutiua, & tendit per ordinem ad finem in eſſe reali cōponēdo ſanitatem in anima medici ordinando eam, ut patet eſſe finis factionis, ſicut dicit Auer. in. 7. Meta. cō. 23.*{ Si

Secundus modus doctrinæ.

ADDI.* inſtetur per Alex. in 1. Priorum dicētem ꝙ compoſitio, & reſolutio opponuntur, quia compoſitio eſt a principiis, ad ea quæ ex principiis, reſolutio uero eſt conuerſo modo

I quia eſt a fine ad principia, &.d. ꝙ iſto modo Geometræ reſoluere dicuntur quando concluſionem ſecundū ordinē reducunt in oſtenſionē eius in principia, & ipſum ꝓblema reducunt. Reſpōdetur quod cuilibet compoſitioni ꝓpria reſolutio correſpondet, unde ſicut eſt duplex proceſſus rationis cōpoſitiuus, unus ꝓpter quid, alius quia: ſic duplex eſt reſolutio, una quando concluſio reſoluitur in cauſas in eſſendo, & in inferendo, & iſta eſt reſolutio quæ correſpōdet demonſtrationi ꝓpter quid, & hac utuntur Geometrę: alia eſt reſolutio, quæ correſpondet demonſtrationi quia, et iſta reſoluit concluſionē in præmiſſas quæ ſunt cauſæ ſolum in inferendo, & nota bene hoc, & ſi dicatur ꝙ ſcientię mathematicæ non ꝓcedunt a poſte. dic cōſequenter quod hoc eſt uerum in ꝓceſſu compoſitiuo, ſed in reſolutiuo ꝓcedunt, quia reſolutio eſt a concluſione ad principia, ut.d. Them. & Alex. Et hoc Latini nō uiderūt in primo Techni,

* & ſic ſuppleas dicta mea hic.} Tertia doctrina eſt illa quā ꝓſequutus eſt in libro, ubi ſub illa diffinitiōe, Medicina eſt ſcientia ſanorum, ægrorum: & neutrorum, per uiam diſſolutionis diffinitionis in genus ſuum, & in ſuas differentias ſub generali compendio tota ars continetur. Et iſtæ ſunt tres doctrinæ quæ ordine habentur in hoc, quas perpauci

3. doctri.

intellexerunt, ſicut latius diximus ſuperiori anno Salerni K ubi publice illum librum interpretati fuimus. Cauſa autē erroris fuit ſimilitudo. Nam ut dicit Ariſt. 3. Ethi. ca. 6. qui conſultat, & deliberat, uidetur quærere & reſoluere prædicto modo, quemadmodum diagramma. nam tales artes q̄ uerſantur circa agibilia, & factibilia, quæ magnam uarietatem recipiunt ſecundum conditionem materiæ ſubiectæ omnes utuntur deliberatione, ꝙ conſilio qui modus ordinate procedit a poſteriori ad prius, ſicut ordinate procedit reſolutio in ſcientiis ſpeculatiuis, tamen iſta reſolutio nō eſt illa, licet aſſimiletur illi ex hoc quod fundatur in ordine. Pro quo debes ſcire ꝙ reſolutio duplex eſt, nam quædam eſt a natura, quædam eſt a ratione: Reſolutio quæ eſt a natura fit ſemper a poſteriori ad prius, & a cōpoſitis ad ſimplicia, unde natura ſoluit mixtum in quatuor elementa, & reſoluit elementum, aut partem elementi in materiā & formam: in tali.n. reſolutione forma elementi corrūpitur, & materia induit aliam formam. Reſolutio aūt quę fit a ratione eſt duplex. Quædam fit in ſcientiis ſpeculatiuis quæ teſte Auic. in ſua Meta. & in principio ſuę logicę ſunt de rebus quæ non ſunt noſtra opera. Quædam autem fit in ſcientiis practicis, q̄ ſunt de rebus operatis a nobis ſiue ſint actiuæ, ſiue ſint factiuæ Tunc dico ꝙ reſolutio in ſcientiis ſpeculatiuis fit a primis ad poſteriora, quia ſcire reſolute aliquid & ſimpliciter, eſt rem per cauſam cognoſcere ꝓpter quam res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere, unde Themi. 1. Poſteriorū ca. 26. inquit, Reſoluere appello uera concluſione poſita, cauſas ex quibus confecta eſt cōcluſio exquirere. Vnde in hoc longe rectius ſenſit meo iudicio Pluſquā com. qui tenuit doctrinam ſcientificam reſolutiuā eſſe demonſtrationem propter quid, quam ſenſerit Cōciliator in differentia octaua, & alii quod ſit demonſtratio quia, nam ſciētiæ mathematicæ ſunt maxime reſolutoriæ ſcientiæ, & tamē illę nō utuntur demonſtratione quia ſed demonſtratione ſimpliciter. Sed ſi loquamur de reſolutione rationis quæ fit in agibilibus, & in factibilibus, iſta reſolutio incipit ab eo ꝙ ē poſterius ſecundum eſſe, quia in agibilibus finis in opere eſt principium in cognitione, unde Medicus in primo motu, qui eſt motus intelligentiæ incipit ex notione finis, ſ. ex ſanitate, & ex illa procedit ad æqualitatem, & ab illa ad calefactionem, & ex calefactione ad potionem calidam, & iſtud eſt ultimum in quo terminatur iſte motus. A quo incipit alius motus q dicitur factio, qui motus, ut dicit Auer. 7. Meta. cō. 23. Conſiſtit in compoſitione quadam. In ſpeculatiuis aūt reſolutione non utimur incipiēdo a poſteriori ſecundum rem, immo talis incipit a priori ſecūdum rē qđ eſt cauſa poſterioris in eſſendo, & in inferendo. Et iſto modo uolo ꝙ ſuppleantur dicta mea in concordantiis Auer. in. 2. Met. in cō. 11. ubi Commen. uidetur dicere diſſolutionem fieri a prioribus ad poſteriora. 7. autem Met. cō. 23. inquit oppoſitum. Solebā dicere dum eſſem iunior, ꝙ in. 2. Met. loquebatur Com. de Reſolutione quę fit ſecundū rationem. Sed in. 7. loquitur de reſolutione quæ fit a natura M & hoc fuit inaccurate dictū, & male dictum, ideo nunc ab ipſa tandē ueritate coactus me retracto. Nā ut ſcribit Ariſt. primo Ethico. ca. 7. pro defenſione ueritatis etiam propria impugnare oportet, præſertim Philoſophos magis forſan exiſtimandum eſt, nam cum ambo ſint amici pium eſt ueritatem in honore præferre. Nunc autem dico ꝙ utrobiq; loquitur de reſolutione quæ fit a ratione, ſed in ſecundo Meta. loquitur de reſolutione quæ fit a ratione in ſpeculabilibus, quia illa a priori procedit ad poſterius, ſed in 7. Primæ philoſophiæ loquitur de reſolutione quæ fit in factibilibus a nobis, quia declarat Ariſto. in tex. quomodo ſanitas, in corpore fit a ſpecie ſanitatis in anima Medici, & quomodo domus habens materiā fit a domo carēte materia, & iſto modo etiam procedit modus conſultationis, & deliberationis quæ uerſatur in agibilibus. de quo loquitur Ariſto. in. 3. Ethico. ca. 6. Et iſta eſt, ni fallor, ultima ac diſtincta ſolutio in tanta ardua difficultate, in qua multi ante nos, non potuerunt pertingere.

Cā erroris.

Reſolutio duplex.

Reſolutio in ſpeculatiuis ſciētiis fit a prioti.

L

Reſolutio i agibilibus, & factibilibus fit a poſteriori.

Retractatio auctoris.

A
Propō. 61.

Motus cœli componitur ex duobus motoribus, quorū unus eſt finis motionis, & eſt anima exiſtens in eo: & alter eſt infinitæ motionis, & eſt potentia, quæ non eſt in materia.

ISTA propoſitio fuit lapſus ſapientum, & ſcribitur per Auer. in. 12. Meta. cō. 41. Quidā enim uoluerūt, ꝙ cœlū habeat duos motores. Vnde eſt cōiunctus, & ille eſt anima cœli, & ab iſto cœlum mouetur effectiue. Alius aūt eſt motor ſeparatus, & iſte mouet cœlū in genere cauſę finalis, & iſte eſt Deus glorioſus, a quo cœlū mouetur ſolū in ratione amati, & deſiderati, & per cōſequēs in ratione finis

Scoti opio in. 7. q. quolibetorum.

Et iſta fuit opinio Doctoris ſubtilis in. 7. q. quolibet. & fuit opinio eximii doctoris Anto. Trombe. in ſpeciali qōne de hoc, ita ꝙ cœlum a primo principio non mouetur immediate in genere cauſæ efficientis, quia tunc ille motus eſſet in inſtanti, ſed mouetur ab eo in rōne finis. Ita ꝙ multi etiā alii tenuerunt de mente Ariſto. & Cōmen. propter præſentem auctoritatē, Deum eſſe uigoris infiniti. Adducūt etiam rōnem, quæ reputatur Achilles.

Achilles pro primum infi eſſe actē uigoris.

Nam Ariſt. 8. Phy. demonſtrat primū motorē non eſſe corpus, nec uirtutē in corpore, ſic nulla uirtus finita, mouet p tēpus infinitū, ſed omne corpus, uel uirtus in corpore eſt finita, igitur nullū corpus uel uirtus in corpore, mouet per tēpus infinitū, tunc ultra, nullū corpus, uel uirtus in corpore, mouet per tēpus infinitum: ſed primus motor mouet per tēpus infinitū: ergo nō eſt corpus, nec uirtus in corpore.

B

Tunc quęrunt de qua finitate loquatur Ariſ. in illa prima propōne primi ſyllogiſmi uel uigoris, uel durationis, ſi de finitate durationis, uera eſt maior, ſed minor, tūc erit falſa, quia nō omne corpus, uel uirtus in corpore eſt finitū in duratione, quia inſtātia eſt in prōptu de cœlo, quod ſecundū ſcientiarū Ariſt. eſt æternū. Si loquitur de finitate uigoris, habeo intētū, nam cum primus motor moueat ſempiterno tēpore, igitur non eſt uigoris finiti, & eſt ratio Doct. ſubtilis in. 7. q. quolibet.

Impugna.

Dico ſalua reuerentia taliter opinantiū iſtam nō fuiſſe mentem Auer. ſicut ſibi imponunt iſti, nec fuit opinio Ariſt. ꝙ Deus immediate nō moueat, unde licet hoc ample probauerim in quadā ſpeciali qōne, quā feci in adoleſcētia mea de triplici cauſalitate intelligentiæ, tamē ultra illas auctoritates ſolū unica ratione hoc uolo demōſtrare in uia ipſorum, et præcipue in uia Cōme. Nam ipſe uult, ꝙ primū principiū eſſe nō poteſt demōſtrari niſi uia motus, ut teſtatur Com. in. 8. Phy. cō. 3. contra Aui. & in cō. ulti. primi Phy. & in cō. 5. in. 12. Meta. modo ſi primus motor immediate non mouet, ut efficiens, igitur Naturalis nō demonſtrat primū motorē eſſe.

Reſpondetur ꝙ licet nō moueat immediate, mouet tamē mediate

Dices ꝙ demōſtrat ipſum eſſe uia motus inquantum mouet ut finis.

C
Euaſio
Impugna.

Sed hoc iterū minime ſtare poteſt, qa notio primi motoris in rōne finis, non pertinet ad naturalem, ſed pertinet ad Diuinū, nā ſecundū Alexā. & Auer. 12. Meta. 5. & 6. cō. Primus motor, prima forma, & primus finis, ſunt unū ſubiecto, & ſunt tria in intentione, prima autē forma, & primus finis a Metaphyſico conſiderātur, ſed prima materia, & primus motor cōſiderātur a Naturali, ut ſæpe diximus ex mente Auer. & ita accideret primum principium, uia qua mouet, ut finis demōſtrari eſſe in Metaphyſica, & non in naturali Phīa, & per uiā meā ratio iſta ſolui non poteſt ſuſtinendo principia Auer. Amplius qūo numerus intelligentiarū innotuiſſet Ariſt. ſi non quælibet ſeparata ſubſtātia effectiue mouet aliquē orbē. De eo aūt in quo dicūt Auer. tenuiſſe Deū eſſe infiniti uigoris, in hoc Auer. ut patet ex ſermonibus eius lōgo tempore fuit ambiguus & qnq; conatus eſt fugere iſtā difficultatē, dixit enim in 8. Phy. cō. 79. reſpondendo ad ſecundā qōnem ibi motā, propter quid eſt, ꝙ ſi potētia corporea habet actionē infinitā, ſequitur ipſam mouere in inſtāti, & nō ſequitur de uirtute in corpore quę habet actionē infinitā, ut moueat in nō tempore, ſoluēdo reſpōdet. Ad ſecundā autē qōnem qua quæritur, utrū ꝙ ſi poſuerimus actionē infinitā in corpore, ſequitur ꝙ motus ſit in non tēpore, & nō ſequitur ſi poſuerimus actionē infinitā eſſe potentiæ, nō in corpore ſic reſpōdentes dicimus, ꝙ ſi poſuerimus actionem propriam eſſe corporis, ſequitur ꝙ inſit ei potentia infinita, ſi autē poſuerimus alicuius non corporis, tunc potentia illius nō poteſt dici finita, nec infinita. Finitū enim & infinitū ſolum de corporibus dici poſſunt. Et parū infra dicit, & maius, & minus ſolius eſt quantitatis, unde ſi dixerimus potētias eſſe in corporibus, tunc actio earū erit proportionalis. ſ. ꝙ proportio potentiæ motiuæ ad potentiā motiuā eſt ſicut proportio uelocitatis motus ad uelocitatem, exiſtētibus autē non in corpore non eſt proportio, cū proportio ſit ſolius magnitudinis ad magnitudinem, uel eorum quę inſunt magnitudini, eo ꝙ inſint ei, & hæc manifeſta ſunt per ſe.

D

Et mirum eſt de tanto uiro, qui in tam paruo ſpacio ſibiipſi manifeſtiſſime cōtradicit, nam in ſolutione primæ qōnis ibidem motæ quærebatur, utrū omnis corporis ſit potentia finita, an in hac propoſitione cōtineatur corpus cœleſte, ſi enim ita eſſet, tunc corpus cœleſte eſſet corruptibile, dicit ꝙ potentiæ motiuæ dupliciter dici poſſunt infinitæ, aut ꝙ actio earum nūquā ceſſat, & hoc eſt infinitum in duratione: aut quia motio earum eſt tātæ uelocitatis quod inuenitur magis, & hoc eſt qđ dicitur infinitū in uigore, & dicit ꝙ ſecundum iſtum ſecūdū modū non inuenitur infinitū, quia tunc motus proueniret in nō tempore, & dicit ꝙ motores tam materiales, quā non materiales ſecundū hunc modū cōueniunt, ꝙ motio eorum eſt finita, & ꝙ corpora cœleſtia excedunt ſeinuicem in uelocitate, quāuis motores eorū non ſint in materia, ubi manifeſte uidetur dicere, ꝙ quilibet motor, tam corporeus, quā incorporeus ē finiti uigoris. & ita uidetur ſi eſſet uerū quod dicit in ſolutione ſecūdæ qōnis ſolutio primę rueret manifeſte

Contradictio clara in Auer.

E
ADDI.

Amplius autē contradicit ueritati in ſe, quia licet in ſubſtantiis incorporeis non ſit finitum, aut infinitum, nec magis, nec minus inſequētia quātitatem molis, ſeu quantitatem proprie dictā. tamē in illis naturis eſt magis, & minus ſecundū perfectionē, nam ſpecies entium ſunt ſicut numeri, nō enim intelligentiarū perfectio cōſiſtit in puncto ſicut ipſemet teſtatur in lib. Deſtru. deſtruc. in diſpu. 3. in ſolutione. 18. dubii & in. 12. Met. cō. 44.

Adde Ariſ. auctoritatē 5. Met. tex. 16. ubi ait magnū & paruū quātitatis paſſiones per ſe eſſe tranſferri uero ad alia. Solutio ipſius Cōme.

Et ideo ab ipſa tandem ueritate coactus aliam ſolutionem dedit in lib. de Subſtantia orbis in. 3. cap. ubi nullibi, ita reſolute ſcripſit, & aperte, inquit enim: Ad qōnem ſecūdam ibi motam, qua quærebatur, an uirtutes actiuæ in corporibus cœleſtibus ſint finitæ, ſicut ſequi uidetur ex uerbis Ariſto. in. 2. Cœli, & mundi, ubi dixit, ꝙ cum corpora cœleſtia ſunt finitæ quātitatis, uirtutes eorum uidentur eſſe finitæ, & ꝙ ſi ſtellæ quæ ſunt in orbe ſtellarum fixarū eſſent plures, aut motores non poſſent eas mouere uniuerſaliter & cætera ſoluendo: dicit. Et ad hoc dicamus breuiter, ꝙ infinitum dicitur duobus modis, quorum unus eſt: uirtus infinitæ actionis. & paſſiōis in tempore, & eſt finita in ſe. ſ. in uelocitate, & uigore. Secundus eſt uirtus infinitæ actionis, & paſſionis in ſe intelligit, in uigore, & potentia. Et tunc ponit duas cōcluſiones, quod uirtus infinita in actione ſua aut in paſſione non exiſtit in corpore, ſiue fuerit cœleſte, ſiue generabile, & corruptibile, hoc enim nō accidit corpori niſi ſecundum quod eſt corpus infinitum, & ideo orbes

F

mouent, & mouētur in tempore. Et iſta eſt prima cōcluſio de mente eius uniuerſaliter tenenda, quia nulla uirtus exiſtens in corpore, ſiue æterno, ſiue corruptibili, eſt infinita in ſe, ideſt infiniti uigoris, & ratio iſtius concluſionis eſt, quia infinitas uigoris ſi daretur inſequitur corpus infinitū, in eo quod infinitum, ſed nō datur corpus infinitum naturaliter loquendo, ut patet. 3. Phy. & 1. Cœli, & mun. in tractatu de infinito.

Dubium.

Sed dices, quomodo infinitas uigoris inſequitur corpus infinitum in eo quod infinitum? Reſpōdetur, quia Auer. uult uirtutes corporeas eſſe diuiſibiles, & uolūt Phi, ꝙ in tali in maiori quanto cæteris paribus eſt maior uirtus, & ideo uirtus iſta ſi augetur in infinitum, hoc eſt quia corpus augetur in infinitum, & hoc eſt, quod dicit Com. in illo loco dicens, infinitum igitur in uigore cuius cauſa eſt, corpus inquantum corpus impoſſibile eſt, ꝙ ſit, tam in cœleſtibus corporibus, quam in aliis, & in. 8. Phy. com. 79. dicit, Nos autem dicimus, ꝙ ex. 6. uerborum Ariſto. in hac demōſtratione apparet, ꝙ potentia eius paſſiua. ſ. ſuſceptiua motiōis eſt finita, ſicut etiam actio infinita nō eſt formę

Solutio.

Theorema. H

G in corpore,ſic paſſio infinita nõ eſt formę in corpore.ſ.cõ
poſito ex materia,& forma,omnis enim forma eſt poten
tia finita,ſiue ſit actiua,ſiue ſit paſſiua,cum ſit diuiſibilis per
diuiſibilitatẽ corporis,& omne corpus ſit finitũ, & ſi poſ-
ſet eſſe,quod potentia in corpore compoſito ex materia,
& forma,ſuſciperet motionem in infinitum,tũc infinitum
eſſet maius infinitum,idem enim corpus ſenſibile,quanto
maius fuerit tãto tẽpus in quo ſuſcipit motionẽ a ſuo mo
tore erit maius,ſi ergo aliquid corpus poſuerimus huiuſ-
modi.ſ.ꝙ ſuſcipiat motionẽ infinitam tũc qđ maius eſt de
bet ſuſcipere motionẽ longiori tẽpore,& ſic infinitũ ſupe-
rabit infinitum,quod eſt impoſſibile.Ex quibus auctoritati
bus clariſſime colligitur,quod infinitas potẽtiæ in uigore
inſequitur naturam corporis cõpoſiti ex materia &forma
inquantum infinitum eſt,nã tales potentiæ,ſiue actiuę,ſiue
paſſiuæ fuerint,ſunt extenſæ ad extenſionẽ materiæ,& ſub
iecti,ut declarauit Auer.in lib.de Subſtantia orbis,quia nõ
cohærent materiæ huiuſmodi formæ,niſi mediantibus di
menſionibus interminatis,ſicut enim recipientes totum,&
partem ſecundũ ſubiecti diuiſionẽ,& ideo in maiori quan
to eſt maior uirtus,& in minori minor cæteris paribus. Et
ideo ſi ſubiectum augeretur in infinitũ,uigor formæ exten
tenſæ augeretur in infinitũ,& q̃a non datur corpus infinitũ
in actu,ideo bene dixit Com.ꝙ omne corpus,ſiue ſit cœ-
leſte,ſiue ſit generabile,& corruptibile eſt finitæ motionis
H in uelocitate.quia quælibet forma,ſiue ſit ĩ materia,ſiue ſit
abſtracta a materia,eſt finiti uigoris,nam finitas uigoris in
ſequitur naturã formæ inquantũ forma eſt,ſed infinitas ui
goris inſequitur corpus infinitum inquãtũ infinitũ modo
declarato.Vnde Auer.in.2.Cœli,& mundi,cõ.38.inquit,&
ſi potentiæ eorum eſſent infinitæ in uigore mouendi,non
erit proportio inter motorẽ,& rem motam,& ſi hoc eſſet,
non eſſet differẽtia inter eos,neq; eſſet illic multitudo om
nino,uer.gra.quia motor orbis Saturni,& motor orbis to
tius moueret tempore infinito.igitur non differunt in hoc.
Et ſi quẽadmodum non differunt in hoc,non differunt in
potentia motionis,differẽtia nulla eſſet inter motores,ne-
dum ut quodlibet eorũ habeat potentiã mouẽdi in infini
tum,& ſi ita eſſet,inueniretẽ motus in inſtanti,& omne hoc
eſt impoſſibile.Et ideo opinandũ eſt ꝙ potentiæ mouẽtiũ
ſeparatorũ a materia ſunt finitę uno modo,& infinitę alio
modo,& hoc apparet ex hoc,quod dicit poſt Ariſ.quoniã
ſi cæteri orbes habuiſſent ex multitudine ſtellarum, quod
habet orbis ſtellatus,tunc motor eorũ non poſſet mouere
eos in uelocitate.quã modo habent,& ſimiliter eſſet ſi or-
bis eſſet maior quã ſit.Et ibidẽ parũ infra dicit,de iſta fini-
tate uigoris,quod eſt cõis formis,quæ in materia, & for-
mis quæ nõ ſunt in materia.Et in co.39.eiuſdem.2.de Cœ
lo,inquit ſoluendo obiectionẽ ibi motã,quia Ariſ.in litera
inductiue probat,ꝙ quilibet motus habet tempus termina
tum,quia aliquis contradicere poſſet illi inductioni,dicen
I do ꝙ hoc non habet ueritatẽ niſi in poentiis finitis mate-
rialibus,non autem de potentia motoris cœli,quæ eſt fini
ta,& immaterialis.Soluendo dicit,q̃m nos nõ intendimus
per infinitum,niſi infinitatem motionis.i.ꝙ motio eorum
non ceſſat.infinitas autẽ intenſionis,ut illic non ſit propor
tio inter potentiã motoris,& moti,impoſſibile eſt in for-
mis inquantũ ſunt formæ Ecce igitur ꝙ omnis forma qua
tenus forma eſt ratio finitudinis uigoris, & perfectionis.
Sed tunc eſt obiectio quia oppoſita habent fieri circa idẽ,
cum igitur finitũ, & infinitum in uigore ſint oppoſita,ſicut
infinitum in uigore eſt a forma,ſic & infinitũ,cuius oppoſi
tum ſcribit Auer.uolens ꝙ infinitum eſt a corpore inquan
tum eſt infinitũ.ſed finitũ cõpetit formę inquãtum forma.
Niſi eſſet ꝙ propoſitio famoſa locum habet de oppoſitis
poſitiuis,talia habent fieri circa idem tanquã circa ſubie-
ctum,ſed non oportet ꝙ ſint ab eodẽ tanquã a cauſa efficiẽ
te,quia contrariorum ſunt contrariæ cauſæ,nunc autem fi
nitum,& infinitum in uigore opponuntur,ſicut plenum,et
uacuum,& ſicut nõ ſequitur,plenum eſt,ergo uacuum eſt,
niſi ſolum quo ad imaginationem,ſic etiam non ſequitur
finitum in uigore eſt,ergo infinitũ in uigore eſt,dico ꝙ nõ

Finitas uigoris ſequit formã,inquantũ forma,& infinitas uigoris,ſequitur corpus inquantũ infinitum.

Obiectio.

Solutio

Propoſitio diuulgata,oppoſita hãbẽt fieri circa idẽ,uera eſt de oppoſitis poſitiuis.

ſequitur niſi quo ad imaginationem,nã ſi imaginaremur K
corpus infinitum,poſſumus imaginari uirtutem illius infi
nitam,ut deduxi de mente Auer.unde dicimus in ſimili ꝙ
agere,& mouere ſunt formæ,moueri autem & pati ſunt a
materia,ut ſcribit Ariſt.in.2.de Generatione,& corrup.tex.
cõ.53.ſic finitas eſt a forma,infinitas autem eſt a materia ſe
cundum Phm in.3.Phyſi.tex.cõ.60.&.65.Et per hoc patet
ſolo ad obiectiones Ioan.de Bacchone,qui in.1.ſentẽtiarũ
diſtin.45.q.1.arti.1.inquit illud non uidetur uerũ mihi, ꝙ
Com.uoluit defendere,& non potuit. Nitebatur enim de-
fendere,ꝙ ſi ſit uirtus infinita in magnitudine moueret in
non tempore.&ſi nõ,non enim.nam cõ.79.inquit dicet ali
quis Ariſt.ut quid cõſequens eſt,ſi potentia in corpore ha-
bet actionem infinitã ipſam agere in non tempore:& non
eſt ſequens,ſi actio infinita ſit potentiæ non in corpore, ꝙ
agat in non tempore,in fine cõ.reſpondet,ſi potentia infi-
nita ponitur in corpore,tunc ſaluatur ꝙ ſit infinita,ideo ſe
quitur,ꝙ mouet in non tempore.Si autem ponatur nõ in
corpore nõ erit finita,nec infinita,finitum enim,& infinitũ
ſolũ de corporibus dici poſſunt,& ideo ſequitur.&c. Sed
12.Meta.cõ.41.mouet eandem q̃õnẽ,& aliter ſoluit dicẽs,
ꝙ corpus cœleſte mouetur a duplici motore,ſ.ab anima
exiſtẽte in eo,& illa eſt finita,& a motore qui non eſt uir-
tus exiſtens in eo,& ille eſt infinitæ motionis,ſecundũ igi-
tur ꝙ mouetur a potentia finita,mouetur in tempore.Sed
L inquit ipſe ꝙ neutra iſtarũ duarũ r̃ſionum ualet.Non pri
ma,quia nõ habetur difficultas de infinitate quæ ſequitur
quãtitatẽ mobilis de qua uerificatur illud quod finitum,&
infinitũ ſolum cõpetunt corporibus,ſed de infinitate per-
fectionis,& uirtutis.Nec ſecunda, quia cum potentia illa
extra magnitudinẽ exiſtens æque ponatur infinita in uigo
re exiſtens ſeparata,ſicut in corpore exiſtens non plus po
terit ſibi reſiſtere cœlũ cum anima ſua cõiuncta quæ eſt fi
nita,quã ſine ipſa poſſet,ergo poterit tunc mouere ipſum
ſicut ſi nõ coniungeretur in inſtãti.Dicimus nos,quicquid
ſit de prima ſolutione Auer.quia ut ſupra dixi,ipſemet au
ctor animaduertit illam non eſſe ſolutionẽ,ſed euaſionem
quandã,tamen ſecunda ſolutio quã dat in.12.Meta.cõ.41.
& quã ſequitur etiã in locis,ut in.2.Cœli,com.38.&.39.&
71.& in.3.ca.de Subſtantia orbis,diffuſe eſt uera. Vnde ne
gãdũ eſt aſſumptũ Ioãnis dum dicit,ꝙ æque bene illa uir
tus ſeparata a magnitudine eſt infiniti uigoris, ſicut ſi eſſet
in corpore,ratio diuerſitatis eſt quã ſupra allegaui,quia ſi
daretur aliqua uirtus materialis corporea q̃ duraret æter-
no tẽpore,uel in actione,uel in paſſione,illa eſſet infinitæ
potentiæ,& uigoris in agendo, & patiendo, nã eſſet uirtus
habẽs contrariũ.& ita ſua uirtus eſſet infinita in uigore,cũ
oporteret ea tẽpore reſiſtere cauſę corrũpẽti,& ideo opor
teret ipſum corpus in quo exiſtit eſſe infinitum,unde infini
tas uigoris ſi eſſet in forma,oporteret eã deriuari in ipſa a
corpore infinito inquantũ infinitũ,ſed ſi ponatur forma ſe
M parata a corpore,quia uidelicet non ſit cõſtituta in eſſe per
ſubiectũ,tunc illa ex hoc,quod æterno tẽpore agit,non ſe
quitur ipſam eſſe infiniti uigoris,quia illa non ſequitur di
ſpoſitionẽ ſui ſubiecti,ſed potius econtra,nã ut dicit Auer.
in.1.Phyſi.auſcul.in cõ.63.quia corpus cœleſte caret potẽ
tia ad aliquã diſpõnẽ,niſi potentia ad ubi,ideo caret potẽ
tiis,& quia caret hoc ſubiecto.ſ.materia.ideo caret forma,
quæ ſuſtẽtatur per hoc ſubiectum,& fuit neceſſe,ut forma
eius eſſet liberata ab hoc ſubiecto,& ut non haberet cõſti
tutionem per corpus cœleſte,ſed corpus cœleſte cõſtitui
tur per illã,ut ſcies alibi.ſ.in li. de Subſtantia orbis,in quo
fuit oſtenſum,ꝙ intelligẽtia eſt,quæ cõſtituit cœlũ in ſuis
diſpõnibus neceſſariis.ſicut eſt in corpore hominis inuen
to propter finẽ.Vnde magna eſt differentia reuerẽde Pa-
ter in uia Peripateticorũ,& Auer.præcipue inter formã in
materia,& inter formã abſtractã a materia,quia forma ma
terialis eſt conſtituta in eſſe per ſubiectũ,eſt extẽſa ad eius
extenſionẽ,& ſequitur diſpõnes materiæ inquantũ depen
det a materia,ſed forma abſtracta a materia eſt conſtituẽs
ſuum ſubiectum in eſſe,& in ſuis diſpoſitionibus neceſſa-
tiis,& iſta eſt ratio uera,quare ſi forma in materia exiſtens
infinita

Opinio Ioan.de Bacchone.1.ſen.diſtin.45.q.1.art.1.

Defenſio.
Euaſio.

A infinita moueret in nõ tẽpore,nõ autẽ ſi forma ſit ſeparata
a materia,quia forma materialis ſi infinito tẽpore duraret
eſſet infiniti uigoris ꝑꝑ cãm aſſignatã,ſed non ſequitur de
forma abſtracta a materia,ꝙ ſit infinita i uigore:q̃a forma
inquantũ forma habet uigorẽ,& perfectiorẽ finitã,q̃a ratio
formæ cõſiſtit in puncto,quia ſpẽs entiũ ſunt ſicut numeri:
ſicut igitur ratio formalis cuiuslibet formæ ẽ limitata , q̃a
illimitatio ſecũdum Phos,eſt a materia,ſic etiã eſt de rõne
ꝑfectionis cuiuslibet formæ,unde lucidiſſimus Themiſ.in
2.phyſi.auſcul.in expõne tex.28.ubi Ariſ.formã ipſam ap
pellat exẽplar,inquit forma apud Ariſt.dicitur nõnunquã
exẽplar,nõ eo mõ,quo hi qui ideas ſeparatas poſuere ſpẽs
quaſdã nullo materiæ innexu ſubſiſtẽtes,ſed ꝓpterea quia
definita ꝑſcriptaq; eſt eorũ oium forma,quæ a natura ꝓue
Rplica. niunt.Sed dices hoc nõ ſaluat Auer.Nã in dicta ſolone di
cit,ꝙ cœlũ mouetur a duplici motore. Quorũ unus eſt fi-
nitæ motionis,& eſt anima eius, & eſt motor coniunctus,
Alius aũt eſt infinitę motionis,& eſt uirtus ſeparata a mate
ria,& eſt infinitæ motionis.Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ iſti moto
res habẽt oppoſitas diſpõnes penes finitũ,& infinitũ,nõ eſt
autẽ dicendũ motorẽ coniunctũ cœli eſſe finitæ motionis
i duratione, quia nullus eſt motor ibi qui moueat per fini
tum tẽpus in duratione,quia oẽs cœli motores æterno tẽ
pore mouent:igitur motor coniũctus eſt finitæ motionis
in uigore,& motor ſeparatus eſt infinitæ motionis in ui-
B gore.Et confirmatur,quia Auer.in.3.ca.de Subſtãtia orbis
illũ modũ loquẽdi intelligit in ſimili pro infinito in uigo
re,inquit enim ꝙ infinitũ dupl̃r dicitur. Quorũ unus mo-
dus eſt uirtus infinitæ actionis,& paſſionis in tẽpore,ſed ẽ
finita in ſe.ſ.in uelocitate,& uigore.Secundus eſt uirtus in
finitæ actionis,& paſſionis in ſe. Vbi patet ꝙ per hoc intel
ligit infinitũ in uigore.Et iſta ſunt quæ multos tẽpore meo
deceperunt.Dicimus nos iuxta doctrinã Auer. in.2. Cœli,
Solutio. & mũ.in cõ.42.&.71.12.Meta.cõ.44.& in.2.ca.de Subſtãtia
orbis,& clarius in lib.Deſtruc.in diſpu.3.in ſolone.18.du-
bii,ubi inquit,Dicimus nos ꝙ hoc eſt conceſſum ab oĩbus
Phis, ꝙ corpus cœleſte eſt ſimile uni aĩali, & ſuus motus
diurnus qui eſt cõis oĩbus cœlis,ſimilis eſt uniuerſali mo
tui locali eiuſdẽ aĩalis,& motus particulares cœlorũ ſimi
les ſunt motibus particularib' mẽbrorũ ipſius aĩalis,& eſt
Phis manifeſtũ,quõ in aĩali una eſt uirtus ex qua ſit unũ,&
ab eadẽ oẽs uirtutes ipſius erga unũ opus tendũt.ſ.regimẽ
& cõſeruationem ipſius corporis,& hæc uirtus colligatur
cũ uirtute a primo principio influente,unde ſi hoc neceſſa
riũ ẽ in uno aĩali.ſ.ꝙ unã habeat uirtutẽ ſpiritalẽ in oĩbus
ſuis partibus extenſam,ex qua uirtus ,& mẽbra illius ſiunt
unũ,& idẽ,& oẽs eius uirtutes ſiunt una,& eadẽ,& opera-
tio partiũ eius admodũ ſimilis eſt operationi partiũ aĩalis
C ad illud aĩal.ſequitur ergo ꝙ oportet,ꝙ ſit una hæc uirtus
ſpiritalis ex qua colligantur oẽs uirtutes ſpiritales ,& cor
poreæ,& eſt unigenea,& extẽſa in toto uniuerſo,alioquin
nullus ordo ſequeretur in hoc mũdo.Pro quo debes ſcire
Q̃ro cœlũ ſit animatũ & magnũ animal. ꝙ cœlũ apud Phos eſt,& dicitur aĩatũ,& nõ ꝑꝑ aliã cãm,
niſi ꝑꝑ appetitũ,& motũ in loco,ut declarat Com . in lib.
de Subſtantia orbis.Vnde totũ aggregatũ dicitur aĩal ma-
gnũ,& ad inſtar eius aĩal corruptibile dicit̃ Microcoſmos
.i.paruus mũdus,unde ſicut oẽs uirtutes,& motus particu
lares in nobis depẽdent ab una principali uirtute , quæ eſt
in corde:eodẽ mõ oẽs orbes cœleſtes,& ſui motores de-
pẽdet a motore primo qui mouet primũ orbẽ motu diur-
no,unde Auer.12.Met.com.44.ſcribit dubitando circa id
quod dictũ eſt dicẽs,Sed quæret aliquis,q̃m ſi motus oium
orbiũ intendãt eãdẽ actionẽ.& eundẽ ordinẽ cõem oĩbus,
neceſſe eſt,ut habeant eandẽ formã intellectã extrinſecã
a formis quas intẽdit unuſquiſq; ꝑ ſe.ſ.formis ꝓprus. Erit
igitur forma quaſi finis addita ſuper formã propriã,erga
quã mouetur unuſquiſq; orbis aliorũ orbium,& ſoluẽdo
dicit,dicamus ergo ꝙ nulla forma eſt quaſi finis,& cõis,&
uniuerſalis niſi illa ex eis quæ habet actionẽ cõem,& hæc
eſt diſpoſitio formæ mouẽtis primũ cœlũ moto diurno:
diſpoſitio enim entiũ in iuuamẽto corporũ cœleſtiũ adin-
uicẽ in creãdo entia quæ ſunt hic,& cõſeruãdo ea,eſt ſicut

diſpõ regentium bonorũ qui iuuãt ſe adinuicẽ in regẽdo D
bonã ciuitatẽ,q̃m oẽs actiones eorũ ſunt erga actiones pri
mi principis ponunt enim act iões ſuas ſeruientes,& cõſe
quẽtes actionẽ primi principis,quẽadmodũ igitur primus
princeps in ciuitatibus neceſſe eſt,ut habeat actionem pro
priam,quæ eſt nobiliſſima actionũ,& ſi nõ eſſet ocioſus ,q̃
actionẽ intẽdunt ꝑ ſuã actionẽ oẽs qui ſunt ſub primo prin
cipe,quẽadmodũ igitur neceſſe eſt in iſtis principalibus,ut
primus principatus ſit,ſicut eſt neceſſe in actionibus princi
pum,ut prima actio ſit,& ſic accidit in artificiis quæ iuuãt
ſe adinuicẽ erga unũ artificiale,& ſunt illa quorũ quædam
ſunt principãtia aliis,& oĩa reducũtur ad unũ artificiũ,uer.
gra.q̃m plura artificia ſeruiunt artificis equitãdi,ſic igitur
eſt intelligẽdũ de iſtis corporibus cũ ſuis formis a quibus
mouẽtur,& de iſtis formis adinuicẽ,multũ enim aſſimilã-
tur artificiis,quæ ſeruiunt ſibi adinuicẽ,& quæ intelligunt
adinuicẽ ſunt principia eorũ ex quibus accipiũt intellectũ
ꝓprium,uer.gra.quia artificiũ frẽnificãdi accipit ſua princi
pia ab artifice artis equitãdi,& ſimiliter alia artificia ſeruiẽ
tia huic artificio.Differẽtia autẽ inter iſta,& artificialia eſt,
quia formæ artificiales mouentes artifices ſunt in materia Sũma omnium.
iſtæ autem nõ.Ex quibus auctoritatibus clariſſime elicitur
ꝑ tria exẽpla clara,quæ licet nõ uſitẽtur in doctrina,demõ
ſtratiua,tamen in rebus quæ nõ intelligũtur niſi cũ difficul
tate,& per ſimilitudnẽ ad alterum adduci poſſunt,ut dicit
Auer.3.de Aĩa,cõ.14.& in.1.Phyſi.cõ.81.ꝙ cœlũ eſt unum
aĩal ſempiternũ cõſtãs ex pluribus orbibus , & ex pluribus
motoribus,& primus orbis eſt ſicut cor in aĩalibus , quod E
eſt mẽbrũ principale,a quo oĩa alia mẽbra depẽdent,& pri
mus motor qui mouet primũ orbem eſt ſicut aĩa cordis, a
qua ꝓfluunt oẽs uirtutes particulares in reliqua mẽbra, ſi
cut igitur oĩa mẽbra habent colligãtia cũ corde ,& mouẽ-
tur a motu,qui ꝓfluit a corde tanquã a fonte oĩs motus,et
principali principio,ut tenuit ſolertiſſimus naturę rimatoꝛ
Ariſ.in.2.de Partibus aĩaliũ.& in lib.de Senſu & ſenſato,ſic
oẽs orbes habẽt eſſentialẽ,& neceſſariã depẽdentiã a pri-
mo orbe,& ultra motũ ꝓpriũ mouentur motu diurno ad
motũ primi mobilis,& ſic motores mouentes alios orbes
inferiores inſequuntur,& intẽdunt primũ motũ primi mo
toris,& dicuntur ab Auer.in.8.Phyſi.cõ.52.motores moti
per accidẽs,nõ quia mouẽtur ad motum ſui ſubiecti, ſicut
ſunt motoresmateriales,qui ſunt forma i materia cõſtitu
ta in eſſe per ſubiectũ,ſed pro quãto accidit,ꝙ ſuũ mobile
mouetur ab alio motore.ſ.a primo motore mouente pri-
mũ mobile,ſed iſto mõ ſolus primus motor dr̃ eſſe motor
ꝑ ſe nullo mõ motus,nec ꝑ ſe,nec ꝑ accidẽs,uñ inq̃t,& de
bet intelligi ex hoc,ꝙ mouẽtia quæ ſunt hic ,ſunt illa quę
mouẽtur ex ſe,& ex aliis ꝑ accidẽs.ſ.ex motu ſui ſubiecti.ſ.
primi moti ab eis,& hoc eſt,quia motor cõſtituitur ꝑ pri F
mum motũ ab ipſo.ſ.quia motor eſt in eo forma,& motũ
materia,& eſt acceptũ in diffõne formæ ſecũdũ ꝙ materię
accipiũtur in diffõnibus formarũ,& hoc eſt id qđ dicitur
moueri ꝑ accidẽs in rei ueritate,motus aũt in corporibus Augeſti.
cœleſtibus nõ cõſtituitur ꝑ ſubiectũ ipſius, & ideo nõ mo-
uetur per motũ ſubiecti moti ab ipſo hoc mõ accidentali, Q̃ro aliæ intelligẽtię ꝑter primã ſunt motores moti.
quod aũt eorũ habet ſubiectũ,quod mouetur ex alio mo
tore ꝓprio dr̃ ꝙ ille motor ꝓprius mouetur ꝑ accidens.ſ.
ex hoc ꝙ ſuũ ſubiectum mouetur ab alio,quia accidit ei.ſ.
motori ꝓprio quidã modus mouendi,& eſt quia ſubiectũ
eius mouetur ab alio,nõ quia ipſe mouetur per motũ ſui
ſubiecti,ſicut eſt diſpõ in motoribus qui ſunt hic,& ideo di
citur in eis motor per accñs,æquiuoce.ſ.de illo quod mo
uetur per ſubiectum acceptũ in ſua diffinitione,& per ſub-
iectum,quod non habet introiri in ſua diffinitione ,Secun
dum mentem igitur Auer.ſolus primus motor dicitur eſſe
motor per ſe,& nullo modo dicitur moueri per accidens,
nec quia moueatur ad motum ſui mobilis,nec quia ſuum
mobile moueatur ab alio motore,& dicitur eſſe motor q
eſt purus actus in quo nulla prorſus eſt potentia,& dicitur
motor ſeparatus,quia nullus eſt adeo eleuatus a potentia
nulluſq; eſt indepẽdens in mouendo,ſicut ipſe ,& quia eſt
reſpectu oium aliorũ motorũ,ſicut forma,& finis qui mo-

G uent oẽs alios motores aliorũ orbiũ in rõne amati, & deſi
derati:& ille finis ſemper eſt actu cõiunctus cũ aliis moto-
ribus, ideo ſub hac rõne eſt cauſa ꝙ alii motores ſempiter
no tempore mouẽt, quia ibi ſecus eſt quã ſit in motoribus
materialibus in quibus finis motus diſtinguitur a motore,
& eſt in potentia, & ideo ſuum mouere eſt finitum, ut dicit
Auer. in lib. de Subſtãtia orbis. ca. 1. & 2. & 12. Meta. cõ. 36.
Quæ ſit mẽs Auer. circa theorema ꝓpoſitum. Vult igitur Cõ. in propoſito Theoremate motũ cœli eſſe a
duobus motoribus iſto mõ, ſumẽdo enim cœlũ pro toto
mũdo ſuperiori, ſic ibi eſt duos motores cõſiderare moto
res. ſ. cõiunctos ſuis orbibus qui, ut mouẽt ſuos orbes ſunt
finitæ potentiæ, & finiti uigoris, & ſic habent determinatas
ꝓportiones ſupra ſua mobilia, & excedunt ſeinuicẽ in ue-
locitate mouendi, ut teſtatur expreſſe Cõmen. in. 2. Cœli,
cõ. 38. 39. & 71. & quia habẽt finitatẽ uigoris, hinc ẽ ꝙ mo
uent in tẽpore, & nõ in inſtanti, & quia una eſt minoris ui
goris alia una uelocius mouet quã alia: ſed ꝙ ſemper mo
ueant eſt, quia habent finẽ ſempiternũ ſemꝑ actu mouentẽ
in rõne amati, & deſiderati, & quia iſte finis eſt cõis oĩbus
aliis motoribus, & eſt tãquã forma oĩum, nõ enim tali rõ-
ne reſpicit ſolũ unũ ſed oẽs, io dicitur iſte, forma ſeu mo-
tor ſeparatus. nõ aũt eſt intelligẽdũ, ꝙ talis motor nõ eſſe.
ſiue moueat ſuum orbem motu diurno, immo mouet, ut
ſic ipſum, & oẽs alios orbes inferiores motu diurno, ſeddi
H citur ſeparatus. quia eſt maxime liberatus ab omni poten-
tia. 3. de Aĩa cõ. 5. in ſolõne. 3. q. & 12. Meta. cõ. 41. & alibi
infinitiẽs, & dicitur ſeparatus in rõne iſta ꝑſertim, quia mo
uet ut finis, quia finis ẽ cauſa cauſarũ, cauſalitas enim finis
eſt in cauſata, & quia oẽs alii motores in rõne qua mouẽt
ut efficiens, immo ipſemet, ut mouet ut efficiẽs ꝑſupponit
ſeipſum in rõne finis, unde Auer. 2. Phyſi. cõ. 88. hæc eſt di-
ſpoſitio entis neceſſarii ſimpliciter, ut nõ ſit propter ſuam
actione, ſed actio eius ꝓpter ipſum, & iſte modus neceſſita
tis inuenitur in rebus æternis, & iſta eſt neceſſitas ſimplici-
ter, & iſto mõ ille motor eſt infinitæ motionis. i. ut mouet
in rõne finis eſt cauſa infinitæ durationis in motu cœli. Et
hoc elicitur ex mente eius. 12. Meta. cõ. 41. ubi auctoritate
Themiſtii inquit, Them. aũt in hoc loco dixit, quod nõ re
ctum eſt, quod dixit ſolem & alias ſtellas eſſe finitas, & ha
bere potẽtias infinitas, potẽtia enim quæ eſt in ſtellis, quæ
eſt infinita nõ eſt naturalis in eis, neq; ſecũdum ꝙ ſunt cor-
pora, ſed aut pendet a prima cauſa, aut ex anima exiſtente
in eis ab illa potẽtia, quæ nõ eſt corpus, prima enim cã eſt,
quæ reuoluit eos tẽpore infinito, qm̃ ſi haberet illud, qđ
habent in potentia, ut corpus, & magnitudo habẽt, & non
eſſent ſemper in actu, tunc neceſſariũ eſſet eis laborare, &
laſſari. Et paulo infra abbreuiando iſtam ſnĩam Themiſtii,
inquit. Si aliquis motor mouet ꝓpter finem exiſtentem in
I potẽtia illo adepto, & deducto ad actũ ceſſabit motus qua
porpter neceſſe eſt motũ æternũ eſſe ad aliquid ſemper in
actu. Item ſi finis eſſet aliquid in corpore, nõ ſemper æqua-
liter diſtaret, & uniformiter ſe haberet ad motorẽ, ſed nũc
eſſet hic, nunc ibi. Et per conſequens motor nunc uelocita
ret, & nunc tardaret motũ, & ſic motus nõ eſſet uniformis,
& regularis, cũ igitur motus cœleſtis ſit uniformis, & regu
laris ex hoc deducit Auer. ꝙ ille motus eſt ad aliquid exi-
ſtens ſemper in actu, quod in nulla prorſus exiſtit materia.
Dubium. Sed eſt ardua difficultas, an iſti duo motores a quibus mo-
uetur cœlum, ſunt duo diſtincti realiter. Ad hanc obiectio
Solu. Gre. de Arim in 2. ſen. diſt. 1. q. 1. art. 2. nem reſpõdet Greg. de Arimin. in. 2. ſen. diſt. 1. q. 1. arti. 2. in
reſpõſione ad rõnes, & auctoritates Aureoli, dicens. Ad ter-
tiam auctoritatem de illis duobus motoribus dicẽdum, ꝙ
uerba illa nõ ſunt ſumẽda ſtricte ſecundũ ꝓpriam ſuam ſi
gnificationem, qm̃ ut inquit Cõmen. manifeſte ſibiipſi cõ-
tradiceret in his, quæ dixit in. 1. ca. de Subſtantia orbis, ubi
ſic ait: Nõ eſt dicendũ, quod formæ a quibus mouẽtur cor
pora cœleſtia ſunt aliæ a formis ad quas mouẽtur, & qđ
illæ, quæ debent eſſe nõ in materia oĩno, & quæ carẽt ſitu
ſunt formæ ad quas mouentur, cũ illę a quibus mouentur.
ſint formæ in materiis, ecce ꝙ expreſſe dicit nõ eſſe ponen
dos duos tales motores diſtinctos, unum ad quod mouen
tur, & alium a quo mouentur, & illum nõ in materia oĩno

hunc autem in materia. i. coniunctum, & hoc expreſſe illis K
quæ ſonant uerba allegata ad oppoſitum cõtradicit. Præ
terea ſi ponantur duo tales motores ſecundũ intentionem
opinionis oppoſitæ, uidelicet, ꝙ unus moueat active tm̃
& alter finaliter, expreſſe contradicit ei, & etiam Phs, qui
ponunt expreſſe, ꝙ quælibet intelligentia agens motũ, eſt
finis motus, ut patere dicit ex his, quæ adducit in ꝓbatio-
ne ſecundæ concluſionis ꝓbatæ per ipſum. Et ideo inquit
dicendũ ergo, niſi uelimus cõcedere ipſum ſibi cõtradice
re, ſicut aliqui in hoc paſſu cõcedunt, ꝙ ipſe improprie lo
cutus eſt, nam quilibet motor cœleſtis mouet, ut agens, &
ut finis, ut dictum eſt, propter hũc duplicem modum mo
uendi, ſeu duplicem rationem quę in nobis duobus diſtin
ctis motoribus cõueniunt, ut ſupra habitũ eſt, per hoc dicit
motum illũ cõponi ex duobus motoribus: quãuis eſſentiã
liter ſit tm̃ unus. ſaltẽ ĩ primo motu, nã quod ad alios poſ-
ſet dici, ꝙ ſunt plures unus cõis qui eſt coniunctus primo
orbi, & alter ꝓprius, & cõis tm̃ per modum finis moueret
inferiores, ꝓprius autem ut agẽs, & ut finis, iuxta modum
pręmiſſum, & ipſe cõis utroq; modo mouet ſuum orbẽ, &
ſi de primo motu uelimus intelligere uerbũ Com. intelli-
gendum eſt improprie iuxta ſenſum datum. Et confirmat L
hoc dictũ ſuũ ex uerbis Com. in eodem cõ. ubi parũ infra
ſubdit. ergo nihil eſt in quo differt forma qua mouetur a
forma ad quã mouetur, niſi diſpõne, manifeſtum eſt aũt ꝙ
forma a qua mouetur, eſt forma quę efficit motum, forma
aut ad quã mouet eſt forma. q ẽ finis motus. Dicimus nos Opinio propria.
ꝙ iſta dicta Gregorii pro maiori ſua parte ſunt uera, tñ nos
in aliqbus diſcrepamus ab ipſo, nã nõ eſt dubiũ ꝙ primus
motor. & prima forma & primus finis ſunt idem ſubiecto
& tria in intentione, ut dicit Cõmen. 12. Meta. com. 5. & 6.
Nec etiam dubiũ eſt, ꝙ aliæ intelligẽtiæ mouẽt, ut finis, et
mouẽt ut efficiens, ſicut expreſſe dicit Com. 12. Meta. com.
36. & alibi frequẽter dicere, tñ in ꝑſenti auctoritate in qua
ducit motũ cœli cõponi ex duobus motoribus, quorum
unus ẽ finitæ motiõis, & eſt cõiũctus, & eſt anima exiſtens
in eo: alius aũt eſt ſeparatus a materia oĩno, & eſt infinitæ
motiõis, ꝙ im ꝓprie fuerit locutus, uidetur multũ detrahe
re auctoritati, Com. ꝙ in tam ardua difficultate introducta
per Ioã. Grã Peripateticis, quæ omnes expoſitores fatiga-
uit, & ipſum ꝑſertim qui in uariis, & diuerſis locis. eã exa
minat, nam. 8. Phy. cõ. 79. & in. 2. Cœli, cõ. 81. & in 3. ca. de
Subſtãtia orbis, & in. 12. Meta. cõ. 41. nõ ſine forti eã pertra
ctat, unde ipſe incideret in foueã quã fecit nã. 3. de Anima
dum diſputat de intellectu poſſibili cõtra Alex. deridet eũ,
dũ gloſſat uerba Ariſ. in quibus dicit ipſum ſimplicẽ, immi M
xtũ, & incorporeũ, ꝙ nõ ꝓprie intelligũtur illa uerba, un-
de etiam lucidiſſimus Them. in. 1. de Anima, ca. 20. Nõ eſt
ęquũ in altiſſimis Phię qõnibus aliud ſentire, aliud dicere
cũ enim ſemper res digna hoie eſt ne a mẽte uerba diſſen-
tiant, tũ id maxime in rebus obſcuris, & creperis obſeruã
dum, quo ea quæ ſuapte ingenio remota, & cõdita uideã-
tur uerbis illuſtribus, & q̃ maxime declarãtibus uendicẽtur
a tenebris. Amplius Ariſt. in demõſtratiuis ſciẽtiis iubet nõ
eſſe diſputandum, nec diſfiniẽdũ in metaphoris, ſed ꝓpriis
ſermonibus, ut patet in. 2. Poſter. & Comm. 1. Cœli cõ. 15.
& 106. cõtra defendentes Plato. inquit, ꝙ Ariſt. accuſat Pla
tonẽ, uel quia male ſenſit, uel quia male docuit, quia abu- Opinio propria.
tebatur noie, ſeu uocabulo generationis. Et ideo poſt lon
gam, & diuturnã cogitationem perueni ad hoc: & dico ꝙ
iſti motores ſunt duo, & ſunt realiter diſtincti, & nõ eſt ſer
mo improprius, ubi animaduerte, ꝙ ut patet exercitatis in
uia eius in illo. 12. innatus eſt pro maiori parte Alex. & ex
poſitio illa fere tota eſt Alex. adeo ꝙ ubi deficit ſibi expoſi
tio Alexã. uidetur eſſe quaſi mutus. Alexã. autem ut recitat
Cõmen. 12. Meta. cõ. 25. ſuper illis uerbis deinde erunt hęc
omnia anima forſan, & corpus, aut intellectus, & appetitus.
& corpus, dicit, & ideo dicit forſan, quia quidã exiſtimarũt
animã eſſe abſtractã, quæ anima apud ipſum nõ eſt abſtra-
cta, ſed prima forma eſt abſtracta, & intẽdit per hęc omnia,
corpora cœleſtia. ubi ſecundũ Alex. corpora cœleſtia ha-
bent intelligẽtias aĩantes illa formlr. & ſola prima forma.

A eſt abſtracta,& hoc eſt,quod plerunq; Cõmen.ſolet dicere in illo.12.loquẽs de primo motore,& prima forma,& primo fine.quæ eadẽ ſunt ſubiecto,quod in nulla oĩno ẽ materia,& quod nullo mõ eſt in corpore, etenim anima etiã apud Arabes dicit formã coniunctã corpori,unde Auic.in 2.ſuæ Meta.ca.1.anima dicitur pro quãto mediãte motu ligationẽ habet cũ corpore quo mouet illud ,ſi autẽ fuerit ſubſtãtia ſeparata oĩno uocatur intelligentia,& Auer.in.8. Phy.cõ.1.Principiũ mouẽs de rebus motis eſt, ſicut anima de rebus uiuis.Dico igitur ꝙ ſecundũ Auer.motus cœli ꝓ toto mundo ſuperiori ſumẽdo cœlũ poteſt cõſiderari dupliciter,& quo ad hoc,ꝙ ille motus eſt in tẽpore, & ſecundum ꝙ motus illi particulares ſunt habẽtes determinatas mẽſuras adinuicẽ in uelocitate,& tarditate,& ſic ꝓueniũt a motore efficiẽte motũ,qui eſt prima forma,ut mouet,ut efficiens primũ orbẽ,& oẽs alios,qui ſunt ſub eo motu diurno,& oẽs alii motores qui ſub eadẽ rõne mouẽt ſua mobilia motibus ꝓpriis. Vnde falſum eſt quod dicit Grego. quod primus motor reſpectu aliorũ orbiũ qui ſunt ſub orbe ſtellato cõcurrat,ut finis,immo etiã cõcurrit,ut efficiẽs, pro quãto oẽs mouet motu diurno .Et qa oẽs intelligẽtię ſunt finiti uigoris,hinc eſt ꝙ oẽs mouent,ut efficiẽs finito tẽpore in uelocitate motionis,& nulla mouet in inſtãti, & qa oẽs,ut ſic ſunt applicatæ ꝓpriis mobilibus,oẽs dicũtur anima reſpectu ſui orbis uel qa formal͞r inhærẽt ꝑter primũ motorẽ,ut uidet̃ ſentire Alex.uel ſecundũ ꝙ ego puto

Cõtra Gr. de Animæ

B in uia Auer.oẽs intelligẽtiæ hñt propriũ orbẽ.& illę,ut ſic dicunt̃ alę,prima aũt intelligẽtia,licet imediate reſpiciat primũ orbẽ,quia tñ etiã mediãte illo reſpicit oẽs alios orbes,poteſt dici forma abſtracta,& ſeparata,quia eſt forma cõis,& uľis,& licet ut mouet,ut poteſt dici aĩa cœli,tñ ut ẽ cã finalis ab oĩbus deſiderata ſic eſt forma ſepata,qa ut ſic nõ potius reſpicit unũ,q̃ reliquũ,& ut ſic eſt cã infinitatis in duratione,unde eſt ꝙ motus cœli taliter ſumpti,ſit infinitus in duratiõe,hoc principaliter depẽdet a primo fine , et nõ a particularibus finibus,unde ſi ꝑ impoſſe nõ eſſet iſte finis cõis in actu,nõ eſſet motus æterno tẽpe ſimpľr,licet igit̃ quælibet intelligẽtia in ſe cõſiderata moueat,ut efficiẽs,et moueat ut finis,tñ finis uľis,qui eſt idẽ cũ primo motore, eſt qui primo largit̃ ſempiternitatẽ motus,& nõ ſunt fines particulares q ſunt ſub illo,& ideo alius eſt motor qui largitur ſimpľr ſempiternitatẽ,& alii ſunt motores a quibus ꝓducunt̃ motus ꝓprii in ꝓpriis orbibus,licet idẽ ſit motor qui mouet totũ cœlũ motu diurno. Et per hoc patet ſolo ad obiecta Gregorii. Ad primũ quidẽ dicitur,ꝙ nõ eſt cõtradictio in Auer.quia in primo cap.de Subſtãtia orbis, inuehit cõtra Auicẽ.qui ponebat in corpore cœleſti in unoquoq; orbe animã imaginatiuã,q̃ erat de numero animarũ ſenſitiuarũ,quæ exiſtũt in materia,a qua effectiue ꝓducitur motus,ſed intelligentia ſolũ mouebat in rõne finis,& ſi ita

Solutio ad rationes Grego.

C eſſet tũc mouere cœli eſſet finitũ ſicut in iſtis quæ ſunt hic, qa talis anima a qua mouetur,cũ ſit forma in materia moueretur ꝑ accidẽs,& qđ mouet qñ mouet̃ impoſſe eſt,ut inquit,ut ſit principiũ motus ęterni.unde parum infra inquit & quod dicũt incipiẽtes philoſophari,ꝙ animæ iſtorũ corporũ cœleſtiũ ſunt formæ materiis.ſ.quę in materia acqrãt æternitatẽ ex formis immaterialibus,nihil eſt,cõtingit.n.ꝙ illud qđ nõ habet naturã eſſendi æternũ acquirat æternitatẽ ab alio,ubi manifeſte inuehit cõtra Aui. & ſequaces,ſed hoc nõ ſequitur in uia eius.quia aliæ intelligẽtiæ a prima mouẽtur,a prima tãquã a fine nñ,& cõi,quẽ oẽs amãt et appetũt,& eſt finis ſemper actu mouẽs illas ad ſui deſideriũ, & ipſę uirtutes appetẽtes nõ ſunt formæ in materia ex ſe poſſibiles,& ab alio acquirẽtes neceſſitatẽ eſſendi ,ſicut ſequitur cõtra Aui.& iſta eſt rõ diuerſitatis,natura oẽs intendunt primã,& agũt ꝓpter primã.ſicut actiões ſeruorũ ſunt ꝑꝑ dñm,ut dicit.12.Met.cõ.44.ubi formaliter rñdet ad iſtã obiectionẽ motã per ipſum ante Gregoriũ. Et ꝑ hoc patet ſolo ad ſequẽs argumẽtũ.nã licet quælibet intelligẽtia reſpectu ſui motus ꝓprii ſit mouẽs,ut finis ꝓxim',& ut agẽs oẽs tñ mouẽt ꝑꝑ primũ finẽ principaliter.quẽ primo appetũt,& a quo ꝑficiuntur,qui eſt cã quare cæteræ ſempiterno tẽpore mouent,unde ſine dubio cœlũ eſt animatũ ꝓpter appetitũ,& motũ,ut dicit,Cõ.in.1.cap. de Subſtãtia orbis, ubi dicit,& nõ fuit dictum cœlũ habere animã,niſi propter appetitum exñtem in eo,& motum localem,appetitus aũt qui eſt in hoc corpore,nõ eſt niſi qa corpus cœleſte ẽ unũ ꝑ ſe,appetens per ſe nõ propter potentiã exiſtentem in eo diuiſibilem ad diuiſionẽ eius,eſſet enim generabile,& corruptibile.Pro quo aduerte ꝙ ubi eſt appetitus, ibi eſt potẽtia appetens,& eſt obiectum appetibile,tales autem uirtutes ſunt intelligentiæ inferiores apꝓpriatæ ꝓpriis orbibus quæ mouẽtur ꝑ appetitum ad aliqd nobilius ipſis & illud eſt primum appetibile,qđ eſt primum,& ſummũ bonũ, & primus finis,& iſte eſt q largitur perpetuitatem motus cæteris orbibus,& hoc clare elicitur ex uerbis Auer.in penul. ca.libri de Subſtãtia orbis,ubi ita ſcribit ad literã.Et cũ cõſiderauit in iſtis uirtutib' decraratũ fuit ipſi,ipſam eſſe uirtutẽ appetitiuã de uitutibus animæ tm̃ ,& cũ conſiderauit de iſtis uirtutibus appetitiuis cœleſtibus inuenit eas moueri ad appetibile nobilius ipſis,& cum cõſiderauit in uirtutibus appetitiuis cœleſtibus inuenit eas eſſe finitarum potentiarũ,& cũ conſiderauit in cõtinuatione motus eorũ fuit declaratum,ꝙ cauſa cõtinuationis motus earum nõ ẽ iſta uirtus qua mouetur,ſed illud quod largitur eis continuationẽ eſt aliquid appetibile,quia continuatio non ꝓuenit niſi a motore nõ moto,ſequitur ꝙ illud mouẽs,neq; eſt corpus,neq; potentia in corpore,& ꝙ eſt intelligentia abſtracta,& ꝙ iſtud corpus cœleſte intelligit hanc intelligentiã . intelligere enim tranſmutat ipſum appetere ad illud. Vbi imaginatur Auer.ꝙ cœlũ ſumptũ pro oĩbus orbibus habentibus ꝓprios motores,intelligit bonitatẽ primi motoris mouentis primũ orbẽ ſtellarũ fixarũ,& ad talẽ intellectionẽ in iſtis uirtutibus intelligentibus inſurgit appetitus, & deſideriũ,ut perficiantur a primo,& ſummo bono,nam ut inquit Com.12.Meta.cõ.39.deſideriũ inſequitur cognitionem,ſicut umbra inſequitur corpus,& qa deſiderium in natura ,& in intellectu totaliter ſeparato ſemꝑ eſt ad nobilius:hinc eſt,ꝙ iſtę uirtutes appetẽtes mouentur in rõne finis,a prima quę eſt nobiliſſima,& ſumma oĩum perfectio. Et dubitabis hic,quia Comen.uult,ꝙ prima intelligẽtia q̃ eſt primum appetibile eſt cauſa cõtinuationis, & ſempiternitatis motus.quia cõtinuatio eſt a motore non moto,ſed tunc ſecundũ hoc uidetur,ꝙ aliæ intelligentiæ ſunt motores moti & hoc eſt falſum,quia quælibet forma liberata a materia,eſt motor nõ motus,neq; per ſe,neq; per accidens ut dicit Com.in.9.Met.cõ.2.Dicamus in uia eius,ꝙ omnis intelligentia citra primam,ut ſupra allegauimus de mẽte eius.8.Phy.cõ.52.dicitur motor motus per accidens , non quia aliæ intelligentiæ moueãtur ꝑ accidens ad motũ ſui ſubiecti,ſicut eſt in formis cõſtitutis in eſſe per ſubiectum: ſed pro quãto accidit,ꝙ orbis motus ab eis moueatur ab alio motore,alio motu,a motu cauſato a ꝓprio motore, nam oẽs orbes planetarũ mouẽtur motu diurno a primo motore mouẽte primũ mobile.Dicuntur etiã motores iſti moti motu æquiuoco pro quãto mouẽtur a primo intelligibili,& a primo appetibili,quod eſt realiter nobilius , & perfectius ipſis,unde Com.12.Met.cõ.44.cõtra Aui.ſcribit in intelligentiis non eſt conſecutio , neq; prouentus , nec actio,ſed ſolũ eſt cã,& cauſatũ ſecundũ ꝙ intellectũ eſt cã intelligentis.Primus igitur motor qui mouet orbẽ ſtellarũ fixarũ,& totũ cœlũ motu diurno,dicitur motor nullo mõ mot',neq; ꝑ ſe,neq; ꝑ accidẽs de nullo mõ eorũ,quæ ſunt mota ꝑ accñs,nõ enim mouetur ad motũ ſui ſubiecti,quia eſt forma ſeparata .Nec dici poteſt moueri per accñs,quia ſuus orbis primo motus ab eo moueatur ab alio motore, imo nõ mouet̃ niſi ab ipſo.Similiter nõ dicitur prim' motos moueri ab aliquo intelligibili,& appetibili, qđ' ſit nobilius ipſo,imo in eo ſimpľr iſta ſunt eadẽ oĩbus modis intelligẽs,& intellectũ,& intellectio,& appetibile,& appetẽs & appetitus,& ideo iſte motor primus utroq; mõ cũ ſit independẽs ab alio dicitur motor nullo modo mot'.& ideo eſt cauſa continuationis,& uniformitatis,& ſempiternitatis motus cœli,& ꝓpter iſtas rõnes dicitur motor ſeparat'

Margin (right): **D** (beside first line); **E** (beside "corpus,neq; potentia"); Dubium. (beside "Et dubitabis hic"); Solutio. (beside "intelligentia citra primam"); **F** (beside "ſed pro quãto accidit"); Q'o primus motor nullo modo ſit motus. (beside "motote mouẽte primũ mobile")

G quia in mouendo ſuum orbẽ non dependet ab alio motore, & quia in mouendo nõ mouetur ab aliquo intelligibili & appetibili alio ab ipſo, quia ſe ſolum intelligit, ut uolũt Peripatetici. 12. Meta. tex. cõ. 51. Et pro his quæ dixi, uide in fine cõ. 36. in. 12. Meta. ubi dicit, & omnia iſta dicit ad declarandũ, ꝙ corpora cœleſtia cũ habeãt appetitũ propter intellectũ, intellectus autẽ maius bonũ ipſo appetit, cõtingit neceſſario, ꝙ corpora cœleſtia appetunt in hoc motu aliquid maius bonũ ipſis. Et cum illa ſint nobiliſſima corpora ſenſibiliũ, et meliora, neceſſe eſt, ꝙ illud bonũ quod appetunt, ſit nobiliſſimũ entium, & maxime quod appetit totum cœlũ in motu diurno. Et in cõ. 37. ponens differentiam inter primã intelligentiã, & alias, inquit, & intẽdit per hũc ſermonẽ diſtinguere inter primũ principiũ, et alia principia abſtracta, alia enim uidentur electa, & deſiderata propter alia. ſ. principia aliorũ motuũ cœleſtiũ præter motum diurnum, quod autem hunc motum facit, uidetur eſſe electum per ſe, cũ uerſus ipſum mouet omne motu uelociori, & maiori ꝓprijs motibus unicuiq; eorũ, eſt enim electũ per ſe, & amatũ ab oĩbus, tale autẽ eſt perfectum. ſ. finis. & parum infra ibidem dicit, ꝙ per primum motum intelligit corpus cœleſte, & per alia mota alias ſphæras, quæ ſunt ſub primo corpore, & quæ ſunt in generatio. & corrup. primum enim cœlũ mouetur ſecũdũ deſideriũ, ut aſſimiletur

H ei ſecũdum ſuũ poſſe ſicut amans mouetur, ut aſſimiletur ſuo amato, alia autẽ corpora cœleſtia mouẽtur ſecundum deſideriũ ad motũ primi corporis, & ideo Planetæ habẽt motũ duplicẽ, ex. 12. Meta. cõ. 41. ubi declarauit, ꝙ motus cœli eſt poſſibilis ex ſe, & quia fuit declaratum ab Ariſt. 7. Meta. tex. cõ. 17. ꝙ nõ eſt timendũ cœlum quieſcere in aliqua hora, inquit, ꝙ hoc neceſſe eſt. ut ſit ꝓpter motorẽ in quo nulla potẽtia eſt oĩno, neq; eſſentialiter, neq; accidẽtaliter, & tale nõ eſt in materia, patet autem, ꝙ hoc nõ eſt niſi primus motor, ut diximus. Et mirũ eſt de Gregorio Arimi. & de tot uiris illuſtribus quõ i pſenti auctoritate adeo manifeſte defecerint dicẽtes ſermonẽ Auer. fuiſſe improprium cum hæc ſint uerba eius, & diſſolutio eius eſt, ꝙ iſte motus ut declaratum eſt, cõponitur ex duobus motoribus, quorũ unus eſt finitæ motionis &c. nã debuit uidere, ubi hoc fuerit declaratum, & manifeſte patet, ꝙ in eodẽ. 12. ſunt declaratum ab Ariſt. in tex. cõ. 33 & etiam in. 2. de Generatio. & corrup. tex. cõ. 56. & in eodẽ. 12. Meta. tex com. 37. ubi uult Ariſt. ꝙ in cœlo ſint duo motus, uidelicet motus diurnus, qui eſt primi mobilis, & totius cœli, alius eſt motus planetarum diſcurrentium ſuper polis Zodiaci, & Ariſt. uult in pdictis locis, ꝙ motus qui ꝓuenit a motore coniuncto, & appropriato orbibus planetarũ operatur generatione, & corrup. per acceſſum, & receſſum planetarũ in tali obliquo

I circulo motorũ, ſed motus diurnus q cauſatur a motore ſeparato ꝓpter cauſas dictas, eſt ille qui operatur continuitatem, & æternitatẽ, ſicut expreſſe poteris uidere in pdictis locis: immo Auer. in Calce cõ. 41. colligens pcipuum fundamentũ demonſtrationis Ariſt. inquit, & cum ita ſit potẽtiæ mouentes, quæ ſunt in corporibus ſunt duobus modis aut potentię exiſtẽtes in corporibus generabilibus, & corruptibilibus, & hæ impoſſibile eſt, ut ſemper moueãt ſe ꝓpter tranſmutationẽ eorũ, & ꝓpter trãſmutationẽ ſui ſubiecti, & ideo accidit talibus neceſſario feſſitudo, aut potentiæ mouẽtes in corporibus æternis, hæ igitur poſſibile eſt, ut moueãt ſemper, & ut nõ moueãt ſemper, poſſunt enim nõ ſemp mouere, ſi poſuerimus illud ad quod mouẽtur. ſ. primũ motorẽ receptibilẽ tranſmutationis cuiuſcũq; modi, poſſunt aũt ſemper mouere qñ illud ad quod mouẽtur fuerit nõ tranſmutabile, & hoc eſt ſi non fuerit corpus omnino, ſi igitur motum æternũ eſt, neceſſe eſt ut moueatur per potẽtiã exiſtentẽ in eo a motore cui nullus modus trãſmutationis accidit, & tale in nulla materia exiſtit. Manifeſtum eſt aũt, ꝙ potẽtiæ mouẽtes exiſtẽtes in corporibus æternis, quæ poſſunt ſemp mouere, & poſſunt nõ ſemper mouere, ſunt uirtutes intellectuales exñtes in orbibus planetarũ, qa primus intellectus nõ eſt de numero taliũ uirtutũ, qui poſſit ſemp mouere, aut nõ ſemp mouere, quia iſte intellectus primus nõ eſt ordinabilis ad aliũ finẽ nobiliorẽ, aut minus nobilẽ ipſo prima intẽtione, ſicut patuit ſupra ex differẽtia eius ab aliis p uerba Auer. 12. Meta. cõ. 37. & ita motor iſte ſeparatus, qui mouet effectiue totũ cœlũ motu diurno, & mouet oẽs intellect⁹ ſub ipſo, ut finis, ſemp in actu eſt cauſa infinitę motionis in duratione, & ſic intelligis eſſentialẽ ordinẽ, & depẽdẽtiã i mũdo illo ſuperiori, quã ꝑpauci intelligere potuerunt. Et ex hoc etiã patet error aliorũ clariſſimorũ, doctorũ uolẽtium ex hac auctoritate Auer. tenuiſſe Deũ eſſe infiniti uigoris, cũ ipſe ſeipſum aperte declaret in eodẽ cõ. qño talis motor ſaparatus ſit infinitę motionis, referẽdo hoc ad æternitatẽ durationis, pro quãto mouetur a potẽtia nõ in materia habẽte cõtinuitatẽ, & æternitatẽ motus. Sed eſt dubiũ, nũquid primus motor poſſit dici motor cõiunctus cũ moueat primũ orbẽ, & tunc uidetur, ꝙ etiã ſi mouet effectiue poteſt dici aĩa ſui orbis, & p cõſequens nõ debet dici motor ſeparatus Dico ꝙ teſte Auer. in. 8. Phyſi. principiũ mouẽs de rebus mobilibus eſt ſicut aĩa de rebus uiuis, aĩa. n. eſt principiũ uegetãdi, ſentiẽdi, intelligẽdi, & ſecũdũ locũ mouẽdi, ẽ. n. fons, & origo omnis mot⁹, ut dicit The. in princi li de Anima, ſic poteſt dici anima. Sed aduerte, qa dr differẽter ab aliis, qa primus motor ẽ ſicut aĩa uñis diffuſa in totũ cœlũ mediãte p mobili mouẽdo totũ motu diurno, ſicut aĩa eſt uirtus, & actus totius corporis, mediãte tñ influxu cordis influit ſuas actiones in totũ corpus, nam cor eſt primũ quod participat actiones aĩæ, quia eſt primũ

L quod uiuit, & eſt ultimũ quod moritur, ſed aliæ intelligentiæ ſolũ ſunt cõiunctę ꝓprijs orbibus, & illos ſolos mouẽt & nulla aliarũ intelligẽtiarũ habet actionẽ uñem. & cõem in totũ aĩal cœleſte niſi prima, & ideo appellatur aĩa totius cœli modo declarato, & dicitur etiam motor ſeparatus, & motor in quo nulla prorſus ẽ potẽtia, & motor qui nullo mõ moueri dr, neq; eſſentialr, neq; accidẽtaliter ſecundum nullũ modorũ duorũ ex his q̇dñr mota p accñs ſecũdũ pductũ modũ, & iſta eſt mẽs uera Auer. in hoc loco, quẽ nullus ante nos uidere potuit, & Deo ſit laus illuſtrãti intellectũ. Dicamus igitur, ꝙ cũ cœlũ ſumatur tribus modis, ut dicit Ariſ. in. 1. Cœli, & mũ. in tex. cõ. 69. cœlũ ſumitur tribus modis, ſ. pro toto cœlo, quod mouet motu diurno, & pro octaua ſphęra, & ꝓ toto mũdo, in ꝓpoſito aũt ſumitur cœlum p mõ pro aĩali magno ex primo orbe, & aliis orbibus reſultãte: talis aũt cœli motus cauſatur a duobus motoribus, qa mot⁹ planetarũ cauſantur a ſuis ꝓprijs intelligẽtiis q̇ ſunt appropriatæ ꝓprijs mobilibus, & ſunt finitæ motionis in uigore inter ſe, & poſſunt adinuicẽ cõparari, & dicũtur motor cõiunctus, & aĩa ſui orbis, uel ſecũdũ uiã Alex. q uoluit, ꝙ eẽnt formæ iformantes, uel ꝑꝑ motũ, ut uult Cõ.

M alius aũt motor eſt ſeparatus, & eſt primus motor q cauſat motũ diurnũ, & eſt cã ſempiternitatis. & cõtinuitatis in oĩ motu aliorũ motorũ, & ideo dicitur eſſe infinitę motiõis i duratione, & non in uigore, unde etiã iſtũ modũ loquendi habet Auer. in doctrina ſua, ꝙ p infinitã motionẽ intelligit infinitã in duratione, ſicut patet. 3. Cœli, in cõ. 39. in ſolõne qõnis, ubi inquit, qm nos nõ intelligimus p infinitũ niſi infinitatem motiõis. i. ꝙ actio eorum nõ ceſſat. & ut ſupra patuit ipſemet parũ infra in illo cõ. 41. 12. declarat hoc, ſic debere intelligi, & pro hac expõne ultra alias auctoritates ſupra adductas, audi Auer. in fine penulti. ca. de Subſtãtia orbis, inquit enim, & eſt declaratũ ex hoc toto, quod dixit in lib. Cœli, & mũ. ſ. ꝙ ſi in cœlo eſſent plures ſtellæ, & uide uerba quæ ſequũtur, ubi tandẽ cõcludit, ex quo uerificatur ꝙ dator continuationis motui eſt dator eſſe oĩbus aliis entibus, patet autẽ ꝙ iſte eſt primus motor, & primus finis, ut patet primo Cœli, te. cõ. 100. ab illo enim cõicatũ ẽ eſſe, & uiuere oĩbus, his quidẽ clarius, his uero obſcurius. Ad rõnẽ autẽ Scoti ſecundũ uiã Auer. ridetur, ꝙ loquitur Ariſto. de uirtute finita in uigore, ſed ut pertractat Auer. illa demõſtratio procedit de uirtute materiali, & ideo cũ primus motor ſit mouẽs æterno tẽpore, ſequitur ꝙ nõ ſit uirtus materialis. Sed ex hoc nõ ſequitur, ꝙ ſit infiniti uigoris, quia uirtutes immateriales oẽs ſunt finitæ, ut ſic ſecũdũ mẽtem eius & iſta eſt uia eius, uide tñ ample pro illa determinatione, quæ

Error aliorum.

Dubium.

Solutio.

Intellectus propoſiti theorematis

Solutio rationis.

A ſcripſi in.12.Meta.ſuper tex.com.41.Theologi autem &
ueritas tenent Deum eſſe infiniti uigoris,& dicunt illam in
finitatem non inſequi materiam aut corpus, ſed puriſsimũ
actum,& hoc teneo,quicquid in hoc ſentiat Auer.

Propõ.62. *Corruptibile,& incorruptibile genere differunt.*

SCribitur iſta propoſitio in.10.Primæ philoſophiæ in
tex.com.ulti.& eſt ſatis allegata.Diuus Thomas ibi di
(Opinio beati Thomæ.) cit ꝙ cum corruptibilium,& incorruptibilium non poteſt
eſſe una materia,genus autem Phyſice loquendo a mate
ria ſumitur,ſequitur ꝙ illa,quæ non communicant in ma
teria genere phyſico ſunt diuerſa. Logice autem loquen
do nihil prohibet ꝙ conueniant in genere inquantum cõ
ueniunt in una communi ratione,uel qualitatis, uel alicu
(Opĩo Sco.) ius huiuſmodi. Et ita habet dicere etiam Scotus,qui po
nit aliquem conceptum uniuocum Deo & creaturæ,dice
ret enim gloſſando præſentem auctoritatem ꝙ corrupti
bile & incorruptibile differunt genere Phyſico.Et quia po
nit Angelos in Prædicamento ſubſtantiæ,ſequitur ꝙ non
(Impugna.) differunt genere logico,nec in conceptu communi tran
ſcendent. Contra illud in quo conueniunt ambæ iſtę opi
niones in præſenti loco arguitur,nam Ariſt.arguit ibi.ſ.10.
Meta.tex.com.ultimi contra Platonem inquit enim: Pa
B lam igitur ꝙ non contingit eſſe ſpecies tales quales qui
dam dicunt,erit enim homo hic quidem corruptibilis,hic
autem incorruptibilis,equidem ſpecie dicuntur eſſe eadẽ
& non æquiuoce,diuerſa uero genere differunt pluſquam
ſpecie.Plato enim ponebat ꝙ idea hominis,& homo ſin
gularis ſunt eiuſdem ſpeciei logicæ, quia nomen & ratio
uniuoce dicitur de homine in communi, & de hoc homi
ne,& tamen ſecundum Platonem idea hominis,& homo
ſingularis differunt in genere phyſico, quia idea hominis
non habebat materiam quæ eſt genus phyſicum,ſed ho
mo corruptibilis ſingularis bene habebat materiã,& ideo
ſi Ariſt.arguendo intelligeret de genere phyſico,ꝙ q̃ diffe
runt genere phyſico differunt pluſquam ſpecie, ſed idea
hominis,& hic homo differũt genere phyſico,igitur diffe
runt ſpecie, tunc peteret principium,nam negaret Plato
quod quæ differunt genere phyſico, differant ſpecie ſpe
cialiſsima logice loquendo,& ideo ratio Ariſto.ſi quid ua
leat oportet ꝙ propoſitio etiam ueritatem habeat de ge
nere logico & uniuoce dicto,quia differentia iſta ſecundũ
genus infert differentiam ſecundum ſpeciem,& ideo anti
qui Peripatetici,& Auer.præſertim tenent ꝙ nomen dictũ
de cauſa,& cauſato nõ dicitur uniuoce,ſed ſecundũ prius
& poſterius,unde Com.8.Phy.com.87.Horum de quibus
dicitur ſecundum prius & poſterius,& ſimpliciter,& ſecun
C dum determinationem illud de quo dicitur prius eſt cau
ſa poſterioris.&.7.Met.cõ.3.inquit,Cum plura cõicant in
eodem nomine,& quoddam eſt dignius quibuſdam,illud
quod eſt dignius illo nomine eſt cauſa cæterorum, & di
ſpoſitio cęterorum in cauſalitate eſt ſicut diſpoſitio illorũ
in illo nomine,& ita habet etiam infra in com. 7.& in.8.
(Duplex genus.) Meta.com.7.Vnde animaduerte ne laboremus in æquiuo
co,ꝙ genus apud Peripateticos eſt duplex, quoddam eſt
genus uniuocum & hoc eſt quod communiter dicitur lo
gicum de quo dixit Porphyrius ꝙ tale uniuoce prædica
tur de ſuis ſpeciebus.Eſt etiam genus multipliciter dictũ,
& hoc eſt genus analogũ,diſtinctio illa colligitur in Auer.
doctrina,ex.5.primæ philoſophiæ tex.cõ.4.ſuper illis uer
bis tex.nam cui differentia ineſt,& genus ſequitur, ſed cui
genus non omnino differentia,inquit,genera generaliſsi
ma non habent genus,niſi genus dictum multipliciter,idẽ
4.Meta.com.2.& primo de Anima,com.7.& alibi frequen
ter.unde ens & unum dicuntur genera multipliciter dicta.
(Opĩo Auer. de genere generaliſsimo ſubſtantiæ.) nam.10.Meta.tex com.8.ens & unum æqualiter aſſequun
tur categorias.Tenuit autem Auer.quod in genere uniuo
co,& prędicamentali ſeu logico non ponantur niſi res cor
ruptibiles,unde in commen.ſuper Porphyrio in ca.de ſpe
cie,inquit,& oportet ſcias ꝙ ſubſtantia poſita eſt in exem
plo hic pro genere generum,ſecundum ſententiam quod
materia & forma intrent prædicamentum ſubſtantiæ, & D
ſubſtantiæ ſeparatæ,& ſimiliter poſuit animal rationale eſ
ſe genus hominis ſcdm uiã,& ſniam illius qui dicit ꝙ rõ
nale eſt genus hominis & Angeli,uerum apud illũ qui iu
bet ꝙ ratio in utroq; eſt ſecundũ æquiuocationẽ nominis
non eſt genus,& ſimiliter ſecundum illum qui uidet ꝙ id
quod intenditur in prædicamentis eſt computatio uniuer
ſalium rerum ſenſibilium erit genus generum corpus. Et
in ſecũdo Cœli & mundi,in com.49.contra Auic.infert ꝙ
ſi corpora cœleſtia eſſent eadẽ in genere,& diuerſa in ſpe
cie eſſent compoſita ex materia & forma,& eſſent genera
bilia & corruptibilia.Nam.10.Meta.tex.com.12.Differen
tia genere ſunt quorum non eſt communis materia.& per
oppoſitum.quæ ſunt genere conuenientia habent commu
nem materiam,ſed omne habens materiam eſt corruptibi
le,& ideo ſecundum mentem eius corpus cœleſte non eſt
in Prædicamento ſubſtantiæ,quia genus uerum generaliſ
ſimum eſt corpus compoſitũ ex materia & forma: Vnde
etiam Boe.hoc uidetur ſentire in Prædicamentis, quia di (Boethius.)
cit ꝙ Ariſt.relictis extremis egit de medio,extrema appel
lans materiam & formam quæ ſunt principia,& non ſunt
per ſe in Prædicamento,ſed per reductionem. Mediũ aũt
eſt ipſa ſubſtãtia compoſita ex materia & forma,unde Cõ.
7.Met.com.27.inquit:Et in natura hac ſunt tria materia,&
forma,& aliquid quaſi medium.i.mixtum inter materiã
& formam. Ratio autem quæ mouit Com.ut mihi uide E
tur conſiſtit in hoc. Nam ut patet.12.Meta.tex.comm.26.
actus & potentia ſunt principia omnium decem Prædica (Rõ. Auer.)
mentorum,ut inquit ibi.Commẽ.in com.Ratio huius eſt,
quia quodlibet quandoq; eſt in potentia qñq; eſt in actu,
ſed res quæ qñq; ſunt poteſtate,qñq; uero actu ſunt, gene
rabiles & corruptibiles,unde conſtat ex.9.Meta. tex.com.
17.ꝙ nullum ens ſempiternum eſt in potentia.Forte dices
ꝙ potentia,& actus quæ ſunt in omni prædicamento non
ſunt potentia realis,& actus ſicut poſitiuum,& poſitiuum,
ſed ſicut poſitiuum & priuatiuum ſicut dixit Henricus de (Opĩo Henrici de Gãda. & Sco.)
Gandauo,& Scotus poſt ipſum in octaua diſtinctione pri
mi.q.2.ubi agitur de ſimplicitate Dei,quia tenent omnem
creaturam eſſe compoſitam illo modo ſicut ex priuatiuo
& poſitiuo.Sed contra,quia quicquid ſit de intelligentiis (Impugna.)
circa hoc de mente Commen.de quo alias diffuſe dixi in
tertio de Anima,tamen loquendo de potẽtia,& actu quæ
ſunt principia omnium Prædicamentorum,talis potentia
& actus ſunt principia realia.unde.12.Met.com.26,inquit
Auer.potentia reducitur ad materiam, & actus reducitur
ad formam.Et confirmatur,quia principia componentia F
aliquid reale intrinſece ſunt realia,ſed potẽtia,& actus ſunt
huiuſmodi reſpectu omnium quæ per ſe,& directe ponun
tur in Prædicamento. Et confirmatur,quia diuiſio entis
per potentiam & actum eſt diuiſio entis extra animam,&
ex conſequenti iſtæ ſunt differentiæ quæ competunt enti
in eſſe reali,ſed ſi potentia ſumeretur pro priuatione, ſic
formaliter illa non dicit aliquid reale,ſed mere ens ratio
nis,unde Auer.1.Phyſi.com.79.inquit,priuatio non eſt ac
cidens,nedum ut ſit ſubſtantia,aſſumptum autem oſtendi
tur,nam Ariſt.6.Meta.abijcit a conſideratione ſcientiæ Di
uinæ ens per accidẽs,& ens in anima,quia ens per accidẽs
non habet cauſas terminatas,& ideo de eo non poteſt ha
beri ſcientia.Et ens in anima eſt ens diminutũ,& ideo ens
ſecundum ſe,& extra animam eſt illud quod diuiditur tri
plici diuiſione.Prima eſt in ſubſtantiam & accidens.Secun
da eſt per potentiam & actum.Tertia eſt per unum,& mul
ta,& per conſequens potentia quæ cum actu diuidit ens
nõ eſt pura priuatio,licet in tali potentia cõcomitetur pri
uatio,nam dicere aliquid eſſe in potẽtia eſt dicere aliquẽ
modum priuationis. Tamen ut ſcribit Commen. primo
Phyſi.com.76.Ens in potentia eſt cui accidit priuatio,non (Obiectio)
tamen eſt in ſubſtantia eius. Sed dices pariformiter erit (Solutio Aui.& Scot.)
de uno quod erit differentia realis,& ita unũ dicit aliquid
poſitiuum. Ad hoc Auicen.& Scotus totum concedunt,
tamen apud Auer.ſecus eſt:nam quarto Meta.commen.3.
&.10.Meta.com.8.unum non dicit niſi in diuiſione in en

G tate,unde ut alias dixi plures ſunt diuiſiones entis primæ.
Solutio uerr. Sed quælibet eſt prima in ſuo genere,diuiſio enim entis in
ſubſtantiam,& accidens,eſt prima quæ datur per quidita-
tes,diuiſio per potẽtiam,& actum,eſt prima inter eas quę
dantur per relatiue oppoſita,ſed diuiſio per unum,& mul
ta,eſt prima inter eas quæ dantur per priuatiue oppoſita
unde Ariſt.4.Meta.tex.com.3.Fere autem omnia reducun
tur contraria in principium,ſpeculata autem ſunt a nobis
ecloga contrariorum,quia.10.Meta.te.com.15 fuit decla
ratum ꝙ omnia contraria reducuntur ad priuatiue oppo
ſita,talia enim ſunt principia cuiuslibet contrarietatis,&
ideo ſecus eſt de diuiſione quæ datur per priuationem &
habitum.Secus autem de illa quę datur per relationes rea
les,unde ſic intelligitur dictum Auer.1.de Anima,com.6.
Actus & potentia ſunt differentiæ entis ualde oppoſitæ,&
circuunt omne genus prædicamenti.Vnde bene teneo cũ
Henrico de Gandauo,& Ioan.Scoto.ꝙ in aliis intelligen
tiis citra primam quæ eſt Deus,in quo nulla prorſus eſt po
tentia,& citra ultimam quæ eſt anima intellectiua,in qua
in uia Auer.pono realem compoſitionẽ ex intellectu poſ-
ſibili,& agente tanquam ex duabus partibus eſſentialibus
quicquid dicant illi qui ponunt intellectum agentem eſſe
Deum,ꝙ tales ſunt compoſitæ ex potentia & actu tanquã
Potentia Logica. ex priuatione,& habitu.Nam talis potẽtia eſt logica,quæ
H cauſatur ex habitudine terminorum,inquantum illi termi
ni non repugnant,& a tali potentia dicitur poſſibile illud
quod ſecundum ſe poteſt eſſe uerum,uel non poteſt eſſe
uerum,ſicut dicimus ꝙ poſſibile eſt talpam inquãtum ani
mal uidere,& ſic quælibet intelligentia citra primam in-
quantum ens poteſt eſſe perfectior quam ſit,ſed talis po-
tentia nihil reale ponitur in eis,cum nihil ſit poſſibile in-
eis uere,ut ſcribit Auer.2.Cœli,comm.34.Nam poſſibile
uere eſt illud quod dicitur potentia actiua,uel a potentia
paſſiua,& eſt illud de quo loquũtur Naturales.Sed in iſtis
rebus materialibus,& corruptibilibus uolo ſecundũ uiam
Auer.eſſe compoſitionem ex actu & potentia tanquam ex
poſitiuo & poſitiuo,quia potentia reducitur ad materiam
& actus ad formam,materia autem & forma ſunt ſubſtan-
tiæ,quia partes ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ,ut dicitur.2.de
Anima cõ.2.Et in hoc teneo cum diuo Doctore,unde ani-
maduerte ꝙ ubicunqꝫ eſt iſta ultima compoſitio,eſt etiam
prima quia nullum eſt ens citra primum,quod inquãtum
I ens,aut inquantum ſubſtantia non inueniatur priuatum ali
quo gradu perfectionis,ſed non conuertitur ꝙ ubicunque
eſt compoſitio ex priuatione,& habitu,ꝙ ibi ſit compoſi-
tio expoſitiuo & poſitiuo,quia in talibus intelligẽtiis nul
la eſt realis compoſitio,quia poſſibile in eis eſt neceſſitas.
Et per uitam meã opinio iſta quæ mediat inter illas duas
extremas magis conſonat dictis Ariſto.ſi bene conſideras.
ADDI.* *{Vnde Auer.in libro Deſtruc.deſtruc.in diſpu.3.in ſolu-
tione.24.dubii,inquit,denominationes quæ fiunt a priua
tionibus,aut a relationibus non arguunt quod ſint deno-
minationes additæ,extra animam nec compoſitionem,ut
reputabat Algazel,ꝙ quicquid haberet additam ſignifica-
tionem infert quid additum extra animam in actu,& hoc
debet intelligi,ſicut diximus,nam priuatio non.d.formali
ter aliquid entitatis,quia non eſt ſubſtantia,ne accidẽs,rela
tio etiam nõ quælibet realis eſt,& ideo denominatio a re
latione de neceſſitate non arguit compoſitionem in re de
nominata,uel quia non dicit rem diuerſam a fundamẽto,
uel quia nõ in quolibet nec quælibet relatio rei eſt,ſed ali-
* qua in aliquibus eſt rationis,ut dixi de potentia & actu.}
Propria poſitio. Dicamus igitur iuxta uiam antiquorum ꝙ quęcunqꝫ diffe
runt in genere phyſico,differũt in genere logico,quia illa
quę non communicant in materia ſicut cœleſtia corpora
quæ aut materiam non habent,aut non realem,ſed ſolum
ſecundum locum mobilem,ut dicit Ariſ.in.8.Meta.tex.cõ.
12.&.12.Meta.tex.cõ.10.Omnia uero materiã habent quę
cunqꝫ tranſmutãtur,ſed alia ſempiternorum quæcunqꝫ nõ
generabilia,mobilia autem latione,ſed unde & quo,unde
ut ſcribit Commen.in libro de Subſtantia orbis,in cœlo
non eſt potentia ad eſſe,ſed eſt potentia ad ubi,& rectius

dicitur ſubiectum quam materia,talia autem ſe habent cũ K
iſtis,ſicut cauſa & cauſatum.Nam ut inquit Ariſt.in princi
pio libri Meteo.Oportet mundum inferiorem ſuperiori-
bus lationibus eſſe continuum,ut omnis eius uirtus inde
gubernãs,& ideo corpora iſta cum illis non poſſunt con-
uenire in eodem genere uniuoce dicto,ſicut eſt genus lo-
gicum.Tamen bene poſſunt conuenire in aliquo genere
multipliciter dicto,quod uidelicet dicitur ſecundũ prius,
& poſterius,ut eſt genus analogum.Nam ens,ſubſtãtia,&
unum ſecũdum iſtos analogice dicũtur de illis,& de iſtis.
Et ſi obiiciatur,quia Auer.ibi.10.Meta.com.ultimo inquit Obiectio.
ꝙ corpus quod dicitur de corruptibili & incorruptibili,ẽ
nomen æquiuocum.Reſpondetur ꝙ per æquiuocum in Solutio.
tellexit analogum,nam analogia eſt quidam modus ęqui
uocationis.Nam corpus eſt ſubiectum uniuerſale ſcientię
Naturali,ut ſcribit Auer.primo Cœli com.2.&.12.Meta.
com.5.& diffinitur in primo Cœli,demonſtrantur multa
prædicata,quæ per ſe neceſſario in ſunt illi,talia autem nõ
poſſunt competere his quæ ſunt pure ęquiuoca.nam licet
poſſit de termino pure æquiuoco enunciari aliquod præ
dicatum uere,ſicut iſta eſt uera in quolibet ſenſu omnis ca
nis eſt pulcher,tamen in pure æquiuocis nõ reperitur præ
dicatum eſſentiale omnino.ut ſcribit Auer.4.Meta.com.2.
De analogis autem & diffinitiones dari poſſunt ut patet.2.
Phyſi.de natura,tex.com.3.& de motu 3.Phyſi.commen.
4.inquit motus non dicitur uniuoce,ideo non habet diffi- L
nitionem dictam uniuoce,ſed ſecũdum prius & poſterius
ſed tamen tales diffinitiones intrant in artibus demõſtra-
tiuis. Similiter talia habent paſſiones per ſe demonſtra-
biles de ipſis,quia ſi ſubiectum eſt analogum,& paſſio etiã
eſt analoga,ut patet ex.2.Poſteriorum. Et ſic aduerte ꝙ
corruptibile & incorruptibile inquantum communicant
in una ratione analoga,poſſunt ad eandem ſcientiam per
tinere.unde ſcientia libri de Cœlo eſt de corpore ſimplici
neutro,quod non eſt neqꝫ graue,neqꝫ leue,& eſt ſimplici-
ter ingenerabile,& incorruptibile,& eſt de aliis ſimplici
bus grauitatem,& leuitatem habentibus,quæ ſunt genera
bilia & corruptibilia ſaltem ſecundum partem inquãtum
ſunt de primariis partibus quæ ſunt de integritate uniuerſi.
ut dicit Commen.3.Cœli,commen.primo.Sic etiam poſ-
ſunt pertinere ad eandem potentiam.Nam cœlum eſt ſen
ſibile ſolo uiſu,unde inquantum iſta corpora inferiora,&
cœlum participant unam naturam communem analogã
ſiue ſit lux,aut diaphanum,ſic poſſunt eſſe obiecta uniuſ-
met potentiæ,unde Ariſt.in procœmio Met.maxime dicit
nos diligere ſenſum uiſus,quia plures rerum differentias
nobis oſtendit,omnia enim corpora calore participant,ſi Alia limitatio.
cut dicit in libro de Senſu,& ſenſato.Animaduerte tamen
limitationem iſtam ꝙ quando Peripatetici dicunt,Corru
ptibili,& incorruptibili,nihil eſſe uniuocum,intelligũt de M
conceptu qui habet modum intentionis primæ.Sed fallit
de conceptu qui eſt de ſecundo intellectis,ſicut ſunt inten
tiones ſecundæ,ut patet intelligenti.

Propõ. 63.

Motus mixti eſt ab elemento ſimplici
dominante in eo.

PROPOSITIO iſta ſcribitur primo Cœli & mun-
di,tex.com.7.&.2.Meteo.Vera autem eſt propoſitio
de mixto perfecto,cuius mixtio eſt completa,in qua uide
licet miſcibilia ſunt reducta ad unam formam ſuperaddi-
tam mixtioni. Fallit autem in mixto,cuius mixtio eſt per
ſolam partium iuxta poſitionem.Nam talis motus nõ eſt
ſimplex,ſed eſt inflexus ſeu compoſitus,ut eſt motus tur-
binum,gloſſa eſt Auer.primo Cœli,commen.7.Et in Para
phraſi eiuſdem libri,idem dicit in loco allegato. *{Vbi ADDI.*
animaduerte ꝙ natura non facit ſaltum,ut.d.Ariſtot.6.de
Natura animalium,ꝙ ſicut inter plantas,& animalia in ui
uentibus ſunt quædam ambiguæ naturæ,ut ſunt zoophy-
ta a Græcis dicta,ſicut etiam credo ſine dubio in mixtis
inanimatis uidelicet ꝙ inter elementa,& mixta perfecta
ſunt,quædam mixta inanimata per ſolam iuxta poſitio-
nem

A nem in partium, & talia nõ oportet ꝙ ſint ex omnibus elementis conſtantia, unde ſtat aliquod ex iſtis mixtis carere calore, ut eſt de cryſtallo, ut aſſerit expreſſe Linconienſis in ſecundo Poſteriorum ſuper illo cap. 12. ſecundi poſte. ubi d. ꝙ in cryſtallo eſt corruptus omnis calor, & potentialis, & actualis, unde poteſt dici ꝙ cryſtallus ſit exceſſus quidam elementi frigidi ibi dominãtis per iuxta poſitionem non quia ſit uera mixtio. Vbi animaduerte de mẽte Auer. ꝙ in motu grauium & leuium de potentia accidentali tali mouentur ab intrinſeco a ſua forma ſubſtantiali tanquã a cauſa principali, & grauitas, & leuitas, quæ ſunt qualitates concurrunt tanquam inſtrumenta. Vnde primo Cœli, com. 17. ubi Ariſt. ponit diffinitionem grauis, & leuis, inquit, Et intelligendum eſt ex deſcriptione grauis, & leuis, naturam quæ innata eſt ad mouendum ad medium, uel a medio. ſ. habitum & formam ex qua procedit hæc operatio, & ſi hoc nomen grauitas, & leuitas non dicantur uulgariter niſi de acidente, quia igitur non datur æquale adpondus, ut demonſtratum eſt in Naturali philoſophia, inde prouenit ꝙ in mixto perfecto oportet dominari, aut elementum graue, aut leue, & ideo mouetur ab elemento dominãte ab ipſo quando mouetur motu naturali. Nam diffinitio de motu recto, quæ dicit, quod eſt uel a medio uel ad medium, & circularis eſt circa medium, iſtæ diffini-
B tiones ueritatem habent de motibus ſecundum ꝙ ſunt naturales ſenſibiles, & in corporibus naturalibus motis natura, non uiolentia, ut eſt ſententia Auer. primo Cœli com. 5. unde per hoc infinitæ argutiæ ſophiſtarum ſoluuntur, quę ꝓcedũt de motibus imaginariis i magnitudinib' imaginariis, & tolluntur inſtantiæ factę de motibus factis ab arte et a uiolentia, non a principio intrinſeco, quod eſt natura, & per medium debes intelligere medium mũdi. Nam motus rotæ molendini non eſt uere circularis, quia non eſt circa medium mundi: nec eſt motus ſimplex, tum quia non eſt corporis ſimplicis, tum etiam quia eſt talis motus compoſitus ex eleuatiõe, & depreſſione, nec eſt naturalis, quia componitur ex pulſu & tractu, & iſti ſunt motus uiolenti, ut patet. 7. Phy. in tex. com. 10.

Nota per ſe probari non poſſunt.

FAmoſa eſt propoſitio & logicalis. Et Ariſto. 2. Phyſic. tex. cõ. 6. inquit, Demonſtrare aũt manifeſta per immanifeſta non potentis iudicare eſt propter ipſum, & non propter ipſum cognitum, & Auer. ibi in com. ſcribit quòd ille qui per naturam ſuam non poteſt diſtinguere inter illud quod eſt manifeſtum per ſe, & inter illud quod non
C eſt manifeſtum per ſe eſt modus hominum qui nunquam potuit philoſophari, nec poterit. Vnde Ariſt. in quarto Primæ philoſophiæ, tex. cõ. 3. Ineruditio eſt non cognoſcere quorum oportet quærere demonſtrationem, & quorum non oportet. Gloſſatur igitur ꝓpoſitio iſto modo, ꝙ per ſe nota probari non poſſunt ratione demonſtratiua, quia demonſtratio non erigitur ad per ſe nota, ſed ad quæſita. quæſtio autem eſt ignota propoſitio naturaliter, & dubitabilis ex ſui natura. Aduerte tamen ꝙ ad per ſe nota poteſt adduci aliqua ratio dialectica: ſic ſcribit Comm. in quarto Phy. auſcultatio. com. 1. Nam Ariſt. ibi proponit inquirere an locus ſit, uel non ſit, inquit enim, ſimiliter autem neceſſe eſt de loco, ſicut & de infinito cognoſcere ſi eſt, aut nõ eſt. ubi Auer. in com. ſuper hoc ita ſcribit, & non intendit perſcrutari de ſuo eſſe ſecundum demonſtrationem, ſed ſecũdum dialecticam, locum enim eſſe eſt manifeſtum per ſe, ſed cum perſcrutatur de loco ſecundũ Dialecticam de quiditate eius, accidunt quæſtiones quæ faciunt dubitare de ſuo eſſe. Amplius Com. 12. Meta. com. 8. dicit, ꝙ in nono Meta. Ariſt. diſputat contra negantes potentiam eſſe ad cõfirmandum, quia potẽtiam eſſe eſt manifeſtum per ſe, hoc eſt dictu, illæ probationes ſunt dialecticæ, non demonſtratiuæ, & adducuntur ad hominem ad confirmandum, quia experimentum rationum uerarum eſt ut concordent ſenſatis, ſimiliter aliqua ſunt, per ſe nota, ita ꝙ demonſtratiõe non indigẽt, tamẽ indigent aliqua innuitione, & talia oſtẽ-
D duntur aliqua maneri edi ſciplinæ, ſicut eſt ſyllogiſmus hypotheticus per naturam, ſicut eſt inductio, & exemplum, et id genus, alia enim eſt latentia propoſitionis quæ indiget ſyllogiſmo, & alia quæ indiget inductione. 4. Cœli, cõ. 22. Reſolute igitur limita propoſitionem iſto modo, per ſe nota probari non poſſunt, uerum eſt ſimpliciter, & demonſtratiue, & per ſe loquendo, tamen ad hominẽ poſſunt rationibus ducentibus ad incõueniens oſtendi, ſicut fecit Ariſto. cum negantibus prima principia in quarto Meta. nam rationes illæ non ſimpliciter probant, quia nullum maius impoſſibile ex natura rei eſſe poteſt, quã ſint oppoſita primorum principiorum: ſed rationes illæ ducunt ad aliquid manifeſtius incõueniens ad hominem, ſic etiam ſunt rationes ducentes ad inconuenientia per quas diſputat in libro primo de Interpretatione, contra negantes contingentiã eſſe, cum hoc ſit per ſe notum, nam deducit ad hoc quod non oporteret negociari, neq; conſiliari, & multo conſimilia quæ ex parte rei non ſunt magis impoſſibilia, quam hypotheſis data ab aduerſariis, uidelicet negatio contingentię. ſed ſunt manifeſtiora quo ad hominem, cum quo fit altercatio. Similiter per accidens poteſt contingere ꝙ id quod eſt per ſe notum, uertatur in dubiũ, ut cõtingit de eſſe loci quod ſecundum ſe eſt manifeſtum per ſe, tamen inquirendo ſuam quiditatem per rationes dialecticas, quarum natura eſt utranq; partem contradictionis indifferenter oſtẽdere,
E ſic uertitur in dubium ſuum eſſe, hoc uult dicere Com. in pręfata auctoritate. Similiter ad per ſe nota poſſunt aliquę rationes adduci ad confirmãdum, ut dicit de potentia Cõ. 12. Meta com. 8. Similiter per ſe nota poſſunt aliqua innuitione oſtendi, ut ſupra dictum fuit. Similiter diſtingue de multiplici maneria per ſe notorum, ſicut ſupra poteris uidere in illo Theoremate, Principia ſunt ſicut locus tantæ &c. decies enim repetita placebant, teſte Horatio.

Calor concentratus fortius operatur. Propõ. 65.

ANimaduerte ꝙ contrarium fugiens ſuum contrarium per uiam antiperiſtaſis fit uigoroſius. uirtus enim unita fortior eſt ſeipſa diſperſa, ut inquit Ariſtote. 4. Meteo. tamen hoc ueritatem non habet ſecundum quamlibet menſuram, & ſecundum quodlibet paſſum, nam uolunt Philoſophi ꝙ quælibet uirtus actiua, & paſſiua requirit in operatione ſibi propria habere per ſe quantitatẽ terminatam, & qualitatem terminatã, ſicut ſcribit Auer. in. 2. de Generatione animalium, in illo cap. ubi agitur quomo-
F do fœtus in utero augeatur, & in ſexto Phy. com. 91. Similiter etiam requiritur determinatum tempus. 2. Cœli, text. com. 39. Vnicuiuſq; actus determinatum eſt minimũ tempus ad non excedere, unde non quælibet concentratio, & fuga caloris ad partes intrinſecas calorem roborat, nec in quolibet tempore facta, aliqua enim eſt tam grandis quæ calorem ſuffocat, & extinguit, uel remittit: Similiter non nũquam fit adeo uelociter, & præcipitãter talis fuga, ꝙ calorem illum obtundit, Nam ut patet exercitatis in medicina, in rigoribus, & frigoribus contingentibus, in febribus calor innatus concentratur fugiens ſuum contrarium, tamen quia inordinato motu, & præcipitãter mouetur in tali fuga non uidemus ipſum fortificari, immo debilitatur. ſimiliter in timore, & triſtitia calor ab interiora refugit, & tamen non roboratur, iuxta illud Poetæ:

Quando ego non timui grauiora pericula ueris;
Res eſt ſoliciti plena timoris amor. Et idem dicit.
Frigidius glacie pectus amantis erat.

Similiter ſecundum Auicen. pulſus in ſomno eſt paruus, licet calor tunc temporis ſit concentratus. Non igitur quælibet caloris concentratio calorem roborat, ſed determinata Nec in quolibet ſubiecto facta, nam animalia exãguia & corpora frigidæ complexionis, quorum calor a frigiditate continentis uincitur, & ſuperatur, deterius degunt in hyeme, quam in æſtate, ſicut recitat Gale. in prima particula aphoriſmorum, in com. 15. ſuper illa ſententia Diuini

Gloſſa propoſitio.

G Hippocra. Ventres hyeme,& uere calidiſſimi ſunt natura. Aduerte etiam quia de calore loquimur,& operationibus eius,quod eodem modo propoſitio quæ paſſim allegatur a philoſophis in quarto Meteo.& a medicis,ꝙ digeſtio ſit a calido non eſt uniuerſaliter uera.nam calor alius cœleſtis,ſeu uiuificus,ſeu naturalis,alius uero elemẽtalis, & eſt differentia inter iſtos calores,ut ſcribit ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſt.in.2.de Generatione animalium,ca.3 .& Auer.12.Meta.commen.18.& in ſecundo capite de Subſtãtia orbis,quia primus eſt dator uitæ,& generationis, ſed calor elemẽtalis reſoluit,&deſtruit. Extat etiã alia dr̃a,quia calor naturalis,& uiuificus non poteſt ſaluari niſi in humido naturali,unde inquit Princeps in tertia Fen primi,doctrina prima,ca.1 .Calor innatus humiditate conſiſtit naturali,& ab augmento extraneæ humiditatis extinguitur: ſicut flamma duas habet humiditates, aquam ,& oleum. una quarum conſiſtit,& altera extinguitur,unde Seneca loquendo de calore naturali,& humido naturali,quod a medicis dicitur ſubſtantificum in libro Naturalium quæſtionum,inquit,Qui mecum oritur mecum moritur ,quia , ut inquit Ariſto.in libro de Morte,& uita. Generatio eſt prima participatio animæ in calido naturali, & uita eſt eius permanſio,& Auer.in primo canticæ commen.73. inquit, Calor naturalis eſt ſubiectum animæ,ut eſt motum ex ſcientia naturali,&.7.Meta.commen.31 .Anima eſt forma in

H calore naturali.i.in corpore diſpoſito per calidũ naturale:ſed quia tale calidum in uiuentibus non poteſt ſaluari niſi reſtauretur ex humido,conſumpto humido a calore, ſequitur per accidens ipſiuſmet caloris cõſumptio,ſed calidum elementale poteſt ſaluari in ſicco,ut clarũ eſt de ſe. Digeſtio igitur non calido elementali perficitur,ſed a naturali,unde Auẽzoar in principio ſui Theyſir prohibet comeſtionem panis calidi ſtatim extracti a fornace,quia maxime nocet ſtomacho,& uirtuti digeſtiuæ,non enim,ut inquit,quælibet caliditas digeſtionem procurat,ut dicũt uulgares,unde caloris extranei conſuetudo, & natura eſt extinguere naturalem,& ſoluere humiditatem ſubiectã ei,ut ſcribit Auer.4.Meteo.

Calor duplex & differentia.

Propõ. 66.

Omne in quo eſt potentia,aut eſt corpus,
aut eſt potentia incorpore

ISTA propoſitio ab Auer.ſcribitur in 10 .Primæ philoſophiæ , commen.41 . Vera autem eſt propoſitio de potentia phyſica paſſiua quæ atteſtatur imperfectioni ſimpliciter loquendo.Nam iſta eſt potentia materiæ . unde Cõ. dicit in.9.Meta.com.2.ꝙ in diffinitione potentiæ paſſiuæ ſumitur diffinitio potentiæ paſſiuæ primæ materiæ , ſicut

I in diffinitione potentiæ actiuæ ſumitur diffinitio actionis primæ formæ.Fallit autem de potentia logica,quę eſt ens rationis.nam in omnibus intelligentiis citra primam eſt huiuſmodi potentia logica,ut uult Auer.in.3.de Anima,in ſolutio 3.q.in com.5.& tamen illæ nec corpora ſunt, nec uirtutes exiſtẽtes in corpore.Et animaduerte unum quod ut ſcribit Commen.in lib.de Subſtantia orbis.cap . ultimo potentia habet gradus,& materia habet gradus,nam .12. Meta.com.29.potentia reducitur ad materiam,& actus ad formam.Infimus enim & imperfectiſſimus gradus materię eſt prima materia,quæ eſt in potentia ad omnes formas materiales ſecũdum eſſe materiale per tranſmutationem ſubſtantialem.Alius gradus parum eleuatus ab iſto eſt potentia quæ reperitur in elementis quæ ſunt in potentia non ad omnes formas ſimpliciter,ſed ad formas mixtorum,ſicut teſtatur Commen.3.Cœli commẽ.67.ubi ponit differentiam inter primam materiam,&elementa,in ſolutione obiectionis ibi motæ,in qua quærebatur quare elementa non habent figuras,& tamen elementa habent formas,& iam dictum fuit ꝙ prima materia non eſt receptibilis formarum niſi inquantum caret forma omnino.Et reſpondet dicens,& diſſolutio eſt,quia non eſt neceſſarium in receptibili,niſi ut non habet formam quam recipit,non ut non habeat formam omnino.Quia igitur prima mate‑

Potentia & materia habẽt gradus.

ria eſt receptibilis omnium formarum, non debet habere aliam formam omnino,elementa uero quæ non ſunt receptibilia omnium formarum cum nõ recipiunt ſe ,ideo nõ debent denudari a ſuis formis apud receptiones ſed eſt neceſſarium tantum ut denudentur a formis quas recipiunt, & ideo omnis materia habẽs formam eſt receptibilis quarundam formarum tantum, & propter hoc iſtæ materiæ proprie non habent formas quas recipiunt. Prima autem materia eſt uniuerſalis,cum nullam formã habeat omnino,poſt elemẽta ſunt mineralia quæ ſunt magis eleuata a materia quam elementa , poſtea ſunt plantæ,poſtea ſunt quædam quæ a Græcis zoophita,hoc eſt ancipitis naturæ inter plantas,& animalia,quia ut inquit Ariſt.in.9.de Natura animalium,natura in ſuis operationibus nõ facit ſaltũ, non enim progreditur de extremo ad extremum ſine medio,poſtea eſt gradus animaliũ,poſtremo eſt homo,nã homo eſt terminus mundi iſtius inferioris,ut patet.2 de Anima,te.com.32.ubi Com.in principio.cõ.innuit. Cõplemẽtum animalium & finis eorum qui intendebatur in generatione quẽ cum natura potuit pertingere , ſtetit,eſt modus animalium habens uirtutem ſpeculatiuam cogitatiuam.i. intelligibilem.Supra autem iſtam naturã corporalem eſt natura orbis cœleſtis,quæ ſecundum Auer.in.2.ca.de Subſtantia orbis,eſt perfectior cæteris modis materiæ,& non eſt in eo de potentiis niſi tm̃ potentia in loco , & ex motu

K

Nota.

L locali nobiliſſimus omniũ.ſ.circularis,quod intelligo loquendo de potentia inuenta in natura corporali,illa enim eſt ſuprema in perfectione,ſed ultra eſt materia intelligibilium,& ſeparatorum entium,& iſta etiã habet gradus ,unde infimus intellectus eſt intellectus poſſibilis qui recipit alio modo receptionis quam materia,quę eſt in rebus corporalibus,quia intellectus recipit ſimilitudines rerum : nã 3.de Anima,tex.com.6,intellectus eſt locus ſpecierum, lapis enim non eſt in anima,ſed ſpecies lapidis, & ſic aſcendit ordo uſq; ad actum purum,in quo nulla prorſus eſt potentia quæ ſit arguens imperfectionem,primum enim ens eſt ens ſimpliciter perfectum.5.Meta.cap.de perfecto.

Materia intelligibiliũ habet gradus.

Propõ. 67.

Contraria ſunt quæ ſub eodem genere
poſita maxime diſtant.

SCribitur propoſitio ab Ariſto.in.10.Meta.in tex. com. 13.Sed non eſt generaliter uera de omnibus contrariis, immo quædam ſunt in diuerſis generibus,quędam autem ſunt ipſa genera contrariorum,& non ſunt in genere,ut inquit ipſemet Ariſto.in Poſtprædicamentis. Neceſſarium eſt omnia contraria uel in eodem genere eſſe , uel in contrariis generibus eſſe,uel ipſa genera eſſe , album enim &

Propõ non eſt uera uniuerſaliter.

M nigrum in eodem gñe ſunt,color enim genus eorum eſt. Iuſtitia uero & iniuſtitia in cõtrariis generibus ſunt,huius enim uirtus huius aũt nequitia genus eſt:bonum uero : & malum non ſunt in genere,ſed ipſa ſunt genera aliorum exiſtentia. * {Nota ꝙ malum,& bonum ſunt contraria,& ſunt genera aliorum,ꝙ duplex eſt bonum , quoddam per eſſentiam,& hoc eſt in ſolo Deo,& huic nihil eſt contrarium, aliud autem per participationem , & eſt bonum in generatione perſeuerans,& huic dicitur malum eſſe contrarium,ſicut luci ſolis nil contrariatur , ſed luci aeris & aliis participantibus lucem opponitur tenebra , ita non cuius cognitioni ignorantia opponitur . Nam teſte Plato.duplex eſt cognitio , intellectualis , & diſcurſiua , primæ nihil opponitur,ſed cognitioni cum diſcurſu , & opinioni ignoratio opponitur. Ita notat Ioan.Gram.in Poſt prædicamentis in ſermone de oppoſitis. Nota etiam ex mente Alex.referente Simplicio in primo Cœli,tex .com. 122.ꝙ iſta propoſitio locum habet in ſimpliciter , & proprie contrariis ſine complexione dictis, nam alia eſt cõtrarietas quæ eſt in propoſitionibus , & talium non oportet aliquod idem genus commune eſſe,nam alia eſt contrarietas in propoſitionibus,alia in terminis .} Aduerte etiam ꝙ ut ſcribit Auer.8.Meta.com.4.&.10.Meta.commen . 13. contrarietas primo reperitur in eis quæ ſunt in loco,ideo diſtan

* ADDI.

*

A diſtantia accepta eſt in diffinitione contrariorum, cum dicitur contraria ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime diſtant. diſtantia enim quæ eſt in loco eſt maxima. ſ. centri ad circunferentiam. Nota etiam ꝙ contrarietas inuenta in loco, & in qualitate, ut ſcribit Commen. in. 4. de Cœlo & mundo, com. 38. eſt æquiuoce, quia contraria quæ ſunt in qualitate ſunt duo in forma, & unũ in ſubiecto. Sed cõtraria in loco ſunt duo in forma, & duo in ſubiecto. Sed tunc eſt inſtantia contra hoc dictum Auer. propterea quia hoc uidetur eſſe commune omnibus cõtrariis uidelicet ꝙ nedum ſint duo in forma: uerumetiam & ſecundum ſubiectum, quia contraria in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.

Inſtantia.

Solutio. Niſi eſſet ꝙ licet contraria in qualitate ſimul in eodẽ ſubiecto eſſe non poſſunt, tamen bene poſſunt in eodem ſubiecto eſſe ſucceſſiue, ſed contraria in loco, neq; ſimul, neq; ſucceſſiue in eodem ſubiecto eſſe poſſunt, locus enim inferior, & ſuperior ſunt loca contraria, & ſecundum formam

Replica. & ſecundum ſubiectum illo modo. Sed tunc eſt maior difficultas, quia. 10. Meta. te. com. 14. Eadem eſt materia contrariorum, ſimiliter cõtraria ſunt quæ circa idem ſubiectũ tranſmutata ſeinuicem deſtruunt, & expellunt. Niſi eſſet ꝙ iſta dicta non habent ueritatem de omnibus cõtrariis, ſed ſolum de his quæ ſunt in qualitate, & ideo recte animaduertens ad omnia iſta Auer. dixit ꝙ contrarietas quę eſt in loco, & in aliis prædicamentis, eſt æquiuoce, quia nõ ſunt eiuſdem rationis uniuoce, ſicut patet ubi per ly æquiuoce debet exponi ſecundum prius & poſterius, & analogice,

B quia in pure æquiuocis non inuenitur prædicatum eſſentiale, ut dicit Com in. 4. Meta. com. 2. Aduerte etiam ꝙ aliqua contraria ſecundum Mathematicam conſiderationẽ ſunt eiuſdem ſpeciei, pro hoc eſt notabilis auctoritas Cõmen in. 1. Cœli, & mundi, in com. 32. ubi uult ꝙ duo motus circulares facti ſuper eodẽ axe, & eiſdem polis ad partes diuerſas ſint contrarii, & ſeinuicem impediunt, quod tamen eſſe non poteſt ſecundum Phyſicam conſiderationem, unde inquit. Ego autem longo tempore feci moram in quo non intellexi explanationem illius loci ultimã, ſed Deus induxit me ad ueritatem, & ſecundum hanc explanationem erit intentio ſermonis Ariſt. ꝙ motus circularis nõ habet contrarium. non in eo quod eſt motus abſtractus a corporibus naturalibus, ſed inquantum eſt in corpore moto per naturam, qm̃ ſi eſſet acceptus motus in imaginationibus abſtractis, a moto non contingit impoſſibile ponendo eos contrarios, & eoſdem ſecundũ ſpeciem, uerbi gratia cum imaginauerimus duos motus ſuper eundem polũ & idem centrum ad duas partes diuerſas, contingit neceſſario, ut prohibeant ſe, & contrarientur inter ſe, & ſecundũ hunc modum poſſibile eſt exiſtimare ꝙ in motu circulari ſit contrarietas, & cum iſti duo motus fuerint poſiti in corporibus naturalibus reuertetur poſſibile ad impoſſibile. ſ.

Contraria poſſunt cõuenire in ſpecie ſecũdum Mathema.

C eſſe contrarietatem in eadem ſpecie, quia tunc cõtinget ut una res deſtrueret ſe, & ſic natura faceret ocioſum. Vbi manifeſte colligitur ꝙ aliqua non poſſunt contrariari in natura, & ſecundum Phyſicam conſiderationẽ, quæ tamen poſſunt eſſe contraria in eadem ſpecie ſecundum eſſe imaginatium, & ſecundum Mathematicã cõſiderationem, & ſic non omnia contraria ſunt ſpecie differẽtia ſecundum Mathematicos, immo aliqua contraria ſunt eiuſdem ſpeciei.

ADDI.* *{Nota tamen ꝙ contrarietas eſt duplex, quædam inſequens rationem & formam, & quædam materiam, & tunc contrarietas ſecundum rationẽ & formam, ſemper arguit differentiam ſecundum ſpeciem, talia contraria ſunt illa q̃ deſcribuntur in. 10. Meta. ꝙ ſub eodẽ genere exiſtentia maxime diſtant, ſunt aũt quędam contraria inſequentia materiam, ut maſculinum, & fœmininum, & talia non cauſant, nec arguunt ſpecificam differentiam, animal enim mas nõ differt ſpecie a fœmina, notabilis eſt diſtinctio Philoſophi in. 10. Meta. tex. com. 25. Et ideo motus poſiti in corporibus Mathematicis qui ſunt circulares, & contrarii differũt materialiter, quia corpora illa abſtrahunt a formis naturalibus, quæ ſunt principia ſpecificæ diſtinctionis, & ſic ſunt eiuſdem ſpeciei, & illa contrarietas eſt ſecundum materiam, ſed in corporibus naturalibus motus contrarii inſequuntur, aut formas cõtrarias, ut uoluit Alex. aut ſaltem diuerſas, ut uoluit Auer. 5. Phyſi. com. 10. & 3. Cœli, com. 23. & primo Cœli, 81. unde nunquam contraria ſecũdum formã ſunt eiuſdem ſpeciei. } Aduerte etiam ꝙ contrarietas q̃nq; ſumitur large, & ſic non ſolum dicitur de contrariis poſitiuis, uerum etiam dicitur de priuatiue oppoſitis, ſicut teſtatur Com. 1. Phy. cõ. 41. Et priuatiue oppoſita ſunt in duplici differentia, quædam ſunt ſecundum rei ueritatẽ ſicut cæcum, & uidens, quædã autem ſunt priuatiue oppoſita ſecũdum famoſitatem, unde Auer. in eodem, com. 41. inquit, ꝙ uacuum, & plenum ſunt priuatiue oppoſita ſecũdum famam, unde propoſitio famoſa quæ dicit, ꝙ contraria habent fieri circa idem ſubiectum, fallit in cõtrariis poſitiuis quę ſunt in loco, ut ſupra dictum eſt ex mente Com. 4. Cœli, cõ. 38. ſed ueritatem habet in contrariis in qualitate, niſi illud ſubiectum determinauerit ſibi naturaliter alterum contrariorum, ſicut ignis calorem. De priuatiue uero oppoſitis ueritatem habet propoſitio in his quæ ſunt ſecũdum rei ueritatem, fallit in his quæ ſunt oppoſita priuatiue ſecundum famam ſolummodo.

D

Priuatiue oppoſita duplicater.

ADDI.* *{Similiter propoſitio famoſa 2. Cœli. 18. ſi unum contrariorum fuerit in natura, erit reliquum, uera eſt in poſitiuis, & ſecundum Phyſicam conſiderationem, non ſecundum logicam, ut patet in poſt prædicamentis. Similiter licet generatio, & corruptio ſint inter contraria, non tamen conuertitur ꝙ ubi eſt contrarietas ibi ſit generatio, & corruptio, quia in cœlo eſt cõtrarietas ſecundum rarum, & denſum, & non eſt ibi generatio, neq; corruptio, uide Simplicium in. 2. Cœli, in tex. cõ. 42. Et ita in ſimili famoſa propoſitio Philoſophi in. 2. Cœli, & mundi, quæ dicit in tex. com. 18. ſi unum contrariorũ fuerit in rerum natura, oportet ꝙ ſit reliquum, uera eſt de contrariis poſitiuis quæ ſunt ad perfectionem uniuerſi, nã uniuerſum in qualibet hora completum & perfectum eſt, unde omnes ſpecies quæ ſunt ad perfectionẽ uniuerſi ſemper actu ſunt in uniuerſo, licet enim apud nos in hac hora cum ſit hyems non ſint roſæ, tamen in alia regione in qua in hac hora eſt uer bene reperiuntur roſæ, ſed fallit hoc in priuatiue oppoſitis, quia non ſequitur, in rerum natura eſt plenum, ergo in rerum natura eſt uacuũ, neq; ſequitur, eſt finitum, ergo erit & infinitum. Similiter etiam propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ contraria nõ poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto, uera eſt in eſſe completo & perfecto, tamen bene eſſe poſſunt in eſſe refracto. gloſſa eſt Auer. in. 5. Phy. in comm. 7. 19. & 62. & alibi frequenter. Similiter famoſa

F propoſitio, quæ dicit ꝙ illud quod eſt conſeruatiuũ unius contrarii, eſt deſtructiuũ alterius contrarii, uera eſt de agente particulari, fallit autem de agente uniuerſali, nam cœlũ mediante motu, & lumine conſeruat omnia elementa uirtute caloris cœleſtis. Vnde Auer. 2. Cœli, & mundi, com. 42. ſcribit corpora cœleſtia in rei ueritate non agunt frigiditates, ſed calores ſimiles unicuiq; elementorum.

Propõ. 56

Impoſſibile eſt quod actio & paſſio ab una & eadem natura procedant.

PRopoſitio iſta eſt famoſa, & ſcribitur formaliter ab Auer. in lib. Deſtru. deſtruc. in. 3. Diſpu. contra Algazelem in ſolu. 18. dub. & ſub aliis uerbis in 1. Diſpu. in ſolutione primi dubii, ubi inquit. Principium per ſe notum, & ab omnibus conceſſum, quod nihil ſeipſum permutare poteſt, & idem habet in libro de Subſtantia orbis in principio. Aduerte autem ꝙ actio, & paſſio, ſeu mouere & moueri dupliciter ſumuntur apud Philoſophos, proprie uidelicet, & tranſumptiuè ſiue æquiuoce. Actio proprie ſumpta & paſſio fundatur in motu, ut patet tertio Phyſic. tex. com. 17. & ſunt merito contrarietatis, ut patet in primo de Generatione, & corrupt. tex. commen. 50. Et iſto modo actio uera non reperitur in abſtractis a materia, unde Commen. in. 12. Meta. commen. 44. contra Auicen. in

Actio, & paſſio duplicater.

G quit, ꝙ in intelligentiis non eſt conſecutio, neq; prouentus
notiar habi tu. neq; actio, ſolum enim ibi eſt cauſa, & cauſatum ſecũdum
ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentiis. Nam ut ibidem dicit
actio agẽtis nihil aliud eſt, quam extrahere illud quod eſt
in potentia ad actum, eodem modo motus proprie dictus
eſt in rebus corporeis, & eſt actus entis in potentia inquan
tum in potentia: motus tamen æquiuocus eſt motus ſpiri-
talis: inquantum enim aliquid intelligit ſe, ut ſic poteſt di
ci mouere ſe, colligitur iſta diſtinctio ex uerbis Auerr. in. 8.
Phyſi. commen. 40 ubi ſcribit, ſoluendo rationem Platõis
de Anima, quem uide, inquit. Et hoc eſſet iterum ſi anima
moueret ſe eſſentialiter, & moueret ſe motu proprio in ab
ſtractis, ſcilicet ut intellectus, & intellectum in ea eſſent idẽ
ut declaratum eſt de primo motore, & de cæteris motori
bus abſtractis, ſed iſte motus dicitur æquiuoce cum motu
qui eſt a motoribus qui ſunt corpora, aut uirtutes in cor-
poribus, unde lucidiſſimus Themiſtius, in. 1. de Anima in
expoſitione tex. 62. ubi Ariſtotel. arguit contra antiquos,
qui opinabãtur animam ſeipſam mouere, quia gaudet, et
triſtatur, & ſentit, & intelligit, inquit enim atq; hæc ratio
ſi quis ea utatur dupliciter reprehendi poteſt. Primum ꝙ
affectiones illę non ſunt motus. Deinde ſi illas motus eſſe
conceſſero, tamen animæ motus eſſe non poſſunt, ſed per
mixtionis, & ibidem dicit, ꝙ iudicium non eſt motus, ſed
tranquillitas & quies potius & infra cap. 34. inquit, Afferẽ
H dus eſt etiam alius modus, unde nam moueatur anima ſi-
omnino neceſſarium ſit moueri, ſed nec eo motu quo cor
pora mouentur ab anima, neq; demum eo qui ſit rei in ab
ſolute actus, ſed eo fortaſſe qui abſolute atque perfecte. Itẽ
primo de Anima, cap. 17. contra Theophraſtum qui ratio
nes Ariſt. reprehenderat inquit. Sed reſiſtit huic loco Theo
phraſtus in his libris in quibus tractat locos ab Ariſto. ante
pertractatos, nõ eodem inquit mouetur anima motu quo
mouet ipſa corpus, iudicia, comprehenſiones, aſſenſiones,
ſunt animæ motus, locales uero ſunt corporis. Soluendo
autem Themiſtius hanc rationem inquit. Solutio eſt pri-
mum, demõſtret illa iudicia, & aſſenſiones eſſe motus, hoc
nunquam præſtabit utique, ſi diffinitionem motus recipit
quam ſupra nos attulimus motum eſſe continuum, & at-
tendi cum tempore ex indiuiduis motionibus non com-
poni de potentia ad actum conferri, & dum confertur obi-
ter retineri potentiam, quorum ille omnium tanquam ui-
detur &c. ubi clariſſime patet motum æquiuocum Auer.
& Themiſtium appellare iudicium, & comprehenſionem
animæ. Et ex hoc patet quantum diſtent a ueritate in ma
Ariſto. & Commen. Ioan. Scotus, & Gregor. Ariminenſis
in hoc puncto. Scotus enim in ſecundo Sententiarum di-
Cõtra Scotũ, & Grego. de Arimino. ſtinctio. 2. q. 9 de motu angeli, & Grego. Ariminenſis in eo
dem ſecundo diſtinctio. 6. q. 1. arti. 2. ubi examinat quęſtio
nem de motu grauium, & leuiũ in reſponſione ad quintã
I obiectionem inquit. Soluendo qualiter idẽ nõ poteſt eſſe
mouẽs per ſe & motum, nec quia pars moueat totum, nec
quia totum moueat totum. Et eſt ratio Philoſophi in. 8.
Phyſi. tex. commen. 40. inquit. Ad quintum loquendo de
toto, & partibus quantitatiuis, ut uidetur ſumere Ariſtote.
dico, ꝙ totum mouet totum, ꝙ quælibet pars mouet etiã
ſeipſam. Si autem de partibus qualitatiuis uel formalibus
poteſt dici ꝙ pars puta grauitas in graui mouet totum, &
ſimiliter mouet ſeipſam, & ſi eſſet ſeparata a materia, & a
forma ſubſtantiali adhuc moueret ſe, ſicut de facto patet in
Euchariſtia. Tunc cum probatur ꝙ totum non mouet to-
tum per illa, quæ tanquam inconuenientia inferũtur, dico
ꝙ illa ſimpliciter accepta non ſunt inconuenientia. idem
nãque ſeipſum alterat, ſicut patet de aqua calida quæ p ſe
redit ad frigiditatem, ut ſupra patuit per Auicen. & expe
rientia docet, & ſimiliter uoluntas cauſat in ſe uolitionem
& ſic de aliis pluribus, iſta ſic ſimpliciter ſumpta non repu
tantur inconuenientia a Philoſopho, ſed ſolum in his, in
quibus ſolum motio eſt unica, id eſt in quibus principium
mouendi eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ cum termino
motus, tali ſi quidem motiõe Philoſophus dicit idem nõ
poſſe mouere ſeipſum primo, ut puta frigidum per frigidi K
tatem quam habet actu non frigefacit ſeipſum, nec cali-
dum calefacit ſe per ſuum calorem, & quod iſta ſit intẽtio
eius patet, nam ſtatim ibidem abſq; medio addit, ſimiliter
autem & aliorum unumquodq; quorumcunq; mouens
neceſſe eſt habere uniuocum, ubi Commen. & iſte inquit,
Sermo eſt intellectus ex prędictis. ſ. ꝙ impoſſibile eſt, ut ad
aliquid moueat ſecundum ꝙ mouetur, & hoc eſt in motis
& mouentibus, quæ dicuntur uniuoce, & addit Commen.
ꝙ Philoſophus dixit hoc, quia hoc nõ eſt impoſſibile ni-
ſi in motoribus quæ ſunt corpora aut uirtutes in corpori-
bus. Ratio eſt, quia in illis tantum repetitur illa uniuoca
motio, licet non reperiatur in omnibus, & in multis repe-
riatur motio æquiuoca, talis autem motio uniuoca non
eſt in motu locali corporũ ſimplicium, ſicut patet, niſi di-
ceretur per loca in quibus actualiter ſunt mouent ſe ad lo-
ca eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, & forſitan ad hoc exclu
dendum inter inconuenientia dixit, & ferret, & ferretur. Et
ſimiliter dicendum ad aliud illatum, puta ꝙ idem eſſet in
actu, & in potentia. ſ. in actu formali, & uirtuali uniuoco,
& in potentia formali, ſcilicet tali motiõe uniuoca ſe mo-
uerent. Si autem motio ſit æquiuoca non ſequitur niſi ꝙ
ſit in actu uirtuali non uniuoco, & in potentia formali iu-
xta uulgatam diſtinctionem, & iſtud non eſt inconueniẽs, Impugnatio.
ſicut per multa exempla declarat, quæ uide ſi placet. Sed
mirum eſt ꝙ in motu æquiuoco, in quo ſecundum iſtam L
expoſitionem principium mouens, & terminus motus nõ
ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, non ſit inconueniens
idem mouere ſeipſum, & idem eſſe in actu uirtuali æqui-
uoco, & in potentia formali, ſicut eſt in motu locali, & ta
men Ariſtote. de illo motu loquitur in toto illo capitulo
quod incipit ibi, Neceſſe eſt igitur omne quod mouetur,
& incipit a tex. commen. 34. uſq; ad. 40. loquitur enim de
motu locali, nam ut dicit ibi Commen. in principio com
menti uult congregare omnes propoſitiones prędictas in
duobus ſyllogiſmis hypotheticis, quorum unus eſt diuiſi
uus, alius continuus, & concludere ex hoc illud quod in-
tendit concludere, & eſt quod mouentia quæ mouentur
in loco reducuntur neceſſario ad motum ex ſe: quod eſt
primum mouentium quæ mouentur, & in tex. 46. ubi pro
bat ꝙ totum non mouetur totum, quia tunc idem eſſet in
potentia, & in actu, loquitur etiam de motu locali, nam ut
inquit Com. ibi in principio commenti, cum declarauit ꝙ
omne motum in locum reducitur ad motum ex ſe, paulo
poſt cõcludit ꝙ modo uult perſcrutari de moto ex ſe quo
modo mouetur, & a quo mouetur, & intendebat hoc quo
niam uidebatur Platoni, ꝙ motum ex ſe componitur ex
moto & motore qui mouet ſe. Nec ualet ꝙ dicit Grego- M
rius ꝙ in motu locali poteſt eſſe principium mouens uni
uocum cum termino motus, ſi imaginemur ꝙ per loca in
quibus actualiter ſunt corpora ſimplicia mouent ſe ad lo-
ca eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, & ideo intulit illa incon
uenientia & ferret, & ferretur, nam nullus hoc opinatur:
nam locus eſt in locante. Amplius autem nullus opinatur
locum eſſe de principiis actiuis mouentibus ſimplicia ad
ſua loca in uia Ariſtot. quia talia dicũtur mota ex ſe, & ex
principio intrinſeco actiuo quod eſt ꝓpria forma, & ideo
mirum eſt quomodo allegat auctoritatem Auer. quæ erat
clara, eam inuoluit, per motum enim uniuocũ inquit Cõ-
men. intelligit motum qui eſt motoribus quæ ſunt corpo
ra, aut uirtutes in corpore, in talibus enim eſt impoſſibile,
ꝙ idem ſi per ſe mouens, & per ſe motum, unde motus
uniuocus eſt motus proprie dictus, & eſt rerum corpora-
lium, nam 6. Phyſi. demõſtratum eſt ꝙ omne quod moue
tur eſt diuiſibile, per motum autem æquiuocum intellexit
motum qui eſt Metaphorice dictus ſicut intellectio, & co
gnitio, & iudiciũ dicuntur motus illo modo, inquit in cal
ce commenti contra Platonem, & hoc eſſet uerũ ſi anima
moueret ſe eſſentialiter, & moueret ſe motu ꝓprio in ab-
ſtractis, ſcilicet ut intellectus, & intellectũ in ea eſſent idem
ut declaratum eſt de primo motore, & de cæteris motori-
bus

A bus abſtractis,& ſubdit,ſed iſte motus dicitur æquiuoce cũ motu qui eſt a motoribus qui ſunt corpora,aut uirtutes in corporibus,& omne hoc eſt manifeſtum exercitantibus ſe in iſtis ſcientiis,quid clarius,aut quid manifeſtius dici potuit:unde iſti Gregorio multoties , hoc cõtingit, quod allegat aliquas Commenta.auctoritates extra propoſitum.

Opinio propria. Dicamus igitur ꝙ in motu æquiuoco,qualis eſt in abſtractis ſubſtãtiis idem poteſt eſſe per ſe mouens,& per ſe motum,ideſt idem poteſt ſeipſum intelligere,quia in talibus idem eſt intelligens,& intellectum,& intellectio loquendo autem de uero motu,& de uera actione,quæ eſt in corporibus,impoſſibile eſt,ut idem ſecũdum idẽ,& eodẽ modo ſit per ſe mouẽs,& per ſe motum,ſed ſemper inter mouens,& motum ſecundum Philoſophos,illo modo cadit realis diſtinctio.Pro quo debes ſcire ꝙ mouere , & agere ſunt effectus formæ,moueri autem,& pati ſunt materię,ut ſcribit Ariſto.in 2.de Generatione,& corruptione,in text. com.53.& 3.Phyſico.tex.comm.17.Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens.

Formæ ſunt dupliciter. Aduerte tamen ꝙ formæ ſunt duplices:quædam ſunt in materia,& quædam ſunt abſtractæ a materia,differunt autem,& conueniunt inuicem iſtæ formæ.Nam omnis forma,ſiue ſit in materia,ſiue abſtracta a materia habet per ſe mouere,quia hoc cõpetit formis inquantum ſunt formæ.Differunt autem,quia forma in ma-B teria,licet per ſe moueat,tamẽ per accidẽs mouetur , quia eſt conſtituta in eſſe,per ſuum ſubiectum,& ideo mouetur per accidens,ad motum ſui ſubiecti.unde Auer.in 4.Cœli & mundi,in com.22.&.3.Cœli,com.28.inquit,lapis enim mouet ſe,inquantum eſt grauis in actu,& mouetur inquantum eſt potentia inferius,& cauſa in hoc , quia inuenitur uno modo in actu,& alio modo in potẽtia eſt,quia componitur ex materia,& forma,forma.n.eius mouet inquantum eſt forma,& mouetur ſecundum ꝙ eſt in materia,nõ enim eſt in potentia inferius,niſi ſecundum,ꝙ eſt in materia.Ecce igitur,ꝙ formæ materiales quoquo modo ſunt mobiles per accidens,ſecus autem eſt de formis abſtractis a materia,quia illæ ſolũ ſunt per ſe motrices,& nullo modo motæ per accidens,in ſe conſideratę,nec etiam per ſe, quia moueri per ſe,repugnat formis,inquantum ſunt formæ,quia tale,ut ſic eſt potentiæ,& materiæ,repugnat etiã talibus,quod ſint motæ per accidẽs,ratione materię, quia tales nõ ſunt formæ in materia,nec ſunt conſtitutæ in eſſe per ſubiectum,& ideo Commen. animaduertens ad hoc, ꝙ modo dixi in nono Primæ philoſophiæ.com.2.inquit Forma non patitur a primo tranſmutãte ſecundum ꝙ eſt forma eſſentialiter,ſed patitur per accidens,& ideo tranſmutatio,ideo non eſt prima tranſmutatio, ſed ſecundum C ꝙ eſt forma in paſſiuo,ſcilicet in materia,& ideo formæ, quæ nõ ſunt in materia,nõ patiũtur eſſentialiter, aut accidẽtaliter,quia igitur potentia actiua eſt principiũ actionis, & potẽtia paſſiua,eſt principiũ paſſionis,& iſtæ ſunt potentiæ primo diuerſæ,nam.9.Metaphy.tex.com.2. Potentia actiua,eſt principium tranſmutationis in aliud, inquantum aliud,quod additur ſecũdum Auer.ibi,quia eſt manifeſtum per ſe,quod nihil agit in ſeipſum,& potentia paſſiua,eſt principiũ tranſmutationis ab alio,inquãtum aliud, quia ut dicit,eſt manifeſtum per ſe,quod nihil a ſeipſo patitur,unde Ariſto.in 1.de Generatione,text.com.48.infert, ꝙ ſi ſimile a ſimili pati aliquid poſſibile eſſet,tunc idem a ſeipſo etiam pateretur.Ex quo patet ſolutio ad Achillem Scoti,qui uoluit probare oppoſitum in 9 ſuæ Meta.q.14.

Solutio rationis Scoti. arguit ſic.Actinum quodcunq; pro primo obiecto reſpicit paſſiuum,tale non hoc paſſiuum,uerbi gratia,tam calefactiuum in communi quam quodcunque pro primo obiecto reſpicit calefactabile in cõmuni,non hoc,uel illud ſed in cõmuni.Ex his ſequitur quodlibet contentum ſub primo obiecto alicuius ſit per ſe obiectũ eiuſdem , quodcũq; calefactiuum,reſpicit quodcunque calefactabile pro per ſe obiecto:& econuerſo quodcunq; calefactabile,quodcunque calefactiuum,ſed poſſibile eſt,ꝙ aliquid ſit actiuũ ſecũdũ a,eodem modo,quo ad aliquid aliud,eſt actiuum,ſecũdum a,idem etiam ſit paſſiuum, ſecundũ a , ſicut quodcunq; aliud paſſiuum eſt,ſecundum a,ergo illud in ratione actiui,ita habet ſeipſum in ratione obiecti, ſicut quodcunq; aliud paſſiuum,ergo ita poteſt in ſeipſum agere , ſicut in aliud:maior autẽ eſt ſatis manifeſta ex prima relatione inter communia ſed minor negaretur, uel etiã ipſa conceſſa negaretur ultima conſequentia,quia agẽs debet eſſe approximatũ paſſo,& ita diſtinctum ſitu ſic nõ poteſt idem ſe habere ad ſe . Contra primum minor probatur. D multi ſunt effectus nati produci ab actiuo æquiuoco , & non uniuoco,patet de leuitate in igne generato,illam formam æquiuocam oportet ponere,aut formam ſubſtantię aut aliam aliquam qualitatem,ergo habens illam actiuã per ſe eſt leuificatiuum,ut ita loquar.poteſt autem iſta forma eſſe in aliquo leuificabili,patet in exemplo prædicto, quæcunque enim forma in generãte poneretur actiua reſpectu leuitatis eadem eſt in igne genito,& prior eſt naturaliter ipſa leuitate.Patet quia eſt eius principium actiuũ, ergo non eſt contradictio,ꝙ ipſa inſit generatio leuificante non in exiſtente.Et patet ꝙ poteſt ineſſe illi,quare idem ſine contradictione poteſt eſſe leuificatiuum,& leuificabile.Contra ſecundum probatur illa conſequentia ultima. nam approximatio hæc non uidetur neceſſaria ad agendum,ut includit diſtinctionem ſitus,niſi quãdo maior præſentia nõ eſt poſſibilis inter actiuum,& paſſiuum. Si enim hæc præſentia ſufficit multo magis maior præſentia ſuffiE ceret,quod probatur dupliciter.Primo ducendo ad incõueniẽs,alioquin ſi poneretur ignis inexiſtens aquæ , ſicut Angelus poteſt ſimul cum Cœlo non calefacere aquam, nec Angelus mouere cœlum.Secundo idem probatur ex cauſa.quia non oportet agens eſſe præſens patienti, niſi quia uirtus agẽtis non poteſt atingere improportionabiliter diſtans,ut ubi aliquid efficiat,ꝙ ſi paſſim ſecũ eſſet, nõne perfectius attingeretur a uirtute agentis?Hoc ergo ſuppoſito arguitur ultra.Cum idem uerius eſt ſibi præſens ſi eſt actiuum,& paſſiuum ſecundum idem,quam aliud poſſet eſſe ſibi præſens,ita ueriſſime ſaluatur illa cõditio propter quam appropinquatio requiritur quando maior præſentia eſſe non poteſt,ergo ueriſſime eſt actio.

Solutio. Ad hoc autem dicimus,ꝙ ratio iſta eſt logica.non enim procedit ex propriis quales debent eſſe rationes demonſtratiuæ . nam fundamentum huius rei eſt diuerſitas inter potentiam actiuam,& paſſiuam præſertim,quia Commen.uult,ꝙ in diffinitione potentiæ paſſiuæ cuiuſcunque accipitur diffinitio primæ materiæ,& in diffinitione cuiuſcunq; potentiæ actiuæ,ſumitur diffinitio actionis primę formæ,nam ſicut omnes formæ ſunt in potentia paſſiua primæ materiæ,ſic ſunt in potentia actiua primi motoris,qui eſt idem cũ prima forma,ut patet 11.Metaphyſi.commen.18.unde nihil F poteſt eſſe per ſe agens,& per ſe patiens ſecundum idem. Amplius actio requirit contactum:nam forma exiſtens in ſubiecto,non alterat ſuum ſubiectum:propter quid enim hecticus non ſentit calorem febrilem,niſi quia illa febris non habet cauſam ex qua dependet ſicut febres putridæ, & ephemeræ,quæ dependent ab humoribus , & a ſpiritibus ſed illa eſt impreſſa in membris,& facta familiaris. unde Ariſto.in primo de Generatione,& corruptione,in tex. com.78.expreſſe inquit,Continuum igitur unumquodq; & unum ens impoſſibile.ſimiliter autem,& nõ appropinquantia,nec ſibi ipſis,neque aliis quæ facere apta ſunt, & pati,unde actio uera præſupponit contactum, uel formalem,ſicut eſt quando tam agens,quam patiens ſunt corpora,uel ſaltem uirtutes in corpore,ſicut quando intelligentia mouet orbem,& ideo minor illa ſciri,& ultima conſequentia negãda eſt,quia impoſſibile eſt,quod aliquid per ſe poſſit habere ſeipſum in ratione actiui , & paſſiui , tum quia natura agens,& natura patiens ſunt naturæ per ſe primo diuerſæ,tum quia in actione acquiritur, quod agens, & patiens ſint diſtincta loco,& ſubiecto ſicut expreſſe determinat Ariſtote.primo de Generatione,ubi ſupra experientia teſtatur hoc de hectico,ut dictum fuit experimen-

G tum enim ſermonum uerorum eſt,ut concordent ſenſatis,
ut dicit in octauo Phyſi.Commenta.in commen.22.quod
autem dicit de leuitate,quæ generatur ab æquiuoco,patet
ꝙ illa eſt ab aggenerante,nã tertio Cœli,& mundi.cõ. 28.
agens quantum dat de forma,tantum dat de accidentibus
concomitantibus formam,mediante tamẽ forma . Sed cõ
tra prędicta obiicitur,nã ſi in motu metaphorico,ſeu ęqui
uoco non inconuenit,ꝙ idem ſit mouens , & motum , &
idem ſit in actu,& in potentia,tunc demõſtratio Ariſtotel.
Obiectio. rueret in tertio de Anima,tex.com.4.habet enim Auer. in
commento,ꝙ illa demonſtratio fundatur ſuper duas pro
poſitiones,quarum una eſt,ꝙ ſubſtantia intellectus mate
rialis recipit omnes formas materiales.Secũda autem eſt
ꝙ omne recipiens aliquid neceſſe eſt,ut ſit denudatũ a na
tura recepti,& ut ſubſtantia non ſit ſubſtãtia recepti in ſpe
cie:ſi enim recipiens eſſet de natura recepti,tunc res recipe
ret ſe,& tunc mouens eſſet motum,unde neceſſe eſt, ut ſen
ſus recipiens colores careat colore,& recipiens ſonum ca
reat ſono,& hec propoſitio inquit Auerro.eſt uera ſine du
bio,modo ſi prædicta ſunt uera dicam ſibi ꝙ in receptio
ne intellectus poſſibilis cum illa ſit motus æquiuocus , nõ
oportet,ut idem non ſit recipiens,& receptum,& mouens,
& motum,quia iſta uera ſunt ſecundum ipſum in motu
H uniuoco,qui eſt in corporibus,aut in uirtutibus, quę ſunt in
Secunda. corpore.Amplius autẽ dubitatur , quia ſupra dictũ fuit,ꝙ
forma,ut forma mouet,ſed ut in materia mouetur,& ſic di
uerſis modis poteſt eadẽ forma eſſe actiua,& paſſiua,ſtunc
ſtante hoc ſequitur,ꝙ non oportet ponere intellectũ agen
tem tanquam rem diſtinctam ab intellectu poſſibili cõtra
Ariſto.& Commen.in tertio de Anima,in tex.comme. 17.
quia dicunt,ꝙ anima intellectiua,ut eſt forma,eſt actiua in
tellectionis,ut autem eſt forma in materia eſt paſſiua.Niſi
eſſet ꝙ ꝓpoſitio illa ſuperius limitata,quod in motu æqui
uoco,& actione æquiuoca non inconuenit,quod idem ſit
per ſe mouens,& per ſe motum,ideſt idem ſit per ſe intel
ligens,& per ſe intellectum ueritatem habet in omnibus
abſtractis ſubſtãtis,excepto intellecto poſſibili,qui eſt im
perfectiſſimus in genere abſtractorum,ut dicit Commen.
in tertio de Anima,in commẽ.19.unde talis non intelligit
ſe eſſentialiter,ſed poſt intellectionem aliorum,ut teſtatur
Ariſto.in tertio de Anima,in comm.octauo, & iſta gloſſa
etiam colligitur expreſſe de mente Auer.ex octauo Phyſi.
com.40.iam allegato ubi loquens cõtea Platonem de ani
ma rationali inquit,ꝙ illa nõ mouet ſe eſſentialiter motu
I proprio in abſtractis,ita ꝙ intelligens,& intellectũ ſint ea
dem eſſentialiter in ea,ſicut eſt de primo motore,& de cæ
teris motoribus abſtractis unde multum difficile eſt inue
nire in naturalibus,& in ſcientia Diuina propoſitionẽ,quę
ſit uniuerſaliter uera,quia naturæ entium ſunt ualde diuer
Solutio ſecundę obiectionis. ſæ.Ad aliud dico,ꝙ non poteſt dici animã intellectiuam
eſſe receptiuam ratione,quia eſt forma in materia.Et ratio
eſt,quia eſt longe diuerſus modus receptionis materiæ,&
modus receptionis intellectus poſſibilis,nã ut inquit Cõ
menta.in tertio de Anima,in commen.5 in principio.Ma
teria recipit formas diuerſas,& iſtas quarum concluſio in
materia eſt terminatio primæ materiæ in eis,ſed natura in
tellectus recipit formas uniuerſales,& abſtracta,non enim
eſt opinãdum,ꝙ materia ſit cauſa receptionis ſimpliciter,
ſed eſt cauſa receptionis trãſmutabilis,ſcilicet receptionis
huius indiuidualis entis,ut dicit in eodem 3.de Anima,in
Epilogus, & ſumma totius limitationis. cõ.28.Dicamus igitur,ꝙ in actione uera,& motu uero,qui
reperitur in corporibus,aut in uirtutibus corporeis impoſ
ſibile eſt,ut actio,& paſſio ab una,& eadem natura per ſe
procedant,unde Auer.in eodem loco dicit,ꝙ Philoſophi
poſuerunt ſignum formæ ex operationibus , & poſuerunt
ſignum ſubiecti ex paſſionibus,nam ex operationibus de
monſtratione ſigni innoteſcunt nobis formæ,& ex paſſio
ne innotuit nobis materia,tamen in motu æquiuoco idẽ
poteſt eſſe per ſe mouens,& per ſe motũ,id eſt per ſe intel
ligens,& intellectum in oibus abſtractis intelligentiis , ex
cepto intellectu materiali,& iſte eſt intellectus propõnis.

Cauſa eſt nobilior ſeu perfectior cauſato. K Propõ. 69.

FAMOSA eſt propoſitio,ſed non eſt uniuerſaliter ue
ra:unde ſubtilis Doctor in ſuis Theorematibus longe
ante nos dixit,ꝙ iſta propoſitio eſt falſa ſimpliciter, ſed
eſt uera accidentaliter,fallit enim in materia,nam 7. Meta
phy.tex.com.7.compoſitum eſt magis ens,quam materia
& ratio eſt,quia cõpoſitum eſt in actu,& materia eſt in po *ADDI.
tentia. * {Quod ueritatem habeat in cauſa materiali ar
guitur ex ſecundo de Anima,tex.com.3.ubi dicitur,ꝙ cor
pora phyſica ſunt magis ſubſtantiæ.& rationem reddit di
cens.principia enim aliorum ſunt,uidelicet corporum ar
tificialiũ:patet autem ꝙ corpora naturæ nõ ſunt principia
artificialia niſi in ratione materiæ, ut patet ſecũdo de Ani
ma,cõ.8.Niſi eſſet quod ratio iſta ualet in genere materię,
quia corpora naturæ ſunt ſubſtantiæ,corpora artis , ut ſic
ſunt accidentia,ſubſtantia autem licet ſit cauſa accidentis
in genere cauſæ materialis eſt prior accidente.7.Meta.tex.
com.4.in cauſa igitur materiali in his, quæ ſunt eiuſdem
generis non tenet,ſed in his quæ ſunt diuerſorum generũ,
ut ſubſtantia,& accidens tenet.}Sed ſi quis inſtet,ꝙ mate *
Inſtantia. ria eſt æterna,& compoſitum ex materia,& forma eſt cor
ruptibile,modo prius natura,& ratione,& tempore eſt per
fectum imperfecto,corruptibili autem incorruptibile , ut L
teſtatur Ariſto.in 8.Phyſico.in cõ.& tex.75.materia igitur
Solutio. eſt perfectior compoſito.Niſi eſſet,ꝙ licet æternũ inquan
tum æternum eſt,ſit prius perfectione corruptibili inquan
tum corruptibile eſt,non tamẽ quodlibet æternũ eſt prius
quolibet corruptibili,nam materia cum ſit ens in potẽtia
non poteſt eſſe perfectior forma,aut compoſito,quæ ſunt
in actu,quia perfectior,ut ſupra habitum fuit,non inſequi
tur gradum pręciſum entis,ſed entis in actu,nec maior du
ratio abſolute in iſtis,quæ ſunt hic,atteſtatur maiorem per
fectionẽ,alioquin mineralia,& lapides cum habeãt magis
perſeuerantem,& diuturnam permanentiam, eſſent nobi
liora plantis,& animalibus,quod eſt expreſſe falſum. Pro
poſitio etiam ſecundum Scotum locum non habet de for
ma,ſed hoc non teneo iuxta uiam Auer.& Ariſt.qui in 7.
Metaphy.tex.cõ.7.eadem ratione uult formam eſſe prius,
Solutio rõnis Scoti. & magis ens utroq;,ſcilicet,tam reſpectu materiæ,quã re
ſpectu compoſiti.Scoti autem ratio quã innuit hic , ſolui
poteſt,nam inquit,forma cum ſit pars,eſt imperfectior to
to.Et poteſt confirmari ſua ratio per Auer. in 7. Metaphy.
commen.35.ubi haber,prioritas partium ad ſuum totum
eſt prioritas materiæ ad formã,ſed prioritas totius ad par
tes eſt prioritas formæ ad materiam,modo reſpectus ma M
teriæ ad formã eſt reſpectus imperfectioris ad perfectius
neceſſario.Ad hoc dici poteſt,ꝙ licet prioritas partiũ quã
titatiuarum ad totum integrale ſit prioritas imperfectioris
ad perfectius,& materiæ ad formã tamen in partibus qua
litatiuis hoc uniuerſaliter ueritatem non habet,unde for
ma eſt tota rei perfectio,& omnem perfectionem quã ha
bet compoſitum,habet a forma . Falſa etiam propoſitio
de efficiente uniuoco clarum eſt,quia in generatione uni
uoca generãs,& genitum ſunt eiuſdem perfectionis eſſen
tialiter ſicut homo generans,& homo genitus,nam in in
diuiduis eiuſdem ſpeciei non eſt hoc prius,& illud poſte
rius ,ut dicit Philoſophus in tertio Metaphy.in text.com.
11.Fallit etiam de fine intrinſeco,ſiue de fine rei generatæ
quia talis eſt accidens,quia non eſt niſi ipſa propria ope
ratio. Fallit etiam in cauſa inſtrumentali . ſicubi igitur fa
moſa propoſitio ueritatem habet,eſt de efficiente æquiuo
co,& de fine extrinſeco.

Motus qui eſt ab extrinſeco motore eſt uiolentus. Propõ. 70.

COLLIGITVR iſta propoſitio ex intentione Phi
loſophi in ſeptimo Phyſico.in textu commenti deci
mi, ubi diuidit motum in loco in motum ex ſe , ideſt
ab extrinſeco,& eſt motus naturalis,& in motũ ab extrin
ſeco qui eſt quadrifariã,uidelicet pulſio,tractio,uectio, &
uertigo,

A uertigo, & omnes iſti ſunt motus uiolenti. Et ita multi tenent abſolute nulla limitatione adiecta debere propoſitionem intelligi, quod confirmant ex diffinitione uiolenti poſita ab Ariſto. in tertio Ethico. capit. ſecundo, ubi inquit, uiolentum eſt, id cuius principium extrinſecum eſt.

Impugna.

Sed iſta opinio non eſt de intentione Comme. nec etiam eſt de mente ſancti Thomæ, ut dicunt quidam, nam Commenta. in tertio Cœli, & mundi, in commen. 20. & in ſecundo Meteororum, tenet in cap. ſecundo, quod motus circularis ignis in ſua propria ſphæra, non eſt naturalis ſimpliciter, quia non eſt a principio intrinſeco, nec etiam eſt uiolentus, quia nullum uiolentum perpetuum eſſe poteſt, ex ſecundo Cœli, & mundi, text. commen. 18. ſed dicit, ꝙ eſt neuter. Nec etiam illud habet ueritatē ex mente diui Thomæ, nam ipſe in primo Cœli, in lectione quarta, loquens de eodem motu, ſuper expoſitione tex. commen. 10. & 11. inquit, ꝙ motus ignis, & aeris non eſt naturalis, neque uiolentus quem habent in propria ſphæra, ſed eſt quodammodo ſupra naturam, quia talis motus ineſt eis ex impreſſione ſuperioris corporis, cuius motum ſequuntur ignis, & aer ſecundum completam reuolutionem, quia hæc corpora ſunt cœlo propinquiora. Aqua uero ſecundum incompletam circulationem, ſcilicet ſecundum fluxum, & refluxum maris. Terra uero ut remotiſſima à cœlo nihil à tali permutatione participat, niſi ſecundum ſolam alterationem partium illius.

B Ex quibus manifeſte elicitur, ꝙ nō quilibet motus ab extrinſeco motore, eſt uiolentus abſolute loquendo, nam hoc ſi ueritatem continet, non eſt niſi quando ille motor extrinſecus non habet ex ſua natura, ut ſemper moueat illud mobile, ſed in aliqua hora, & hoc bene notatur per Auer. in tertio Cœli, in comm. allegato.

Solutio rōnis ponentium, intelligentiā dare eſſe orbi

Et ex hoc patet ſolutio argumenti, ꝙ aliqui credunt demōſtrare ad probandum intelligentiam dare eſſe formaliter orbi, alias ut dicunt motus cœli eſſet uiolentus, quia tunc talis motus eſſet ab extrinſeco motore, & omnis motus ab extrinſeco motore ſecundum ipſos, eſt uiolentus, & ideo ponunt cœlum eſſe formaliter animatum ab intelligentia, tanquam à forma dante eſſe, quia motus forma informat, & dat eſſe formaliter, & ita ſecundū ipſos primus motor cum ſit idem cum prima forma uolunt, ꝙ det eſſe formaliter ipſi cœlo, quorum neutrū uerum eſt. Nam Auer. primo Cœli, comme. 22. manifeſte concedit motum cœli eſſe à principio extrinſeco. inquit enim, & ideo uia loquētium de lege noſtra ad probandum Deum eſſe, non inducit eos niſi ad corpus ęternum neceſſario, ut inquātum eſt nouum eſt generatum, & quia omne generatum habet generans, & omne generatum, non generatur, niſi poſtquam primo alteratur in qualitate ab agente, neceſſarium eſt, ꝙ

C alterans ipſum ſit corpus, quapropter neceſſe eſt, ut ante mundū eſſet corpus alterans ipſum, & ſi ponatur illud corpus generatum, contingeret, ut prius eſſet aliud corpus, &

Impugna.

ſic in infinitum neceſſario, ergo oportet, ut ſit corpus alterans non alterabile, neq; generabile omnino, & perſcrutabitur de hoc corpore, apparet enim, quod impoſſibile eſt, quòd ſit ſemper mobile per ſe, niſi per principium extrinſecum non corporeum, neque ut ſit uirtus in corpore.

Amplius octauo Phyſico. commen. 52. expreſſe teſtatur, ꝙ motus diurnus qui inuenitur in orbibus planetarū eſt, non à motore coniuncto, ſed eſt a primo motore. Patet autem quod primus motor, eſt motor extrinſecus reſpectu orbiū planetarum, & tamen non dicimus quod illi orbes mouētur uiolenter illo motu. Similiter falſum eſt, ꝙ omnis forma actualiter informat. nam Auerr. duodecimo Metaphy. cōmen. 37. expreſſe dixit, Perfectionum enim propter quas mouetur perfectum, quædam ſunt qualitates quibus perficitur illud, quod mouetur, ut illud, quod mouetur propter ſanitatem, & quædam ſunt ſubſtantiæ extrinſecæ à re, quæ mouetur ad eas, ut aſſimiletur ei, ut inueniuntur omnes actiones ſeruorum quoniam ſunt erga genera intentionum domini ſui. igitur dicuntur eſſe propter dominum, & ſimiliter omnia entia cū hoc primo principio, & in prima diſputatione in ſolutione ulti. dubii, expreſſe idem habet.

Non omnis forma actualiter informat. Quod prima intelligentia non ſit forma cœli inhærens ſiue informans, ut de expōnē Simplicii in 8. Phyſi. 84. ubi po

D Amplius ſi omnis forma, & actus ſecundum mirabilem iſtorum phantaſiam ſecundum mētem Ariſtotel. & Auer. formaliter informat, & actuat ſuum ſubiectum, ad quid ergo poſita ab Ariſtote. diffinitione animæ, in ſecundo de Anima, text. commen. 5. in qua dicitur anima, eſt actus corporis phyſici organici habentis uitam in potentia, demū in tex. com. 11. inquit, Amplius autem immanifeſtū eſt, ſi ſit corporis actus anima, ſicut nauta nauis. Amplius Auerro. expreſſe octauo Metaphyſi. com. 12. dixit, ꝙ ſubſtantiæ cœleſtes non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ſed ex corpore, & forma animata intelligibili, nō ita ꝙ anima ſit res animata, nō ita ꝙ illis eſt aliquid, qď animatur per animam, aut uiuat per uiam, ſed ſunt animata per ſe, & uiua, omne enim, qď uiuit per uitam, eſt generabile, & corruptibile.

nit hoc partim ex ſententia Ale. partim ſua. Ibidem & inuenies quomodo cœli dicuntur animati, & quam formam habeant. & omnino, quæ ſit eorū natura.

Amplius ſi cœlum eſt compoſitum ex orbe, & intelligentia tanquam forma informante, ut iſti aſſerunt, quærēdum eſt ab iſtis tenentibus, hoc eſſe de intentione Auerro. iſta compoſitio ad quē artificem ſpectat, qui habeat declarare hoc. Non ad diuinum, quia ipſe arguit Auicen. in. 1. Phy. com. ultimo, qui aſſerebat naturalem à Diuino ſumere corpora, eſſe compoſita ex materia, & forma, unde inquit, & peius eſt hoc, quod dicit, ꝙ iſta ſciētia accipit à primo Philoſopho, corpora componi ex materia, & forma.

E Forte dices, ꝙ compoſitio ex materia, quæ eſt in potentia ad eſſe, eſt illa, quæ declaratur in naturali Philoſophia, & de iſta Auer. reprehendit Auicen. quia ſequitur negligens eſt, ne alia uia ad ſciendum hoc, niſi ex tranſmutatione exiſtente in ſubſtantia, tamen compoſitio ex orbe, & intelligētia pertinet ad Diuinum.

Euaſio.

Sed hoc ſtare non poteſt in uia Auer. quia in principio libri de Subſtantia orbis, ita exorditur: In hoc tractatu intendimus perſcrutari de rebus ex quibus corpus cœleſte componitur, determinatum eſt enim corpus cœleſte componi ex duabus naturis, ſicut generabilia, & corruptibilia componuntur, ſed tamen in iſtis fuit declaratum has duas naturas eſſe per generationē, & corruptionem in eis inuentas, in cœleſtibus autem per motū localē. Manifeſtum eſt autem, ꝙ motus localis, eſt mediū naturale, ſicut trāſmutatio in ſubſtātia, & ita Naturalis unāquanq; compoſitionem inuentam in corporibus cum ſuis formis habet demōſtrare demōſtratione ſigni, ſed per motum localem Philoſophus naturalis nō aſcendit ad cognitionem intelligentiæ inquantum eſt forma informás, ſed inquantum eſt motrix. Confirmatur, quia prima forma, & primus finis a Metaphyſico conſiderantur, ſed prima materia, & primus motor a naturali Philoſo. 12. Metaphyſi.

Impugna.

F com. 5. & 6. & in ſuo prologo ſuper libro Phyſicorum unde intelligentia nō dicitur anima cœli, niſi ratione motus & appetitus principium enim mouens de rebus mobilibus eſt ueluti anima de rebus uiuis. 8. Phy. cō. 1. Et primo cap. de Subſtantia orbis, non fuit dictum cœlū habere animā niſi propter motum, & appetitum exiſtentē in illo modo propter nullam, ex iſtis cauſis oportet intelligentiam eſſe formaliter inhærentem ſuo ſubiecto, & perficientem ſuum ſubiectum, non propter motum localē, quia illa nō mouet, ſicut forma materialis, quę mouet mediáte aliquo inſtrumento corporeo. non enim mouet intelligentia, orbem manu, aut pede, nec propter appetitū, quia intelligentia de uirtutibus animæ, non habet niſi intellectum, & uirtutem deſideratiuam per quæ mouet in loco, modo intelligentia intelligendo, & appetendo non dependet ab orbe, nec ab aliquo in corpore exiſtēte, nec ut a ſubiecto, neç ut ab obiecto, & ita nulla eſt cauſa, quæ cogat intelligentiā præcipue primā, quę eſt Deus glorioſus eſſe formā formaliter inhærentē orbi, accideret enim ipſam moueri per accidens, ad motum ſui ſubiecti, quod negant Philoſophi & præcipue Auerro. 8. Phyſi. cōme. 52. & iſta non poſſunt negari niſi a proteruientibus contra ueritatem.

Opinio propria

Dicamus igitur, ꝙ licet cœlum moueatur ab intelligentia tanquam a principio extrinſeco, nō propter hoc motus cœli eſt uiolentus, ſed eſt naturalis. uel quia orbis motus aptus natus

G eſt moueri iſto motu.Vnde uiolentum tertio Ethic. ca. 2. eſt cuius principium extrinſecum,eſt nihil conferente eo, cui uis affertur,quod non eſt in propoſito, quia natura orbis apta eſt moueri naturaliter motu circulari,quia cuiuslibet corporis naturalis ſimplicis eſt,unus motus naturalis ſimplex.Vel eſt naturalis ex parte intelligẽtiæ,quæ eſt anima,& forma eius modo declarato.nam ut inquit Cõme. primo Cœli com.5.formæ abſtractæ,ſecũdum quòd ſunt formæ abſtractę innatę ſunt,ut illud quod ab eis mouetur ſit corpus,neque graue,neq; leue,ſicut innatæ ſunt,ut motum ab eis ſit rotundum,& ſicut innata eſt forma ignis,ut habeat materiam propriam,& quia talis intelligentia ſemper innata eſt mouere cœlum motu circulari,ideo motus ille eſt naturalis,licet ipſa non ſit forma ſufficiẽs,immo ut ſic eſt principium ſeparatum,& extrinſecum,licet ut mouet ſit coniuncta,& appropriata ſuo orbi, quod præcipue locũ habet de omnibus mouẽtibus orbes inferiores, quia prima intelligentia eſt forma communis totius cœli,ut ſupra declaraui quomodo cœlum componitur ex duobus motoribus iuxta duas ſolutiones datas per Auer.ſupra.

Summa totius limitationis.

Motus igitur ab extrinſeco motore non ſemper mouente,uel motus ab extrinſeco motore in mobili non habente inclinationem ad talem motum dicitur eſſe uiolẽtus,& ſic debet intelligi propoſitio propoſita in uia Peripateticorum.
H Et iuxta hoc patet ſolutio ad obiectionẽ illius uiri qui dicebat,ꝙ ſi intelligentia non eſſet forma dans eſſe cœlo motus cœli eſſet,ſicut motus qui eſt reſpectu aggregati ex plauſtro,& bobus,& ſicut ille motus eſt uiolentus ſimpliciter,quia eſt ab extrinſeco motore ita eſſet de motu cœli pro aggregato ex intelligẽtia,& orbe, patet quod eſt magna diuerſitas:nam alia longe ratio eſt,tum ex parte formæ,tum etiã ex parte materiæ,ut ſatis clare patet cõſideranti,

Albe.Ma.

nam ut inquit Albertus cognomento magnus primo cœli,ſuper expoſitione tex.com.10.motus circularis,duo requirit,quorum unum eſt,ut mobile non habeat inclinationem naturalẽ,niſi ad motũ circulationis, & hæc aptitudo cõuenit ſibi ex rotunditate ſuarum ſuperficietũ. Alterum autem eſt motoris ſimplicitas qui uniformiter ſe habeat ad partes eius quod mouetur,cum tale nullius corporis ſit actus,& cum non poteſt moueri per accidens, aliquo modo ratiõe cuius diuerſimode diſponeretur ad motum,non ſic autem eſt aptitudo naturalis in plauſtro,ut uehatur à bobus,nec boues ſunt innati ſemper mouere plauſtrum,ſicut intelligentia ſemper eſt innata mouere circulariter orbem,quia motus circularis.eſt motus animæ , ut dicit Com.in 2.cap.de Subſtantia orbis.

I
Propõ. 72.

Media ſunt compoſita ex extremis.

Mediũ eſt duplex.

ANIMADVERTE ꝙ mediũ eſt duplex: quoddam eſt medium ſecũdum comparationem , ſicut dicimus quòd aer,& aqua ſunt elemẽta media inter ignem , qui eſt ſimpliciter leuis,& inter terram,quæ eſt ſimpliciter grauis & de talibus medus in comparatione ſola exiſtentibus propoſita propoſitio ueritatem non habet , unde aer,& aqua , non ſunt compoſita ex igne,& terra,nec ex leuitate ignis,& grauitate terrę,ut manifeſtum eſt. Similiter etiam hoc modo anima intellectiua eſt media inter abſtracta , & materialia illo modo . Similiter elementa ſecundum Cõment.tertio Cœli,comment.67.illo modo dicuntur media inter ſubſtantiam,& accidens,quia in aliquo aſſimilantur ſubſtantiis,& in aliquo accidentibus ,non quia forma elemẽtalis ſit realiter compoſita ex natura ſubſtãtiæ, & ex natura accidentis,ſicut conatur dicere Pluſquam Com.in primo Microtechni,com.15.contra Auer.nam inquit , cũ media ſint eiuſdem generis cum extremis, ſi elemẽta ſunt media inter ſubſtantiam & accidens,tunc ſubſtantia, & accidens eſſent eiuſdem generis:nõ animaduertit autem hãc æquiuocationem,quia in mediis in ſola comparatione dictis,aut cõſiſtentibus,nõ oportet ꝙ media,& extrema ſint eiuſdem generis,ſicut forma elementi eſt medium ſolum

Cõtra Truſianum.

ſecundum comparationem,nam inquantum facit hoc aliquid eſt ſubſtantia,& participat naturam,& conditionem ſubſtantiæ,ſed inquantum intenditur,& remittitur ſic aſſimilatur accidẽtibus. K
Alia autem ſunt media abſolute non ex comparatione dicta,& talia ſunt formaliter compoſita ex extremis ut tenet Comme.& ſic colores medii componuntur ex extremis,ut patet.5.Phy.com.52.& alibi infinities,& talia media,& extrema ſunt eiuſdem generis.Et aduerte quod tale medium ſecundũ compoſitionem eſt duplex.Quoddam enim ſolum differt ab extremis ſecundũ magis,& minus,ut tepidum dicitur eſſe medium inter calidum,& frigidum.Et quoddam eſt medium ſecundũ formam,ſeu qualitatem,& tale ſpecie differt ab extremis , & iſto modo mixtum poteſt dici mediũ inter elementa ex quibus componitur.Diſtinctio prima eſt Auer.in 4. Cœli, com.26.Diſtinctio autem ſecunda eſt eiuſdem in 6.Phyſi. com.32.& in 3.Meteo.in cap.de Iride expreſſe ponit eam dicens,medium eſt ſecundum duas ſpecies.Vnum eorum ſecundum ueritatem,& ſecundum prius,& eſt medium inter contraria,cuius eſſe conſiſtit in complexione duarũ extremitatum,& ipſum ſecundum quiditatem eſt diuerſum a duabus extremitatibus.Secundum autem dicitur ſimilitudinarie,& ſecundũ poſterius,& eſt mediũ inter duo contraria ſecundum quantitatem tantũ,& diuerſificatur ab extremis ſecundum magis,& minus.

Mediũ ſecundum cõpoſitionem duplex.

L Et nota ꝙ loquẽdo de medio ſecundum formam,non oportet ut tranſiẽs de extremo ad extremum pertranſeat per omnia talia media ſecundum formam,quæ ſpecie diſtinguuntur ab extremis ſicut notabiliter ſcribit Aue.in 2.de Anima,in tex.cõ. 106. quẽadmodum albedo non transfertur ad nigredinem,aut econuerſo,niſi mediante aliquo colorum mediorũ,in aliquo igitur transfertur mediante charopo,& in aliquo mediante chiano.Non enim eſt neceſſe,ut translatio in extremis ſit per omnia media.Ex hoc ſoluitur Achilles uolentium probare dari æquale ad pondus , ſicut fuit Thomas de Garbo in ſumma ſua,tractatu ſecũdo de cõplexionibus in q.5.ubi tenet dari mixtũ æquale ad põdus,quo ad qualitates alteratiuas,uidelicet ꝙ nõ poſſit dici plus calidum quã frigidum,nec plus humidum,quam ſiccum : inquit.n. nulli dubium,ꝙ ſecũdum cõmunẽ uiam in homine plus abundat calidum,quã frigidum,& ꝙ in prædicto ſubiecto poteſt caliditas paulatim corrumpi in tantum , ꝙ frigidũ erit plus calido,& ſemper inquit,loquimur de cõplexione mixti,quæ eſt uere medium,ſecundum formam igitur neceſſario in tali motu calidum nõ abundat ſupra frigidũ nec econuerſo.Similiter ſepum à prædominio eſt humidum,& paulatim exiccatum cum comburitur,non ſolum per reſolutionem,ſed etiam per qualitatem intãtum quod ſit cinis,clarũ eſt,quod prędictus cinis,eſt plus ſiccus , quã humidus.Et quod eſt mixtum,& non elementum purum, & per conſequens complexionatum:& quod non erat in actu,in ipſo ſepo.Ergo oportuit in aliquo inſtanti in præterito motu humidũ adęquatum fuiſſe ſicco. M

Solutio argumenti.

Dicimus nos quod licet in aliquo inſtanti medio in tali trãſitu a calido ad frigidum,& ab humido ad ſiccum,iſtæ qualitates cõtrariæ ſint adæquatæ in gradu,tamen ibi nõ reſultat una forma media,nec durat illa adęquatio niſi per inſtans.

Replica eiuſdem.

Sed cõtra iſtam ſolutionẽ inſtat præfatus doctor,quia iſta eſt melior,quæ dari poteſt dicens,ꝙ iſta reſponſio nõ ualet,quia in quocũq; inſtanti poteſt terminari motus. Secundo quia cui repugnat eſſe,& eſt impoſſibile eſſe repugnare ,p omni menſura.Si igitur ex natura mixtionis,ut ipſi deducunt impoſſibile eſt eſſe æquale ad pondus,impoſſibile erit ipſum eſſe pro quacunq; menſura.

Solutio.

Dicimus nos quod rationes iſtæ ſunt logicæ,non enim procedunt ex propriis principiis naturalibus,ſed ſunt rationes imaginariæ,licet enim in quocunq; inſtanti poſſit terminari motus alterantis aliquod alterabile ad aliquã formam,non tamen in quocũq; inſtanti poteſt forma aliqua induci.Nã ut inquit Princeps in ſecunda Fen,primi,primo cap.Nõ omnis cauſa q̃ corpori aduenit in ipſum operatur,immo pręter hoc,tria

ſunt

A ſunt neceſſaria, fortitudo, ſcilicet ſuæ uirtutis agẽtis, & foe
titudo uirtutis præparatiuæ corporis, & poſsibilitas per-
mittendi unũ tãgere aliud tanto tempore, ut in tali quale
illud poſsit prouenire operatio in aliud, unde Ariſto. ſecũ
do Cœli, & mundi, tex. com. 39. uniuſcuiuſq; actus deter-
minatum eſt minimum tempus ad nõ excedere. Amplius
autẽ ignorare uidetur modũ quo fiat mixtio. Nam Ariſ.
in fine primi de Generatione, & corruptione, tex. com. 89.
inquit. Quando autem potentiis adæquantur æqualiter,
tunc tranſmutatur utrunq; in dominãs in ſui ipſius natura,
non generatur enim alterum, ſed medium cõmune, & ean
dem ſententiam repetit in ſecundo de Generatione, & cor
ruptione, in tex. com. 48. & Auer. in com. inquit, Modus ſe
cundum quẽ mixtio fit, dictus eſt ſuperius, & quæ ſunt mi
ſcibilia, & ꝙ mixtio cõtrariorum eſt quando alterum non
dominatur ſimpliciter ſuper alterum, neq; habẽt ęqualem
potẽtiam. Si enim potẽtia fuerit ſimpliciter dominata cor
ruptio erit dominati, & generatio erit dñantis. Et ſi æqua-
les fuerint potentiæ, tunc non fiet altera forma, ſicut decla
ratum eſt in quarto Meteo. & cum potentia alterius cõtra
riorum non fuerit dominans ſimpliciter: ſed dominãs do
minati generabitur ex eis aliquod medium. Sed tamen de
clinat ad partem dominãtis. Et ideo hoc medium cum eo
B quod eſt declinans ad alterum duorum extremorũ habet
aliquam latitudinem recipiẽtẽ magis, & minus. Et ex hoc
apparebit etiam impoſsibile eſſe aliquã complexionem
temperatam eſſe, quam poſuit Gal. ſcilicet temperantiam
quæ eſt ſecundum extrema, quia poſuit complexionẽ tem
peratam ponderalẽ non in temperantia, quæ eſt ſecundũ
extrema cõplexionis ſpeciei, ideſt ad iuſtitiam de qua con
ſiderat Medicina, idem habet Auer. in ſecũdo Colliget, ca.
ultimo, ubi patet ſecundum naturam, dari non poſſe com
plexionem æqualem ad pondus in natura exiſtẽtem, & ſi
contingit contraria æquari hoc eſt ſolum per inſtans. Ad
aliud reſpondetur, ꝙ illa propoſitio aſſumpta per ipſum,
quod repugnat alicui pro aliqua mẽſura, ita ꝙ impoſsibi-
le eſt ineſſe illi, tũc repugnat ſibi pro omni menſura, uera
eſt, ubi illa repugnantia fuerit gratia formæ, ſeu eſſentialis
fallit autem ubi repugnãtia fuerit accidentalis, & ratione
materiæ, uerbi cauſa, homini eſſentialiter repugnat eſſe ir-
rationalem, & ideo pro quacunq; menſura, hoc ſibi repu-
gnat, ſiue ſit tempus, ſiue ſit inſtans, tamẽ homini puero re
pugnat ſibi generare, nõ tamen repugnat homini pro qua
cunq; menſura poſſe generare, quia competit ſibi in ætate
perfecta. Similiter homo in articulo mortis, non poteſt ri-
dere, nõ tamen impoſsibile eſt homini in quacunq; diſpo
ſitione alia poſſe ridere, licet enim homo ſemper riſibilis
eſt, non tamen homo ſemper poteſt ridere. Differt enim
C potentia ab aptitudine apud Sapientes, ſicut dicit Auic. in
6. Naturalium particula. 4. cap. 5. Ita etiam in propoſito in
illo inſtanti medio, ubi ſecundum caſum argumẽti quali-
tates extremæ, ſunt æquales in gradu, non poteſt reſultare
complexio media, quia oportet, ꝙ una ſit dominãs, & alia
dominata, & in cõplexione mixti perfecti, oportet actiuas
dominari paſsiuis, & ideo in illo inſtãti nõ poteſt eſſe for
ma media, non enim in quacũq; menſura agens, poteſt in
materia introducere determinatam formam, ſicut ſupra di
ctum fuit, iſta autem repugnantia nõ eſt eſſentialis, quia in
ſequit diſpoſitiones materiales, ut patet conſideranti, una-
quæq; enim forma requirit determinatas diſpoſitiones, &
ſecundum qualitatem, & ſecundum quantitatem, ut ſciunt
ADDI. * Philoſophi, * {Ex hoc nota aliam propoſitionem, quod
medium poteſt eſſe unũ inter extremã, & poſſunt eſſe plu-
ra, & poſſunt eſſe infinita, nã medium punctuale, quod Ma
thematice conſideratur ſic ſemper unum eſt inter duo ex-
trema, ſed medium naturaliter eſt duplex 6. Phy. com. 32.
ſecũdum formam, & eſt ſpecie diſtinctum ab extremis ad
quod motus terminari poteſt, & tale eſt finitum, quia ſpe-
cies formæ ſunt, aliud eſt differens ſecundum magis, & mi
nus ab extremis, & non retinet motum, & eſt in potentia,
& tale eſt multiplicabile in infinitum, unde non ſemper ue
ra eſt propoſitio quod extrema ſunt plura, quã media, uel
quod unum ſit medium inter duo extrema, quia eſt multi D
plicitas ut uides.}

Medium eſt in quod prius mutat mutans, quam in extremum. Propõ. 72

PROPOSITIO iſta ſolet ſic allegari, & in propria
forma ſcribitur, in. 5. Phyſico. ſic medium eſt, in quod
aptum natum eſt, primum pertingere mutans, quam in
quod ultimum mutat ſecundum naturam continue mu-
tandum. Vbi animaduerte quod medium apud Arabes di
citur inter, ubi enim litera noſtra habet mediam, litera trãſ
lationis, Arabice habet inter. Et ita dicit Auer. in commen.
quod intereſt neceſſario de natura eius ad quod eſt mo-
tus, ideſt de natura termini motus, quoniam ſi motus fue-
rit in loco inter: ideſt medium erit primus locus ad quem
motum mouetur. Et ſimiliter ſi motus fuerit in qualitate,
Tunc inter erit prima qualitas ad quam tranſmutatur trãſ
mutatum. Animaduerte unum quod diffinitio iſta data de
medio non ſecundum unam rationem uniuocam compe
tit medius cuiuslibet motus, & iſta eſt cauſa difficultatis, &
confuſionis: unde Auer. inquit, quod diffinitiones rerũ am
biguarũ, ideſt multipliciter dictarũ difficile aſsignari poſ-
ſunt, eo quia appropinquant ei, quod non habet naturam
communem, & ideo latet, & diffinitio cõmunis declarat
E hanc naturam communẽ, & huiuſmodi diffinitiones diffi-
cile inueniũtur per regulas dantes diffinitionem, quæ ſunt
diuiſio, compoſitio, & demonſtratio, quarto Phyſi. cõmen.
ſecundo, ſic in propoſito contigit. Nam medium, ut ſcri-
bit Commen. in quarto Cœli, & mundi, com. 38. in motu
locali differt a medio in motu alterationis. Contrarietas
enim inuenitur in forma, ideſt in qualitate, & in loco æqui
uoce, ſcilicet ꝙ duo loca contraria debent eſſe cõtraria in
formis, & in locis. Contraria autem quæ ſunt in aliis Præ
dicamentis, ſunt duo in forma, & non duo in ſubiecto, &
cum ita ſit, & cõtraria quæ ſunt in loco, ſunt duo in forma
& duo in ſubiecto ecõtrario, cõtrariis, quę ſunt duo in for
ma, & unũ in ſubiecto, & cum ita ſit, & medium debet ha-
bere intentionem duorum extremorum ſecundum uiam
diminutionis, neceſſe eſt, ut medium in loco habeat duas
intentiones contrarias in forma, & in ſubiecto. Vnde ne-
ceſſe eſt, ut medium inter duo loca cõtraria habeat aliquã
cõtrarietatem in forma, & in ſubiecto. Vnde neceſſe eſt, ut
diuidatur in duo loca, quæ nõ numerãtur niſi propter nu
merationem ſubiecti. Alia uero contraria in aliis Prędica
mentis, quæ ſunt unum in ſubiecto, & cõtraria ſecundum
formas medium fuit in eis unum in ſubiecto, & duo ſecun
dum formam, & ideo fuit poſsibile, ut inter duo contraria
F iſta inueniretur unum medium, aut pluſquam unum. Me-
dium autem quod eſt in loco, eſt impoſsibile, ut ſit unum
ſubiectum. Quoniam ſi eſſet unum in ſubiecto non inueni
retur in eo cõtrarietas, quæ eſt in extremis, quemadmodũ
inueniretur in mediis, quæ ſunt inter extrema cõtraria, cõ
trarietas enim quæ eſt in extremis, quæ ſunt in loco, eſt in
ſubiecto, & in forma. Vnde neceſſe eſt, ut contrarietas exi-
ſtens in medio ſit in forma, & in ſubiecto ſecundum uiam
diminutionis, & ideo neceſſe eſt, ut locus medius diuida
tur in duo loca, quorum unus eſt, quaſi forma, & alius qua
ſi materia, & hoc manifeſtum eſt ei, qui bene conſiderauit
hæc Com. Ex quibus clare elicitur quod medium in qua-
litatibus eſt compoſitum ex extremis refractis formaliter
remanentibus in eo, ut patet. 5. Phyſi. 5. 6. 19. & 52. comen.
non ſic autem eſt de medio in motu locali. Vnde animad
uerte ꝙ ita etiam cõtingit de diffinitione motus, quod illa Nota cõm errorẽ multorum
non uniuoce dicitur de omni motu, ſed ſecundum prius,
poſterius, & hoc eſt ad quod non aduertunt plerunq; Do-
ctores, qui infinitas quæſtiones agitant circa hoc de cõtra
rietate, & de cõtinuitate, & de diuiſibilitate inuentis in mo
tibus, credentes omnia iſta ſecundum unam & eandem ra
tionem cõpetere motui locali, & aliis motibus, cum tamẽ
ſit maxima diuerſitas. Nam patet ꝙ contrarietas in motu
locali eſt, ſecundum formam, & ſecundum ſubiectum, ſed

Contra ponentes complexionem ponderalẽ.

G contrarietas in motu alterationis eſt ſecundum formam tantū,& non ſecundum ſubiectum. Similiter cōtrarietas in motu locali circulari latet: ut dicit Comm.1.Cœli,& mundi com.86.quia eſt ab eodem in idem,& non de cōtrario in cōtrariū,ſicut eſt motus localis rectus,licet aliquo modo etiam in motu circulari poſſumus imaginari contrarietatem non ratione totius,ſed ratione diametri,ut patet 2. Cœli.com.87.unde Comm.in com.inquit,ꝙ ſtella in uno extremo dicitur aſcendens,& in altero deſcēdēs,& aſcendens dicitur cōtrarium occidēti.Et ita uniuerſaliter etiam eſt de continuitate & regularitate motus,qđ illa proprie reperitur in motu locali,qui ſolus poteſt eſſe uere continuus,& uere regularis,ut fuit oſtēſum in 8.Phyſico. a text. com.55.uſque ad tex.com.60.Vnde Auer.in 3. Phy. com. 6.& in 8.Phyſi.com.23.Tenet quod motus augmenti, qui eſt in animalibus,& plantis non eſt uere continuus, ſed eſt compoſitus ex pluribus motibus,& pluribus quietibus, & ita etiam contingit in alteratione,ut patet in octauo Phyſico.tex.com.23.licet enim Ariſto.in quinto, Phyſi. dixerit, quod motus,& unus motus continuus motus conuertuntur:& in ſexto Phyſi.ꝙ motus diuiditur ſecundum diuiſionem mobilis,& temporis:tamen in ſexto,& quinto,determinauit de motu in cōmuni nō applicādo ad aliqua mobilia determinata,& ideo ea quæ ibi de motu tractauit accipienda ſunt ſecundum communitatem motus, cum mo-

H tus ſit de natura continui,unde ut ſupra declaraui in proprio Theoremate,aliquæ ſunt cauſæ, quæ quodammodo ſunt naturales,& quodammodo ſunt mathematicæ,in ratione enim continui multa ſunt in quibus cōcordat Naturalis cum Geometra in octauo autem Phyſicorū,& in aliis libris Ariſto.conſiderauit motū applicando ipſum ad mobilia determinata per aliquam formam ſpecialem,in quibus contingit aliquem motum interrumpi, & non continuari,qui ſecundum rationem communem motus, poteſt eſſe cōtinuus:unde aliqua poſſunt alicui competere ſecundum rationē communem,quæ tamen repugnat ſecūdum rationem ſpecialem. Nam cœlum poteſt quieſcere inquātum corpus,ſed non inquantum cœlum,ut dicit Commē. in 7.Phyſi.com.2.& motus inquantum motus poteſt uelocitari in infinitum,& tamen nullus motus eſt,qui ſit uelox in infinitum.6.Phyſico.com.15.Eodem modo eſt de diuiſibilitate termini motus. Nā motus localis,& motus augmenti ſunt ad terminum per ſe diuiſibilem:ſed motus alterationis eſt ad terminum diuiſibilem per accidens,ut patet 6.Phyſi.tex.com.32.& 39.Et ideo fruſtra laborant qui uolunt iſta quæ in motu reperiuntur eſſe unius rationis uni-

I uoce,cum hoc inueniri non poſſit,unde in ſimili Ariſto.dixit de diffinitione animę in ſecundo de Anima,in tex. cō. 30.Ridiculum eſt quęrere communem rationem in his,& in alteris,quæ nullius erit eorum quæ ſunt propria ratio, neqꝫ ſecundū propriam,& indiuiduam ſpeciem dimittentes huiuſmodi.Et ideo cum diffinitio motus non dicatur uniuoce,ea quæ pertinent ad motum non ſunt unius rationis uniuocæ in omni motu,& hoc eſt qđ multos decepit.

Propō. 73. *Frigiditas non egreditur opus naturæ.*

Inſtātia ſuper propoſitione.

Limitatio propoſitionis.

Calor dupliciter.

FAMOSA ſatis eſt propoſitio,& paſſim allegata ſed ſi uera eſt opinio Auer.ſeptimo Primæ philoſophiæ, comment.31.ubi habet,ꝙ idem eſt agens diſponens materiam,& inducens formam,fallit in generatione ſimplicium;quia ſi agens generet ex aere aquam, ſicut contingit in tranſmutatione ſubſtantiali,qua unum elementum tranſmutatur in aliud,tunc frigiditas cū diſponat materiam eadem inducit formam. Bene uerū eſt quòd in mixtis, & uegetabilibus,& animalibus calor eſt dator formę, unde Cōmen.11.Primę philoſophię,com.18.inquit,Calor ſolis,& ſtellarum diffuſus in aqua,& terra generat omnia etiam ſine ſemine nata. Vbi aduerte quòd calor dupliciter conſiderari poteſt,uidelicet inquantum calor eſt abſolute, & inquantum eſt naturalis. Si conſideretur inquantum calor abſolute,ſic habet congregare homogenea prima intētione & ſegregare heterogenea ſecundaria intentione. Nam ut K ſcribit Comm.in ſecundo de generatione,& corruptione. in com.octauo congregatione homogeneorum accidit ſegregatio heterogeneorum,& idem ſcribit tertio Cœli, cō. 74.ut ſic autem calor habet diſſoluere. Sed calor inquantū naturalis,ſeu cœleſtis habet uirtutem formatiuam uniuſcuiuſqꝫ naturæ,reſpectu,cuius naturalis eſſe dicitur, ut ſic .n.in eo eſt uirtus cœli,& motorum Cœleſtium,& uis cōplexionis,ſiue formæ illius naturæ quā format,ſicut in calore ſeminis plantæ uel animalis eſt uis formatiua plantę, uel animalis,& eodem modo eſt in mineralibus,& calore eorum,unde opus caloris eſt educere formam de potētia ad actum,& ſic ſine dubio ad formam introducendā non operatur niſi calor in omnibus compoſitis,ſiue ſint mineralia,& lapides,ſiue plantæ,& animalia:ſed frigiditas nihil operatur ad formā ſpeciei,& ideo a Philoſophis nuncupatur qualitas mortificatiua. Tamē operatur ad id qđ ſubicitur formæ,quia operatur ad conſtantiam partium materiæ,ne a calore diſſoluamur,& ideo adunando partes cōtinet figuras,& formas rerum generandarum, & hoc uerū eſt de frigido complexionali,quod eſt ſecundum proportionem naturæ, & ſubſtantiæ mixti,& hoc uerum eſt,ſecundum Peripateticos,licet Plato,& Auicen.huiuſmodi formas aliunde in materia deriuari opinentur,ut dicit Albertus in quarto Meteo. Alio etiam modo limitatur propoſitio per Auerro.in eodem loco, quod uidelicet frigiditas per ſe non operatur ad formam,tamen per accidens, inquantum contemperat calorem qui eſt cauſa per ſe dans L formam,poteſt,& de facto concurrit frigiditas in operationibus Naturæ illo modo, quia contemperando calorem,reddit ipſum proportionatum actionibus Naturæ,unde ſic per accidens,& ſecundaria intētione cooperatur: ſic gloſſat Auerro.4.Meteo.in digreſſione, & in ſecundo de partibus animalium,in capitu.de cerebro, & eſt manifeſta ſententia Ariſtot.ibidem capi.ſeptimo,qui uult cerebrum non eſſe membrum principians aliquam uirtutem,ſed ſolum ſui frigiditate inſtitutum eſt a Natura ad hanc utilitatem ad contemperandum calorem cordis:unde animalia, & homines parui capitis,ſunt naturaliter iracundi. Et in animatis maxime uerificatur propoſita propoſitio, nam Ariſtotel.in libro de Morte,& uita,inquit,quod anima omnia mediante igne operatur,& idem dicit in ſecundo de Anima,quod anima omnia calore operatur: unde omnes operationes,& naturales, & uitales, & animales procedunt ab anima mediante calore naturali, qui eſt inſtrumentum animæ deſeruiens ipſi animæ pro omnibus iſtis operationibus. Sumitur autem calor naturalis, quandoqꝫ pro qualitate,& quandoque pro corpore calido, ſicut notat Galen.in prima particula Separatorum ſermonum ſuper illo aphoriſ.Ventres hyeme,& uere calidiſſimi ſunt natura,quando autem Philoſophi,& Sapientes dicūt M calorem naturalem eſſe primum motum in animalibus ab anima,& eſſe uniuerſale inſtrumentum animę pro omnibus operationibus,intelligunt calorem pro calido corpore,& quia anima non habet aliquod frigidum corpus, quod iſto modo ſit inſtrumentum animæ pro omnibus operationibus,ſic intellexerunt Sapientes in Theorica Medicinæ iſtam propoſitionem,quæ dicit,quòd frigiditas nō ingreditur opus naturæ,rectius autem dixiſſent opus animæ,& hoc per ſe,& primaria intentione non ſecundaria, ſicut iam clare audiuiſtis.

Alia limitatio.

Calor naturalis dupliciter.

Propō. 74. *Rationibus dialecticis Ariſtoteles dupliciter utitur ad exercitandum,& ſic inducit eas ante rationes neceſſarias, & demonſtratiuas, quandoque uero ad confirmandum, & ſic inducit illas poſt demonſtratiuas.*

ADDI. Aduerte quod [illegible]

SENTENTIA iſta eſt Auerro. in primo Cœli, & mundi, comment.85.ubi eſt nota iuxta ſententiam eius in tertio Metaphyſi.comment.primo. Conſuetudo Ariſt. eſt in

A Eſt in oībus arduis,& difficilibus qōnibus inducere ſermones diſputatiuos qui affirmāt,& negant idem, quia nullus ſcit quātum ſint difficiles,niſi ſciat eas per ſermones diſputatiuos,& ita fecit Ariſ.in 3.Meta.ubi examinat oēs qōnes difficiles ſpectantes ad illam ad utranq; partem per rōnes dialecticas. In aliis aūt qōnibus q̄ non ſunt tantę difficultatis induci rōnes dialecticas poſt demonſtratiuas,ut inquit ut faciat conuenire,id eſt ut id quod eſt uerum in ſe per rationē ueram conueniat etiam ſenſui,quæ rationes ſunt probabiles:ita notabiliter ſcribit Com.1.Cœli,& mun.cō.22. Sufficientia qñ fuerit per rationem ueram demſatiuā erit cōplementū illius. Pro quo aduerte ꝙ in doctrina Auerr. ſermo ſufficiēs eſt terminus multiplex,nam qñq; ſumitur ꝓ ratione Rhetorica q̄ eſt minoris fidei q̄ ſit ratio Dialectica,nam Rhetores non utuntur ſyl̄ſo nec inductiōe,ſed loco ſyl̄li utuntur enthymemate,& loco inductionis utuntur exemplis,unde Ariſt.in li.Rhet.inquit,ꝙ Rhetorica eſt aſſecutiua Dialecticæ,ſic ſumpſit Cō.ſermones ſufficiētes in 2.Cœli,& mū.cō.34.&.3.de Aīa,cō.36.ubi colligitur ꝙ ſermones ſufficientes ſunt infra ꝓbabiles,ubi dicit exagitando illam rationem Themiſtii,quæ erat per locū a minori ad maius,ut inquit,& iſte ſermo,aut fiet,ita ꝙ intel̄ls materialis ē corruptibilis,aut nō corruptibilis,ſ.ſeparabilis,aut nō ſeparabilis,ſcd̄m aūt opionem dicētium ꝙ intellectus materialis eſt uirtus ī corpore,& generatus,iſte ſermo erit

B ſufficiens quoquo mō nō ꝓbabilis,unde ſic intelligitur dictum eius contra Auic.in.12.Met.ſuæ cō.5.ꝙ oēs uiæ eius quas inuenit ad ꝓbandū primū motorē eſſe ꝑter uiā motus,ſunt ſufficientes quoquo mō,& ſi eſſent ꝗæ eſſent numeratæ in Metaphyſica,&.1.Phyſico.cō. ulti. contra eundem. Certior illorū ſermonum quibus uſus eſt non pertrāſit ordinem ſermonum ꝓbabilium,hoc eſt dictu non aſcēdunt ad illum gradum fidei,& certitudinis ad quem aſcēdunt ſermones ꝓbabiles,quia ſermones ſufficiētes ſunt infra ꝓbabiles. Qñq; uero ſumitur ſufficientia ꝓ certitudine,& ſermo ſufficiens ꝓ ratione neceſſaria,& demſatiua,ſic ſumpſit Cō.1.Cœli,cō.24.ubi inquit & itelligitur hic ꝑ ſufficientia fidem perfectam non abundātiam exiſtimationis,nam textus trāslationis Arabicæ habet ibi. Et poteſt cōſiderans ſufficere ex multis,ubi litera nr̄a habet,ex multis utiq; quis accipiet fidem. Qñq; uero ſumitur ſermo ſufficiens pro ratione completa q̄ omnia complectitur,ita ꝙ nō eſt diminuta,quia aliquid ꝑtermittat,ſic ſumpſit Auer.12.Meta.cō.38.ubi dicit,Them.aūt dicit ſermonem non eſſe ſufficientem,quia fuit oblitus animalia ſine ſemine. Qñq; uero ſumuntur ſermones ſufficientes pro rationibus quæ

C procedunt ex his quæ ſenſui uidentur,& ſunt propinquę ueritati certæ. Sunt.n.aliquæ propoſitiōes ut dic. Albumazar,quæ licet non inducant ad primæ certitudinis ordinē,tñ nullus ſenſus cōtradicit eis,& iſto modo ſumitur in.1.Cœli com 22.in allegata auctoritate,uidelicet ſufficientia qū fuerit ſuſtentata per rationem demonſtratiuam erit cōplementum illius,& iſto modo poſſumus exponere dictū Aue.in præfata auctoritate,in.1.Cœli,com.85.ꝙ qñ utitur dialecticis poſt demonſtratiuos,eſt ut faciat conuenire,qa iſtæ rationes dialecticæ quæ adducuntur poſt demonſtratiuas procedunt ex propoſitionibus ſenſatis,& experimentum ſermonum uerorum eſt,ut conueniāt ſenſatis,ut dicit Com.8.Phy.cō.22.&.1.Cœli,& mundi,cō.21. Alio modo exponere poſſumus quod Ariſt.adducit qñq; poſt demonſtratiuos ſermones dialecticos,ut faciat cōuenire.i.ut ſuꝑ concluſione illa aſſentiant oēs gentes,uel maxima pars. Nam ut ſcribitur in.2.Meta.cō.& tex.15. Aliqui quærunt ſermones demonſtratiuos,& maximam certitudinem,ꝙ iſta eſt natura Phorum. Aliqui uero q̄runt rōnes ꝓbabiles,& hi,ut inquit Ariſt.ibi teſtem dignantur adduci poetā,& Auer.inquit ibi in cō.ꝙ accidit quibuſdam hominibus per naturā,quod non pōt pertranſire ſermones ꝓbabiles,& demſatiuos,& iſti cum concedunt prima intellecta non concedunt ea niſi inquantū ſunt famoſa. Ita ꝙ ſi acciderit qđ contraria eorum ſunt famoſa concedent illa. Sed tunc inſurgit maxima difficultas contra prædicta,quia qñ duo ef-

fectus ſunt incompoſſibiles in eodem,etiā cauſæ erūt ſimul incompoſſibiles in cauſando,quia nō poſſunt ſimul cauſare,quia altera cauſante,altera non cauſabit impedita a fortiori cauſa illius. Cum igitur ſcia & opio ſint incompoſſibiles habitus ſimul in eodem,& de eodem ſi aliquis primo habeat opinionem de aliqua concluſione,& ſuperueniat demr̄o corrumpitur opio,ſi.n.ambæ cāę in eodem .ſ.medium dialecticum,& demr̄atiuū fuerint,dialecticum nihil faciet impeditum a demr̄atiuo,ita ꝙ nūquā effectus erunt ſimul nec cauſæ ſimul cauſabunt. Et ita tenet Scotus in.3.ſen.diſt.24.q.unica,qua quærit,utrum de credibilibus reuelatis poſſit aliquis ſimul habere fidē,& ſciam in ſolutione argumentorum principalium. Sed iſta opio oino tuta nō eſt,nam licet uerum ſit ꝙ ubi intellectus prius ꝑ medium dialecticum habuit opinionē de aliqua concluſione quæ opinio eſt cum formidine de oppoſito,& ſuperueniēte medio demr̄atiuo per qđ paritur ſcia,tunc oportet opinionem corrūpi,quia ſcire eſt rem per cauſam cognoſcere propter quam res eſt,& qm̄ illius eſt cauſa,& quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Tñ ubi aliquis ſciuit aliquam cōcluſionem per demr̄ationem per quam acquiritur ſciētia,ſi ad eandem cōcluſionem adducatur ratio dialectica dicemus ne ſciētiam illam corrumpi quæ fuit aggenerata per demr̄onem:certe non. Nam Com.uult in prætatis locis quod rōnes Dialecticæ poſt demr̄atiuas adducunt ad confirmandum. Et tūc reſtat qōni locus,utrum in tali caſu iſtæ rationes aggenerent opinionem,aut ſciētiā non ſcd̄m quia ſunt dialecticæ. ſi primum ergo ſtabit ſcia cū opinione,quod eſt falſum. Forte dices,hoc nō poteſt contingere reſpectu unius,& eiuſdem hois quod aliquis prius ſciens aliquam concluſionem per demr̄onem & non oblitus acquirat opinionē per ſyl̄mum dialecticū. Contra,quia Ariſ. infinities hoc facit in unamet concluſione in eadem parte ſciæ quod ubi demr̄auit illam,deinde confirmat eandē per rationem dialecticam. Et ideo uidetur eſſe dicendum ꝙ rationes Dialecticę non ſemper aggenerant opinionē q̄ eſt cum formidine ad oppoſitum,intelligendo pręcipue illas eſſe rōnes de numero dialecticorum,quæ ut ſupra habitum eſt procedunt ex propoſitionibus quæ ſenſui uidentur,& ſunt propinquæ ueritati certæ,ut dicit Com.1.Cœli 22. Aut aliter dici poteſt,ꝙ rōnes Dialecticæ qualeſcunq; nō ſemper aggenerant opinionē q̄ eſt cum formidine ad oppoſitum,quia actus actiuorum ſunt in paſſo diſpoſito & ideo qñ paſſum fuerit ꝑ diſpoſitum per actionē ſuperioris agentis,non poteſt recipere actionem debilioris agentis eodem modo quo ſi prædiſpoſitum non fuiſſet,& maxime qñ talia agentia ſunt diuerſa,& diuerſorum effectuū productiua,unde quemadmodum cōtingit in actione reali,quod actio alicuius agentis qñ tale ſit inſtr̄m alteri᷒ ſpecie uariatur,ſicut ignis qñ ſit aīæ inſtr̄m habet multas operationes ſpecie differentes a ſeipſo dum erat agens principale,ſicut patet ex.2.de Anima,te.cō.42.ubi dicitur ꝙ augmentum ignis,ut principalis agentis creſcit in infinitū appoſito combuſtibili,tamen dum ignis concurrit in animalibus,& plantis ut cōcauſa,& ut inſtr̄m,agit ſecūdum exigētiā aīæ,& operatur oppoſitum illius qđ operabatur dū ageret tanquam agens principale,quia ſic inducit ad determinatum finem,& terminum notum in natura: qñquidē oīum natura conſtantium determinatus eſt numerus magnitudinis & augmenti. Ita uidetur mihi ꝙ contingat in actione ſpiritali qđ aliqua ratio dialectica dum principaliter affertur ſuper aliqua concluſione uariatur in ſua actione,qñ adducitur ad eādem concluſionem poſt demōſtratiuam,quia tunc ſit quaſi inſtr̄m illius. ſemper.n. reſpectus imperfectioris ad perfectius,aut eſt reſpectu inſtrumenti ad agens,aut eſt reſpectus materiæ ad formam,& inſtr̄m agit ſecundum exigentiam principalis agētis,& materia diſponitur ſcd̄m exigentiam formæ,unde qñ aliqua concluſio prius innotuit intellectui ꝑ demr̄onē aggenerātem ſcire,quod eſt rē per cauſam cognoſcere ꝑꝑ q̄ res eſt,& qm̄ illius eſt cauſa & quod impoſſibile ē aliter ſe habere,impoſſe eſt quod intel̄ls taliter diſpoſitus acquirat ꝑ ra-

Margin notes: ſermōibus dialecticis locus in quibus nō pōt inducere ſermōes demōſtratiuos, ita d.Com. 1.de Anima cō.5. — Sufficientia multifariā ſumitur apud Aue. — Ardua difficultas. — Opinio Sc. — Impugna. — Reaſſūptio dubii. — E — Euaſio. — Im[illegible] — Solutio uera: Prima. — Solu[illegible] — Pro hoc facit auctoritas. Plato in Gorgia, ꝙ uult duplicē eſſe fidē,doctrinalē,et credulitatiuā doctrinalis eſt in ſcientiis demōſtratiuis,credulitatiua uero eſt ex rōnibus perſuabilibus,ut in Rhetoricis,& Dialecticis. — D — F

G tionem Dialecticam ueram opinionem q̃ eſt cum formidine, niſi ille prior habitus ſcietificus deleretur ꝑ obliuionẽ aut per aliquã aliam uiam, Sed dico tunc ꝙ tales rõnes aggenerant opionem ſine formidine Vnde Auer.1.Cœli dicebat ꝙ ſufficiẽtia qñ non fuerit ſuſtẽtata ꝑ aliquid, tũc eſt de modis ꝓpinquis ueritati certæ.*{Confirmatur auctoritate

ADDI.* Auer.in.2.Cœli,cõ.1.& ex tex.ibidem ubi Ariſt. dicebat ꝙ ultra rõnes quibus demõſtratum fuit in primo, ſempiternitas,& immortalitas cœli,uel ꝓ uniuerſo, uel ꝓ corpore circulari ſcd̃m uarias expõnes, ibi ſubdit: Et per opionem eam quæ ab aliter dicentibus.& generantibus ipſum ſi.n.ſic habere contingit ſcd̃m quẽ aũt modum illi factũ eſſe dicunt non contingitur magnum utiq; habebit,& hoc momentum ad fidem de immortalitate ipſius,& ſempiternitate, ubi Comm.dicit ꝙ ſi aliquis inſpiciat ſermones Ariſto.numerum ſequitur impoſſibile,ſed ad ſermones antiquorum plura ſequuntur impoſſibilia,& ideo taliter con-

* ſiderãs acquiret maiorẽ fidem q̃ prius habuerit per rõnẽ.} Cum aũt fuerit ſufficiẽtia ſuſtentata ꝑ demr̃ones certas erit complementũ illorũ ſermonum, quia ex cõditione ſermonum demr̃abilium eſt conuenientia ſenſus, & eſt ſubtilis rñſio ſicut uides, quã ſubtilitas Scoti nõ attingit. Et aduerte unum quod eſt ſatis pulchrum in hoc propoſito quod refert multum conſiderare aliquam rõnem in ſe,& cõſiderare illam in reſpectu ratiocinantis. Nam ſtat aliquã rõnem

H in ſe abſolute cõſideratã eſſe demr̃atiuam, quia procedit ex ueris, primis, prioribus,& notioribus,& cauſis concluſionis: quæ tamen ꝓpõnes licet in ſe ſint neceſſariæ ſi apud aliquem ſumantur tanquam ꝓbabiles non aggenerabunt in illo ſcientiã, ſed opinionem, unde ſcribit Com.in.2.Me. cõ.15.quod aliqui nõ recipiũt primo intellecta niſi inquantum fuerint famoſa. ita ꝙ ſi acciderit quod contraria eorũ fuerint famoſa negabũt ea, ad hoc.n.quod aliquis ſciat, ut dicit Ariſto.in.1.Poſter. nõ ſufficit ꝙ demr̃onem faciat, ſed oportet ꝙ ſciat, ſe demr̃are, unde multi ſunt dantes ſe ſciẽtiis Mathematicis, qui neſciũt naturã demr̃onis,& certum eſt ꝙ illæ rõnes apud tales nõ aggenerant ſciam, ſed opionem, eſt.n.multum difficile cognoſcere ſe ſcire, ut inquit

Eſt multũ difficile cognoſcere ſe ſcire. Ariſt. eodẽ mõ contingit quod rõ aliqua dialectica dũ adducitur poſt demr̃atiuam illa ꝓbabilia ſumũtur apud talẽ ſub ratione qua hñt neceſſitatis aliquam participationem

ADDI.* inquantũ hñt aggenerare ſciæ complementum. ut dic. Cõ. *{Confirmatur oplo mea auctoritate Platonis in Gorgia qui uult duas eſſe ꝑſuaſionis ſpẽs, quarũ altera aggenerat

* ſcientiam, altera uero credulitatem,& fidem ſine ſciẽtia.}

Totum nihil aliud eſt quam ſuæ partes ſimul iunctæ.

Propõ. 75.

SCribitur iſta propõ ab Auer.1.Phyſicæ auſcul.com.17.& in.4.etiam com.43. Quia aũt totũ eſt multiplex, ideo

I opus eſt diſtinctione, nam ubi eſt multiplicitas, ibi eſt confuſio apud intellectum, ut patet.1.Cœli,& mundi, in tex. cõ.110. nam ut colligitur per Auer.1.Phy.com.5. ſunt tres modi compoſitionis. Compoſitio ſpeciei ex ſuis cauſis: Et compoſitio generis ex ſuis ſpeciebus. Tertia aũt eſt compoſitio indiuidui ex ſui partibus ſcd̃m ſui qualitatẽ. Et ex

Tres, ſeu quatuor modi cõpoſitionis. hoc dedit intelligere quartũ modum compõis indiuidui uidelicet, ex partibus ſecundum quantitatem, partes.n. ſecundum qualitatem in uia Auer. ſunt materia & forma, q̃ a nr̃is dñr partes eſſentialeſ, ut patet ab ipſo.4.Phy.cõ.20.& 3.Cœli cõ.12. partes aũt ſcd̃m quãtitatẽ ſunt partes ĩtegrales. unde aliud eſt totũ eſſentiale,& aliud eſt totũ integrale De toto aũt & partibus ſcd̃m qualitatem dictis, aut de toto reſultãte ex partibus eſſentialibus, an realiter diſtinguatur a partibus in uia Com. multi dubitauerunt,& Scotus in 3.ſen.diſt.2.q.2. tenet Auer. fuiſſe iſtius opionis, ꝙ totũ eſſentiale non dicat tertiam entitatem a partibus ſimul iunctis realiter diſtinctam, cuius tamẽ oppoſitum demr̃aui de mente eius in concordantiis Auer. ſuper.1.Phy.in cõ.17.ꝑ uarias auctoritates,& rationes,& ideo de hoc ad pñs nolo habere ſermonẽ, nã ut inquit Gale.in.8.de inge.ſani.cap.3 Scriptores qui omnifariam pauca cognoſcentes oĩbus libris eadẽ pertractant imitandi non ſunt, hoc non eſt mul-

ta docere, ſed multa ſcribere eſt,& multas chartas conſumere cum poſſent paucas,& multum conterere tẽpus ubi non oportet,& beatus Augu. inquit ꝙ afflictio animi eſt ſꝑ eiſdem inuentis uti. Prætermiſſo igitur de toto eſſentiali quod indubitanter teneo ſecundum Ariſt.& Com. dicere tertiam entitatem realiter diſtinctam a partibus, tunc ꝓpoſitio allegata gloſſanda eſt de hoc toto, quod, nihil aliud eſt q̃ ſuæ partes ſimul iunctæ, uerũ eſt conſtitutiue,& integratiue, ex nullis.n.aliis cauſis intrinſecis componitur ſubſtãtia cõpoſita demr̃ata quam ex materia,& forma. Loquẽdo tñ de toto integrali comparato ad ſuas partes integrales, teneo tale totum ſecundum rem nihil aliud eſſe, q̃ ſuæ partes ſimul iũctæ, bipedale.n.in ſe ipſa nihil aliud eſt quã duo pedalia ſimul iuncta,& de hoc ueritatẽ habet allegata propoſitio. Aduerte tñ, ꝙ tametſi tale totũ integrale nõ dicat tertiam entitatẽ realiter diſtinctam a partibus ſimul iunctis, dicit tñ aliud ſcd̃m rõnem etiã a partibus ſimul iũctis, nam tale totum reſpectu partiũ habet reſpectum formæ ad materiã,& partes ad tale totum hñt reſpectũ materiæ ad formam, ut ſcribit Com.in.7.Meta.cõ.33.& eſt etiã ſnia Philoſophi in.2.Phy.in te cõ.31. ubi partes tales, quæ ſunt totius integralis reducit ad genus cauſæ materialis, mõ ſi totũ integrale a partibus nõ eſſet, neq; re, neq; rõne diſtinctum, non poſſet ſubire reſpectum formæ ad materiã idem.n. omnibus modis remanens idem non poteſt dici materia:& forma, ut clare patet intelligenti. Amplius hoc L

idem auctoritate Ariſt. cõfirmatur qui in.5.Met.tex. cõ.19. inqt, ſubſtãtia uniuſcuiuſq; ꝙ ſemel,& ibidẽ ſubdit, ꝙ ſex ſemel eſt, ſex nõ eſt ter duo, neq; bis tria,& Auic.in.3.tract. ſuæ Meta.cap.5.dicit, ꝙ decem non ſunt nouem,& unum aut quinq;,& quinq;. Amplius Ariſt.7.Meta.tex.cõ.ulti. inquit, ſyllaba non eſt elemẽta, nec idem eſt ba quod b,& a, nec caro ignis,& terra. quid clarius dici potuit in hoc: Loquẽdo autem de toto, quod ſpẽs, quæ componitur ex cauſis ſecundum imaginationem.ſ.ex genere,& differentia,& de toto quod eſt genus, quod ex compoſitũ ex ſpẽbus ſecundũ ponentes ꝑdicata quiditatiua eſſe multiplicata ad multiplicationẽ formarum, ut tenuit Ioan.de Gandauo talia tota ſunt diſtincta a partibus etiam ſimul iunctis. Nos aũt ponimus ꝙ talia tota ſcd̃m conceptũ ſolum diſtinguũtur a partibus, unde Phyſicè loquendo genus non eſt una natura ſicut ſpẽs, ꝑꝑ hoc.n. Ariſt.in tex.cõ.31. uoluit in genere non poſſe fieri cõparationes, quia in eo latẽt æquiuocationes, ſed ſolum in ſpẽ atoma, quia ſpecies ſpecialiſſima ſumitur ab ultima forma, q̃ ſimpliciter una eſt in rerũ natura. Genus aũt nõ ſumitur ab aliqua una forma, quæ ſit in rerum natura, ſed ſecundum rationem tñ, nõ.n. eſt aliqua forma in rerum natura per quam homo eſt animal, alia ab illa ſecundum rem per quam homo, omnes igitur homines conueniunt in forma, quæ conſtituit ſpeciem quia M

quilibet habet animã rationalem, ſed nõ eſt in homine, equo,& aſino, aliqua anima cõis, quæ cõſtituat animal qđ eſt genus in quo conueniunt præter animam hominis, eq̃ & aſini, nam ſi eſſet talis forma cõis, tunc genus eſſet una natura ſicut ſpecies,& illo poſſent fieri comparatiões, ſed in ſola conſideratione,& abſtractiõe intellectus eſt forma generis per abſtractionem a differentiis, ſic igitur genus eſt unum ſecundum logicam conſiderationem, inquantum dicit unum conceptum prædicabilem uniuoce de pluribus ſpeciebus. Nec eſt uerum apud Peripateticos quod quot ſunt prædicata quiditatiua, tot ſunt formæ realiter diſtinctæ in natura illis corrñdentes, nã ut ſcribit Com.in.7.Primæ phiæ, cõ.11. prædicabilia ſubſtãtialia ſunt illa, quæ adunantur cum ſubiecto,& adunãtur adinuicẽ,& iſta eſt opio Ariſt. contra Platonem, ſicut patet conſideranti.

Vniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum, eo quod ſunt a ſenſibus remotiſſima.

Propõ.79.

ARISTOTELIS propoſitio eſt in proœmio Meta.& communiter allegatur. Solet tñ gloſſari de ultis bus in cauſando quemadmodũ eſt Deus,& intelligẽtiæ. talia nanq; entia abſtracta cum a ſenſibus ſint remotiſſima

ſunt

Propõ .78. Difficultas intelligendi in nobis ex duobus prouenit.

A ſunt difficilima cognitu,nam ut inquit Com.3.de Anima cõ.92.Comprehenſio differẽtiarum ſenſibilium a ſenſu,eſt cauſa comprehenſionis eorum ab intellectu.Et hic ſcire de bes ꝙ difficultas,quæ cõtingit intellectui noſtro in cogni tione abſtractorum,& in cognitione entium materialium prouenit ex diuerſis cauſis,ut teſtatur Ariſt.& Cõmen.in.2. Meta.in tex.com.primi,ubi inquit:Forſan aũt & difficulta te duobus modis exiſtẽte non in rebus ,ſed in nobis eſt eius cauſa,ubi Com.in cõ.inquit,cum difficultas compre henſionis entium ſit duobus modis,redum eſt,ut difficul tas in rebus quæ ſunt in fine ueritatis.ſ.in primo principio & in principiis abſtractis a materia,ſit ex defectu.ſ.ex no bis non ex illis.Qm̃ cum abſtracta ſint intellecta ex ſe na turaliter,& nõ intellecta,quia nos facimus ea intellecta eſſe.Sed quia ſunt intellecta in ſe,ſicut ſunt formæ materia les,difficultas n.in iſtis eſt ex ſe magis,quam ex nobis. Ita ꝙ Auer.ex mente Ariſtõ.elicit duas concluſiones ꝙ diffi cultas in intellectione entium abſtractorum a nobis eſt ex nobis magis,quam ex illis.Sed difficultas rerum materia lium eſt magis ex illis,quia res materiales ſunt potentia in tellectæ,& non ſiunt actu intellectæ,niſi uirtute intellectus agentis qui eſt in nobis qui transfert res de ordine in ordi

Opio Sco. & Anto. And. in.2. Meta.q.2.

B nem,& facit de potentia intellectas actu intellecta ,ut dicit Com.in.3.de Anima,com.18.Scotus autem & Anto. An dre.in Meta.q.2.uolunt.n.contra Com.ſi difficultas intelli gendi res materiales eſſet ex parte obiecti.ex parte earũ; tunc tales ſubſtantiæ comparatæ ad quemcũꝗ intellectũ eodem modo ſe haberent.Conſequens eſt falſum,ſicut pa tet reſpectu intellectus diuini:ergo & antecedẽs.probatio conſequẽtiæ,quia da oppoſitũ ꝙ difficultas eſt ſolũ reſpe ctu intellectus noſtri.& nõ reſpectu cuiuſcunꝗ intellectus, tunc cum iſtæ ſubſtantiæ ſint eędem ad quemcunꝗ intelle ctum comparentur,ſequitur ergo ꝙ difficultas non eſt ex parte earum,ſed eſt ex parte intellectus noſtri cui compa rantur,& ideo tenent ꝙ tota difficultas in intellectione no ſtra depẽdet ex parte intellectus noſtri,unde dicunt, quod licet Ariſt.in litera innuat duos modos difficultatis cõtin gentes in intellectione,tñ dubitatiue loquutus eſt, inquit enim forſan,& ideo quaſi determinãdo dictum ſuum ſub dit non in rebus,ſed in nobis cauſa eſt.Suſtinẽdo tñ uiam

Defenſio Auer.

Auer.quæ magis conſona eſt dictis Ariſt. facile eſt ſoluere rationem eorum.Nam com.tenet ꝙ Deus & intelligen tiæ,non intelligunt ea,quæ ſunt hic ſicut nos intelligimus illa,ſcientia.n.ut inquit Auer.12.Met.cõ.51.æquiuoce dici tur de ſcientia Dei,& de ſcia noſtra,quia,ſcia Dei eſt cauſa entium,ſcientia noſtra cauſatur ab entibus,unde Auer. 3.de Anima,cõ.39 inquit:Ex his comprehendentibus,quę non ſunt admixta materiæ quod cõprehendit minus per fectum,comprehendit magis perfectum,& non ecõtrario

C & ideo dixit primo com.ſuper.2.Met.ꝙ illud exemplum Ariſto.ibi ſicut ſe habet oculus noctuæ ad lucem diei,ita ſe habet intellectus animæ noſtræ ad ea,quæ manifeſtiſſima

Opio beati Thomæ.

ſunt in natura qđ oſtẽdit difficultatem non impoſſibilita tem.Et licet beatus Tho.in illo loco dicit de mente Ariſt. ꝙ anima noſtra corpori unita impoſſibile eſt comprehẽ dat ſubſtantias ſeparatas cognoſcendo de eis quod quid eſt:ex quo inquit falſum eſſe,quod dicit Auer.hic in cõ.ꝙ Phus non demonſtrat hic eſt impoſſibile nobis intellige

Impugna.

re res abſtractas ſicut impoſſibile eſt ueſpertilioni inſpicere ſolem.Tñ ſine dubio dictum Auer.eſt de mente Ariſt. Nã 8.Meta.tex.cõ.ulti.loquens de cognitione ſubſtantiarum ſimplicium inquit ꝙ ignorantia talium non eſt æqualis cę citas,cęcitas.n.eſt,ut utrꝗ ſi intellectiuum omnino nõ ha beat aliquis.Ex quibus uerbis idem beatus Thom.elicit ab ipſa tandem ueritate coactus ibi dicens,ex quo patet ꝙ ſe cundum ſententiam Ariſt.humanus intellectus poteſt per tingere ad intelligendum ſubſtantias ſimplices,quod uide tur ſub dubio reliquiſſe in.3.de Anima.Clara autem patet apud omnes Peripateticos ꝙ quæſtio mota in .3.de Ani ma de intellectu humano an poſſit intelligere abſtractas ſubſtantias,non eſt quæſtio pertinens ad intellectũ homi nis ſeparatum exiſtentem in alio ſtatu:nam.3 de Anima te.

D cõ.20.dixit quod non reminiſcimus poſt mortem,quia in tellectus paſſiuus corrumpitur,& ſine hoc nihil intelligit anima,tum etiã quia,illa quæſtio formaliter procedit de intellectu hominis ꝓ ſtatu iſto:nam ſic inquit,in tex.36.in 3.de Anima,Vtrum autem contingit aliquod ſeparatorũ intelligere ipſum non exiſtentem ſeparatũ a magnitudine conſiderandũ poſterius,ubi beatus Doctor dicit, ꝙ poſte rius conſiderandũ eſt utrum intellectum noſtrum non exi ſtentẽ ſeparatum a corpore,poſſibile ſit intelligere aliquã ſubſtantiam ſeparatam,hæc enim queſtio,ut inquit,hic de terminari non potuit,quia nondum manifeſtum erat aliꝗ quas ſubſtantias ſeparatas eſſe,nec quæ uel quales ſunt,ui de hæc quæſtio ad Metaphyſicum pertinet,tamen non in uenitur ab Ariſ.ſoluta,& tamen pro parte teſtatur in.9.Me ta.in præallegato loco Ariſt.ibi hoc ſoluiſſe,& ideo expo ſitio Auer.ibi licet ab omnibus expoſitoribus Latinis dici ſibilis iudicetur,tamen ut uides eſt ex mente Ariſt.qui dicit ignorantiam de talibus abſtractis in nobis non eſſe qualis eſt cæcitas in oculo,quid clarius potuit dici pro Cõ. dum aſſerunt exemplum illud non dicere impoſſibilitatem, ſed difficultatem tñ:Redeamus igitur eo,unde exiuit ſermo, ꝙ uniuerſalia ſunt difficillima ad cognoſcendum de uni uerſalibus in cauſando,eo quia ſunt a ſenſibus remotiſſi ma,iſta.n.difficultas ,ꝓuenit ex parte noſtri intellectus,qui in intelligendo dependet a ſenſu,& quia ſubſtãtiæ ſepara tæ ſecundum ſe non ſunt phantaſiabiles,ſed ſolum ſuus ef E fectus qui eſt motus ſenſu apprehẽditur,ideo multum eſt cognitio de talibus difficilis in nobis,ſed non eſt iſta diffi cultas in intellectione earum depẽdens ex parte ipſarum, quia ipſæ ſunt intellectæ in actu.Quo autẽ rationes Auer. procedant in.2.Meta.uide quæ ſcripſerim in concordan tiis eius,ſi placet.Fallit autem ꝓpoſita ꝓpoſitio de uniuer ſalibus in cauſando,ſicut ſunt prima principia quorũ cau ſaliter extenditur ad omnia ſcibilia,nam talia uniuerſalia ſunt notiſſima ,& ſunt ſicut locus ianuæ in domo quẽ nul lus ignorat.2.Meta,com.1,unde demonſtrationes conſtã tes ex primis principiis reſpectu aliarum demonſtrationũ ſunt,ſicut elementa de compoſitis,ut patet.5.Meta.te.com. 4.Nota etiam ꝙ loquendo de uniuerſalibus in prædican dc,& ſi talia quo ad ſimplicem cognitionem ſui ſint nota. præcipue ubi fuerint ſenſata,ut declaraui in ſpeciali quæ F ſtione mea de primo cognito,tamẽ de talibus poſſunt for mari ꝓpõnes in ordine ad ſuas naturales ꝓprietates multũ occultæ,& laborioſæ,licet enim teſte Auicen.ens & res pri ma impreſſione quo ad ſimplicem cognitionem imprimã tur in Anima,tamen poſſunt arduæ quæſtiones formari de ipſis,ſicut patet exercitatis in ſcientia Diuina.

Propõ. 82.

Scientia quæ ſubalternatur ſpeculatiuæ,ſpeculatiua eſt.

VEra eſt propoſitio quando ſcientia ſubalternatur ſicut ſpecies generi,inde.n.eſt,quod ſcia ſubalternata non ponit in numerum,alioquin diuiſio ſcientiæ ſpeculatiuæ poſita ab Ariſ.in.6.Primæ philoſophiæ eſſet inſufficiens, ubi Ariſto.diuidit ſciam in Actiuã,Factiuã,& in Theoricã: & Theoricam,demũ diuidit in Naturalem ,Mathematicã, & Diuinam,non.n.ſubalternata ſcia differt a ſubalternãte, niſi accidentali differentia,quæ non facit aliud,ſed altera tum ſolum,ſicut Geometria,& Perſpectiua:nam linea, & linea uiſualis ſola differentia accidentali diſtinguuntur,& ſic de Muſica cum Arithmetica,quarũ altera ẽ de numero altera uero de ſono et numero.Falſa autem eſt propoſitio ubi ſubalternatio fuerit merito principiorum tñ.Nam nõ eſt dubium ꝙ omnes ſcientiæ morales,& practicæ,ſimili ter & aliæ ſcientiæ ſpeculatiuæ particulares ſubalternãtur merito principiorum ſcientiæ Diuinæ,nã ſicut ſcribit Prin ceps in prima Fen primi canõ,doct.prima in ca.de Sub iectis Medicinæ,principia ſcientiarum particularium tan quam credita recipiuntur,& in aliis ſcientiis,quæ ſecundũ ordinem ſunt ante eas,ratiocinantur,& ita ſit donec princi pia omnium ſciẽtiarum ad Philoſophiam primã,quæ Me taphyſica eſt nuncupata,eleuentur.& Auer.in primo col

G ſiget,cap.1.Artifex artis inquantum eſt artifex illius artis
non poteſt cognoſcere principia recepta in illa arte, quan
uis ſciat illa,non ſcit.n.ea niſi inquãtum eſt artifex alterius
ADDI. * artis,ideo oportet eum recipere illa principia artis ſuę ab
illo loco in quo ſunt magis nota.*{Dicit etiam Alex.in.1.
Topi.in.2.ſectione,ſuper cap.11.ꝙ ſunt aliqua problema-
ta,& propoſitiones phyſicæ,quæ circa electionem,& fugã
relationem habent.Nam utrum omnia neceſſario a fato
dependeãt,quod eſt Phyſicum,relationem habet circa ele
ctionem,& fugam.Nam ſi oporteat conſiliari de actibus
noſtris,aut non inde eſt initium.Similiter etiam nõ eſt du
* bium ſecundum Ariſt.& Cõmen.ꝙ ſcia de Anima tribuit
multis ſcientiis,quæ ſunt practicæ multa principia,}cũ ta
men ſcientia illa ſit mere ſpeculatiua,nã Auer.in.1.de Ani
ma cõ.2.inquit ꝙ iuuamentum ſcientiæ de Anima aliis ſci
tiis eſt tribus modis,& ſecũdus modus,ut aſſerit eſt ꝓ quã
to dat pluribus ſcientiis plura principia,ut ſcientię mora-
li.ſ.regendi ciuitates,& Diuinæ.Moralis.n.ſuſcipit ab hac
ſcientia ultimum finem hominis in eo quod eſt homo, &
ſcientiam ſuæ ſubſtantiæ,quæ ſit:& Diuinus ſuſcipit ab ea
ſubſtantiam ſui ſubiecti,hic.n.declarabitur.qm̃ formæ ab-
ſtractæ ſunt intelligentiæ,& alia multa de cognitione di-
ſpoſitionum conſequentium intelligentiã in eo ꝙ eſt intel
ligentia.Similiter etiam Medicina,quæ a toto genere pra-
H ctica eſt,licet ſecũdũ ſimilitudinẽ aliquid eius dicatur pra
cticum,& aliquid ſpeculatiuũ,ſubalternatur merito prin-
Opinio Concil. cipiorum ſcientiæ Naturali,quæ eſt ſpeculatiua.Et ex hoc
patet error Conciliatoris,& aliorum aſſerentium medici-
nam eſſe uere ſubalternatã ſciæ Naturali,inquit.n.in dña
3.in.3.Dicendum, ꝙ cum duplex ſit ſubalternandi mo-
dus,uidelicet ratione ſubiecti, & rõne principiorũ, utroq̃
modo medicina eſt ſubalternata ſciæ Naturali,nam ſubie-
ctum eius,quod eſt corpus humanũ ſanabile eſt ſub ſubie
cto ſcię naturalis,quod eſt ens mobile,uel corpus mobile.
Similiter etiam ſubalternatur illi merito principiorum,qa
ultimæ cõcluſiones libri Plantarũ,& libri de Animalibus
ſunt maxime,& principia credita in Medicina,nam ut ſcri
bit Phus in lib.de Senſu,& ſenſato,ubi definit Phyſicus,ibi
Impugna. incipit medicus,& iſta eſt opinio eius.Sed iſta opinio quo
ad primum dictum ſtare non põt quia certum eſt ꝙ ſubie
ctum Medicinæ formale nõ eſt corpus humanum ſanabi
le abſolute,ſed ab arte,& tale,ut ſic eſt res artis, & non eſt
pars ſubiectiua entis naturalis,ut bene patet conſideranti.
Amplius cum ſcia Naturalis ſit mere ſpeculatiua:Medici-
na autẽ ſit mere practica,ſi eſſet uere ſubalternata illi ſicut
ſpẽs generi,tunc ſequeretur ꝙ ſciẽtiæ practicę ſola accidẽ
tali dña differrẽt a ſcientiis,quæ ſimpliciter ſunt ſpeculati
I uæ contra Phm.6.Meta.tex.cõ.primi.ubi diuidit ſciam in
theoricam actiuam,& factiuam: theoricum autẽ,& practi-
cum,ut diuidunt Phiam& ſciam in cõi ſunt eſſentiales dif
ferentiæ,nam ut Auic.in principio ſuæ logicæ,& in princi
pio ſuæ Meta.ſcribit,ſciæ ſpeculatiuæ ſunt de rebus ope-
ratis a natura,& ſciæ practicæ ſunt de rebus operatis a no
bis.ſecus aũt eſt de theorico,& practico,quæ diuidunt Me
dicinam,quia tales ſunt differentiæ accidentales in Medi-
cina,unde theoricũ,& practicũ,quæ diuidunt ſciam in cõi
ęquiuoce dicunt cũ theorico,& practico ꝑ q̃ diuiditur Me
dicina,quia impoſſibile eſt eaſdem eſſe differẽtias, ꝑ quas
diuiditur ſuperius,& inferius,unde theoricum in Medici-
Theoricũ, & practicũ in medicina ſunt æquiuoca. na ordinatur ad practicum,non ſic autem eſt de theorico
& practico ꝑ quæ diuiditur ſcia in cõi,qa ſciæ ſpeculatiuę
non ſunt propter practicas,ut patet ex ꝓœmio Metaphy.
ADDI. * *{Gregorius in ſermone Diui Baſilii ita ſcribit, Medicinã
eſſe fructum Phię,& Philoponiæ.i.dilectionis laboris,nã
quantam ad Theoricam eſt fructus Phiæ,quo ad partem
practicã eſt opus laboris,quia pro maxima ſui parte pra-
* ctica Medicinæ ex experimento conſtat.}Similiter etiam
ut dictum eſt,iſta,ut diuidunt ſciẽtiã in cõi ſunt eſſentiales
dñæ habituum diſtinctorum:ſed ut diuidunt Medicinam
ſunt differentiæ accidentales,nam illa pars Medicinæ,quę
a remotis dirigit in opus dr̃ Theorica,illa aũt q̃ a ꝓpinquo
dicitur Practica,inquit.n.Scotus in.6.Meta.q̃ſtione prima

in ſolutione argumẽtorũ,& ꝓcipue ad ſcd̃m,quod omnis K
habitus cognitiuus circa obiectũ operabile ex natura rei
& obiecti,eſt directiuus in operatione,licet non eſt uſu ha
bentis,ſed aliquis habitus eſt directiuus incõplete,& quaſi
a remotiori,ſicut qui ẽ circa magis uniuerſalia aliquis ma
gis ꝑfecte & de ꝓpinquo,ſicut qui eſt circa magis particu
laria,actus.n.ſunt circa ſingularia,unde experientia magis
dirigit in operando,q̃ ars ſine experientia.1.Met.& ſic ha
bitus incomplete dirigens cõparatiue,& large poteſt dici
ſpeculatiuus,quia ex ſe non ſufficit ad dirigẽdum fine par
ticulari determinante,& applicante,& ita dicit etiã in pro
logo primi ſenten.in quęſt.de praxi,& eſt etiam ſnia beati
Thom.in q̃õibus ſuper Boethio de Trinitate,quæſt. qua
quærit,Vtrum ſit conueniens diuiſio ſciæ ſpeculatiuæ in
Naturalem,Mathematicã,& Diuinam inquit.n. in riſione
ad quintũ,ꝙ aliqua ſcia cõtinetur ſub alia dupliciter.Vno
modo,ut pars ipſius,ſicut ſcia de Plantis cõtinetur ſub na
turali,ut pars.Alio modo,qñ in ſuperiori ſcia aſſignatur ꝓ
pter quid eorum,q̃ in inferiori ſcia demõſtrantur,ut Muſi
ca Arithmeticæ.Medicinã igitur non ponunt ſub Phyſica,
ut pars,ſubiectum.n.Medicinæ nõ eſt pars ſubiecti Natura
lis phiæ ſcd̃m illã rõnem,ſcd̃m quam eſt ſubiectum Medi
cinæ,quãuis.n.corpus humanum ſanabile ſit corpus natu-
rale,non tamẽ eſt ſubiectum Medicinæ,ut eſt ſanabile a na
tura,ſed ut eſt ſanabile ꝑ artem,ſed quia in ſanatione,q̃ ſit
per artem,ars eſt miniſtra naturæ iuxta illud Gale.in.3.Te L
chni.Oium natura operatrix,Medicus uero miniſter, quia
ex aliqua naturali uirtute ſanitas perficitur auxilio artis,
ideo ꝓpter quid in operatione artis oportet accipere,ex ꝓ
prietatibus rerum naturalium,& ꝑꝑ hoc Medicina ſubal
ternatur Philoſophię naturali,ſicut Alchimia,& agricultu
ra,& aliæ huiuſmodi.Et ſic patet qualiter aliquæ ſciæ ope-
ratiuæ ſubalternari poſſunt alicui ſciæ mere ſpeculatiuę ſe
cundũ ſe,& ſcd̃m oẽs ſui partes.*{Et quod Medicina mo * ADDI.
tu genere ſit practica oñditur etiã auctoritate Cõ.in.2.Me.
cõ.3.inquit.n.ſcia opatiua,quãuis utatur rõcinatiõe,& ſpe
culetur de cauſis,nõ tñ eſt digna uocari ſcia ſpeculatiua,
quia non perſcrutatur de cauſis rerũ,& de diſtinctionibus
earum,niſi ut ſcientes eam agant,& non ut ſciant,ſicut de
ſcientiis ſpeculatiuis patet:uidetur,ꝙ ſcia q̃ conſiderat cau
ſas eſt Theorica ſecundum Medicos abutentes uocabulo
unde a fine unũquodq; denominare fas eſt.& ut dicit Cõ.
illa demonſtratio fuit inuenta ab Iacuaym medico Arabe
nullus.n.ex antiquis hoc poſuit.Et animaduerte iuxta ſen-
tẽtiã Ariſt.in li.de Senſu,& ſenſa.ꝙ ubi definit Phyſicus in
de incipit Medicus,inde cõtingit qđ quo ad poſtremã ſui
partem,quæ eſt de Animalibus,& plantis Ariſt.interponit
aliqua,quæ pertinẽt ad actum practicum,unde in libris de
Natura animalium ponit multa medicamina conferentia
uariis,& diuerſis ægritudinibus animaliũ,patet autẽ ꝙ no M
titia illa,q̃ docet modũ & qualitatem operãdi practica eſt,
ſicut inquit Princeps in principio primi canoñ.nã in.9.lib.
agit de ægritudinibus ſuum eorumque remediis,& in ca.
22.agit de ægritudinibus canum,& cap.24.agit de morbis
equorum,& remediis eorum,& in cap.26.agit de morbis
elephantium,& eorum remediis, unde ſicut contingit in
naturis temporum ꝙ finis unius ſapit naturam principiũ
alterius & econtra, ſicut principium ueris ſapit naturam
hyemis,ſic finis Naturalis ſciẽtię ſapit,& oñdit aliũ modũ
conſiderandi Medicinæ,unde Ariſt.iſtas duas ſcientias ſo
rores appellabat,& alteram deſcribebat per alteram,dice-
bat.n.Medicinam eſſe corporis Philoſophiã,& phiã dice
bat eſſe animi Medicinã,nam ut inquit diuinus Boe.in.4.
de conſolatione philoſophica.Animorum ſalus quid eſt
niſi uirtus,& ægritudo quid niſi uitium?& aduerte quod
quanto anima præſtantior eſt corpore,tanto Philoſophia
quæ inſtituit animum præſtantior eſt Medicina,quæ inſti-
tuit corpus,ut dicit Ariſt.in.1.Ethicorum,cap.17.

Regula eſt,quod à cauſis quarum natura eſt eadem,& non differunt niſi ſecundum magis,& minus,non prouenit,niſi una natura differens ſecundum magis,& minus.

Auerrois

A Auerrois eſt propoſitio in ꝓpria forma in.3. de Cœlo & mun.in cõ.72.ubi etiam ſubdit, & cauſæ diuerſæ in quantitate habent cauſata diuerſa in quantitate. Vera autem eſt propoſitio,ubi illæ cauſæ differentes ſecundũ magis & minus fuerint cauſæ adæquatæ illorum effectuum,fallit aũt ubi non ſunt ſic adæquatæ. Nam uidemus proportiones elementorum in mixtis inuentas differre ſecundum magis & minus,attamẽ uidemus maximã diuerſitatem in formis mixtorum,quæ non cauſantur adæquatæ ex illis proportionibus elementorum,ſicut credit Ale. ut recitat Auer.3.de Anima,cõ.5.intm̃ ꝙ etiam anima, & intellectus materialis illo modo cauſantur,cõtra quẽ Aue. ibidem inquit,Et magis inopinabile de opinione Alex.eſt hoc ꝙ dixit quod primæ præparatiões ad intellecta, & ad alias poſtremas perfectiones de anima ſunt res perfectę a complexione,non uirtutes factæ a motore extrinſeco, ut eſt famoſum ex opinione Ariſ.& omnium Peripateticorũ (Nota.) iſta.n.opinio in uirtutibus animæ cõprehenſiuis ſi eſt ſecũdum quod nos intelleximus eſt falſa,a ſubſtãtia.n.elementorũ nõ põt fieri uirtus diſtinguens cõprehẽſiua,&c. unde etiam elementa ſcd̃m doctrinam Ariſt.reſpectu mixti non cõcurrunt niſi,ut cauſa materialis,ſed cauſa efficiens eſt calor cœleſtis,ut patet.12.Meta.cõ.18. Solet etiam ꝓpoſita ꝓpoſitio ſub aliis uerbis allegari,uidelicet magis & min⁹ non diuerſificant ſpeciem,& tunc etiam eſt alia limitatio nam magis & minus quãq; inſequuntur formam,& quãdoque inſequuntur materiam ſeu materiales diſpoſitiões, & B uerũ eſt,quod dñiæ rerũ ſcd̃m magis,& minus inſequentia materiã non faciũt differre ſpecies,tales.n.ſunt indiuiduales dñię per quas diſtinguũtur ea,quæ ſub eadem ſpecie cõtinẽtur Sed loquendo de magis & minus,quę inſequitur formam,& principia eſſentialia,tales bene faciũt diuerſitatem ſpecificam,& inferunt illam,nam ſpẽs entium ſunt inæquales,quia ſunt ſicut numeri. Colligitur autẽ limitatio iſta ex intentione Philoſophi in.10.Met.tex.cõ.24 ubi habet ꝙ contrarietas ſumpta penes formam facit dñiam ſpecificã,non aũt contrarietas ſumpta penes materiam.

Propõ. 79.

Simile non patitur à ſimili.

Propoſitio eſt Ariſt.in primo de Generatione & corrupt. in tex.cõ.48.cuius ꝓbatio ibidẽ adducitur, inquit,n.ſi ſimile ſecũdum quod ſimile actiuum,ipſum ſeipſum mouebit omne. (Gloſſa Auicen.) Gloſſatur aũt ab Auic.iſta ꝓpoſitio in ſecunda Fen primi doctrina.3.in cap.3.de ſignis cõplexionum de ſimili,cuius qualitas,& quãtitas illius quod eſt ei ſimile eſt una ſpecie,& natura,nã quod eſt calidius alio nõ eſt ſimile ei quod minus calidũ exiſtit :immo duo calida quorum unũ eſt calidius altero diuerſificantur,& illud quidem quod eſt minus calidum cõparatione eius ꝙ eſt calidius frigidum exiſtit. Intelligitur igitur propoſitio de ſimilibus in forma,& gradu formæ,& etiam ſcd̃m potẽtiã: C nam actio inſequitur multitudinẽ formę,& multitudo formæ inſequitur multitudinem materiæ,ex augmẽto. n.ſubſtantiæ in quantitate prouenit augmentum uirtutis in robore,ſicut declaratũ eſt ex principiis naturalibus, ut inquit Auic.in.6.naturalium,ſectione.4.cap.5.

Propõ. 80.

Dialecticus diffinit per formam,Phyſicus autem per materiam.

Propoſitio iſta eſt Philoſophi in primo de Anima, in tex.com.16: Aduerte ꝙ diffinitiones quæ dant quiditatem debent habere tria propria,ut ſcribit Cõmen.4. Phyſi. cõ.31. (Diffõnes quiditatiuæ tria debẽt habere.) Quorum primum eſt,ut ex illis diſſoluantur qõnes contingentes in re. Secundum uero eſt, ut per illas appareat cauſa inhærẽtiæ accidentium eſſentialium exiſtentiũ in re,quia diffõnes completæ innatæ ſunt reddere. cauſas omnium accidentium exiſtentium in re:ſed non conuertitur quod omne ex quo apparet cauſa accidentium exiſtentium in re ſit diffinitio. Tertium uero eſt, ut ex diffinitione appareat difficultas. Vbi aduerte ꝙ de ꝓprietate diffinitionis cõpletæ eſt,ut appareat ſolutio oium difficultatũ cõtingentium in re ex ignorantia diffinitionis,& ꝙ omnia accidentia ꝓpria q̃ conuertuntur cum diffinito demõſtrentur D per illam,nam ut ſcribit Ariſt.1.de Anima,tex.cõ.11. Diffinitiones ſecundum quas non contingit accidentia cognoſcere,ſed neq; de ipſis facile imaginari,manifeſtum ꝙ dialecticę dictæ ſunt,& uanæ oẽs. Vnde aiaduerte ꝙ cum Dialecticus ſit artifex cõis,non.n.ꝓcedit ex propriis ſicut demonſtrator,ideo a Phis omnes diffõnes quæ dãtur ꝑ cauſas remotas,& cões dñr dialecticæ,quia non poſſunt eſſe medium ad demonſtrandũ accidẽtia eſſentialia de diffinito,nam demõſtratio eſt ex propriis. Et eadem ratione oẽs illæ ratiões in Philoſophia naturali,uel in ſcia Diuina ſeu aliis factæ per principia remota,& uniuerſalia non appropriata ei quod demonſtratur eſſe,dñr logicæ rationes. Extat ad hoc ſingularis auctoritas Ariſt.in.2.de Generatione aialium,cap.ult.inquit.n. Sed fortaſſe ueriſimilior his demonſtratio illa logica uidetur,logicam appello,quia quo uſior eo remotior a ꝓpriis principiis eſt.& Auer.1.Cœli, cõ.70.inquit hæc eſt alia demõ a prædictis,& eſt logica.ſ. qa eſt ex ueris propõnibus,ſed non propriis,ſed generalibus. Eandẽ ſñiam habet etiã in .8.Phy.cõ.70.& 12.Met.cõ. 4.dicit ꝙ Platoni contingit dici uniuerſalia eſſe cauſas ſingularium ꝓpter logice inquirere,& ſubdit,quod quid erat ſemper in diſputatione,& ideo contingit ei dicere extranea,& remota a ueritate. Ex qua auctoritate male intellecta & expoſita inferũt aliqui quod in diſputatione poſſunt E dici extranea,& remota,quod falſum eſt,præſertim in diſ. doctrinali,qualis eſt illa qua utũtur Philoſophi in perſcrutatione ueritatis,nam ut elicitur in.2. Primæ phiæ,tex. cõ. 15. Natura philoſophi eſt quęrere maximam perſcrutationem ob ſtudium ueritatis,unde.4. Meta.te.cõ.18. (Nota pulchram ſimilitudinem.) In rebus in quibus homo habet opinionem,& exiſtimationem debet inquirere certitudinem ſicut infirmus ſanitatem, unde ſi fas eſt diſpoſitiones corporis diſpõnibus intellẽs cõparare,debes ſcire,ꝙ quẽadmodum medici in corpore humano ponunt tres diſpõnes,ſanitatem,ægritudinem, & neutralitatẽ:ſic ſcia certa apud intellectũ eſt ſicut ſanitas in corpore,quia eſt eius perfectio. Oẽs.n.hoies natura ſcire deſiderant,ignorãtia aũt diſpõnis eſt ſicut ægritudo in corpore,opinio aũt quia intellectus cognoſcit aliquid cũ formidine eſt ueluti neutralitas in corpore,& ideo dictũ Cõ.aſr intelligitur,quod qa Plato ſemper eſt in Diſpu. ideſt ſemper in ſuis dialogis ꝑ dialecticas rationes ꝓcedit,q̃ ſunt ꝑ cauſas uniuerſales,& remotas,ideo contingit quod nõ dicit conuenientia,quia conabatur ex cauſis intelligibilium ſeu entium mathematicorum reddere,cauſas ſenſibilium: unde Ariſt.in.1.de Generatione te.cõ.7.contra Platonem & ſequaces,inquit. Cauſa aũt quare non potuerunt cõfeſſa uidere inexperientia fuit,ideoq; quicunq; magis inſudauerunt naturalibus,magis poſſunt ſuponere talia principia: quibus multa poſſunt complicare,quia aũt ex multis ſer- F monibus indocti exiſtentium entis intuentes, & ad pauca reſpicientes facile enunciant. Sed dices quare Dialecticus. dicitur diffinire per formam, Phyſicus autem per materiam. (Pulchra & ardua difficultas.) Ad hoc uidetur rñdere Themiſt.1.de Anima,cap.9. in expõne tex.cõ.16.inquit.n.cũ ſint tria diffõnum genera, (Opinio Themiſt.) Quædã ꝑ ſolam formam hoc modo,domus eſt cuſtodia & defenſio a uentis,imbribus,caloribus,& frigore. Alius modus eſt ꝑ ſolã materiã,domus eſt ligna,lateres,intrita. Tertius aũt qui utrunq; cõplectitur.ſ.materiam & formã, ſic uidelicet domus eſt munitio ab his,quæ de foris ingruãt ex tali,& tali materia. De his tribus quod genus phyſico conuenit. Vtrũ id in quo ſolius formæ ſit mẽtio prætermiſſa,& neglecta materia,an id in quo ſolius materiæ admonitio ſit forma ſuperpoſita,an id in potius in quo ſtatim forma,& materia declaratur,& ſoluẽdo dicit ꝙ ſi poſtremum hoc genus Philoſopho naturali congruit cui ſectæ reliqua duo uendicari,aut tribui debẽt certe diffinitio in qua ſola uis formæ affertur,quæ ſeorſum conſiſtere cõfirmationẽ,q̃ & ſoliditatem habere non poteſt. Dialecticis aſciſcitur,unde plerũq; illa facilis inaniſq; habetur:ea uero quæ materiam tm̃,& affectiones eius,quæ abiungi nõ põt ſectatur,nullius quidẽ fuerit niſi eius,qui naturã exploret,

(*ADDI. Aduerte hic quod diffinitio completa ex materia, et forma differt a demõſtratione ſolo ſitu ſecundũ Philoſo. 1. Poſt. qa in diffinitione tali materia,&c. quia ſecũdũ Philoſophũ materia eſt ꝓpter formam,& nõ econtra ſed in demõ)

Demonſtratio diſfinitio formalis præordinatur materiali, quia eſt mediū, et demōſtratio eſt ꝑcauſam in eſſendo, & ī inferēdo, forma aūt eſt cauſa materiæ, et non ecōtra 2. Phyſi. 91. & com. 87. Vel dic, qa primus locus in diffinitione debetur principio materiali, unde genus, qđ eſt ꝓportionale materiæ debet in diffōne ꝑmitti differentiis.

*ADDI. Cōfirmatur 12. Meta. c. 37 potentia intelligitur per aliud, actus, uero per ſe.

G quippe qui circa omnia uerſetue, quæ materiā, & eius opera, atq; affectiones appellent, ſed ceſſans & manca niſi formæ meminerit, ac formam quidem ſemper in diffinitione collocare debemus, quę locum principem teneat, ita tamē ut à materia, non recedamus, etiam ſi forma eatione poſſit abiungi, etenim formæ naturali materia ſemꝑ opus uſuſq; eſt. Sed niſi aliud dicatur, ſolutio iſta Themiſtii uidetur māca & inſufficiens, nam ſi ea ratione diffinitio data per ſolā formam dialectica eſt, quia forma ſeorſum ſoliditatem habere a materia non poteſt, neq; ſeorſum cōſiſtere ualet: pariformiter ſequi uidetur, ꝙ diffinitio quæ datur per ſolam materiam dialectica erit, quia materia ſeorſum conſiſtere, & ſoliditatē habere ꝑter formā nō ualet, ſicut ſcribit Com. in. 2. Phy. in cō. 12. immo ſi bene conſiderare uolueris, magis hoc eſt de materia ſecundum ſententiam Peripateticorum, nam. 2. Phy. auſcul. tex. cō. 91. Materia eſt propter formā, non aūt forma ꝑꝑ materiam. Confirmatur, nam Auer. in. 7. Primæ philoſophiæ in cō. 8. in Calce cō. ſcribit, & cū induxit ratiocinationes ex quibus apparet ꝙ materia eſt magis ſubſtantia dixit, ſed hoc eſt impoſſibile, ut materia ſola ſit ſubſtantia, cum opinatur ꝙ intētiones ſeparabiles in intellectu. ſ. quæ non intelliguntur in reſpectu aliorū ſicut eſt materia, ſed quæ intelligūtur per ſe ſunt magis ſubſtantiæ, & ideo exiſtimatue ꝙ forma ſit etiam ſubſtantia cū ſit quiditas, quam ſignificat diffinitio, ubi expreſſe colligi-
H tur qđ eſt magis abſolutus intellectus formæ, quā intellectus materiæ. Et confirmatue, quia idem eſt iudiciū de materia, & foema, ſicut de potentia & actu, quia. 12. Meta. cō. 26. potētia reducitue ad materiam, & actus ad formā, modo. 9. Meta. tex. cō. 13. potentia per ſe eefertur ad actū, actus aūt non refertur ad potentiam, niſi quia potentia refertur ad actum, quia ſunt relatiua oppoſita de. 3. modo relatiuorum per modum menſuræ, & mēſurati.

Euaſio.

Nec ualet ſolutio illa Themiſtii, quod ideo ea, q̄ per ſolam materiam eſt diffinitio naturalis eſſe dicatur, qa omnia, quæ a Naturali cōſiderantur materiam habēt.

Impugna.

Nam rectius dixiſſet plura ex his, quæ a naturali conſiderantur materiam habēt proptee intellectum, unde ſic loquitur Ariſt. in. 6. Primæ phiæ, in te. cō. primi. Phyſica theoria quædam eſt, ſed theoria circa tale ens, quod eſt poſſibile moueri, & circa ſubſtātiā q̄ ſcđm rationem, ut ſecūdum magis non ſeparabilem ſolum, ubi Auer. in com. inquit ponderando ly ſecundū magis, & dixit in maiori parte proptet intellm. &. 2. Phy. cō. 22. inquit Com. ex fundamentis, quæ ponit naturalis eſt quod plures formæ naturales ſunt in materia, & hoc manifeſtum eſt ꝑ ſe, de forma autem in qua hoc non eſt manifeſtum per ſe iſta ſcia conſiderat, utrum ſit in materia, uel non, & in hoc non eſt dubiū niſi de anima tm̄. Pręterea, Eſto ꝙ illud uerū eſſet, tunc adhuc eſt difficultas, nā. 2. Phy. tex. cō. 12. Forma
I eſt magis natura, q̄ materia, & Cō. 5. Met. cō. 5. ſcribit ꝙ natura primo dicitur de ſubſtātia, quæ eſt principium motus in rebus naturalibus eſſentialiter, & primo, & ꝙ materia non dicitur natura, niſi quia recipit iſtam materiam, unde diffinitio naturæ dicitur analogicè, quia prius uerificatur de forma, q̄ de materia, &. 1. Cœli, cō. 5. idem habetur. Scia igitur naturalis prius eſt de natura q̄ eſt forma, q̄ de natura quæ eſt materia, nam ut ſcribit Com. 2. Phy. com. 26. licet ſcientia naturalis utrunq; cōſideret, & formam, & materiā tamen de forma Naturalis conſiderat per ſe, & de materia propter formam, & tunc uidetur, ꝙ potius diffinitio data per ſolam formam ſit naturalis, quam quæ datur per ſolā materiam, & ſunt difficultates ſicut uides, a quibus non niſi ſolers ingenium poteſt euadere.

Opinio Alberti Magni.

Albertus autē cognomēto Magnus. 1. de Anima tract. 1. cap. 7. fecit longam digreſſionem de hoc dubitando qūo Dialecticus diffinit per formam, cum forma ſi pars rei, & nō totius, neq; uidetur poſſe de toto prædicari. Ad qđ multis interpoſitis, inquit, ꝙ forma rei dupliciter poteſt conſiderari, ſicut dicit Auicen. Vno. n. modo conſideratur, ut eſt actus rei, & pars eſſe eius & hoc modo non prædicatue de re. Alio modo, ut eſt intentio eei dupliciter a re, & ſic prædicatur, quia eſt intētio totius, & nō partis, totū. n. ſignificatur ſub qualibet forma quæ eſt in ipſo, ſiue ſit generis, ſiue differentiæ, ſiue proprii, K
ſiue accidentis, & ſecundum quod ſignificatur, ſtans ſub aliqua illarū formarū, ſic abſtrahitur ab ipſo uniuerſale, & ē illud uniuerſale intentione totius, & ideo prædicatur de toto, & has intentiones totius cōſiderat logicus, & cætera, q̄ uide ab ipſo.

Impugna.

Sed nec iſtud dictum Albetit ſatiſfacit, quia non eſt quęſtio an forma poſſit ꝑdicari ꝑ modū partis, aut per modū totius, ſed quæſtio quærit ꝑꝑ quid diffōnes illę ex quibus non contingit accidentia eſſentialia demſtare dicuntur dialecticæ, & dr̄ datæ eſſe per formam.

Opinio propria.

Et ꝓpter hoc relictis aliorū opinionibus in hoc dicēdū puto, quod cum, forma ſit ſubiectū uniuerſalitatis, & iſte eſt intellectus cuiuslibet formæ, ut ſcribit Cō. 1. Cœli, cō. 92. & ideo dicitur in diffōne uniuerſalis qđ eſt aptū natū dici de pluribus, & in li. Deſtru. deſtru. in diſpu. 1. in ſolu. 7. dubii Cā pluralitatis ſeu numeralitatis eſt materia apud Ph̄os, & cauſa conuenientiæ in multitudine numerali eſt forma, ſecundū qđ poſſunt eeperiri res plures in numero in una forma, ideo dicimus nos ꝙ tales diffōnes datæ per cōia dr̄ eſſe datę ꝑ formam, quia cauſa cōitatis, cōuenientię, eſt a forma, & ꝑꝑ hanc cām oēs eationes ex cōibus ꝓcedētes dr̄ dialecticæ ut ſupra dictū fuit, quia Dialecticus ꝓcedit ex cōibus ex quibus nō aggeneratur ſcia, ſed opinio: Phyſicus aūt approriate dicitur diffinire per materiam, pro quanto uidelicet nō diffinit per cōia ſicut dialecticus, nō quia in diffōne naturali apparet materia ſine forma, quia ut inquit Auerro. 1. de Anima. cō. 16. qui in diffinitionibus rerū ponit materiā, & omitiit formam diminute accipit, ſimiliter etiā, ut ſcri. Cō. 2. Phy. c. 70. Naturalē oportet dare rñſionē ꝑ oēs quatuoe cauſas, qm̄ in ſcia naturali apparet materia, & in quo ē materia, ſunt oēs cauſæ, & oēs cauſæ rerū a naturali ꝯſiderantue ſcđm qđ hn̄t attributionem ad materiā, & ut habēt eſſe in materia, nā conſiderat mouentem cām ſcđm quod mouet materiam, & formam ſecundū eſſe quod habet in materia, & finem ſecundū quod eſt terminus motus quo mouetur materia, & materiam ipſam ſecundum quod eſt ſubiecta formæ, ſecundum eſſe quod habet forma in materia, ſic igitur intellxiſti qūo dialecticus diffinit per formam, & phyſicus per materiam, quod Ioannes de Gandauo, & alii adhuc intelligere reſolute non potuerunt.

L

ADDI. Et com. 8. Met. c. 38. in calce. Naturalis nō debet perſcrutari de ſubſtātia, q̄ eſt materia, quia materia entibus, ſed ſubſtantia, quæ eſt forma, & materia.

*ADDI.

*{Sed eſt dubiū quia. 1. de Anima, te. cō. 18. ira, & furor nō poſſunt eſſe ſine materia ſenſibili, ſicut linea & planum, & tunc quæro qūo igił dialecticus diffinit irā ſine mateeia ſenſibili, niſi eſſet, quod Ariſt. uult dicere ꝙ oēs paſſiones, q̄ inſequuntur corpus tranſmutabile in eo ꝙ trāſmutabile appropriātur Naturali, ſed q̄ inſequuntur corpus in eo ꝙ corpus, & magnitudo appropriantur Mathematico, ut dic. Cō. 1. de Aīa. cō. 17. licet igitur Naturalis qui eſt artifex ſpālis nō poſſit irā M
& furorē diffinire ſine materia, poteſt tamē Dialecticus q eſt artifex cōis, nec hoc inconuenit, quia alius eſt modus ſpecialis artificis, & alius communis.}

*Propõ. 82.

Mathematicus non abſtrabit à materia intelligibili.

Opinio Aegidii Rom. *ADDI.

ELicitur Propō iſta ex. 7. Primæ philoſophiæ tex. com. 35. Aegidius Rom. in. 2. Phyſi. ſuper expōne tex. cō. 18. & in. 1. de Generatione & corrup. ad principium tenet materiam intelligibilem eſſe ſubſtantiam. uult. n. ꝙ materia quanta ſit ſubiectum ſcientiarū mathematicalium, nam ut inquit, prius natura poteſt intelligi ſine poſteriori, & non econtra, & quia quantitas eſt natura prior qualitatibus ſenſibilibus, ido Mathematicus poteſt abſtrahere a qualitatibus ſenſibilibus, quantitas autem eſt natura poſterior materia, ideo nō poteſt abſtrahi a materia, ſicut qualitates ſenſibiles ſunt poſteriores quantitate, ideo naturalis non pōt abſtrahere a ſubſtantia. Scotus etiam qui in. 6. Meta. qōne prima tenuit ſubſtātiam corpoream eſſe ſubiectū ſciētiarū mathematicaliū, & Aui. & uniuerſaliter oēs ponētes cū eo formā corporeitatis de Prædicamēto ſubſtātiæ coæternā primæ materiæ, habent conſequēter dicere materiā intelligibilem a qua Mathematicus non abſtrahit eſſe ſubſtantiam. *{Contra iſtam pōnem uidetur eſſe auctoritas Ariſt. in. 3. Meta. tex. cō. 4. ubi habetur, ꝙ tot ſunt partes Philoſo- ADDI.*

phiæ

* A phiæ,quod ſunt ſubſtantiæ.} Ad hoc ſoluitur ꝙ ut inquit
Cōmen.loquitur de partibus Primæ phiæ,quia una eſt de
ſubſtantiis abſtractis,alia de ſenſibilibus.Sed iſta opinio ſta
re non poteſt in principiis Ariſt.& Peripateticorum ,nam
Ariſto.12.Meta.tex.cō.44.expreſſe teſtatur,ꝙ Mathemati-
carum ſcientiarum nulla de ſubſtantia theoriam facit exce
pta Aſtrologia,hæc enim ſicut inquit,de ſubſtātia ſenſibili
quidem,ſempiterna autem theoriā facit,aliæ uero de nul-
la ſubſtātia,puta quæ circa numeros,& Geometria,ubi cla
riſſime apparet de nulla ſubſtātia alias Mathematicas ſciē
tias conſiderare,& Auer.in cōmen.inquit,iſta autem ars.ſ.
Aſtrologia eſt propria huic intētioni inter alias Mathema-
ticas,quia conſiderat de ſubſtātiis æternis ſenſibilibus,aliæ
autem ſcientiæ Mathematicæ conſiderant de accidētibus,
The.ſnia. ut Arithmetica,& Geometria.Et lucidiſſimus Themiſtius
in.1.de Anima,cap.9 in expoſitione tex.16.inquit,At Ma-
thematicis lineam circa materiam diffinire cōceditur,quia
res quæ apud illos tractantur a nexibus materiæ liberiora
exultioraꝗ; ſunt quā forma naturalis atꝗ; hoc diſtinctius
capiatur paulo altius ordo petēdꝰ eſt. Naturalis corporis
opera alia naturalia ſunt,alia extrinſecus ueniūt. Natura
lia ſunt,ut calor,frigus,ſiccitas,humor,nutritio,auctio,mi-
B nutio.Extrinſecus ueniunt,quæ artificio aliquo comparā
tur.Artificium aliud materiam exornat,aliud defectum ,&
inualentiam corrigit.Materiam exornant excuſſores ſigni
fici,poſtremoꝗ; ſellularii .Inualentiam corrigit Medicina
agricultura.Eſt & genus tertium,ſiue id affectionem uoca
re,ſiue accidens malis,quod quanquā non poteſt a corpo
re naturali euidenter ſeiungi,ineſt tamen in corpore,ut na
turale non eſt quo numero ſunt illa rectum inflexum triā
gulum concauū deuexum.Demum in omnibus,quæ ſibi
Mathematici contemplantur naturales affectiōes a cōſpe-
ctione ſua reiiciunt:ſolas meraſꝗ; magnitudines ,& nuda
atque inania ſpacia æſtimant finiendis his,neꝗ; materiam
neꝗ; naturalem qualitatem adiungunt,quid expreſſius di
cere potuit:Amplius autem Ariſt.in.11.Primæ phiæ,ca.2.
inquit,Quemadmodū autem Mathematicus circa ea,quę
ex ablatione theoriam facit circūtollens enim omnia ſen
ſibilia ſpeculatur,puta leuitatem,& grauitatem,& duritiē,
& cōtrarium,adhuc autem caliditatem,& frigiditatem, &
alias ſenſibiles contrarietates, ſolū autē derelinquit quan-
tum,& continuum.Et in.2.de Generatio & corru.tex.cō.7.
declarat hoc,& Alex.in.4.Meteo.inquit,ꝙ corpus ſenſibi-
le ſpecificatur,et diſtinguitur a corpore Mathematico ſolū
per ſenſibiles contrarietates qualitatum,& in.4.Meta.text.
cō.1.dicitur,ꝙ ſola ſcientia Diuina conſiderat ens inquan
tum ens,aliæ autem abſcindētes quandā partem entis cir
C ca hanc accidentia ſpeculantur,ubi Com . inquit in com.
ꝙ Geometria uerſatur circa magnitudines,& Arithmetica
ADDI.* circa numeros.*{Com.etiam.3.Phy.com.71.dicit,ꝙ Ma-
thematicus non conſiderat de mēſura,ut eſt terminus cor
poris naturalis,ſed ut eſt nō in corpore omnino.Amplius
periret differentia poſita per Auer.5.Phyſi.cō.22.30.&.39.
inter contractum Naturalem,& cōtractum Mathematicū,
quia contractu Mathematico duo ultima ſiunt unum ,nō
autem in Naturali,ſed remanent duo demōſtrata in actu.}
* Et ideo dicamus materiam intelligibilem eſſe ipſum cōti-
Opinio propria nuum in Geometria,ut abſtrahit ab omnibus qualitatibus
ſenſibilibus:& numerū etiam,ut taliter abſtrahit ab omni-
bus qualitatibus ſenſibilibus eſſe ſubiecto in Arithmetica.
Et ad rationem Aegidii Ro.dicendum ꝙ nō eſt illa ratio
quā aſſignat,quare Naturalis nō abſtrahit a quātitate,quia
uidelicet qualitates ſenſibiles ſunt poſteriores quātitate,&
poſterius nō poteſt abſtrahi a ſuo priori,quia ut in ꝓprio
Theoremate de hoc dictū fuit locū non habet niſi quando
prius eſt de quiditate poſterioris.Sed uera ratio illius quæ
ſiti eſt iſta,nam per Phm in.7.Meta.tex.cō.2.ſcientiæ Natu
rales ſe habent per additionē ad ſcientias Mathematicas,
ea enim quæ cōſiderantur in naturali Phia ſunt ſicut ſimū
& ea quę cōſiderātur in Mathematicis ſe habēt ut cōcauū.
Materia igitur intelligibilis apud Ariſto.& antiquiores Pe
ripateticos eſt quantū præciſe ſumptum:& materia ſenſibi
lis ſunt qualitates ſenſibiles in naturali corpore inuētę.Et D
ſcias ꝙ ꝓpoſitio famoſa,quæ dicit,ꝙ Naturalis diffinit ꝑ Quomodo naturalis nō abſtrahit a materia ſenſibili & motu.
materiam ſenſibilem,& quod non abſtrahit a materia ſen
ſibili:non intelligitur ꝙ in diffinitionibus naturalibus po-
nantur ſenſibiles qualitates,quia hoc locum nō habet niſi
quando differentiæ ſubſtātiales rerum ſunt occultæ,& tūc
circūlocutiue poni poſſunt,ut teſtatur Auerr.8.Meta.cō.5.
ſed illud ſic intelligitur ꝙ in diffinitiōibus naturalibus po
nitur principium a quo emanāt huiuſmodi qualitates ſen
ſibiles,non enim Naturalis abſtrahit a principio tranſmu
tationis,& motus quod eſt ipſa natura,& ſic etiam intelli-
gitur dictum cōmune,ꝙ Naturalis non abſtrahit a motu,
ideſt nō abſtrahit ab illo,quod eſt principium motus,quia
natura eſt motus principium,& ſic conſequenter intelligis
quomodo Mathematicus abſtrahit a motu,nō enim hoc
itelligas ꝙ nullo modo de motu ſe intromittat,nā multa
poſſunt de motu conſiderari in ſcientiis Mathematicis ſe-
cūdum formalem modum,& abſtractionē Mathematicā,
quæ tamen non ſunt uera ſecundū Naturalem conſidera-
tionem,nam motibus circularibus Mathematicis imagina
tur ineſſe poſſe cōtrarietatem,ſicut dicit Cōmen.in.1.Cœ-
li,& mun.cō.32.quod negat Naturalis.Similiter motus cir
cularis naturaliter non eſt comparabilis recto.7.Phyſi.ſed
ſecundū Mathematicā conſiderationē poſſunt comparari E
ut alias declaraui.*{Amplius Cōmen.1.Phy.cō.ult. dicit, *ADDI.
qđ formæ aliæ ſunt in materiis,aliæ uero non in materiis
& ſtatim infert,& ideo conſideratio de formis eſt duarum
ſciētiarū,Naturalis enim eſt de his quæ ſunt in materiis,&
ſcientia Diuina eſt de abſtractis a materia,patet autē quod
loquitur de formis ſubſtātialibus & ſi Mathematicæ pure
conſiderarent,tunc ſermo eius eſſet uanus. Certū eſt enim
quod de motu imaginario cōſiderat Mathematicus, quia
dicit quod pūctus fluēs cauſat lineam,& linea ſuperficiē,
& illa corpus,& quod corpus ſphæricū motū in plāo con
tingit ipſum in puncto.Amplius quadratū adito gnomo-
ne creuit,& illud crementū eſt motus Mathematicus ſine
alteratione,quia augmētum naturale non poteſt ſine ꝓpria
alteratione conſiſtere.Adde quod Alex.dicit in principio
libri Priorū,quod modus conſiderandi Mathematicus ē
neceſſarius Naturali in pleriſꝗ; locis.Cōfirmatur ex aucto
ritate Phi,in.2.Phy.tex.cō.19.ubi dicit ponendo differētiā
inter Mathematica,& Naturalia ,quia Mathematica ſunt
magis abſtracta,inquit:Patet aūt hoc ex rationibus ipſorū.
impar quidem enim,& par,& rectū,& curuum,adhuc autē
& linea,& figura ſine motu.Caro aūt,& os , & homo non
adhuc.ubi Cōmen.declarans,qūo entia mathematica ab-
ſtrahunt a motu,inquit,in com.qm̄ cum diffiniuerimus pa
rem,& imparem,& uniuerſaliter numerū,& accidentia nu F
meri,& ſimiliter magnitudines,& accidentia earum nō ap
parebit materia in diffinitiōe earum,quæ eſt cauſa trāſmu
tationis,cū autem diffiniuerimus carnem,& os,& alia na-
turalia ſtatim apparebit materia in diffinitione eorū,idem
7.Meta.37.&.39.Et nota quod modus abſtrahendi mathe
maticus in aliquibus deſeruit naturali,ſicut dum naturalis
ratione abſtrahit formam a materia.2.Phy.tex.cō.11.& ſi-
cut inquit Alex.in principio libri Priorū eſt de accidētibus
reſpectu ſubiectorum,& ex hoc nota unū pulchrum quod
cum prouenit quod multæ propoſitiones ſecūdum iſtum
modum abſtrahendi in quo naturalis imitatur mathema-
ticum uerificantur in naturali Philoſophia,ut illa.6.Phy.
15.Motus inquantum motus eſt diuiſibilis in infinitum,&
multæ cōſimiles.Secundo nota quod naturalis ſcientia,cū
hoc diſtinguitur a mathematicis , quia diffinitiōes com-
plete naturales dantur per materiam ſenſibilem,licet non
mathematicæ.6.Met.te.com.2.}Intelligitur ergo famoſa *
ꝓpoſitio iſto modo quod Mathematicus abſtrahit a mo
tu,quia abſtrahit a Natura,quæ eſt principium motus , ꝗa
non conſiderat,neꝗ; Naturā quæ eſt principiū actiuū mo
tus,quod eſt forma,neꝗ; materiam,quæ eſt primū paſſiuū,
quia puræ ſciētiæ mathematicæ de nulla ſubſtātia theoriā
faciūt,ut dicit Ariſ.ubi ſupra,& cōſidera bene iſta, ꝗa mul-
tos uidi criſtato capite in Phia ſe iactantes iſta ignorare.

G Propõ.82. *Intelligentia, & orbis conſtituunt uerius unum, quàm ſit compoſitum ex materia, & forma.*

FAMOSA eſt propoſitio, & cõiter allegatur ex com.
3. ſecundi de Cœlo & mũ. nihilominus iſta ꝓpoſitio
formaliter nõ eſt in illo com. nam litera habet ibi, et ideo
forma, & formatum in eo eſt unũ numero, ſed ſecundum
diſpõnem magis diminutã quã ſit adunatio recipientis, &
recepti in forma abſtracta, ita cõiter inuenitur litera, unde
ſi iaceret litera negatiuẽ, ut diceret in forma non abſtracta
poſſet propõ extrahi, ſed cõiter inuenitur litera iacere affir
matiuẽ, & tũc dico iuxta ſnlam Cõ. in. 3. de Anima, cõ. 5.
in ſolõ. 4. q. & clarius ibidẽ in cõ. 14. in intelligentiis eſt cõ
poſitio, ita ꝙ una perficit aliã, modo illa adunatio inuenta
in intelligentiis eſt perfectior quã illa in qua adunatur or
bis cũ intelligentiis. Nã licet intelligẽtia non uniatur orbi
mediantibus dimẽſionibus interminatis ſicut formæ extra
ctæ de potentia materiæ, ut ſcri. Auer. in. 1. ea. de Subſtãtia
orbis, nã non dicitur habere, neq; totũ, neque partẽ, ut ſunt
formæ cõſtitutæ in eſſe per ſubiectum, nihilominus perfe
ctior unio eſt, in qua unus intellectus unitur alteri quam ſit
unio orbis cũ intellectu. Auer. enim 12. Meta. cõ. 44. ſcribit
ꝙ in intelligentiis nõ eſt conſecutio, neq; prouentus, neq;
actio aut paſſio, ita ꝙ una actio cõſequatur unũ agens, ſed
H ſolũ ibi eſt cã, & cauſatũ ſecundũ ꝙ intellectũ eſt cã intelli
gentis. Vnde ſecundũ ponentes uerã, & realẽ cõpoſitionẽ
in oĩbus intelligentiis citra primã ex intellectu poſſibili, et
ex intellectu agẽte facile eſt declarare quõ unio illa ẽ ma
ior, & perfectior quã unio intelligẽtiæ cum orbe. quia una
eſſentia numero intelligentiæ reſultat ex illa cõpõne intel
lectus poſſibilis cum intellectu agente, ſed ex intelligentia
& orbe fit unũ operãs ſolũmõ. Si teneremus etiã aliã uiam
quod in aliis intelligentiis ꝑter primã, & ultimã non eſt ue
ra cõpoſitio realis, nec ibi eſt uere intellect⁹ poſſibilis, aut
aliqua realis potentia quæ dicat imperfectionẽ, ſed ſolum
eſt q̃dam priuatio ſecundũ Logicã conſiderationẽ inquan
tum reperiuntur priuatæ aliquo gradu perfectionis inquan
tum entia ſunt, tũc in talibus ſuperior perficit inferiorẽ, &
eſt illi tanquã forma. Manifeſtũ eſt aũt, ꝙ perfectio, & perfe
ctibile in abſtractis ambo ſunt abſtracta, & incorporea, &
maiorẽ cõuenientiã habent inter ſe quã ubi unũ, puta per
fectibile fuerit corpus, & perfectio ſit ſubſtantia ſeparata.
Aduerte etiã ꝙ bene Auer. in. 3. de Anima, in cõ. 5. in ſolõ.
2. q. habet iſta uerba formaliter, & eſt manifeſtũ etiã ꝙ ma
teria, & forma, copulantur adinuicẽ, ita quod congregatũ
ex eis ſit unicũ. Et maxime intellectus materialis, & intẽtio
I intellecta in actu, quod enim cõponitur ex eis aliquod ter
tiũ aliud ab eis ſicut eſt de aliis cõpoſitis ex materia, & for
Opinio Io. de Iãduno. ma. Ex quo loco bene allegari ſolet, ꝙ ex intellectu, & in
telligibili fit uerius unũ quã ex materia, & forma. & fuit il
lud dictũ ſatis obſcurũ, & multos fatigauit. Ioan. de Iandu
no in. 3. de Anima, in q. 11. reprobatis aliorũ opinionibus
tãdẽ deuenit ad hoc. Supponit enim primo, ꝙ ſpẽs intelli
gibilis recepta primo in intellectu nõ eſt per ſe principiũ
effectiuũ intellectiõis, ſed ſolũ receptiuũ, & diſpoſitiuum,
Secundo ſupponit ꝙ quælibet forma ſubſtãtialis ſpecifica
eſt principiũ alicuius operationis, ſicut patet inducendo in
oĩbus formis. Tertio ſupponit, ꝙ ex ſpecie intelligibili, &
intellectu fieri magis, & uerius unũ dupl'r hoc intelligi po
teſt. Vno mõ ꝙ ex eis fiat magis unũ quantũ ad eſſentiam.
Alio modo quãtũ ad genus cauſalitatis ſuper operationẽ.
Et tunc inquit, ꝙ ex intellectu, & ſpẽ intelligibili nõ fit ma
gis unũ, quã ex materia, & forma, quantũ ad eſſentiam cõ
ſtitutam. Secundo dicit, ꝙ bene fit magis unũ ſecundo mo
do. ſ. quantũ ad cauſalitatẽ ſupra operationẽ, quia cõpoſi
tum ex intellectu, & ſpẽ nõ eſt principium effectiuũ ipſius
intellectionis niſi receptiue, ſed cõpoſitũ ex materia, & for
ma, eſt cauſa effectiua ipſius operationis reſpectu formæ
& receptiua ratione materiæ, & iſta eſt breuiter oplo eius.
Et ſine dubio eſt multũ remota a uia Cõmen. Primũ enim
ſuppoſitum eſt falſum, ꝙ ſpẽs intelligibilis ſolũ concurrat
ꝑ creatio receptiua, & diſpoſitiua. Nã Auer. 12. Meta. cõ. 36.
inquit, ꝙ balneũ in anima mouet, ut efficiens, & forma bal K
nei extra animã mouet, ut finis. Amplius Ariſto. 3. de Aial
54. textu uult, ꝙ obiectũ quod relucet in ſpecie moueat itel
lectum poſſibilẽ, ut efficiens, & Com. 3. de Anima, cõ. 18.
etiam dicit, ꝙ intentiones imaginatę nõ mouẽt intellectũ
niſi fiãt actu intellectæ, & ꝓpter hoc fuit neceſſariũ ponere
intellectũ agẽtẽ, ut extrahat res de ordine in ordinẽ, & fa
ciat de potẽtia intellectis, actu itellecta, unde ibi infert, ꝙ ſi
darentur uſia extra animã, ſicut poſuit Plato, nõ opus eſſet
ponere intellectũ agentẽ, imaginatur igitur Auer. ꝙ uſe in
actu, quod eſt obiectũ intellectus eſt illud quod mouet de
ꝓpinquo ipſum intellectũ. Tale autẽ non eſt, niſi ut relucet
in ſpẽ intelligibili, & ita falſum eſt, ꝙ ſpẽs intelligibilis, &
intellectus materialis reſpectu intellectiõis ſolũmõ cõcur
rant tanquã cã receptiua tãtũ. Immo hoc manifeſte eſt cõ
tra Auer. in. 3. de Aĩa, in cõ. 19. ubi ponens differentiã inter
intellectũ agentẽ, & poſſibilẽ inquit, quod intellectus agẽs
eſt actio tñ, ſed intellectus poſſibilis eſt actio, & paſſio, qa
primo recipit, & ſic eſt paſſio. Vnde ſatis ꝓbabiliter teneri
poteſt, quod intellectus agens in uia eius, quo ad primam
eius operationẽ qua cõtinuatur nobis in principio, ut agẽs
nõ cõcurrit, ut efficiẽs niſi inquantũ abſtrahit ſpẽm intelli L
gibilẽ quã recipit intellectus poſſibilis. Et intellectus poſſi
bilis informatus ꝑ ſpẽm, fit ꝓductiu' intellectiõis, ſic enim
intellectus poſſibilis eſt actio, & paſſio, quia ꝑ recipit, & ſic
eſt paſſio, deinde inquantũ informatus per ſpẽm fit ꝓducti
uus intellectiõis, ſic eſt actio, ſicut in ſimili dixit Albertus
re, & nomine magnus de Sẽſu reſpectu ſenſationis. & ideo
Auer. in lib. Deſtru. in diſputa. 3. in ſolõne. 18. dubii, inquit
Prȩlibato apud eos quod q̃libet forma duobus modis ha
bet eſſe, uidelicet eſſe intelligibile, quõ apprehẽditur ſepara
tum de materia ab intellectu. Et eſſe ſenſibile, uidelicet id
quod actualr̃ habet in materia, uer. gra. lapis ſine dubio for
mam habet materialẽ extra animã. Et aliam formã quæ ẽ
intellectio, & cõprehẽſio facta in anima, prout aĩa rõnalis
capit eã ſeparatã. Vnde ſicut forma lapidis exiſtẽs in ma Nota.
teria eſt principiũ alicuius ſenſibilis operationis, ſic forma
lapidis ſeparata a materia, & exñs in intellectu nõ ſicut for
ma in materia, ſed in eſſe abſtractionis, & ſicut cognitũ in
cognoſcẽte eſt principiũ alicuius ſpiritalis operationis. Cõ
firmatur auctoritate Ariſto. in. 7. Primæ phiæ in tex. cõ. 23.
oſtẽdit qd' in rebus artificialibus, forma artificialis eſt prin
cipiũ ꝓductiuũ, ut eſt in aĩa artificis reſpectu formæ q̃ fit in
materia, ſic enim ab uniuoco forma dom⁹ hñs materiã fit Cõtra Gre. de Arim.
a forma domus exñte in aĩa artificis ſine materia. Et nõ de
Ioãne minor ſuꝑ hoc, ſicut de Grego. Arimi. qui in. 2. ſñ.
diſt. 2. nõ potuit intelligere quõ obiectũ intelligibile reſpe M
ctu intelligẽtis ſe habet, ut efficiẽs, cũ tñ. Ariſt. in ꝑfatis lo
cis, & Auer. hoc aperta uoce teſtentur, nã licet intelligibile in
nobis nõ efficiat intellectũ, tñ ad hoc, ut intellect' fiat intel
ligens neceſſe eſt, ut moueatur ab intelligibili ſicut motũ a
motore. Nã ut teſtatur Ariſ. 3. de Aĩa, in tex. cõ. 2. Intellect'
ita ſe habet ad intelligibile, ſicut ſenſus ad ſenſibile. Et ex Error eiuſdẽ & Ioan. de Baccho.
hoc fundamẽto etiã patet defectus eiuſdẽ Grego. & Io. de
Bac. in. 2. ſent. diſt. 1. q. 1. ubi uolũt quod intelligẽtiæ, & cœ
lũ nõ ſunt a Deo in gñe cauſæ efficiẽtis, ſed ſolũ in genere
cauſæ finalis, & hoc inquit, põt manifeſtari ex duobus fun
damẽtis poſitis a Phs ſuꝑ qbus uidetur fere tota doctrina
eorũ fundata eſſe. Quorũ unum eſt, quod oẽ quod fit, fit ex
aliquo, et nihil fit ex nihilo, aut puro nõ ente, hoc qdẽ ha
buerũt pro principio, & oppoſitũ reputauerũt penitus im
poſſibile, unde, 1. Phy. ꝓbat Phs tertium principiũ gñonis
ſubiectum cõtrariis, quod eſt materia ex qua fit quod fit, ut
ibi ait Phs, & inducẽdo declarat etiã ibidẽ Cõ. Itẽ. 7. Meta.
oĩa q̃ fiũt ab aliquo fiunt, & ex aliquo, & aliqd, ut patet tex.
cõ. 22. ꝙ idẽ ponit Phs in. 12. Meta tex. cõ. 12. ſuꝑ hoc fun
damẽto ſuſtẽtatur magna pars ſuæ doct. uer. gra. qd' mũ
ſit ingenita, ut patet. 12. Meta. & quod gñatio ſit ꝑpetua. ut
patet. 1. de Gñone, & multa alia nec aliqs qui uiderit dicta
ipſorũ dubitare põt, quis falſũ fuiſſet oĩno de mẽte illorũ.
unde in ꝓlogo. 3. Phy. dicit Com. ꝙ hæc eſt ꝓpõ manife
ſta in qua oẽs Antiqui cõueniunt ꝙ nihil gñatur ex nihilo.

Idem

A Idem etiam.8.Phy.nititur probare creationẽ eſſe impoſſi-
bilem,ſic dicens,ꝙ qui exiſtimant aliquid poſſe fieri ex ni
hilo,exiſtimant impoſſibile,poſſibile eſſe,& nitũtur ad cõ
firmãdum hoc ex hoc,quod mos eſt dicere, ꝙ ſubiectũ eſt
neceſſarium agenti.ſ.ſubiectũ ex quo fit generatio eſt dimi
nutio agentis,& omnia iſta ſunt exiſtimationes uulgares.
Agẽs enim nõ poſſe agere aliquod impoſſibile nõ dicitur
eſſe diminutũ,ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſibi-
le,& poſſe facere,eſt deceptio.Ex quibus patet,ꝙ ipſe re-
putat impoſſibile ex ſe hãc,aliquid fit ex nullo ente p̃ſup-
poſito,ita ꝙ cuicunq; agenti hoc eſt impoſſibile.Et primo
Cœli dicit,ꝙ nullus Antiquorũ dicebat mũdum generatũ
eſſe ex nihilo,qm̃ eſt inopinabile,& impoſſibile, & oẽs li-
bri,tam eius,quã Phi ſunt pleni de hoc ſimpſr, & ſicut pu-
tauerũt impoſſibile aliquid fieri ex nihilo,ſicut dixerũt im
poſſibile aliquod agens,aliquid ex nihilo agere , unde.8.
Meta.dicit Cõmen.cõ.15.ꝙ actio agentis,nihil aliud eſt,q̃
extrahere aliquid,quod eſt in potentia ad actũ,&12.Meta.
cõ.18.poſitis opinionibus dicẽtiũ creationẽ,& latitationẽ
formarũ ſubdit.Tertia autem opio eſt Ariſt.& eſt ꝙ agens
nõ facit niſi cõpoſitum ex materia,& forma,& hoc fit mo-
uẽdo materiã,& tranſmutãdo eã donec exeat de ea illud,
quod eſt in potentia ad illam formã in actu . Quod etiam
cõfirmatur,quia ubicunq; Phus loquutus eſt de cã efficien
te,ſemper diffinit eam per eſſe principium,unde motus, &
B ſimiliter potentia actiua per eſſe principium tranſmutãdi,
ut patet.5.&.9.Meta.nec uſquã dicit aliquod agens agere
ſine tranſmutatione,ut iſti fingunt,quinimmo ipſe primo
de Generatione,& Cõmen.3.Phyſi.uolunt,ꝙ oẽ agens ſit
mouens,licet nõ oẽ ſit agens,ſicut omnis actio eſt mutatio
licet nõ ecõtrario,nec uſquã reperitur eos poſuiſſe aliquã
actionẽ ſine mutatione.Secundũ fundamentum ipſorũ eſt
motum cœli nunquã incepiſſe,ſed eſſe æternũ,quod fuiſ-
ſe de intẽtione eorum ſuperfluum eſt probare.Ex quo pa-
tet,& corpora cœleſtia,& eorum motores eſſe æternos, &
hoc ex.8.Phyſi.& ex.12.Meta.notum eſt.Et ex his duobus
fundamentis concluditur manifeſte,nunquã ipſos intelle-
xiſſe omnia primũ eſſe facta,& ita ad longũ deducit pręfa
tus doctor de prima materia,& de intelligentiis,& abſtra-
ctis ſubſtantiis,& de corporibus cœleſtibus,quæ quia om
nia eandem uim habent,nolui formaliter adducere ad eui
tandam prolixitatẽ pręcipue,quia hoc late diſcuſſum eſt a
nobis in quadam ſpeciali q̃one de triplici cauſalitate intel
ligentiæ,quã feci in adoleſcẽtia mea. Vnde p̃fatus doctor
finaliter tenet nullam æternam ſubſtãtiã,ſeu corporeã ,ſeu
abſtractã dependere a Deo,ut ab efficienti,ſed ut a forma,
& fine præcipue,quia Cõ.4.Cœli,& mun.cõ.1.inquit, Res
æternæ non habent agens,niſi ſecũdũ ſimilitudinem,neq;
habent ex quatuor cauſis niſi formalẽ,et finalẽ,ſi habuerũt
C aliquid,quod eſt agẽs non erit niſi inquantũ eſt forma illi,
& conſeruans ipſum.Dicit etiam ſuper hoc, alio modo te
nendo eandem cõcluſionem Ioan.de Bacchone in.2.ſen.
diſt.1.q.1.art.2.ꝙ tam intelligentiæ,q̃ corpora cœleſtia ſe
cundum Phm,& Cõmen non a Deo tanquã a cauſa effici-
ente,ſed ſolũ ſicut a fine,ad hoc imaginemur ſi per exem-
pla de principe in ciuitate,quod exemplum ponit Com.
12.Met.com.44.licet aliter deducit,ponamus igitur, ꝙ ali
quis intelligatur a ſeipſo ,ꝙ ipſemet ſit princeps,tũc opor
tet eum neceſſario habere ciues,& ciuitates , quod autem
oporteat ciues,& ciuitatẽ efficiẽter produci,hoc eſt ex im
perfectione ſua,quinimmo ſi actus intelligẽdi quo intelli
gitur a ſeipſo,quod ipſe ſit princeps eſſet omnino perfe-
ctus ipſum actũ intelligendi concomitarẽtur talia neceſſa
ria ad finẽ ſuũ ſ.ciues,& ciuitas quaſi q̃dam ſequela actus,
& hoc per quãdam reſultationẽ ſine omni efficientia , hoc
enim denotaret maiorẽ perfectionem,ꝙ talia immediate
concomitarentur ſuũ intelligere,quã ꝙ præcederet intelli
gere,& poſt effectiue cauſarentur,ſicut maioris perfectio-
nis eſſet ſi uirtutes ineſſent nobis a natura,quã ſi oporteat
eas acquirere . Eodẽ modo in propoſito imaginatur Phs,
& Com.quod ex hoc,ꝙ Deus intelligitur a ſeipſo , quod
eſt princeps unus,quo oĩa bene diſponũtur,ut dicit Phus
in.12.Meta.ex perfectione actus ſui intelligendi per quan D
dam concomitantiam,& reſultationẽ reſultant intelligen
tiæ,& intellectũ,quaſi quædam ſequela actus intelligendi,
& hoc ſine efficientia:& hæc uidetur in prima facie uerbo
rum fuiſſe opinio Auicen.unde.9.Meta.ca.4.dicit ſic, Nos
enim ad ſequẽdũ illud quod imaginamur indigemus mo
tu,& uoluntate ad hoc ut ſit.In primo autem hoc non eſt
inconueniens.Sed ex hoc quod intelligit ſe cauſam cauſa
tum eſt ab eo per uiam cõſequendi,& concomitandi eſſe.
Nota ꝙ licet hæc uerba ſint Aui.tñ:Tamen in rei ueritate
opinio ſua fuit,ꝙ Deus per hoc cauſatũ efficienter produ
cit,ita ꝙ ſuũ intelligere fuit efficienter producere ſicut nos
dicimus,ꝙ Deus efficienter produxit mundum per actum
uoluntatis.Sed Cõmen.12.Meta.cõ.44 omnino fuit illius
opionis.ſ.ꝙ Deus ex hoc,ꝙ intelligit diuerſimode ſe eſſe
finem omnium æternorũ,omnia æterna reſultãt in eo per
dependentiam ad ipſum ſicut ad finẽ,& hoc patet per hoc
quod reſpõdet Auic.per ſimilitudinẽ.Auic.enim dixit,ꝙ a
prima cauſa nõ proceſſit niſi unũ,quia ut dicit ab uno nõ
procedit niſi unum, Reſpondet ꝙ uerum eſt niſi circa illud
unum intelligãtur multi modi,& ponit exemplũ,ꝙ aliud
eſt,quod intelligit de primo motore,motor orbis Saturni:
Et aliud eſt quod intelligũt alii motores.Idem eſt uerum,
ꝙ aliud,& aliud cauſant iſti motores efficienter ſic diuerſi
mode intelligendo,quia extrahunt ſuos orbes de potẽtia
ad actũ,in cœlo enim eſt potentia ad ubi,ut uult Phus.12. E
Meta.tex.cõ.10.Ad propoſitũ uult intelligere , ꝙ a primo
motore procedunt multa ſecundũ ꝙ diuerſimode intelli-
git ſe eſſe finem eorũ.Sed quia iſta multa quæ ſunt ab ęter
no non procedunt de potentia ad actũ quod proprium eſt
agentis,ut ibi inferius dicit,ideo imaginatur Cõmen. ꝙ ſe
cundũ quod primũ intelligit ſe eſſe diuerſimode finẽ eorũ
ꝙ illa æterna ſtatim ſint entia q̃dam per ſola depẽdẽtiam
ad ipſum tanquã ad cauſam finalẽ,ita ꝙ diſtinguũtur in di
uerſos gradus eſſendi ſolũ per hoc,ꝙ diuerſimode ordinã
tur ad diuerſa officia in ordine ad primũ finẽ . Hæc autem
infallibiliter eſt intentio Cõmen . 12.Met.cõ.44.ubi recitat
opionẽ aliorũ.ſ.Aui.9.Meta.ſuæ cap.4.qui dicit,ꝙ ex iſtis
intelligentiis,ꝙ q̃dam earum conſequũtur quaſdam, ſicut
cauſatum cauſam ſupple efficienter productũ ab eo Dicit
enim Com.contrarium illius ſic dicens.Iſte ſermo eſt ima
ginabilis.i.phantaſticus,nõ enim eſt illic prouentus,ſeu cõ
ſecutio,neq; actio,ita quod dicamus,ꝙ una actio ſequitur
unũ agentẽ tñ,eſt enim illic cauſa,& cauſatum ſecundum
quod dicimus,ꝙ intellectũ eſt cauſa intelligentis,ſed intel
lectum eſt per ſe ſolũ cauſa finalis reſpectu iſtarũ. Probat
aſſumptum,quia intelligibile per ſe,& eſſentialiter eſt pro
pter iſtũ finẽ ,ut terminet actũ intellectus. Accidit autẽ ſibi, F
ꝙ ſit efficiens reſpectu intelligentis,quia hoc ſolũ contin-
git qñ intellectus eſt in potẽtia,& ita concludit finaliter,ꝙ
nec cœlum,nec intelligentię habent agens eadem ratione
qua nec intelligentiæ ,& quod motus cœli & generabilia
& corruptibilia habent agens:quia Cõmen.ubi ſupra con
cludendo dicit ad argumẽta illorum,qui dixerunt quod a
primo motore ꝓuenit ſecundus motor ſicut cauſatũ a cau
ſa.Dicit enim ſic:Mos aũt qui eſt inter Modernos dicere
quod a tali motore prouenit talis motor,aut conſequitur
aut præcidit,aut talia uerba non uere intelliguntur de iſtis
principiis abſtractis,omnia enim iſta ſunt diſpõnes agen-
tium ſuperficietenus,nõ uere,ab agente enim ut p̃diximus
nihil ꝓuenit niſi extrahere quod eſt in potẽtia ad actũ. Sed
illic nõ eſt potẽtia,unde neq; agẽs,tñ enim eſt illic intelli-
gens,& intellectũ,& perficiẽs,& perfectũ. Ex iſto habetur
primo quod cœlũ non eſt effectũ efficienter,ſicut nec intel
ligentiæ,illud enim Cõmen.ponit habere agens quod ex-
trahitur de potẽtia ad actũ.Sed huiuſmodi non ſunt cœlũ
nec intelligẽtiæ,nõ enim p̃ſupponũt aliquid de cuius po
tẽtia educãtur,cũ ſint æterna ſecundũ Cõmentatorem , er-
go non habent agens.Secundo apparet ex hoc quod pri-
mus motor eſt agens reſpectu generabilium , & corrupti-
bilium,motus enim quantũcunq; ſit ęternus,educitur de po
tentia mobilis,& gñabilia,& corruptibilia de potẽtia ma-

G teriæ,& reliqua,quæ dicit concordat cum Gregorio,ut po
teris clariſsime uidere ab ipſis.Et licet iſti duo uiri ſunt ma
gnæ auctoritatis,& præcipue in uia Com.hodiernis tẽpo
ribus,&uidetur mihi,ꝙ ſecus ſe habeat res in hoc,ideo nõ
ſtudio contradicendi,ſed ſolũ propter amorẽ ueritatis,pri
mo oſtendã contra illud in quo ambo cõueniunt,ꝙ ſecun
dum mentẽ Phi.& ſui Cõmentatoris in æternis ſubſtãtiis,
ſicut intelligentiæ,& corpora cœleſtia ſit aliqua efficientia
æterna a primo principio.Deinde ſpiritaliter impugnabo
modũ illum poſitum per Ioan.de Bacchone circa ſuã po
ſitionẽ.Quantũ ad primũ,Cõmen.1.Cœli,& mun.cõ.20.
ubi Ariſt.in textu proponit iſtam cõcluſionem,ꝙ cœlũ nõ
eſt generatum ab aliquo.i.ex aliquo,ut iacet textus Arabi
cæ translationis,ubi dicitur,& oportet nos dicere,ꝙ cor-
pus glorioſum non eſt factũ,nec generatum ab aliquo,ubi
Cõmen.ponderans hoc,inquit:Et dixit,neq; generabile ab
aliquo.Et non dixit generabile ſimpliciter,qm̃ hæc eſt dif
ferentia inter opinantes ipſum eſſe primã cauſam,& inter
opinantes,ꝙ ipſum eſt creatũ a prima cauſa.ſ.ꝙ dicentes
ipſum eſſe primã cauſam opinantur ipſum eſſe nõ genera
bile ſimpliciter,& dicẽtes,ꝙ ipſum eſt cauſatũ a prima cã,
opinantur,ꝙ non eſt generabile ab alio,& quod ſi dicere-
tur eſſe generabile a nullo,& in nullo tẽpore bene poſſet
hoc inſtitui ſecũdũ uocẽ,& ſecũdũ tranſumptionẽ:Genera
bile uere eſt terminatũ tẽpore,& generabile ab aliquo,&
H hoc nomen generationis eſt uulgariter,quod Ariſto.uult
remouere a cœlo.Ex quibus uerbis uult Cõmen.quod ge-
nerabile proprie ſumptũ eſt,quod fit ex aliquo tanquã ex
ſubiecto,qa generatio ſecundũ propriã quiditatẽ eſt actus
generabilis inquantũ generabile,& etiã uere,& proprie ge
nerabile eſt,ꝙ in tẽpore gñatur.Sumitur enim gñatio pro
aggregato ex alteratione præuia,& ſubito ꝓuentu formę,
ſic enim gñatio ẽ diuiſibilis,& fit in tẽpore,ut patet.6.Ph.
cõ.32.Et in hoc ſenſu Ariſt.in.1.Cœli oſtẽdit,ꝙ cœlũ non
eſt gñabile quia ſumit nomen gñonis in ꝓpria ui,& ſignifi
catione uocabuli,quia nõ oportet uti metaphoris in ſcien
tiis demõſtratiuis,& quia Ariſt.nõ opinatur cœlũ eſſe pri-
mã cauſam,imo eſſe cauſatũ a prima cã ſecundũ ipſum eſt
cauſatũ ex nulla p̃ſuppoſita materia,& nõ eſt cauſatũ in tẽ
pore,& huic cauſationi poſſet poni nomen ꝓpriũ ad ſigni
ficandũ iſtum modũ ſpecialiter qui ẽ diuerſus a ꝑ quo ali
quid dicitur uere gñabile eſſe,aut poſſet poni nomẽ ſecun
dum trãſumptionẽ,quia gñabile uere eſt,quod ex aliquo,
& in tẽpore cauſat.Sed gñabile tranſumptiue eſt, quod ex
nullo ſubiecto,& nõ in tempore,ſed ab æterno cauſatur,&
iſta eſt doctrina manifeſte,quæ elicitur de intẽtione Com.
ex præſenti documẽto.Cõfirmatur,qa in eodẽ.1.Cœli, in
I cõ.105.inquit:Defendentes autẽ Platonẽ dicũt,ꝙ aſſimila
tio gñonis mũdi ex ſuis elemẽtis gñationi figurarũ ex line
is,&ſuperficiebus a Platone ſignificat,ꝙ mũdus ſemꝑ fuit
apud Platonem.Et quod ipſe nõ intendebat per hunc ſer-
monẽ niſi ꝙ partes eius ſunt priores natura toto,nõ quod
ipſe fuit generatus uere.Et ſi hoc intẽdebat nihil differt ab
Ariſto.Sed tñ male fecit in dicendo mundũ eſſe generatũ,
& non corruptibilẽ,hoc enim nõ intelligitur ex gñone niſi
cum difficultate,& maxime cũ dixit,ꝙ fuit quod efficitur
ex non ordine in ordinem.Vbi clariſsime patet,ꝙ ſi Plato
intellexit dum dixit mundum eſſe generatum nõ uere,ſed
tranſumptiue,pro quanto partes eius,& ſuæ cauſæ p̃cedũt
natura totũ non tẽpore Ariſ.non diſcrepat in hoc ab ipſo,
quia uult Com.in.2.cap.de Subſtantia orbis,ꝙ de numero
agentium quoddã tempore eſt prius actio,quoddam uero
eſt etiam prius ipſemet tẽpore,unde,in æternis datur agẽs
natura pręcedẽs actũ.Tamẽ hoc difficile intelligitur ex ge
neratione.q.d.iſta defenſio non uadit conſequenter in ſer
mone uerborũ Platonis,quia poſuit mundũ eſſe genitum
ex hoc,ꝙ elementa quæ nõ erant ordinata deuenerunt ad
ordinem,& poſtea dixit,ꝙ eſt generatus,ſed nõ eſt corru-
ptibilis,modo gñabile quod transfertur ex priuatione ad
habitũ,& tale eſt generabile in ꝓpria ſigñatione,quia ubi
eſt priuatio ibi eſt materia,& hoc cõfirmant uerba eius in
cõ.106.immediate ſequente,ubi habet,& ideo nulla eſt ra
tio in ſermone Platonis,qui ponit,et priora per ſeculũ mũ K
do quod innatũ eſt igitur reperiri in tẽpore non inuenitur
niſi in tẽpore,& quod nõ eſt innatũ inueniri in tẽpore non
habẽt prius,& poſterius,niſi ſecũdũ eſſe quod eſt de lineis
cũ figuris,& magis de rebus abſtractis,qm̃ ſi aliqua gene-
ratio fuerit ex rebus nõ tẽporalibus,tunc illę res nõ erunt
priores niſi in eſſe tm̃.Si igitur intẽdebant cũ dicebãt mun
dum eſſe generatũ,quia eſt ex cauſis prioribus in eſſe erit
uerum.Sed uerba eorũ non cõpatiuntur hoc,aut ergo pec
cant,aut hoc deuiat a ueritate,aut male docẽt. Ecce quod
concedit aliquẽ modum generationis non ueræ, ſed tran
ſumptiuæ in rebus non temporalibus,ubi eſt prioritas na
turæ non temporis.Ex omnibus his auctoritatibus mani-
feſte colligitur quod ubiq; locorum,ubi Ariſt.& Cõmen.
probant cœlum non eſſe generatum,& faciunt:loquuntur
de uera generatione,& de uera factione quæ eſt cũ nouita
te,& tempore,& requirit ſubiectum,& materiã,& non lo-
quuntur ſimpliciter,ita ꝙ intentio eorum fuerit,ꝙ cœlum
non ſit cauſatũ aliquo modo ab æterno,& habeat cauſam
efficientem,& conſeruantem,ipſum ab æterno,& ne uidea
mur dicere iſta gratis,adduco clarã ſentẽtiam Auer.in lib.
Deſtruct.deſtruc.in diſpu.3.in ſolõne.18.dubii.ubi inquit,
Deinde uero gradatim aſcẽderunt inueſtigare deſuper cœ
leſtibus corporibus,& apparuit eis,quod ſunt ingenerabi-
lia,nõ ſicut ſunt inferiora corpora,generabile enim inquã L
tum generabile pars eſt huius mundi ſenſibilis,cuius gene
ratio nõ ſequeretur,niſi prout eſt eius pars,eo ꝙ omne ge
nerabile generatur ſine dubio de re,& ex re,& pro re,& in
loco,& in tempore,& inuenerunt ꝙ orbium corpora ne-
ceſſaria ſunt in generatione inferiorum corporum prout
ſunt agẽtia remota.Vnde ſi corpora ſupercœleſtia genera
bilia eſſent iſto modo generationis indigerẽt de aliis cor
poribus præcedẽtibus eo quod ſimiliter eſſent partes alte
rius mundi.Ergo eſſent alia corpora ſuper cœleſtia,& in-
digerẽt etiã de aliis præcedẽtibus corporibus,& ſic ad infi
nitũ.Patet ergo ex hoc,& ex aliis uiis ꝓpinquioribus iſtis
ꝙ corpora ſupercœleſtia ſunt ingenerabilia,&incorrupti
bilia,eo modo quo accidit corporibus inferioribus,hęc il
le, quod etiã de intentione Auer.ſubſtãtiæ ſeparatæ depẽ
deant a prima cauſa nõ ſolũ,& a cauſa finali,uerumetiã,ut
a cauſa efficiente,manifeſte teſtatur Cõme.in.2.ca.de Sub
ſtãtia orbis,ubi dicit,ꝙ finis ſignificat agens ſigñatione ne
ceſſaria,unde implicat cõtradictionem apud ipſum,quod
aliquid habeat cauſam finalẽ:& nõ habeat cauſam efficiẽ
tem,& ne uideat ſtudio cõtradicendi iſta dicere audiamus
Auer.in eadẽ diſpu.3.in ſolõne.24.dubii uerſus finẽ,ubi in
quit,Amplius declaratũ eſt a Phis,ꝙ id quod dat entium
ſeparatorum a materia finẽ,eſt illud quod dat eis eſſe,for
ma enim & finis ſunt unum,& idem in hac ſpecie entium,
ergo illud quod dat finem entibus illudmet dat formam, M
& illud quod dat formam eſt agẽs,ergo illud quod dat fi
nem huic eſſe eſt agens,apparet idcirco quod primũ prin-
cipium eſt omnium iſtorum principium.ſ.agens,&forma
& finis.Confirmatur,quia Auer.in.2.cap.de Subſtantia or
bis,ponit caſum imaginarium quid eſſet de orbe,ſi intelli-
gentia nõ eſſet,& breuiter ſe expedit,quod eſſet ſicut eſſet
de motu.Manifeſte autẽ ex hoc ſequitur,quod eadem ne
ceſſitate,& cauſalitate auferũtur cauſata ad ablationẽ ſuæ
cauſæ,unde ablato ſole,&homine eadem ablatione aufer
tur homo,& hominis riſibilitas,quia agens eſt,quod dat
formã,& accidẽtia concomitantia formam.3.Cœli,cõ.28
Motus autem aufertur ad ablationẽ intelligentiæ,quia de
pendet ab ipſa tanquam a cauſa efficiente,ut dicit Cõm.
12.Meta.com.41.ſicut omnes fatentur,igitur pariformiter
orbis dependet ab intelligẽtia,ut a cauſa efficiente ab æter
no,quia ſi intelligentia non eſſet,nec orbis eſſet,unde hęc
ſunt uerba Auer.ibi,& debes ſcire,quod iſtud corpus cœ-
leſte non indiget uirtute mouente in loco ſemper tantum
ſed largiente uirtute in ſe,& in ſua ſubſtantia permanentiã
æternam,quoniam & ſi ſimplex ſit nõ habet potentiam in
ſe ad corruptionẽ,tamẽ eſt finitæ actionis neceſſario,quia
eſt finitarũ dimenſionũ,& terminatarũ a ſupꝑficie cõtinente
ipſum

A ipſum,& omne tale,cum intellectus poſuerit ipſum exiſtés
per ſe abſque eo,quod aliud largiatur ipſi permanentiá,&
æternitatem,neceſſe é,ut ita ſit de finitate ſuæ permanẽtiæ
ſicut eſt de finitate ſuæ actionis,& ideo neceſſe eſt, in intel
lectu eſſe potentiá largienté ipſi permanẽtiam æterná qué
admodũ largitur ei motũ ꝓpriũ ſiue actioné,quæ eſt ęter=
nitas inter cæteros motus.ſ.motũ localé in circuitu,& figu
ram ꝓpriá iſti motui &c.Ecce bone Deus quõ uiri iſti gra
uiſſimi defecerũt in re clariſſima,ná manifeſte colligit́ de
Impugna. méte Auer.in ꝑdicto loco,ꝙ tametſi ſubſtátia orbis nó poſ
ſit deſinere ꝑ corruptioné,quia eſt ſubſtátia ſimplex nó cõ=
poſita ex má,& forma,ſicut corpora gńabilia ,& corrupti
bilia,nihilominus iſta ſubſtátia orbis eſt finitæ actionis ne=
ceſſario,qa babet diméſiones terminatas,& ideo tale ſi fue
rit exñs ꝑ ſe.i.ſolitarie, ita ꝙ intellectus circũſcribat ipſum
ab intelligẽtia,qa intellectus natus eſt diuidere adunata in
eſſe,ut dicit ipſe.12.Meta.cõ.39.tunc ita erit de ſua perma
nẽtia,ſicut é de motu,uult igitur ꝙ realiter depẽdet in ſuo
eſſe,& quo ad ſui ſubſtantiá ab intelligẽtia,ſicut & motus.
unde mirũ eſt de iſtis uiris qui nituntur de méte eius tenere
ſolũ cœli motũ depẽdere ab intelligẽtia tanq̃ a cá efficien
te,& nõ quo ad ſui ſubſtátiá,cũ iſtá opioné Auer. ad literá
intendat ibi reprobare,unde ꝑꝑ hoc dicit ſe feciſſe digreſ
ſionem in illo loco,& hęc ſunt uerba eius. Vnde uidemus
cœlũ habere uná uirtuté non tm̃ mouenté oia,ſed agenté.
B & conſeruanté,ſicut eſt diſpõ in corpore hois,& in corpo
re facto ꝑꝑ finé ꝓpriũ,finis eorũ ſignificat agés ſigńatione
neceſſaria,ſicut motũ ſigńat moués,ſed in genere agẽtium
quodá eſt prius tempore acto,& eſt oé quod ſit in ſphæra
iſtius mũdi,ꝙ iſtius agẽtis,& acti.Quoddá uero eſt prius
náliter,& tẽpore,& eſt orbis qué ſequitur tẽpus, & cui acci
dit,& agés orbé.ſ.faciés ipſum in diſpõnibus neceſſariis in
inueniẽdo finé ꝓpter qué fuit,& cũ hoc ignorauerũt qdá
de opione Ariſt.dixerũt ipſum nó dicere cám agenté ,ſed
cám mouenté tm̃,& illud fuit ualde abſurdum,& nõ eſt du
bium in hoc,& quod agés ipſum eſt moués ipſum , quod
enim mouet ipſum motu ꝓprio illi eſt illud,quod largitur
ei primo diſpõnes per quas acquirit motũ ꝓpriũ,& illa uic
Euaſio tus eſt illa quá laudat Ariſt.in multis locis ſui libri de Cœ
Grego. de lo & mũ.& iudicat ipſum eſſe nobilioré cœlo,& altioré,et
Arimino. iam nos induxit amor explanádi hoc facere digreſſioné a
principali.ſ.declaratióe corporis cœleſtis,quod eſt de cœ
lo tanq̃ corpus de aiali. Nec ualet expõ Gregorii,& Ioan.
de Bacchone,in hoc,quod ex iſtis uerbis colligitur, quod
ut ſcribit Cõmen. 4.Cœli,cõ.1 .agés dupl̃r poteſt ſumi.ſ.ꝓ
prie,& ſic eſt illud,quod tranſmutat materiá de potẽtia ad
actum,& quod eſt principiũ,unde motus,& ſic eſt cá perſe
diſtincta cõtra tria alia genera cauſarũ. Alio mõ ſumit́ agés
improprie,& ſimilitudinarie,& ſic oé quod eſt cá ꝑꝑ quá
aliquid eſt tale,uel tale poteſt dici agens,& dicitur facere
uel agere illud ſic,uel ſic,& hoc mõ,& forma,& finis po=
teſt dici agés reſpectu eius cuius eſt forma,uel finis,forma
C enim ſubſtátialis alicuius eſt cá ꝓpter quá talia,uel talia ac
cidẽtia ꝓpria cõſequátur ipſum,ſicut forma ignis eſt cá, ꝙ
ignis ſit leuis, & ſiccus,& calidus,& quod ſibi cõpetat mo
ueri localiter ſurſum,& ſic de cęteris aliis accidẽtibus eius
ꝓpriis,ſimiliter finis eſt cá ꝓpter quá quod eſt ad finé eſt ta
le,aut tale,unde ſecundũ aliũ,& aliũ finé rei,res ipſa aliter,
& aliter eſt diſpoſita,ut patet.2.Phy. Et ex hoc etiá cõſuetũ
eſt,aliqñ de forma,& fine dici,ꝙ agunt,uel faciũt,unde di
camus,ꝙ forma hois facit hoiem eſſe talis figuræ,& taliũ
mẽbrorũ ,& huiuſmodi,& ſimiliter dicimus de fine. Ex his
ad ꝓpoſitũ dicendũ,ꝙ non eſt intentio Cõmen.ꝙ intelligé
tia agat orbé primo modo,& ꝓductiue,& proprie, ſed ſe=
cũdo mõ tm̃.ſ.ſimilitudinarie,& ſicut forma,uel finis dicit́
agere. Ad cuius intellectũ eſt ſciendũ,ꝙ intentio Cõm . ut
patet,fuit ꝙ corpus cœleſte eſſet ſubſtátia ſimplex nõ com
poſita ex materia,& forma,nec tñ eſſet materia proprie di
cta eum nõ ſit in potentia ad formá,ſed eſt materia in actu
nec eſſet natura formæ,oís enim forma naturalis é princi
pium alicuius operationis,& motus naturalis,& ſuarũ di=
ſpoſitionũ naturaliũ.Corpus auté cœleſte ex ſe nõ eſt prin
cipium alicuius motus naturalis nõ quidem recti,quia nõ D
eſt graue,neq; leue,nec circularis,cum iſte ſit proprius ani
mæ,ut ibi dicit,& cũ ipſum cœlũ habeat propriũ motũ .ſ.
circularem qui eſt motus animæ,& ꝓpriam figurá aliaſq;
ꝓprietates quę nulli cõuenit niſi ex forma,cõcludit Cõ.
ꝙ corpus cœleſte eſt quaſi materia alicuiꝰ formæ, q̃ eſt ge
neris animæ,& hęc eſt intelligẽtia mouẽs ipſum,hæc auté
intelligentia ſe habet ad corpus cœleſte,ſicut formæ mate
riales ad ſuas materias,quantũ ad aliqua ſimiliter,& quátũ
ad aliqua diſſimiliter,formæ nanq; materiales cũ habeant
materiá quæ eſt de potẽtia pura,nec eſt actu aliquid entiũ
perficiunt eá,& cũ ipſa cõſtituunt aliquid ens determinatũ
uer.gra.igné,aut terrá,aut aliquid aliorũ.Item cũ tales for
mæ adueniunt materiæ mediátibus diméſionibus diuidũ
tur diuiſione ſubiecti,& materiæ,& conſtituuntur per earũ
materias,neutrũ autem horũ conuenit intelligentię reſpe
ctu cœli,nõ enim cõſtituunt cũ ipſo aliquid per ſe unũ hu
ius aut illius ſpeciei,cũ corpus cœleſte nõ ſit materia quæ
ſit in potẽtia,ſed eſt ens in actu,unde dignius dicitur ſubie
ctũ q̃ materia,ut dicit. Itẽ intelligẽtia nõ unitur cœlo me=
diantibus diméſionibus,& ideo nõ diuiditur diuiſióe cor
poris cœleſtis,& per cõſequens non cõſtituitur per ipſum
nõ enim exiſtit in eo,nec in diuiſibili,nec in indiuiſibili,ut
dicit Cõ.1 .&.2.Cœli. Rurſum formæ materiales ſunt de=
terminatæ magnitudinis,& quátitatis in materia,ut dicit
1 .Cœli. Itẽ determinatæ actionis,& motus ꝓprii, ut ibidẽ E
cõ.19.&.84.item q̃dam ſunt cauſæ determinatę figuræ,&
formæ uiuentiũ,ſicut patet per eundẽ.1 .Cœli,&.1 .de Ani
ma. Itẽ ſunt cauſa corpori permanentiæ debitæ,unde ſecũ
dum ꝙ corpora habẽt aliá,& aliá formá,& alias,aliaſq; di
ſpoſitiones proprias cõuenientes formę,ſic plus,& minus
durant ineſſe,ſic etiá uidemus ꝙ forma conſeruat ſuũ ſub=
iectũ propriũ ineſſe,unde ea corrupta corrũpuntur , & cor
pus,& eius diſpoſitio,ut patet in corporibus Animaliũ,&
in oíbus iſtis non conuenit forma abſtracta.i.intelligentia
cum formis materialibus,ná corpus cœleſte præciſe ratio
ne ſuæ corporeitatis nõ determinat ſibi motũ circularé,cũ
iſte ſit proprius animæ,ut dictũ eſt,neq; hanc, aut illá figu=
ram,cũ ſola animata habeant naturaliter figurá terminatá
ut uidemus ad ſenſum,ut dicit Cõmen.2.Cœli,cõ.61.neq;
etiam tátam,aut tantá magnitudiné,& ſic de aliis, ſed om
nia hæc ſibi proueniunt a ſua forma,quæ eſt intelligentia:
unde in de Subſtátia orbis,ca.2.quia declaratũ eſt,hoc cor
pus eſſe ingenerabile,& incorruptibile , apparet ꝙ neceſ=
ſe eſt,ut ſit corpus ſimplex nõ cõpoſitum ex materia,& for
ma,& quia eſt indiuiduũ demõſtratũ in actu,& habés uná F
figuram,& omnia iſta ſunt in corpore per naturá,& ſunt in
corpore ꝓpter formá,neceſſe eſt,ut hoc corpus cœleſte ſit
materia animaliũ cœleſtiũ,quę mouẽtur circulariter ex ſe
& deinde recitat uerba ſupra adducta per me,ex quibus in
quit. Omnibus patet ꝙ dũ dicit cœlũ habere uirtuté agen=
tem ipſum nõ intelligit eam eſſe agẽtem proprie per mo=
dum efficientis,ſed ſimilitudinarie per modũ finis,ſeu for=
mæ,unde dicit ,ꝙ nulla eſt differẽtia in hoc uirtutis actiuę
in corpore quolibet &c.ſiue illud fuerit generatũ,ſiue nõ
omnem enim formá uocat actiuá reſpectu ſui corporis,&
conſtat,ꝙ non poteſt intelligi, quod efficiat proprium cor
pus. Item inquit in auctoritate per eos allegata dicit, ſicut
eſt diſpoſitio facta in corpore hominis , & corpore facto
propter finem proprium. Cõſtat autem,ꝙ anima hominis
non agit proprie ſuũ corpus,ſed tantũ dicitur agere ipſum
in diſpõnibus neceſſariis,& illas ſibi largiri determinate,&
exigenter,& iterum infra cũ dicit,ꝙ eſt agés orbem nullo
interpoſito,quõ intelligat exponens ſe dicens,faciens.ſ.ip
ſum in diſpõnibus neceſſariis in inueniẽdo finẽ ꝓpter quẽ
fuit,ſecundũ enim exigẽtiam proprii finis qui eſt eius mo
tus largitur ſibi ꝓprias diſpoſitiones.& hoc eſt illud agés,
quod dicit finem ſignificare ſignificatióe neceſſaria,quod
etiá claret amplius in eo quod ſubdit,poſt ꝙ agés ipſum
eſt moués ipſum,qualiter enim intelligat ipſum eſſe agés
ſine medio aliquo exponit dicés,quod enim mouet illud
motu proprio illi,eſt illud quod largitur ei diſpoſitiones

G proprias ꝓpter quas acquirit motũ propriũ, & ſic patet ꝙ
nõ eſt agens niſi ſimilitudinarie, ſicut forma dicit̃ dare eſſe
cõpoſito & facere ipſum in diſpõnibus neceſſariis. Et hoc
etiã patet ex hoc, quia dicit, ꝙ nõ eſt mouens tm̃, quia nõ
opinatur Com. ꝙ corpus cœleſte ex ſe, aut alia forma p̃ter
intelligentiã habeat tales diſpões, & ipſa intelligẽtia mo
ueat ipſum tantũmõ, ſicut figulus mouet rotam cui nõ dat
tales diſpões ꝓprias ad motũ, ſed ultra quod intelligẽtia
mouẽs ſit ſibi cauſa omniũ taliũ diſpõnũ, ſicut aliæ formę
ſuis corporibus. Sic autẽ eſſe agens, non eſt agens proprio
nec per tale agẽs habere. Arguit ſecundũ Com. cœlũ eſſe
factũ in ſenſu in quo quõ tractatur immo ſecundũ eum tale
agens poteſt corpori cõpetere, ſiue ſit generatũ uel factũ, ſi
ue nõ ſit factum, ut iam dictũ eſt, & debere ſic ipſum intelli
gi, ipſe docuit quando. 4. Cœli dixit, ꝙ res æternæ non ha
bent agens, niſi ſecũdum ſimilitudinem, & ſi habuerint ali
quid quod eſt agens non erit niſi inquãtũ eſt forma illi, &
cõſeruãs ipſum, ut ſupra dictũ eſt, & allegatũ, iſta eſt iſtius
Impugna. uiri opinio, & uerba formalia. Sed iſte doctor in tanta uer
borum copia, & in tam longa atteſtatione auctoritatũ non
animaduertit, ꝙ Auer in illo ca. in. 2. in auctoritate allega
ta, declarat cœlũ quo ad ſuam ſubſtantiã, & in ſe depende
re ab intelligentia, & etiã quo ad motũ, & ad oẽs diſpões
requiſitas ad motũ, unde bene uerum eſt, ꝙ in illis locis al
H legatis loquitur Cõmen. declarãdo quõ cœlũ conſtituitur
in diſpoſitionibus neceſſariis, ſicut eſt in corpore hominis
& corpore facto propter finem. Sed iam ſupra Pater uene
eande, declarauerat, ꝙ cœlũ quo ad ſuam ſubſtãtiam, & in
ſe indiget uirtute largiente ſibi permanentiam æternã, quẽ
admodum largitur ſibi motũ æternum, & inquit, ꝙ idẽ eſt
iudicium apud intellectum circũſcribentẽ ipſum orbẽ ab
intelligentia, ſicut erãt de motu, & inquit ſe declaraſſe hoc
propter amorẽ, quia quidã errauerunt de mente Ariſto. te
nentes cœlũ non habere niſi cauſam mouentẽ tantũ, & eſt
opinio quã iſti tenent, quia uolunt cœlũ ab intelligẽtia de
pẽdere, ut a cauſa efficiente quo ad motũ, & quo ad diſpo
ſitiones ꝓprias ordinatas ad motũ, nõ autẽ quo ad ſui ſub
Expõ propria uerborum Auer. ſtãtiam, quia ut ſic depẽdet ab ipſa, ut a fine tantũ. Et ideo
dicimus nos aliter gloſſantes auctoritatẽ Com. in. 4. Cœli,
& mun. cõ. 1. ꝙ agens eſt duplex uerũ, & ſecundũ ſimilitu
dinem, agens uerũ eſt, quod efficit actũ extrahẽdo illud de
potentia ad actũ, quia iſta eſt natura, & ꝓprietas ueri agen
tis. Vnde. 12. Meta. cõ. 18. ſi nõ eſſet potentia, nõ eſſet agẽs
& quia actio uere fundatur in motu, & tale agens eſt illud
quod tẽpore p̄cedit actũ, ut dicit Cõmen. in. 2. ca. de Subſtã
tia orbis, & hoc agit cũ tranſmutatione, & in tẽpore, & no
uitate, & iſta actio reperitur in his actis quæ ſunt in ſphæra
actiuorũ, & paſſiuorũ, quorũ natura eſt, ut taliter acquirant
eſſe per motũ uerũ, & tranſmutationẽ uerã. Aliud eſt agẽs
metaphoricũ, quod agit per motũ æquiuoce dictũ, ſicut ẽ
ſcientia, & cognitio intellectualis, nã ut inquit Auer. 8. Phy.
I com. 40. in abſtractis a materia, eſt motus ęquiuoce dictus
pro quanto idẽ poteſt eſſe mouens, & motũ. i. intelligẽs, &
intellectũ, & iſto mõ entia æterna habẽt cauſam agẽtem, &
efficiẽtem illa ab æterno, quia natura eorũ nõ eſt apta nata
participare eſſe a primo principio, mediãte motu uero qui
diffinitur in Phyſicis, ubi dicitur, ꝙ corpus ẽ actus entis in
potẽtia inquãtũ in potẽtia. Nec per actionẽ uerã, quæ fun
datur in uero motu, quæ ſit merito cõtrarietatis, ut dicitur
in 1. de Genera. & corrup. tex. cõ. 50. ſed deriuantur in eſſe
per motũ æquiuocũ, quia intellectio, & ſcientia Dei eſt cã
illorũ, & quia nõ acquirunt eſſe per extractionẽ de potẽtia
ad actũ, ſic nõ dicũtur habere agẽs uerũ, uidelicet, quod eſ
ficit illo mõ uidelicet per uerũ motũ, & ſic dicũtur habere
cauſam cõſeruantẽ, cauſa autẽ cõſeruans reducitur ad cãm
efficientẽ, ut patet ex. 2. Phy. & hoc eſt, quod dixit Cõ in. 7.
Meta. in com. 31. quod mouit Ariſ. in ponẽdo mouẽs ſepa
ratum a materia in factione uirtutũ intelligentiũ, quia uir
tutes intellectuales apud ipſum ſunt nõ mixtæ cũ materia:
unde neceſſe eſt, ut illud, quod eſt nõ mixtũ cũ materia ge
neretur quoquo mõ a nõ mixto cũ materia ſimplr̃, quẽad
modũ eſt neceſſe, ut oẽ mixtum cum materia generetur a
mixto cũ materia: nõ enim loquitur ſolũ de intellectu agẽ K
te reſpectu ſpecierũ intelligibiliũ, ut gloſſat Grego. ſed lo
quitur uľr de oibus uirtutibus intelligentibus, quę ſunt cau
ſatæ, ut bene patet cõſiderãti. Pro quo animaduerte, quod
ut ſcri. Ariſt. 1. Cœli, & mun. te. cõ. 100. A primo principio
cõicatum eſt eſſe, & uiuere oĩbus his quidẽ clarius, his ue
ro obſcurius. Deus enim eſt cauſa entitatis, & ueritatis om
nium entiũ, ut ſcri. Com in. 2. Meta. cõ. 4. Et ideo oĩa ema
nãt ſecundũ modũ conuenientem proprię naturæ, ea igit̃
quorũ natura eſt participare eſſe, & uiuere mediãte motu,
per motũ, & trãſmutationẽ fiunt, & talia ſunt quorum eſſe
& fieri p̄ſupponit materiã, & agẽs, & tempus, ſicut ſunt oĩa
quæ in hoc mũdo inferiori ſunt, cuius natura tota in gene
ratione, & corrup. perſeuerat, ut dicit Ariſ. in. 4. Meta. & ta
lia dicũtur uere acta, & facta, & dicũtur habere uerũ agens
quia exeunt de potentia ad actũ, & fiunt in tẽpore, & agẽs,
in talibus tẽpore p̄cedit actũ. Sunt iterum alia entia quorũ
natura non eſt acquirere eſſe a p̄ principio per extractionẽ
de potẽtia ad actum, nec fieri in tẽpore, & ex aliquo p̄ſup
poſito ſubiecto, & talia ab æterno acquirũt eſſe a q̃ princi
pio, & ab æterno conſeruantur. Vnde per uitã meã multũ Solu. rõnis ponentium æterna non hẽre efficiẽs.
deridenda eſt ſnĩa iſtorũ in hoc ſectantium uiã Henrici de
Gãdauo, & ponentiũ æterna non habere cãm penitus effi
cientẽ, quia tunc, aut ex aliquo fierent, aut nihilo, & ita, uel
haberẽt materiã, uel daretur creatio. Nulla prorſus eſt iſta L
inſtãtia, ꝓpterea, quia fieri ex aliquo, uel ex nihilo ſunt di
uidentia uerũ, & falſum in rebus, quæ fiunt a natura quæ ẽ
principiũ motus, & quietis: unde principiũ naturaliũ erat
illud, ut patet. 1. Phy. ubi dicit: Omnes qui de natura loqu
ti ſunt in hoc cõuenerunt, ꝙ ex nihilo nihil fit, ſed in rebus
ęternis non eſt ibi fieri ex aliquo, nec ex nihilo, quia natu
ra talium eſt, ut ab alio ab æterno acquirant eſſe, & perma
nẽtiã æternã: & per hoc fundamentum, & uerã reſpõſionẽ
in uia Peripateticiorũ, patet ſolutio ad rõnes Gregorii, &
Ioãnis de Bacchone impugnãtes iſtũ modũ, ſeu iſtã diſtin
ctionẽ de duplici modo producẽdi, nã inquit Ioã. Bac. in
2. ſen. diſtin. 1. q. 1. arti. 2. in dicto. 2 probatur, ꝙ cœlũ non
habet cãm efficiẽtẽ. in. 8. enim Phy. habet Phus pro impoſ
ſibili, ꝙ aliquid fiat per cãm efficiẽtem niſi per mutationẽ,
ſed cœlũ nõ poteſt fieri per mutationẽ, ergo habet pro im
poſſibili, ꝙ cœlũ ab efficiente fiat. Maior ꝓbatur; quia ar
guit, ꝙ ſi motus ſit, quod fiat per mutationẽ p̄cedentẽ ip
ſum, & idẽ dicit, ꝙ ſi mobile fiat, quod ſit per mutationẽ
p̄cedentẽ ipſum, ſed ſi poneret, aliũ modũ efficiẽdi ipſum
quã per mutationẽ argueret ex inſufficiẽti, ergo &c. Minor
eſt ibidẽ in tex. & reputat impoſſibile, ꝙ mutatio ꝑ ſe p̄ce
deret primum mobile, quod de facto apparet impoſſibile
Ad hoc ne amittatur tp̃s dicimus nos, ꝙ Ariſ. ibi in princi Solu. primę rationis.
pio 8. Phy. ꝓponit in te. cõ. 1. utrũ autẽ factus ſit aliqñ mo M
tus cum nõ eſſet prius, & corrũpitur iterũ ſic, ꝙ moueri ni
hil ſit, aut neq; factus, neq; corrũpitur, ſed erat ſemꝑ, & ſem
per erit hoc immortale, &c. Vbi quõ illa ſecũdum Auer. eſt
de motu Cœli. Dico igitur, ꝙ ratio Ariſ. nõ peccat per falla
ciã cõſequẽtis arguẽdo ab inſufficienti, nã in factis de no
uo hoc eſt uerũ, ꝙ oẽ quod fit, fit ꝑ motũ, aut ꝑ mutationẽ
& ita ſi motus cœli, et mobile uere facta eſſent, ita ꝙ inci
piant eſſe poſtquã nõ fuerunt, ſequitur quod fuerunt facta
per motũ, uel mutationẽ, tamen tu uõ potes dicere Pħo, ꝙ
dicã cœlũ eſſe factũ per aliũ modum ꝓductionis, qui non
eſt per motũ uerũ, & per uerã mutationẽ, quia ille non eſt
reſpectu iſtorũ quæ fiũt cũ tẽpore, ſed eorũ quæ ſunt ſupra
tẽpus, pr̃ ſancte. Sed contra iſtã rñſionẽ replicat ipſe cõtra
illa actio qua ꝓduceretur primũ mobile ab ęterno quę nõ Replica eiuſdem.
eſſet mutatio nõ p̄ſupponebat materiã primã ꝓ ſubiecto,
q̃ a. 1. Phy. et. 8. Meta ponit Pħs iſtã actionẽ mutationem. ſ.
ĩ qua ſupponitur materia prima pro ſubiecto, ſed actio ꝓ
ductiua in qua nõ ſupponitur materia prima pro ſubiecto
eſt creatio, ergo Philoſophus ponit creationem, et aliqđ
fieri ex nihilo, cuius contrarium poſuerunt omnes Philo
ſophi. Pħs enim in. 1. Phyſi. et Cõmen. com. 71. diſſentiunt
ab opinione Chriſtianorum in hoc. 12. Meta. et cõ. 44. Ab
agẽte nihil prouenit niſi extrahere id quod ẽ in potẽtia ad
actum

A actum. Dicimus nos negando conſequentiam, & conſequẽs, nam ut ſcribit Com. in diſpu. 2. in ſolutione. 18. dub. in libro Deſtructionum. Modus generationis ſenſibilium eſt, ut fiant a re, ex re, & pro re, quia talia ſunt compoſita, & habent omnes cauſas, tamen productio rerum æternarum non requirit ſubiectum, & ideo non ſequitur ꝙ detur creatio, nam creatio eſſet apud Philoſophos quando aliquid ex natura ſui factibile de nouo requirens materiam fieret nulla præſuppoſita materia. Aeterna autem bene in participando eſſe habent aliud a quo ſunt: non autem ut ſint requirũt ſubiectum, quia non ſunt de conditione iſtorum, quia alio modo ſunt diſpoſita in eſſe, & in modo eſſendi illa, & alia modo iſta. unde Commen. inquit in ſecũdo Cœli & mundi, commen. 63. In corporibus cœleſtibus illud quod eſt nobilius habet pauciores actiones, ſed in corporibus inferioribus quod habet pauciores actiões eſt imperfectius, ſicut elementa, & quod habet plures actiones eſt perfectius, ſicut homo. Similiter finis minori actione attingitur, & hoc eſt uerũ tã in cœleſtibus, quam etiã in terrenis, ſed ex oppoſitis cauſis hoc cõtingit, quia in ſuperioribus hoc euenit propter nobilitatem ſui, & ſui finis, ſed in iſtis caducis proueniunt ex oppoſitis cauſis. ſ. propter utilitatem ſui, & ſui finis, ita ſcribit Auer. in. 2. Cœli, in

Solutio.

B commen. 60. Similiter entia neceſſaria primaria intentione ſunt per ſe, & ſecundaria intentione ſunt propter alia, ſed entia inferiora ſunt oppoſito modo, ſicut ſcribit Commen. in. 2. Cœli in commen. 17. & 21. Arguit iterum præfatus doctor ad idem ſic. Item qua ratione Philoſophus ponit aliquid a Deo ab æterno ſine mutatione produci poteſt, & in tempore ſine mutatione producit, ergo ſi Philoſophus in demõſtratione ſua præſupponit, quod potuit ab æterno efficienter fuiſſe productum ſine mutatione & non in tempore, ergo præſupponit falſum, & petit principium. Approbatio aſſumpti, quia certum eſt ꝙ ex parte Dei impoſſibilitas non poteſt aſſignari niſi ex parte factibilis, quia cœlum ſecũdum omnem opinionem ſibi derelictum eſt non ens, & ita ſiue producebatur ab æterno, ſiue in tempore ſuum non eſſe, uel ſuum nihil ordine naturæ præceſſit ſuum eſſe, ſed per te cum ab æterno ponitur productũ poſt ſuum nihil ponitur ex hoc produci ſine mutatione, quia. ſ. mutatio præſupponit ſaltem aliquid eſſe productibile, ergo eadem ratione cum ſibi non repugnat in tẽpore produci in eſſe poſt ſuũ nihil, ſicut nec ab æterno, & hoc dico a Deo agente, ꝙ ſtatim patet ſecundum Chriſtianos, ſequitur ergo quod ſicut ab æterno potuit efficienter produci ſine mutatione, & hoc a Deo ita in tempore. Dicimus nos ꝙ ſermo iſtius uiri eſt imaginarius, & mirum ẽ

Secunda ratio.

Solutio.

C quomodo iſta audet dicere in uia Philoſophi, & Auerro. cuius doctrinam profitetur. Scribit nanq; Com. in. 1. Cœli & mundi, in com. 106. Quod innatum eſt inueniri in tempore non inuenitur ſine tempore, & quod nõ innatum eſt inueniri in tempore, nõ habet prius & poſterius niſi ſcd̃m eſſe tãtum, & in. 8. Phy. cõ. 15. late diſputat in principiis Peripateticis fundando ſuas rationes, ꝙ a uoluntate antiqua nõ poteſt aliquis effectus nouus immediate prouenire, et ideo neganda eſt conſequentia iſtius uiri in qua dicit, ꝙ ſi cœlum alio modo efficienter producitur ab æterno, ergo eodem modo poteſt produci in tempore, nam cœli natura ſecundum Phum non apta eſt emanare illo modo quo emanant a primo principio res temporales, & quia hoc non potuerunt iſti intelligere declaremus eis hoc ex mẽte Auer. Res ut diximus in duplici differentia, temporales, & æternæ, res temporales producuntur a primo principio mediate motu cœli & cauſis ſecundis, ꝙ ſua productio eſt per uerum agens, quod in agendo pendet a materia cum actio eius non ſit niſi ut formæ, quæ ſunt in potentia materię deducantur ad actum, ſicut dicit Commen. 8. Phy. cõ. 4. 12. Meta. commen. 44. & talia in tempore producuntur, & unum actum conſequitur unam actionem unius agentis, quia. 12. Meta. tex. com. 27. Singularium aliud tua materia & ſpecies, & mouens, & mea, uniuerſali autem ratione eadem. Sed res æternę non habent agens iſto modo, ſed ibi

Res ſunt duobus modis.

eſt cauſa & cauſatum, ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis, ſicut autem unum intelligibile poteſt mouere plures intelligẽtes, ſic primum intelligibilium, quod eſt Dei eſſentia, & ſcientia eſt cauſa plurium intelligentiũ immediate ſecundum, ꝙ diuerſimode aptum natum eſt tale ab ipſis intelligentiis participari ſecundum latitudinẽ quandam, quia non omnes participant illius perfectionem æqualiter, & uno modo, & hoc uoluit Commen. 12. Meta. com. 44. dum dixit contra Auic. qui ponębat ibi productionem omnium non eſſe immediate a prima intelligentia, ſed erat conſequutio, inquit enim ꝙ ille ſermo eſt imaginabilis, non. n. eſt illic prouentus neq; conſequutio neq; actio, ita quod dicamus ꝙ una actio conſequitur unũ agentem, tantum. n. eſt illic cauſa & cauſatum, ſecundum quod dicimus ꝙ intellectũ eſt cauſa intelligentis: uult igitur ꝙ non cauſentur per actionem, & per cõſequutionem & prouentum, quia ut habet ipſe in eodem commento parum infra: Mos autem qui eſt inter modernos in dicendo ꝙ a tali motore prouenit talis motor, aut conſequitur aut pręcedit, aut talia uerba non uere intelliguntur de iſtis principiis abſtractis, omnia enim iſta ſunt diſpoſitiones agentium ſuperficietenus non uere, ab agente. n. nihil prouenit, ut diximus niſi extrahere illud quod eſt in potentia ad actum, ſed illic non eſt potentia, unde neq; agens, tantum enim eſt illic intellectus, & intellectum, & perficiẽs, & perfectum &c. Vbi uult ꝙ in intelligentiis non eſt actio, ſed bene eſt cauſa & cauſatum: unde cauſantur ab ipſo primo intelligibili ab æterno alii cauſati intellectus, & perficiuntur per illud ſecundum diuerſos gradus in perfectione, & in tali cauſatione non inconuenit, ut inquit, ut illud quod eſt per ſe intelligẽtia, & intellectus ſit cauſa plurium entium ſecundum ꝙ intelliguntur ex eo multimodi. illud igitur quod intelligit motor corporis cœli de primo motore, & eſt cauſa in Anima cœli, aliud eſt ab eo quod intelligit ex eo motor Saturni. Et ſimiliter de unoquoq; eorum quod non eſt intelligendum, ꝙ iſta alietas ſit ex parte primi intelligibilis, ꝙ ab omnibus intelligentiis intelligitur quia tale eſt in fine unitatis, ſimplicitatis, & nobilitatis, ut dicit Commenta. 12. Metaphyſi. commen. 37. formaliter loquendo. Nec eſt intelligendum, ut expoſuit iſte doctor, & ſequaces eius ꝙ Deus inquantum intelligit ſuam eſſentiam ſub ratione qua eſt diuerſimode imitabilis ab intelligentiis in ratione finis per uiam reſultationis conſequitur eſſe aliarum intelligẽtiarum, non quod Dei intellectio directe ſit cauſa effectiua ipſarum. Hoc quidem ſtare non poteſt, ut in ſequenti Theoremate ſtatim dicam, quia tunc ſcientia Dei eſſet relatiua, & pateretur Commenta. conſimiles inſtantias, quas adduxi ipſe contra Themiſtium 12. Metaphyſic. commenta. 51. ſed ſolum hoc debet intelligi ex parte intelligentiarum diuerſimode participantium perfectionem primi per cauſationem iſtam, quæ ſit per intelligere, & non per actionem, hoc eſt dictu quod illud quod intelligit motor Saturni. i. ꝙ ab intellectione primi accipit eſt aliud ab illo quod intelligit motor Martis, Mercurii, quia emanat a ſcientia uel tanquam a cauſa & effectricem in multa diuerſitate quod ad perfectionem. Et ita uides pater reuerende differentiam inter actum quod ſit ab agente, & inter cauſatum quod cauſatur ab intelligibili quia actum præſupponit agens prius tempore actio, ſed cauſatum illo modo præſupponit cauſam, quæ eſt prior natura, quia ſi prima cauſa non eſſet nulla intelligentia eſſet. Similiter actum quod ſit actione ab agente ſit cum prouentu, & extractione de potentia ad actum, quia actio agentis pendet a materia, & ita ibi eſt conſequutio quod unum actum eſt ab uno agente propinquo ſed cauſatum ab intelligibili non ſit cum prouentu, & conſequutione, quia in tali cauſatione ab uno poſſunt immediate cauſari plura cauſata ſecundum diuerſos modos participantia perfectionem uniuſmet cauſæ cauſantis, quia unũ imaginatum poteſt mouere plures imaginationes. Similiter eſt alia differentia, quia agens, ad hoc ut agat actum pręſupponit materiam, ſed cauſa prima in cau

D E F

Differentia inter actum ab agẽte, et cauſatũ ab intelligibili

G ſando in intelligentias abſtractas neceſſariaq; entia non ꝓ
ſupponit materiã,quia iſte eſt diuerſus modus cauſandi,
immo ſua ſcientia eſt cauſa immediate cauſans illa tãquã
Cauſa erro- efficiens.Sed quid fuit cauſa erroris iſtorum,ſi ita licet lo-
ris iſtorũ. qui de tantis uiris?fuit meo iudicio,quia crediderunt om-
ne cauſatum,eodẽ modo debere cauſari,ſed eſt error pu-
rus,quia ratio cauſæ & cauſati,ſunt in plus,quã ratio agen
tis & acti,unde decepit iſtos uiros locus cõſequentis, quia
uidentes quōd non habent cauſam agentem, crediderunt
quod non habeant cauſam efficientem& quod ſi in eis nõ
eſt actum,ergo in eis non eſt aliquid effectiuẽ cauſatum.
Aliud argumentum,iſtius uiri eſt hoc .Item ſi Philoſophi
Alia ratio poſuiſſent, ꝙ intelligentiæ,uel quodcunq; aliquod ſempi
eiuſdem. ternum potuiſſet fuiſſe ab æterno efficienter ſine mutatio
ne,tunc argumentum quod facit Com.12.Meta.com. 44.
nihil ualeret,ergo Philoſophi hoc non poſuerũt . Probo
ꝙ nihil ualet,Auicen.ponit ut recitat Commen.ſuper eoſ-
dem commen,44.ꝙ primus motor producit animam pri
mi Cœli ,& motorem orbis conſequentis , contra arguit
Commen.infra,ꝙ hæc non proueniunt ab agente,quia ab
agente nihil proueniũt,niſi extrahere illud quod eſt in po
tentia ad actum,ſed in his non eſt potentia,ergo nec agẽs.
Ecce Commen.arguit contra Auicen.ꝙ ſi talia æterna fuiſ
ſent producta quod fuiſſent extracta de potẽtia ad actum,
H quod eſt acquirere eſſe per mutationem,ſed planum eſt,&
illud argumentum Commenta.non ualeret ſi talia æterna
potuiſſent eſſe producta efficiẽter ab æterno,ſine mutatio
ne,ergo Philoſophus nullam efficientiam poſuit ſine mu
tatione,etiam ab æterno.Dicimus nos ꝙ ad opinionem
Auicen.ſecundum modum ſuæ poſitionis in quo declara
Solutio. bat ꝙ intelligẽtiæ nõ poſſunt immediate produci ab uno
quia ab uno inquantum unũ immediate non prouenit ni
ſi unum : & propter hoc conatus eſt dicere , ꝙ una tan-
tum unum producit & ſic conſequenter dicit productionẽ
intelligentiarum eſſe per conſequutionem & prouentum,
ſequitur quod Auice.imaginabatur,ꝙ eodem modo eſſet
cauſatio in intelligẽtiis,ſicut eſt in iſtis rebus corporalibus
agentibus ſuperficietenus.i.per contactum,nam in talibus
in quibus eſt uera actio,& motus atq; contactus,eſt uera il
la propoſitio quæ erat fundamentum imaginariæ poſitio
nis ſuæ,uidelicet ꝙ ab uno inquantum unum non proue-
nit immediate niſi unum.ſed Auer.dicit ꝙ intelligentiæ ꝑ
actionem non producuntur,ſed cauſantur ſecundum ꝙ in
telligibile eſt cauſa intelligentis & quia unum intelligibi-
le immediate poteſt mouere plures intelligentes , ſic pri-
ma intelligentia,quæ eſt primum intelligibilium cauſat
ab æterno multos intellectus intelligentes immediate,
quia in tali modo cauſandi plura poſſunt immediate cau
I ſari ab uno,& ideo dixit ꝙ ſolum ibi eſt cauſa & cauſatũ
ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligentis,& ideo im
mediate infert.Et cum ita ſit,non eſt impoſſibile ut illud
quod eſt per ſe intelligentia,& intellectus ſit cauſa pluriũ
entium ſecundum ꝙ ex eo intelliguntur multi modi,licet
igitur Auicen.in ſua poſitione non dixerit formaliter intel
ligentias producit per ueram actionem,per quam aliquid
extrahit ut de potentia ad actum,tñ ex modo ſuæ declara
tionis concomitãter dixit hoc,quia aſſimilat illum modũ
modo iſtorum,& ideo dixit bene Com .ꝙ ille ſermo eſt
imaginabilis,quia in loquendo de cauſatione abſtractorũ
imitatus eſt imaginationem,quæ eſt in iſtis ſenſibilibus .
Aliud argumentũ eius eſt iſtud cum Philoſophus .8.Phy.
Alia ratio accepit ſi mobile eſt factum ,ergo per mutationem præce
eiuſdem. dentem,aut ipſe uidit modum efficientiæ ſine mutatione
& ab æterno,aut non.Si non uidit,ergo non poſuit ,cuius
contrarium tu dicis.Si uidit , ergo petit principium , quia
apparenter ſaltem potuit ſibi reſponſum fuiſſe ,quod non
ſequitur cõſequẽtia ſua,immo ſicut ab æterno potuit fuiſ
ſe ſine mutatione aliquis effectus,quamuis de ſe nihil erat
eadem ratione,& in tempore,& ſine mutatione,ergo cum
non reprobatur iſtam reſponſionem ſatis apparentem pe-
tiit,uel ſaltem nõ ualuit demõſtratio ſua.Ad hoc dicimus
Solutio. nos ꝙ Philoſophus bene uidit alium modum efficientiæ,

ſed non oportuit illum in propoſita conſequentia mani- K
feſtare,quia ſi mobile eſſet de numero factibilium, tunc eſ
ſet de numero eorum quæ ſunt generabilia,talia aũt ſunt
illa quæ apta nata ſunt fieri in tempore,& quæ ſunt hmõi
ſunt longe diuerſa ab illis quæ ſunt apta nata cauſari ſine
tꝑe,quia ut dixit Auer.in.1.Cœli cõ.106.Quod aptũ natũ
eſt inueniri in tꝑe non inuenitur ſine tẽpore,& qđ nõ eſt
aptum natũ inueniri in tꝑe,non habet prius & poſterius,
niſi ſcđm eſſe.Et ita imaginarius eſt ſermo iſtorum,qualis
erat ſermo Aui.quia iſti imaginantur,ꝙ oẽ cauſatum uno
& eodẽ mõ cauſari habet a ſua cauſa ,qđ tamẽ eſt falſum
nam lõge diuerſus eſt modus quo cauſantur æterna a mo
do quo cauſantur,ea quæ de nouo fiunt:& ideo non petit
Ariſ.in ſua ratione,natura nanq; inferiorum eſt multũ di
uerſa a natura ſuperiorũ,tam ex parte materiæ q̃ ex parte
formæ,tam ex parte agentis,q̃ etiam ex parte finis,ſicut la
te ꝓſequitur Auer in libro de Subſtantia orbis,& ideo nul
li mirum uideatur,ſi eſt aliud genus cauſalitatis in illis,& *ADDI.
in iſtis * { Hoc etiã ſentit Homerus in quinto Iliados ubi
introducit Apollinem alloquentem Diomedẽ,& Venerẽ
Deã in bello ꝑcuſſit auſus mortalis immortali congredi. L
φράζεο τυδείδη, καὶ χάζεο, μηδὲ θεοῖσιν
ἶσ' ἔθελε φρονέειν, ἐπεὶ οὔποτε φῦλον ὁμοῖον
ἀθανάτων τε θεῶν, χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων.} *
Arguit argumentum eiuſdem doctoris eſt iſtud .Si Phi Alia ratio
loſophus uidit,& poſuit talẽ factionem ergo ꝓbando pri eiuſdem.
mam cãm ex effectibus non ſolum potuit ipſam ꝓbare ex
motu ſed ex tali efficiẽtia ſine motu,qa ſicut ex naturalib'
ſuis potuit Philoſophus conuincere effectum dupliciter
cauſatũ,ita ex naturalibus potuit dupliciter cõuiciſſe cau-
ſam primã,ſed hoc non,immo ex ſolo motu cõuincit pri
mam cã ſicut patet.8.Phyſi.&.12.Meta.ergo &c. Ad hoc Solutio.
dicimus nos,ꝙ iſtud eſt difficilius inter oĩa argumẽta iſtius
uiri,ut mihi datur cernere,tamẽ in uia Aue.iſto modo rñde
rem,ꝙ naturalis ſolus uia motus põt demõſtrare primam
cãm eſſe abſtractã a magnitudine, & eſt uia qua proceſſit
in.8.Phyſi.&.eadẽ uia ꝓceſſit in.12.Meta.te cõ.41 .in utrũ
talis ſubſtãtia abſtracta a magnitudine ſit intelligẽtia , hoc
aſſumitur etiam a naturali ex.3.de Aĩa , & ibi etiã oñditur
qũo intelligibile ſe hẽt reſpectu intelligentis,& ſi ſr ꝙ in in
telligẽtiis ſit multitudo accipit Diuinus ex illo loco,ꝑpter
naturã intellectus poſſibilis inuentã in eis.Et ne uideamur
iſta ſomniando dicere,adduco auctoritatem Auer.in.3.de
Aĩa,cõ.2.ubi ponit tres utilitates ſciæ libri de Aĩa . Quarũ
una conſiſtit in hoc,ꝙ illa ſcĩa tribuit diuerſis ſcientiis mul
ta principia,inquit.n.Secundus eſt qa dat pluribus ſciẽtiis M
plura principia,ut ſciæ morali.ſ.regendi ciuitates ,& diui-
næ.Moralis enim ſuſcipit ab hac ſcĩa ultimũ finem hoĩs in
eo quod eſt hõ,& ſcĩam ſuæ ſubſtantiæ q̃ ſit:Diuinus autẽ
ſuſcipit ab ea ſubſtantiã ſubiecti ſui,hic.n.declarabitur qm̃
formæ abſtractæ ſunt intelligentes,& alia multa de cogni
tione diſpõnũ conſequentium intelligentiã in eo quod in
telligentia eſt,& intellectus. Et in.3.de Aĩa in com.5.in ſo-
lutione 3.q. inquit,& niſi eſſet hoc genus entium,ꝙ ſciui-
mus in ſcientia de Anima non poſſemus intelligere multi
tudinem in rebus abſtractis,quemadmodum niſi ſciremus
hic naturã intellectus non poſſemus intelligere,quod uir-
tutes mouentes abſtractæ debent eſſe intellectus. Et hoc la
tuit multos modernos adeo ꝙ negauerunt illud quod di
cit Ariſt.in tra.ſui libri ꝙ neceſſe eſt,ut formę abſtractę mo
uentes corpora cœleſtia ſint ſcđm numerum corporũ cœ
leſtium,& ideo ſcire de Aĩa eſt neceſſarium in ſciendo Pri-
mã philoſophiã. Et infra cõ.14.inquit unde nõ eſt opinan
dum,ꝙ prima materia eſt cã receptiõis ſimplr,ſed cã rece
ptionis tranſmutabilis,& eſt receptio huius ſingularis ,cã
aũt receptiõis ſimpliciter eſt iſta natura,& ex hoc mõ fuit
poſſibile,ꝙ corpora cœleſtia reciperẽt formas abſtractas,
& intelligerent eas,& fuit poſſibile ,ut intelligentiæ abſtra
ctæ perficerentur per ſe adinuicẽ,& ſi non,non eſſet illic re
cipiens,& receptũ,uñ uidemus,ꝙ illud qđ eſt liberatum ab
hac natura eſt primũ intelligẽs,ꝙ ponẽdo iſtã naturã diſ-
ſolueret qõ dicẽs,qũo intelligit multitudo,& qũo intelli-
guntur

Cõfirmationes eiuſdẽ. Solutio.

A guntur multæ ex formis abſtractis,& intellectus idem eſt in eis cum intellecto. Ex omnibus igitur his auctoritatibus colligitur,ꝙ qñ Auer.dixit,ꝙ uia motus ſolum poteſt demonſtrari primum principium eſſe uerum,eſt quãtum ad hoc,quod ſit abſtractum a magnitudine,tñ ꝙ tale ſit intelligens,& quod intelligibile ſit cauſa intelligentis,& multitudo,& modus oĩum iſtorum ſumuntur ex libro de Anima. Et per hoc patet ad auctoritatem adductam per iſtũ Doctorem ex.1.Phy.commen.ult.quæ ut inquit, non recipit gloſſam ubi dicit,ꝙ primum principiũ eſſe, uel aliquid ſeparatũ nõ poteſt probari in philoſophia naturali niſi uia motus,& tranſmutationis,& dicit Auicẽ.peccaſſe peccato manifeſto qui poſuit primum Philoſophum.1.Meta.probare primum principium eſſe. Et confirmatur,nam ſi Ariſ. uidiſſet efficientiam talem,ſiue ab æterno,ſiue in tempore cum in Metap.conſiderat de cauſis æternis,& de his quæ agunt ſine motu ſi qua talia ſunt ergo in Meta.in.5.lib.ubi diſtinguit genera cauſarũ debuit feciſſe mentionẽ de iſto, ſaltem in genere.ſ.quod diffinitio cauſæ agentis ſibi poterit conueniſſe,conſequens eſt falſum,ubiq;.n.dicit de efficiente quod eſt principium unde motus,ſed iſta diffinitio non poteſt conuenire agẽti ſine motu. Confirmatur, & eſt contra quandam reſpõſionem. Philoſophus naturalis cõ-

B ſiderat de fine acquiſito ꝑ actionem,ut eſt ſanitas. Meta.aũt conſiderat de fine qui præexiſtit actui,& ideo.12.Meta.diſtinguit talem finẽ perſcrutandũ qualiter & cætera, & Cõ. 12 Met.cõ.37.diſtinguit duplicem iſtum finem,ergo eadẽ rõne cum Philoſophus naturalis conſiderat de agẽte per motum, Metaphyſicus agens ſine motu diſtincte conſiderat,cuius oppoſitũ eſt uerũ,ſemper.n.uocat per totũ principium,unde motus.& 5.Meta.uocat principium tranſmutandi.

Solutio. Solutio.

Dicimus nos ad iſtas cõfirmationes,ꝙ motus eſt duplex,uerus & æquiuocus.i.ſcd̃m ſimilitudinẽ, tunc efficiẽs in ſui generali rõne,ut dicitur quod eſt principium unĩ motus intelligitur ſiue ſit principium motus ueri,ſicut eſt motor naturalis,ſiue ſit motor per intelligere,unde.12.Meta. cõ.36.dicitur ꝙ intelligentiæ de potentiis aĩæ non hñt niſi intellectum,& uirtutem deſideratiuam per q̃ mouent in loco,& hoc eſt cõceſſum ab omnibus Philoſophis ꝙ omne agens,aut eſt agens ꝑ naturã,aut ꝑ intelligere, & mirũ eſt, de iſtis uiris illuſtribus,quõ auferunt efficientiam a primo intellectu,cum tñ ille ſit maxime actiuus,ſcia.n.Dei eſt cauſa oĩum entiũ,& ſi Ariſt.in.7.Meta.dicit,Formã domus in materia fieri a ſpecie domus ſine materia exiſtẽte, ut quid igitur imaginari non potuerũt primã formã eſſe oĩum entium effectricẽ,non uideo. Ad ultimum reſpondetur ꝙ diuinus eſt artifex cõis & indifferenter conſiderat utrunq; efficiens per motũ,& ſine motu,ſed differenter quia efficiẽs

C per motũ uerũ conſiderat ſub rationibus tranſcendẽtibus, quia conſiderat omnia ut tñ cõtingit illud quod efficit ſine motu uero,& effici per intelligere,& uelle de tali quiditatiue,& in ꝓpria forma conſiderat nedũ ſub rationibus trãſcendentibus qua tale eſt intelligenti.i,& intelligentiis, quiditatiue conſiderat Diuinus,licet multas diſpõnes,& de intelligẽtiis ſumat Diuinus a Naturali,ſicut ſupra deduximꝰ in uia Auer. Et ex iſtis ſolutionibus,apparet etiã ſolutio ad oẽs rõnes,& auctoritates Greg.de Arimino,q̃ ad idem tẽdunt ſicut cuilibet facile innoteſcere poteſt,oẽs.n. fundãtur ſuꝑ illo præſuppoſito,quod ſi unus,& idem modus quo cauſantur a primo principio temporalia,& æterna, ſi æterna cauſarentur, & hoc eſt fundamentum quod eſt debilius,q̃ ſit tela araneæ.quia eſt longe diuerſu in genus entium hoc & illud.

Concluſio Theoremata.

Redeamus igitur ad locum noſtrum,unde diuertimus & declaremus quõ ex intellectu,& intelligibili fit magis unum q̃ ex materia & forma dicamus quod res eſt clara,& aperta ex uerbis ſequentibus in illa auctoritate, quia inquit,quod.n.fit ex eis non eſt aliud ſicut in compoſitis ex materia & forma,ly enim,ut clarum eſt,eſt redditio cauſæ,uñ ut alias demonſtraui ſnia Auer.fuit ꝙ ſubſtantia cõpoſita ſit tertia quædam entitas diſtincta a partibus,etiam ſimul iunctis,quicquid alii imponãt ſibi,ideo igitur ex intellectu & intelligibili fit maxime unum, qua intellectus poteſt fieri intelligibile:nam qñ intellectus intelligit ſeipſum patet quõ intellectus ſit intellectum,non ſic eſt cõpoſitis ex materia & forma,quia nũquam materia fiet forma nec forma materia,ſed ex materia & forma, fit ſubſtantia compoſita,quæ eſt aliud ab eis uel diuiſim,quia nõ eſt materia,nec eſt forma,ut tenet uia communis de mente Auer. uel etiam coniunctum,ut ego teneo,& pro hoc habemus claram Auer.auctoritatẽ.in.12.cõ.39.ubi inquit,intellectus enim inquantum intelligit intellectum dicitur intellectus & inquantum intelligit per ſe,dicitur ꝙ intellectum per ſe eſt ipſe intellectus,ecõtrario illi quod intelligit per aliud, & inquantum quidem intellectus eſt,illud quod intelligitur,dicitur ꝙ intellectus eſt res intellecta. D

Primus intellectus ſolum ſeipſum intelligit. Propõ. 73.

PEripatetici omnes conuenerunt in præſenti Theoremate,nam Ariſto.de compoſito iſtam quæſtionem examinat in.12.Primæ philoſophiæ,tex.com.51.uerumtamen ſunt diſcordes circa modum quo intellectus diuinus ſolum ſeipſum intelligẽs,nihil tamẽ dicitur ignorare. Animaduerte igitur Ariſt.Com.ubi ſupra tres concluſiones de intellectione Dei proponunt per ordinem. Prima concluſio eſt iſta: Deus eſt ſubſtantia intellectualis ſemper E actu intelligens. Aut ſic deducitur,nam Deus eſt ens nobiliſſimum omnium,hoc autem non eſſet,ſi non eſſet,intelligens,aut non eſſet ſemper actu intelligẽns,unde ait,ſi nõ itelligat,quidq; utiq; erit inſigne uenerabile,ſed habet quẽadmodum,ut ſit dormiens,ubi Auer.in com.inquit neceſſe eſt,ſi eſt intelligens,et ſemper ſit ſecundum alterum iſtorum duorum modorum,aut ſecundum diſpoſitionem,in qua nõ utitur ſciens ſcientia,aut in qua utitur. Si igitur fuerit in diſpoſitione,in qua ſciens non utitur ſcientia ſua eſt, quaſi dormiens,& non erit in eo diſpoſitio nobilis,& hoc eſt inconueniens. Secunda concluſio eſt iſta,ſua ſubſtantia eſt ſua intellectio,quæ ſic oſtenditur per Philoſophum,nã ſi ipſe non ſit ſua intelligentia.i.ſua intellectio ſed potẽtia tunc igitur non erit optima ſubſtantia per intelligere.n.ei honorabile ineſt,quaſi dicat,cum Deus non ſit in optima diſpoſitione niſi per intelligentiam,ſi ſua ſubſtantiam non ſit ſua intelligentia,tunc igitur ipſe,ex ſe non erit optima ſubſtantia & perfectiſſima,ſed perficitur per aliud.ſ.per ipſam intellectionem,& hoc eſt inconueniens. Tertia cõcluſio eſt,Deus nihil aliud a ſe intelligi,quę uariis rõnibus ab ipſo,& a Com.ibi deducitur. Tum quia ſi intelligeret aliud a ſe,tunc ſua ſubſtantia non eſſet ſua intellectio,ſed erit potentia per quam ſit intelligens aut intellectio. Tum etiam quia erit aliquid nobilius eo quod eſt falſum,probatio ſequelę,nam intellectum eſt perfectio intelligentis.ſ.cauſaliter,quia cauſat in intelligente ſuam perfectionem,quæ eſt intellectio,omne autem tale inquãtum huiuſmodi eſt perfectius eo. Tum quia non eſſet ſimpliciter independens,& nullius indigens,conſequens eſt falſum. Deduco cõſequẽtiam,quia intellectus dependet ab intellecto. Tũ quia eſſet in eo paſſio,quia omne quod intelligit aliud trãſmutatur in ſua ſubſtantia,ſeu mouetur ab alio. Tũ quia nõ eſſet ens nobiliſſimũ,& ex ſe optimũ. Probatur conſequentia,quia intellectio rei uilis non eſt nobilis,ſed uilis,uñ etiam ut inquit: Melius etiã eſt apud nos quædã negligere, quam intelligere.& non uidere q̃ uidere. Adducitur etiam per Cõ. alia ratio,nã ſi Deus intelligeret alia a ſe,aut hoc eſſet ſcia in uniuerſali,aut ſcientia in particulari. Non in uniuerſali quia ſcire in uniuerſali eſt ſcire in potentia,& ex ſcire confuſum,& indiſtinctum. Nec in particulari, quia entia particularia ſunt infinita,& infinitum ſecundum quod infinitum eſt ignotum. Aduerte tamen quod licet Philoſophus,& ſequaces eius teneant iſtam concluſionem,tamen omnes hoc fatentur quod Deus ſe ſolum intelligendo dicitur omnia cognoſcere,& nihil dicitur ignorare,& in hoc ſunt uarii,& diuerſi modi dicendi. Themiſtius autem ut recitat Comm.in loco prædicto dixit,ꝙ intellectus diuinus intelligit omnia, ex hoc quod intelligit,ſe eſſe principium omnium. Commen.autem impugnans dictũ Themi

Them. opinio.

Impugna.

G ſtil,inquit,ꝙ iſta ſunt dicta illius qui non intelligit demon
ſtrationes Ariſt.& hoc pro tanto dixit,quia ex uerbis Ariſ.
apparet ꝙ Deus intelligit ſe,nihil ſe & nihil extrinſecum,
ſed ſecundum expoſitionem Them.ſequitur ꝙ Deus intel
ligat alia a ſe.Amplius tunc intellectus, & intellectum in
Deo non ſunt eadem omnibus modis,quia ſi Deus intelli-
git alia extrinſeca a ſe patet,ꝙ tũc ibi intellectus,& intelle-
ctum non eſſent eadem ſimpliciter,& omnibus modis. Et
Expoſitio Auer. ideo Aue.aliter exponit de mente Ariſt.in illo loco,inquit
enim quod primus intellectus eſt ſimplicior omnibus , &
eſt unus ſimpliciter ſine aliqua multiplicitate,neq; propter
alietatem intellectus,& intellecti,neq; propter multitudi-
nem intellectorum,multitudo enim intellectorum in eo-
dem intellectu,ſicut eſt in intellectu in nobis conſequitur
alietatem,quæ inuenitur in eo.ſ.alietatem intellectus,& in
tellecti in uobis,quoniã cum intellectus & intellectum fue
rint adunata perfecta adunatiõe,cõtingit,ut intellecta mul
to plura,quæ ſunt illius intellectus adunentur & terminẽt
unum,& ſimplex omnibus modis,qñ ſi remanent illa in-
tellecta,quæ ſunt in uno intellectu plura, & non adunaren
tur cum eſſentia intellectus,tunc eſſentia eius illud erit ab
Opio Ioſ. de Bacch. eis.Quæ uerba ita interpretatus eſt Ioannes de Baccho .
in.1.Sen.di.39.q.i.inquit.n.ꝙ licet opio Themiſtu nõ poſ-
ſit ſtare,ſemper tñ remanet inconueniens quoddã,& eſt q̃d
Deus ſit ignorans ea quæ ſunt hic,& ideo ſubdit Com.ꝙ
H erant quidam dicẽtes ,Deum ſcire omnia quæ ſunt hic ſci
entia uniuerſali,non ſcientia particulari,& hanc reprobat.
Non.n.poteſt eſſe uniuerſalis,quia tunc illorum ſcientia
non eſſet niſi in potentia. Nec particularis quia particula-
ria ſunt infinita,& infinita non determinantur a ſcientia:te
net igitur Com.pro finali concluſione illud in quo ambæ
iſtæ opiniones concordant.ſ.ꝙ Deus ſcit omnia quæ ſunt
hic,ſed diſcordat ab utraq; in modo ponẽdi,nõ.n.cogno-
ſcit ea ſcientia uniuerſali & confuſa nec particulari & diui
ſa,nec cognoſcit ea per hoc ꝙ cognoſcit primum eſſe cau
ſam eorum ſubito tranſeũdo a cognitione ſuiipſius ad co
gnitionem eorum,ut quædã entia in ſeipſis,ut ponit The-
miſtius,ſed ex hoc ꝙ cognoſcit ſeipſum in ſeipſum ,dico
ꝙ continet eſſe eorum,& ꝙ eſt cauſa eſſe eorum,& hoc eſt
ꝙ dicit,& ueritas eſt quod cum ſcit ſe tñ in ſe ſcit omnia
in eſſe quod eſt cauſa eorũ eſſe,& nota dicit quod eſt cau-
ſa non dicit ſcd̃m quod eſt cauſa . Ad euidentiam iſtorum
eſt intelligendum,ꝙ aliquid poteſt dici eſſe intellectũ, uel
ſcitũ , & ſcd̃m ipſum eſſe quod habet in ſeipſo dupliciter,
Vno modo ꝙ ſeipſum ſecũdum proprium eſſe quod ha
bet in ſeipſo per ſe terminet actum intelligendi,ſic ꝙ intel.
lectus in intelligendo tranſeat ſuper ipſum tanquam ſup
I ſe terminum intellectionis , & tanquam ſuper obiectum p
ſe ſpeculatum,& per ſe intellectum,ſicut poſuit Themiſt9
ꝙ cum Deus intelligit ſe ſubito transferret ſe ad intelligẽ
dum creaturam ſcd̃m illud eſſe proprium quod habet in
ſeipſa creatura,ita ꝙ actus intelligẽdi terminaretur ad crea
turam cognitam in proprio eſſe,quod habet in ſeipſa tan
quam ad obiectum per ſe ſpeculatum ,& intellectũ ſiſtens,
& terminans actum intelligendi diuinum. Alio modo , ꝙ
ipſum ſit cognitum in quodam alio adunate,& unitiue cũ
eo ſic,ꝙ illud aliud in quo adunate ipſũ cognoſcitur ſem
per indefectibiliter ſit per ſe terminans actum intelligendi,
& per ſe ſpeculatum,& per ſe intellectum,& ꝙ intellectus
ſuus nunquam ſe transfert ultra,tanquam in aliud obiectũ
per ſe ſpeculatum,ſed quod ſolum cõſequutiue intelligat
illud quod adunate eſt cognitum,in eo ſecundum eſſe ꝓ-
prium quod habet in ſeipſo,poſito.n.quod eſſet unus ca-
lor ſeparatus qui eſſet calor per eſſentiam,& includẽs per
fectiones omnium calorum,ſi tunc eſſet aliquis intellect9
comprehendens illum calorem,& omnes alios in eo adu
nate poſito,cum hoc ꝙ ille intellectus comprehendens il
lum calorẽ,& omnes alios in eo ſemper indefectibiliter
ſtaret ſpeculando ſemper illum calorem tantum ex hoc
quod ſic intelligeret ſemper ſtando in comprehenſione il-
lius caloris per eſſentiam,qui includit perfectiões omniũ
calorum ſecũdum propriũ eſſe in ſeipſis, & inquit ꝙ illud

clarius habetur diſt.35.art.4.in fine & rñſione ultimi argu- K
menti,per hunc modum uult Com.dicere contra Themi-
ſtium,quod non ſolum intellectus diuinus nihil intelligit
extra ſe exquirendo ſciam a rebus,ut probauit prima con
cluſio principalis,ſed quod nihil intelligit extra ſe tanquã
obiectum terminans actum intelligendi,& tanquam obie
ctum ſpeculatum,& intellectum,ſicut poſuit Themiſtius.
Sed quod intelligit omnia in ſeipſo ita ꝙ intelligendo cõ
prehenſiue,ſeipſum tantum, qui eſt cauſa eorum intelli-
git alia,& hoc eſt quod dicit rñdendo,& ueritas eſt , ꝙ ſe-
cundum quod ſcit ſe,tantũ ſcit omnia in eſſe,quod eſt cau
ſa eorum in eſſe,& uocat cognoſcere in cauſa cognoſcere
omnia in eo ꝙ eſt tale per eſſentiam, in quocunq; genere
ſit cauſa non curat.Et adhuc ulterius declaratur poſitio,ne
enim aliquis crederet,ꝙ ſolum cognoſceret illa ſecundũ
eſſe ſolum quod habent in ipſo,& non ſecundum eſſe pro
prium,quod habent in ipſis ſuis eſſe proprijs extra addit
triplex exemplum primum de calore , quia ut ſcit calorẽ
ignis tñ non dicitur neſcire naturã caloris inexiſtentis in
reliquis calidis,ſed iſte eſt qui ſcit naturã caloris ſcd̃m q̃d
eſt calor.Tunc arguo ipſe dicit,ꝙ qui cognoſceret calorẽ
per eſſentiam.ſ.ignis tñ,non dicitur neſcire naturã caloris
exiſtẽtis in rebus calidis,ſed cognoſcere calorem,ut eſt in
calidis eſt cognoſcere ipſa calida,ſicut cognoſcere albedi L
nem,ut in pariete eſt cognoſcere parietẽ albũ.Igitur uult,
ꝙ q cognoſcit calorẽ tñ,nõ ſolũ cognoſcit calorẽ in his,
ſed cognoſcit ipſa calida,ſed hec nõ põt eẽ niſi cõſequuti
ue.Cũ nõ ponitur niſi unũ per ſe intelſm terminans cogni
tionem.Et poteſt formari ratio principalis a ſimili ſed ſen
tentialiter ſic.Si aliquis ſciret calorem p eſſentiam.ſ. ignis
tñ,ſup.perfecta cõprehenſione,ſciret oĩa calida oĩbus mo
dis quibus ſunt calida,quia da oppoſitum non cõprehen-
deret calorẽ.Igit̃ à ſili ſi primũ ens ſcit ſe tñ,ꝙ ens eſt ens
p eſſentiã,& cõprehenſiue,ſequitur ꝙ ſcit oĩa entia oĩbus
modis quibus ſunt entia,ſed cognoſcere oĩa entia omnib9
modis quibus ſunt entia,eſt cognoſcere diſtincte ea ſemp
ꝓpria eſſe.Igitur Deus intelligendo ſe tñ comprehenſiue
excluſo oĩ alio obiecto terminante eius cognitionẽ,ſaltẽ
cognoſcit alia diſtincte ſcd̃m ſua eſſe propria,ut ſunt uide
licet in ſeipſis.Secundo ponit aliud exemplum,ſi eſſet ali-
quod ens quod ens eſſet in ſeipſo ſimplex exiſtens,& eſſet
omne ens ſecundum perfectionalem,& identicã continẽ-
tiam,tunc eo quod quis ſciret perfectiſſime tale ens, ſequi
tur,quod ſciret oẽ ens ſcd̃m oẽm perfectionẽ ſuã,quod eſt
ſcire ipſum ſcd̃m quamlibet entitatem ſui,quia in oĩ ente
eſt aliqua perfectio,ſed ut dicit tale eſt Deus,ait.n .ſic pri-
mus ſcit naturam entis in eo quod eſt ens , in eo quod eſt
ens ſimplex,quod eſt ipſum.Tertio de intellectu,uidelicet
ſit eſſe aliquis qui per eſſentiam cõtineret omnia intelligi M
bilia.Tunc qui comprehenderet illum intellectum,conſe
quenter cognoſceret omnia alia ſecundum oẽm modũ
ſuæ entitatis .Addit etiam præfatus Doctor ex ſuo,ad hoc
duplex exemplum naturale,primum numerus ſenarius ẽ
formaliter conſtitutus aliqua unitate. Non .n.eſt bis tria,
neq; ter duo,ſed ſemel ſex.5.Meta.& tñ patet,ꝙ qui com-
prehẽderit illam unitatem.ſ.ſenitatem cognoſceret diſtin
cte duas trinitates,& ſex unitates ,cum.n.hæc in eo ꝗquo
modo continentur,nõ eſſet cõprehẽſiua eius niſi hæc oĩa
ſcd̃m ſua ꝓpria eſſe cognoſcerentur,ſic in propoſito Deus
comprehendendo ſeipſum qui eſt per ſe quædã unitas co
gnoſcibilis oĩum dicitur eſſe cõprehenſiuus &c. Aliud exẽ
plum ualde cõueniens ex poſito gratia exempli quod uni
tates oĩum concluſionum,quæ cõtinentur in primis princi
piis eſſent eadẽ unitas per eſſentiam cum unitate prioris
ſecundum continentiã perfectionalẽ ſicut ponit Com.cõ.
51.12.Meta.quod plura in intellectu diuino non ſunt ab
eſſentia intellectus diuini,ſi igitur intellectus meus cõpre-
hẽderet prima principia,& ſtaret ſemp indefectibiliter ſpe
culando,& nõ transferet ſe a ſpeculatione principiorũ ad
ſpeculandum cõcluſiones in ſeipſis,tunc manifeſtũ eſt q̃d
comprehendendo prima principia etiã perfectiſſime adu
nate & ſimplici cõprehenſione comprehenderet oẽs con-
cluſiones

A cluſiones,& geometricas,& aſtronomicas,& oĩum aliarũ
ſciarum,ſed talis comprehenſio non eſſet omnino totalis,
& perfectiſſima,niſi ad illam cõſequeretur cognitio rei ſe
cundum omne ſuum eſſe. Ergo intellectus meus compre
hendendo perfectiſſime adinate ſimplici comprehenſio
ne prima principia,& omnes concluſiones in eis cõſequu
tiue,ſaltem cognoſcit omnes concluſiones in ſeipſis,& ſic
arguendum eſt ꝑ oĩa de intellectu diuino & cætera. iſta eſt
opinio,& declaratio Auer.ſcdm iſtũ doctorẽ. Licet aũt de
Impugna. hoc memini me ſpecialem qõnem edidiſſe in cõmentariis
meis ſuper.12.Meta.quãtum ſpectat ad pñtem locũ. Dico
ꝙ iſta nõ ẽ mens Auer.quia intellectio Dei ſcdm ipſum eſt
oĩno ſimplex,& oĩno indiuiſibilis,quia ut ſcribit Com.12.
Met.cõ.37.eſt in fine ſimplicitatis,unitatis,& nobilitatis. Et
per conſequens ibi non eſt multitudo intellectorũ in pro
pria forma,neq; per uiam intentionis primæ,neq; per uiã
conſequutionis ſicut ſibi imponit iſte doctor. Amplius tũc
intelligens,& intellectum in eo nõ eſſent omnibus modis
eadem,quia obiecta conſequutiue cognita nõ ſunt forma
liter loquendo ſecundũ proprium eſſe formale oĩbus mo
dis eadem cum obiecto primo cognito quia ſi omnibus
modis obiectum primo cognitum,& obiecta alia conſe
quutiue cognita formaliter,& oĩbus modis ſunt eadẽ, igi
tur non oporteret alia obiecta per participationem entia
conſequutiue diſtincte cognoſci,ex hoc ꝙ intellectus diui
B nus ſuam eſſentiam,quæ eſt ens per eſſentiã cognoſcit,im
mo oĩa æq; primo intuerentur a diuino intellectu in pro
pria forma ſine aliqua conſequutione. Confirmatur quia
Aue.contra Aui.12.Met.nõ ponit in intelligentiis eſſe con
ſequutionem, nec in ſe, nec in ſuis actibus intelligen
di. Amplius pateretur Cõ.cõſimiles anguſtias quas patitur
Themiſtius qui poſuit intellm diuinum cognoſcere oĩa in
quantũ cognoſcit ſe eſſe principiũ oĩum,manifeſtũ eſt aũt
ꝙ ſi ita eſſet,ut inquit Themiſtius ꝙ in cognitiõe Dei eſſet
aliqua conſequutio inter cognitionem principii, & princi
piati,& ita eſt ſecundũ te conſequutio inter intelligere ens
per eſſentiam, & intelligere ens per participationẽ. Quod
aũt dicit præfatus Doctor de tribus exemplis adductis per
Auer.facile excludi poteſt,nam exemplis utimur nõ ut ita
ſint,ſed ut audiant qui addiſcunt,nam exemplorum requi
ritur manifeſtatio,& nõ uerificatio,ut ſcribit Com.in.2. de
Anima in cõ.67.unde luciſſimus The.in primo de Ani
ma.cap.24.ſcribit,Ego uero primum illud demiror eorũ
qui hoc audent dicere,quod arbitrãtur exempla uim pro
bationum habere,cum tñ exemplum ad faciendam fidem
infirmiſſimum argumentum ſit. Amplius aũt ex illis exem
plis nõ poteſt haberi illud quod deducit præfatus Doctor.
nam licet cognoſcens calorem per eſſentiam inuentum in
igne,non dicatur ignorare naturã caloris exiſtẽtis in aliis
rebus calidis,tñ in illa intellectione caloris ignei,nõ intel
C ligit iſte intellectus oẽs alios calores per participationem
in aliis rebus calidis ſecundum propria eſſe,& formaliter
qa nõ intelligit iſte intellectus formaliter niſi caloris eſſẽ
tiam,nõ tñ iſte in ꝓpria forma intelligit calorem lapidis,
qui eſt,ut quatuor,& calorẽ plantæ,qui eſt ut quinq;,ut cla
rũ eſt,unde deductio eius uidetur peccare per fallaciã acci
dẽtis cognoſco albedinẽ, quæ eſt in pariete,ergo cogno
ſco parietem album.quia accidit albedini cognita a me,
ꝙ ſit in pariete,ita oĩa calida per participationẽ cognoſcũ
tur in cognitione caloris ꝑ eſſentiã,ſed nõ ſequitur ꝑ hoc
quod illis taliter cognitis cognoſcãtur in ꝓpria forma, qa
cognoſci,in ꝓpria forma accidit,& extraneum eſt calidis
ꝑ participationem,ut cognoſci dicuntur ad cognitionẽ ca
loris ꝑ eſſentiã,& ita patet ſolutio ad oĩa exẽpla adducta ꝑ
ipſum. Amplius in ſeipſo hoc experiri poterit,nam non eſt
dubium quod in entibus eſt ordo,& imperfectiora dicun
tur contineri in perfectioribus,unde Ariſto.in 2.de Anima
in tex.com.31.inquit,ꝙ uegetatiuum eſt in ſenſitiuo ſicut
trigonum in tetragono,& non oportet ꝙ qui diſtinctẽ co
gnoſcit hoĩem,qui eſt metrũ omniũ eorum quæ ſunt hic
qđ principaliter,aut cõſequutiue intelligat oẽs alias ſpe
cies,& creaturas,a quibus differt homo unde: Ariſt.& Cõ.

& Them.in.2.Poſterio.damnati in tex.cõ.20. in illo ca.nõ D
aũt oportet definiẽtem,& diuidentẽ omnia ſcire. Speuſip
pus,ut inquit Themiſtius in ſua Paraphraſi,cap.24.opina
batur,ꝙ ille qui diffiniturus eſſet aliquam rem,debet prius
cognoſcere omnia a quibus differt,unde Ariſt.ibi manife
ſte concedit aliquem habere poſſe diſtinctam cognitionẽ
de ſpecie nobiliori,eſto quod ignoret uiliorem diſtincte
a qua illa nobilior diſtinguitur,& ideo ſine dubio cũ ſup
portatione,& reuerentia non medullitus penetrauit uerã
opinionem tangendo Auer.ſed corticem uerborũ tetigit
ut ſtatim oſtendat,nam rectum eſt iudex ſui,& obliqui. Di
co igitur altius quædam repetendo neceſſaria circa hoc q̃
ſunt de mente Auer. Primũ qđ ſuppono de mente eius eſt Solutio.
hoc quod eſſe ſenſibilium formarum gradus habet,quorũ
uilior eſt in materia nobilior,illo aũt eſt eſſe,quod habent
in humano intellectu,& nobilior illo eſt eſſe , quod habẽt
in ſeparatis intelligentiis,dictæ formę gradus habent adin
uicem differentes,ſecundum quod differunt illæ intelligẽ
tiæ adinuicem,& eſt de intentione Aue.in libro Deſtructio
deſtructio.in diſputatione.3.in ſolutiõe 18.dubii. Pro quo
debes ſcire,ꝙ ſunt duo extrema latitudinis formarũ. Vnũ
in extremo remiſſiori,& hoc eſt prima materia,quæ ſecũ
dum beatum Auguſti.in.12.libro Confeſſionum eſt ꝓpe
nihil,unde ex ſua imperfectione,& latentia propter ſuum
eſſe diminutum quod habet Plato non diſtinxit inter ip
ſam.& priuationem,ut patet primo Phy.tex.cõ.79. Aliud
eſt in extremo intenſiori,& iſtud eſt Deus ſublimis , unde E
com.12.Meta.tex.cõ.18.inquit. Omnes formæ ſunt in po
tentia in prima materia,& ſunt in actu in primo motore,et
ideo formæ quæ ſunt maxime propinquæ naturæ primæ
materiæ ſunt imperfectiſſimæ,ſicut ſunt formæ elementa
les. Deinde ſunt parum illis perfectiores formę mixtorum
inanimatorum,ut ſunt mineralia & lapides . Deinde ſunt
uegetabilia,& plantæ. Deinde ſunt quædam,quæ a Gręcis
Zoophyta,a nobis aũt ambiguam naturam obtinentia in
ter animalia,& plãtas,ut eſt ſpongia marina. Deinde ſunt
animalia. Demũ in hoc mũdo inferiori eſt homo , qui eſt
terminus iſtorum inferiorum,unde Auer.2.de Anima,cõ.
32.Complementum autem animalium , & finis eorum
qui intendebatur in natura,& generatione,quem cum na
tura potuit pertingere ſtetit,eſt modus animalium haben
tium uirtutem ſpeculatiuam cogitatiuam.i.intelligibilem
& ita intelligis primam partem ſuppoſiti,ꝙ uilior gradus
quem obtinet forma ſenſibilis in hoc mundo inferiori,eſt
ille quem habet in materia,& nobilior eſt ille quem habet
in humano intellectu,nam ut ſcribit Auerr.in eodem loco
lapis ſine dubio,& quælibet forma duobus modis habet F
eſſe,uidelicet eſſe intelligibile,quando comprehẽditur ſe
paratum a materia ab intellectu,& eſſe ſenſibile , uidelicet
id quod habet in materia,uerbi gratia lapis formã habet
materialem extra animam,& aliam formam,quæ,eſt intel
lectio,& comprehenſio facta in anima,prout anima ratio
nalis ſeparatam capit eam,& ideo forma,ut eſt in Anima
humana,quæ eſt locus ſpecierum non omnis ,ſed intelle
ctus,ut dicitur in.3.de Anima,habet nobilius eſſe,quod ha
bere poteſt reſpectu iſtius ordinis qui eſt in hoc mundo in
feriori,nam ut ſcribit Ariſto.in.3.Cœli & mundi,tex.com.
24.Ordo eſt propria natura ſenſibilium. Secundo imagina
re debes,& conſimilis ordo,immo longe perfectior eſt in
illo ſuperiori mundo,a quo omnis ordo,ꝙ ſeries, & per
manentia iſtius mundi diſponitur,teſte Ariſt. in principio
libri Meteororum,ubi inquit,Oportet mundum iſtum in
feriorem ſuperioribus lationibus eſſe continuum ut om
nis eius uirtus inde gubernetur,unde Ariſtot.deridet anti
quos qui ponebãt caſum & fortunam in corporibus cœle
ſtibus,& non in iſtis inferioribus,ut patet in.2.Phy.tex .cõ.
46.ubi inquit,Adhuc inconuenientius eſt dicere hoc uidẽ
tes quidem in Cœlo nihil caſu fieri,in his aũt quæ nõ ſunt
a fortuna multa contingere a fortuna,& erat merito econ
trario fieri,unde.8.Phy.tex.cõ.15.Nihil inordinatũ eſt eo
rum quæcunq; a natura,& ſecundum naturam ſunt,natu
ra.n.cauſa ordinationis eſt,& Commen.in cõmen.dicit,ꝙ

G illud quod eſt cauſa ordinis eſt dignius ordine, & ideo ſcire debes quod gradatim aſcēdēdo ab aīa humana, q̄ licet ſit ſuprema inter formas, quæ ſunt in hoc mūdo inferiori, eſt tñ infima reſpectu formarum, quæ ſunt in mundo ſuperiori, quia eſt in cōfinio æternitatis, & temporis, ut dixit Iſaac, & eſt etiam ſentēna Auer. in. 3. de Anima, in com. 19. Et in. 2. Phyſi. com. 26. Forma igitur eadem, ut eſt in intelligētia lunæ eſt habēs nobilius eſſe, quam ut erat in Anima humana & ad eadem ut ex intelligētia Mercurii eſt in nobiliori gradu eſſendi q̄ ut erat in illa, quæ eſt Lunæ, & adhuc nobilius eſſe habet, ut intelligentia Veneris, & nobilius eſſe adhuc habet ut eſt intelligentia Solis, & adhuc nobilius eſſe habet, ut eſt in intelligentia Martis, & adhuc nobiliori modo, ut eſt intelligentia Iouis, & adhuc nobilius eſſe habet, ut eſt intelligentia Saturni, in ſupremo autem & ꝑfectiſſimo gradu eſſendi eſt, ut eſt in primo motore qui eſt Deus ſublimis & hoc tenendo ꝙ ordo intelligentiarū in nobilitate, & perfectiōe ſit, ſicut eſt ordo in orbibus moti uidelicet ꝙ quāto aliquis orbis eſt propinquior orbi ſtellato, tanto eſt perfectior, & quanto eſt remotior tanto imperfectior, unde orbis Lunæ inter corpora cœleſtia eſt, ſicut elementum terrę inter elementa, ut dicit Com. in. 2. ca. de Subſtantia orbis & in. 2. Cœli, in com. 49. & eſt ſententia Ariſto. ut dicit in libro de Animalibus, & ſic eſt tenendum ſecundum opin. Ariſt. ut ſcribit Com. 12. Met. in commen.

H 44. ubi inquit, ꝙ Ariſt. intendebat quod ordo earum ſit ſecundum ordinem orbium earum in loco, licet mathematici aliter ſentiant in hoc, ut dicit ibidē. Et ſic intelligis quo modo formæ iſtorum ſenſibilium ſunt in ſuperioribus, & nobiliori modo quam ſint in materia, unde in libro de Diuinis nominibus, cap. 5. Dionyſius dicit ꝙ ſuperiora in entibus ſunt exemplaria in inferioribus, & beatus Thom. in quæſtionibus diſputatis de Anima, in q. 15. ſcribit, ꝙ ſimilitudo inferiorum inuenitur in ſuperioribus. Vnde & Mathematici futura pręnunciant conſiderantes ſimilitudines eorū quæ hic aguntur, & in cœleſtibus corporibus. Et iſto modo innoteſcere etiam poteſt tibi unde contingat diuinatio, quæ eſt ſecundum quietem, de qua multum laborauit Ariſto. & etiam Auer. in libro de Diuinatione. Et inde etiam contingunt futurorum prophetiæ, quę plerunq; melancholicis contingunt, licet tales non intelligant illud qđ dicant. unde Com. 12. Meta. com. 18. prophetæ prædicētes futura nō intelligunt illud quod dicunt. Vnde ſcire debes, ꝙ antiquitus erāt inſtituti interpretes uaticiniorum, & iſti dicebantur prophetæ, ſed loquentes futura dicebantur uates, ut refert Plato in Timæo, & ratio naturalis ſuper hoc eſt, quia uates, ſunt melancholici, & extaſin paſſi, qui ut inquit Ariſto. in libro de Diuinatione, quæ eſt in ſomno pręuident futura, quia propriis motibus nō infeſtantur, ſed lōge proiiciuntur, & ideo extraneos motus maxime percipiunt. & de hoc uide Auicen. in. 6. Naturalium, parte. 4. ca. 5.

Nota de Diuinatione ſecundū quietem.

Prophetæ Vates.

I Et ſic intelligis etiam quomodo multę artes, & quomodo etiam Medicina, ut inquit Auer. Exiſtimatur, ꝙ ſit pars prophetiæ, quia multa remedia ægritudinū reuelata fuerunt in ſomno, ut refert Auic. de Splētico in. 2. canoñ. in cap. de Vrina, & multa conſimilia. Et ſic intelligis quomodo omnia, quæ ſunt in hoc mundo inferiori cadunt ſub ſolicitudine, & prouidentia, unde Com. in. 2. Phyſicæ auſcultationis, in cō. 75. ubi Ariſ. intendit declarare, quomodo natura agit propter finem, inquit. n. quia iſta propoſitio eſt maxima, & fundamentum in hac ſcientia & in ſcientia Diuina, quoniam ſi Naturalis nō conceſſerit eam negat principiū finale, & negat materiam eſſe propter formam, ex quo ſequitur ipſum negare agens, generans enim non generat niſi propter aliquid. Et ſimiliter mouens non mouet niſi propter aliquid. Et cum ſequitur forma neceſſario materię natura naſcitur caſu. Et ſic non erit agens, aut ſi erit, erit fruſtra. Et ſimiliter ſi diuinus non conceſſerit eam nō poterit probare ꝙ Deus habet ſolicitudinem circa iſta quæ ſunt hic. Et ſimiliter ex hoc intelligis quomodo opꝰ naturæ rememoratur ab intelligentia non errante, ut recitat Com. 12. Meta. cō. 18. & fuit ſententia lucidiſſimi Themiſtii, inquit. n. in primo Phyſicæ auſcultationis ſuper expoſitione K tex. com. 81. ubi Ariſto. loquitur de appetitu naturali materiæ in illo textu, Exiſtente. n. quodam diuino, & optimo, inquit enim: Nā cum materia ſit receptrix capaxq; priuationis atq; id habeat ſolum, ut potentia conſtet infirmior, & imbecillior eſt, quam ut poſſit formas quas uicibus ſuſcipit perpetuo retinere. Sed cur ſuſcipit uicibus formas, Quia appetens eſt diuinitatis, & diſcupiens boni. Voco autem diuinum, & bonum primam formam, & primā cauſam quo referuntur collimantq; oia, & cui quæq; res tendit fieri quam ſimillima quātum poteſt, poteſt autem quātum natura conceditur. Ea uero appetitio quonam modo eſt in materia profecto uериſſimum puto quod dicitur, ꝓuidētiam fuiſſe quæ & turpi deſiderium honeſtatis, & egēti opulentiæ quantum ſit ſatis inieceri. Sed tunc eſt ardua difficultas, quomodo ea quæ ſunt hic cadunt ſub Dei prouidētia, ſi Deus nihil ſecundum Peripateticos, eorum quę ſunt hic intelligit. Iſtam autem difficultatem Auer. iſto modo euadere conatus eſt in. 12. Meta. cō. 37. inquit enim, Dicentes autem ꝙ Deus ſolicitus eſt circa unumquodq; indiuiduum aliqualiter eſt uerum, & aliqualiter non, quia nullum indiuiduum habet diſpoſitionem propriam, niſi illa diſpoſitio inueniatur in aliquo mō illius ſpeciei, hoc igitur modo uerum eſt Deum ſolicitari circa indiuidua. Solicitudo autem circa indiuiduum tali modo, quo nullus ha- L beat communicationem cum eo, hoc non eſt fas bonitati diuinæ. Et iſte locus fuit iudicio meo, in cauſa ꝙ Ioannes ille de Bacchone deuenerit ad illum modū dicendi in uia Auer. ꝙ intellectus diuinus intelligit diuinam eſſentiam, q̄ adunate continet omnia. & hoc comprehenſiue, tunc per uiam conſecutionis intelligit omnia alia diſtincte ſecūdū propria ſua eſſe. Sed iſte intellectus ſtare non poteſt, ut prædiximus. Amplius ſequeretur poſitio idearum intellectu diuino ſecundum uiam Ariſt. quia intellectus diuinus ſi cognoſcit ſpeciem hominis, pariformiter & alias ſpecies, hoc autem ſtare non poteſt ſub propriis rationibus diſtinctis iſta eſſe apprehenſa ab intellectu Dei ſecundum fundamenta eorum. Nam Ariſto. in. 1. Cœli & mundi, in tex. com. 92. ubi Ariſto. arguit contra Platonem qui dicebat mūdū iſtum ſenſibilem eſſe productum a Deo per exēplar in mente diuina, qđ ipſe Plato nuncupabat mundum archetypum, iuxta illud Boethii in. 3. de Conſolatione philoſophica in illo metro:

Ardua difficultas.

Cauſa erroris Ioan. de Bacc.

Impugna.

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri:
Quem non externę pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus: uerum inſita ſummi
Forma boni liuore carens, tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe M
Mundum mente gerens, ſimiliq; in imagine formans.

Inquit præcipue in tex. tranſlationis Arabicæ Ariſt. ibi Et iſte ſermo ſequitur ſermonē de exemplari mundi, ſicut dicunt quidā, ꝙ mundus habet exemplar apud creatorem Vbi Aue. in Com. inquit, & teſtatur huic ſermoni. ſ. mūdos eſſe plures, qui ponit in Creatore mundi exēplar ſecundū quod fecit mundum, dicens. n. exemplar eſſe contingit ei neceſſario dicere, ut mundus habeat plura indiuidua, nam uno exiſtente exemplari poſſunt fieri multa exemplata ad imaginem, & ſimilitudinem illius, ut clarū eſt. Ecce igitur ſecundum uiam Ariſt. & Auer. ꝙ intellectus diuinus nō habet exemplar mundi in propria forma, quia tunc ipſe pateretur cōſimiles anguſtias quales ipſe intulit in Platonem ut patet intelligenti. Amplius ſi intellectus diuinus intelligit Sortem & Platonem, non ſub rationibus indiuidualibus, quia hoc non eſt fas bonitati diuinæ, ut ipſi opinantur, ſed intelligit illa ſub rōne ſpeciei, inquantum uidelicet cōueniunt in humanitate, tunc iſta ſciētia eſſet in uniuerſali, & tamen ipſe determinat in. 12. Meta. cō. 51. ꝙ ſcientia Dei non eſt uniuerſalis, neq; particularis, ꝙ iam uides quātum ſit arduus iſte locus. Dicamus igitur ꝙ in ſolo primo intellectu ueritatem habet ſimpliciter, & omnibus modis, ꝙ

intellectus

A intellectus,& intelligibile ſunt idẽ omnibus modis, ſicut
dicit Com.12.Meta.com.15.Et clarius in libro Deſtructio
deſtruct.in diſpu.3.in ſolutione.16.dubii,inquit enim,Nõ
nãq; ſequitur,ꝙ quãuis intellectus,& intelligibile ſint in ſe
paratis intelligentiis unum,& idem,quod ſint æquales in
ſimplicitate.Phi enim ponũt,ꝙ intellectus differũt in hac
proprietate ſecũdum magis,& minus.Et dicta ſimplicitas
non reperitur ſecũdum ueritatem niſi in primo intellectu.
Et cauſa huius eſt,ꝙ ſubſtantia primi intellectus eſt, quid
exiſtens per ſe.Et alii intellectus intelligũt de ſeipſis,quod
in primo in intellectu cõſiſtũt.Vnde ſi itellectus intelligẽs,
& intelligibile in quolibet horum intellectuũ eſſent in gra
du unitatis,quod ſunt in primo,eſſet ipſorum ſubſtantia
ſimilis ſubſtantiæ aliorum,quod eſt falſum.Et uult dicere
iuxta doctrinã in 3.de Anima,in cõ.5.in ſolo.3.q.ꝙ in ſo-
la prima intelligẽtia quiditas,& eſſentia ſunt idem omni-
bus modis,ſed in aliis intelligẽtiis citra primã quiditas, &
eſſentia diſtinguuntur quoquo modo.Nã ut alias declara
ui,licet in intelligentiis nõ reperiatur uera materia, & rea
lis potentia,inuenitur tamen aliquid proportionale mate
riæ,& reperitur aliquis modus potentialitatis,& ſicut ue-
ra materia,& realis potẽtialitas inuẽta in iſtis ſubſtãtiis cõ
poſitis ex materia,& forma diuerſificauit ſimpliciter eſſen
tiam a quiditate,quia tota quiditas eſt ipſa forma, licet eſ
ſentia cõſtet ex materia & forma,ſic in intelligẽtiis,in qui
B bus eſt potentia aliqua pro quanto unaquæq; citra primã
nõ eſt ens per eſſentiam,nec per conſequens aliqua ex ip
ſis habet perfectionem ſimpliciter,quia ſolum primũ prin
cipiũ,quod eſt Deus ſublimis eſt ens ſimpliciter perfectũ,
ut ſcribit Cõm.in 5.Met.in cap.de Perfecto,& eſt in com.
21.& hoc uult dicere,ꝙ cauſa quod ſecundum ueritatem,
id eſt ſimpliciter,& omnibus modis intellectus, & intelli-
gibile identificantur in ſolo primo,quia ſubſtantia primi
intellectus eſt exiſtens per ſe,id eſt ens per eſſentiã,& eſſen
tia,& quiditas ſunt eadem omnibus modis,unde etiam ſa
cra teſtantur eloquia,Deum eſſe id qđ eſt,iuxta illud Exo
di,Ego ſum qui ſum.Et alii intellectus intelligunt de ſeip-
ſis,quod in primo intellectu cõſiſtant,quia ſunt intellectus
cauſati,& non ſunt entia per eſſentiã,ſed per participatio
nem,unde inquit Auer.in diſpu.6.in ſolutione ſexti dubii
prima cauſa eſt q̃ditas abſoluta.Et omnia alia entia a præ
dicta quiditate,quiditatẽ habent.Et dicta prima cauſa eſt
ens,ſciens omnia entia abſolute,entia nanque eſſe habent,
& ſunt intelligibilia,prout ipſe ſeipſum ſcit.Dicamus igi-
tur iuxta præinducta fundamenta,ꝙ cum eſſe ſit in primo
principio per eſſentiam,omnes perfectiones formarũ uni
tiue continentur in eſſentia eius non ſecundum propria,
C & diſtinctum eſſe repræſentans ipſa in propria forma,nec
principaliter,nec conſequutiue ſecundum opinionẽ Peri-
pateticorum,ſed nobiliori,& altiori modo, quã ſi ſecũdũ
propriũ,& formale eſſe eorum repręſentarentur,unde in-
tellectus Diuinus eſſentiã Diuinã ſolũ diſtincte intelligit
omnibus modis,ex hoc tamen non dicitur confuſam,aut
ADDI.* uſem cognitionem de aliis habere*{Vnumquodq; enim
perfectius eſſe habet in cauſa prima,licet ſecũdum aliã ra
tionem quã in ſeipſo ſecundum propriã rationẽ,quę.n.ſe
ipſis non ſunt uita Deo ſicut uita,ut dicit etiam beatus Au
guſtinus ſuper primo Ioãnis,quod factum eſt in ipſo,uita
erat.}unde nihil dicitur extra ſe intelligere,quia extra ens
per eſſentiam nihil intelligit,quia tamen omnis modus eſ
ſendi nobiliori modo eſt in ente per eſſentiam quã ſit in
propria forma,ideo intellectus Diuinus intelligendo ſeip
ſum tantũ,nihil dicitur ignorare,immo omnia entia intel
ligit nobiliori,& altiori modo,quã aliquis intellectus ea
poſſit intelligere,unde Cõ.in diſp.3.in ſolutione.18.dubii
inquit,Facta igitur iſta excuſatione dicimus,ꝙ id quod di
xerat Algazel,uidelicet,ꝙ ſi primũ principium tantum ſe-
ipſum intelligeret ignorare omnia,quæ creauit bene ſe-
queretur,ſi id quod intelligit de ſeipſo eſſet aliquid pręter
entia abſolute,hoc eſt dictu,ſi nullo modo entia per parti
cipationẽ eſſent cõtenta,& adunata in ſua eſſentia,quæ eſt
ens per eſſentiã,& ſequitur,ſed id quod ponit, ſcilicet, ꝙ
id quod itelligit de ſeipſo ſunt entia in nobiliori eſſe qđ D
fieri poſſet.ſ.quod ipſe eſt intellectus, qui omnium entiũ
eſt cauſa,uult dicere,ꝙ omnia alia entia in intellectu Diui
no nobiliori modo ſunt quã ſint in ſeipſis,quia ibi ſunt in
dependenter,& ſunt modo Diuino,nam intellectus Diui-
nus eſt cauſa omnium entiũ.Et quia ex his uerbis aliquis
poſſet cogitare,ꝙ intellectus Dei intelligit omnia inquan
tum cognoſcit ſe eſſe cauſam olum,ſicut opinabatur The
miſtius ideo immediate ſubdit non quod intellectus Dei
intelligat entia inquãtum ſunt cauſæ abſolutæ, quod ipſe
intelligit eo modo quo nos ea ĩtelligimus,immo modo
quo nullus intellectus pter eũ poteſt ea intelligere,ſi enim
alius itellectus entia intelligeret illo modo quo intellect⁹
Diuinus ea intelligit,cõmunicaret ergo cum eo in ſua ſciẽ
tia,quod eſt falſum,& eſt manifeſtum,qđ Deus ab aliis in
hac proprietate differt expreſſe,& ideo cauemus nobis di
cere,ꝙ Dei ſcientia eſt uniuerſalis, aut particularis, quo-
niã ambe iſtę ſciẽtię cauſantur ab entibus,& ſunt generabi
les,& corruptibiles,& hęc diffuſius declarabimus in ſequẽ
tibus,quando tractabimus de Dei ſcientia,attamẽ quo ad
præſens dicimus ſummatim,ꝙ hæc qõ duo hẽt membra:
quorũ unũ eſt,ꝙ ſi ipſe Deus intelligeret entia prout ſunt
cauſæ ipſius ſcientiæ,ſequeretur,ꝙ Dei intellectus eſſet ge
nerabilis,& corruptibilis,& quod nobilior ex uiliori] per
E ficeretur,unde ſi eius ſubſtantia ab intelligibilibus rerũ, &
earum ordine nõ differret,oporteret ergo huic dare intel
lectum qui non eſt cõprehenſio formarum entiũ,ſicut in
ſe in gradu,& ordine unde poſtquã iſta duo ſunt falſa, ſe-
quitur,ꝙ id quod ſeipſum intelligit,ſicut omnia entia,ſed
in nobiliori eſſe,quam illud,qđ habent in ſeipſis.Ecce igi
tur,ꝙ Phi dicentes Deum ſeipſum intelligere ſolum non
negant ex hoc illũ ignorare alia à ſe oĩbus modis:licet.n.
ignoret illa eo modo quo nos ea ſcimus,quia talis igno-
rãtia nõ arguit imperfectionẽ,ſed pfectiori atteſtatur quã
doquidem ſciẽtia noſtra eſt cauſata ab entibus,& tali ſciẽ-
tia,Deus non ſcit entia,unde ſic ignorare quędam præſtat
quã intelligere ſimpliciter loquẽdo,nam ſi intellectus Di-
uinus ſciret entia iſto modo quo intellectus humanus ſcit
illa,ſequeretur,ꝙ ſciẽtia Dei eſſet cauſata,ſicut ſcia noſtra,
& cũ intelligibile ſit perficiens intellectũ,tunc uilius perfi-
ceret nobilius.Sequeretur etiã,ꝙ ſi ſcientia Dei eſſet cauſa
ta ab obiecto,ſicut ſcia humana,cũ talis ſit generabilis, &
corruptibilis,ſaltẽ ſecundũ indiuiduũ,ut dicit Cõ. in 3. de
Aia.in cõ.5.& Ariſ.3.de Aia.tex.cõ.20.tũc igitur ſcia Dei
eſſet corruptibilis.Et ut poſſis bene intelligere,qũo intelle
ctus Diuinus ſe ſolũ intelligendo dicitur omnia intellige
re nobiliori modo,quã ſint in ꝓprio eſſe,audi uerba Aue.
q̃ ſequũtur.Sed qũo unum,& idem ens gradus habeat di-
F uerſos in ſuo eſſe,manifeſte apparet ab anima,color enim
gradus habet in ſuo eſſe adinuicem differentes in nobilita
te,uilior enim ſuis gradibus eſt ille quẽ habet in materia.
Deinde habet nobiliorem,eo.ſ.in uiſu quare ex uiſu com
prehenditur,& in materia minime. Præterea declaratum
eſt in Naturalibus,quomodo color habet aliud eſſe in uir
tute phantaſiæ qui eſt nobilior,& ſimplicior eſſe quã in ui
ſu habet.Deinde habet nobilius eſſe iſto in memoriæ uir
tute.Deinde habet in intellectu eſſe nobilius aliis pręcedẽ
tibus gradibus,etiã dicunt Peripatetici,ꝙ adhuc habet eſ-
ſe aliud nobilius oĩbus pdictis ſine cõparatione aliqua.ſ.
in ſcia Dei qũo nobilior illo conſiderari poteſt.Et ut poſ-
ſis bene hoc capere,ſcire debes,ex Philoſophorum con-
cluſionibus,ut in inquit Auer.in diſp.6.in ſol.ſecundi du-
bii,quod ens incorporeũ eſt in ſe pura ſcientia tantũ, ipſi
enim opinati ſunt quod formæ inſcientes ſunt.i.ſciẽtia,&
cognitione carentes,prout conſiſtunt in materia,& ſi forte
inueniretur aliquid in materia nõ conſiſtens,manifeſtũ eſt
quod eſt pura ſcia,& hoc pateſit apud eos omni rõne, ipſi
.n.reperiunt formas naturales aliquo mõ ſeparatas a ma-
teria,& ſunt pura ſcientia,& intellectus non eſt aliud in eſ-
ſentia a forma rerũ ſeparatarum a materia. unde poſtquã
res,quæ de ipſarũ naturis non ſunt ſeparatæ a materia ſic
ſe habent,quanto magis illæ quæ de natura earum conti-

G nue ſeparantur digniores ſunt quod ſint purus intellectus,
& pura ſcientia:unde arguit per locũ a minori ad maius
ſi formæ materiales,quæ ſunt potentia intellectæ fiũt actu
intellectæ cum abſtrahuntur a materia,& fiunt unum cum
intellectu,ut dicit Cõme.in.3.de Anima,in com.5.in ſolu
tione.2.q.quanto magis credendum eſt,in aliis formis, q̃
de ſe abſtractæ ſunt a materia intellectũ,& intellectus erũt
unum in ſuperiori gradu quã ſit in intellectu noſtro:in pri
mo autẽ intellectu omnibus modis,& ſimpliciter iſta ſunt
unum,& ideo in eodem loco infert parum infra,& cõclu
ditur ex ipſis præmiſſis,quod intellectus ſeparatus non in
telligat niſi ſeipſum,& intelligendo ſeipſum intelligit om
nia entia,quia intellectio ſua nõ eſt aliud niſi omnium en
tium ordo.i.natura,quia natura entium,& bonũ uniuerſi
conſiſtit in ordine,ut patet.12.Meta.cõ.54.Sed contra præ
dicta ſunt rationes Grego.de Arimi.in.1.ſent.diſt.35.&.36.
recitatis enim motiuis Ariſt.& Come.inquit,hæc ſunt mo
tiua huius partis quibus multo fortioribus apparet proba
ri partem oppoſitam,ideo cõcluſionem oppoſitam pones
ee Deum intelligere,ergo habet ponere Deum intelligere
alia ſe.Antecedens eſt conceſſum,etiam a tenentibus par
H tem oppoſitam,& probatur ratione,quia nomine Dei in
telligimus illud,quod eſt entium omnium nobiliſſimum:
cuius nobilitatem nõ niſi ex his,quæ nota ſunt nobis,poſ
ſumus naturaliter inueſtigare,cum ergo in rebus notis oẽs
cõiter iudicemus eas,quæ cognoſcunt nobiliores eſſe, his
quæ naturaliter carẽt cognitione,& ex cognoſcẽtibus eas,
quæ intelligunt nobiliores eſſe cęteris,quę & ſi cognoſcũt
aliquo modo,uer.gra.per ſenſus corporales,nõ tamen in
telligunt rationabiliter,cõcludendum eſt,quod Deus alia
intelligit.Conſequentia quoq; quaſi ex eadem radice pro
batur,nam ſicut naturaliter iudicamus cognoſcẽtia nõ co
gnoſcentibus eſſe digniora,ſic etiam uirtutes per quas plu
ra cognoſcimus ex hoc,ꝙ plura cognoſcimus per eas iu
dicamus eſſe digniores,&perfectiores,unde etiam ſicut di
cit Phus in procemio Meta.& ſi nunquã diceret adhuc di
ctum in ſe uerũ eſt ſenſum uiſus prę aliis,diligimus etiam
præter utilitatem quã habemus de ipſo,& nihil habere de
bentes,ſup.per dilectionem uiſus,& cauſa eſt,ut dicit,quia
plures differẽtias rerum nobis oſtendit,& ſicut eſt de uiſu,
reſpectu aliorũ ſenſuũ,ſic generaliter omnis uirtus, ex ſua
natura plurium rerũ differentias ſecundũ ſpẽm apprehenſi
ua,ſeu cognitiua eſt ſimplr ſecũdum ſuã naturã perfectioe
cęteris,quę nõ ſunt tot differentiarũ entiũ cognitiuæ,ergo
cum Deus ſit omniũ nobiliſſimus,ſi nãlem rationẽ quis ſe
quatur,non minus habet ponere quod plures differentias
I & maiores rerũ cognoſcat cæteris cognitionẽ habẽtibus,
& per conſequens cognoſcat aliã a ſe,quã habeat ponere
Euaſio aliquorum.
quod ipſe ſimpliciter ſe tantũ intelligat.Forte dicet,quod
nõ oportet propter debilitatis excellentiã in Deo reſpectu
aliorũ cognoſcentiũ ponere,quod plura cognoſcat quam
alia,ſed ſufficit quod cognoſcat aliquid nobilius quã illa
cognoſcunt,nunc autẽ dicitur,quã ipſe cognoſcit ſeipſum
qui eſt qd nobiliſſimũ oĩum cognoſcibiliũ,& p cõſequẽs
eius cognitio eſt nobiliſſima,& ipſe eſt cognoſcens nobi
Imp.Greg.
liſſimũ.Iſta reſponſio non ualet.p̊ quidẽ,quia ratio probat
Deum nõ eſſe nobiliſſimũ niſi intelligat alia,unde reduco
iſtã rõnẽ.& poteſt eſſe ad principale.Omnis natura ex ſe
primo pluriũ cognitiua eſt nobilior omni alia,quæ non ẽ
ex ſe primo tot cognoſcitiua,dico aũt ex ſe primo pp or
gana,& potẽtias,ſi diſtinctæ ſint ab eſſentiis,quarum dicũ
tur eſſe potẽtiæ,& ſic propoſitio in omnibus nobis notis,
patet per inductionẽ eſſe,uerã.unde ſenſitiua animalis per
fecti,ut leonis,uel equi ſimplr nobilior eſt qualibet anima
uel re alia,quę nõ eſt tot cognitiua,& humana anima,quę
eſt plurium cognitiua,quã cuiuſcũq; alterius animalis ani
ma ſimplr eſt nobilior qualibet aliarum,&ſi eſſet plurium
cognitiua quã Angelus,uel Deus utiq;,& Angelo,& Deo
eſſet nobilior.Secundo non ualet.qm̃ & ſi forte proterui
ter poſſet ſuſtineri,nõ tamẽ rõnabiliter.Nã & ſine maiori
proteruia æque dici poſſet,quod nõ oportet propter Dei
ſaluãdã nobilitatem ponere,ꝙ ipſe intelligat, quinimmo

hoc nõ poſito adhuc eſt eius natura nobiliſſima.Nec cer K
te magis poterit conuinci ipſum eſſe intellectualis naturæ
ex præeminentia rerum intellectualium inquantum huius
ad non intellectuales,quam poterit conuinci ipſum plura
intelligere cæteris intellectualib' naturis,ex eo quod quæ
plurium ſunt cognitiuæ,& digniores, & perfectiores ſunt
Impugnat.
his quæ pauciora cognoſcunt licet autem illam conclu
ſionem ego ex fide teneã,quia tamẽ fides,ut inquit Greg.
non habet meritum,ubi humana ratio exhibet experimẽ
tum,& teneo,quod nõ poteſt probari ratione naturali De
um aliquid aliud a ſe intelligere,uel uelle,ut tenet etiã ſub
Solu.primæ rationis.
tilis Doctor in ſuis Theorematibus.Ad hanc igitur primã
eius rationem,ita reſpõdeo,& cõcedo antecedens,ſed ne
go conſequentiam maxime ſi intelligat,ꝙ Deus intelligit
alia a ſe in ꝓpria forma,ſed ſi intelligat,ꝙ intelligat ea no
biliori modo,hoc non eſt negatum a Phis,ſicut patuit,aut
igitur ipſe mentem Phorum non habuit, aut argumẽtum
ſuum nullius eſt roboris.Et quia argumentum ſuum pro
cedit in primo ſenſu,ideo ad probationẽ conſequentiæ di
co,ꝙ ipſe comparat cognitionem iſtorum inferiorum ad
ſuperiora,& credit,ꝙ ſint uniformes,& hoc eſt maximus
error,unde ſcribit Cõmen.in lib.Deſtruct.deſtruc.in diſpu.
6.in ſolu.5.dubii.in ſimili contra Algazelem,& cauſam er
roris eius aſſignãdo.Et nos dicimus,ꝙ hic error accidit ei
aſſimilãdo ſcientiam humanã ad Diuinam, unde dicimus L
ꝙ quicunq; moueat dubium in Diuina ſcientia,& perpen
dit illud ſoluere per humanam ſcientiam,eſt manifeſtũ,ꝙ
ille transfert iudiciũ præſens,& abſens in duobus entibus,
in maxima diſtantia diſtãtibus,uidelicet in ſpecie,& in ge
nere,unde.12.Meta.com.51.Scientia æquiuoce dicitur de
ſcientia noſtra,& de ſcientia Dei,quia ſciẽtia Dei eſt cauſa
entiũ:ſed ſcientia noſtra cauſatur abentibus,unde nõ opoe
tet cõparare ſuperiora inferioribus in aliquo uniuoco,ga
habent maximam diuerſitatem adinuicem,& ex parte foe
mæ,& ex parte materiæ,& ex parte proprietatum, ut late
proſequutus eſt Auer.in ſuo libro de Subſtantia orbis. Si
militer in.2.Cœli,& mundi,in com.63.inquit.Nos autem
diximus ſecundum ꝙ dixit Alexã.quãuis non peruenit ad
nos ſuus ſermo.Quoniam primus ſermo apud me eſt in
corporibus cœleſtibus.ſ. ꝙ illud quod eſt paucionũ actio
num eſt melius,quã illud quod eſt plurium actionum. Et
ille ſermo eſt in eis,quæ ſunt ſub corporibus cœleſtibus.ſ.
ꝙ illud quod eſt plurium actionum eſt nobilius,quã illud,
quod pauciorum,& ideo nobiliſſimum eſt homo, & ui
liſſimũ elemẽta.& manifeſtũ eſt ex hoc ſermone,quod cõ
uenit rebus exiſtẽtibus.Vnde licet Pater reuerẽde in uirtu
tibus ſenſitiuis uirtus,quæ plures differentias rerũ percipit
perfectior ſit,ut allegatur ex procemio Meta.& etiã eſt au
ctoritas Ariſto.& Auer.in fine libri de Senſu,& ſenſato,ubi M
inquit,Proprietas autem cõprehẽſionis iſtorum ſenſuum
in animalibus nõ eſt eadẽ,hõ enim cõprehẽdit differẽtias
rerũ,& intentiones earum proprias,quæ ſunt in re ſenſata
quaſi medullã de fructu.in aĩali autẽ bruto cõprehendunt
ea quæ ſunt extra,quæ ſunt quaſi cortices fructuũ.Tamẽ i
uirtutibus a materia ſeparatis hoc locũ nõ habet,quod uir
tus quæ plura cognoſcit perfectior ſit uirtute pauciora co
gnoſcẽte,alioquin intellectus poſſibilis,qui cognoſcit pri
uationes,& ea quæ ſunt hic perfectior eſſet intellectu agẽ
te,qui priuationes nõ cognoſcit,teſte Ariſ.in.3.de Anima,
nec ulr cognoſcit aliquid eorũ quæ ſunt hic,ut ſcribit Cõ.
ibidẽ,in cõ.19.Cõſequẽs autẽ eſt impoſſibile,nã agẽs ſem
per eſt nobilius paſſo,& principium materia,ut ibidẽ ſcri
bit Ariſt.tex·com.19.Vnde lucidiſſimus Themiſtius in.3.
de Anima,ſuper hoc dicit hæc aurea uerba,ca.45.Prohinc
ſi quis intellectus eſt ab omni potentia exolutus liberq;,is
neq; malũ, neq; priuationem intelligit qualis intellectus
uidetur,ideſt agens. Et eo amplius cauſa rerum princeps,
ideſt Deus.Eſt enim intellectus agẽs a materia abiunctior,
quam intellectus potentiæ,quamobrem is ſemper intelli
git id quod maxima eſt, & quod maxime forma exiſtit,&
quod longiſſime ab omni priuatione informateq; abeſt,
talis ipſemet eſt,ſeipſum ergo intelligit atq; hic eſt, cuius
ſubſtantiam

A ſubſtantiam meritó actum uocauimus,& qui proprie ſeparatus eſt,& qui neq; illum quidẽ innexũ potentię continet. Nec eo tamẽ imperfectior uideri debet,quã hic qui cõtraria,& priuationes intelligit,nõ enim numero rerũ,quæ leiuntur perfectio,aut pręſtantia corrigatur,ſed pondere,nec qui plurima intelligit,idem etiam pluris eſt,ſed qui meliora nobilioraq; mouerit.Hæc ille. Vnde mirum eſt de tãto Theologo,qui audet dicere rationẽ ſuam oſtẽdere Deum non eſſe nobiliſſimã ſubſtãtiam,niſi alia intelligat,quãdo quidem,ut puto:nec hoc theologice dici poteſt,non enim nobilitas Dei conſiſtit ex hoc,quod alia intelligit,ſed quia intelligit ſeipſum,nam obiectũ primariũ,& adæquatũ , ac beatificũ intellectus Diuini ,eſt eſſentia Diuina,quatenus ẽ infinita,& licet ita ſit de facto,ꝙ alia a ſe intelligat,ut tenet fides Catholica,tamẽ non ex hoc dicitur eſſe nobiliſſima ſubſtãtia, niſi talis intellectus eſſet cauſatus,& perfectibilis ab intellectis,& ita uilius eſſet pfectio nobilioris . Et ad illam rationis reductionẽ patet ꝙ ꝓpoſitio maior quę dicit omnis uirtus,ſeu natura ex ſe primo pluriũ cognoſcitiua eſt nobilior omni alia,quæ ex ſe primo non eſt cognitiua, patet ex iã dictis,ꝙ illa ꝓpoſitio locũ habet in uirtutibus mãlibus organicis,ſicut ſunt ſenſus,ſed fallit illa ꝓpoſitio in uirtutib⁹ abſtractis a materia,ſicut ſunt uirtutes intelle- B ctuales,uñ Auer.de talibus loquẽs in.3.de Aĩa,in cõ.36.inquit.Ex eis cõprehẽdẽtibus,quę nõ ſunt admixta materię, quicquid cõprehẽdit minus pfectũ neceſſe eſt,ut cõprehẽdat perfectius,&nõ ecõtrario,ſicut intellectus poſſibilis ex hoc qđ eſt nõ admixtus materię intelligit formas mãles,q̃ ſunt potentia intellectæ intelligit formas abſtractas, quæ ſunt actu intellectę,ſed nõ cõuertitur,ꝙ ille intellectus qui intelligit abſtracta intelligit mãlia,quia inſtãtia eſt de intellectu agente,& Deo,ut ſupra diximus ex mente Phorum. Et qđ dicit ultimo quod cũ minori ꝓteruia teneri poſſet poſito ꝙ Deus non ſit natura intellectualis,quã ſi ponatur quod nõ intelligat aliã a ſe. Negatur hoc,nã ut inquit Ariſ. ſi Deus nõ eſt uita intellectualis ſemper actu intelligens nihil erit inſigne,& ponẽdo hoc nõ negant Phi Deũ ex hoc quod ſe ſolũ intelligit quod alia ignoret oĩbus modis,qa hoc ueritatem haberet qñ alia entia eſſent quid diuerſum a ſua ſcientia.& hoc falſum eſt,qa ſcientia eius eſt cã oium entiũ,& ideo ut cõtinentur eminẽter in ipſo ſunt ſcia eius, & ut ſic habent eſſe nobilius,quã in ſeipſis . unde ſi forma mãlis,ut eſt in intellectu noſtro ſit cõprehẽſio,& ſit unũ cũ intellectu noſtro,q̃ forma eſt potentia intellecta,quãto magis credere debemus de formis cõſideratis in eſſe quo cõtinẽtur in ꝑ intellectu quod cũ eo unificẽtur,ut ita dicã !& C ideo bene dixit Cõ.ꝙ intellectus Diuinus taliter intelligit entia qualiter nullus alius intellectus poteſt ea intelligere qa ſi qs ita poſſet oporteret,ꝙ ille cõuerteretur in nãm intellectus Diuini,& rõ eſt,qa intellectus,& intelligibile oĩb⁹ modis,& ſimpľr nulli idẽtificãtur,ſicut in intellectu Dei,qa ille idẽtificat ſibi ens per eſſentiã Et hoc nulla creatura poteſt.Secũda rõ principalis Gregorii talis eſt,ſi poſſibile eſt pluriũ effectuũ æqualiter,& indifferenter poſſibiliũ produci ab aliquo determinato actiuo nãli in aliquo determinato paſſiuo aliquid determinate produci reliquis eorũ non productis,ergo poſſibile eſt aliquid actiuũ ſingulorũ eorũdem effectũ poſſibiliũ diſtincte cognitiuũ ,& libere ꝓductiuum cõcurrere cũ ꝑdicto agente naturali ad determinate aliquid ex illis ꝓducendũ,& ultra:ergo Deus cognoſcit alia a ſe.Antecedẽs ſtatim patet,nã cõſtat ꝙ actiuũ naturale eſt in potẽtia ad producẽdũ plures effectus eiuſdẽ rõnis uerbi gratia,diuerſas formas ſubſtãtiales ex eadẽ materia & ſimiliter accidẽtales,ut corpus luminoſum plura lumina,& eadẽ pars medii eſt ſimul in potẽtia ad recipiẽdũ,& indifferẽter utrũq; eſt i potẽtia ad oĩa alia lumina,& tamẽ ſi approximet corpus luminoſum illi parti medii illuminabilis nõ ꝓducit omnia illa lumina poſſibilia,ſed aliqđ tñ determinate.Idem apparet de calefactiuo,& frigefactiuo,& cæteris agentibus naturaliter,& ſimiliter generãs determinate aliquã ſingularẽ formã ſubſtãtialem,& nõ ſimul producit omnes.Conſequentia uero probatur ex hoc ꝙ ſi aliquis effectus determinate ꝓducitur,oportet aliquã eſſe D cãm naturaliter,uel libere determinatã ad eius ꝓductionẽ potius quã ad aliorũ,talis autẽ nõ poteſt eſſe illud actiuũ naturale,nec etiã aliquid aliud cũ quodlibet actiuũ naturale potens in unũ illorũ indifferẽter poſſit in quẽlibet ſimiliter,nec paſſiuum eſt magis determinatũ ad recipiendũ in unũ,quã aliũ,oportet ergo hoc prouenire ab aliqua cauſa libera,quæ & ſi quẽlibet poſſit,uult tamen hunc,uel illum determinate ꝓducere,ad hoc autẽ neceſſariũ eſt,quod quẽlibet diſtincte cognoſcat,alioquin nõ ſe libere determinaret ad aliquẽ,& per cõſequens nullũ determinate produceret. Ex hac cauſa puto Com.fuiſſe coactũ ponere, ꝙ ad cuiuslibet indiuidui animaliũ,& plantarũ generationẽ ,& generaliter cuiuſcũq; alterius,quod ꝑ ſe,& nõ a caſu fit a natura cõcurrit ſimul cũ principio naturali immediato ĩtelligentia agẽte,quæ ad generandũ,hoc mõ indiuiduũ utitur illo naturali principio ,ſicut artifex inſtrumẽto, uñ ipſe in de ſomno,& uigilia ait,quod declaratũ eſt in libro de aĩalibus & uegetabilibus,quod indiuidua animaliũ,& plantarum ſunt determinata in eſſe,& determinatarũ cauſarũ.In generabilibus autẽ per ſemina,& agẽtem intelligẽtiam In E nõ generabilibus uero ſunt determinata per corpora ,cœleſtia,& elementa ,& intelligentiã agentẽ,& cũ iſta indiuidua habeãt determinatũ eſſe: neceſſe eſt ut natura eorũ ſit intellecta apud formã abſtractã,cuius proportio ad illa eſt ſicut ꝓportio formæ artificii.i.artis ad artificiatũ,& ſtatim poſt dicit,ꝙ natura ſenſibilis mouet̃ ab hac forma abſtracta,ſicut inſtrumenta mouentur a forma artificii,& ideo uiſum eſt inquit Cõmen.ꝙ nullum indiuiduum ſit eſſentialiter.i.per ſe a natura,niſi per ſcientiam antecedẽtẽ ,quoniã inſtrumentum artificis,ſicut dicit Ariſt.nõ mouetur niſi ſecũdum artificem,ex quo patet ſecundũ eum,ꝙ illa intelligentia præcognoſcit indiuiduum quod determinate ꝓducitur,& ſic patet conſequentia prima.Secũda uero ſatis eſt euidens,qm̃ cum nõ oporteat plura talia agẽtia libera poni,ſed ſufficiat unum ,quod ad oẽs effectus quorũq; agentium naturalium concurrat libere,ut dictum eſt,aut tale eſt Deus & habetur propoſitum,aut ſi non eſt Deus eſt nobilius Deo,quod eſt impoſſibile,cum Dei nomine intelligamus,quod eſt in entibus nobiliſſimũ,& patet cõſequentia qm̃ ens tantæ potentiæ,& cauſalitatis, ac etiam intelligibilitatis nobilius ẽ cæteris,nec aliquis ſane mẽtis diceret oppoſitum. Ad hanc rationem poſſet dupliciter reſponderi. Vno modo ad antecedens,& dicitur primo,ꝙ poſſet dici quod non ſunt plures effectus poſſibiles produci ab eodẽ agente in uno paſſo,ſed unus tantum.Secundo,eſto ꝙ ſint plures inter illos,tamen eſt ordo eſſentialis inquãtum ad produci,& ita non quilibet poteſt primo produci.Secũdo poſſet negari ultima cõſequẽtia,nã diceretur,ꝙ eſto quod detur tale agens liberum determinate productiuũ,non tamen ſequitur,ꝙ quodlibet diſtincte cognoſcat,qm̃ uoluntas,uel homo per uoluntatem libere,& determinate ꝓdu F cit aliquã uolitionem circa aliquod obiectũ determinatũ, & tamen non cognoſcit diſtincte quãlibet uolitionẽ ꝓductibilem ab eo circa illud obiectum.Iſta non tollũt prædictam rationẽ,nam primo apparet naturaliter eſſe falſum, quoniam ſi ſolus unus effectus eſſet poſſibilis produci ab uno agente in eodem paſſo,uerbi gratia,unum lumen ab uno corpore luminoſo,cum poſtquam illud eſſet productum,ſi ipſum corrumperetur,uel ꝓpter interpoſitionem alicuius opaci,uel remotionem agẽtis adhuc remoto obſtaculo,& præſente eodem agẽte circa idem paſſum cauſaretur,lumen,ſequitur ꝙ illud idem numero,ſecũdo modo cauſaretur,quod fuit primo cauſatum,& ſic naturaliter corruptum idem numero repagaretur,quod uidetur impoſſibile per naturam.Præterea quicquid ſit de effectu aliquo indiuiſibili,aut de diuiſibili totali,ſeu pfectiſſimo poſſibili produri ab agẽte de partibus tamen formalibus,ſeu ſecundum Intenſionem effectus habentis tales partes nullus poſſet negare,quin plures ſint productibiles ab eodem agente in eodem paſſo,& tamen ex eis aliquando aliqua determinate producitur ante aliam,& tunc ſtat ratio tota.

Solutio formaliter.

Solu.ratio. Greg.

Solu. prim

Solutio ſecunda.

G Secundum etiam falſum eſt,qm̄ inter ea quę ſunt eiuſdem rationis,& oīno ſimilia nullus ſit ordo,uel eſſe poſſit,non enim eſt ratio ꝓpter quā unū ſit prius alio potius,quā ecōuerſo. Præterea,idem agens naturale eoſdē effectus quos in aliquo paſſo ſucceſſiue ꝓducit,poſſet in eodē ſimul ꝓducere.ergo non eſt æqualis ordo quo ad ꝓduci inter effectus huiuſmodi.cōſequentia patet,aſſumptū declaratur,nā ſi aliquod corpus luminoſum quod per continuū motum appropinquās alicui parti medii cauſauit in illa lumē,uerbi gratia.10.gradū fuiſſet genitū in eo loco in quo eſt q̄ totū lumen ꝓductū eſt,tunc ſtatim illud totū lumen ſimul cauſaſſet, ſicut experientia docet,& non prius unū gradū quā aliū. Ad illud aūt quod ſecundo dicitur negādo cōſequētiā ultimā dico,ꝙ ratio mihi demōſtratiua eſt, ad ꝓbādum,quod nō ſolū ad actiones nālium agētiū , ſed etiā ad quaſcūq; etiā libere agētiū Deus libere cōcurrat immediate,alioquin nihil determinate ꝓduceret,nā quāuis uolūtas libera ſit ad cauſandū,& nō cauſandū uolitionē hāc,uel illā uolitionē ,tn̄ nunq̃ determinate cauſaret niſi Deus, qui hāc,uel illā,& quālibet ſimilē poſſibilē diſtincte cognoſcit uelle determinate eā ꝓducere,ita ꝙ,quia Deus ita uult,cū uoluntate cōcurrere ad cauſationē huius,& nō illius,ideo hæc ab utroq; ita,ꝓducitur quod nō illa,& idē dico de partibus intēſiuis uolitionis,quā uoluntas aliq̄n poteſt intēde-

H re,nunq̃ enim una pars potius quā alia prius ꝓduceretur, niſi agens hāc,& illā diſtincte cognoſcens uellet cōcurrere cū uolūtate ad ꝓducēdū primo hāc,& poſtea illā,& quod Deus cōcurrat tanq̃ cauſa partialis ad oēm actionē uoluntatis expreſſe dicit Aug.83.q.ubi ait,ꝙ qđ in mūdo geritur,partim diuinitus geritur,partim noſtra uolūtate, & ꝓcedētia,& ſequētia ad hāc intentionē ꝓcedunt ſi inſpiciantur. Iterū.q.78.dicit ꝙ Deus operatur ꝑ artifices quodcūq; opus fiat ab eis,& conſtat ꝙ ipſi uolūtarie operatur. Poſſet autē in eadē uirtute eadē cōcluſio ꝓbari,ex remiſſione alicuius formæ,uer.gra.luminis,quod ad excludendū quandam reſponſionē datā ponatur totū ſimul ꝓductū fuiſſe,& ſucceſſiue,tn̄ remitti per cōtinuā agentis elongationē, tūc enim una pars ante aliā deſinet,cū tn̄ oēs oīno æque propinquæ,& oībus modis uniformiter ſe habebāt ad ipſum agēs,& nulla cauſa oīno aſſignari poſſit,ꝓpter quā una ante aliā corrūpatur,niſi quia oīno Deus ipſe , ſic uult determinate primo concurrere ad deſinēdū cōſeruare iſtā quā illā.& idē eſt de aliis formis nālibus,ſicut ſupra diſt.17. in ſolōne cuiuſdā rationis,ubi agitur de intēſione formarū corporaliū,dictū eſt,hæc eſt ſecūda ratio Gregorii. Ad hāc ſecundā rationē Greg.r̄ndetur,ꝙ ipſe bene nouit,ꝙ in accidentaliter ordinatis nō eſt ordo per ſe,unde Com.6.Phy.

Solutio ſecūdæ rōnis.

I cō.13.ſcribit,ꝙ ante tranſmutationem nō eſt tranſmutatio eſſentialiter,per accidens uero eſt neceſſariū.ſ.ꝙ ante oēm tranſmutationem ſit tranſmutatio,qm̄ neceſſe eſt, ut ſit hic unus motus æternus,qui ſit cauſa,ꝙ ante oēm motum factum ſit motus,ut declaratū eſt in octauo,& quia Moderni non diſtinguunt illud quod eſt per ſe,& illud quod eſt per accidens,exiſtimauerūt,quod ſequitur,ex hoc, ꝙ ſi homo ſemper generatur ab homine,& primum nō fuerit poſtremum nō erit,& non eſt ita,qm̄ primum eſt,& eſt ſol,& intelligentia operans:hominem autem generari ab homine eſt uerum in infinitum per accidens,& non per ſe, & ita dicit etiam in.8. Phy cō.15.&.47. Dicere etiam ꝙ ad actionē particularem agentis naturalis requiratur aliquid agēs determinās illud ad hunc effectū,& nō alium quod determinans eſt agens per cognitionē,& eſt libere agens ,& quod hoc ſenſerit Auer.in libro de Diuinatione eſt multū remotū à doctrina Auer.quia licet ipſe,& Ariſt. magiſter eius ponant corpus naturæ eſſe opus intelligentiæ non errātis non tamen ipſi opinantur,ꝙ intelligentia cōcurrat niſi tanquam cauſa uniuerſalis,neq; tenent,ꝙ intellectus eius cognoſcat determinate aliquid ſingulare,ſicut bene patet inſpicienti uerba Auer.ibidem in diſſolutione q̄ōnis ibi motæ,q̄ꝛ cum intelligentia ſecundū Peripateticos non intelligat ſingularia,poteſt eſſe dator iſtius cognitionis circa futura contingentia,quæ eſt ſingularis,& circa ſingularia. Et licet in diſſolutione illius q̄ōnis per uerba iam allegata dicat,ꝙ indiuidua ſubſtātiarū cum nō ſint a caſu,quia habēt cauſas terminatas,ex conſequenti dicere uideatur,ꝙ talia ſint cognita ab intelligētia,tamen nō fuit mens eius,quod K

cadunt ibi ſub cognitione ſub ratione,qua ſunt res ſingulares,unde ſi proſequamur auctoritatem eius,inueniemus ꝙ intelligētia cognoſcit naturam abſtractā,quia ut formæ rerum ſenſibilium ſunt in ſcientia intelligentiæ,ſic eſt eſſe earum apud illam,& quod hoc ſit uerum hæc ſunt uerba, quæ ſubnectit parum infra,hoc enim poſito non eſt inopinabile,ut intelligētia abſtracta det animæ imaginatiuæ naturam uſem iſtius indiuidui facti.ſ.intellectum ſuæ cauſæ, & anima imaginatiua recipiat ipſum particulare,ſecundū quod eſt in materia,& tūc forte recipiet indiuiduum illius intellecti,aut ſuum ſimile,& quēadmodum dat perfectiones aīales uſes,& materia recipit eas particulares , ita hic dat perfectionē ultimā animæ imaginatiuæ uſem,& imaginatiua recipit eam particularē,declaratū eſt enim ꝙ intelligētia agens dat primas perfectiones uirtutum animæ particulares,& particulariū.ſ.quinq; ſenſuum , & uirtutes imaginatiuæ,dator enim ultimatum perfectionū in eis eſt res ſenſibilis. Vbi aduerte ꝙ per intelligētiam agentē,quæ dat immediate uirtutes ſenſitiuas interiores,& exteriores, quæ eſt res ſenſibilis,debemus intelligere uirtutem infor-

L matiuā,quæ ab Ariſt.nuncupatur in libris de Generatione animalium intellectus,ut ſcribit Com.in.7.Meta.com.31. &.12.Meta.cō.18. Et ſic etiam intelligitur dictū Auer.in auctoritate allegata per Gregoriū,ubi Cōmen.dicebat,& declaratū eſt etiam in libro de Animalibus,& uegetabilibus, ꝙ indiuidua animaliū,& plātarū ſunt determinata in eſſe & determinatarū cauſarū,in generabilibus autē per ſemina,& intelligentiam agentē,in non generabilibus uero ꝑ elementa,& corpora cœleſtia,& intelligentiam agentem. Vbi aduerte,ꝙ meo iudicio per intelligentiā agentē,puto ipſum intellexiſſe uirtutem informatiuā,& mouet me auctoritas eius. Nam. 7.Meta.cō.31.in conſimili difficultate de his quę generātur ex ſemine,& ſine ſemine inquit, Nos autem dicimus,ꝙ cū cōſiderata fuerit demonſtratio Ariſ. in hoc loco ſuper hoc,ꝙ formæ materiales ſunt generantes formas materiales,apparebit ꝙ ſemina ſunt illa , quæ dant formas rerum generatarum a ſeminibus per formas quas dederūt ſemina generantia,in generabilibus autem nō ex ſemine.i.caſu apparebit,ꝙ corpora cœleſtia ſunt illa,quæ dant ſibi aliquid loco ſeminū,& uirtutū quæ ſunt in ſeminibus,& in eis quæ generāt ex ſemine,& ꝙ omnia iſta ſunt uirtutes naturales diuinæ generantes ſibi ſimilia, ſecundū ꝙ artes generant ſua artificiata,& ideo dixit Ariſ. i libro de Animalibus,ꝙ hæ erūt ſimiles intellectui. ſ.quia

Virtus informatiua ē diuina.

M agunt actiōes intellectuales,& declarat quare iſtę uirtutes aſſimilentur intellectui,in hoc ꝙ non agunt per inſtrumentum corporale,& in hoc differunt iſtę uirtutes generatiuę quas Medici uocant formatiuas a uirtutibus naturalibus , quæ ſunt in corporibus animaliū:iſtæ enim agūt nō actione intellectus operatiui,ſed agunt per inſtrumēta terminata,& membra propria,uirtus autem informatiua non agit per inſtrumentum proprium,& ideo dubitauit Gale.& dixit. Neſcio utrum iſta uirtus ſit creator,aut non. Et 12 .Meta.cō.19.prope finem dicit Et cum diximus,ꝙ illud quod generatur ex putrefactione generatur ex conueniente nō uolumus dicere,ꝙ generatur ex calore innato tantum,ſecundum quod dicit Alex.ſecundū alteram ſuarum expoſitionum,ſed eſt dicere, ꝙ putrefactio , qua generatur eſt, ſicut ſemen in animalibus generātibus.i.quia ſicut in ſeminibus eſt uirtus generatiua ſpeciei habētis illud ſemē ,quā Ariſto.aſſimilauit artificio.ita uirtus quę eſt in putrefactione propria alicuius animalis ſimilis eſt artificio ,quod eſt in ſemine,& cū ea q̄ fiūt ex artificio fiunt ex conueniente, neceſſe eſt,ut ea quæ fiūt ex uirtute,quæ eſt in putrefactione ꝓpria alicuius aīalis fiant a cōueniente,& nulla dr̄ia eſt inter uirtutē,quæ eſt in putrefactione,quæ aſſimilatur artificio,& eā quæ eſt in ſemine,ſed eā q̄ eſt in ſemine fuit ex habēte ſemē,& ſole .illa aūt q̄ eſt ex putrefactione a ſole tantum,

A tantum,& ideo dixit Ariſ.quod homo generatur ab homine,& a ſole,& ideo nullo modo idigemus ponere formas quas exiſtimauit Themi.ponere ex neceſſitate in animalibus,quæ fiunt ex putrefactione,& eandem ſententiam hēt Aue.in libro Deſtructionum in diſputai.3.in ſolu.18.dubii.Non fuit igitur mens Auer.ponere,ut prætendit Greg.ex illa auctoritate Com.iu libro de Somno,& uigilia præcipue in illa parte,ubi de Diuinatione,quæ in ſomno pertractat iu generatione quacunq;,tam reſpectu ſubſtātiarū,quæ ex ſemiue generātur,quā in generatione ſubſtātiarū ſine ſemine intelligentiā agētem,quæ cognoſcat,& determinet indifferentiam agentis naturalis,ſicut ſibi imponit Grego.Arimi.Tum quia,ut prædictū eſt de mente eius intelligentiæ abſtractæ nō cognoſcūt aliquod ſingulare materiale ſub ratione qua tale.Tum etiā quia intelligentię cōcurrunt tanquā cauſa uſis,& remota,& per conſequens potius agētia quæ ſunt hic determinant indifferentiā ſuæ cauſalitatis quā ecōtra,nā 2.Phy.te.cō.38.Effectuū uſium cauſæ ſunt uſes,& particulariū particulares,ubi Com.in cōponderando hoc ponit documentum dicens,& dixit hoc ꝓſeruādo ſe a Platonica opinioue.ſ.ꝙ uſia ſunt cauſę particularium.Amplius ſi per illa uerba Cō.intellixiſſet ꝙ animalia,& plantæ ſunt ab intelligentia agente per iutelligē

B tiam agentem intellexit ſubſtantiam ſeparatā,& ita etiā in uerbis ſequētibus dum dicit,ꝙ in non generabilibus ſunt corpora cœleſtia,& intelligentia agēs,tunc iſta eſt opinio Aui.qui uoluit intellectum agentē quē nuncupabat colcodeam,ſeu datorē formarū,dare omnes formas ſubſtantiales,& quod agēs materiale ſolum diſponebat materiam,ut patet.7.Met.cō.31.& 12.Met.com.18.ſic ſcribit de ipſo. Vnde quidam dicunt,ꝙ omnes formæ ſubſtantiales fiunt a forma abſtracta extrinſeca,quę dicitur a quibuſdā dator formarū,& dicunt,ꝙ hæc eſt intelligentia agens &c. Sed

Cā erroris. quid fuit in cauſa,qđ defecerit iſte uir eximius,fuit æquiuocatio,quæ plerunq; nobiliores intellectus impedit,atq; cōfundit,ut teſtatur Ariſ.in.1.de Cœlo,& mū.in te.cō.110.nā quia in principio Digreſſionis Auer.intelligentiā agentem ſumit pro ſubſtātia ſeparata,ut clarū eſt,ſic enim procedit obiectio in qua quæritur qūo fieri poteſt,ut iſta diuinatio ſecundū quietem detur homini ab intelligētia ſeparata,cū declaratum ſit apud Peripateticos,ꝙ intelligentię ſeparatæ nō intelligunt ſingularia,credidit,ꝙ per totū illud capitulum,eodem modo utatur nomine intelligētiæ. Quod quidem ita nō eſt,nam in corpore qōnis dicendo,qūo ea quæ fiunt,quædam ſunt ſubſtantiæ,& quædam accidētia,& uult ꝙ ſubſtātiarum quædā ſunt elementa,quædam mixta,quædā autē ſunt plantæ,& animalia,poſtquā inductiue probauit,ꝙ indiuidua ſubſtantiarū ſimplicium,ut ſunt elementa,& mixta non fiunt a caſu,quia generatio

C ipſorū habet cauſas terminatas,ut declaratū fuit in libro de Generatione,& corruptione in ſecundo præſertim ubi tex.cō.56.demonſtratur,ꝙ motus ſolis in obliquo circulo eſt cauſa generationis,& corruptionis in elementis,nā generātur,& corrūpuntur ſecūdum partes:motus autē primi mobilis eſt cauſa continuitatis,& ſempiternitatis,& ita etiam loquutus eſt de mixtis,trāſit etiā ad declarādum,ꝙ generationes uiuentium nō ſunt a caſu,ut inferat concluſionē ſuā uſem,quā intendebat ꝙ nullū indiuiduū ſubſtantiæ fit a caſu,& quia uidit ꝙ uiuētia ſunt iu duplici differētia,quædam ſunt abinuicem generabilia,ſicut ea quæ ex ſemine generantur,& quædā nō ſunt generabilia,illo modo declarauit utrorumq; generationes habere cauſas determinatas,nā reſpectu eorū,q̄ generautur ex ſemine ſunt ſemina & intelligentia agens.i.uirtus informatiua exiſtēs in ſemine,ſed in non generabilibus,ut ſunt illa quæ ex putri materia generantur,ſunt corpora cœleſtia,& intelligētia agens.i.uirtus ſimilis uirtuti informatiuæ,quæ erat in ſemine reſpectu eorū quæ ex ſemine generantur,nā tales uirtutes ab Ariſto.in lib.2.de Generatione animaliū.ca.3.intellectus nuncupantur ꝓpter cauſam dictā per Auer.ſed nulla eſt differētia niſi quia uirtus informatiua in animalibus & plātis ex ſemine generatis datur a dāte ſemen,& a corporibus cœleſtibus,ſed uirtus generatiua in putrefactis data eſt ſolum a ſole.i.a corporibus cœleſtibus,& iſta

D Solutio rationis. eſt uera mens Auer.ſi nobis fas eſt Auer.per Aue.interpretari.Reſolute igitur ad totam rōnem Gregorii dicendum eſt,ꝙ non opus eſt,phyſicē loquēdo,propter actionē alicuius agētis naturalis hic inferius,ſiue agit generādo ſubſtantiam,ſiue accidens ponere aliquod agens ſeparatū ꝑ cognitionem illius affectus in propria forma libere cōcurrere ad determinationē agētis particularis,quia ordo uniuerſi & ſenſata experientia oſtendit totum oppoſitum,uidelicet,ꝙ agentia particularia,q̄ ſunt hic,& diſpoſitiones materiales,ut locus,tempus,& ipſa materia ſunt q̄ limitant,& dearticulant influxus,& deriuationes uniuerſales ſub uniuerſalitate ꝓdeuntes a cauſa uniuerſali,ſicut patuit per Aue.in loco prænducto in illa q̄ſtione,& ideo amor induxit nos ad diuertēdum in præſenti loco,quia tempore meo,auctoritas Gregorii Ariminenſis multum inualuit nedum Pariſii,uerum apud Italos:& tamē ni fallor in uia Auer.multa inducit,quæ uel non intellexit,uel finxit ſe nō intelligere.Tertia ratio principalis eius talis eſt,nam uidemus ꝙ agens naturale in omnibus ſuis partibus uniforme in diuerſis partibus eiuſdem materiæ etiā penitus uniformis diuerſos cauſat effectus.uerbi gr̄a,ſperma maris agēs in uniformem omnino materiam fœtus diuerſa membra

E organica ꝑ ſe cauſat ex illa,ex una enim parte cauſat neruum,ex alia os,& ex alia carnes,& ſic de aliis propter qđ autem ex una parte generatur caro,& nō os,& ex alia ecōuerſo:impoſſibile eſt dicere niſi ponatur aliquod ageus liberum immediate concurrere ſecundum ſe,& illud ad ſic agendum determinet.non enim ad hoc poteſt ualere ſol,uel cœlum,uel aliud aliquid naturaliter actiuum,cum qđlibet tale indifferenter ſe habeat ad quaslibet illius materię partes,nec ex ſe taliter determinari poſſit,nec certe talis diſtincta cauſatio caſui eſt attribuenda,quoniam caſus non eſt,niſi iu his quę raro accidunt.Hoc autē euenit ſemper,& oporteret ſecundum hoc quaſi oēs naturales actiones attribuere caſui,quod penitus eſt abſurdum,tale uero uniuerſale,& liberum agens omnino Deus eſt,& ſic agere ſine aliorum cognitioue non poteſt. Ad hoc reſpondetur in ſimili ſicut dicit Ariſto.contra Platonē in primo de Genera.& corrup.tex.com.7.Cauſa autem propter quam nō potuerunt confeſſa uidere in experientia fuit,non enim credendum eſt ꝙ ſi aliquod agens,aut paſſum materiale uideatur eſſe uniforme quantum ad ſenſum,quod ita ſit ex parte rei.Teſtantur hoc multa ſemina,quæ tametſi parua admodum ſint,tamē diuerſas,& contrarias qualitates,& proprietates in diuerſis ſuis partibus obtinēt,ſicut ſapiētes Medicinæ teſtantur de grano pſilli,cuius partes ſuperficiales ſunt frigidę complexionis,partes autem centrales ſunt calidæ,& in multis aliis hoc oſtendi poſſet,nam modi mixtionum,& diſpoſitiones materiales uariantur in in

F finitum,unde nō eſt credendum in hoc ſenſui,quilibet iudicet menſtruū mulieris,qđ eſt materia generationis membrorum eſſe uniforme,immo ex parte rei habet magnam difformitatem,unde Auice.dicit in cap.de Complexionibus membrorum,& etiam in capitulo de Humoribus in prima Fen primi,ꝙ membra iſta quæ habent diuerſas cōplexiones,ex diuerſis nutriuntur humoribus,aut ſecundū Ariſt.ex ſanguine diuerſimode diſpoſito iu ſuis partibus,quia ipſe tenet ſolum ſanguinem nutrire.Amplius autem hoc ex diſſolutione talium mixtorum experimento ſenſato probari poteſt,nam uidemus ꝙ multæ herbæ,quæ ad ſenſum nullam difformitatem primo aſpectu habere cernuntur,ſi in alembico ponautur,quæ diſtillentur ſenſibiliter apparet in illa diſſolutione fluere aquā,aliquas autem partes eſſe terreſtres,aliquæ uero ſunt aer,& ignis,unde ratio dictat,ꝙ propter diuerſitatem approximationis agentis,& propter maximam diuerſitatē,ex parte partium materiæ ipſius paſſi,eſt magna difformitas in ipſis mixtis,licet ſenſus aliter indicet.Quarta ratio eiuſdem talis eſt,ex quibuſdā effectibus apparētibus,& expertis cogimur ponere aliquod ens quod habet certam notitiam de futuris

Quarta rō eiuſdem.

G contingentibus ad utrũlibet.ergo naturaliter oportet po
nere,ꝙ Deus cognoſcat alia a ſe. Antecedens probo.pri
mo quidem,quoniam uiſum eſt,& expertum apud pluri
mos eſt,quoſdam plurima,& frequenter prophetaſſe futu
ra,& ita eueniſſe,& quoſdam habuiſſe,& uera ſomnia de
futuris,& quoſdam habuiſſe notitiam interpretãdi, tam a
ſomnio,quam prophetias,& intemperatione indigentes,
ſicut nõ ſolum ex Chriſtianorum,& Iudæorum libris, ſed
etiam Gentilium patet,ac etiam Philoſophorum,ut Auic.
7.Naturalium,& com.Auer.teſtatur. Vnde in libello ſuo
de Somno,& uigilia ait,determinatum de natura ſomnio
rum,& quod ſui generis de comprehenſionibus Diuinis,
quæ non acquiruntur ſecundum acquiſitionem hominũ.
Dicamus ergo,ꝙ iſtarum comprehenſionum quædam di
cuntur ſomnia,& quædam diuinationes,& quædam pro
phetiæ,& quidam homines negant iſta,& dicunt ea acci
dere a caſu,ſed negare ea,eſt negare ſenſata,& maxime ne
gare uita ſomnia,nullus enim homo eſt qui non uiderit
ſomniũ,quod enunciauerit ei aliquod futurum, & cũ hõ
experimentauit hoc multoties uidebit,ꝙ hoc non accidit
a caſu,ſed eſſentialiter,& illæ aliæ cõprehenſiones,& pro
phetiæ,licet non ſint uiſæ,ut ſomnia,ita cõiter,ſunt tamen
ualde famoſæ,& ea q̃ ſunt famoſa apud omnes aut ſunt
H neceſſaria ſecundũ totum,aut ſecundũ partem,impoſſibi
le enim eſt,ut famoſum ſit falſum ſecundũ totũ , hæc Cõ.
Cuius dictum ſpecialiter uolui allegare,quoniam in prin
cipali cõcluſione opinionẽ oppoſitã habet , & tamen hoc
aſſumptum confitetur,& dicit non poſſe negari,cõſtat au
tem ꝙ talia non proueniunt caſualiter,ſicut etiã ipſe Cõ.
probauit in prædictis ueris ſomniis,& eadem fortior pro
batio eſt de prophetis,nam impoſſibile eſt , ꝙ idẽ homo
frequenter uere prophetet a caſu,nam quod eſt caſuale ra
riſſime accidit,ergo ſunt talia,& acquiruntur huiuſmodi
hominibus ab aliqua cauſa determinata , & impoſſibile
eſt aliquã aſſignare,niſi illa habeat notitiã de illis futuris,
de qbus ꝓphetias,uel ſomnia cauſat in homine,alioquin
non per ſe,ſed caſualiter talia cauſaret.Secũdo idem ante
cedens ꝓbatur ex eo quod expertum eſt, plures homines
habere circa ea,quæ ſunt agenda per ipſos quoſdã quaſi
naturales,& indeliberatos,ac improuiſos inſtinctus,& im
pulſus cordis,ad eligendum ex contradictoriis qđ eis me
lius eſt,quos homines Philoſophus in libello de bona
fortuna,bene fortunatos dicit.Talium autem inſtinctum,
natura ,nec homines,nec ratio hominis poteſt eſſe cauſa
primaria,ut ibi Philoſophus probat,ſed oportet ꝙ ibi ſit
quid melius habens notitiam de futuris,in quibus uult ta
les homines dirigere,& propterea tales inſtinctus cauſat
in eis,conſequẽtia ſatis eſt euidens,nam & huiuſmodi ens
cognoſcens futura eſt Deus,& habet propoſitum,nam ſe
quitur ex hoc ꝙ ipſe cognoſcat alia a ſe,aut eſt aliquid in
I fra Deum,& tunc per locum a minori ſequitur ꝙ talẽ no
titiam Deus maxime habeat cũ ipſe ſit maxime nobilita
tis.Et confirmatur iſta conſequentia ex intẽtione aduerſa
riorum,nam Auer.huiuſmodi reuelationẽ propter ſui no
bilitatem dicit eſſe comprehenſiones diuinas,quæ non ap
prehenduntur per acquiſitionem hominis,ut ſupra allega
tum eſt.Item infra ait,ꝙ iſte modus dationis cognitionis,
rei futuræ eſt ualde nobilis,& attribuitur principio nobi
liori uolũtatis,immo eſt a re Diuina,& eſt ex patefacta ſo
licitudine erga hominem,ſi ergo talia noſſe eſt perfectio
nis,& ex hoc attribuitur principio nobiliori hominis,cõ
ſequens eſt,ꝙ Deus qui eſt nobiliſſimus omniũ huiuſmo
di perfectione non careat,unde Aui.ubi ſupra de hac ma
teria tractans,quaſi principium aſſumit,ꝙ omnia , quæ in
mundo ſunt præſentia,præterita,& futura,habent eſſe in
ſapientia Creatoris.Item Philoſophus ubi ſupra illos in
ſtinctus bene fortunatorum reducit in principiũ ſupra rõ
nem hominis,quod eſt melius,& nobilius ea , & expreſſe
dicit tale principium eſſe Deum,qui uidet futurum,& præ
ſens,quorũ ratio periit.i.præterita,quorũ notitia periit a
memoriis hominum,unde ratio iſta nõ debet cuiquam fa
cilis uideri,quando propter ipſam Philoſophus coactus

eſt in principali concluſione,quæ in hoc inquiritur ſibi cõ K
tradicere,ut ex dictis eſt euidens.propter iſtam mihi appa
ret ꝙ quilibet uolens naturalem rationem ſequi in aucto
ritate excluſa,cogitur ponere Deũ habere notitiã omniũ
aliorum,hæc ille. Ad iſtud argumentum patet ex iã dictis Solutio.
ſolutio,nam ut late diſputat Auer.in com.ſuper libro de
ſomno,& uigilia in illa parte,ubi Ariſt. agit de Diuinatio
ne,quę eſt ſecundum quietem,uult tandem ꝙ ſint ab intel
ligẽtia,tamen exeunt ab illa ſua ratione communi, & uni
uerſali,& anima imaginatiua recipit illam cognitionẽ ſin
gulariter & ſignate.ſic enim omnes effectus ſunt a cauſis
abſtractis procedentes,& materia recipit illos ſignate , &
cũ hic,& nunc,& dat exemplum dicens, & quẽadmodum
Medicus enunciat,quod accidit corpori Sortis, & animæ
eius in aliquo tẽpore terminato per duas propoſitiones,
quarũ una eſt uniuerſalis intelligibilis,& alia particularis
ſenſibilis,ita iſta enũciatio componitur ex uniuerſali, qđ
datur ab intelligentia,& ex intentione particulari ſimili il
li uniuerſali,quare uero hõ non comprehẽdit ex iſtis par
ticularibus,niſi illud quod eſt propriũ ſuo tẽpori , & ſuo
loco,& corpori,& ſuis hominibus,abſq; aliis perticulari
bus cõmunicantibus eis in illa natura uniuerſali , hoc eſt,
quia neceſſe eſt,ut homo habeat in hac comprehenſione
alterum duorum modorum generum cognitionis , q̇ an
tecedit fidem,ſcilicet cognitio præparans.ſ.cognitio ima
ginationis imaginem informãs,& debet antecedere fidẽ, L
& homo nõ poteſt acquirere iſtam cognitionẽ,niſi in in
diuiduis,quæ iam præſciuit,& maxime illa indiuidua cir
ca quæ habuit magnam ſolicitudinem. de eis autem quę
ſunt ignota apud ipſum nõ poteſt acquirere ſcientiã , iſta
enim fides licet non ſit neceſſarium,ut antecedat eam co
gnitio agens,tamẽ neceſſe eſt,ut antecedat eam cognitio
præparans,&c.ubi patet iſtam fuiſſe mentem Auer.ſicut di
cimus,& ita dicendum eſt pariformiter de prophetia ſe
cundũ Philoſophos. Ad auctoritatem Ariſt.in libro de bo
na Fortuna pariformiter dicendum eſt,ꝙ Deus omnia co
gnoſcit,ſed nobiliori modo quã nos,aut quam ſint in ſuo
proprio eſſe. Aut aliter ꝙ ille non erat locus diſcutiendi
iſtam materiam,& ideo ibi loquitur,ut erat famoſum , nã
quæſtio de cognitione Dei eſt nobiliſſima, & maxime de
ſiderata ab hominibus,ut dicit Auer.in com.51.12.Meta.
& pertinet ad ſcientiam Diuinam,& ideo cõtradicentibus
auctoritatibus,circa hoc hinc inde magis adhibenda fides
eſt ſcientię Diuinę,cuius intereſt hoc determinare.Etenim
in ſimili etiam in 10.Ethico.cap.10.ſcribit Deũ ſolicitudi
nem habere de ſapiente,& eũ amare.inquit enim,Qui ſe
cundum mentem operatur,& eam colit,& optime diſpoſi
tus eſt,amiciſſimus Diis uidetur eſſe,nã ſi Dii curã aliquã
habent humanarum rerum,ut ęſtimatur,& creditur,ratio M
nabile eſt eos gaudere optimo,& cognitiſſimo, tale uero
huiuſmodi mens eſt,& amantibus illam maxime honorã
tibusq; fauere,tanquam rerum ſibi chariſſimatum curatori
bus & recte ac bene agentibus,quod autem hæc omnia ſa
pienti maxime competant nõ eſt obſcurum, amantiſſimũ
ergo Deorum eundem feliciſſimum eſſe decens eſt : itaq;
& hoc modo ſapiens utiq; erit maxime felix,& Auer. ſcri
bit in comm.dixit.De eo autem qui agit per intellectum,
& fuerit obſequium eius intellectui,& diſpoſitio eius di
ſpoſitio bona uidetur,ꝙ ſi Deum amans ualde, & ſi quidẽ
cura ſit Deo de hominibus,ut creditur & debitum eſt , &
ſit quidem Deus gaudens de eo,qui eſt melior, tunc gau
det de eo qui nititur aſſimilari ei ualde,& hic eſt intelle
ctus,dignum eſt ergo ut bene faciat eis q̃ amãt ipſum plus
& ut honorificet eos,& uiſitet ipſos,ſicut eſt diſpoſitio a
mici cum amico ſuo patet,ꝙ litera D.rationabiliter,nam
ibi erat in ſcientia morali,quæ eſt uia propria populorũ,
ut ſcribit Auer.in ſuo prologo.1.Phyſi.de Socrate, cui nõ
fuerunt aperte,ut exiſtimatur uiæ cõmunes,& proprię,q̃a
uoluit ambulare in uia propria populorũ.i.moralibus tã
tum uoluit inſudare,iuxta illud Ariſto.in primo Meta. So
crate circa moralia philoſophante,& de tota natura nihil,
non eſt autem neceſſarium ꝙ populus & rudes intelligãt
ueritatem,

A ueritatem,ſed ſufficit eis perſuadere aliqua principia,iuxta
quæ poſſit bñ uiuere,quia iſta eſt intentio legiſlatoris.un
de Ariſto.12.Meta.tex.cõ.50.loquens de Chaldæis inquit,
Tradita ſunt aũt a ſenioribus,& antiquis in fabulæ figura
demiſſa poſterioribus,qa dii.ſunt iſti,uidelicet corpora cœ
leſtia,& continet diuinam naturam uſem:reliqua uero fa
buloſe iã adducta ſunt ad perſuaſionem multorum,& ad
opportunitatem multorum ad leges,& conferens.unde
etiam Auer.in 2.Meta.cõ.14.ubi Ariſt.adducit impedimẽ
ta,quæ impediunt intellm ſcire ueritatẽ,inter q̃ ut dicit for
tiſſimum eſt cõſuetudo in pueritia in rebus legis,& maxi
me in ſcia diuina,quia plures opiones illius ſciæ ſunt radi
ces legum,& ponuntur in legibus non ad ſciẽdum,ſed ad
inquirendum bonitatem.Et cauſa in hoc eſt,quia comple
mentum hoĩum non completur niſi per congregationem
& congregatio per bonitatem eſſe,ergo boni eſt neceſſa
rium,& nõ eſt neceſſarium eos ſcire ueritatem,& ita ni fal
lor diceret Ariſt.& Com.ad iſtas rationes adductas contra
ipſos de iſta cõtradictione.Colligentes igitur ſynceram ni
fallor Ariſ.& Aue.in tã ardua qõne ſnlam dicam⁹,ꝙ intel
lectus diuinus ſolum ſuam eſſentiam intelligit,q̃ eſt ens pᷣ
eſſentiã in qua eminẽter cõtinentur oĩa alia entia,& perfe
B ctiones omniũ,& talia entia ſic cõtenta non ſunt aliud a
Dei ſciẽtia.Etenim ſicut ſupra dictum fuit per locũ a mino
ri ad maius ſi forma naturalis,q̃ in materia,& in potentia
intellta habet nobilius eſſe,ut eſt in humano intellectu,qa
in materia non eſt comprehẽſio,ſed in intellectu ſit cogni
tio,& comprehenſio,& fit unum cum intellectu qui in in
telligẽdo perficitur ab ea,quanto magis forma eadem cõi
ſiderata quo ad eſſe qđ habet in intellectu diuino erit Dei
ſciẽtia?Sed l hoc ẽ dña ſcđm Phos de forma,ut eſt in intel
lectu nr̃o,& in intellectu Dei,qa ut eſt in intellectu nr̃o pfi
cit,& mouet ipſum,quia intelligibile eſt perfectio intelligẽ
tis:ſed ut eſt in Deo cauſatur a ſcia ſua,& ſua ſciẽtia eſt pᷣ
fectio intelligentiũ,& omniũ intelligibilium,quia ſcientia
Dei,quæ eſt ſua met eſſentia eſt maxime actiua,nam ſi ars,
quæ nihil aliud eſt q̃ forma artificialis in mẽte artificis,exi
ſtens teſte Ariſt.in.7.Primæ phĩę tex.cõ.23.ubi dicit,Medi
cinalis enim eſt,& ædificatiua ſpẽs ſanitatis.& domus ſi ta
lis inquam forma,& ars eſt principium cum recta rõne fa
ctiuum,teſte Ariſt.in.6.Ethi.etenim ut ipſe dicit.7.Met.ubi
ſupra.A ſpecie domus ſine materia exñte fit ſpẽs domus
hñs materiam,quanto magis credendum eſt formam pri
mam quę abſoluta prorſus eſt ab omni materia,& ab om
ni potentia productiua erit immediate formarum ſine ma
teria,& aliarum in materia mediate,quod nõ potuit uide
C re Gregorius ille Ariminenſis in.2.Sente.diſt.1.q.1,arti.12
in reſſione ad rõnem partis aduerſæ ubi arguebatur quõ in
intelligentiis ſit pficiens,& perfectum.dicit ꝙ illa ratio cõ
tinẽt duo falſa,& ſcđm cuius falſitas patet,inquit,eſt ꝙ pri
ma intelligentia intellectionis ſecundæ eſt cauſa efficiens
quia intelligitur a ſecũda,inquit ipſe,ꝙ falſitas iſtius patet
ex primo ibi declarato per ipſum,quia ſecunda intelligit
primam per eſſentiam primæ.Tum etiam quia ſi iſta rõne
prima efficit intellectionem ſecundæ,quia intelligitur a ſe
cunda,tũc cũ ipſa prima intelligat ſeipſam,igitur efficeret
ſeipſam.Dicimus nos ꝙ prima intelligentia formaliter in
telligit ſeipſam & ſua intellectio eſt ſua eſſentia,nec ſi cau
ſat,nec cauſare poteſt ſeipſam,quia nullus intellectus hoc
capere poteſt,ut aliquid ſeipſum cauſet ut ſit,ut inquit bea
tus Aug.quia hoc implicat manifeſtam contradictionem,
quia tunc aliquid eſſet antequã eſſet,ſed ſua formalis intel
lectio,q̃ eſt ſua eſſentia eſt cauſa efficiens ab æterno oĩs in
tellectionis cauſabilis,& iſta eſt natura intelligentiarũ,ſcia
.n.Dei ẽ cauſa efficiẽs totius entis cauſati,ſed diuerſis mo
dis,cauſare aũt intellectionem nõ eſt formaliter intellige
re,nam obiectum cauſat ſaltim partialiter intelligere,& tñ
non dicitur intelligere,& hoc eſt quod dixit Com.ꝙ in in
telligentiis ſolum eſt cauſa,& cauſatum,ſicut intelligibile
eſt cauſa i intelligentiis,intelligibile.n.eſt cauſa efficiẽs in
tellectionem in intelligente,& ſic Dei ſciẽtia efficit intelle
ctionẽ extra ſe,quæ intellectiões ſunt eſſentię ipſarũ intelli
gentiarum ſcđm ꝙ intelliguntur multi modi,quia aliud ẽ D
quod intelligit una,& aliud eſt quod intelligit alia,quia in
telligentiæ deriuatæ,ꝙ cauſatæ a ſciẽtia Dei cauſantur in
multa diſtãtia,in participãdo perfectionẽ primi.Cõcludo
ergo ſcđm Peripateticos ꝙ Deus ſe ſolũ intelligendo pp
hoc nõ dicitur alia ignorare,imnio omnia intelligit,& nõ
biliori modo q̃ intellſs humanus,aut alius aliquis intelle
ctus poſſit ea intelligere,licet enim nõ cognoſcat ea illõ
mõ quo a nobis,uel ab aliis intelligẽtiis intelligunt,tñ oĩa
intelligit mõ qui ei ſoli proprius eſt,quia null⁹ intellectus
hẽt ens per eſſentiam ſibi identificatum pro ꝓprio,& adæ
quato obiecto,niſi ſolus intellectus Dei ſublimis,unde ſe
intelligẽdo omnia entia cognoſcit,quia alia entia ab ipſo
nõ ſunt quid aliud a ſui ſciẽtia,unde ſicut poſſidẽs aurum
nõ dicitur carere argento,ſic intellectus cõprehẽdens ma
re entitatis,non dicitur ignorare riuulos qui a mari ema
nãt in alietate & diuerſitate,& in mare reuertuntur,& adu
nantur maiori uirtute,& robore q̃ ſint in ſeipſis,nam mare
teſte Ariſt.putreſcere non poteſt,riuuli poſſunt ſeu ſtagna,
ſic omnia entia cauſantur a Dei ſcientia ſcđm ꝙ apta natã
ſunt cauſari:qa diſtãtiæ entiũ,ut ſcribit Com.in.2.Cœli,&
mũ.cõ.63.ſunt ualde diuerſæ,ſed ſi talia conſiderata fue E
rint,ut ſunt in ſciẽtia Dei ſunt nobiliori mõ q̃ ſunt in ſeip
ſis,quia ut ſic ſunt idẽ quod Dei ſciẽtia,& hoc ſine dubio
credo tenuiſſe omnes Peripateticos,iñ ego teneo,& firmi
ter credo Deũ etiã omnia ſingularia cognoſcere in ꝓpria
forma.Nã,ut Propheta teſtaẽ ipſe humana reſpicit in cœ
lo,& in terra:nõ.n.opinio Phorũ debet nos deterrere in
his,in qbus uident a rebus fidei eſſe diſcordes quia ipſi in
tm̃ proceſſerunt,inquantũ lumẽ naturalis rationis potuit
eos ducere,ſed fides noſtra a ſuper naturali lumine ſpiri
tus ſancti illuſtratur,qui falli nõ poteſt,& ipſe ſit dator au
xilii,placuit autẽ nobis ſoluere ea argumenta Gregorii,qa
Deus,ut inquit beatus Augu.non indiget noſtro menda
cio,non enim rationes illæ ſunt ex mente Philoſophi,&
ne aliquis rationibus illis innixus amittat meritũ fidei.

Omne recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti. Propõ.47.

VVlgatiſſima eſt propoſitio,& maximi momenti in
Philoſophia,unde Auer.in.3.de Anima,cõ.7.inquit,
ꝙ illa demõ in.3.de Anima adducta ibi p Phm fundatur
ſuper duas ꝓpõnes,quarũ una erat,ꝙ intellectus materia
lis omnia cognoſcit,ſicut dicit hoc eſſe per ſe manifeſtũ.
Secũda aũt propõ eſt iſta quã habemus præ manibus ſpe
culãdã,uidelicet,ꝙ oẽ recipiens eſt denudatũ a natura re
cepti.Gloſſaẽ aũt p Auer.in.3.Cœli & mun.in cõ.67.iſto
mõ:ſi fuerit aliqđ ſubiectum receptiuum omniũ formarũ, Gloſſa Auer.
oportet abſolute,& ſimpliciter illud ſubiectũ eſſe denuda
tũ ab omni forma,ita ꝙ non ſit aliqua illarum,nec habẽs
aliquã ex illis formis quas recipit ſibi propriã,ſed eſt indif F
ferenter ſe habens in potentia ad oẽs formas.& ita ut dicit
eſt prima materia,q̃ recipit oẽs formas,tam perfectas,q̃ im
perfectas:& ideo eſt denudata ab omni forma,qa ipſa de
ſe in formis eſt,& eſt in potentia ad omnẽ formã,unde nul
lam habet formam ſubſtantialẽ,neq; uſem,neq; particula
rem,neq; imperfectam,neque perfectam,ſicut dicit.Si au
tem fuerit aliquod ſubiectum,quod non eſt receptiuũ om
nium formarum ſimpliciter,ſed quarundam non oportet
ut dicit ꝙ tale ſubiectum careat,& ſit denudatum ab omni
forma ſimpliciter,ſed ſolũ debet eſſe denudatũ ab illa for
ma,uel ab illis formis,reſpectu quarũ tale ſubiectũ dicitur
eſſe receptiuum,& iſto modo elementa,quæ ſunt ſubiecta
receptiua formarũ mixtorũ corporũ ab illis ſolũmodo
oportet eſſe denudata,ſed non oportet ꝙ ab omni forma
abſolute ſint denudata,quia elementa remanẽtia elemẽta
nõ poſſunt eſſe priuata propriis formis,uñ niſi ita eſſet tũc
nulla prorſus eſſet dña inter primũ ſubiectum ſeu primã
materiã & inter ſubiectũ ſecundũ,& materiam ſecundã cõ
tra Ariſt.& Auer.1.Phy.in commẽ.& tex.82.ubi Ariſt.de
ſcribẽs in illo tex.materiam inquit,Dico autem materiam
primum ſubiectum unicuique,ex quo fit aliquid cum inſit

G non ſecundum accidens,ubi Com.dicit primo, intelligo n.cum dico materiam primum ſubiectũ quod eſt in potẽtia nõ ſubiectum ex quo generatur res,& eſt in actu,& generatum ex eo eſt exñs per ſe,& non ꝑ accidens,hoc.n.ſecundum ſubiectum,& primũ conueniunt in hoc ꝙ generatum inuenitur ex eis per ſe.Et differunt in hoc ꝙ primum eſt in potentia,& ſecũdũ eſt in actu:aut modo medio inter potẽtiã,& actum,ſicut eſt diſpõ in illo quod generatur ex pluribus uno ſubiecto.Gloſſat etiam Auer.iſtam propõnẽ in.2.de Anima,in cõ.67.& dicit ꝙ eſt uniuerſaliter uera tã in receptione ſpirituali,ꝗ etiam in receptione materiali,unde inquit,manifeſtum eſt ꝙ non de neceſſitate illud quod mouetur a colore debet eſſe non lucidum,ſed debet eſſe non coloratũ.nihil.n.recipit ſe,aut eſt cauſa alicuius in recipiendo ipſum,& iſta eſt ꝓpõ manifeſta per ſe,& Ariſt. multoties utitur & indifferenter ſiue mouere,& recipere fuerint ſpiritalia,ſicut aer recipit colorem,aut materialia ut corpus mixtũ ex lucido,& diaphano obſcuro recipit colorem.In tertio etiam de Aĩa ꝓbat ueritatem iſtius propoſitionis iſto modo in cõ.4.dicẽs ſcd̃m aũt ꝙ omne recipiẽs aliquid neceſſe eſt,ut ſit denudatũ a natura recepti,& ut ſua ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie.Si.n.recipiens eſſet de natura recepti,tunc res reciperet ſe,& tunc

Gloſſa alia eiuſdem.

H mouens eſſet motum,unde neceſſe eſt,ut ſenſus recipiens colorem careat colore,& recipiens ſonum careat ſono,& hæc propõ eſt uera,& ſine dubio. Vnde uidetur limitare iſto modo,quod recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſcd̃m ſpẽm,quia alias idem reciperet ſe,& mouẽs eſſet motum,nam in his quę ſunt eiuſdẽ ſpẽi quicquid per ſe conuenit uni per ſe cõuenit alteri,& ideo ſi fuerint duo indiuidua eiuſdem ſpẽi,quorũ unũ eſſet recipiẽs alterum pariformiter idẽ poſſet recipere ſeipſum ſicut ſequitur,& tunc idem eſſet mouens,& motum,& per conſequens in actu,& in potentia,unde parum infra Com.in eodem cõ. confirmando iſtam limitationẽ ſcribit,Vtrum aũt hæc ſubſtantia habeat formam diuerſam in eſſe a formis materialibus adhuc non declaratur ex hoc ſermone.q.d.licet ꝑ illam demſonem Ariſt.demſtaret intellectũ poſſibilẽ eſſe denudatum ab omni forma materiali,quia eſt receptiuum omniũ formarum materialium,tñ ex illa demſone nõ apparet an ſit expoliatus a qualibet forma etiam immateriali,quæ eſt diuerſa a materialibus formis,& reddit cãm dicens,ꝓpoſitio n.n.dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatũ a natura recepti intelligiť a natura ſpẽi illius recepti nõ a natura ſui generis,& maxime remoti,& maxime eius quod dictũ eſt per æquiuocationem.i.analogice,ſicut eſt ſubſtãtia,& ens,& unũ,ꝗ plerunq; ab Auee.dicuntur genera multipliciter dicta.i.ſecundum prius,& poſterius,nam de mẽ

Declaratio Gloſſæ.

Quomodo intelligitur Auer. cõſequẽtia, uſi recipiens eſſet denudatũ a natura recepti, idẽ reciperet ſe ipſum,& eſſet mouens & motum

Propter opiniorẽ Alc. qui putat in hoc loco ab Ariſto.oſtẽdi quod intellectus nõ ſit actus,ſed ſubſtãtia in potentia tãtum,& materia intelligibilium: & ut ait, ἀγράφων γραμμά των.

I te eius genus dupliciter dicitur,uno modo ꝓ genere uniuoce dicto,& iſtud eſt genus logicũ,& etiam dicitur de genere dicto ſcd̃m prius,& poſterius,i.analogo,ut eſt uidere 5.Meta.cõ.4.&.2.de Anima cõ.7.& alibi frequẽter,ut alias ꝓbaui diffuſius.Ioã.aũt de Gãdauo in.3.de Anima,in.q.4. inquit ꝙ aliquid eſſe denudatũ ab aliquo intelligitur dupliciter:Vno modo ſcd̃m eſſe,ut dicimus ꝙ Sortes eſt ſeparatus a Platone,& uſr ſic hñt illa,quorum unum nõ eſt cõiunctum ſcd̃m ſubſiſtentiã cũ alio.Alio modo intelligiť aliquid eſſe denudatum ab alio ſecũdum quiditatem ſeu eſſentiam,ſicut cum quiditas unius nõ eſt quiditas,& eſſentia alterius,quãuis ſint coniuncta ſcd̃m ſubſiſtentiam,ut dicimus ꝙ materia prima eſt denudata ab omni forma ſeu actu,non quod ſecundum ſubſiſtẽtiam ſit ſeparata ab omni forma,ſed quia quiditas,& eſſentia materiæ primæ nõ eſt quiditas nec eſſentia alicuius formæ,ut patet.1.Phyſic. & ſic eſt in multis aliis cõſimiliter,poſſibile.n.eſt ꝙ aliqua duo ſint ſibiinuicem cõiuncta ſecundum eſſe,ita ꝙ ſint in in eodem loco,& eodem ſubiecto,& tñ eſſentia unius diuerſa eſt ab eſſentia alterius,ut ſciunt parum exercitati in Phĩa Ariſt.unde iuxta iſtam ſolutionem ſoluit multa argumenta in illa quęſtione de tactu reſpectu qualitatum tangibilium,dicendo ꝙ licet tactus non ſit denudatus ab omni tangibili ſecundum eſſe ſubſiſtẽtię,tamen ipſa uirtus tactiua eſt denudata eſſentialiter ab omni qualitate tãgibili.Sic K .i.ꝙ eſſentia ipſius non eſt aliqua qualitas tãgibilis,ſed eſt uirtus aĩæ naturalis fundata in organo habente quandam medietatem,& proportionem omnium qualitatum tangibilium.Et ſic dicit de intellectu quod eſt eſſentialiter denudatus ab omnibus formis materialibus,& earum ſpeciebꝰ quamuis ſit coniũctus ſecundum eſſe cum multis,& forte omnibus ſpeciebus intelligibilibus formarũ materialiũ. Et eodem modo reſpondet ad illud de uiſu,& uiſibili.Dicit.n.ꝙ uiſus non eſt ſeparatus ſecundum eſſe ab omnibus coloribus,ſicut bene arguebatur,uidelicet,quia oĩa mixta colore participant ex libro de Senſu,& ſenſa. Tamen alia eſt quiditas uiſus ab omni colore,& ſic denudatus eſt ſecũdum eſſentiam,licet non ſecundum ſubſiſtentiã,& rurſus quilibet uiſus non cognoſcit colorem ſui organi in quo exiſtit.Quãuis forte uiſus uniꝰ animalis cognoſcit,uel cognoſcere poſſit colorẽ organi uiſus alterius animalis,& ita breuiter ſecundum prædictum doctorẽ propoſitio noſtra quæ proponitur hic,locum habet iſto modo ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſecundum eſſentiam,& non ſecundum ſubſiſtentiã.Sed iſta gloſſa Ioãnis cõtradicit Com.expreſſe in.3.de Aĩa,cõ.4.ubi dicit ꝙ a.ꝓpoſitio ſuper qua fundatur demonſtratio Ariſt.eſt iſta uidelicet,ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura rece- L pti,& ut ſua ſubſtãtia,nõ ſit ſubſtantia recepti in ſpecie ubi duo ſimul iuncta concurrũt in uerificando illam propõnẽ uidelicet,ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti,& hoc quantum ad eſſe,& quod ſubſtantia eius non ſit ſubſtantia recepti in ſpecie,& hoc quantum ad eſſentiam. Amplius ſi recipiens ſecundum eſſe non debet eſſe denudatum a natura recepti,tunc aliquid ſecũdum eſſe hñs aliquam formam eſſet ratio recipiendi ſuo ſubiecto conſimilem formam in ſpecie,& ſic idem eſſet mouens,& motum & in actu,& in potentia,& ſic nulla eſſet ꝓbatio,qua utitur Aue.in uerificando illam propoſitionem. Amplius quod dicit de tactu nihil eſt.nam mirum eſt qũo nõ uiderit gloſſam Com.in.3.de Anima,in cõ.4.ubi occurrit tacite obiectioni,nam gloſſauit Com.illam ꝓpõnem iſto modo ibi uidelicet,ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti ſecundum ſpeciem,unde infert,propoſitio.n.dicens ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti intelligitur a natura ſpeciei illius recepti,non a natura ſui generis & maxime remoti,& maxime eius quod dictum eſt ꝑ ęquiuocationem,& ideo diximus ꝙ in ſenſu tactus inuenitur medium inter contraria,quæ comprehendit,contraria.n. alia ſunt in ſpecie a mediis.Et mirum eſt de Ioanne, qũo rñſionem iſtam quæ eſt Com.in ſimili argumento non uiderit,unde ſenſus tactus non poteſt eſſe denudatus a tota latitudine qualitatum tangibilium ſecundum genus,quia organum in quo conſiſtit requirit certam, & determinatã complexionẽ,quæ reſultat ex actione,& reactione qualitatum primarum in elementis repertarum,quæ in mixtione diuiduntur ad minima,ut plurimum unus contangat M plurimum alterius,ſicut dicit Princeps in cap.de complexionibus,& ideo ſufficit,ut ſit denudatus ab excellẽtiis cõtrariorum quas cognoſcit,& recipit.unde.2.de Aĩa.te.cõ. 118.Æqualiter calida,& æqualiter frigida nõ ſentimus,& ideo bene dixit Auer.in.3.Cœli,comm.67.ꝙ ſi ſubiectum fuerit ſimpliciter receptiuum cuiuslibet formæ oportet illud eſſe denudatum ſimpliciter ab omni forma,ſi uero ſecundum quid etiam ſufficit ipſum ſecundum ſe ab illa forma,eſſe denudatum.Ad illud autem quod de uiſu dicit Io, multum decipitur.Nam Ariſt.in.2.de Anima,in te.cõ.71, inquit.Eſt autẽ coloris ſuſceptiuum quod ſine colore,ſoni autem abſonum,& te.com.83.ait,ꝙ per ſe quidem inſonabilis aer,ubi Com.in com.ait,ꝙ quemadmodum ſi diaphanum haberet colorem non reciperet colores,ſic ſe aer haberet ſonos ex ſe nõ reciperet ſonos,&.3.de Aĩa Com. dicit,cõ.4.unde neceſſe eſt,ut ſenſus recipiens colorem careat colore,& recipiens ſonum careat ſono.Sed quid fuit in cauſa,ꝙ Io.deceptꝰ fuit?Certe fuit famoſitas propõnis. quæ dicit ꝙ omne mixtum colore participat,quæ ſcribiť

Impugna.

Intelligitur de medio formæ,non autẽ de medio tranſitus

Cauſa erroris.

in lib.

A in lib. de Senſu, & ſenſa. ſed de hac fuit in proprio Theoremate late dictum, nam color in li. de Senſu ſumitur nimis cõiter ꝓ qualibet qualitate uiſibili, ſicut eſt lux, ſed non intelligitur pro uero colore ꝓprie dicto, ut eſt qualitas quædam ſecunda reſultans ex debita commixtione lucidi cũ opaco. nota. n. iſto modo uerũ eſt dicere, omne mixtũ corpus coloratum eſſe, unde organum uiſus, ſiue pupilla, ſiue humor cryſtallinus fuerit, ſiue nerui optici, ut aſſerunt Medici non habet ſic colorem dictum, quantũq; tale organũ ſit, aut poſſit eſſe lucidum, unde Aue. in. 2. de Aia. cõ. 67. in digreſſione dicit pp uerba Ariſt. in tex. ubi dicit, oĩs color motiuus eſt eius, quod eſt ſecundum actum diaphanum, & hæc eſt eius natura, quod manifeſtum eſt, ꝙ non de neceſſitate quod mouetur à colore debet eſſe non lucidum, ſed non coloratum, nihil. n. recipit ſe, aut eſt cauſa recipiẽdi ſe, licet. n. color ꝓprie dictus non niſi in corpore mixto reperiri poſſit, non tamẽ omne mixtũ coloratũ eſt ſicut ſimitas nõ niſi in naſo reperiri poteſt, nõ tñ oĩs naſus ſimus eſt, & ita eſt de odore, ſono, & ſapore. Vnde organum uiſus in ſua naturali diſpõne conſtitutum eſt abſcolor, quia alter uiſus nõ bene iudicaret de omnibus coloribus, unde manifeſtat ſenſata experientia, ꝙ ubi cõtingit in ictericia ægritudine ubi organum uiſus infectum eſt ex ſparſione choleræ, quæ eſt citrini coloris, uidemus tales ictericos iudicare omnia eſſe citrini coloris, & ita organum guſtus in ſua naturali diſpoſitione exñs caret omni ſapore quod

B experimento comprobatur in infirmis, qui pp habere organum infectum aliquo humore amaro iudicant etiam dulcia eſſe amari ſaporis, intus. n. apparens, ut inquit Ariſ. probibet extraneũ. Sed dices pp quid cõtingit, ꝙ ſenſu uiſus omnes colores percipimus, ſenſu aũt tactus non poſſumus omnes qualitates tangibiles percipere, q̃quidem teſte Ariſt. in 2. de Aia. tex. cõ. 118. æqualiter calida, aut frigida, aut mollia, uel dura non ſentimus. Et ad hoc ex iam dictis patet ſolutio, nam organum uiſus eſt abſq; omni colore, ideo oĩum oculorum ſuſceptiuũ eſt, conſiſtentia aũt organi tactus a tota qualitatum primarum latitudine expoliari non potuit, ſed ſolum denudatum eſt ab excellentiis earum. eſt. n. in mediocritate quadam conſtitutum, & ideo exceſſus, & defectus poteſt percipere, medium enim ut inquit Cõ. ſpecie differt ab extremis, ſufficit aũt ſicut dicit recipiens ſit denudatum ſecundum ſpeciẽ ab extremis. Sed tunc iterum eſt difficultas contra Auer. Nam. 5. Phyſi. auſcul. cõ. 32. ipſe diſtinguit de duplici medio, inquit. n. declarando ꝙ ſit primum in qualibet tranſmutatione, ꝙ primum naturaliter in tranſmutationibus, quæ ſunt in qualitate, manifeſtum eſt in coloribus cum bene apparet ꝙ inter colores ſunt media finita naturaliter in numero. Et intelligo bic per medium non illud quod diuerſatur ſcdm magis, & minus. Sed illud quod diuerſatur ſcdm formã, & qualitatẽ, qm pallidũ non differt ab albo ſecundũ magis, & minus, ſed ſecundũ qualitatem, & ſi non eſſent eiuſdẽ ſpeciei. In guſtabilibus aũt uidetur, ꝙ ita ſit ſicut in

C coloribus. In primis aũt qualitatibus. ſ. caliditate, & frigiditate uidetur, ꝙ medium ſit temperatum. Tranſmutatũ enim in principio, tranſmutatur de calido in frigidum, dicitur, ꝙ quoddam eſt in calido, & quoddã in temperato cum inter calidum, & temperatum non eſt qualitas media, ſed ſecundum magis, & minus. Qm manifeſtum eſt per ſe, ꝙ cũ trãſmutatum amittit partẽ calidi, & acquirit partẽ frigidi, ꝙ q̃dam pars eius eſt in calido, & q̃dã in temperato, qm nõ eſt calidũ ſcdm totũ, neq; temperatũ ſecundũ totum. Et conſimilem diſtinctionem de hoc habet in commento ſuper 3. Meteo. in cap de Iride ubi dicit ꝙ mediũ dr ſecũdũ duas ſpẽs, unum eorũ eſt ſcdm ueritatẽ, & prius, & eſt medium inter duo contraria, cuius eſſe cõſiſtit in complexione duarum extremitatum, & ipſum ſecundum quiditatem eſt diuerſum à duabus extremitatibus. Secundum aũt dicitur ſecundũ ſimilitudinem, & ſecũdum poſterius & eſt medium inter duo contraria ſecundũ quantitatẽ tñ, uidetᷣ igitur ꝙ iſtio Aue. ad tacitam obiectionẽ quã dat de tactu reſpectu qualitatum tangibilium non ſit ad propoſitũ, quia mediũ non ſpẽ diſtinguitur ab extremis ſeu ſcdm quidi-

D tatem, & ſimplr, ſed ſolum ſcdm magis, & minus. Niſi eſſet, ꝙ in tali medio in quo ſunt contraria refracta per unũ cõtrariorum poteſt dici ſpecie diſtingui ab alio extremo cuius eſt receptiuum. Sed tunc inſurgit contra eandẽ gloſſam Auer. una alia difficultas, nã ſi recipient debet eſſe denudatum a natura recepti ſcdm ſpẽm, & hoc eſt uſc uerũ, ſicut ipſe fatetur in 2. de Aia cõ. 67. de qualibet receptione tam reali, q̃ ſpiritali, tunc igitur materia hñs formã in ſubſtantialem ignis poſſet illa remanẽte recipere formã aquę aut terræ, quia iſtæ formę ſicut patet conſideranti ſunt ſpẽ differentes, hoc autẽ minime fieri poteſt, ut patet in. 2. de Generatioue & corru. ubi agitur de modo trãſmutationis ſubſtantialis elementorum adinuicem. Niſi eſſet ſicut ſcribit Auer. in 3. Cœli & mũ. in cõ. 67. iuxta uerba Ariſt. ibi in textu ubi dicit. Sic, & elemẽta oportet putare quemadmodum materiam eſſe compoſitis, pp quod & poſſunt tranſmutari adinuicem ſeparans his, quæ ſecundum paſſiones differunt. Vbi Auerro. exponens dicit. i. quia formæ elementorum non recipiunt ſeipſas cum ſint eiuſdẽ generis. Contingit ꝙ non generantur adinuicem, niſi cum recipiẽs exuit formam, & recipit formã receptam: & ideo non ſunt elementa adinuicem, & hoc non contingit in receptione

E formarum compoſitorum. ſ. ut denudentur a ſuis formis apud receptiones formarum compoſitorum. Formę. n. cõpoſitorum ſunt aliæ a formis eorum. Formæ quidẽ eorũ licet ſint diuerſę, tñ in eodem ordine ſunt in ſubſtantialitate. ſ. quod impoſſibile eſt, ut quædam ſint materiæ formarũ quarundã, & oĩa iſta manifeſta ſunt exercitatis in hac ſcia. Secundum igitur iſtam expoſitionẽ oportet illo modo illud dictum Aue. gloſſare per ſeipſum quod recipiẽs, & receptũ debẽt ſpẽ differre, ita ꝙ non ſint eiuſdẽ ordinis in ſubſtantialitate præcipue in uera tranſmutatione reali, q̃ ſit cum abiectione cõtrarii, & ideo quia formæ elemẽtorum, ut ſunt in materia ſunt contrariæ, uel ſecundum ſe, ut uoluit Alex. Vel rõne contrariarũ qualitatum cum quibus exiſtunt in materia, ſic unum elementũ non poteſt eſſe materia alterius. Sed quãtum ad intellm poſſeni iſta gloſſa hoc modo intellecta locum non habet uidelicet, ꝙ intellectus poſſis hñs ſpẽm unius elementi non poſſit recipere ſpẽm alterius, quia uidelicet elementa ſunt eiuſdẽ ordinis in ſubſtantialitate. Et ratio eſt iſta, quia formæ quæ cõtrariantur in materia, non contrariantur in intellectu. Vñ Cõ. 6. Primę phiæ. cõ. ult. inquit. Et intendebat per hunc ſermonẽ declarare diuerſitatẽ duorũ entium. ſ. entis quod eſt in intellectu, & entis quod eſt extra intellectum. Quod. n. eſt in Anima cõtingit, ut recipiat duo oppoſita inſimul, quod non poteſt eſſe extra aiam. quia materia recipit contraria ſucceſſiue, & cauſa in hoc ꝙ intellis cõprehendit in ſimul, duo oppoſita eſt, quia natura primorũ oppoſitorũ in intellectu. ſ. ueri, & falſi non eſt natura primorũ oppoſitorum extra animam. ſ. boni & mali, ueruntamen uerum, & falſum ſunt in cognitione, & bonũ & malũ eſt in materia, & nullum entium, q̃ ſunt in cognitione dicitur eſſe ſimpliciter ſecundum ꝙ eſt extra aiam, & pp hoc nolt mirari quia licet iſta ꝓpoſitio uera ſit tam in receptione ſpiritali, q̃ ẽt in receptione materiali, quia tñ iſtæ receptiones ſũt multum differentes, & præcipue receptio ſpiritalis, q̃ eſt in intellectu, & receptio realis, q̃ eſt in prima materia, nã ut ſcribit Com. 3. de Aia. cõ. 28. Materia nõ eſt cauſa receptionis ſimpliciter, ſed cauſa receptionis tranſmutabilis. ſ. receptionis huius entis indiuidualis, unde neceſſe eſt, ut illud quod nõ recipit receptiõe indiuiduali, nõ ſit materiale aliquo modo. Et pp hoc aliqua ſunt neceſſaria ad uerificãdũ illam ꝓpõnem in receptione materiali, q̃ ſit cũ uera actione, & cũ abiectione cõtrarii, quæ nõ ſunt neceſſaria ad uerificandũ illã in receptione ſpiritali. Sed tũc inſurgit alia difficultas cõtra Ariſt. & Auer. Nã nõ uidetur eſſe uerũ, ꝙ in receptione ſpiritali recipiẽs debet eſſe denudatũ a natura recepti, quia ibi non eſt neceſſariũ, ut mouens ſit diſtinctum a re mota, ſicut ſcribit expreſſe Commen. in 8. Phyſi. com. 40. ubi habet & in motu æquiuoco qualis eſt, qui in-

Dubium. Solutio. Tactus. n. aiæ ualde materialis. Difficultas Solutio. Dubium. Solutio. Omne receptiũ debet eſſe denudatum a natura recepti ſecundum ſpeciem, atque ita, ut nõ ſit in eodem ordine ſubſtantialitatis, neque contrariaſ recũt ſi qualitates. Difficultas.

Guenitur in entibus abſtractis idẽ poteſt eſſe mouens & motum. Et confirmatur, quia in abſtractis a materia idem eſt intelligẽs, & intellectũ, ut patet. 3. de Anima, tex. cõ. 15. ubi dicitur ꝙ in his quæ ſunt ſine materia, idẽ eſt intelligens, & quod intelligitur. Niſi eſſet quod ut ſcribit Com. in lib. Deſtruc. deſtru. in diſpu. 3. in ſolutione. 18. dubii. Perfectio in ipſis ſeparatis intelligentiis latitudinem habet magnã, unde. 3. de Aĩa. cõ. 19. intellectus materialis eſt infimus in genere abſtractorũ, & ideo accidit ſibi inquãtũ intellectus eſt ꝙ ſua ĩtellectio nõ idẽtificetur cũ ſua eſſentia ꝑꝑ ipſum eſſe ꝓpinquum continuo, & tempori, nam ſicut dicit Ariſ. in 2. de Aĩa. tex. cõ. 151. anima magnũ tp̃s apponit in ignorãtia, ſed in aliis intelligẽtiis, quæ ſunt perfectiores, in talibus intellectio, & intellectus, & intelligibile identificãtur, & hoc maxime ueritatem habet de primo intellectu, ut dicit Cõ. 12. Meta. cõ. 51. Vltimo aũt dubitatur ꝑꝑ quid intellect⁹ materialis ſi debet recipere formas materiales debet eſſe denudatus a materialitate. Si aũt intelligit immaterialia nõ oportet pariformiter in uirtute iſtius ꝓpõnis ipſum eẽ denudatũ ab immaterialitate. Ad hoc dicimus ꝙ Aue. hoc argumẽtum dimiſit inſolutum in cõ. 5. in 3. de Aĩa. inquit. n. utrum aũt hæc ſubſtantia. ſ. intellectus poſſibilis habeat formã diuerſam in eſſe a formis materialibus, adhuc non declaratur ex hoc ſermone, ꝓpõ. n. dicens, ꝙ recipiẽs debet eſſe denudatũ a natura recepti intelligitur a natura
H ſpẽi illius recepti nõ a natura ſui generis, & maxime remoti, & maxime eius quod dicitur ꝑ ęquiuocationẽ. Tñ ratio diuerſitatis in hoc eſt in prõptu, quia ſcd̃m Philoſophos impedimentũ ſemper eſt a materia, unde immaterialitas nõ impedit cognitionem, immo ꝓmouet, ſic ſcribit Aue. in libro Deſtruc. deſtruc. in diſp. 5. in ſoĺone ſecũdi dubii. dicẽs. Vnde dicimus ex Pħorum cõcluſione ꝙ ens in corporeum eſt in ſe pura ſcĩa tm̃: ipſi. n. opinati ſunt ꝙ formę ſint inſcientes ꝓut cõſiſtunt in materia, & ſi forte inueniretur aliquid in materia non conſiſtens, manifeſtum eſt, ꝙ eſt pura ſcientia, & intellectus, & intellectum non eſt aliud in eſſentia a forma rerum a materia ſeparatum.

Solutio.

Dubium.

Solutio.

Quare intellectus intelligens immaterialia non eſt carens immaterialitate.

Propõ. 85. *Eadem ſunt principia, & cauſæ eſſendi, & cognoſcendi.*

FAmoſa eſt propoſitio, & ſic declaratur, nam ſcire ſimpliciter eſt cauſam cognoſcere propter quã res eſt, & quoniam illius eſt cauſa, & quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. unde. 1. Phyſi. non contingit ſcire, & intelligere in oĩbus ſcientiis, quarũ ſunt principia aut cauſæ, & elemẽta niſi ex horũ cognitione, & Auic. in prima Fen. primi, Doctrina prima, in ca. de ſubiectis medicinę inquit. Cognitio uniuſcuiuſq; rei hñtis cauſas acquiritur cognitis cauſis ei⁹
I & completur qñ fuerint cognita oĩa inhęrentia illi rei. Vnde mirum eſt qũo fere oẽs expoſitores hallucinentur in illo loco atq; conueniant in declarando penes quid attẽditur ſcientiæ acquiſitio, & penes quid ſciæ complementũ, cum ipſe auctor ſeipſum ibidẽ declaret. Vnde in re notiſſima litigant, & nodum in ſcirpo quærunt. Vnde Comme. Auer. in 1. de Aĩa. cõ. 3. habet conſimile ſñiam dicens. Cognitio uniuſcuiuſq; generis, & ſpẽi eius non complebitur niſi per cognitionem ſubſtantię illius ſpeciei, & per cognitionem eorum, quæ contingunt ei, ut dictum eſt in Poſterioribus analyticis, & eſt in 1. Poſteriorum tex. cõ. 43. Vna aũt ſcĩa eſt, quæ eſt unius generis quæcunq; ex primis cõponuntur, & partes ſunt paſſiones per ſe, & Aue. iuxta hoc in prologo ſuo ſuper lib. Phy. inquit, ꝙ intentio ſciæ naturalis eſt cognoſcere cauſas ſpecierum ſenſibilium, & cauſas uiſibiles in ſpeciebus accidentium, unde circa iſta conſiſtit perfectio, & cõplementum ſciæ. 1. in Cognitione quiditatiua ſui ſubiecti, & ſpecierũ eius, quæ habetur per cauſas, ſi cauſas habuerint, & hoc eſt intelligere proprie loquẽdo. & in cognitione demonſtratiua omnium proprietatũ & hoc proprie eſt ſcire. Aduerte tñ, ut inquit lucidiſſimus Themi. in primo Phyſicæ auſcul. cauſæ apud Ariſ. ſunt efficientes, & fines. Concauſę autem ſunt materia, & forma, & poſtremo elemẽta. Verum Plato cauſis addidit exemplarem, quia poſuit ideam. Concauſis autẽ addidit inſtrumẽtariam ſiue officialem. Vnde animaduerte etiã in uia Peripateticorum ꝙ non eſt uniuerſaliter uerum cauſam inſtrumentariã ſemper reduci ad genus cauſæ efficientis immo etiam qñq; reducitur ad genus cauſæ materialis, nam certum eſt ꝙ diaphaneitas concurrit tanquam cauſa inſtr̃alis in illuminatione aeris. Patet aũt ꝙ non concurrit in genere cauſæ efficientis, nam talem efficit corpus luminoſum. nec etiam concurrit tanquã forma, quia aer formaliter nõ lucet diaphaneitate, ſed lumine. Neq; etiam cõcurrit tanq̃ finis, quia potius diaphaneitas eſt ꝑꝑ lumen nõ e contra. Relinquitur ergo ut concurrat in genere cauſę materialis quod etiam oſtendit diffinitio data de lumine ab Ariſt. in 2. de Anima. in te. cõ. 68. ubi dicitur lumẽ eſt actus diaphani ſcd̃m actũ. Immo ſi ſubtiliter rimari uelis, unũquodque genus cauſæ in ſuo proprio genere uidetur determinare ſeu appropriare ſibi aliquas diſpões ſicut patet intuenti librũ de Subſtãtia orbis ipſius Auer. Et eſt ultra hoc ẽt ratio nam ſicut ſe habet diſpõ agentis ad agens. ſic diſpõ paſſi ad paſſum, ſed diſpoſitio agentis cauſat efficienter, ergo diſpoſitio patientis cauſat materialiter. Vnde iſtæ ſunt diſpoſitiones dictæ occultæ a medicis, quæ ſe tenent ex parte materiæ, & ſunt uariabiles in infinitum, non poſſunt ab homine cognoſci a priori, ſed ſolo experimento, & illę ſunt ut inquit Auer. in 3. colliget, quæ reddunt artem Medicinæ imperfectam, nam ut ſcribit Auic. in prima Fen primi, in cap. de complexionibus. Dedit Deus glorioſus unicuiq; indiuiduo complexionem ſibi propriam, in qua aliud indiuiduum ſibi aſſociari eſt impoſſibile. Licet. n. beatus Auguſt. in libro de Ciuitate Dei, ut refert Cõcilia. in differentia. 23. dicit ꝙ fuerũt duo gemelli qui ita ſe habebãt, ꝙ quãdo unus ridebat, alter etiam ridebat, & qñ unus triſtabatur, & alter etiam triſtabatur, & uno ægrotante alter ægrotabat, cuius cauſam Hippocrates, interrogatus dixit, quia ex eodem patre, & ſimili aluo, & nutrimento, & ſimili regimine fuerũt ꝓducti, & educati. Poſidonius aũt aſtrologus de eodem interrogatus retulit hoc ad identitatem ſtellarum, cuius tamen rñſionem poſtpoſuit Auguſtinus. & illam Hippocratis ꝓtulit. Conſimile narrat etiam Almãſor de duobus Gemellis qui erant adeo ſimiles, ꝙ tp̃e magnæ famis, & penuriæ unus eorum accedebat ad matrem quæritans panem, quo ſemel accepto iterato poſt paruã moram reuertebatur ad matrem ſimulans ſe eſſe alium, & quia ſimilitudo eſt cauſa deceptionis, illo modo matrem decipiebat. Hoc etiã narrat Albertus Magnus in 9. de Animalibus. Et Quintilianus in Declamatione ſeptima, pro duobus gemellis infirmantibus deſperãtibus reliquis medicis de eis unus medicorum ſalutem promittit ſi alterius uitalia. i. membra interiora reſpiciantur, & cõcedente hoc
M patre innuit Quintilianus ꝙ ex omnimoda fere ſimilitudine uiſa, & cognita ęgritudine unius ꝑ anatomiã alter curatus fuit, unde uxor uirum incuſauit male tractationis. Licet omnia iſta uera ſint, tñ eſt aliqua differentia inter unã complexionẽ unius indiuidui, & aliã ſicut eſt alia. & alia forma. Non ergo credendum eſt oẽm inſtrumentariã diſpõnem ad genus cauſæ efficiẽtis reduci. Reuertamur igitur ad declarationem ꝓpoſiti Theorematis, ꝙ iſta nomina principium, cauſa, & elemẽtũ ut ſcribit Com. in 1. Phy. cõ. 1. qñq; ſumuntur cõiter, & qñq; ſumunt̃ proprie. Cõiter autem ſumpta cõfunduntur ad inuicẽ, ita ꝙ cauſa cõiter ſtat pro oĩ cã in quocũq; genere cauſante, & ſimiliter principium, & elementũ. Tñ qñ ſumuntur proprie, cauſa dicit ſicut ſtat ꝓ cauſa finali, nã finis eſt cauſa cauſarũ, ex. 2. Phy. nam cauſalitas finis eſt in cauſato. Principium autem proprie dicitur de agente, & mouente cauſa. Vnde Ariſ. ubiq; locorũ ubi deſcribit cauſam efficiẽtẽ dicit ꝙ eſt principiũ unde motus, de ratione. n. principii eſt primum eſſe ut dicit Ariſt. in principio. 5. Met. & qa cauſa efficiens in eſſe reali ꝓcedit oẽm aliã cauſam, licet. n. finis in intẽtione, & quo ad cauſalitatẽ ꝓcedat cauſalitatem agẽtis, ſed quo ad eſſe eſt oppoſito modo, & appropriate nomen principii attribuitur cauſæ agenti, & mouenti, dr̃ia autem inter mouens & agens nota eſt ex 1. de Genera. & corru. in tex. com. 43.

K

Non quælibet cauſa inſtrumentalis reducitur ad cauſam efficientem.

Quodlibet genus cauſæ habet proprias diſpoſitiones.

L

Contra Gentilem Mundinum, & Iac. de Forliuio.

Principiũ cauſa & elemẽtum duplicter.

& in

A & infra,quia omne agens eſt mouens, & non econuerſo.
Aliquid poteſt eſſe principium eſſendi & nõ cognoſcendi. Elementum autẽ appropriatur cauſis intrinſecis,præcipue
tñ materiæ pp cauſam quam diximus ubi de diffinitione
elemẽtum loquebamur. Nota etiam ꝙ aliquid poteſt eſſe
principium eſſendi,quod non eſt principium cognoſcẽdi
ſicut prima materia,quæ de ſe ignota eſt,quæ tñ in ꝓprio
genere eſt cauſa materialis reſpectu compoſiti,tñ de ſe nõ
eſt principium cognoſcẽdi,niſi ut ſtat ſub forma,licet etiã
dici poſſit ꝙ materia etiam,ut ſtat ſub forma,uel ut coniũ
gitur formæ eſt cauſa eſſendi cõpoſiti,nam Cõ.in.5. Met.
cõ.5.dicit,ꝙ hoc nomen natura dicitur primo,& principa
liter de ſubſtantia,quæ eſt forma,quæ eſt principium mo
tus in rebus naturalibus eſſentialiter,& primo.Et quod ma
teria non dicitur natura,niſi quia recipit iſtam naturam.Et
aduerte ꝙ omne cauſatũ,ſi omnes cauſas habuerit p om
nes cognitione cõpleta debet cognoſci ſi habuerit plures
ex pluribus,ut dicit Com.& ſi unum,unum ſemper referẽ
do ſingula ſingulis,& hoc eſt uerum tam in cognitione in
complexa,quæ habetur per diffinitiõem ꝗ etiam in cogni
tione complexa,quæ habetur per demõnem,quicqud di
Contra Burlæum. cat Burlęus,& ſequaces eius in hoc,nam idem eſt utriuſq;
iudicium,nam diffinitio,aut eſt demõſtrationis principiũ,aut
eſt conclusio,aut eſt demõ uariata in ſitu,ut dicit Ariſt.in
2.Poſte.& ideo implicat ſcientiã cõplexam per demõnẽ
B habitam ſi perfecta ſimpliciter fuerit quod ſit per omnes
cauſas,& quod in diffinitione omnes cauſæ non appareãt
cum hoc quod eſt contra Ariſt.in.8.Meta.tex.cõ.11.&.12
qui iubet in diffinitiõe completa omnes cauſas aſſumi de
bere.Aduerte tñ ꝙ licet eadem ſint principia, & cauſæ eſ
ſendi,& cognoſcendi,tñ alio mõ ſunt principia eſſendi,&
alio modo ſunt principia cognoſcendi.Nam in eſſe ſigna
to,& particulari ſunt principia eſſendi,ſed ſunt principia
cognoſcendi ſub alio reſpectu,uidelicet in eſſe uniuerſali
tatis,& abſtractionis,unde uer.gra.de hoĩe loquentes dice
re poſſumus ꝙ homo in eſſe reali cõponitur ex tali corpo
re,& ex tali actu qui eſt anima eius,ſed dicere ꝙ eſt animal
rationale,hoc eſt per intellectũ,& uniuerſaliter , & ſic ſunt
cognitionis principia,unde Com.1.Meta.ſcribit in cõ.27.
& intendit ꝙ comprehenſiones,quæ dicuntur ſciæ ſunt re
rum,quæ ſunt in ſenſibilibus non generabiles,neq; corru
ptibiles niſi accidentaliter ,& ſunt intentiones uniuerſales
quas intellectus comprehendit in eis,& ſunt formæ.Com
prehenſiones uero,quæ ſunt corruptibiliũ, & generabiliũ
.ſ.indiuiduorum compoſitorum non ſunt ſciæ ſed imagi
nationes eorum,& quaſi intendebat ꝙ iſta ſenſibilia habẽt
duos modos cõprehenſionis, modũ qui non eſt ſcia eorũ
ſed imaginatio:& modum qui eſt ſcia eorũ,& ẽ intellecta
C uſſa,& hoc eſt quod dicit Boethius ſingulare eſt dũ ſentiẽ
& uſe eſt dum intelligitur,& pp hoc dixit Auer.ꝙ partes
diffõnis ſumũtur a principiis,quæ ſunt in re primo de Ani
ma,cõ.7.Ariſt n.non opinatur ꝙ intellecta rerum ſint rerũ
ſubſtantiæ,ſed ſunt notiones,quæ notificant ſubſtantias re
rum,ut dicit Com.1.Met.cõ.45.Aduerte etiam ꝙ licet oĩa
principia,& cauſæ eſſendi ſint principia cognoſcẽdi ſcdm
prædictum modum,non tamen omnia principia cogno
ſcendi ſunt principia eſſendi,ſicut patet intelligenti.

Propõ. 86.

Intellectus omnia intelligit.

PRopoſitio Iſta eſt Ariſto.3.de Anima,tex.cõ.4.& eſt
una de ꝓpoſitionibus in qbus fundatur demõ Ariſt.
ibi,ut ſcribit Auer.in com.ad demonſtrandũ ꝙ intellectus
nõ eſt corpus,nec uirtus in corpore,unde dicitur in litera:
Neceſſe eſt autem quia oĩa intelligit,immixtum eſſe,ſicut
dicit Anaxagoras,intus.n.apparens ꝓhibet extraneum, &
dicit Com.ꝙ iſta propoſitio eſt manifeſta per ſe.Et in.1.de
Generatione,& corruptione,in commen.16.inquit de an
tiquis,& iſti quãuis errent in hoc ſicut dicit Ariſt.tñ in hac
opione conſequuntur uiam ueritatis aliquo modo inquã
tum dicunt ꝙ ens eſt comprehenſum,& non comprehen
ſum naturaliter eſt nõ ens.Et in.2.Phy.in cõ.47.ubi recitat
opinionẽ illorum antiquorum de fortuna aſſerentium ,ꝙ
fortuna eſt quædam res diuina , & nullus ſcit quiditatem D
eius,inquit ꝙ Ariſt,tacuit iſtos.i.non dignatur reprobare
iſtã opinionẽ,ꝓpterea quia iſte ſermo eſt irrationabilis.ſ.
ut ſit hic cã ignorata naturaliter,nã ut ſcribit Ariſt.1.Topi.
cap.9 quolibet ꝓferente contraria opinionibus ſapiẽtũ de
quolibet ſolicitum eſſe ſtultum eſt.Mirum tñ eſt ꝙ Com.
dicit iſtud eſſe manifeſtum per ſe,immo hoc eſt dubiũ , &
forte falſum,nã in.2.Cœli & mũ.in tex.cõ.16.de illa qõne,
ꝗ ſit nobilior pars cœli,an illa,ꝗ eſt ſub polo arctico,an il
la,quę eſt ſub polo antarctico,& dicit Com.ibi in cõ.ꝙ in
tellectus humanus non poteſt comprehendere uerificatio
nem huius comparationis.Amplius Ariſt.in.2.Met.in te. Inſtantia ſuper propoſitione.
cõ.1.dicit,ꝙ quẽadmodũ ſe habet oculus Veſpertilionis
ad lucẽ diei,ſic ſe habet intellectus aiæ noſtræ ad ea quæ
ſunt ſecretiſſima in Natura.Nec ualet rñſio Auer.ibi in cõ
men.ꝙ illud exemplum non oñdit niſi difficultatem,non
aũt impoſſibilitatem,quia tunc Natura ocioſe egiſſet , qa
feciſſet aliqď naturaliter intellectũ,ꝙ a nullo eſſet intelle
ctum:eſt.n.in tali rõne Auerr.multiplex error atq; fallacia
quia ſicut ipſemet ſcrbit.7.Met.cõ.58.eſſentiæ rerum ſunt
exiſtentes licet non intelligantur.Amplius Ariſt.ſcdm iſtã
mirabilem Auer.Phantaſiam incideret in foueã quã fecit:
nam ipſe in.2.de Anima,in tex.cõ.142.Argumentatur con
tra antiquos qui opinabantur nullum aſſe calorem ſine ui
ſu,nullumq; eſſe ſaporem ſine guſtu,ut patet clare deducẽ E
ti.Nam ut inquit Ariſt.ibi.ſic quidem recte dicebant,ſic au
tem non recte,dupliciter.n.dicto ſenſu,& ſenſibili ,his qui
dem ſcdm potentiam,his uero ſcdm actũ de his quidẽ.ſ.
quæ ſcdm actũ dñr accidit quod dictum eſt , ſed in alteris
.ſ.in his,quæ ſcdm potentiam dñr,hoc nõ accidit parifor
miter dicam de intellectu cũ intelligibili,quod illa dupli
citer dñr ſcdm potentiam,& ſcdm actum,& licet intellñs,&
intelligibile in actu dicta ſimul ſint,& non ſint non tñ ſeq
tur ubi ſcdm potentiam dñr.Cõfirmatur,quia.3.de Aia te.
cõ.2.ſic ſe habet intelligibile ad intellm,ſicut ſenſibile ad
ſenſum,ergo ſicut ſenſibile,& ſenſus dicuntur duplr paris
formiter,& de intellectu cum intelligibili.Et confirmatur
ſimilitudo manifeſte ex auctoritate Ariſto .in.3.de Aĩa in
tex.cõ.38.ubi dicitur.Secatur igitur ſcia,& ſenſus in res , ꝗ
quidem potentia eſt in ea,quę ſunt potẽtia,quæ uero actu
in ea,quæ ſunt actu,aiæ aũt ſenſitiuũ,& quod ſcire poteſt
potẽtia hæc ſunt,hoc quidem ſcibile illud aũt ſenſibile,&
Com.in cõ.ſcribit.Res.n.quarum differentiæ ſunt eædem
ipſæ ſunt eædem in illo modo in quo habẽt eaſdem diffe
rẽtias.intellectus igitur eſt intellm,& ſenſus eſt ſenſatum.
Amplius dñæ ultimæ rerum ſunt nobis ignotæ, alioquin
ſnia Phi in.2.Poſte.uera nõ eſſet,ubi ſcribitur, ꝙ quælibet F
pars diffinitionis eſt in plus ꝗ diffinitum,& totũ inæquẽ,
nã ſi dñæ ultimæ eſſent notæ patet ꝙ illę conuertuntur cũ
diffinitis.Amplius numerum ſpecierũ aĩaliũ,atq; plantarũ
ſtellas etiam oẽs,ut inquit,ſapientiſſimus Salomõ,quis di
numerauit:proportiones etiam diuerſas mixtionum quis Solutio.
eſt,qui comprehendere poſſit?Niſi eſſet ꝙ propoſita pro
poſitio ſic ueritatem habet ꝙ intellñs oĩa cognoſcit quo ad
eius fieri poteſt,nam de oĩbus materialibus cognitionem
habet talem qualẽ poteſt hñe,ſcdm etiã quod requirit na
tura materiæ ſubiectæ,nam ut ſcribit Ariſt.in.2.Met.in tex.
com.ultimi Acribologia Mathematica nõ in oĩbus eſt ex
petenda,& ut inquit.1.Ethico.cap.2. Eius qui eruditur eſt
eatenus ĩ unoquoq; genere certitudinem exigere,quaten
eius natura rei recipit,ſimile quippe uidetur a Mathemati
co perſuaſionẽ recipere,& ab Orator demõnẽ requirere.
Vnde Ariſt.in principio libri Meteo.ſcribit proponẽdo ſe
inueſtigaturum omnes cauſas meteorologici negocii,par
tim dubitãdo,partim aliquo modo attingẽdo.Et in.2.Cœ
li & mundi,te.cõ.60.inquit:Duabus etiam dubitationibus
entibus de quibus merito utiq; quilibet dubitabis tentan
dum dicere quod uidetur dignum eſſe reputans prompti
tudinem magis imputari uerecundiæ,ꝗ audaciæ ſiquis ꝓ
pter Phiam ſtare,& paruas ſufficientias diligit de quibus
maximas habemus dubitationes,ubi Auer.notabiliter di
cit,in principio cõ.quia propõnes,quę ſunt in noſtris mani

G bus in talibus quæſtionibus ſunt paucæ,& fere dicũtur æ-
quiuoce,quia ſunt acceptæ ab animatis,quę ſunt hic,& de
iſtis,& de illis dicitur animatum fere æquiuoce,ſed tamen
quia nos non poſſumus habere in hoc,niſi huiuſmodi ꝓ
poſitiones & propter hominem dicere in quolibet ſcd̃m
quod eſt in natura hominis dicere in illa re non ſecundũ
ipſam rem.Cum in pluribus non poſſimus dicere niſi ſe-
cundum potentiam noſtram naturalem,& ꝑꝑ hoc Ariſt.in
cepit ſe excuſare dicendo,ꝙ aliquis non debet tenere hoc
in nobis in uerecundia,qm̃ qui ignorat hæc duo.ſ.ꝙ perfe
ctio hominis,& uirtus eius inquautũ eſt homo non eſt di-
cere in iſtis rebus ſecũdum quod eſt in natura ſua,& quod
impoſſibile eſt dicere de iſtis ſecundum ſuas naturas mul
toties attribuit loquenti in iſtis rebus ſtulutiam ,& inuere-
cundiam,qui autem iſta ſcit miratur ex ſua diligẽtia,& ex
ſua pliia,& etiam ex extraneitate ſermonum quos addi-
ſcunt in iſtis rebus ex difficultate eorum,quamuis non ſint
demonſtrationes perfectæ fidei, tñ quia ſubiectum earum
eſt ualde nobile ſunt nobiliores illis,modicum.n . nobile
nobilius eſt multo ignobili.*{ Et.3.de Anima,com.36.in-
quit non ſequitur,ut illud quod eſt magis uiſibile in ſe ſit
magis uiſibile a nobis & in.12.Primæ phiæ,tex.com . 45.
ubi Ariſto.uenatur numerum intelligẽtiarum ex numero
motuum ipſorum orbium dicit,ꝙ talia principia in maio
ri parte ſunt famoſa cum fere omnia ſint fundamenta in
ſenſu quanutatum motuum ſtellarũ quod non poteſt per
fici in uita humana,& ideo neceſſe eſt in cõſiderationibus
H credere cõſiderationibus prædictis,& tunc uerificatur quã
titas motuum,& propter difficultatem iſtarũ rerum impoſ
ſibile eſt uti propoſitiõibus neceſſariis,ſed famoſis in hoc
loco magis utimur quàm neceſſariis,ſed quando in eis nõ
fuerit diuerſitas,ſi autẽ in eis fuerit diuerſitas nihil erit ſu-
per quo ſuſtẽtetur,ſed quocunq; modo ſit melius eſt ſcire
ſermões hominum in hoc quam nihil.Ex quibus auctori
tatibus clariſſime colligitur ꝙ in quibuſdam rebus intelle
ctus humanus non poteſt attingere naturas rerum ,ut ſunt
in ſeipſis,ſed attingit illas quo ad ſibi conceſſum eſt,& eſt
ſibi poſſibile.Pro quo ſcire debes,ut colligitur ex intẽtio
ne Ariſt.& Commen.Auer.in principio ſecundi Meta. Du
plex eſt cauſa difficultatis contingentis intellectui noſtro.
Vna ſumitur ex parte obiecti intellecti . Et alia ſumitur ex
parte ipſius potentiæ intellectualis,& Commen.ibi in cõ.
dicit,duas conrluſiones quod in cognitione entium mate
rialium difficultas magis pẽdet ex natura rei intellectæ, q̃
ab intellectu,& ratio eſt in promptu,quia intellectus poſſi
bilis ẽ in potẽtia ad omnia intelligibilia,& oportet ꝙ mo
ueatur ad intelligere ab aliquo obiecto,quod ſit actu intel
lectũ,ſed quia entia materialia de ſe ſunt potentia intelle
cta de ſe non poſſunt mouere intellectum ad intellectionẽ
& propter hoc indigent extrinſeco motore qui extrahat
illa de ordine in ordinem,id eſt de ordine ſenſibilium ad
ordinem intelligibilium,&faciat ea de potentia intellectis
actu intellecta,& hic eſt intellectus agens,ut patet tertio de
Anima,tex.cõ.18.propter hoc labor , & difficultas intel-
lectut cõtingens intelligendo huiuſmodi materialia ma-
gis pendet ex natura obiecti cogniti q̃ ex natura potentiæ
cognoſcentis.Sed in cognitione ſubſtantiarum ſeparatarũ
difficultas pendet ex natura noſtri intellectus ,qui eſt infi-
mus in genere ſubſtantiarum intellectualium ,& ut conti-
nuatur nobiſcũ in intelligendo dependet a ſenſu ,& a phã
taſia,non.n.talis difficultas cauſatur ex natura obiecti co
gniti,quia talia obiecta ſunt actu abſtracta a materia , & a
conditionibus materiæ,unde talia non indigẽt ad hoc ꝙ
intelligantur intellectu agente,quantum ad hoc ꝙ extra-
hat,& transferat illa de ordine in ordinem,& faciat de po
tẽtia intellectis,actu intellecta,quia talia ſunt de ſe actu in
tellecta,unde dicit Com.3.de Anima,cõ.18.ꝙ ſi eſſent uni
uerſalia Platonica extra animam non opus eſſet ponere
intellectum agentem,& propter hoc Ariſt.ibi in tex.Cõ.1.
loquens de ipſis inquit.Forſan autem & difficultate duo-
bus modis exiſtente non in rebus,ſed in nobis eſt eius cau
ſa,quicquid dixerit Scotus,& ſequaces eius in hoc ,iſta eſt
uia antiqua omnium Peripateticorũ.Aduerte etiam ꝙ in K
iſtis rebus corporeis,& materialibus eſt magna diuerſitas
quia nõ omnia æque difficulter intelliguntur , immo hñt
latitudinem magnam,quædam enim ſimilitudine,& com
paratione ad alterum intelliguntur,& tãdem negatione ,ſi
cut eſt notio primæ materiæ quæ in prima cognitione na
turali innotuit nobis ex analogia,& comparatione ad ha
bentia formam,& ad ipſam formã, & ſic naturalis cogno-
ſcit eam,ſicut patet.1.Phyſi.te.cõ.69.unde Ariſt.in 7.Primę
Phiæ,tex.cõ.7.inquit Dico aũt materiam ęs , formam aũt
figuram ſpeciei ubi per comparationem ad res artificiales
quæ ſunt noſtra opera dedit nobis intelligere naturã ma-
teriæ,quæ eſt in rebus naturalibus.Cognoſcitur etiam ulti
mate materia negatione,ut patet.10.Meta.tex.cõ.24 quæ
cognitio pertinet ad diuinũ,ſicut ſupra memini me dixiſ-
ſe.Aliqua cognoſcuntur per effectus,& aliis modis, quos
uide a Scoto in.1.ſuæ Meta.q.qua quærit an ars generetur
ex experimento,unde quanto aliqua fuerint magis aut mi
nus ſenſata,tãto ſunt faciliora,aut difficiliora cognitu ,un
de Commen.in.2.de Anima,cõ.92.ſcribit dans documen-
tum iuxta textũ,quare intellectus difficile poteſt compre-
hendere differentias odorum dicens,Et intẽdebat per hoc
demrare cãm propter quam intellectus difficile cõprehen
dit drias odorũ,& eſt quia iſte ſenſus eſt debilis qui com-
prehendit drias ſenſibiles odorum,comprehenſio.n.diffe-
rentiarum rerũ ſenſibilium a ſenſu eſt cã in cõprehenſione L
earum ab intellectu,& ideo qui caret intellectu illius gene
ris ſenſibilium,quod etiam dixit Ariſt.in.1 .Poſte.analytico
rum,te.cõ.33.ubi dicit.Manifeſtum autem eſt,& ſi aliquis
ſenſus defecerit neceſſe eſt,& ſciam aliquam deficere ,quã
impoſbbile eſt accipere ſi quidem addiſcimus,aut per in-
ductionem,aut per demrõnem &c.Et ꝓpter iſtam cauſam
cõtingit ꝙ aliqua entia quæ licet ſcd̃m naturã parum, aut
nihil entitatis,& perfectionis participãtia,quia tñ ſunt ſen
ſibus proximiora fiunt nobis magis cognita q̃ entia pluri-
mum entitatis habentia quæ a noſtris ſenſibus ſunt remo
tiſſima,unde Ariſt.7.Primæ phiæ,in tex.cõ.10.inquit.Quę
autem ſingulis nota,& prima multoties debiliter nota . ſ.
quo ad naturã , & parum, aut nihil entis hñt attñ ex male
quidem noſcibilibus,ipſi aũt noſcibilibus quæ oĩno noſci
bilia noſcere tentandũ,& in proœmio Meta.ſcribit,ꝙ uni
uerſaliſſima ſunt difficilia ad cognoſcẽdũ,quia ſunt a ſen-
ſibus remotiſſima:ſtantibus his,patet ſolutio ad obiecta.
Ad primũ dupliciter dicere poſſumus primo quidẽ ꝙ illa
auctoritas Com.arguit difficultatẽ non impoſſibilitatem,
hoc eſt quod eſt multum difficile intellectui attingere ue-
ritatem in illa qõne,ſed non arguit impoſſitatem,ſicut ipſe
dixit in ſimili de illo exemplo Ariſt.in.2.Met.cõ.1.aut ali M
ter ꝙ in tali qõne intellectus humanus non poteſt dicere
ſcd̃m naturam rei,ſed ſolum ſcd̃m ſuam capacitatẽ ,iuxta
gloſſam eiuſdẽ .2.Cœli,cõ.60.ubi dicit ,ꝙ in quibuſdã re
bus homo nõ poteſt enuntiare ſcd̃m naturas rerum,ſed ut
eſt in natura hominis.Ad ſcd̃m rñdetur,ut dicit Cõ.in cõ.
ꝙ illud exemplum Ariſto.in tex.adductum non arguit im
poſſibilitatem,ſed difficultatem,& eſt mens , & expoſitio
illa Auer.ex intẽtione Ariſt.licet ab oĩbus Latinis deridea
tur,nã Ariſt.in.9.Meta.in tex.cõ.ulitimi.loquens de intelle
ctione ſimplicium ſeu ſeparatarum ſubſtantiarum ,inquit.
quod ignorantia talium in nobis non eſt ſicut cæcitas.Cæ
citas.n.eſt ut uuque ſi intellectiuum oĩno non habeat ali-
quis.In quo loco beatus Tho.ab ipſa tãdem ueritate coa
ctus dixit,ex quo patet ꝙ ſcd̃m ſniam Ariſ.humanus intel
lectus poteſt pertingere ad intelligendum ſubſtanuas ſim
plices quod uidetur ſub dubio reliquiſſe in tertio de Ani
ma.* Inſtantia etiam eſt de proprietatibus indiuidualibus
quæ teſte Auer.3.colliget cap.1.ſunt ignotæ , ſed ſoluitue
quod ſunt incognitæ a priori,& per cauſam,quia ſequun
tur proportiones diuerſas elementorum,& unaquæq; ha
bet propriam proportionẽ,& ſi illa non cognoſcitur,non
poteſt cognoſci illa proprietas, & quia iſtę proportiones
ſunt infinitæ,nam,ut.d.Auicen.Deus dedit unicuiq; indiui
duo ꝓpriam cõplexionẽ in qua aliud cõicare eſt impoſe,

&id

ADDI. * Vnde an iſta ſint pa ria,uel impar ia , hoc eſt naturæ cognitũ,ſed nõ nobis,ut teſtat Boethius l.2.editione libri Periherme.

In quibuſdã intellectus hominis nõ attingit rerũ naturas.

Materialia entia diuer

Quomodis intelliguntur.

Solutio ad primum.

Ad ſcd̃m

* ADDI.

A & id quod eſt ſecundum ſui naturam eſt infinitum nõ poſ-
teſt recipere finem ab humano intellectu, ideo ſunt igno-
tę per proceſſum ſyllogiſticũ.i.per cauſam, ſed ſolú expe-
Ad tertiũ rimento cognoſcuntur, ita notabiliter.d. Auer.in 1.Cãticę
* canticorum, cõ.31.} Ad illud quod dicitur contra Cõmen.
deductionem ſatis diximus in cõcordantiis Auer. & ideo
non oportet hic immorari. Ad illud.2.de Anima reſpon-
detur dãdo rationem diuerſitatis. nam Ariſt.arguit ibi cõ-
tra Antiquos, quorũ opinio erat, ut ipſe dicit in 4. Primæ
phiæ, ꝙ omnia conſiſterent in apparentia, & tũc, ut ibi de-
ducit ſequeretur quod omnia eſſent in ca.relationis eſſen-
tialiter, quia omne qđ apparet alicui apparet, ut patet in
tex.cõ.26.& 27.& ideo apud ipſos ſequebatur ſimpliciter,
ꝙ ſenſibile dependet a ſenſu, & eſt idem cum ſenſu, & con-
tra hoc procedit inſtãtia ſua, & ideo dicit, ſed priores Phi
hoc non bene dicebant nihil opinantes, neq; album, neq;
nigrum ſine uiſu eſſe, neq; ſaporem ſine guſtu, ſed Ariſ.qui
tenet, quod rerum ſubſtantiæ ſenſibilium nõ cõſiſtunt for-
maliter in apparentia ſenſus, aut intellectus, immo eſſe co-
gnitum accidit ſubſtantiis rerum: iſtam difficultatem non
habet, & ideo in uia eius procedit illa diſtinctio per actũ,
& potentiã data, unde omnes auctoritates allegatę conce-
B duntur, & iam diximus, ꝙ ſi intellectus humanus, qui eſt li-
beratus a materia, intelligit materialia omnia etiam intel-
ligit abſtracta, unde Com.3.de Anima.cõ.36 Ex illis com-
prehendentibus quæ non ſunt admixta materiæ, quod cõ-
prehendit minus perfectũ, neceſſe eſt ut comprehẽdat per-
fectius, & nõ cõuertitur, & ideo ſi intellectus poſſibilis qui
eſt eiuſdem naturæ, & ſpeciei ſaltem analogæ: cũ aliis nõ
poteſt abſtracta intelligere nullus pariformiter poſſet, ut
Ad ultimũ alibi diffuſe diximus. Ad aliud de differentiis ultimis rerũ
reſpondetur, ꝙ refert dicere differentias rerũ ultimas eſſe
ignotas, & dicere eas eſſe innominatas: unde credo mul-
tas rerum ultimas differentias cognoſci ab intellectu, licet
illis non ſint nomina impoſita, quia inſtitutores idiomatũ
non omnibus rebus poſuerunt nomina, nullus enim im-
ponit nomen rei, quã ignorat, & quia huiuſmodi rerũ dif-
ferentiæ nõ niſi ſapiẽtibus innotuerunt, ideo ſolet dici eas
eſſe ignotas, quia uulgus nõ comprehẽdit illas. unde Aui.
5.ſuæ Met.ca.5.dicit latentia differẽtiarũ, & carẽtia nomi-
nũ aut hoc, aut illud fecit nos deuiare a principali ad con-
comitãs, quia in diffinitionibus rerũ ad circũloquẽdũ dif-
ferẽtias ultimas rerũ, uel quia ſunt ignotę, uel quia nõ ha-
bẽt nomina impoſita, ponimus propria quæ fluũt, & cõ-
comitantur illas, ut dicit ẽt Aue.8.Met.cõ.5. Aut aliter iſtę
differentiæ ultimæ cognoſcũtur eo modo quo ſunt aptæ
C natæ cognoſci, non enim omnia cognoſcuntur ab intelle-
ctu, quia ſpeciẽ faciant, ſed multa ex operationibus, & effe-
ctibus, ant aliis uiis innotuerũt, & hoc eſt de mẽte ſubtilis
ADDI. * Doctoris.* {Et Albertus magnus in principio libri de Ani-
ma, inquit, nobis ad hoc rationem, & intellectum Deus de-
dit ut ratio, & intellectus reflexi ad ſenſum non tantũ ſenſi-
bilia, ſed etiã quæ ſub ſenſibus latent accipiant, & pertra-
* ctent.{ In uiã tamen Auer.puto ꝙ intellectus humanus in
ſpecie humana cõſideratus omnia cognoſcat, & licet unus
Solutio ad omnia ſecũdum Auer. unam rei differentiã nõ cognoſcat, cognoſcit eam tamen
alius homo, non enim, ut inquit Poeta omnia poſſumus
omnes. Et ita patet ſolutio ad omnia ſequentia quod om-
nes ſpecies, & animalium, & plantarum ſint cognitæ intel-
lectui humano, quia intellectus ſpeculatiuus ſecũdũ Auer.
in qualibet hora eſt completus in ordine ad ſpeciem, licet
non ſecũdum indiuiduum, ut patet tertio de Anima com.
5.& ita ſentiunt in hoc quæſito Peripatetici.

Omne diminutum eſt diminutum ratione contrarii admixti.

Propõ. 87.

SOlet allegari iſta propoſitio ex, 5.Phyſi.text. commenti
45.ubi Ariſto.loquitur de irregularitate motus, ubi di-
cit unus quidem igitur irregularis eſt quo eſt continuus,
minus autem quod reflexiuo quidem motui accidit, hoc
aũt minus cõmixtio ſemper contrarii eſt. Vbi Auer. in cõ.
dicit diminutum in omni genere eſt diminutũ per mixtio-
nem cõtrarii, & ita etiam dicit ibidem cõ.19.ꝙ non fit mi-
nus niſi per mixtionẽ contrarii. Iſta tamen propoſitio nõ D
eſt uniuerſaliter uera: quia ut ſcribit Com. 2. Cœli, cõ. 15.
in corporibus cœleſtibus reperitur differentia ſecũdũ ma-
gis, & minus in nobilitate, & tamen non eſt ibi minus per
admixtionem cõtrarii, in cœlo enim nulla prorſus eſt cõ-
trarietas ut patet primo Cœli, & mundi, tex.cõ.20.ubi di-
citur, Recte quidem natura futurum ingenium, & incorru-
ptibile uidetur exemiſſe a contrariis, & ideo Com.2.Cœ-
li, ubi ſupra dicit, & non ſequitur ex hac poſitione, ꝙ in oe
be ſit pars nobilior alia, ut ſit compoſitus ex uirtutibus di-
uerſis, ſtellæ enim ſunt partes nobiliores cœli, & ideo ma-
nifeſtum eſt, quod non componitur ex contrariis, & nõ ſe-
quitur, ut remiſſio ſit ſemper ex mixtione cõtrarii, ſicut di-
cit Alexã.in multis locis. Fallit etiam in moralibus. Sed eſt
mirabile, quia tex. Ariſto.dicit ſemper minus fieri per ad-
mixtionem contrarii, & Alexã.dicit quod non ſemper. Et
ideo aliqui gloſſant iſto modo ſemper minus fieri per ad-
mixtionem, uel contrarii poſitiui in habentibus contrarie-
tatem, & præcipue quando inuicem contraria agunt adin-
uicem approximata, ſicut ſupra dixi, propter elemẽta, quę
non habent ambas qualitates in ſummo, ut tenet Alexan.
in 1.Mete.ca.4.uel per admixtionem cõtrarii priuatiui, ut
lumen diminutum, non quia tenebra ſibi admiſceatur, ſed
quia in eo eſt priuatio intenſioris luminis cum aptitudine E
ad illud. Albertus autẽ cognomento Magnus in 4. ſuæ Pri-
mæ phię tracta.2.cap.7.dicit hoc confirmando, quod ma-
gis, & minus dupliciter fiunt. Vno modo per remotionẽ a
contrario, ut illud dicatur eſſe intenſius altero, quod eſt cõ-
trario impermixtius, & ſic ſuſcipiunt intenſionem media,
quę ſunt inter duo contraria, quorum utrunq; eſt qualitas
poſitiua, ſicut album, & nigrum, & cęteri colores. Alio mo-
do aliquid ſuſcipit magis, & minus ſecundum acceſſum,
& receſſum ad unum, quod dicit rem illam in termino, ſi-
cut in his quæ opponuntur, & priuatio, & habitus, & affir-
matio, & negatio, & in hoc nõ poteſt eſſe falſius, quod eſt
uero impermixtius, quia falſum nihil eſt, & ſimiliter nõ ẽ
aliquid cæcius, quod eſt uiſui impermixtius, quia cæcitas
nõ eſt aliquid, ſed eſt uerius, quod eſt certiſſimo uero pro-
pinquius, & falſius a certiſſimo uero longinquius.

In mathematicis non eſt bonum, neque finis.

Propõ. 88.

SOlet ſæpe allegari iſta propoſitio quæ ſcribitur in 3.Me-
ta.in tex.com.3.ubi dicitur, Amplius autem multis exi-
ſtentium non inſunt omnibus omnia quo nanque modo
poſſibile eſt motus principium eſſe in immobilibus aut
boni naturam, ſi quidem omne quod eſt bonum ſecundũ
ſe, & propter ſuam naturam finis eſt, & ita cauſa illius, & F
fiunt, & cæ. finis autem, & cuius cauſa actus cuiuſdam eſt
finis, ſed actus omnis cũ motu, quare in immobilibus nõ
contingit hoc eſſe principiũ, nec eſſe aliquid autoagathõ,
ideſt per ſe bonũ, unde & in Mathematicis per hanc nihil
oſtenditur cauſam, nec eſt demonſtratio ulla eo ꝙ melius
aut deterius, ſed nec omnino nullius talium alicuius remi-
niſcitur, quapropter, & Sophiſtarum quidã, ut Ariſtippus
ipſas præneglexit, in aliis enim artibus, & illiberalibus,
ut Tectonica, & Coriaria, eo ꝙ melius, uel deterius dici
oĩa, Mathematicas uero nullam de bonis, & malis facere
rationem, & eandem ferme ſententiam confirmat Ariſ. in Inſtantia ſe per propoſitione.
1.de Partibus animaliũ cap.1. Sed uidetur ꝙ iſta propoſi-
tio ueritatem nõ habet, nec ratio adducta ualere uidetur,
qa innititur falſo præſuppoſito, uidelicet, quod quilibet fi-
nis eſt reſpectu alicuius actus, & quod quilibet actus ſit cũ
motu, & quia Mathematici abſtrahũt a motu ideo abſtra-
hũt a fine, nam ſequeretur ſcđm hoc, quod in abſtractis a
materia, & a motu ſecundum eſſe, & ſecundum rationem,
quod non ſit ratio finis, quod eſt manifeſte falſum, immo
primum principium eſt forma, & finis omnium abſtracto-
rum intellectuum, & omniũ entium, ut dicitur in 12. Met.
com.7.& 36.& Com.ibidẽ cõ.44. Dixerunt aliqui ad hoc
diſtinguentes, ꝙ duplex eſt bonum, ſicut duplex eſt finis.
Quoddam enim eſt acquiſitum per motum, & tale nõ eſt Opinio aliorum.
in Mathematicis, quia abſtrahunt a motu. Aliud autem eſt

G bonũ ꝙ præexiſtit motu,& nõ eſt acquiſitũ per motum,&
Impugna. ſcdm Ioan. tale eſt in Mathematicis. Sed iſta ſolutio non placet Ioan.
de Gandauo in q.4.primi de Anima,quia ſi in Mathemati
cis,eſt tale bonum,uel finis. Tunc in Mathematicis deberet
eſſe demonſtratio per tale bonum,uel finẽ, ſed hoc eſt fal
ſum,ut patet per Phm,& Cõmen.3.Meta.tex.com.30.con
ſequentia autem patet,quia demonſtratio eſt eorum,quo
rum eſt altera cauſa ex.2.Poſte.& patet in ſimili,quia in ſe
paratis a materia non eſt finis acquiſitiuus per motũ,ſed pre
exiſtens motui,ut dicit Phs in.12.Meta.& tamen fit demõ
ſtratio per talem unum finem,unde Ariſto.12.Meta.per ta
lem finem demonſtrat quod eſt unus princeps,cum dicit,
Entia uolunt male diſponi,unus ergo princeps,unde etiã
Comen.1.Phy.cõ.1.inquit ſcientia Diuina demõſtrat per
tres cauſas.ſ.formã efficiens, & finem, ergo eodem modo
ſi in Mathematicis eſſet tale bonum, aut finis demõſtratio
Opio Ioã. fieret per ipſum,quod eſt falſum,quare &c.Et ideo ipſe ali
ter reſpondet cũ dicitur,ꝙ in Mathematicis non eſt bonũ,
inquit,ꝙ hoc habet duos ſenſus,nã aut per ly,Mathemati
cis,intelliguntur entia mathematica,& ſic eſt uerum: aut
per ly,Mathematicis,intelliguntur ſcientiæ mathematicæ,
Impugna. & ſic eſt falſum,nec ut ſic intellexit Phs.Sed iſta ſolutio ſta
re non poteſt ,tum quia non eſt de mente Philoſophi, ibi
H quia infert,quapropter,& Sophiſtarum quidã , ut Ariſtip
pus ipſas prçneglexit,in aliis enim artibus & illiberalib⁹
ut Tectonica,& Coriaria,eo ꝙmelius,ut deterius dici om
nia Mathematicas uero nullã de bonis,& malis facere ra
tionem,ubi patet,ꝙ loquitur de ipſis ſcientiis Mathemati
cis,ut patet conſideranti. Amplius ſolutio Ioannis eſt irra
tionabilis,nam in primo de Anima,tex.com.1.Vna ſcien
tia eſt melior,& honorabilior altera,aut ratione obiecti,
aut ratione certitudinis demõſtrationis,& 6. Meta .tex.cõ.
2.Honorabiliſſimam ſcientiam oportet circa honorabiliſ
ſimum genus eſſe. Et ideo implicat,quod in entibus ma
thematicis non ſit ratio boni ,& in ſcientiis iſta ratio ſit.Et
confirmatur,quia.5.Meta.tex.com.20.Scientia refertur ter
tio modo relatiuorum ad ſcibile,uidelicet per uiam men
ſurati ad menſuram,& ideo impoſſibile uidetur, ꝙ in ob
Opinio propria. iecto de quo eſt aliqua ſcientia nõ ſit aliqua bonitas, & ta
men in ſcientia menſurata per illud reperiatur.Et ideo ſal
ua omnium Doctorum reuerentia,dico ꝙ illa propoſitio
non eſt uera ſimpliciter,nec eſt de mente Ariſto unde au
ctoritatibus.3.Meta.non eſt adhibenda fides per certitudi
nem,quia ſicut ſcribit Com.in cõ.1.illius.3.Ariſ.in illo lib.
per ſermones diſputatiuos ad utrãq; partem exagitat om
nes q̃ones ſcientiæ Diuinæ,rationes autem Dialecticæ pro
cedunt ex probabilibus,& non ex neceſſariis,unde ratio il
la eſt ex intentione antiquorum,propter hoc enim conclu
dit.quapropter,& Sophiſtarũ quidam ,ut Ariſtippus ipſas
I præneglexit,uidetur ergo ratio illa adducta fuiſſe Ariſtip
pi,unde illa ratione motus ipſas præneglexit Mathemati
cas artes,ſeu diſciplinas,quia in illis,ut aſſerebat non erat
bonum,neq; malũ,ſicut in aliis artibus,unde ut recitat etiã
Gal.in lib.de Hiſtoria Philoſophorum,Socrates ſcientias
ſpeculatiuas neglexit,tanquam inutiles ad uitam humanã
& ideo circa moralia uerſatus eſt,opinatus homini magis
eſſe expediens noſcere quæ ſint iuſta,aut iniuſta quã natu
Expõ diui Thom. ras rerum perquirere,iuxta illud Ariſtote.in primo Primç
philoſophiæ,te.cõ.1.Socrate circa moralia philoſophan
te,& de tota Natura nihil.Et ſic debet exponi ille locus,ut
mihi uidetur in quo ſanctus Tho.uidetur defeciſſe , refert
enim illud ad demõſtrationes,quç fiunt per cauſas finales
inquit enim in lectione quarta ſuper expoſitione,tex.cõ.3.
ſuper hoc loco propter quod quidam Sophiſtæ,ut Ariſtip
pus qui fuit de ſecta Epicureorum omnino neglexit demõ
ſtrationes quæ fiunt per cauſas finales reputãs eas uiles ex
hoc ꝙ in artib⁹ illiberalibus,ſiue mechanicis,ut in arte Te
ctonica.i. Aedificatoria,& Coriaria omniũ ratiões aſſignã
tur ex hoc quod eſt aliquid melius,aut deterius:in Mathe
Impugna. maticis uero quæ ſunt nobiliſſimæ,& certiſſimæ ſcientiæ
nulla ſit mentio de bonis,& malis.Sed ſi contextus uerbo
rum textus Ariſt.inſpiciatur potius illud relatiuum in quo

dicitur ipſas præneglexit,debet referri ad ſcientias Mathe K
maticas de quibus loquutus fuerat in antecedẽte in plura
li numero,quam ad demonſtrationẽ de qua loquutus fue
rat ſolum in numero ſingulari,nã ſic iacet ſeries uerborũ.
Vnde et in Mathematicis per hanc nihil oſtẽditur cauſam
nec eſt demonſtratio nulla,eo ꝙ melius, aut deterius , ſed
nec omnino nullus talium reminiſcitur,quapropter,& So
phiſtarũ quidã,ut Ariſtippus ipſas præneglexit. Auer.etiã
in com.3.ita expoſuit illum locum ſicut beatus Doctor ex Expoſitio Auer.
ponit:inquit enim, D d.& ideo quidam Sophiſtarum, &c.
ideſt negabant eam.ſ.cauſam finalẽ eſſe in omnibus ſcien
tiis,quia non reperierũt eam in firmiſſima ſciẽtiarum.ſ.in
Mathematicis.Albertus etiam cognomento Magnus illã
etiam Auer.expoſitionem ſequitur in.3.ſuæ Meta.tract. 2.
cap.1.quapropter etiam Sophiſtarũ quidam ut Ariſtippus
cauſam finalem in genere cauſarum ponere præneglexit
opinat⁹ eſt enim omnia naturalia caſu cauſari,ſicut et mul
ti alii:in Mathematicis autem non uidẽs eam eſſe in aliis
etiam dixit non ineſſe hanc cauſam,ſed caſu fieri ea quæ
fiunt &c.Sed expoſitioni primæ uidetur aſtipulari tranſla
tio Argyropyli,ubi ſic iacet,quapropter & in Mathemati
cis nihil omnino per hãc oſtẽditur cauſam,neq; ullo proc
ſus ex eo fit demonſtratio,quia ſic eſt melius,aut deterius:
quia nemo mentionem ullam omnino facit,icirco Sophi
ſtarum quidam in ipſa inuehebatur.i.cõtra Mathematica,
nam ſequitur in cçteris quidem inquiens artibus,& etiam L
ſordidis,ut in ædificandi facultate,atq; ſuendi omnia dici
quia ſic eſt melius,aut deterius,Mathematicas uero nullã
bonorum malorum,quæ curam habere.ſed Latini imitati Expo.Cõ.
ſunt in h oc expoſitionẽ Com.qui exponens trãſlationem
Arabicam,ubi tex.eius ita iacet.& uĩr nullus hominũ inue
nit iſtam talem cauſam in Mathematicis ſcientiis,unde q⁹
dam Sophiſtarũ dimiſerunt,&c.& ideo Com.exponens li
teram errantem alios etiam errare coegit.Aduerte tamen
ꝙ Com.in illo loco dicit unum annotatiõe dignũ de quo
poſteriores nõ conſiderauerunt,nam ſuper illis uerbis.D.
dixit,& in ſcientiis Mathematicorũ.i.quia iſta cauſa nõ in
uenitur in Mathematicis,ideo nõ datur in eis in aliqua re
quæſita cauſa finalis,neq; fit in eis demõſtratio,cuius termi
nus medius ſit iſta cauſa,& ſuper iſtis uerbis quaſi documẽ
tum apponẽs immediate ſubdit,& ipſe dixit in tractatu de
quo loquitur in principiis Mathematicorum,quod ordina
tio,&c.ideſt ordinatio numerorũ,& magnitudinum inue
nitur in eis,& indiget hoc perſcrutatione.Et eſt ualde mi
randum per uitam meam,qũo nullus de hoc aliquid per
ſcrutatus ſit in quo Auerr. nos admonet,ꝙ locus iſte indi
get perſcrutatione,immo iſta propoſitio paſſim allegatur
& recipitur tanquã uera apud omnes.uidelicet in Mathe
maticis ſcientiis non eſt bonum,neq; finis.ſed hoc non eſt
de mente Ariſt.nam in.13.Meta.& eſt locus quem innuit M
hic Auer.in p̃allegata auctoritate,ita ſcribit Ariſ.in fine.1.
cap.Qm̃ autem bonũ,& malũ alterum,hoc quidẽ eſt ſem
per in poſitione,bonum autem,& in immobilibus dicẽtes
nihil dicere Mathematicas ſcientias de bono,aut optimo
mentiuntur,dicunt enim,& demõſtratur maxime,nõ enim
ſi non nominatũ,opera autem,& rationes oſtẽdunt nõ di
cunt de ipſis,boni autem maxime oſtẽdunt Mathematicæ
ſcientiæ,& qũo multorũ cauſa uidetur hic,dico autem pu
ta ordo,& determinatur palam quod dicẽt utiq;,& talem
cãm eã quæ ut bonũ cauſa modo aliquo,magis autẽ uere
in aliis de ipſis dicemus.de Mathematicis igitur, & quod
entia ſint,& qualiter entia,& qũo non priora , tanta dicta
ſunt.Conſideret igitur diligenter qui ſcire deſiderat ne ſub
imagine temerariæ p̃ſumptionis labatur in barathrũ igno
rantiæ:nã ut ſcribit Auer de Auic.in.3.Cœli,&mun. in cõ.
67.paucitas exercitationis iſtius uiri in Philoſophia,& bo
na confidentia in proprio ingenio deduxit ipſum in mani
feſtiſſimos errores,uides enim frater mi,qũo in multis fa
moſis propoſitionibus etiam uiri illuſtres deficiunt qñq;, Gloſſa alr̃
& Deus ſit dator auxilii.Sed propter reuerentiam auctori
tatis tantorum uirorum,gloſſo illam auctoritatẽ de men
te et iam Philoſophi,& Com,tenendo eã ſic ꝙ formæ ma
thematicæ

A thematicæ abſolute conſideratæ non habẽt bonitatem in
ſe,quia bonitas inſequitur formam ratione qua eſt finis,&
quia illo modo non conſiderantur,ideo ut ſic abſtrahũt a
ratione boni,ſic dicit Cõmen.in 2.Phy.cõ.78.& dicit hoc
ut notificet,ꝙ forma non ſequitur naturam materię neceſ
ſario,ut opinati ſunt Antiqui naturalium ,ſed natura inue
nit eam ꝑpter hoc,ꝙens ſit in ſua natura nobilius,& ideo
forma quæ ſequitur naturam entis non eſt dicta nobilior
ut forma mathematica,non enim dicimus ꝙ lineæ execun
tes a centro circuli ad peripheriam ſint æquales,ut circu-
lus ſit nobilior,ſed hoc cõtingit naturæ circuli,& ideo no
bilius non inuenitur, in formis mathematicis,hoc enim.ſ.
nobilitas non accidit formis niſi ſecundum quod eſt finis.
& iſta auctoritas adiuuat opinionẽ noſtram , ubi diximus
ADDI.* ꝙ bonitas non eſt primo entis inquantum ens.*{Nã cum
eadẽ ſint ſubiecto entia Mathematica,& Naturalia 2.Phy.
18.eadem lineæ ſunt in talibus nõ eſt ratio finis,& boni ni
ſi ut ſunt termini generationis naturalis,nõ ut ſunt in intel
lectu,quia bonum,& malũ ſunt in rebus,& quia in Mathe
maticis talia non conſiderantur,niſi ut ſunt in abſtractione
intellectus,ut ſic in talibus non eſt talis bonitas,quæ eſt in
re,dicit enim Cõmen,12,Met.com.36.balneum in anima
mouetur ut efficiens,& extra animam mouetur ut finis, &
quia entia Mathematica conſiderãtur,ut ſunt in anima,ut
B autem conſiderantur a Naturali,conſiderantur,ut ſunt ex-
* tra,ſic habent rationem boni,ut ſunt extra,& non intra.}

Propõ.47.ª *Scientiæ ſpeculatiuæ ſunt duobus modis,unus numeratur pro
pter exercitium,ſicut Mathematica:alius propter perfectionẽ
per quam ipſum eſt,& eſt ſcientia naturalis,& Diuina.*

SCRIBITVR ꝓpoſitio iſta ab Auer.in prologo ſuo
ſuper libro Phyſic.Scire autem debes pro declaratio-
ne eius,ꝙ ſciẽtia in communi Ariſtotele teſte in principio
ſexti Primæ phiæ,prima ſui diuiſione diuiditur in actiuã
factiuam,& Theoricam,ſiue ſpeculatiuum, quod idẽ eſt
nota,eſt autem differẽtia inter agere,& facere ex. 6 .Ethic,
Theorica autem diuiditur prima ſui diuiſione in tres par-
tes,in naturalem,Mathematicã,& Diuinam,unde iſtæ tres
ſcientiæ ſolũmodo ſunt ſpeculatiuæ,illarum enim finis eſt
ueritas,unde plerunque ueritates nuncupãtur,a fine enim
unumquodq; denominare fas eſt,ut dicit Ari.in.2.de Ani
ma.te.cõ.49.unde Auer.1 .de Anima,cõ.2.inquit exponẽs
quid Ariſt.intellexerit per omnem ueritatem ad quam co
gnitio ſcientiæ de Anima uidetur multum proficere quod
intellexit ſcientias ſpeculatiuas,nã 2.Meta.te.cõ.3.Theori
cæ finis eſt ueritas,& Practicæ opus,& ſecundũ ſniam Aui.
in principio ſuæ Logicæ,ſcientiæ omnes,aut ſunt de reb'
quæ nõ ſunt ex noſtro arbitrio,uel opere.& tales dicuntur
Speculatiuæ,aut ſunt de rebus quæ ſunt noſtra opera,& di
cuntur actiuæ,finis primæ eſt ſcire tñ,ſed finis actiuæ non
C eſt ut ſciat tñ,ſed ut ſciat quid debeat agere,& agat . unde
Ariſt.in.2.Ethic.cap.2.Sermo in talibus nõ cõtemplatiõis
gratia ſit,quẽadmodũ in cæteris,nõ enim ut ſciamus quid
ſit uirtus,nã ſic nulla eius foret utilitas,ſed ut boni ſimus
perſecutamur,etenim ut ibidem ca.4.teſtatur in uirtutibus
ſcire ipſum parum eſt,aut nihil,ut uero exercere plurimũ
immo totum tale, utpote quæ ex frequẽti actione iuſtorũ
modeſtorumq; prouenit,res enim tunc iuſta , & modeſta
dicitur qñ talis eſt,qualẽ iuſtus,& modeſtus ageret , iuſtus
autem,& modeſtus non qui hoc agit, ſed qui ſic agit ut iu
ſti,& modeſti agunt,bene igitur dicitur quod qui iuſta agẽ
do iuſtus ſit,& modeſta modeſtus,non agendo autem nul
lus ut bonus ſit,nec curare quidem uidetur,ſed pleriq; nõ
ita faciunt,uerum ad uerba diſputationemq; conuerſi pu-
tãt ſe philoſophari,atq; ita uiros bonos fieri,ęgrotos imi
tari qui uerba Medicorum audiunt quidem diligenter,fa
ciunt autem nihil ex his quæ præcepta ſunt ſibi,ut ergo il
lorum corporibus non bene erit qui ita curantur,ſic nec il
lorũ animis qui ita philoſophantur.Et uoluit Auic.ubi ſu
pra,ꝙ ſpeculatiua dignior eſt cõparari ſcientiæ ex iſto fun
damento,quia finis eius eſt ſcire tantũ.Tum etiam quia di

uiſio ſcientię per Theoricum,& Practicũ,uidetur eſſe diui D
ſio æquiuoci analogi in analogata,nomen autẽ tale abſo
lute prolatum ſtat pro nobiliori,declaratũ eſt autem in ꝓ
œmio Metaphyſicæ,ꝙ ſciẽtiæ ſpeculatiuæ nobiliores sũt
practicis,quæ illæ ſunt gratia alterius,uñ Ariſ.in.10. Ethi.
cap.10.In cognitione ſcientiarum ſpeculatiuarũ uidetur
ponere conſiſtere hominis felicitatem.Et ſi bene conſide-
ras,ſcientiæ ſpeculatiuæ comparantur practicis , & actiuis
ſicut cauſa ad cauſatum,unde uidemus ꝙ multa principia
tales accipiunt a ſpeculatiuis ſciẽtiis,nam ut ſcribit Com.
primo de Anima,com.2.Scientia moralis ſumit a ſcientia
libri de Anima ultimum finem hominis in eo quod eſt ho
mo,& ſcientiam ſuæ ſubſtantiæ quæ ſit.Et ſimiliter Medi-
cina quæ eſt ſcientia factiua ſubalternatur Phiæ naturali
merito principiorum,Naturalis enim eſt ſanitatis,& ægri
tudinis prima inueſtigare principia,ut teſtatur Ariſt.in li.
de Senſu,& ſenſato,hinc eſt quod ubi deſinit Phyſic' ,inde
incipit Medicus.Amplius autem ſcientiæ actiuæ , & artes
imitantur,& deriuantur a cognitione ſcientiarum ſpecula
tiuarum,ſicut declarauit Alex.& Auer.diffuſe in prologo
ſuo ſuper libro Phy.ubi de utilitate pertractat,inquit enim
& cum hoc conſequitur cognitionẽ ſcientiæ ſpeculatiuæ
de moralitate uirtutum,quoniam ſcientes iſtam ſcientiam E
quum erunt ſecũdum ordinem naturalem,oportet eos de
neceſſitate eſſe uirtuoſos in omnibus ſpeciebus uirtutum
moralium &c.& primo Cœli,com.2.ſcribit.Lex & ars,li-
cet ſint res uoluntariæ,dum ueræ ponũtur inſequuntur na
turam,& opus eius,regula autem eſt ut ſcribit Com .in.8.
Phy.com.77.nomen dictum de aliquibus ſecũdum prius
& poſterius illud quod per prius participat illud nomẽ eſt
cauſa poſterioris,cum igitur Auicen.ſententia ſpeculatiua
ſit dignior nomine ſciẽtiæ comparatio eius ad Theoricã
erit comparatio qualis eſt cauſæ ad cauſatũ.Dicamus igi-
tur ꝙ cum ſcientiæ ſubalternatæ non ponãtur in numerũ
cum ſubalternantibus,quia non niſi accidentali differẽtia
diſtinguuntur,ſicut homo,& homo albus ſolum tres in ge
nere ſciẽtiarum ſpeculatiuarum ſunt ſciẽtiæ,uidelicet Na
turalis,Mathematica,& Diuina,tũ quia ſunt de rebus quæ
non pendent ex noſtro arbitrio,tum etiã quia finis iſtarũ
eſt notio ueritatis, & non opus.De Logica autem tres fue Tres fuere opiones de logica in ſit ſcientia.
runt opiniones.Stoici enim uoluerũt Phiam diuidi in ſpe
culatiuam ,actiuam,& in organicam,unde Logicam dixe
runt,neq; ſpeculatiuam,neq; actiuam eſſe,ſed organicam.
Academici autem dixerunt Logicam in ſe tantum conſide
ratam,eſſe partem Phiæ,ſed ut eſt in uſu eſſe inſtrumentũ.
Peripatetici autem utrũq; de Logica aſſeuerãt,& quod ſit
pars Phiæ,& eſt etiam Phiæ inſtrumentum ,non enim in-
conuenit idem reſpectu eiuſdem alio,& alio reſpectu cõ-
paratum dici partẽ , & dici inſtrumẽtum:ſicut manus alio
reſpectu,& pars eſt humani corporis,& etiam inſtrumen- F
tum,ſicut bene declarauit Boethius ſuper Porphyrio , &
Auicen.etiam in principio ſuę Logicæ.Dixerunt autẽ qui
dam in declaratione propoſiti Theorematis,& ſciẽtiæ Ma Opinio aliorum.
thematicæ non ſunt propter hominis finem qui eſt felici-
tas,ſed ſolum ſunt propter exercitium,nam inquiũt,quod
antiquitus erãt loco Dialecticæ.Sed hoc quidem ſtare non Impugna.
poteſt,quia Auer.abſolute dicit ſciẽtias Mathematicas eſ-
ſe propter exercitium,ſed Naturalem,& Diuinã dicit eſſe
propter finem,propter quem ſit iſtud exercitium, manife-
ſte autem patet ꝙ tempore Auer.erat iam Logica perfecte
tradita ab Ariſto.Amplius non eſt credendum,ꝙ Plato,&
Hippocrates,& alii Sapientes non habuerint Logicã,nam
quomodo fuiſſent ſcientes ſine demonſtratione,& arte de
monſtrandi?ſi uerum eſt ꝙ dicitur in diffinitione demon-
ſtrationis ꝙ eſt ſyllogiſmus faciẽs ſcire:nam licet Logica
per doctrinam non acquiſiuerint ſcientiam,credẽdum eſt
illos habuiſſe logicam per inuentionem . Alii dixerunt ꝙ Opinio aliorum.
pro quanto deſeruiunt Architectonicis,& Machinis, & Pi
cturæ,ideo dicuntur eſſe propter exercitium . Sed hoc ſta- Impugna.
re non poteſt,quia etiam Naturalis deſeruit Medicinæ , &
ſciẽtia libri de Anima deſeruit morali,quę ſunt ſciẽtiæ Pra
cticæ,ſimiliter ſcientia Naturalis confert operi nautarum

G nam in.2.Meteo.ubi agitur de cauſis ſalſedinis maris ,de-
claratur ꝙ aqua ſalſa eſt dẽſior aqua dulci,ſeu inſipida, &
ideo magis ſuſtinet pondera quã dulcis.unde nauigantes
per flumina onuſtis nauibus periclitãtur,& tamen natura
lis non dicitur propter exercitium. Alii autẽ dixerunt ſciẽ-
Aliorũ põ. tias Mathematicas eſſe propter exercitiũ memoriæ, nã ut
inquit Ariſt.in lib.de Memoria,& reminiſcentia ,ordo mul
tum confert ad reminiſcentiam,inquit enim,quæcunq; or
dinationem habent aliquã ſunt magis reminiſcibilia,ſicut
Cõfutatio. Mathematica:quæ autem praue,grauiter.Sed nec iſta ſolu
tio ſatisfacit complete declarationi propoſiti Theorema
tis,quia nõ oſtendit quomodo huiuſmodi exercitium ſit
propter finem hominis potiuſquã Dialectica,& aliæ artes
Opio alia. ſiue potentiæ dictæ. Alii autem dixerunt ꝙ ſcientiæ ſpecu
latiuæ cõferuntur ad felicitatem,ſed differenter,Naturalis
enim confert pro quanto demonſtrat ſubſtãtias abſtractas
eſſe,ſed Diuina pro quãto illas cõtemplatur,ſed ſcientiæ
Mathematicæ nullo mõ deſeruiũt, quia ſunt de ſolis ma-
gnitudinibus,& numeris.Sed hæc opinio ſtare non poteſt
Impegnã. quia.12.Meta.tex.cõ.44. Aſtrologia confert quo ad nume
rum orbium,& intelligentiarũ uenãdam .Propter hoc igi
Opinio propria. tur reiectis aliorum ſermonibus in hoc loco dicẽdũ puto
iuxta ea,quæ ſuperius declaraui,ꝙ ſcientiæ Mathematicę
puræ,ut Geometria,& Arithmetica non cõſiderant de ſub
ſtãtia,ſed ſolum magnitudines,numeros ,ſola enim Ma-
H thematicarum Aſtrologia de ſubſtãtia Theoriam facit ,ut
ſcribit Ariſt.in.12.Primæ phiæ,te.com.44.Et lucidiſſimus
The.in Paraphraſi libri primi de Anima,cap.9.ſcribit . Eſt
& genus tertium,ſiue id affectionem uocare ſiue accidens
malis,quod quanquã non poteſt a corpore naturali euidẽ
ter ſeiungi,ineſt tamen in corpore,ut naturale non eſt quo
numero ſunt illa,rectum,inflexum,triangulum, cõcauum
deuexum,demum in omnibus quæ ſibi Mathematici con
tẽplantur,naturales affectiones a conſpectione ſua reiiciũt
Solas meraſq; magnitudines,& nuda atq; inania,ſpatia ęſti
mant:finiendis his,neq; materiam,neq; naturalem qualita
tem adiungunt.Quia autem felicitas humana conſiſtit in
ſpeculatione nobiliſſimi entis,oportet ꝙ cum ſubſtãtia ſit
prior natura cognitione,diffinitione, & tempore , ut patet
7.Meta.tex.cõ.4.de neceſſitate igitur tale ens eſt nobiliſſi-
ma ſubſtantia.talis autem Deus eſt:unde Ariſt.loquens de
huiuſmodi hominis cõtinuatione.12.Meta.tex.cõ.39. De
ductio autem,qualis optima paruo tẽpore nobis.Sic enim
ſemper illud eſt nobis quidẽ impoſſibile,quæ uerba decla
rantur per Auer.in fine cõ.pcedentis uidelicet in cõ.38 .in
quit enim.Et ex hoc quidẽ apparet bene Ariſt . opinatur,
ꝙ forma hominũ in eo,quod ſunt homines nõ eſt niſi per
cõtinuationẽ eorũ eſt intellectu,qui declaratur in libro de
I Anima eſſe principiũ agẽs nos,& mouẽs nos,intelligẽtię
enim abſtractæ in eo,quod ſunt abſtractæ dicũt eſſe princi
pia eorũ quorũ ſunt principia duob' modis,ſecũdũ quod
ſunt mouẽtes,& ſecũdũ quod ſunt finis.Intelligẽtia enim
agens inquantũ eſt abſtracta & eſt principiũ nobis neceſſe
eſt,ut moueat nos ſecundũ quod amatũ amãs ,& ſi omnis
motus neceſſe eſt cõtinuetur cũ eo a quo fit ſecundũ finẽ,ne
ceſſe eſt,ut in poſtremo continuemur cũ hoc intellectu ab
ſtracto,ita ꝙ erimus dependẽtes a tali principio a quo cœ
lum depẽdet,quãuis hoc fit in nobis in modico tẽpore,ut
dixit Ariſt.Quia igitur ſcientiæ de ſubſtantia cõſiderantes
pcipue ſunt ſcientia Naturalis,Diuina,alio tamẽ , & alio
modo,ſicut docet Auer.in.12.Meta.com.1.&.5.&.29.Na
turalis enim uia tranſmutationis oſtẽdit primã materiã,&
uia motus localis oſtẽdit eſſe primi motoris qui eſt abſtra
ctus a magnitudine.Diuinus autẽ pſuppoſitis iſtis declara
tionibus factis per naturalem Phm,& habitis pro cõſtanti
declarat ex cõſideratione ſubſtãtiarũ inquantũ entia ,& in
quantum ſubſtantiæ ſunt,quod talis uirtus abſtracta a ma
gnitudine eſt prima fõma ,& primus finis omniũ entiũ in-
quantũ entia ſunt,& ideo Com.dicit in.12.Meta.cõ.44 .ꝙ
per acquiſitionẽ iſtius ſciẽtiæ Diuinę ab homine homo in
uenit in ſua ultima perfectione eſſendi,ita ꝙ in tali cogni
tione conſiſtit ultimata hominis felicitas,ut uoluit Alpha
rabius,aut ſaltem tanquã in diſpoſitione ultimata ,quæ eſt K
præuia ad uerã felicitatẽ quæ eſt ſecundũ Auer.per intelle
ctũ adeptum,ut tenet ipſe in.9.Meta.cõ.ult.&.3.de Anima,
cõ.36.Quia igitur felicitas hominis nõ poteſt naturaliter
homini contingere,niſi multis actionibus,iſta enim eſt cõ
ditio iſtorũ inferiorum,& generabilium, ꝙ quanto aliqd
eſt nobilius,& perfectius altero,tanto pluribus actionibus
cõiungitur ſuo fini,ut ſcribit Cõmen.in.2.de Cœlo,& mũ.
in cõ.63.Et quia Natura in ſuis operationibus nõ facit ſal
tum,nec progreditur de extremo ad extremũ ſine medio
ut dicit ſæpe Ariſ.in libris de Natura animalium,cũ entia
de quibus intellectus humanus ſciẽtiam Speculatiuam ca Entia in tri-
pere poteſt ſint in triplici differẽtia.Quædam enim ſunt in plici ſunt
uno extremo,& talia concernunt materiam ſecũdum eſſe, differentia.
& diffinitionẽ.Quædam ſunt in alio extremo,quæ uideli
cet abſtrahunt a materia,& ſecundũ eſſe,& ſecundũ diffini
tionẽ.Tertium genus entium eſt illorũ quæ quodãmodo
ſunt in materia,& quodãmõ ſunt a materia ſeiũcta,& talia
ſunt entia mathematica,& ſecundũ aliquos in hoc genere
entium eſt ſciẽtia de anima,ut uidetur in Them.in ſua Pa Opio The.
raphraſi in principio libri Phyſicæ auſcul.inquit enim po
nendo diuiſionẽ ſcientiarũ Speculatiuarũ. Alterũ uero ge
nus ꝙ in cõſpectione dũtaxat,& æſtimatione rerũ ſola cõ
ſiſtit.Cuiuſq; finis eſt ueritas generali uocabulo ſpectatiuũ
cõtemplatiuũq; appellari uoluere.Iterũ genus hoc poſte-
rius ſecatur in ſpecies,nã ea ſpeculatio quæ circa res a ma
teria nõ ſeparatas uerſatur,quæ auxilio ſenſus, & uiſionũ
ope ipſum intellectũ poteſtatis perficit,Naturalis ſcientia L
nuncupatur ea ratione,quod & circa eas res,& in his natu
ra cõſiſtere uideatur. Eam autem contẽplationẽ quæ circa
res materia omnino carentes,& potiſſimã intellectus agẽ-
tis actionẽ,nec nõ circa illũ actũ intellectus uerſatur pote-
ſtatis,qui una cũ intellectu agente cõficitur diuinarũ rerũ
ſcientiam,& primã Phiam,& Metaphyſicã uocant,quia.ſ.
poſt naturaliũ rerũ traditionẽ inſtituta illa & ordinata eſſe
uideatur.Cæterũ ea cognitio cui ſubiectæ ſunt res,partim
cõiunctæ materiæ,& partim,abſtractæ.Mathematica,& ſci
entia de Anima nuncupatur.Etenim mathematicarũ rerũ
ſubſtãtiam affinitate quadam,& interſtitio utriuſq; naturæ
ancipitem eſſe atq; intermediã autumant.Et ꝙ ſi uſitatem
atq; in commune ſpecies naturæ ſint expertes,ſi dimẽſum
ipſum diſcretionẽq; particularẽ ac ſenſilẽ a materia diſiũ
gi,atq; auelli nõ poſſint.Idẽ de anima dicitur,ex ſenſibus
nãq; & imaginationibus atq; illo ipſo intellectu potentiæ
multum in eſſe materiæ colligunt ex agente uero intelle-
ctu,quẽ caput animi Ariſt.oſtendit aiunt eſſe animã ab om
ni materia abiunctã,quãuis non idẽ Alex.uideatur.Hæc il
Declaratio mẽtis The. le. Vbi aduerte non fuiſſe mentẽ Themiſtii ſcientiã de ani
ma eſſe in numero ſcientiarũ Mathematicarũ,ut intellexe
runt uulgares.Sed eſt cõſtituta in numero illarũ ſcientiarũ, M
quæ conſiderant res quodãmodo iunctas materiæ,& quo
dãmodo a materia ſeiunctas,quẽadmodũ enim entia ma
thematica in uli conſiderata abſtrahunt a materia,in parti
culari autẽ & ſecũdum eſſe ſignatũ quod habent extra ani
mam a materia diuelli non poſſunt,ita ut inquit eſt de ani
ma. Nã quo ad uegetatiuũ,ſenſitiuum,& intellectũ poten
tiæ ſcientia de anima uidetur tractare de his quæ multum
ſunt cõnexa materiæ,ſed in illa parte in qua cõſiderat de
intellectu agente dicitur conſiderare de re abiuncta a mate
ria,ita ꝙ conuerſo modo uidetur eſſe quantum ad hoc de
ſciẽtia de Anima,& de ſcientiis Mathematicis nam ille pri
mo ut uſitate ſpectant,ſic ſunt expertes materiæ,ſed ſcien-
tia de Anima ꝓ maiori ſui ambitu res materiæ innexas cõ
templatur,& pro minori rem a materia ſeiunctam . Et iſta
eſt uia eius,quã etiam uidetur imitari Boethius in prima
editione ſuper Porphyrio in principio,ſicut poteris uide-
re,ſed quicquid ſit de hoc oportet intellectum ante quam
prouehatur ad intellectionem entium totaliter ſeparato-
rum a materia,& ſecundũ eſſe,& ſecundum rationẽ pexer
citari in cognitione iſtorum entium,quodãmodo in mate
ria,& quodãmodo a materia ſeparatorum. Nam credẽdũ
eſt ꝙ ordo ſit in intellectu in ipſa cognitione,quãdo aſcen
dit ad

A dit ad ſuam ultimã perfectionem,ſicut bene declarat Cõ-
in.3.de Anima,in cõ.36.Sic igitur bene intelligere potuiſti
quomodo ſciẽtiæ Mathematicæ ſunt propter exercitiũ in
tellectus,ut antiquitus ſcientiæ Mathematicæ dicebãtur ꝓ
gymnaſmata.i.præexercitamenta intellectus propter præ
dictã cauſam,& iſta eſt antiqua ſententia Platonis in.6.lib.
de Republica,& ita expoſuit Ammonius ſuper Porphy-
ADDI. * cio, & eſt uera expoſitio in ſe. * { Et nota ut alias dixi-
ꝙ iſta auctoritas magis eſt ex intẽtione Platonis qui theo
ricum ſolum in duo diuiſit Theologicum,& in Phyſiolo-
gicum,Mathematicum autem apud Platonem nõ eſt ſub
Theorico,ſed ſunt progymnaſmata,& exercitamẽta intel
lectus modo declarato,ſed Ariſt.6.Primæ phiæ colloca-
* uit tertium membrũ mathematicũ,& hoc adde hic .} Na-
turalis autem,& Diuina,quia iſtæ ſcientiæ conſiderant de
ſubſtantia quibus ex mathematicis adminiculatur Aſtrolo
gia,quę etiam ſola inter mathematicas ſcientias de ſubſtã
tia ſempiterna conſiderat,iſtæ directæ ſunt propter homi
nis finem,uel ultimatũ,uel ſaltẽ in ratione præuiæ diſpo-
ſitionis immediate pręparantis intellectũ ad illius finis cõ
ſequutionem ſecũdum diuerſas opiniones,ſicut diximus.

Propõ.96.

Omne agens,agit propter finem.

B PROPOSITIO iſta patet inductiue,nã ex.2.Phyſic:
omne agens,aut agit per intellectum,aut agit natura-
liter,ibi autem Ariſt.probat,tam agens naturale, quam a-
gens a propoſito agere propter finem,ut pater in.2.Phyſi.
a tex.cõ.75.uſq; ad te.cõ.87.Nota tamen quia eſt differen
tia in numero agẽtium,quia ꝗdam ſunt neceſſaria, & ꝗdã
ſunt contingentia ſicut iſta quæ ſunt hic.In agẽtibus neceſ
Agentia in duplici ſunt differentia. ſariis dicimus nos,ꝙ iſta eſt diſpoſitio eorũ,ut ipſa nõ ſint
ꝓpter ſuam actionẽ,ſed actio eorũ ſit propter ipſa , & iſta
neceſſitas eſt in rebus æternis,ita ſcribit Com in.2.Phy.in
cõ.88.ubi animaduerte,ut ſcribit Auer.in.2.Cœli, & mun.
cõ.17.&.21.& in.12.Meta.cõ.36.præcipue autem.2.Cœli
tex.cõ.17.ubi dicit Ariſt.in litera,Dei autem operatio im-
mortalitas,inquit,neceſſario eſt,ut actio rei Diuinę ſit æter
nitas,actio enim rei Diuinæ eſt ipſa,& ſuum eſſe cũ nõ ſit
ꝓpter aliud.Et quia appropriatur ab aliis entibus,& diſtin
guitur in eſſe contingit ꝙ actio eius quod eſt ſuũ eſſe nõ
eſt niſi propter æternitatẽ.i.æternitatẽ ſui eſſe.Actio autem
aliorũ entiũ,quæ non ſunt æterna nõ eſt primo niſi ꝓpter
eſſe aliorũ entium tñ,quãuis illorũ eſſe ſit propter aliud,
uer.gra.ꝙ actio hominis prima intẽtione non eſt propter
ſuũ eſſe, & ipſe etiã non eſt niſi ꝓpter cõplementũ diuiſio
nis huius eſſe,ſecũdñ hoc erit actio huius prima intẽtione
propter aliud:ſecũdo propter ſe,in rebus autẽ Diuinis eſt
econuerſo.ſ.ꝙ actio eorũ prima intentione eſt propter ſuũ
eſſe,& ſecunda ꝓpter aliud,& hoc eſt,quod ponendũ eſt,
C & declarandũ in ſcientia diuinali,unde Ariſt.12.Meta.tex.
cõ.36.declarat qũo intelligẽtia mouet in ratiõe finis ama-
ti,& deſiderati,ubi Com.mouet qõnẽ in cõ.& tandẽ con-
cludit ꝙ motus intelligentiarũ non eſt ꝓpter exitũ iſtarum
formarũ de potentia ad actum,nõ ita ꝙ illud eſt perfectio
eorũ prima,ſed ita ꝙ illud eſt cõſequẽs primã perfectionẽ
eorũ,uer.gra.qui exercitatur ad cõſeruãdum ſanitatẽ per
aliquã operationẽ alicuius artis,primo intendit ad conſer
uandã ſanitatẽ ſuã,ſecundo autem intẽdit illã operationẽ.
in hoc igitur conſiſtit ſicut uides natura agẽtiũ æternorũ
quod ipſa nõ ſunt ꝓpter ſuã actionẽ prima intentione,ſed
ecõuerſo,ſed natura agentis corruptibilis primo eſt ꝓpter
ſuã actionẽ,& ꝓpter alia,& ſecũdo propter ſe.Sed quæres
cauſam ꝓpter quid hoc cõtingat,niſi eſſet,quia Natura de
poſſibilibus ſemper facit quod melius eſt,ut dicit Ariſt.in
2.Cœli,in tex.cõ.34:in libris de Gñone animaliũ frequẽ
ter quia natura in iſtis corruptibilibus perpetuari non po
teſt ſecũdũ indiuiduũ,indidit Deus,& Natura naturale de
ſiderium ad conſeruandã ſpẽm,& ideo ſpẽs eſt de prima
ria intentione Naturæ,& ꝓpter hoc patet naturali deſide
rio,plus amat filiũ,quã ſeipſum ,& plus nepotẽ , quã filiũ,
hoc eſt quod dixit Auer.2.de Aia,cõ.34.Solicitudo Diui-
na cũ nõ potuerit facere ipſum ꝑmanere ſcđm indiuiduũ
miſerta eſt in dando ei ueritatẽ qua poſſit ꝑmanere in ſpẽ, D
& hoc non eſt dubium.ſ.melius eſt in ſuo eſſe , quod ha- Dubium.
beat iſtam uirtutem,quam ſi non habeat . Sed tunc contra
prædicta eſt difficultas,quia ſi agens corruptibile ſit ꝓpter
ſuam actionem,tunc ſequeretur ꝙ ipſa operatio eſſet finis
operantis,& cum operatio ipſa ſit qualitas accideret cum
finis ſit nobilior ordinatis ad finem,tunc igitur ſubſtantia
eſſet imperfectior accidente,hoc autem non capit intelle- Solutio.
ctus,& hoc eſt,quod multi nõ intelligunt.Niſi eſſet,ꝙ hoc
ſic debet intelligi,quod complementum rei ex rebus,quæ
ſunt hic,eſt quando actualiter operantur,& ſunt in actu ſe
cũdo.Nam ut inquit lucidiſſimus Them.in primo de Ani
ma,cap.8.illud quidẽ defendi non poteſt,ut aliquod ocio
ſum Natura creauerit .Eſt enim cõpertum hoc nihil in na
tura torpere,nihil feriari,ſua in ſingulis ingenia rebus cõ
tineri,officia quæq;,& geſtiones ſuas agnoſcere agitareq;
& quaſi penſa perſoluere.Vnde Com.in.9.Primæ phiæ in
com.7.cõtra loquẽtes in ſua lege,inquit,Moderni autem
ponunt unũ agens omnia entia ſine medio.ſ.Deũ .Et con-
tingit iſtis,ut nullum ens habeat actionem propriam natu
raliter.Et cum entia non habuerint actiones proprias,non
habent eſſentias proprias.Actiones enim non diuerſantur
niſi per eſſentias diuerſas.Et iſta opinio eſt ualde extranea
a natura hominis.Et qui recipiũt huiuſmodi non habent
cerebrum habilitatum naturaliter ad bonum.hoc autẽ nõ E
dicit lex noſtra Chriſtianorũ.Nam ut inquit beatus Augu.
in lib.de Libero arbitrio.Deus res quas condidit ſic admi
niſtrat,ut eas proprios motus agere ſinat.Dico igitur ꝙ a-
gens etiam corruptibile nõ dicitur eſſe ꝓpter ſuam opera
tionem principaliter,ita ꝙ ipſa operatio abſolute conſide
rata in ſe,ſit finis,& perfectio ultimata ipſius agentis prin-
cipalis.Nam ut ſcribit Ariſt.in.7.Politicæ,ſemper deterius
eſt melioris gratia,patet hoc in his,ut inquit ,& quæ ſecũ
dum artẽ,& quæ ſunt ſecundũ naturam,ſed eſt inquantum
illa contingit ipſum agens enti,quod eſt cauſa finalis eius
quia omnia entia nõ intẽdunt per ſuas operationes niſi,ut
aſſimilentur perfecte nobili,ꝙ eſt Deus.ſecũdum,quod in
natura eorũ,eſt acquirere de aſſimilatiõe,ut dicit Com. in
2.Cœli,cõ.64.Sic enim ignis per motum aſcenſus , & per
ſuam leuitatẽ unitur ſuo fini,& graue per ſuũ deſcẽſum,&
ſuam grauitatẽ conſequitur finẽ ſuum,ſic homo etiã per
intelligere unitur primo principio,quod eſt felicitas eius.
omnia enim participant bonitatem primi per ſuas opera-
tiones ſecundũ quod poſſunt,unde etiã prima materia ꝑ
naturale deſideriũ,quod nihil aliud eſt,ut ſcribit Cõme.1.
Phyſi.cõ.81 .niſi motus ille quẽ habet materia ad recipien
dũ formã.Nã materia ſecundũ quod accidert ei priuatio
eſt innata appetere ſe aſſimilari primo principio.Et ſic om I
nia agentia quæ ſunt hic,agunt non ſolũ propter ſuã ope
rationẽ,& propter ſuos effectus,uerumetiã agunt propter
aliquẽ finẽ,qui eſt cauſa finalis eorũ,& hoc eſt quodã ordi F
ne ſeruato.Nam ut ſcribit Ariſt.in.8.Phy.tex.cõ.15 .Nihil
inordinatũ eſt eorum quæ natura,& ſecũdum naturã ſunt,
Natura enim cauſa omnis ordinationis eſt,&.3.Cœli, &
mundi,te.cõ.24.Ordo,propria ſenſibilium Natura eſt,im-
mo bonum totius uniuerſi in ordine conſiſtit,ut patet.12.
Meta.te.com.44.Sic igitur dicimus materiam eſſe propter
formã.2.Phy.tex.cõ.61.Et elementa propter mixta , ut pa
tet.3.Cœli.67.& mixta propter uegetabilia,& uegetabilia
ꝓpter animalia in quibus eſt magis ordo,quã in uegetabi
libus,ut patet 2.Phyſi.te.cõ.83.Et animalia propter homi
nem.Nam ut ſcribit Cõmen.in.2.de Anima,cõ.32.Cõple-
mentum animalium,& finis eorũ qui intendebatur in ge-
neratione quẽ cum Natura potuit pertingere ſtetit,eſt mo
dus animalium habẽs uirtutem ſpeculatiuã cogitatiuã .i.
intelligibilem.Et Ariſto.in.2.de Anima,tex.com.37.Sicut
enim intellectus gratia huius facit,eodẽ modo, & Natura
& hoc eſt ipſius finis,huiuſmodi autem in animalibus ani
ma,& ſecundũ Naturã,omnia enim phyſica corpora ani-
mæ inſtrumenta ſunt ſicut animalium,ſic & plantarum tã
quam gratia animæ exiſtẽtia.Vnde rationabiliter dictũ eſt
animã quodãmõ eſſe omnia.Nã eſt oia ſenſibilia per ſen-

G ſum,& eſt omnia intelligibilia per intellectũ,ut patet.3.de Anima,tex.cõ.37.Et aduerte ꝙ iſte ordo ꝓcedit etiã aſcẽdẽdo ad primum principium,nã ſi ordo eeperitue in iſtis generabilibus,& corruptibilibus longe magis,& nobiliori modo eeperitur in cœleſtibus,& abſtractis ſubſtantiis in quibus,neq; caſus,neq; malum eeperitue,ut ſcribit Ariſt.in 9.Primæ phiæ,in tex.com.19.unde Ariſto.in.2.Phyſi.tex.com.46 multum deridet Antiquos qui poſuerũt caſum in corporibus cœleſtibus,& non in iſtis generabilibus,& coeruptibilibus,&erat merito ſicut dicit contrario fieri.Sic igitur intellexiſti quomodo omne agẽs,ſiue ſit a natura, ſiue ab intellectu agens,agit propter finem,& intellexiſti differentiam inter agẽtia æterna,& corruptibilia.Eſt & alia differentia,nam in corruptibilibus quanto aliquod agens fuerit nobilius,tanto pluri actione coniungitur ſuo fini,ſecus eſt in agentibus æternis.ita ſcribit Com.in.2.Cœli,& mũ. in cõ.63.Tertia differentia eſt,quia agens per intellectum cognoſcit finem,propter quẽ agit quia agit cum cognitione,ſecus eſt de agente naturali,quia agit ſine cognitione, licet in ſuum finẽ ordinetur ab intelligentia nõ errante,unde Cõ.12.Meta.cõ.18.dicit ex ſentẽtia Themiſtii, ꝙ opus naturæ rememoratur ab intelligentia. Et ex hoc exoritur quarta differẽtia,quia finis proptee quẽ agit,agens natura-

H le ſemper eſt bonus.Nõ ſemper autẽ eſt bonus finis propter quem agit,agens cum cognitione,licet appareat bonus,unde Ariſt.deſcribens finem,in.2. Phyſicæ auſcul. inquit,in te.cõ.31.quod autem cuius cauſa potiſſimum eſt, & finis aliorum uoluit eſſe,differt autem nihil quidem dicere bonum,uel uideri eſſe bonũ,ubi Cõmen.in Calcẽ cõ. ponderans hoc inquit.Et dixit hoc,ut deſcriptio ſit cõmunis rebus uolũtarus,& naturalibus ,quoniam ultimum intentum in eebus uoluntariis multoties uidetur bonum. Et non eſt in rei ueritate,intentum uero in rebus naturalibus eſt bonum uerum,& ratio eſt illa quã diximus,quia agens naturale,licet agat ſine cognitione,tamen dirigitur in ſuũ finem ab intelligentia non errante.Nam quemadmodum ſagitta tẽdit in determinatum ſignum ex directione, & oedinatione ſagittantis:ſic agens naturale in finem ſibi præfixum diſponitur,& dirigitur ab intelligẽtia .Et quia illa errare non poteſt,hinc eſt ꝙ talis finis ſemper eſt bonum uerum,ſecus autem eſt in nobis,nam ratio humana quãdoq; errat,& ideo non ſemper bonum uerum appetimus,pauci enim dignoſcere poſſunt.Vera bona,atq; illis multum diuerſa remota erroris nebula,ut dicit Iuuenalis. Eſt etiam alia differẽtia intee agẽtia in materia,& inter agẽtia abſtracta a materia penes hoc, quia inabſtractis idem ſte ꝙ mouet ut finis,& quod mouet ut agẽs.In iſtis autem quæ ſunt in materia diuerſificantur,unde Auer.12.Primæ phię, cõ

I 36.ſcribit,hæc autẽ differunt in nobis.ſ.illud quod mouet nos in loco ſecundũ quod eſt agẽs,& ꝙ mouet nos in loco ſecundũ quod eſt finis,& habet duplex eſſe in anima,& extra animam,quod autẽ eſt in anima eſt,eſt agens motũ, ſecundũ uero quod eſt extra animã eſt mouens ſecundum finem,uer.gra.quoniam balneũ duplicem habet formam in anima,& extra animã.Et propter illã formã,quæ eſt in anima deſideramus aliam formam quæ eſt extra animam: Forma igitur animæ balnei inquantũ eſt in anima,eſt agẽs deſiderium,& motum.Secundũ autem quod eſt extra animam eſt finis motus,& non agens,ſiquidem igitur forma balnei non eſſet in materia,tunc moueret,& ſecundũ agẽs & ſecundum finem,ſine aliqua motione contingẽte,& ſic eſt intelligendum de mouentibus corpora cœleſtia,ſecundum quod ſunt finis eorum mouentur ab illis ſecundũ deſiderium.Et eandem ſententiam habet in lib.de Subſtantia orbis,in fine primi cap.licet per accidens in iſtis materialibus poſſet contingere ꝙ efficiens,& finis coincidant in idẽ ſecundũ diuerſas rationes,ſicut operatio motiua eſt finis ſanitatis membrorum quæ ſunt inſtrumenta motus,quorũ ſanitas ad hanc operationem finaliter ordinatur,pro quãto uero operatio motiua eſt cauſa potẽs aliquo modo alterare noſtrum corpus,& conſeruare,ſic eſt cauſa efficiẽs. Sed aduerte ꝙ operationes ſunt cauſæ conſeruantes non principaliter,& per ſe, ſed ſecũdario,& quaſi per accidẽs. K

Nam dum membrum mouetur expanditur ſpiritus,& calor naturalis ad illud,&ſic uigoratur.Alias autem differentias poteris inuenire ſi bene cõſideras,ſed iſtæ ſufficiãt ad excitandum intellectum.Iuxta hoc intelligere debes,ꝙ ut inquit lucidiſſimus Themi.in.2.de Anima,cap.14.Duplex eſt id quod ſub hoc nomine cuius gratia notari uolumus Tum id quo itur,tum id cui itur:& eſt diſtinctio Phi in.2. de Anima,tex.com.35.& 37.ubi dicitue,Illud autem quod cui' cauſa ſit dupliciter eſt,hoc quidẽ cuius:illud uero cui. Datur autem accommodatum duplex exemplũ per Themiſtium in moralibus.primo ut dicit,finis bifariã dicitue, primus ut felicitas habeatur quo omnes laboramus,& tẽdimus.Aliter ut noſipſi,& ſibi quiſq; cui felicitas optatur, & quęritue.Secundum uero exemplum eſt in Medicina in qua etiam biuius finis conſpicitur,eſt enim ibi ſanitas tanquam id quod pergitur,& cuius cauſa adhibitus,& accerſitus eſt Medicus,Eſt & ægrotus,ut is cui paranda reſtituendaq; eſt ſanitas.Item etiam intelligere debes , ꝙ in omni agente naturali duplex dicitur eſſe finis,& primus quidem eſt Diuina bonitas,& immortalitas,cuius gratia agũt quęcunq; agunt ſecũdum naturam,ut patet.1.Phy.81. &.2.de Anima,34.Alter uero eſt natura ipſorum entiũ participantium talem finem,& perfectionem.Et iuxta hanc diſtinctionem patet tibi limitatio famoſæ peopoſitionis,quæ ſolet paſſim allegari,finis eſt nobilior iis quæ ſunt ad finem , & elicitur ex.2.Phy.tex.com.31.quod autem eſt cuius cauſa potiſſimum,& finis aliorum uoluit eſſe,nam ueea eſt de fine cuius,ſeu de fine quo itur,nõ autem eſt uniuerſalitee uera de fine cui,unde ut inquit Cõmen.primus reſpectus eſt materiæ ad formam,& corporis ad animã , nam materia eſt propter formam tanquam propter finem, & non econuerſo.ut dicitur.2.Phyſi.tex.com.91.Secundus autem reſpectus eſt animæ,& corporis ad corpus animatum ,nam corpus animatum,ſeu compoſitum ex anima,& corpore eſt finis cui,reſpectu animæ,& corporis,manifeſtũ eſt autem ſecundum doctrinam Auerro.ꝙ compoſitum non eſt nobilius,neq; perfectius quam ſit forma.& ita nõ eſt uniuerſaliter uera illa propoſitio de fine cui.Fallit etiam de fine ſecundario,nam certum eſt,ꝙ intelligentiæ agunt proptee iſta inferiora tanquam propter finem ,tamen hoc eſt conſecutiue,& ſecundaria intentione,& ideo non ſunt illa nobiliora illis,ut patet.12.Meta.com.36.unde locum habet de fine principali.Iuxta hoc intelligis ueritatẽ alterius peopoſitionis famoſæ in Phia,quæ dicit,ꝙ agens naturale agit,ut aſſimilet ſibi paſſum,non enim eſt intelligẽdum ꝙ illa aſſimilatio quæ eſt formaliter relatio ſit finis ipſius agentis,quandoquidem relatio eſt debilis entitatis ,intantum ꝙ quidam reputauerunt Prædicamentum relationis

M eſſe de ſecundo intellectis, ut ſcribit Com.12.Meta.com. 19.Nec intelligitue ꝙ agens,agit propter formam generati tanquam proptee finem principalem in quo agens aſſimilatur ipſi genito,nam forma rei generãdæ aut eſt æque nobilis formæ ipſius generantis,ſicut contingit in generationibus uniuocis:aut forma illa eſt minus nobilis,ſicut cõtingit in generationibus a generante æquiuoco,ſicut quãdo Sol generat ranam:manifeſtum eſt autem quod æque nobile,uel minus nobile non poteſt eſſe finis principalis agẽtis,nam finis principalis debet eſſe nobilior omnibus iis quę ſunt ad finem,ſed intelligitur iſto pacto,quod agẽs naturale agit propter formam generãdi acquirendam tanquam propter finem ſub fine inquantum ordinatur ad ſaluandam ſpeciem in oedine ad perfectionem uniuerſi.

In agẽte naturali duplex eſt finis.

Limitatio unius famoſæ ꝓpoſitio. L

Limitatio alterius ꝓpoſitionis.

Omne quod corrumpitur,à contrario corrumpitur. Propõ .9.

FAMOSA ſatis eſt propoſitio in Philoſophin , ut patet.1.Phy.tex.com.47.&.1.Cœli,& mundi , tex .com. 20.& eſt ſententia Commen.Auer.in libro de Subſtantia orbis,cap.1.ubi inquit,Declaratum eſt igitur quod cauſa corruptionis entium,& factionis eorũ eſt contrarietas exiſtens in ſuis formis,& commune ſubiectum,ꝙ nullam habet

bet

A bet propriam formam, immediata enim cauſa eſt contrarietas, & cõe ſubiectum eſt cauſa mediata. Vera eſt ꝓpoſitio in hñtibus contrarium, & in his qñ ꝑ ſe corrumpuntur, nam talia pñt corrumpi ꝑ accidens ad corruptionẽ ſubiecti in quo exiſtunt ut ſapor, & color, & tũc non oportet ꝙ a ſuis contrariis talia corrumpantur. In carẽtibus aũt contrarietate aliquid corrumpi poteſt ꝑꝑ abſentiam agentis, uel producentis ſeu conſeruantis, ut lumen in aere corrũpitur, & non eſt dicendũ ꝙ a nullo corrumpatur, nam qđ oino nihil eſt, non hẽt uim aliquam corruptiuã, non entis .n. nullæ ſunt uirtutes aut differẽtiæ. Nec a ſeipſo, ꝗa nihil ſeipſum corrumpit ꝑ ſe, quemadmodũ nihil ſeipſum generat, ut patet. 2. de Anima tex. cõ. 47. Nec corrũpitur a ſuo contrario, quia aut a contrario poſitiuo, aut a cõtrario priuatiuo. Non ſcđm quia illud eſt tenebra, q̃ eſt pura priuatio, & ꝑ conſequens nullius actiuitatis eſt. Nec a cõtrario poſitiuo quia nihil hoc pacto ſibi contrariatur. Nec ab aliquo oppoſito diſperato, quia formæ diſperatæ poſſunt ſimul ſe compati in uno & eodem ſubiecto, ſicut albedo & dulcedo in lacte, relinquitur igitur ꝑ ſufficiẽtẽ diuiſionẽ ꝙ corruptio luminis fiat ꝑꝑ abſentiam ꝓducẽtis, aut conſeruantis, pñtia .n. radii ſolaris in aere cõſeruat lumẽ, & ideo ad eius abſentiam corripitur. Pro quo ſcire debes, ut ſcri-

B bit Com. in 4. Phy cõ. 129. dubitando contra Ariſt. ibi dicẽtem, ꝙ omnis motus, & trãſmutatio eſt in tꝑe, qñõ hoc eſſe poteſt: nos .n. uidemus tranſmutationes quaſdã q̃ fiunt nõ in tꝑe, ut illuminatio totius horizontis a ſole & totius domus a candela, & ſicut factio formæ rei generatæ in actu, exiſtimatur .n. ꝙ hoc eſt aliquod ĩdiuiſibile, ſumus .n. inter duo aut concedere hanc demõſtrationem eſſe uſem, & dicere ſenſum peccare in iſtis rebus, & quod non cõprehendit tꝑs ꝑꝑ uelocitatẽ earũ, aut iſte ſermo erit particularis .ſ. qm̃ non eſt uerus niſi de quibuſdam tranſmutationibus in quibus inuenitur uelocius & tardius. Et ſoluendo dicit & ad hoc dicemus ꝙ tranſmutatio dicitur æquiuoce de tranſmutatione quæ eſt ꝑ ſe, & trãſmutatione q̃ non ꝑ ſe, ſed eſt finis tranſmutationis, finis .n. rei nõ eſt de natura rei & quia tranſmutationes, q̃ ſunt non in tꝑe, ſunt fines tranſmutationis, & non ſunt tranſmutationes niſi æquiuoce, ergo in omni tranſmutatione uera inuenitur uelocius & tardius, & omne in quo inuenitur uelocius, & tardius, & inuenitur in eo prius & poſterius, & in omne in quo inuenitur prius, & poſterius eſt in tꝑe, ergo oĩs trãſmutatio eſt in tꝑe ſiue finis trãſmutatiõis fuerit de genere illius, ſiue de alio gñe, & hoc declarabitur bene in 6. nam 6. Phy. cõ. 32. fecit prolixam digreſſionem contra expoſitores ꝗ accuſauerũt Ariſt. in illo loco, & ibidem Cõ. iſtã ſolutionem cõfirmat.

C Dico igitur ꝙ corruptio luminis non eſt uere motus, nec uere tranſmutatio, nã ſi ita eſſet, fieret in tempore, ſed hoc falſum eſt, nam quemadmodum ſua generatio eſt in inſtãti, ut patet, 2. de Anima in tex. com. 70. ubi Ariſt. arguit contra Empedoclem opinantem lumen eſſe corpus, & quod in tꝑe multiplicabatur, ſed latebat nos propter uelocitatẽ ſui motus, inquiens ꝙ iſte ſermo eſt extra uerum, & extra apparentiã, poſſibile eſt .n. hoc percipi in breui ſpatio, ſed non percipi de oriente ad occidentem magna eſt differentia ualde, ita ẽt corruptio luminis fit in inſtãti, & iõ nõ corrumpitur a contrario, ꝗa cõtrario caret, & ſic hẽe poſſet in tẽpore ꝑ ſe corrũpi, ꝗa ubi eſt contrarietas, ibi eſt reſiſtẽtia & ubi eſt reſiſtentia, ibi eſt ſucceſſio, ut ſcribit Cõ. in 4. Phy, cõ. 71.

Dubitatio. Sed eſt dubium de calore naturali a quo corrumpatur in morte animalis, nõ .n. ſufficit dicere ad hoc, ſicut quidã theorici Medicinę auſi ſunt dicere qđ corrũpitur ad corruptionem humidi ſubſtãtifici, qđ cõtinue exiccatur, & deterius fit & generatur, ut dicunt reſpectu, prioris diſſoluti.

Op. Tho. de Garbo, in ſpeciali tracta de reſtauratione humidi. Nam ut aſſerunt ſi humidum æque perfectum, aut melius diſſoluto poſſet reparari, tũc uita hominũ poſſet perpetuari. Et ideo ad corruptionẽ ſui ſubiecti ex quo reparatur accidit corruptio eius, ſicut eſt de flamma q̃ deſinit eſſe conſumpto oleo, unde Gale. in prima particula ſeparatorum ſermonum dixit, ꝙ natura ſenum eſt ſicut lucerna extinctioni parata. Hoc quidem ſtare non poteſt, quia effectus D

Impugna. poſitiuus requirit cauſam per ſe poſitiuã, licet enim Ariſt. in 2. Phyſicæ auſcultationis dicat eandem eſſe cauſam cõtrariorum ſcđm contrarias diſpoſitiones, ut nauta per ſui præſentiam eſt cauſa ſalutis nauis, & ꝑ ſui abſentiã eſt cauſa ſubmerſionis: Tamen adhuc illa abſcẽtia cum ſit cauſa priuatiua præexigit, & debet reduci ad aliquã cauſam poſitiuam, & ſunt uenti aut alia cauſa quæ ſubmergit iſtã, & ita corruptio olei eſt flammæ generatio, ſi igitur flamma corrupta oportet de neceſſitate ꝙ habeat corrumpens & eodem modo corruptio ſubſtãtialis ipſius humidi ſubſtãtifici eſt generatio ipſius caloris naturalis (loquor .n. de naturali, ut eſt corpus calidum, & nõ loquor, ut ſumitur pro qualitate) oportet igitur ꝙ calor naturalis ab aliqua cauſa poſitiua corrũpatur. Amplius autẽ ſolutio iſtorũ in alio deficit. Nam peccat ratio ipſorũ per fallaciã cõſequentis. licet enim humidũ ſubſtantificũ æque perfectum, & etiam ꝑfectius naturaliter repararetur, quod credo firmiter eſſe uerũ, ſi Galeno credimus poſſe fieri corporum reductionẽ, nõ propter hoc uita hominis eſſet perpetuabilis. Tũ quia, ut nouerunt philoſophi, uirtutes materiales ſunt fatigabiles: & per conſequens non poſſet uirtus iſta uniformiter agere, & eodẽ mõ operari, uel eſto ad imaginationẽ, qđ hoc fieret, ſicut fingit Auic. in prima Fen primi can. doctri- E

na. 3. cap. de Complexionibus ætatum, & generum, ubi inquit, Amplius, ſi hęc uirtus infinita foret, & ſemper permutationem in corpore faceret & eius quod diſſoluitur ęqualiter, & uno modo diſſolutio non eſſet, immo ſemper quotidie augeretur, & corpus diſſolutionem tolerare non poſſet, & diſſolutio humiditatẽ finiret, quanto magis cũ duæ res ſe iuuent ad minorationem faciendam, & retrocedendum: Et poſtquã ſic eſt, oportet neceſſario, ut materia deſtruatur, & caloe extinguatur. Quæ quidem ratio etiã innuitur ab Ariſt. in 2. de Generatione Animalium cap. 4. ubi loquitur de Generatione dentium. Amplius cum ſcđm Philoſophos in 2. Cœli, & mundi, tex. cõ. 18. nullum uiolentium perpetuũ eſſe poſſit, dato ꝙ ſemper uniformiter humidum repararetur, elementa tñ in mixto exiſtentia uiolẽtiam paſſa q̃nq; alterarentur adinuicem, & diſſoluerentur, ut uadant ad ſua loca. uñ Ariſt. & Com. in 2. Cœli, & mundi, tex. cõ. 37. in tertia Demonſtratione quam adducunt ad ꝓbandum ꝙ motus cœli non poteſt eſſe irregularis, ſicut eſt in animalibus corruptibilibus, quia remiſſio uniuſcuiſque in talibus ꝓpter impotentiam euenit, impotentia aũt præter naturam, etenim in animalibus impotentiæ omnes præter naturam ſunt, puta ſenectus, & decrementũ, tota .n. F

conſiſtentia animalium forte ex talibus conſtat quæ differunt propriis locis, nulla enim partium ipſius habet eã q̃ ipſius regionem, ubi Auer. in com. dicit .i. neq; motus cœli poteſt tardari, & flecti in tempore futuro. flexibilitas enim motus erit in animalibus propter debilitatẽ, debilitas autem eſt extra naturam, quia cõtingit ꝙ hoc eſt accidens in aĩalibus ex prima generatione, & quia cauſa ꝙ tranſmutatio, & corruptio accidat animalibus, eſt quia generatur ex elementis contrariis, & cum hæc ſint in eis non ſunt in locis propriis, & hoc intendebat per hoc ꝙ corruptio, & & tranſmutatio, contingit propter iſta duo, quoniam propter cõtrarietatẽ tranſmutantur adinuicẽ, & quia non ſunt in ſuis locis appetunt ſeparationem, & reuerti ad ſua loca naturalia. Et ideo aliter eſt dicendũ ꝙ calor naturalis cor- Solutio prima.

rumpitur ab ipſis membris in quibus dominatur maxima frigiditas tunc temporis, & flamma conſumpto oleo corrumpitur a continente, immo ſi bene conſideras, ſicut continue eſt alia, & alia flamma, ſic continue etiam corrũpitur a continente, & alia generantur, & iſta eſt ueritas.

Intelligere diuerſificatur ſecundum diuerſitatem rei intellectæ. Propõ. 92.

SOLET allegari iſta propoſitio ex tertio de Anima, in tex commen. 35. ubi Ariſtote. ponit modum ꝙ intellectus intelligit entia Mathematica dicens. Abſtractione aũt

G dicta intelligit ſicut ſimum ſcdm ꝙ ſimum nõ ſeparate,in-
quantum autem concauum ſi aliquod intellexerit ſine car
ne actu,utiq; intellexit in qua concauum ſicut Mathemati
ca & Com.in eõ.elicit ibi iſtam propoſitionem in ꝓpria

Nõ omnes formæ intellectæ ſunt æqualis abſtractionis.

forma. Vbi animaduerte ꝙ non omnes formæ quæ ab in
tellectu intelliguntur ſunt æqualis abſtractionis, ubi ani-
maduerte ut dicit Ariſto.in ſexto Primæ philoſophię,tex.
com,2.entia naturalia ſunt ſicut ſimum,& entia mathema
tica ſunt ſicut concauum,nam ſimum nõ poteſt eſſe nec in
telligi ſine materia ſenſibili,quia ſimitas eſt concauitas na
ſi,nulla.n.alia pars corporis ſimitatẽ habere poteſt,niſi na-
ſus,& ideo talia accidentia limitantia ſibi unum certum
determinatum ſubiectum dicuntur accidentia copulata, &
in diffinitione iſtorum de neceſsitate ponitur tale ſubiectũ,
ut patet.7.Meta.tex.com.17.entia autẽ mathematica ſunt
ſicut concauum,quia concauitas licet ſit accidens ſuperfi-
ciei,quæ eſt materia intelligibilis non tamẽ limitat ſibi ali
quod ſubiectum ſenſibile determinate, quin indifferentee
concauitas eſſe poteſt in naſo,& in pede,& in animatis, &
in rebus inanimatis. Quæcunq; igitur formæ ita eſſe ha-
bent ꝙ non poſſunt eſſe,nec diffiniri ſine materia ſenſibili
ſunt appropriatæ naturali,ſicut ſcribit Ariſto.in loco præ-
allegato,& Com.in.2.Phyſi.com.18.ſed quæcunq; formæ
indifferenter conſiderari poſſunt,& cum materia ſenſibili,
& abſtrahendo a materia ſenſibili ſunt communes utrique
ſcientiæ.ſ.Naturali & Mathematicæ,ſicut ſunt magnitudi
nes,& numeri,& accidentia iſtorum,ſed diuerſis modis,ut
H dicit Ariſto.& Com.in.2.Phy.nam Phyſicus conſiderat de
iſtis inquantum ſunt ultimum ſeu terminus,phyſici corpo
ris,ſed Mathematicus cõſiderat de iſtis abſtrahendo a cor
pore phyſico,& a materia ſenſibili:uerbi gratia, Naturalis
conſiderat de corpore quod eſt trina dimenſio inquãtum
eſt ultimum exiſtens in corpore mobili ſeu tranſmutabili
ſed Geometer conſiderat de illo inquantum eſt trina dimẽ
ſio abſolute.ſimiliter Geometer cõſiderat de ſuperficie in
quãtum eſt ſuperficies tantum,Naturalis uero inquantum
eſt finis corporis naturalis,nam ut ſcribit Commenta.in.2.
Phyſi.com.71.non inconuenit,dum ens diuiditur ſecundũ

Nota.

conſiderationem demonſtratiuam,ut una natura ingredi-
tur duas,aut plures artes,ut conſideratio Mathematici,&
Diuini de numero,& ſimiliter conſideratio Mathematici,
& Naturalis ĩ corpore,& linea,& in ſuperficie.Et ut poſsis
bene diſcernere propoſitionem naturalem a mathemati-
ca,& quamlibet propoſitionem propriam alicui ſcientiæ,
manda memoriæ iſtã regulam ꝙ propoſitiones abſolutẽ
conſideratæ ſpecificãtur a prædicatis,& demonſtrationes
ſpecificantur a mediis,unde Logici bene dixerũt ꝙ prædi
catum habet locum formæ,& ſubiectum habet locum ma
teriæ,nam ſicut forma eſt quæ dat ſpeciem,& diſtinctionẽ
rei,ita prædicatum ſpeciem & diſtinctionem dat compoſi
tioni,unde iſta propoſitio,linea eſt terreſtris,eſt naturalis,
I ſed iſta,linea eſt longitudo ſine latitudine,eſt mathemati-
ca,iſta autem,linea eſt ens,eſt metaphyſicalis,ſed iſta linea
eſt ſpecies,aut indiuiduum,aut ſubiectum,aut prędicatum
omnes iſtæ ſunt logicales:ſimiliter iſta materia eſt ens ſen
ſibile,eſt naturalis,ſed iſta materia eſt ens, uel materia eſt
ſubſtãtia,uel materia eſt ens in potẽtia,omnes iſtę ſunt Me

Cõtra Modernos

taphyſicales,ut patet expreſſe per Auer.2.Phyſi.com. 4.&
21.&.7.Metaphyſi,com.5.&.9.&.12.Meta,com.15.&.29.
Vnde non ſunt diſtinguendæ iſtæ propoſitiones, ut quidã
ex modernis dicere auſi ſunt,uidelicet ꝙ iſta propoſitio,
materia eſt ens,debet diſtingui,nam ratione ſubiecti eſt na

Dubium.

turalis,& ratione prædicati eſt Diuina,nunquam.n. neque
Ariſto,neq; Commen.auſus eſt dicere hoc, nam ut patuit
una & eadẽ res materia liter ſumpta poteſt ſub diuerſis ra
tionibus formalibus pertinere ad diuerſas ſciẽtias.Et ſi di

Solutio.

catur ꝙ ſcientia ſecatur,quemadmodum & res tertio de
Anima,te.commen.39.Dico ꝙ iſta propoſitio cõiter alle
gatur extra intentionem Ariſto.ex illo loco,ſicut etiam in
multis aliis contingit modernis doctoribus,quibus euenit
ut dicit de Auicen.Auer.in tertio de Anima,in comme.30.
dicit.n.ſed illud quod fecit iſtum hominem errare,& nos K
etiam longo tempore eſt,quia moderni dimittunt libros
Ariſto.conſiderant libros Expoſitorum,patet enim ꝙ Ari-
ſto.ibi non uult dicere ꝙ ſcientiæ diuerſantur ad diuerſita
tem rerum,nam tunc non poſſet eſſe una ſcientia, quæ cõ
ſiderare poſſet de corruptibilibus corporibus, & de æter
nis,& tamen hoc eſt falſum,ut patet de ſcientia Naturali,
quæ cõſiderat tam de cœlo quam de aliis corporibus cor
ruptibilibus,ſimiliter ſcientia diuina de omnibus conſide
rat,ſed intentio Ariſt.ibi eſt dicere,ꝙ quemadmodum res
diuiditur per potentiam & actum, de qua ſcientia haberi
poteſt,ſic & ſcientia,& ita etiam eſt de ſenſu & ſenſibili.
unde iſta ſunt uerba tex.ibi:nam in fine.39.propoſuerat ꝙ
ſciẽtia eſt quodammodo ſcibilia,ſenſus autem ſenſibilia:
& declarans hoc in tex.ſequenti, ſubdit, Qualiter autem
hoc ſi oportet inquirere,ſecatur igitur ſcientia & ſenſus in
res,quæ quidem potentia eſt in ea quæ ſunt potentia,quæ
uero actu in ea quæ ſunt actu,animæ autem ſenſitiuum, &
ꝙ ſcire poteſt potentia hæc ſunt,hoc quidem ſcibile, illud
autem ſenſibile,ubi Com.in com.ſcribit, differentiæ entiũ
quibus diuiduntur ſunt eædem cum differentiis animæ.&
ſunt potentia,& actus,quemadmodum.n.ſenſus,& intelle
ctus,aut ſunt potentia,aut actu:ita omne ſenſibile,& intelli
gibile,aut eſt in potentia aut in actu,& cum ita ſit, ſi ſen-
tiens fuerit in potentia ſenſatum erit in potentia, & ſi fue-
rit in actu,ſenſatum erit in actu,& ſimiliter eſt de intellectu L
cũ intelligibili,neceſſe eſt,ut uere dicatur,ꝙ illa pars ani-
mæ eſt illa pars entium,res enim quarum differentiæ ſunt
eædem, ipſæ eædem in illo modo ſecundum quem ha-
bent eaſdem differentias,intellectus igitur eſt intellectum,
& ſenſus eſt ſenſatum.Sic igitur propoſitiones ſimpliciter
a prædicatis ſpecificantur. Concluſiones autem quæ de-
monſtrantur,ſpecificantur a mediis.quia eadem concluſio
poteſt demonſtrari medio naturali,& medio mathemati
co,ut quod terra eſt rotunda. Similiter eadem concluſio
poteſt demõſtrari in Naturali ſcientia & in ſcientia Diui
na,ſed in ſcientia Metaphyſicali uniuerſaliori modo,ſicut
dicit Com in.2.Meta.commen.ſexto.ubi inquit, & conſi-
deratio uniuerſalis in omnibus cauſis in eo quod ſunt
cauſæ eſt huius ſcientiæ,& Ariſto.quamuis utatur hic de-
monſtrationibus ſcientiæ naturalis,tamen inducit eas uni
uerſalius,quoniam quanto fuerit demonſtratio uniuerſa-
lior,tanto magis erit prior huic ſcientiæ:& Ariſto. obſer-
uat ſe in hac intentione.ſ.inducendo demonſtrationes
uniuerſales alio modo quã in ſcientia naturali,& hæc eſt
cauſa in iteratione illarum demonſtrationum in hac ſcien
tia.Et ex illa auctoritate patet ſolutio contra temerarios,
qui auſi ſunt dicere Ariſto.fuiſſe imperfectum Metaphyſi-
cum,quia tota fere Meta.Ariſto.conſtat ex demonſtratio- M
nibus naturalibus,& ideo imitari iubent in Metaphyſic.
Auic.cum tamen in nulla ſcientia adeo Auicen. errauerit
ſicut ſcribit Com.de eo in tertio de Anima ſicut in Meta.
ut patet,commen.39.& hoc quia noluit Ariſto.imitari niſi
in Dialectica,ſed in aliis errauit,& maxime in Metaphyſi.
& hoc quia incepit quaſi a ſe. Et fuit etiam alia cauſa ut
mihi uidetur,quia plures opiniones ſcientiæ Diuinæ ſunt
radices legum,ut dicit Commen.in.2.Meta.cõ.14 ſermo
autem Auic.ſemper inuenitur quaſi medius inter Peripa-
teticos,& loquentes,ut dicit idem in ſecundo Phyſi. com.
22.& conſimile dicit in quarta diſpu.in lib. Deſtructionũ
in ſolutione 5.dub.& non aduertunt iſti uicinitatem,& or
dinem iſtarum ſcientiarum adinuicem,cum iſtæ de ſubſtã
tia principaliter cõſiderent,nec aduertunt ad diuerſos mo
dos ſecundum ꝙ tales demonſtrationes reiterantur in ſci
entia diuina,nam ad pauca reſpicientes de facili enũciant.
Reuertamur igitur ad declarationem propoſiti Theore-
matis,& dicamus ꝙ intelligere diuerſificatur ſcdm diuerſi
tatem rei intellectæ iſto modo,quia nõ omnia intelligibi-
lia ſunt æqualis abſtractionis, nam licet omnis ſcientia
utatur abſtractione uniuerſalis a ſingularibus, quia de-
monſtrationes,& diffinitiones ſunt uniuerſalium, & non
ſingularium:

A ſingularium,tamen aliqua intelligibilia ita ſe habẽt ꝙ nõ
poſſunt eſſe nec intelligi ſine materia ſenſibili,aliqua uero
licet ſecundum eſſe ſint in materia ſenſibili, diffiniri tñ &
abſtrahi poſſunt a materia ſenſibili,ut ſunt entia mathema
tica:quædam uero abſtrahunt utroq; modo,ut ſunt ſubſtã
tiæ abſtractę.Et aduerte ꝙ de talibus abſtractis ſubſtantiis
intellectus noſter poteſt habere diuerſas intellectiones at,
tribuẽdo multa prædicata, quæ tñ multiplicitas nõ eſt ex
parte rei intellectæ,ſed eſt ex parte noſtri modi intelligen
di ũñ allegata propoſitio in talibus locum nõ hẽt glo. eli
citur intentione Auerr.12.Meta.cõ.36. Diuerſificatur etiã
intelligere ad diuerſitatem rei intellectæ quo ad nobilita
tem primo de Anima.tex.com.primi,& 2.Cœli. comme.
60.dicit Commen.modicum nobilius eſt multo ignobili.
Diuerſificatur etiam intelligere ad diuerſitatem rei intelle
ctæ,quantum ad facilitatem,& difficultatem ſecũdo Met.
tex.com.1.& 2.de Anima,comm.32.Diuerſificatur etiam
quantum ad diuerſos modos abſtractionis, ſicut diximus
in principio.

Agens,forma,& finis multoties co-
incidunt in unum.

Propõ. 93.

FAmoſa eſt propoſitio ex 2.Phy.auſcul.tex.comm. 70.
ubi dicitur,Veniunt autem tres in unam multoties , ꝙ
quidem enim quid eſt,& quod cuius cauſa una eſt quod
uero unde motus principium ſpecie eadem eſt his,homo
B enim hominem generat.Aduerte ꝙ licet Philoſophus in
Phyſicis hoc aſſerat,tamen etiã in abſtractis a materia ueri
ficari poteſt hmõi propoſitio ſcdm ſimilitudinem quãdã,
ut dicam.Sed uideamus primo qũo uera eſt in Phyſicis in
telligitur in actione uniuoca,& de agente principali,& de
fine generationis,fallit autem in generatione ęquiuoca,&
agente inſtrumentali,& de fine rei generatæ Pro quo ſci-
re debes ex 7.Primæ philoſophiæ,tex.cõ.23.& infra,gña-
Generatio duplex tio duplex eſt ab uniuoco,& eſt qñ generans & genitum
aſſimilantur in forma,& ſunt eiuſdem ſpeciei,ſic dicimus
ꝙ homo generatur ab homine,& forma domus in mate-
ria ab uniuoco dicitur fieri a forma domus exiſtente in
anima artificis ſine materia,non.n.eſt de cõditionibus agẽ
tis formæ,ut ſit in materia eiuſdem ſpeciei,cũ materia tn
q̃ ars forma,exẽpli cauſa,forma agens reſpectu lecti eſt, in
anima artificis,quę differt a materia lecti,ut dicit Aue.in 2.
de Gene.cap.2.Alia aũt gño eſt æquiuoca,& eſt qñ gene-
rãs,& genitum ſunt diuerſarum ſpecierum,& non aſſimi-
lantur in forma proximi generis,aut ſpeciei,ſicut eſt gene
ratio ranæ a ſole,clare aũt patet ꝙ agens æquiuocum cũ
forma quæ eſt finis generationis talium non ſunt eiuſdẽ
ſpeciei.Fallit de agentibus inſtrumentalibus quia in gene
C ratione uniuoca effectus non aſſimilatur agenti inſtrumẽ
tali,ut clarum eſt.Fallit in agente uniuerſali,& remoto, &
per accidens cauſante,ſed locum habet de agente princi-
pali propinquo,ſic enim ex intentione Alex.gloſſat Aue.
duodecimo Primæ philoſophiæ iſtam propoſitionem in
com.24.ubi ſcribit ꝙ illa propoſitio quod ſimile ſit a ſimi
li uerificatur tribus cõditionibus.ſ.ut ſit in agente non in-
ſtrumento,& in propinquo non in remoto,& in agente eſ
ſentialiter non accidentaliter.Intelligitur etiam de fine ge
nerationis qui eſt ipſa forma,non de fine rei generatæ qui
eſt ipſa operatio.gloſſa eſt Auer.in com.70.ſecundi Phyſi
corum,finis tamen generationis,& forma in generabili-
bus illo modo iam dicto incidunt in idem numero , quia
eadẽ forma numero alia,& alia ratione concepta finis, &
forma dici poteſt,finis quidem reſpectu generationis nõ
reſpectu generatę,nam forma hominis non eſt finis homi
nis,ſed eſt finis generationis hominis,& eadem poteſt di-
ci forma reſpectu compoſiti. Vnde lucidiſſimus Them.in
ſecundo de Anima.ca.6,inquit,Nempe forma tametſi in
materia producitur,non tamen ipſi materię forma eſt,ſed
eius quod ex duabus facultatibus conditum eſt,nunquam
tamen agens,& forma quæ eſt finis generationis poſſunt
in moralibus coincidere in idem numero,quia ut patet ſe
cundo de Anima,Nihil ſeipſum gñat tex.cõ.47.in abſtra- D
ctis aũt a materia iſta tria coincidunt in idem numero, ut
in primo principio,nam ut ſcribit Auer.12.Primæ philo-
ſophiæ,cõ.5.& 6.primũ efficiens,prima forma,& prim⁹ fi
nis ſunt unum in ſubiecto,& tria in intentione.unde Aue.
ibi,com.29.in ſubſtantia æterna ſunt cauſæ, quæ ſecundũ Contra po nentes Deũ formam in formantẽ.
ſimilitudinem dicuntur cum cauſis generabilibus, & cor-
ruptibilibus,unde Deus ſublimis non dr̃ forma informãs
p formalem inhærentiam,ſicut multi rudes,& profani di
cere conati ſunt,nam hoc non decet Dei celſitudinẽ , non
enim omnis forma inhæret,ſed eſt forma extrinſecus per
ficiens,ſicut dñs eſt forma ſerui.Audiãt iſti Aue.12.Primę
philoſophiæ & Alex.com.37.ubi inquit , & Alexan. dixit
qd' dixit hoc,ne aliquis exiſtimet quod intendit perfectio
nem quæ eſt accidens in perfecto,perfectionum enim pro
pter quas mouetur perfectum , quædam ſunt qualitates
quibus perficitur illud quod mouetur,ut illud quod mo-
uetur propter ſanitatem,& quædam ſunt ſubſtantię extrin
ſecæ a re quæ mouetur ad eas,ut aſſimiletur eis ut inueni
untur omnes actiones ſeruorum,qm̃ ſunt erga genera in-
tentionum domini ſui,igitur dicuntur eſſe propter domi-
num & ſimiliter omnia entia cum hoc primo principio.
quid clarius dici potuit?Et in lib.Deſtru.deſtructionum di E
ſpu.1.in ſolutione dub.ulti.inquit,Dicimus nos ꝙ ad hoc
rñdendum eſt uidelicet ꝙ non eſt impoſſibile reperiri per
fectiones ſimiles diſpoſitionibus quæ ſeparantur a ſubie-
cto ſicut nauta a naui,& artifex cum ſuo inſtrumento . Et
confirmatur,nam alias irrationabilis fuiſſet petitio Ari.in
ſecundo de Anima ubi poſita generali animę diffinitione
dicente,ꝙ anima eſt actus corporis organici phyſici potẽ-
tia uitam habentis,in tex.cõ.11.deinde ſubdit.Amplius au
tem immanifeſtum ſi ſit corporis actus anima, ſicut nauta
nauis,ſi omnis actus actuat inhærenter.Similiter primum
principiũ nõ eſt finis,qui per generationẽ acquiratur , ſed
eſt per participationem ſuæ bonitatis omnibus entibus
comunicantibus,ut exigit natura & cõditio uniuſcuiuſq;.
Et ſimiliter etiam eſt agens ſecũdum ſimilitudinem,ut de-
clarat Com.4.Cœli & mundi,com.1.

Mouens corporeum non mouet niſi motum. Propõ. 94.

PRopoſitio uulgata ex 7.& 8.Phyſic.Contra quam ta-
men dubitauit Theophraſtus , ut inquit lucidiſſimus
Themi.in erroribus primi de Anima.cap.17. ubi inquit,
Sed reſiſtit huic loco Theophraſtus in his libris in quibus
tractat locos ab Ariſtote.ante tractatos non eodem inquit
mouetur anima motu quo mouet ipſa corpus iudicia cõ-
prehenſiones aſſenſiones ſunt animæ motus,locales uero F
ſunt corporis,præterea neq; retortionem illam uideri ſe-
riam neceſſariamq;,ut eo.ſ. motu quo corpus mouetur
eodem moueri animam ſit neceſſe,nõ trahitur lignũ ab
homine non tamen contra homo uidetur trahi ligno. Itẽ
uapores ui ſolis in ſublime rapti rectis angulis ſubuolant
ſol ipſe uerſa uice nõ rapitur,nec in linea mouetur,ſed in
orbem & circulum.Hæc ſunt Theophraſti argumenta cõ
tra Ariſto.in primo de Anima tex.com.42.ubi arguit con-
tra antiquos dicentes animam per ſe moueri. Quibus re-
ſpondet Themi.dicens,ſolutio eſt,primum demonſtret il-
le iudicia,& aſſenſiones eſſe motus,hoc nunquam præſta-
bit utiq;,ſi definitionem motus recipit,quam ſupra nos at
tulimus motum eſſe continuum.& attendi cum tempore
ex indiuiduis motionibus non componi de potentia ad
actum conferri.& dum cõfertur obiter retineri potentiam
quorum ille omnium tanquam uidetur oblitus,ꝙ eo ma
gis mirari ſubdit quod ille edito commentario amplexus
eſt omnia quæ de motu ab Ariſto.cõſcripta ſunt . Cæterũ
homines qui lignum trahunt,& ſol qui in gyrum torque-
tur,quo motu mouent eodem etiam motu mouentur,mo
uẽt adeo & mouẽtur motu locali,ꝙ ſi alio motu numero
aut ſpecie mouẽtur nihil ad rẽ,nec.n.tenere aliud Ariſ.uo
luit quam ut id quod locali motu mouet,ſi ꝓpterea quod
mouet etiam mouetur,neceſſe ſit etiã ipſum quoq; motu

G locali moueri. Ex qua quidem Themiſtii diſſolutione eli-
Gloſſa ſecũdũ Them. citur iſta limitatio ꝙ in mouentibus corporeis mouẽs ne
ceſſe eſt mouere, uel eodẽ motu, uel diuerſo ſaltim in ſpe
cie, non enim eſt neceſſarium, ut eadem ſpecie motus mo
uẽs, & motum moueantur, ut patuit in exemplis adductis,
Com. etiam Auer. in eodem loco cõ. 41. in primo de Ani-
ma mouet conſimilem dubitationem dicens. Et cum qui-
dam exiſtimauerunt ꝙ hæc contradictio ſit ſecundum rẽ
in ſe, dederunt dubitationes ſuper Ariſto. in hac probatio
ne dicente, ꝙ omne corpus non mouet, niſi moueatur, &
dicunt nos uidemus hic multa quæ mouent, & nõ mouẽ-
tur illo modo motus, ut lapis retitus, qñ cum calefit mo-
uet paleam motu locali, tamen ipſe non mouetur. Et ſol-
uẽdo Aue. inquit. Sed iſte non eſt locus iſtius qõnis, & eius
diſſolutio iã dicta eſt in. 8. Phyſi. ubi indigebat ponere iſtã
propoſitionem, & eſt in tex. cõ. 15. ſi quæſtio eſſet, propria
huic loco contradictio eſſet ſecundũ rem in ſe, quia mul-
ta uidemus alterare, quæ tñ non alterantur. ſimus igitur in
ter duo, aut debentes ponere ꝙ contradictio eſt ſcdm rem
in ſe, & tunc non erit uerum niſi in motu locali, quod nõ
Gloſſa ſecũdũ Auer. ſonant uerba Ariſ. aut ponere ꝙ contradictio eſt ſcdm ſer
monem dicentis non ſcdm rem in ſe &c. Ex quibus uerbis
Auer. elicitur iſta limitatio ꝙ propoſita propoſitio ſolum
locum habet in motu locali, unde 8. Phyſicæ auſcultatio-
nis ubi eſt locus proprius, & indigebat iſta propoſitione
H ad demonſtrandum ꝙ in mouentibus, & motis localiter
eſt deuenire ad unum primum motũ ex ſe quod mouetur
a motore non moto: ponitur ibi iſta propoſitio in tex. cõ.
35. & Com. ſic gloſſat illam, nã inquit, corpus. n. poſſibile
eſt, ut moueat in loco ſine eo ꝙ moueatur eſſentialiter. Pro
poſitio igitur eſt uniuerſaliter uera de motu locali ſecũdũ
uiam Peripateticorum, ꝙ omne mouens corporeum lo-
caliter non mouet niſi localiter moueatur, quod aũt eodẽ
modo motus ſcdm numerum aut ſpeciem moueat, & mo
ueatur, hoc eſt neceſſarium, quia ſufficit ꝙ ſit idẽtitas in ge
nere tñ. Vñ fallit allegata propoſitio in motu alteratio-
nis, quia nõ omne corpus alterans alteratur, nec eadẽ ſpe-
cie, nec ſcdm genus, ut clarũ eſt de corpore cœleſti quod
alterat alteratione paſſiua iſta inferiora, & tñ ipſum inalte
rabile eſt tali genere alterationis, ut patet in. 2. Cœli & mũ
di, tex. com. 20. & in lib. de Subſtantia orbis. nota tñ ꝙ licet
mouens corporeum in alterãdo non eſt neceſſariũ quod
alteretur nec eadem alteratione ſcdm ſpeciem, aut genus,
tamen neceſſe eſt quod moueatur aliquo motu diuerſo ſe
cundum genus, unde cœlum licet in alterando non alte-
retur, tñ mouetur localiter. Sed eſt inſtantia contra limita
Inſtantia. tionem Auer. nam magnes localiter attrahit ferrum, & tñ
Solutio. nõ oportet ꝙ in tali attractione magnes localiter mouea-
I tur. Niſi eſſet ꝙ ſic intelligitur dictum Auer. ꝙ omne mo-
uens corporeum localiter immediate aliquid in mouen-
do localiter mouetur, modo magnes immediate nõ mo-
uet localiter ipſum ferrũ ſed mouet mediante alteratione
qua alterat medium per impreſſionem cuiuſdam qualita-
tis, & medium taliter alteratum alterat ferrum, unde poſt
modũ ferrũ taliter alteratum mouet ſe ad magnetẽ locali
ter, unde Cõ. in. 8. Phy. com. 35. ſcribit & ſimiliter ferrũ eſt
quoquo modo de numero eorum quæ mouentur natura
liter, cũ nõ moueatur a magnete niſi per alterationẽ q̃ ac-
quirit mediante aere, & magnete, & ideo qñ complexio
magnetis tranſmutatur non attrahit ſicut accidit ei, qñ cõ-
fricatur cum aliis ut dicitur & hoc manifeſtum eſt in lapi-
de qui non attrahit paleas donec caleſiat, unde etiam in 7.
Phy. cõ. 10. inquit. Ad hoc autem quod quæritur qm plu-
ra attrahentia uidẽtur attrahere ſine tactu, & ſine motu, di
cendũ eſt ꝙ hæc dicitur attractio æquiuoce attractio enim
in rei ueritate eſt illa in qua attrahens mouetur cum attra
ctio, & hoc qñ attractum ad ipſum non fuerit quieſcens,
neceſſe enim eſt ut motus attrahentis ſit uelocior motu at
tracti, & hoc inuenitur in uirtutibus uoluntariis, & inueni-
tur in multis uirtutibus naturalibus uitalibus, & ideo poſi
ta ſunt fila in membris animalium attractio autem in qua
attrahens eſt quieſcens, & attractum motum non eſt at-
tractio in rei ueritate, ſed attractũ mouetur ex ſe ad attra- K
hẽs, ut perficiat ſe ut uerã mouetur ad inferius, & ignis ad
ſuperius & ſimiliter oportet hoc intelligere de motu ferri
ad magnetem, & nutrimenti ad membra, uerbi gratia de
motu ſanguinis ad ſuperiora corporis, & uniuerſaliter nu
trimenti arborum ad ſuperiora earũ, ſed eſt differentia in-
ter iſta & illa quæ mouentur ad locum proprium, qm illa
mouentur ad locum, ſiue fuerit propinquus ſiue remotus:
nutrimenta uero nõ mouentur ad nutriendum niſi fuerint
in aliqua diſpoſitione de nutrito, & ſimiliter ferrum non
mouetur ad magnetem niſi cum fuerit in aliqua qualitate
de magnete, & ideo magnes qñ fricatur cum alio amittit
uirtutem, nam ferrum tũc non acquirit de lapide in illa di
ſpoſitione qualitatem: per quam innatum eſt moueri per
ſe ad lapidẽ, & hoc manifeſtum eſt in ambra quod attrahit
paleam qñ calefit, ergo iſte modus motionis ſi dicatur at-
tractio non intendebatur Ariſ. in hoc nomine attractio cũ
collocetur in his quæ mouẽtur ex ſe. Ex quibus uerbis col
ligitur de mente Com. iſta limitatio ꝙ omne mouens cor
poreum localiter mouens aliud corpus in mouendo lo-
caliter mouetur, ueritatem habet de illis motibus, quæ ſiũt
ab extrinſeco, de quibus meminit Ariſt. in 7. Phy. tex. com.
10. de Motibus autem factis ab intrinſeco generaliter pro
poſitio uerificari nõ poteſt, ſicut eſt motus ferri ad magne
tem, & uaporis ad ſolem, & nutrimẽti ad nutritum, & hæc L
ſunt quæ dici poſſunt. Sed eſt difficultas de elemento, qđ
teſte Auer. in 3. Cœli & mundi com. 28. Mouet ſe per acci
dens mouendo medium, nam imaginatur ꝙ ſicut nauta
ꝑ ſe mouendo nauim mouet ſeipſum per accidens, ſic ele
mentum mouendo per ſe medium mouet ſe ipſum per
accidens, unde inquit, & quia lapis ſicut diximus non di-
uiditur in motorem & rem motam, ita ꝙ utrunq; eorum
ſit exiſtens in actu, lapis enim mouetur a principio quod
eſt in eo accidentaliter cum non habeat eſſe motus, niſi ꝑ
illud principiũ: non. n. eſt motus lapis niſi ſcdm qđ eſt po
tentia inferius, & eſt motor ſcdm ꝙ eſt grauis. Si igitur fue
rit motus eſſentialiter per ſe inquantum eſt grauis, & iam
poſuerimus ꝙ non mouetur eſſentialiter niſi ſcdm ꝙ eſt
grauis, ergo eſt motor & motus eſſentialiter eodẽ modo
quod eſt impoſſibile, & ideo non eſt motus hic eſſentiali-
ter lapis, neq; mouet ſe eſſentialiter, & cum ita ſit, & omne
quod mouet ſe accidentaliter, neceſſe eſt ut moueat ſe, qa
eſſentialiter mouet aliud motũ a ſe, uerbi gratia, quia hõ
non mouet ſe accidentaliter in naui, niſi quia mouet na-
uim eſſentialiter & cum ita ſit lapis, igitur non mouet eſ-
ſentialiter niſi aerem in quo eſt, & mouet ſe ſcdm motum
aeris, ſicut de homine cum naui, & cum ita ſit, aer igitur &
aqua ſunt neceſſaria in motu lapis. Ex hoc elicitur ꝙ in
motu locali licet omne mouens corporeum localiter im M
mediate mouens aliud per ſe motum in mouẽdo locali-
ter moueatur, nõ oportet tamen ꝙ tale ſemper ſit per mo
tũ, ſed ſufficit ꝙ ſit uel per ſe uel ꝑ accidẽs motum, & hoc
additur ꝓꝑ elementũ quod licet per ſe localiter moueat,
mediũ tñ ipſum non eſt per ſe motum a ſeipſo, quia non
diuiditur in partem per ſe mouentem, & in partem per ſe
motam. ſicut animal quod diuiditur in duo in actu, quorũ
unum eſt per ſe mouens, & eſt aĩa, & aliud ex per ſe motũ
& eſt ipſum corpus, & ideo animal eſt motũ ex ſe, & per
ſe, ſed elementa non diuiduntur in duo actu, nam non di-
uiduntur niſi in materiam, & formam. Materia aũt cum ſit
ens l pura potentia non poteſt eſſe ſubiectum motus, quia
quod moueatur eſt in actu 5. Phyſicæ, tex. comme. 8 Mate
ria autem prima eſt primo diuerſa ab actu, unde Aue. ibi-
dem dicit ꝙ cum primæ materiæ non admiſcetur actus
omnino, & ideo elementa dicuntur mota ex ſe per acci-
dens, quia dum mouentur de potentia accidentali habẽt
principiũ actiuũ intrinſecũ ſui motus, ſed non habent prin
cipium intrinſecũ paſſiuum, & ideo elementum a ſua for-
ma mouendo per ſe medium mouet ſeipſum per accidẽs
ad motum medii, & in tali motu forma eſt quæ mouet in
quantum forma, & mouetur ut eſt in materia, ut dicit Cõ.
ibi. & 4. Cœli. comment. 22. & 24. & 25. & in 8. Phyſic. 32.

A

Propõ.95.

Medium eſt nobilius extremis.

Medium duplex.

ADuerte ꝙ ubi eſt ęquiuocatio ibi eſt confuſio, mediū
eſt terminus multiplex,& ultra alias acceptiones, de
quibus ſupra locuti ſumus,pro nunc medium eſt duplex,
unum eſt ſecundum magnitudinem,aliud aūt eſt medium
quod eligitur a natura.Propoſitio uera eſt de medio ſecū
dum naturam,non aūt de medio ſecundum magnitudinē
ſiue ſecundum ſitum,gloſſa eſt Ariſto.& Auer.in.2.de Cœ
lo & mun.te.cō.74.ubi Ariſt.reprehendit opinionem anti
quorum probantium ꝙ medium mundi eſt nobilius hori
zonte,nam terminans eſt nobilius terminato,ſed horizon
terminat mediū mundi,ergo horizon eſt perfectior, quia
proportio terminantis ad terminatum eſt proportio for-
mæ ad materiam,forma aūt eſt nobilior materia,& Com.
dicit in com.ꝙ Ariſt.concedit antiquis illas propoſitiones
q.ꝰ nobilius debet eſſe in nobiliori loco.unde.1.Cœli,&
mū.te.cō.22.oēs hoīes de dīs hñt exiſtimationem,& oēs
eum qui ſurſum Deo locum attribuunt,& Barbari & Grę
ci quicunq; putāt deos palam ut immortale immortali coa
ptatum ſit,impoſſibile.n.aliter,& ita tenet etiam 12.Meta.
te.cō.44.ſed non concedit ꝙ medium in magnitudine eſt
nobilius,ſed mediū quod eligitur a natura,unde ut inquit
medium quod eſt ſcdm nobilitatem,& electionē in aīali-
bus nō eſt medium in magnitudine,ſed eſt medium in ſub
ſtantia,& inquit Cō.ꝙ iſte ſermo cōtradicit Pythagorico
ſermoni de corde,& ſermoni ipſius,dicit.n.ꝙ cor eſt nobi-
B liſſimum membrorum,ergo debet habere locum nobiliſ-
ſimū quod eſt medium corporis,ſicut princeps debet ha-
bere medium in ciuitate ut habeat regnum æquale, & eſt
exemplum Ariſ.in libro de Motibus animalium,& ſubdit,
ſed tñ uidet ꝙ nō eſt ita animali magno.ſ.de mūdo ,ſicut
de animali paruo quod eſt gñabile,& corruptibile,qm̄ ho
rizon in mondo eſt nobilius centro,horizon .n.eſt termi-
nans,& cētrum eſt terminatum,etiam entia nobiliora ſunt
in Cœlo,quod eſt nobiliſſimum locorum,uidetur ergo ꝙ
medium animalis generabilis,& corruptibilis eſt cōtrariū
medio animalis æterni & propoſitio quam accipiūt iſti.i.
antiqui,fuit accepta uſr in animali ſimplr. Vbi cōſidera ꝙ
plerunq; paralogizat mens ſumendo aliquas ꝓpoſitiones
quæ ſunt ueræ de animali corruptibili trāſumens illas ad
animal cœleſte,& eſt error magnus,nam ſiatum ſere dici
tur æquiuoce de iſtis,& de illis,ut dicit Cō.in.2.Cœli, cō.
60.aīal.n.corruptibile eſt aīal ꝑ ſenſum ſed aīal cœleſte de
uirtutibus animæ non habet niſi intellectum & appetitum
a 2.Meta.com.36.& primo cap.de Subſtantia orbis contra
Auic.ponentem animam imaginatiuam in cœlo,unde ut
excitem intellectum tuum in hoc parum digredi conſtitui
non ſine cauſa,quia multi decipiuntur loquētes uniformi
C ter de illis,& iſtis. Altera differentia inter animal magnum
& paruum eſt iſta,quia aīal cœleſte ita ſe habet quod eſt ſe
cundum uniuerſum aīatum & intelligēs ,quia intelligētia
non unitur orbi mediante dimenſione interminata,non.n.
habet totum neq; partē,ſecus eſt de animali corruptibili;
colligitur dr̄ia iſta ex.2.Cœli com.3.& ex.1 .ca.de Subſtan
tia orbis. Amplius illæ ſex differentiæ poſitionis dextrum
ſiniſtrum,ſurſum,deorſum,ante,& retro,aliter ſunt ibi ali-
ter hic,patet ex.2.Cœli cō.15. Amplius in aīali cœleſti nō
eſt aliquid quod aīatur ꝑ aīam,nec eſt aliquid quod uiuat
per uitam,quia omne tale eſt gñabile,& corruptibile ani-
mal.ſn̄ia eſt Auer.clara in.8.Meta.cō.12.ubi dicit,& cū nar
rauit ꝙ iſtæ ſubſtantiæ cœleſtes non habēt materiam.ſ. qa
non ſunt cōpoſitæ ex materia & forma,ſed ex corpore ,&
forma aīata intelligibili,non ita ꝙ anima ſit res aīata,ſicut
ſupple tu eſt in iſtis corruptibilibus in quibus forma eſt to
ta quiditas,nō ita ꝙ illic ſit aliquid quod aīatur ꝑ aīam,aut
uiuat per uitā,ſed ſunt animata per ſe,& uiua,omne enim
quod uiuit per uitam eſt gñabile,& corruptibile,& ideo di
cit Themiſtius ꝙ ſol,& luna,& ſtellæ,aut ſunt formæ ſine
materiis,aut habēt materias per æquiuocationem,ſicut eſt
diſpoſitio in materia intellectus. Et ex illo loco patet error
eorum qui ponunt intelligentiam per formalem inhæren
tiā animare cœlum,cum tñ hic aperte reclamet Cō.ꝙ ibi D
nihil animatur per animā,nihilq; uiuit ibi ꝑ uitā. Et rō eſt
quia ut idem dicit in libro de Subſtantia orbis in pe.ca.ubi
dicit ꝙ corpus cœleſte non indiget in ſuo eſſe aīa,quia ip
ſum eſt permanens ꝑ ſe,ſecus aūt eſt de corpore animalis
corruptibilis,quia tale ē fluxibile,& ideo indiget aīa aīan
te qđ uidemus experimento,ceſſante.n.anima corpus ſta-
tim diſſoluitur,unde Ari.cōtra antiquos primo de Anima
inquit,qđ uidetur magis ꝙ anima cōtinet corpus,q̄ corpꝰ
animā. Pro quo aduerte ꝙ aīa apud ſapiētes pręcipue Ara
bes dicitur a formaliter aiando,ſicut eſt aīa uegetatiua,&
ſenſitiua quæ ſunt formæ informātes corpus organicū,uñ
Auer.in colliget,ca.7.loquendo de uirtutibus aīæ uegeta-
tiuæ inquit:Et in Naturali philoſophia fuit declaratū de
iſtis quod ſunt aīæ,& hoc ideo quia ipſę ſunt organicæ,&
quia non ſunt uirtutes naturales. Et ex hoc poteris intelli
gere etiam ſermonē Ariſt.in 2.de anima,in te.cō.21 .ubi in
quit,De intellectu aūt & ꝓſpectiua potētia nihil adhuc ma
nifeſtum,ſed uidetur aliud genus aīæ eſſe,& hoc ſolum cō
tingere ſeparari,ſicut perpetuum a corruptibili,ubi Auer.
in cō.dicit ꝙ rectius eſt,ut ſit nō anima,& Auic.9.ſuæ Me.
cap.4.loquens de anima imaginatiua cœli dicit,ꝙ non eſt
forma ſeparata ab orbe alioquin eſſet intelligētia , & hoc
nō eſt dubium in uia Com.quicquid dicant alii,unde ſi in E
telligentia dicitur anima cœli eſt rōne motus,quia princi
pium mouēs de rebus mobilibus eſt ſicut anima de rebus
uiuis.8.Phy.cō.1 .& ita dicit ſeipſum declarando in lib.de
Subſtātia orbis ca.1 .ꝙ Cœlum nō dicitur animatū niſi ꝓꝑ
motum localē,& ꝓꝑ appetitum qa dicitur motū ex ſe,&
appetens ꝑ ſe,& neutrū iſtorū reqrit ꝙ intelligentia ſit for
ma inhærēs,ut alias diffuſe demōſtraui. Alia dr̄ia eſt, qa in
animali cœleſti nō datur materia niſi ꝓꝑ motū localē:ſed
in animali corruptibili dat materia ꝓꝑ gñationē ,& corru
ptionem,ſic dicit Com.in lib.de Subſtantia orbis, & ibi ui
de quia longe plures dr̄ias inuenies tum ex parte formæ;
tum ex parte materiæ,tum ex parte accidentium. Reuerta
mur iterum ad declarationē propoſiti Theorematis,quod
eſt alia ęquiuocatio ex parte medii,nam quędam dr̄ media
ꝑ cōpoſitionem ex extremis,ſicut colores medii inter
album & nigrum,& quædam dr̄ mediæ per comparatio-
nem tm̄,ſicut aer,& aqua ſunt media inter ignem & terrā.
diſtinctio eſt Auer.4.Cœli,& mū.com.26.in neutris eſt uſe
uera propoſitio aſſumpta ,nam uiredo non eſt perfectior
albedine,nam.10. Met.tex.cō.7.albedo eſt metrum & mē
ſura omnium colorū,ſimiliter aer & aqua quæ ſunt media
ſecundū comparationem inter ignem qui eſt leuis ſimpli-
citer & terrā quæ eſt grauis ſimpliciter,nō ſunt nobiliora
igne qui eſt formaliſſimum omnium elementorum . Falſa ēt
eſt propoſitio in formis recipientibus intenſionē,& remiſ-
ſionem. Fallit etiam ꝓpoſitio in operationibus ꝓꝑ eandē F
cām,nā extremū intēſius in operatiōe eſt nobilius medio.
Vera aūt eſt ꝓpoſitio in moralibus qa uirtus q̄ ē in medio
duorū extremorū q̄ ſunt uitia ē nobilior extremis.ibi.n.ue
ritatē hēt ſermo Heſiodi poetæ,dicentis,mediū eſſe plus
toto,ut declarauit Plato in tertio libro de Legibus.

Semper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens.

Propõ.96.

FAmoſa eſt propoſitio,& ſcribitur in. 3 . Phyſicæ au-
ſcultationis,in tex.com.17. Aduerte tñ ꝙ Ariſt . ſibimet
obuius eſſe uidetur,nam in.5.Phyſicæ auſcultationis , tex.
com.3.inquit,ſpecies neq; mouet,neq; mouetur , & Com.
ibidem cō.5.ſcribit,qui fingit formas moueri non eſt am-
plius cū eo loquendū in hac ſciētia Naturali uidelicet, nā
unū eorum quæ ponit naturalis eſt quod forma nō ſepa-
ratur ꝑ ſe.ſ.nō mutatur de materia in materiā ſcdm ꝙ cor
pora mutātur de loco ad locū,ſed ſeparatio eiꝰ a materia
eſt corruptio,ut ſcribit Auer.4.Phy.cō.17 . Aduerte igitur
ꝙ eſt duplex formarū genus,quædā ſunt abſtractæ a mate
ria,& q̄dam ſunt eductæ de potentia materiæ,ut patet per
Auer.1 .Phy.cō.ult. Dr̄ia tñ magna ualde eſt in hoc duplici
gñe formarum,nam in abſtractis a materia idem eſt quidi
tas,& eſſentia, In materialibus autē iſta diuerſantur,ut pa-

Formarum duplex eſt genus.

C tet in.7.Meta.tex.cõ.41.Et in tertio de Anima,tex.cõ.9. Et ideo principale agendi eſt ipſa forma,ſed id quod agit eſt ipſa eſſentia ſubſtãtiæ compoſitæ & in paſſione id quod patitur eſt compoſitum,ſed principiũ qđ eſt ſibi rõ patiendi eſt materia,unñ Ariſ.in proœmio Met.actus & gñatiões ſunt ſuppoſitorum.Et .7.Meta.tex.cõ.26.& 27. Non gñat forma nec materia, ſed ſynolon.i.cõgregatum ex materia & forma.Sic igitur ſpẽs rei materialis eſt principium mouendi,ut quo,nõ ut quod,ſed quod ſic mouetur,& mouet eſt compoſitum ex materia,& forma.Et hoc innuit Com. ibi in.5.Phyſi.reddens cauſam illius dicti quare forma nõ mouet neq; mouetur,& inquit,qm̃ motor,& motũ eſt cõpoſitum ex materia,& forma.Et declaratũ eſt in.3.ſ. Phy. ꝙ motus eſt in moto nõ motore.Themiſtius aũt in 5.Phy. perſcrutans illum locũ inquit,ꝙ licet nõnullæ formæ mouere dicãtur ut animal anima,& lapidẽ grauitas, nõ tamẽ ab his mouentur illa quatenus procreatur.Nec.n.grauitas lapideſcentem,& concreſcentem uaporem ꝓgignit ipſa. Alioquin motus in his neceſſario haberet,ꝙ ſtatim reuincitur falſum,qm̃ in rebus motis non in mouentibus motũ eſſe pſuaſum eſt &c.Cõſiſtit igiť ſolutio Themiſtii in hoc ꝙ quãdo res eſt in ꝓcreari,& gigni nõ mouetur a ſua forma ſed ab ipſa generãte,ut patet.8.Phy.te.cõ.32.unde forma quæ eſt terminus motus nõ mouet neq; mouetur in illo motu ſed bñ forma q̃ eſt agẽs q̃ coincidit in idẽ ſpẽ cũ forma q̃ eſt terminus motus eſt illa q̃ mouet,& hoc etiã ẽ

H de intentione Alberti magni ibidẽ dicẽtis,ꝙ forma in motu rei q̃ tranſmutatur ad illam formam non mouet influẽdo aliquid de moto ipſi materiæ,ſicut facit efficiẽs,licet.n. efficiens idẽ ſpecie ſit cum forma quæ eſt finis motus,nunquã tñ eſt idem numero.Et ideo forma ut eſt finis motus neq; mouet neq; mouetur ꝓprie loquẽdo. Niſi forte uelimus dicere ꝙ mouet metaphorice pro quanto mouet intentionẽ agentis.Nã ut inquit Ariſt.in.1.de Gene.& corru. in te.cõ.55.Faciens cauſa eſt,unñ principium motus.Cuius aũt gr̃a non actiuum,nam ſanitas non factiuum eſt niſi ſecundum metaphoram.Intellectus igitur ꝓpoſitionis in rebus habentibus formã in materia talis eſt,ꝙ oẽ agens debet habere aliquã formã ꝑ q̃ ſit in actu,& ꝑ q̃ agat ,fruſtra .n.eſſet agens niſi haberet in ſe principium alicuius operationis ſed non oportet ꝙ ſit in actu rei ſiẽdę ita ꝙ ſemper ſit eiuſdem ſpeciei.Sic.n.omne quod mouet, & agit eſt in actu loquẽdo de uera motiõe.Nam illud qđ metaphorice mouet ſicut eſt finis non debet eſſe in actu. Nam quã primum finis eſt in effectu,ceſſat motus.Nã habitibus pſentibus in materia non adhuc gñatur aliquid,ſed iam eſt,primo de Generatione,& corru.ubi ſupra & maxime de fine ſecũdario.Vñ hoc eſt ſingulare,& peculiare in hoc gene

I re cauſæ finalis ꝙ ſit ens in potentia cum actuali intentiõe eius ad quod mouet.Vñ dicit Auer.in.12.Meta.cõ.36.Balneum in anima mouet ut efficiens,& balneum extra aĩam mouet ut finis,non uult dicere,ꝙ forma balnei,præciſe ut acquiritur homini in eſſe reali ſcđm tale eſſe ſit cauſa mouens,quia finis ille modo non habet rõnem cauſæ,ſed eſt effectus ſcđm eſſe productus ab agente ,ſed uoluit dicere ꝙ quia finis habet mouere in rõne boni amati,& deſiderati intentionem agentis,& quia una habet bonitatem,& utilitatem reſpectu ſanitatis ut forma balnei habet eſſe cognitum,ſed ut eſt inexiſtentia ,quia bonum & malum ſunt in rebus,& uerũ & falſum ſunt in anima,ſic forma balnei pręciſe in eſſe abſtractionis cõſiderata mouet ut efficiẽs ,quia obiectum mouet intellectum ſicut motor mobile ut patet 3.de Aĩa,tex.cõ.54.Sed forma balnei primo ut apprehẽdiť ab aĩa,ut habet bonitatem extra acquirendam infirmo debenti accedere ad illud ſic mouet in rõne finis,& id eſt intellectus Auer.Nota tñ ꝙ actio proueniẽs a forma duplex eſt.Quædam eſt materialis,ꝙ tunc forma agit mediantibꝰ qualitatibus exiſtentibus in materia,unde dicit Ariſt.in li. de Senſu,& ſenſato ignis non agit inquãtum ignis,ſed in quãtũ calidus,et rõ eſt,quia actio eſt merito cõtrarietatis, ignis aũt non habet contrarium niſi rõne qua calidus,non ratione qua ignis.Alia aũt ẽ actio ſpiritalis,& in tali actio

Actio formæ duplex

ne forma ſola eſt principium agẽdi.ſic dixit dñs Albertus K magnus in.2.de Anima,in trac.3 cap.6.Vtrum autem rõcurrat aliquid aliud in illa actione Auerr.2.de Anima.cõ. 60.uiſus eſt dereliquiſſe ſub dubio,tamẽ ſine præiudicio dici poteſt,ꝙ ſi in actione materiali agens naturale remomoratur ab intelligentia non errante,multo magis credẽdum eſt in actione ſpiritali,quæ eſt longe præſtantior.Nã non eſt opinãdum ꝙ ſi eſſe coloris nobiliori modo eſt in uiſu q̃ ſit in corpore colorato,ꝙ iſta diuerſitas cauſetur ab ipſis ſubiectis,quia ut inquit Cõ .in loco præallegato melius eſt exiſtimare ꝙ diuerſitas formarum ſit cauſa diuerſitatis materierum,q̃ econtra.Forma igitur materialis quo modo ſit principium agendi dictum eſt.Sed forma abſtracta a materia per ſuam eſſentiam agit ſecundum Peripateticos,& in ſua actione non eſt fatigabilis quia non eſt conſtituta in eſſe per ſubiectum,ſed eſt potius conſtituens ſuũ ſubiectum in eſſe,ut patet per Auer.primo Phy . com.63.

Materia eſt cauſa pluralitatis ſeu numeralitatis apud philoſophos,& cauſa conuenientiæ in multitudine numerali eſt forma. Propõ.97.

PRopoſitio iſta in propria forma ſcribitur per Auerro. in libro Deſtructio deſtru.in diſpu.1.in ſolutio.7. dubii,extrahitur autem ex mente Ariſt.12.Primæ philoſophiæ,in tex.rõ.49.ubi ſcribit.Quod autem unum cœlum manifeſtum eſt,ſi enim plures eſſent cœli, ut homines foret principium quidem circa unumquodq; ſpecie unum, L numero uero,multa,ſed quæcũq; ſunt numero multa multam materiam habent,una.n.& eadem ratio multorum ut hominis,Socratis uero unus.Quod aũt quod quid erat eſſe non habet materiam primam.Endelechia enim , unum igitur & ratione,& numero primũ mouens immobile ens & motum,ergo ſemper & cõtinue unum ſolum ,unum ergo ſolum cœlum.Dicit aũt Scotus in.7.ſuæ Meta.q.13 .& in.2.Sententiarum diſt.3.parte prima,& Ant.And.in.5.ſuę Meta.q.5.dicunt ꝙ cum ſecundo Phyſi.tex.cõ.26.materia & forma opponuntur relatiue,& quia quot modis dicitur unum oppoſitorum tot modis dicitur & reliquum , ſicut forma apud Philoſophos ſumitur duobus modis uidelicet pro forma partis,quę eſt altera pars eſſentialis compoſiti,ſicut anima reſpectu hominis,& pro forma totius ſicut humanitas quæ eſt idem ꝙ quiditas,pariformiter materia ſumitur duobus modis , quia quædam eſt materia quæ opponitur formæ partis,& hæc eſt materia quæ eſt principium eſſentiale rei conſtituens rem cum forma,unum ens per ſe,quædam autem eſt materia quæ opponitur formę totius,& ipſi quiditati,& per conſequens eſt extra rõnem quiditatis formaliter & hęc eſt materia quæ eſt differentia M ſeu proprietas indiuidualis,& tunc iuxta hmõi diſtinctionem dicunt Ariſt.& ſequaces intellexiſſe ꝙ iſta materia indiuidualis eſt illa quæ cauſa exiſtit propter quã indiuidua multiplicantur numero in eadẽ ſpecie,& forma eſt cauſa conueniente.ſ.forma quæ eſt quiditas iuxta illud Porphyrii, Participatiõe ſpeciei plures homines ſunt unus homo, & ſic gloſſant omnes auctoritates Ariſto.in.5.& 7. Primæ philoſophiæ,quæ uidentur ſonare ꝙ quæ numero differunt propter materiam differunt,& ita præallegatam Ariſ. auctoritatem in.12.Meta.tex.cõ.49.de primo motore gloſſant,quia Deus de ſe eſt hic,& ſingularis,quia natura Diuina non eſt contrahibilis ꝑ differentias indiuiduales ad plures Deos.Sed quicquid ſit de principio indiuiduationis de quo feci qõnem prolixam dum eſſem iunior,quantum tñ ſpectat in declaratiõe pñtis Theorematis:Dico ſalua pace iſtam gloſ.eſſe de mente Ariſt.& ſui Com.Auer.in præallegatis locis,nam Com.in com.49.exponens illam Ariſt. demonſtrationem dicit ꝙ omne quod eſt unum,& plura in numero habet materiam,ideſt omne qđ eſt unũ in ſpecie & plura in numero habet materiam ,ſed iam declaratum eſt ꝙ principium cœli non habet materiam, manifeſtum eſt aũt ꝙ demrõ qua ibi in 12.Meta.cõ.41.& in.8.Phyſi.te. com.78.&.79.demonſtrauit ꝙ primus motor non habet materiam

Opi.Scoti.

Impugna.

A materiam non proceſſit de materia,ut opponitur quidita
ti. Amplius 7. Primę phiæ,tex.cõ.28.contra Platonem in
quit,Quare palam quia non oportet quaſi exemplũ ſpe
ciem probare,maxime enim in his exquirerentur formę,
nã ſubſtantiæ maxime hæ,ſed ſufficiens eſt generans face
re,& ſpeciei cauſam eſſe in materia,omnis uero iam talis
ſpecies i his carnibus,& oſſibus Callias,& Sortes,& diuer
ſa quidẽ propter materiã,diuerſa nãq;,idẽ uero ſpecie, nã
indiuiduæ ſpecies.Patet aũt manifeſte ꝙ materia ſumitur
pro ſubiecto generationis,in tali enim eſt forma generãs.
Et confirmatur auctoritate Auer.ibidẽ cõ.28.ubi expreſſe
dicit in calce cõmenti exponens allegata uerba. D.dixit,
ſed ut generans poſſit.i.ſed ſufficit in generatione,ut in ge
nerante ſit potentia ad generandũ formã ſibi ſimilẽ in ma
teria,q̃ in potẽtia forma eius.i.quia actio eius nihil aliud
eſt quã extrahere illud,quod eſt in potentia ad actũ.& erit
cauſa in multiplicatiõe generabiliũ ab uno generãte mul
tiplicatio materiarum in quas agit,& uſt ipſum agere in
aliud,& ut generans,& generatũ cũ hoc ſint idẽ in forma.
Et hoc intẽdebat cũ dixit,ut ſit Sortes,& Callias.i.qm̃ ſi ge
neratio eſſet à formis ſeparatis,non poſſibile eſſet ut iſtæ
B formæ eſſent cauſæ eius,quod apparet.ſ.quod generãs,&
generatũ ſunt duo in numero,& unũ in forma. Vbi patet
clariſſime intelligenti,qđ loquuntur de materia ex cuius
potentia res extrahitur ab agente ad actũ,tale autẽ non eſt
Opinio propria differentia indiuidualis,immo eſt materia quæ eſt ſubie
ctũ generationis.Ex hoc igitur loco patet ꝙ expoſitio iſto
rũ non eſt de mẽte Ariſ.dicamus igitur iſtum eſſe ꝓpoſiti
Theorematis intellectũ,ꝙ cõparãdo principiũ diſtinctiuũ
ad principiũ aſſimilatiuũ materia,ſecũdum Peripateticos
eſt appropriatũ principiũ pluriſicationis , & diſtinctionis.
forma autẽ eſt appropriatũ principium aſſimilationis, un
de iſto modo intelligitur etiã auctoritas Auer.1.Meta. cõ.
40.ubi habet,ꝙ dualitas in re eſt ꝓpter materiã, non tamẽ
credas,ut multi ante nos tenuerũt materiã cõparatam ad
formã reſpectu indiuidui demõſtrati,& ſuę unitatis nume
ralis principalius depẽdere ab unitate materiæ quã unita
te formæ,nã materia nõ eſt una numero niſi priuatiue de
ſe,ut ſcribit Auer.12.Meta.cõ.14.ſed ipſum indiuiduũ de
monſtratũ eſt hoc,& unũ numero principaliter per ſuã for
mã,& iſta eſt unitas poſitiua,ſic enim ſcribit ad literã Aue.
ubi ſupra dicẽs,Demonſtrandũ igitur qũo unum numero
poteſt inueniri in pluribus.hoc quidẽ nõ itelligitur in eo,
quod eſt in actu,in eo autẽ quod eſt in potentia dicere eſt,
quod eſt unũ in numero,& cõe pluribus,& non habet dif
C ferentias,quibus differunt in ſingulis indiuiduis adinuicẽ,
& quia differẽtiæ indiuiduales abſunt,& carẽt formis: qui
bus inuenitur pluralitas in numero dicitur eſſe unũ, & qa
caret forma,qua res dicitur eſſe una numero dicitur eſſe
cõmunis rebus pluribus in numero,nõ quia hẽt formam
cõmunẽ,ſicut eſt in genere,ſecundũ igitur quod carẽt dif
ferẽtiis formarũ indiuidualiũ eſt una numero,nõ quia ha
beat formã indiuidualẽ,qua res dicitur eſſe una numero,
& ſecundũ hoc etiã quod caret forma in actu indiuiduali
eſt cõis pluribus rebus,& primo de Anima cõ.90.dicit ma
nifeſte,omne quod eſt unũ,& continuum nõ eſt unum per
ſuam materiam ſed per ſuã formam: quod intelligo prin
cipaliter,ut qõne de principio indiuiduationis latiſſime
Cauſa erroris. declaraui,& iſta eſt uia eius,& ſui magiſtri ni fallor.Sed q̃
fuit cauſa ꝙ iſta opinio inualuit in uia multorum uirorũ
iuxta principia Peripatetica , quod abſolute crediderunt
multiplicationem a materia principaliter prouenire non
a forma,& ꝙ diſtinctio indiuiduorũ in eadẽ ſpecie princi
paliter ſit a materia & non a forma,quia iſta multitudo in
diuiduorum in eadem ſpecie in ſolis materialibus reperi
tur,unde etiam Comm.1.Phy.com.6.quaſi ab ipſa uerita
te coactus dicit,ꝙ differẽtiæ,aut ſunt rerũ differentiũ ſecũ
dum formam,aut rerum differentium ſecundũ quantitatẽ
differentiam per formas nuncupans ſpecificas differẽtias.
Differentiæ uero ſecundũ quantitatem ſunt indiuiduales,
nam indiuidua per accidens differre dicũtur & quantitas
inſequitur materiam,ut patet ex libro de Subſtantia orbis

cap.1.ita etiam dicit in præſenti loco in diſp.1.in ſolõne, D
7.dubii,ubi habet,Nullum nãq; indiuiduũ ab alio indiui
duo diſtingui debet ab aliqua proprietate niſi per accidẽs
immo indiuidua abinuicem diſtinguũtur materia.Quem Expõ Mo
locum quidam illo modo expoſuerunt ꝙ Auer.iſtam ra dernt expo
tionem innuit ibi.Quæcunq; multiplicãtur in numero , & ſitoris.
uniũtur in forma ſunt compoſita ex materia,& forma,ſed
animæ ſeparatæ nõ ſunt compoſitæ ex materia, & forma
ergo non ſunt multæ in numero.Syllogiſmus eſt in ſecun
da figura,& accepit maiorem,& tacuit minorem,quia eſt
conceſſa ab eis,& dicunt ꝙ ibi nullum autem indiuiduũ
quod ibi probat maiorem,& dicit.nullũ indiuiduũ diſtin
guitur ab alio ab aliqua proprietate niſi per accidens,hæc
maior proſyllogiſmi, ſed indiuidua diſtinguũtur materia
igitur diſtinctio per accidens eſt per materiam, & ecõtra,
eſt enim ratio in tertia figura,& maior eſt Ariſtot.in.2. Po
ſterio.& minor eſt manifeſta per ſe,& notant ꝙ ſicut mate
ria concurrit ad eſſe indiuiduorum,ita concurrit ad diſtin
ctionẽ,ſed qm̃ materia eſt cauſa per accidẽs indiuidui ne
ceſſario tamen,forma autẽ per ſe eſt cauſa indiuidui ideo
diſtinctio indiuiduorum eſt per accidens,non tamẽ pure,
ſed per accidens neceſſariũ,declaratum eſt enim in 7. Me
ta.ꝙ materia eſt cauſa quiditatis indiuiduorum nõ per ſe, E
ſed per accidens,ſed tamen neceſſarium:forma autem eſt
cauſa per ſe totalis eſſentiæ,& quiditatis rerum,ideo eſſen
tia indiuiduorum eſt per accidẽs a materia,& per ſe a for
ma.Sed iſte bonus uir,ut ſui moris eſt,ad pauca reſpiciẽs Impugna.
in omnibus de facili enunciat.Primo quidem nõ animad
uertit,ꝙ ille proſyllogiſmus non eſt ad maiorem,quia eſt
in tertia figura,& illa maior erat uniuerſalis,quæ erat ſyl
logizãda,& in proſyllogiſmo altera præmiſſarũ erat una
indefinita,unde propter utrãq; cauſam ex ui proſyllogiſ
mi,maior primi ſyllogiſmi quæ erat uniuerſalis nõ poteſt
concludi,nam licet gratia materiæ quando ambæ p̃miſſę
ſunt uniuerſales,& minor eſt in terminis conuertibilibus,
quia tunc poteſt redire ad primam figurã,poſſit ſequi con
cluſio uniuerſalis in figura tertiæ,ut dicit Auer.in 4.Phyſi.
com.42.ubi tamen non ſunt ſic diſpoſitæ nullo pacto ſe
qui poteſt.Amplius aũt adhuc non habet intentum ſuum,
quia per talem proſyllogiſmum non cõcluditur maior ra
tionis,quia maior illius rationis erat ꝙ quæcunq; multi
plicantur in numero,& uniuntur in forma ſunt cõpoſita
ex materia,& forma,ſed per mirabilem deductionem tui
ꝓſyllogiſmi, ſequitur ꝙ diſtinctio per materiam eſt per ac
cidens,aut econtra,quid ad rem? Amplius Cõme.in illo ꝓ
ſyllogiſmo peteret principium,quia arguens cõtra Alga F
zelem,& Auicen.qui poſuerunt animas ſeparatas nume
ro differentes accipit pro ſyllogiſmo,quod indiuidua di
ſtinguũtur per materiã,ſed hoc erat qđ ab ipſis negabatur,
immo dicunt ꝙ animæ illæ per proprietates accidentales
diſtinguuntur. Præterea,Bone uir quomodo dicis mate
riam eſſe cauſam eſſendi,& diſtinguendi tanquam princi
pium,& cauſam per accidens reſpectu indiuidui cum hoc
ſit per ſe notum,& manifeſtum omnibus etiam de nouo
inchoantibus philoſophari,ꝙ materia,& forma ſunt prin
cipia per ſe generationis,quia ſunt principia per ſe rei ge
neratæ,& remanẽt in re generata,priuatio autem eſt prin
cipium per accidens neceſſarium,tamen ſicut patet in pri
mo Phyſicæ auſcultationis in tex.cõ.65.ubi habetur ,ma
nifeſtum igitur ꝙ ſi quidem ſunt cauſæ,& principia eorũ
quæ natura ſunt. Ex quibus primis ſunt,& fiunt non ſecun
dum accidens,ſed unumquodq; quidem dicitur ſecundũ
ſubſtãtiam quod ſit ex ſubiecto,& forma,cõponitur enim
muſicus homo ex homine,& muſico quodãmodo, reſol
ues enim rationes,in rationes eorum,ubi Cõ.dicit ꝙ cum
Ariſto declarauit ꝙ principia ſunt tria,forma,& priuatio,
& ſubiectum,incepit notificare quæ eorum ſunt per ſe,&
quæ per accidens. Et infra reaſſumens rationem quã Ariſ.
intendit in tex.in forma inquit. Et ſyllogiſmus cõponitur,
ſic,Si principia naturalia ſunt illa ex quibus generatur ge
nerabile per ſe,& principaliter & talis eſt diſpoſitio for
mæ & ſubiecti,neceſſe eſt,ut oẽ generabile gñetur ex for

G ma,& ſubiecto. Dimittit autem minorem, & cõcluſionem
quæ debet ſuppleri, quia eſt ſyllogiſmus hypotheticus cõ
tinuus conſtructiuus, quem noſtri appellant ſyllogiſmum
conditionalem à poſitione antecedentis ad poſitionẽ con
ſequentis, & ita dicit etiam in ſequen.tex.& cõ.uſq; ad 68.
incluſiue. Amplius Cõme.5.Meta.com.23.expreſſe habet
ꝙ omne compoſitum eſt per ſe, per ſuam materiam, & p
ſuam formam, & nõ per accidẽs, ut tu dicis. quõ enim pri
uatio diſtingueretur aliter a materia, ſi materia eſt princi-
pium per accidens neceſſarium tamen, ſic enim eſt de pri-
uatione, & ita rediret opinio Platonis qui non diſtinxit in
ter materiam, & priuationẽ, ut patet primo Phy.60. & 79.
Amplius quod dicit iſte expoſitor, ꝙ materia eſt cauſa p
accidens eſſentię, & quiditatis indiuiduorũ, & dicit hoc eſ
ſe declaratum in 7.Metaph. eſt purus error, quia frater mi
apud Peripateticos in cõceptis cũ materia, aliud eſt quod
quid eſt ab eo, cuius eſt, qd' quid eſt, ut dicit expreſſe Phi-
loſophus.7.Meta.tex.cõ.41.id eſt differt eſſentia a quidita
te, illud enim quod in talibus diuerſificauit eſſentiã à qui-
ditate eſt materia, ut dicit etiã Cõme.3. de Anima, com.5.
in ſolutione.3.q. unde refert dicere aliquid eſſe partẽ per
ſe eſſentiæ, & dicere eſſe per ſe partem quiditatis, uel dice
re aliquid per ſe pertinere ad rei eſſentiam, & illud met per
H tinere per ſe ad rei quiditatem, unde dicunt Peripatetici, ꝙ
materia, & forma per ſe pertinent ad rei eſſentiam, quia eſ
ſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ per ſe reſultat, & integratur ex
ipſis, unde a Gręcis dicuntur ſynætia.i.cõcauſæ, quia ſimul
cauſant ſubſtantiam compoſitam, & dicuntur partes eſſen
tiales eiuſdem, ſed tamen materia non pertinet ad rei qui
ditatem per ſe, quia ipſa, neq; quiditas eſt, nec quiditatem
habens, eſt tamen in ſe cõſiderata ſubſtantia, & natura quę
dam, nam ſola forma a Peripateticis quiditas nũcupatur.
ubi Ariſto.in 2.Phyſi.& 7.Meta.& 5.& ubiq; appellat eam
rationẽ, & quod quid erat eſſe rei. Et ne uideamur iſta ſtu-
dio contradicendi dicere adducamus uerba Aue.in 7.Pri
mæ philoſophię com.21.ubi inquit. Et ſolutio eſt quoniã
quiditas hominis eſt homo uno modo, & nõ homo alio
modo, & eſt forma hominis, & non eſt homo, qui eſt con
gregatus ex materia, & forma.q.d. ſi homo ſumatur pro
hominis quiditate. ſic forma hominis eſt homo: ſed ſi ho
mo ſumatur pro eſſentia hominis, ſic forma hominis non
eſt homo, immo homo, ut ſic eſt congregatum ex forma,
& materia. Et in cõ.34.ibidem confirmans iſtã ſententiam
expreſſe dicit, Si igitur hoc nomen ſubſtantia dicitur ſim-
pliciter de materia ſubſtantiæ cõpoſitæ ex materia, & for
ma, & de forma eius, & de compoſito, tunc forma ſubſtan
I tiæ dicetur eſſe ſubſtantia rei, cum ipſa declarat eſſentiam
rei. Materia uero dicitur ſecũdum cõſiderationem ad ſub
ſtantiam compoſitam ex materia, & forma eſſe pars ſub-
ſtantiæ, ſecundũ conſiderationem uero ad ſubſtantiam de
clarãtem eſſentiam rei non dicitur eſſe pars ſubſtãtiæ, ſed
eſſe apparens deferens formam in ſuam diffinitionẽ, unde
in diffinitionibus rerũ neceſſario debet poni materia, non
quia ſit pars quiditatis, quia ipſa ſecundũ ſe eſt ignota, eſt
enim pura potentia, ſed ponitur tãquam uehiculum defe
rens ipſam quiditatẽ, unde primo de Anima, cõ.16. Inquit:
Qui in diffinitionibus ponit materiam, & dimittit formã
diminute accipit, ſed qui ponit formã, & dimittit materiã,
uidetur dimittere aliquid non neceſſarium, ſed nõ eſt ita,
Opinio quoniam forma debet accipi cum diſpoſitionibus in qui
propria. bus exiſtit. Dicamus igitur nos ꝙ opinio Com. eſt iſta in
illo loco, ꝙ cõparando indiuidua quo ad principium cõ-
uenientiæ, & diſtinctionis, ſeu purificationis appropriatæ
conuenientia eſt a forma & plurificatio, & diſtinctio, nu
meralis eſt a materia. Philoſophi enim innixi rationi ſen-
ſatę, qđ Natura nihil fruſtra facit, euitauerunt multitudinẽ
entium inquantum fieri poſſunt, unde Ariſto.in 1. Phyſicæ
auſcultationis, in tex.com.50. præpoſuit opinionẽ Empe-
doclis ponẽtis principia finita opinioni Anaxagorę, & de
mocriti ponentium principia infinita, quia ubi fieri poteſt
& ſaluari poſſunt apparentia in rebus cum paucitate prin
cipiorũ longe melius eſt, quã multiplicare illa ſine neceſſi

tate, ubi inquit Cõme.in com. ꝙ qui poteſt ſanare modi- K
ca actione ille agit actione artificiali. Si autẽ laborauerit
actione maiori ſuperflue aget, & ocioſe, & ita eſt de Natu
ra ſicut de arte. Quia igitur uiderunt multitudinẽ entium
in eadem ſpecie in habentibus formam in materia ex ſua
imperfectione proficiſci, quia Natura nõ poteſt perpetua
ri ſecũdum indiuiduum, ſed ex Diuina ſolicitudine, & mi
ſericordia datum fuit, ut alia ſecundum ſpeciẽ perpetuen
tur, ut dicit Cõmẽ.in 2.de Anima, com.34.& eſt etiam ſen
tentia Ariſto.in 2.de Gene.& corrup.in tex.cõ 59. ubi ha-
bet. Hoc autem rationabiliter contingit, quoniam enim in
omnibus inquimus ꝙ melius eſt deſiderare naturam ſem
per melius eſt autem eſſe, quam nõ eſſe. Eſſe autem quot
modis dicimus in aliis dictum eſt. Hoc autem in omnibus
impoſſibile exiſtere propter longe a principio diſtare ali-
quo modo compleuit eſſe Deus faciens continuam gene
rationem, ita enim maxime continuabitur eſſe, quia proxi
mæ eſt ſubſtantiæ fieri per generationem. Vbi Cõ. inquit,
quia iã uiſum eſt nobis, ꝙ Natura ſemper mouetur ad no
bilius ſecũdum ꝙ poteſt in unoquoq;. Et ſecundum ꝙ po
teſt recipere unumquodq;, & quia ens eſt nobilius quã nõ L
ens, & ens uerũ quam non uerum, & ſecundum indiuiduũ
quam ſecundum ſpeciem. Quamuis impoſſibile eſt ali-
quod ens in iſtis rebus eſſe ſimpliciter nobile propter re-
motionem a prima cauſa habens eſſentiam, & nobilitatẽ,
quia Deus compleuit diminutionem in iſtis contingentẽ
hoc modo, ſecũdum ꝙ generatio facta eſt cõtinua, quare
eſſe poteſt perpetuum in iſtis rebus. Et in primo de Cœlo,
& mũdo, cõ.4. ꝙ inuenitur ex eis plus quam unum .ſ. plus
quã unum indiuiduum in una ſpecie eſt diminutum, quia
ſi eſſet perfectum, ſufficeret eſſe unum ſicut in mũdo, & hęc
eſt cauſa eſſe indiuiduorum multorum in una ſpecie.ſ. ꝙ
propter diminutionẽ non fuit Natura cõtenta eſſe unius.
Et ideo Philoſophi in abſtractis a materia in quibus tota
perfectio naturæ poteſt perpetuari in indiuiduo dixerunt
ꝙ in talibus non eſt niſi unum ſuppoſitum in una ſpecie,
ſic igitur Aue.cõtra Algazelẽ, & cõtra Auic. ponentes ani-
mas rationales eſſe plurificatas in eadẽ ſpecie, & poſſe re-
manere poſt mortem ſeparatas a materia, & diſtinctas in-
quit, Nos dicimus quod ponere animas ſeparatas a mate
ria plures in numero, eſt opinio inconceſſa ab omnibus
Philoſophis, immo eſt opinio ualde dubitabilis, & reddit
cauſam. Cauſa enim pluralitatis, ſeu numeralitatis eſt ma
teria apud Philoſophos, & cauſa cõuenientiæ in multitu-
dine numerali eſt forma. Sed qd' poſſint reperiri res plu-
res in numero una in forma ſine materia, ſic debet ſtare, ꝗa M
litera iacet ſecundum materiam, & eſt mendoſa, impoſſi-
bile eſt. Et quia Algazel, & Auicen. poſſent arbitrari, & di-
cere, ꝙ ſtat, quod aliqua indiuidua in aliqua natura, & ſpe
cie diſtinguantur per aliquas proprietates accidentales, et
nõ ratione materiæ. Ideo immediate occurrens huic tacitæ
tæ reſpõſioni ſubnectit. Nullũ nanq; indiuiduum ab alio
ĩdiuiduo diſtingui debet ab aliqua proprietate niſi per ac-
cidens, quaſi dicat nõ eſt prima indiuiduorum diſtinctio
in eadem ſpecie ex proprietatibus quæ ſunt accidentia. Et
ideo ſubdit, immo indiuidua ab inuicem diſtinguũtur ma
teria. Nam de facto Algazel, & Auic. poſſent dicere, ꝙ ani
mæ ſeparatæ a corporibus non differunt inter ſe materia,
qui ſunt per caſum ſeparatæ a materia, ſed differunt per
aliqua accidentia, quæ non faciunt differre ſpecie, ſed nu-
mero tantum, & ideo Aue. excludendo iſtam reſponſionẽ
dicit ꝙ indiuidua inter ſe non diſtinguuntur per acciden-
tia, loquendo primo per ſe, immo prima diſtinctionis cau
ſa in ipſis eſt materia, modo præexpoſito comparando
principium diſtinctionis ad principium aſſimilationis. Ex
quibus clare patet error illorum, qui ad mentem Ariſtot.
& Auer. ponunt principium indiuiduationis eſſe aliquod Contra ponentes aliquid accidens eſſe principium indiuiduationis.
accidens, ut quantitas, aut aliud conſimile. Hoc quidem
ſtare poteſt, ſicut uides ex uerbis præallegatę auctoritatis.
Amplius hoc expreſſe eſt contra ipſum in 7. Primæ philo
ſophiæ, com.2. ubi inquit: In hoc ca. intendit declarare ꝙ
quiditas indiuidui ſubſtantiæ eſt prior ineſſe quiditatibus
accidentium

A accidentium,indiuiduum enim ſubſtantiæ quod prius eſt alijs indiuiduis accidentium,manifeſtũ eſt per ſe,& ita dicit infra cõ.4.&.47.Et quod iſta ſit mens eius,adducamus uerba eius ibidẽ in ſolu 8.dubij,ubi dicit,Dicimus nos ꝙ Petrus bene differt a Guilielmo in numero , & ſunt unus in forma.ſ.in anima una.Si anima Petri differt ab anima Guilielmi in numero,ſicut perſonaliter differunt in numero.Oportet igitur ꝙ anima Petri,& Guilielmi eſſent duæ in numero.Et ſequeretur ex hoc,ꝙ anima haberet animã, & ſic anima Petri & Guilielmi eſſent una ,& eadem in forma.Et pluralitas numeralis.ſ.diuiſio ſequitur unum in forma ratione materiæ.Vnde ſi anima non admitteretur in corporis diuiſione,ſeu admiſsione,oportebit,ꝙ quãdo ſeparata fuerit a corpore quod ſit una,& eadẽ in omnibus uidelicet in numero,quid clarius quã exponere Auer.per ipſummet Auer.& ideo nõ poteſt ſtare opinio illa,ut ipſe opinatur cum principijs Peripateticis ꝙ uidelicet,duo indiuidua ſine materia numero diſtingui poſsint.Ad hoc igitur reſpiciẽtes Philoſophi, ꝙ multiplicatio indiuiduorũ in eadem ſpecie non inuenitur in genere formarum niſi ĩ formis habentibus eſſe in materia,ideo dixerũt abſolute materiam eſſe cauſam pluralitatis,ſeu numeralitatis,quia
B hoc non inſequitur formas inquantũ ſunt formæ ,ſed formas quæ ſunt in materia.Si tamen diligens inquiſitor cõparet materiam,& formam quæ concurrunt ad cõſtitutionem indiuiduorum in eadem ſpecie,& inter ſe,& ut cõſtituunt indiuiduum,non eſt credẽdum ꝙ materia ſit prima cauſa pluralitatis ipſius formę,quia forma nõ ſequitur naturam materiæ ſecundum Ariſto.in.2.Phy.quia tunc eſſet a caſu,unde Cõmen.ibidem com 75.ubi Ariſt.intendit ꝓbare ꝙ Natura agit propter finem,inquit : Quia iſta propoſitio eſt maxima,& fundamentum in hac ſcientia ,& in ſcientia Diuina,quia ſi Naturalis non conceſſerit eam,negat principium finale,& negat materiam eſſe propter formam,ex quo ſequitur ipſum negare agẽs, generans enim non generat niſi propter aliquid.Et ſimiliter mouens mouet propter aliquid,& cum ſequitur forma neceſſario materiæ naturam,naſcitur caſu,& ſic non erit agens,& ſi erit, erit fruſtra &c.Et infra cõ.87.inquit,Et omnes Antiqui dicentes cauſam materialem tantum eſſe,nitũtur ex illa ceddere cauſas formarum,& actionũ,opinabatur enim ꝙ formæ ſequuntur de neceſsitate naturam materię,& quod diuerſitas earum eſt ex diuerſificatione materiæ. ipſe igitur uult deſtruere hoc,quoniã ipſe opinatur econtra .ſ. ꝙ materia ſequitur formam,& eſt uerum dictum Cõmenta . nã
C Ariſt.ibidem tex.com.91 .expreſſe dicit,& utrunq; Phyſico dicẽdæ ſunt cauſæ,magis autẽ ꝗ cuius cauſa , cauſa enim hæc materiæ eſt,ſed non hæc finis,ubi Cõ.inquit,ꝙ oportet naturalem reddere utrãq; cauſam,quia cõſtitutio rerũ naturaliũ eſt ex ambobus.ſ.ex materia,& ex illo propter quod eſt materia,deinde dixit,ſed magis debet.i.oportet naturalem ſolicitari magis circa cauſam finalẽ cum propter cauſam finalẽ ſit cauſa materialis,& non propter cauſam materialem eſt cauſa finalis unde etiam Auice.5.ſuæ Metaphy.dicit materia eſt materia formæ.ſed non eſt cauſa formæ,licet illum modum dicendi late loquendo Cõ. admittere uiſus eſt quandoq;,& ideo in uia Ariſt.& Peripateticorum nõ teneo primam rationem multitudinis ,& plurificationis in forma materiali ꝓuenire in forma a materia ſicut ſupra diffuſe declaraui,immo hoc eſt ex ſua ꝓpria,& intrinſeca ratione,quia ex ſe plurificabilis eſt,quia diſtantiæ entium ualde diuerſæ , ut ſcribit Commen . in ſecundo Cœli,& mundi,in com.64.unde Auer.in ſecũdo de Anima,com.60.expreſſe dicit melius eſt exiſtimare ꝙ diuerſitas formæ ſit cauſa diuerſitatis materiæ quã econuerſo,& in primo de Anima,cõ.53.dicit ꝙ membra Cerui nõ differunt a membris Leonis,niſi quia anima differt ab Anima,& Auer.libro Deſtruc.deſtru.in diſpu.3.in ſol. 12.dubij.inquit quod ſequaces Pythagoræ fuerunt qui dicebant quod pluralitas procedit a materia.*{Plato etiam & ſequaces fuerunt illius opinionis,ut patet primo Phyſi. te.com.55.Sic igitur intelligere potuiſti quomodo apud Philoſophos cauſa pluralitatis eſt materia,& cauſa cõuenientiæ eſt forma,& quomodo forma pẽdet a materia in hoc,& quo non,nam pauci ad hoc pertingere potuerunt. D

Diuiſibilitas eſt paſſio quantitatis. Propõ. 58.

SOLET extrahi,& allegari præſens propoſitio ex intẽtione Ariſto.in.5.Metaphyſic . cap.de quanto,& eſt in tex.com.18.ubi dicitur,quantum uero dicitur ꝙ eſt diuiſibile in ea,quę inſunt,quorum utrunq;,aut ſingulum unũ aliquid,& hoc aliquid natum eſt eſſe.Scire debes ne propter multiplicitatem contingat cõfuſio apud intellectum quod partes ſunt duplices,ſubiectiuæ,& integrales.Partes ſubiectiuæ ſunt,quæ ſũt ſub toto uniuerſali ꝙ quidditatiue, & in recto prædicatur de ipſis,ſicut ſuperius reſpectu inferioris,& iſto modo ſpecies ſunt partes ſubiectiuæ generis & decem genera generaliſsima ſunt partes ſubiectiuæ entis,& indiuidua reſpectu ſpeciei . Partes autem integrales ſunt duplices,quædam enim ſunt quæ integrant totam eſſentiam ſubſtantiæ compoſitæ,quarum una nõ poteſt naturaliter eſſe ſine alia ſicut materia,& forma reſpectu ſubſtantiæ compoſitæ ,& hæc alio nomine partes eſſentiales nuncupantur,& ab Auer.primo Phyſi.commen . 5.dicuntur partes ſecundum qualitatẽ,& de talibus ueritatem nõ habet propoſita propoſitio quia diuiſio in tales partes, ſiue ſint ſubiectiuæ,ſiue ſint integrales hoc modo, quemadmodum materia,& forma reſpectu compoſiti non eſt hęc diuiſio paſsio inſequẽs quantum in eo,quod quantum,diuiſio enim totius in partes ſubiectiuas cauſat,aut ex differentiis eſſentialibus,ſiue ſint uniuocæ,ſiue ſint analogæ, ſiue per differentias quæ accidentaliter faciũt differre, ſiue ſint modi,ſiue ſint differentiæ.Et aduerte bene hic unum qđ eſt notandũe dignum,quod eſt alia diuiſio entitatiua,& alia quantitatiua.Diuiſio entitatiua ex cõtradictione cauſatur,ut quia,eſt a,& b,eſt b ideo a,& b,ſunt duo in entitate diſtincta,in hoc enim errauit uehementer Auic.ut inquit Auer.de ipſo.in.4.Primæ philoſophiæ,in commẽ .tertio & in.8.com.10 Metaphyſi quia opinatus fuit quod idem eſſe unum,quod eſt ſynonymũ enticũ uno quod eſt principium numeri,immo ſunt ualde diuerſa,unũ enim quod eſt principium numeri eſt accidẽs & eſt principium numeri prædicamentalis qui cauſatur ex diuiſione cõtinui,& talis numerus non eſt niſi in rebus materialibus , & in generabilibus,& corruptibilibus,& incorporalibus tantum.
*{In hac diſtinctione de duplici numero,cõcordat etiam Plato ut recitat Themiſtius in.1 .de Anima in expoſitione tex.20.ubi inquit .Cum enim incorpoream naturã a quantitate cõtinua remotiſsimam putarẽt,utpote quæ nullam molem,aut diffuſionem haberet,ſed ſub diſcretam cõmode poſſe cadere uiderẽt,numerum illi,& multitudinẽ aſciſcebant non omnem,ſed quã uerę,& ſimplices unitates attollerent.Dixi ueras unitates ac ſimplices,quia numerus, qui ad incorporea pertinet,non conſtat ex his unitatibus, quæ corporali naturæ mortaliq; tribuũtur.Nullum enim corpus perfecte unum eſt,quia diſtrahi poteſt ſubinde in plura,immo infinite ſecari,quamobrem numerum illum tanquam ex ſpeciebus,& formis collectum formalem,ſeu ſpecificum appellabãt.Contraq; eius generis numeros,ut rerum formas,& ſpecies prædicabant,atq; huic ſententiæ uerſus ille de proximo congruit.Quæq; ſuos retinent numeros,numero omnia conſtant.Alius autem eſt numerus tranſcendens,& cauſatur ſecundum Diuinos ex contradictione,& partes eius ſunt unitates quæ ſunt eadem cum eſſentiis rerum.Nam unum,& ens unam naturã ſignificant, & non diſtinguuntur niſi ratione,uel ſecundum modum, ut dicit Cõmen.in prællegatis locis non enim ſuperaddit unum ſupra rationem entis niſi in diuiſionẽ in entitate tantum,ut dicit Cõmen.in libro Deſtructio deſtruct. diſputa.tertia,in ſolutione.14.dubii,& non eſt diſpoſitio ꝗ ſit accidens,ut noluit Auic.Pro quo ſcire debes ꝙ unum quod conuertitur cum ente ex hoc quod ſuperaddit modum,qui eſt priuatio diuiſionis,ratione talis modi oppo

Partes ſunt duplices.

Partes integrales duplices.

E

Diuiſio duplex.

Numerus duplex.

* ADDI.

F

G nitur multitudini,& illi non opponitur ens,& ſic unum ſit
diuiſiuum entis dum ens diuiditur per priuatiões ,quãdo
dicimus,ꝙ ens diuiditur per unũ,& multa,diuiſiões enim
entis,ut dicit Com.in prædicto loco ſunt multiplices,aliæ
nãq; ſunt per differẽtias ſubſtantiales , ſicut dum diuiditur
ens per ſubſtantiam,& accidens,quia ſubſtãtia,& accidẽs
ſunt de primis differentiis entis,ut ſcribit Com.2. Phyſic.
com.4.Aliquæ dantur per relationes,ut quando diuiditur
ens per potentiam,& actum:actus enim & potentia relati
ue opponũtur,ut patet in.9.Primæ philoſophiæ,te.cõ.11.
ſunt enim illo modo differentiæ oppoſitæ,& circuũt om
ne genus,primo de Atuma,cõ.6.aliæ dantur per priuatio
nes,ideſt per priuatiue oppoſita,ut dum diuiditur ens per
unum,& multa,& ita intelligas quomodo unum inquãtũ
ſecũdum ſubiectum ſignificat eandem naturam cum ente
eſt ſynonymum enti,& connectitur cum ente, ſed pro quã
to addit modũ qui eſt priuatio diuiſiõis in entitate,ſic op
ponitur multitudini,cui non opponitur ens ſecundũ pro
priam rationem,& ſic unum ſit entis diuiſiuum,& ita non
inconuenit aliquid conuerti cum aliquo,& eſſe illius diui
ſiuum preſertim in tranſcendentibus,de tali igitur diuiſio
ne entitatiua,quæ ex contradictione cauſatur ,ueritatẽ nõ
habet propoſita propoſitio,quod iſta inſequatur quãtita
H tem in eo,quod quantitas.Aliæ autem ſunt partes integra
les eiuſdem rationis,quarum quælibet de ſe apta nata eſt
eſſe ſine reliqua,diuiſo toto,& de tali ueritatem habet ꝓ
poſita propoſitio,& ſic intelligitur etiam deſcriptio quãti
poſita ab Ariſto.4.Meta.tex.cõ.18.Quantum eſt quod di
uiditur in ea quæ inſunt,quorũ utrũq;,aut ſingulum aptũ
natum eſt eſſe hoc aliquid,& unum aliquid.Et quod talis
diuiſio ſit paſſio per ſe primo inſequens quantitatẽ in eo
quod quantitas,oſtẽdo tali ratione.Illa eſt prima proprie
Ardua qõ. tas alicuius quæ cuicunq; competit,competit ratione eius
ſibi autem nõ competit per aliud,ſed iſta diuiſio in partes
integrales eiuſdẽ rationis cuicunq; cõpetit ratione quan
titatis competit,nã ſi alicui ineſſet per propriam rationẽ
maxime illud eſt prima materia,ſed ſecũdum Auer.in lib.
de Subſtantia orbis cap.1.Diuiſio non competit huic ſub
iecto niſi per quantitatem:unde coactus fuit Auer.ponere
quantitates interminatas præcedere formas ſubſtãtiales in
materia,aliter,ut inquit,materia non poſſet ſimul habere
plures formas coexiſtentes in ea.Sed eſt maxima difficul
tas in Philoſophia,utrũ materia habeat aliquam diuiſio
nem aliam ab illa quã habet merito dimenſionis intermi
natæ,& arguitur ad partem affirmatiuã ꝙ ſic.Nam in uno
pugillo terræ dicitur eſſe plus de materia,quã in duobus
pugillis aquæ,ſi uera eſt ſententia Ariſ.in.2.de Genera .&
corrup.ꝙ ex uno pugillo terræ generantur decem pugilli
I aquæ,ſed illud plus non poteſt ſumi ex parte dimenſionis
quæ eſt ſecũdum quantitatem,quia clarum eſt,quod plus
eſt de quantitate in duobus pugillis aquæ etiam ſit in uno
terræ,nam eſt maior extenſio quãtitatis, igitur oportet ꝙ
hoc intelligatur de alia extenſione,quã de extẽſione quan
titatis,ſed in caſu nõ eſt dare aliam extenſionẽ niſi primæ
materiæ,ergo prima materia habet aliam extenſionẽ ab
illa quã habet a quantitate.Præterea:Vbi eſt dare alias,&
alias dimenſiones,ibi eſt dare alias,& alias partes materiæ
ut clarum eſt:ſed partes materiæ ſunt aliæ a partibus quã
titatis,quia partes materiæ ſunt ſubſtãtiæ,partes autẽ quã
titatis ſunt accidentia,ſubſtãtia autem,& accidens ſunt en
tia diuerſa,ut clarum eſt,Subtilis Doctor in.2.ſent.diſtin.2.
Opi.Scoti. q.4.in reſponſione ad argumenta opinionis ,& præcipue
ad ſecundum,inquit:Ad ſecundam rationẽ patet quomo
do ex illa poteſt concludi per idem quod idem generet ſe
ipſum,ſed ad formã argumenti,dico ꝙ ambæ præmiſſæ
ſunt falſæ.licet enim alia forma ſit in alia materia,non tñ
propter alietatem materiæ eſt alia forma,ſed ſicut entitas
formæ eſt prior illa,ita & ſua alietas.Similiter alia pmiſſa
ſ.quod eſt alia pars materiæ propter aliam partem quan
titatis falſa eſt,quia ſiue ſit diſtinctio partiũ materiæ in ſe
præter quantitatẽ,ſiue nõ,prior eſt diſtinctio partium ma
teriæ quã quantitatis,quia huius accidentis ſubiectum eſt
hoc aliquid,unde ſequaces eius uolũt aliã partibilitatẽ in K
partem,& partem aliam in partẽ extra partẽ.Auer.autem Opi.Auer.
oppoſitũ ſentire uidetur,qa dicit in lib.de Subſtãtia orbis,
ꝙ materia nõ habet diuiſionẽ in ſuis partibus,niſi merito
quãtitatis,& ratio ut mihi uidetur eſt illa quã ſupra addu
xi,quia illud quod eſt ꝓprietas,aut effectus formalis alicu
ius nõ poteſt eſſe ſine eo cuius eſt proprietas, ſiue ſine ſua
cauſa ſicut eſſe albũ,quod eſt effectus formalis albedinis,
non poteſt eſſe ſine albedine,ſed habere partes integrales
eiuſdẽ rationis,quarũ quælibet poteſt eſſe hoc aliquid, &
unum aliquid eſt ꝓprietas,ſeu effectus formalis quãtitatis
inquantũ quantitas eſt,igitur nõ poteſt inueniri ſine quãti
tate.Quo ſtãte patet ſolutio ad rationes adductas.Ad pri Solu.rõnũ.
mam reſpõdetur,ꝙ in uno pugillo terræ,dicitur eſſe plus
de materia quam in duobus pugillis aquæ,& in uno aquæ
plus de materia quã in duobus pugillis aeris,nam ex uno
aquæ ſiunt decẽ aeris,nõ quia materia in actu habeat aliã
diuiſionẽ ab illa quã recipit a quantitate,ut imaginatur ar
gumentũ,ſed hoc eſt ſolũ in potentia tantũ,pro quãto ui
delicet materia ſtans ſub uno pugillo terræ eſt in potẽtia
per tranſmutationẽ ſubſtantialẽ ad maiorẽ extẽſionẽ quã
titatis,quã materia ſtans ſub duob' pugillis aquæ,quãdo
quidem ex uno pugillo terræ poſſunt fieri decẽ aquæ, &
ita dicendũ eſt de uno pugillo aquæ reſpectu duorũ aeris
unde Cõmen.in.1.cap de Subſtãtia orbis,ſcribit,& hoc to L
tum cõuenit ſenſui,uidetur enim ꝙ forma caliditatis quã
do agit in aquam incipit aqua augeri,& creſcere in dimẽ
ſionibus,& uicinari dimẽſionibus aeris:cũ igitur peruenit
ad maximã quantitatem aquæ,tunc ſubiectũ eius denuda
tur a forma aquæ,& quantitate dimẽſionum aquæ ꝓpria,
& recipit formã aeris,& quantitatẽ dimenſionẽ ꝓpriarũ
formæ aeris.Et ſimiliter facit cõtrariũ forma frigiditatis
in aere.ſ.ꝙ dimẽſiones aeris non ceſſant diminui donec
ſpolietur a ſua forma,& recipiat formam aquæ.Sic igitur
patet quomodo in uno pugillo terræ eſt plus de materia
quã in duobus pugillis aquæ,quod hoc eſt in potentia in
ſelligendũ non actu,ex hoc autẽ non ſequitur,ꝙ materia
habeat aliam extenſionẽ in actu ab illa quã recipit a quan
titate,quia pariformiter ſequeretur qualitatem quæ exten
ditur merito quantitatis habere aliam extenſionẽ ab illa
quã recipit merito quantitatis,quod eſt falſum.Ad ſecun Ad ſecũd.
dam rationẽ dicitur,ꝙ peccat per fallaciam æquiuocatio
nis,nam materiæ competit habere partes ſubiectiuæ quan
titate autem formaliter,unde bene concedo,ꝙ ſub diuer
ſis partibus quantitatis ſunt diuerſæ partes materiæ,tamẽ
materia dicitur habere partes ſubiectiuẽ non formaliter
loquẽdo de partibus integralibus eiuſdem rationis,quarũ M
quælibet poteſt eſſe ſine alia,unde nõ ſunt ibi diuerſæ par
tibilitatis quibus aliquid formaliter dicitur eſſe quãti atq;
partibile,ſed eſt una tantummodo, & eſt ipſius quãtitatis
inquantum quantitas eſt,per eã enim aliquid formaliter
dicitur eſſe quantũ,& diuiſibile.Sed replicabis,diuiſio par Replica.
tium materiæ præintelligitur quatitati,ergo in illo priori
materia habet partes,& tamen non per quantitatem. Ad
hoc reſpondetur ꝙ ſi argumẽtũ procedit de partibus ſub Solutio.
iectiuis nõ eſt ad propoſitũ,quia de talibus nõ loquimur
nũc,ſed ſi intelligas de partibus integralibus eiuſdẽ ratio
nis,ſic negatur aſſumptum,& ſi probaretur,quia ſicut ſub
ſtantia compoſita præcedit accidentia,& ſecundũ Aue.7.
Meta.cõ.2.Indiuiduum ſubſtantiæ præcedit indiuidua ac
cidentium,ergo partes,& diſtinctio partium ſubſtantiæ p̃
cedit partes,& diſtinctionem partium accidentium. Niſi
eſſet ꝙ licet partes materiæ quo ad id quod ſunt præcedãt
quantitatem,quia ſubſtantia abſolute præcedit quãtitatẽ,
& omne accidens,non tamen præcedũt quo ad eſſe diui
ſum per diuiſionem quæ eſt proprietas quantitatis, aut ef
fectus formalis eiuſdem,ſicut licet ſubſtãtia præcedat qua
litatem abſolute,non tamen quo ad eſſe quale quando ni
hil poteſt eſſe quale ſine qualitate,inquit enim Ariſto.in.5.
Meta.ꝙ accidens ſecundum rationẽ eſt toto prius,ut mu
ſicũ homine muſico,non enim eſt ratio in toto ſine parte
tanquam non contingit muſicum eſſe non exiſtente aliquo

muſico

A muſico. Redeamus igitur, & dicamus, ꝙ quantitas eſt per
Limitatio propõnis. ſe primo diuiſibilis illo modo, & ſic eſt eius ꝓprietas, tali-
ſit autẽ de eo, quod eſt diuiſibile per accidẽs, ſicut eſt qua
litas, & ſicut ſunt formæ, unde Auer. in lib. Deſtruct. deſtru.
diſp. 1. in ſolutione. 18. dubii inquit. Sed id quod dicebat,
ꝙ diuiſio nõ poteſt diuidere in quantitabile falſum eſt ab
ſolute, uidelicet, ꝙ hæc ꝓpoſitio nõ eſt uſis, immo deficit
in quodãmodo, hoc enim uerificatur in eo, quod per ſe di
uiditur, ſed nõ in eo, quod diuiditur per accidẽs. ſ. id quod
diuiditur rañõe ſubiecti diuiſibilis per ſe. ſ. ut albedo, quæ
diuiditur ratione ſubiecti diuiſibilis per ſe ratione corpo
ris, & hoc modo forma, & anima diuiduntur ratione ſub
iectorũ. Intelligitur etiam ꝓpoſitio, ꝙ diuiſibilitas eſt me
rito quantitatis formaliter, ſed ſubiectiue eſt merito mate
riæ, & hoc uel materiæ, quæ eſt in potẽtia ad eſſe, ſicut eſt i
iſtis generabilibus, & corruptibilibus, uel materiæ quæ eſt
in potẽtia ad ubi tñ, ſicut eſt orbis cœleſtis, ꝓcipue in uia
Auer. Intelligitur etiam ꝓpoſitio ad hoc ut ſit nũc uera de
diuiſione quæ fit in partes ſecundũ deſignationem ꝓpter
cœleſte, & ꝓpter minima naturalia, quia nõ ſemper oẽ
quantũ eſt diuiſibile ſecũdũ actualẽ ſeparationẽ. Vel ſi ſic
uelis intelligere, hoc erit ſecundũ non repugnãtiam, quia
cœlo inquantũ eſt quoddã quantũ, quod poſſit in ea, quæ
inſunt, quorũ quodlibet, aut unũquodq; aptũ natũ eſt eſſe
hoc aliquid, & unũ aliquid diuidi nõ repugnat, licet repu
gnet cœlo inquantũ cœlũ, ſicut in ſimili dicit Cõmen. in. 7
B Phy. cõ. 2. ꝙ cœlum inquantũ corpus poteſt quieſcere, ſed
nõ inquãtũ cœlũ, & ſic de minimo naturali dicas cõſequẽ
ter. Animaduerte tamen ꝙ plerunq; cõtingit quod cũ diui
ſione quantitatiua, quæ eſt totius integralis in partes inte
grales aſſociatur diuiſio totius uniuerſalis in partes ſubiectiuas, ꝓ
cipue in homogeneis ſubſtantiis. & in hoc contingit intel
lectum errare putando nullam eſſe differentiã inter utrãq;
diuiſione, ſicut quando unũ lignũ diuiditur in plura ligna
& unus lapis in plures lapides, & eſt error magnus, quia
totũ integrale non poteſt in recto formaliter prædicari de
parte integrali, ſed totum uniuerſale bene prædicatur formaliter
de partibus ſubiectiuis, & ideo aduerte, ꝙ licet concurrat
diuiſio totius integralis in partes integrales, & diuiſio to-
tius uniuerſalis in partes ſubiectiuas, ſicut contingit in ho
mogeneis tamen non ſunt unius totius diuiſi, quia totum
quantum diuiditur diuiſione quantitatiua, & non prædica
tur de aliqua parte diuidente ſic, nec quantũ heterogeneũ
de ſuo diuidente, uniuerſaliter enim nulla pars quantitati
ua eſt totum illud cuius eſt pars, ſed cum hoc concomita-
tur, quod ſunt plura indiuidua habẽtia idẽ cõmune quod
diuiditur in ipſa alia diuiſione, & illud cõmune nõ erat il-
C lud quantum, quod diuidebatur diuiſione quãtitatiua, eſt
igitur aliud totum diuiſum hac diuiſione, & illa, & tamen
in eaſdem partes per accidens, ſed formaliter partes alte-
rius rationis reſpectu huius totius, & illius, quia reſpectu
huius integrales, & reſpectu illius ſubiectiuas, & propter
iſtum concurſum duarũ diuiſionũ duorũ totorum in par
tes in quibus concurrit diuerſa ratio partis, putauerunt ali
qui ꝙ iſta duo tota diuiderentur in partes eiuſdẽ rationis,
& quod accipitur a Philoſopho. Dicẽdũ ꝙ Philoſophus
nõ dicit quantũ diuidi in partes eiuſdẽ rationis, ſed quod
eſt diuiſibile in ea quæ inſunt, quorũ utrũq;, uel ſingulum
eſt natum eſſe aliquid, & hoc aliquid in ea, quæ inſunt, in-
quit, tanquam componẽtia totũ cui inſunt. igitur nõ ſicut
in partes ſubiectiuas quæ non ſic inſunt, quorum utrũq; ſi
diuiſio fiat in duo, aut ſingula ſi in plura natum eſt eſſe ali
quid per ſe. ſ. exiſtens eo modo quo totum, quia inquãtũ
aliquid eſt pars quantitatiua diuidens, ita per ſe poteſt eſſe
ſicut totũ diuiſum, & hoc contra diuiſionem compoſiti in
materiam, & formã, & hoc aliquid, & hoc contra diuiſio
nem generis in ſpecies, & ſi numerus componeretur ea di
uerſis numeris nõ obſtaret rationi numeri inquantũ quan
tus, quod diuideretur in numeros alterius rationis, & eo-
dem modo non obſtaret uſi, puta quanto quod diuidere
tur in partes alterius rationis, ſicut ſi componeretur ea par
tibus alterius rationis ſi componeretur ex bicubito, & tri-
cubito quæ differunt ſpecie: ita etiam quãtitati non obſta D
ret diuiſio ſuiipſius in partes eiuſdem rationis, cõcedo igi
tur de facto, ꝙ licet totũ nõ requirat quod diuidatur in par
tes alterius rationis, tamẽ non requirit eas eſſe diſtinctę ra
tionis, quia inquantũ ſunt partes quãti nõ ſunt alterius ra
tionis, licet enim caput, & manus, & cor ſint partes quãti
tatiuæ, & alterius rationis, nõ tamen ſunt partes alterius ra
tionis, inquantũ ſunt præciſę partes quãti, eo ergo modo
quo uerũ eſt, licet a Pħo non poſſit accipi ꝙ quantũ diui
datur in partes eiuſdẽ rationis omnino nõ eſt ad ꝓpoſitũ,
quia nõ diuiditur in partes in quib' includatur ratio diui
ſi, ſed in partes quæ inſuerunt diuiſo, & habẽt rationẽ unã
non illius, ſed alicuius cõmunis illi toti, & ipſis. ſ. diuidẽti
bus, ſpecies autẽ diuiditur in partes eiuſdẽ rationis, quarũ
quælibet includit rationem diuiſi, & nõ aliquid aliud alte
rius rationis cõmune diuiſo, & diuidentibus, ita notabili
ter tenuit Subtilis Doctor in. 2. ſent. diſt. 3. q. 4. in illa parte
ubi infringit rationes Aegidii Rom. Diſcrepat igitur a uia
cõmuni Scotus in hoc, quia dicit ꝙ nõ eſt de ratione quã- * ADDI.
ti diuidi in partes eiuſdẽ rationis propter cauſam aſſigna-
tam, ſed uia cõmunis tenet oppoſitum. *{ Nota hic aliam
propoſitionem, quę ſolet allegari, ꝙ idem non poteſt eſſe
diuiſiuum, & diuiſiuum reſpectu eiuſdẽ, ꝙ ueritatẽ habet
propoſitio in diuiſione ſecundũ ſe, fallit autem in diuiſio E
ne ſecundum accidens, & præcipue quando accidens diui
ditur per accidentia, ut dicit Boet. in libro diuiſionum. }
Dicimus nos quod partes integrales quædã ſunt alterius
Concordia. Partes integrales duplices. rationis, ut materia, & forma, ut diximus, & tales naturali-
ter ita ſe habent, ꝙ una naturaliter nõ poteſt eſſe ſine alia.
Aliæ autem ſunt partes integrales, quę ideo dicuntur eiuſ
dem rationis, nõ quia totum integrale prędicetur in recto
de ipſis, ſed pro quanto tales participantes naturam quan
titatis ſunt eiuſdem rationis, quãtum ad hoc, ꝙ una nõ po
teſt eſſe ſine alia, & ſic intelligit uia cõmunis, nec hoc Sco
tus negare poteſt, illud autem dictum eſt notabile, quod li
cet in eodem per accidẽs coniungantur diuiſio in partes
ſubiectiuas, & in partes integrales, una tamen eſt diſtincta
ab alia. Aduerte etiam ut ſcribit Auer. in. 3. Cœli, & mũdi,
cõ. 7 quod etiam ſupra patuit per nos diuiſibilitas qualita
tibus, & formis competit per accidens, ſed de his, quæ ſũt
per accidens nulla ſcientia conſiderat. Tunc igitur eſt quæ
ſtio quomodo ſcientia naturalis ſe intromittit in hoc dũ
loquitur de diuiſione qualitatum, & formarũ. Ad hoc aut
ſoluit Auer. dicens, dicamus reſpondẽdo, ꝙ accidentia de
quibus artifex conſiderat quędam ſunt, quæ exiſtũt in ſuo
ſubiecto eſſentialiter, & primo, ut par, & impar in numero
& quædam exiſtunt ſub ſimilitudine ad accidentia exiſtẽ
tia in ſubiecto alterius ſcientiæ naturaliter, ut Arithmeti- F
cus cõſiderat de numeris ſuperficialibus, & ſolidis, & cõſi
derat Geometer de ſuperficiebus, & lineis, & corporibus
cõmunicantibus, & plus de hoc eſt ſcientiæ inferioris con
ſideratio tantũ in accidentibus contingentibus ſuo ſubie-
cto propter ſubiectum alterius ſcientiæ, ut prædictum eſt,
& cum tu inſpexeris cõſiderationem Naturalis in diuiſio
ne continui inuenies ipſam eſſe in conſideratione demon
ſtratam his duobus modis quos diximus. ſ. modo per aſſi
Dicit etiã Com. 1. de Anima, cõ. 17. qđ accidentia non abſtracta a corpore, & conſequentia ipſum non in eo qđ trãſmutabile, ſed in eo quod eſt corpus, rerũ, & magnitudo, & ſunt ea q̃ intellectus intelligit ſecũdũ abſtractionẽ a materia, ſ. ut in ueritatem milationem, & modo per cauſam, cum diuiſio qualitatis
ſit ſimilis diuiſioni quãtitatis, & cauſa diuiſionis earum ſit
diuiſio quantitatis, in eo quod eſt quantitas. *{ Vult dice-
re in hac ſolutione, quæ uidetur obſcura ſententia Ariſto.
in. 1. Poſteriorũ analyticorũ, in illo cap. Nõ eſt ex alio ge
nere tranſcendentem demonſtrare, & eſt tex. cõ. 22. ubi di
citur non eſt Arithmeticam demonſtrationẽ accõmodare
i magnitudinibus, niſi magnitudines numeri ſint, unde ac-
cidentia demõſtrabilia ſunt in duplici differẽtia, quędam
quia exiſtunt primo, & eſſentialiter illi ſicut par, ꝙ impar
eſt paſſio primo competens numero inquãtum numerus
eſt, & quædã ſunt accidentia ſecundum ſimilitudinẽ ad ac
cidentia exiſtentia in ſubiecto alterius ſcientię, ſicut lineæ
& magnitudines, ut ſunt numerabiles participãt par, & im
par, ꝙ primo erat numeri inquantum numerus, & ita per
oppoſitum numerus, ut induit aliquã rationẽ magnitudi-

G nis habet propria illius, unde conſiderat Arithmeticus de numeris ſolidis, & ſuperficialibus, cũ tamen iſta per ſe primo, & uere, & eſſentialiter inſequantur magnitudines de quibus eſt Geometria, ita in propoſito uult Com. ꝙ diuiſibilitas iſtis duobus modis demonſtretur in Phia, modo per aſsimilationẽ, & modo per cauſam, nã quãdo demõſtratur de quãtitate, cui primo, & eſſentialiter cõpetit, tunc dicitur demõſtrari per cauſam. ſ. adæquatã, quia eſt ei primo, & ult competens, ſed dum demõſtratur de qualitatibus, & formis, tunc demõſtratur de illis per aſsimilationẽ nã qualitates, & formæ, ut induunt rationẽ quanti participant diuiſibilitatẽ, quæ eſt proprietas quãti in eo, ꝙ quãtũ iuxta illud Ariſt. in Prædicamentis Quanta ſuperficies fuerit, tantam albedinem fore dices, & ita uides ex præſenti Auer. auctoritate qualiter diuiſibilitas ſit paſsio prima, & eſſentialiter fluens a quantitate inquantum quantitas eſt, ſi uis autem reſolute, & ample uidere naturã quantitatis, & interminatæ, & terminatæ, uide quæ ſcripſi in libro de Subſtantia orbis latiſsime.*{Iuxta hoc intelligis propoſitionem notabilem, quæ dicit quod totum ſequitur partes in magnitudine, & paruitate, intelligitur enim de partibus ſecundum quantitatem, & non ſecũdum qualitatem, & quia partes ſecundum quantitatẽ ſunt duplices, uidelicet in potentia, & in actu, propoſitio locũ habet de partibus in actu

In materia ſunt de quibus conſiderat Mathematicus & eſt ſentẽtia Ariſto. ibidẽ in te. ubi patet quod accidẽtia q̃ fluunt a rõne quantitatis abſolute in quãtũ quãtitas ſunt, ut ſic Mathematicæ cõſideratiõe & ſi a naturali cõſiderantur, tũc magis contracte cõſiderãtur, ut patet ſecũdo Phy. te. com. 8.

H & ſunt quæ actu ſunt in toto, & in quas totum poteſt diuidi in actu, ita ꝙ ut dicit Themiſt. 1. Phyſi. ſuper. 36. poſſunt ſeorſum eſſe a toto, & a ſe inuicem, limitatio eſt Ariſto. & Commen. 1. Phyſi. tex. com. 36.}

Propõ. 99

Intellectus abſtrahit a materia.

NE SIT confuſio in hoc. ſcire debes quod intellectus apud Peripateticos ſumitur multis modis, & ſecundum ꝙ ſcribit Commen. in. 3. de Anima, com. 20. ſumitur quatuor modis. Primo nãque modo dicitur de intellectu materiali. i. de intellectu poſsibili, de quo Ariſt. locutus eſt in principio. 3. de Anima, in tex. cõ. 5. & dixit quod eſt omnia fieri, & ꝙ nullã habet naturã niſi ꝙ poſsibilis eſt uocatus animæ intellectus, pro quanto autem dicitur materialis ſiue hylealis, quia cũ ſit quoddã ens, & nõ eſt forma materialis, nec cõpoſitũ ex materia, & forma, nec etiã ẽ prima materia, quia alia eſt receptio primæ materię, & alia eſt receptio intellectus poſsibilis, nã ut ſcribit Com. in. 3. de Anima. co. 5. in principio. Diffinitio intellectus materialis eſt illud quod eſt in potentia ad oẽs intẽtiones formarũ materialium uniuerſalium, & non eſt in actu aliquod entium antequã intelligat illud, & cum iſta ſit diffinitio ĩtellectus materialis, manifeſtũ eſt ꝙ differt apud ipſum a prima materia in hoc, quod iſte eſt in potẽtia oẽs intentiones formarũ uniuerſaliũ materialiũ, prima autẽ materia eſt in potẽtia omnes iſtæ formæ ſenſibile non cognoſcẽs, neq; comprehendens, & cauſa ꝓpter quã iſta natura eſt diſtinguens & cognoſcẽs, prima autem materia neq; diſtinguẽs, neq; cognoſcens eſt, quia prima materia recipit formas diuerſas. ſ. indiuiduales, & iſtas. i. materialiter ſignatas ꝓpter inſtantiam de ſenſibus, intellectus autem recipit formas uniuerſales, unde nõ eſt opinãdũ, ut inquit ipſe in eodẽ. 3. cõ. 28. ꝙ materia ſit cauſa receptiõis ſimpliciter, ſed eſt cauſa receptionis tranſmutabilis. ſ. receptionis huius indiuidualis, unde neceſſe eſt, ut illud quod nõ recipit receptione indiuiduali non ſit materiale ullo modo, & ꝓpter hoc ut dicit Com. in ſolu. tertiæ. q. cõ. 5. Intellectus iſte poſsibilis ẽ quartum genus entium, nã quemadmodũ eſſe ſenſibile diuiditur in materiam, & formam, ſic eſſe intelligibile diuiditur in duo. ſ. in aliquod ſimile formæ, & in aliquod ſimile materię, & ideo iſte intellectus dicitur materialis, quia eſt materia intelligibilium uniuerſaliter, & abſtractẽ recipiẽs. Secundo modo ſumitur intellectus pro intellectu agente ut patet. 3. de Anima, tex. comm. 17. Nam ſicut intellectus poſsibilis eſt omnia fieri, & eſt omnia modo ſimilitudinis & receptionis. i. ſit omnia recipiẽdo ſimilitudines omniũ in hoc enim diſcrepat Ariſt. ab Empedocle, & ſequacibus qui ponebant animam realiter ex omnibus eſſe compoſitam, quia omnia cognoſcit, & cognitio apud eos erat per aſsimilationem cognoſcẽtis ad cognitum, unde cum Empedocles principia materialia omnium quatuor elemẽta poſuerit ſine dubio uoluit ex eiſdem animã eſſe compoſitam, dum metrice ſic de anima ſcripſit:

Intellectus quatuor modis ſumitur.

I

K

Terrea uis terras, uis humida percipit undas.

Aether ab ætherea ſentitur, ab ignibus ignis.

Sed & hi qui ex uno dũtaxat elemento animam fabricantur eius quoq; qualitatem ſolũ tribuũt animæ. Heraclitus caliditatem, quæ igni conueniat. Hippon humiditatẽ, quæ aquæ ſit propria, ut patet in erratis primi de Anima, text. com. 35. & 36. Ariſt. autem uoluit animam nullã realiter habere naturam ex iſtis formis quas recipit, ſed eſſe in potentia ad oẽs, unde intellectus eſt tãquã tabula raſa in qua nihil eſt depictũ. 3. de Anima, te. cõ. 14. & uoluit ſimilitudines rerum recipi in anima: unde, tex. cõ. 38. lapis non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis, ita igit oportuit intellectũ agẽtem eſſe omnia facere, unde officium eius eſt trãsferre res de ordine in ordinem, & facere de potẽtia intellectis actu intellecta, nam cum phãtaſmata, ſeu modo loquẽdi Auer. intentiones imaginatę cũ ſint potentia intellectæ, quia nõ poſſunt mouere intellectum poſsibilẽ qui immaterialis ẽ niſi ſiant actu intellectæ, ideo opus fuit ponere intellectũ agentem, nam. 3. de Anima, cõ. 18. in Calce com. ſi darẽtur uniuerſalia extra animam ſicut poſuit Plato, tũc nõ opus eſſet ponere intellectum agẽtẽ, quia talia eſſent actu intellecta, & abſtracta a materia, & cõditionibus materię, & per cõſequẽs de ſe ſine aliquo extrinſeco motore poſſent mouere intellectum poſsibilem ad intellectionẽ. Tertio modo ſumitur intellectus apud Peripateticos pro intellectu in habitu. i. pro intellectu ſpeculatiuo, & iſte intellectus ſecundum Theophraſtum, & Themiſtium cõſtat ex intellectu agente, & poſsibili, ut imponit ſibi Aue. in cõ. 5. in. 3. de Anima, ſed ſecundũ Auer. concurrunt ultra intellectũ agẽtem, & poſsibilem intentiones imaginatæ. & ideo ſecundum Auer. intellectus ſpeculatiuus ex parte qua depẽdet a phantaſmatibus quoquo modo eſt generabilis, & corruptibilis, & quoquo modo eſt ęternus, nam ſecundũ indiuiduum eſt generabilis, & corruptibilis, ſed ſecundum ſpẽm eſt æternus. Quarto & ultimo modo ſumitur intellectus pro uirtute imaginatiua ſiue cogitatiua, & de hoc loquutus eſt Ariſt. in. 3. de Anima, tex. cõ. 20. dum dixit ꝙ intellectus paſsiuus corrũpitur, & ſine hoc nihil intelligit anima. Vlterius ſcire debes ꝙ materia apud Phos multifariã ſumitur, nam ut ſcribit Auer. in fine libri de Subſtantia orbis Materia habet gradus, & potentia habet gradus, nam infimus gradus materiæ in rebus corporalibus eſt prima materia, quæ de ſe eſt ſubſtantia quædam, & natura quæ non eſt forma, nec formã habens, nec uſem, nec particularem nec priuationẽ aliquã ſibi propriam, ſed eſt in potentia ad oẽs formas ſubſtantiales, & accidẽtales, & hæc dicitur prima materia, & primũ hyle, & eſt ſubſtãtia ſimplex. Alia autem eſt materia cõpoſita, & iſta non eſt natura, ſed Naturatum, aut habens naturam, unde Com. 1. Phyſi. ubi Ariſt. ponit diffinitionẽ primæ materiæ dicens. Dico autẽ materiã primũ ſubiectũ unicuiq; ex quo ſit aliquid cum inſit nõ ſecundum accidens, ponderans ly primũ ſubiectũ dixit hoc, enim ſecundũ ſubiectũ, & primũ conueniunt in hoc quod generatum inuenitur ex eis per ſe, & differũt in hoc quod primum eſt in potentia, & ſecundũ in actu, aut modo medio inter potentiã, & actum, ſicut eſt diſpoſitio in illo qđ generatur ex pluribus uno ſubiecto, unde tale appellatur materia ſecũda. Materia etiam apud Philoſophos triplex eſt, alterationis tantum, compoſitionis tãtum, alterationis & compoſitionis ſimul, exemplum primi, ut humores reſpectu, membrorum: exemplum ſecũdi, ut literæ, reſpectu ſyllabarum: exemplũ tertii, ut elemẽta reſpectu mixti, quia mixtio eſt miſcibilium alteratorũ, & nõ corruptorũ unio. iſta diſtinctio de triplici materia habetur in. 2. Ph. auſcultationis in cõ. & tex. 31. Materia etiã quæ eſt in ſupremo gradu in rebus corporalibus eſt materia in actu & iſta rectius dicitur

L

Materia multipliciter dicitur.

M

A dicitur ſubiectum ꝗ materia,& eſt orbis cœleſtis,ita ſcribit
Cõ.in.2.ca.de Subſtantia orbis dicens,ſed quia natura cor
poris eſt alia a natura animæ,quia eſt cõpoſitũ, & neceſſe
eſt moueus,& motum eſſe diuerſa,neceſſe eſt conſiderare
de natura illius corporis,& quia declaratum eſt hoc cor
pus eſſe ingenerabile & incorruptibile,apparet qđ eſt ne-
ceſſe,ut ſit corpus ſimplex nõ compoſitum ex materia &
forma,& quia eſt demſatum indiuiduum,& ens demſatũ
in actu,& habens unam figuram in actu,& omnia iſta ſunt
in corpore ꝑ materiam,& in materia propter formam,ne
ceſſe eſt,ut hoc corpus cœleſte ſit materia aialium cœle-
ſtium,ꝗ mouentur circulariter ex ſe,& ut ſit perfectius mo
dis cæteris materiæ,non.n.eſt in eo de potẽtiis niſi tm̃ po
tẽtia in loco,& ex motu locali nobiliſſimus oium.ſ.circu
laris,intelligo autem orbem ſecluſa intelligẽtia eſſe nobi
liorem,& perfectiorem inter omnes modos materiæ in-
uentæ in naturis corporalibus,non aũt ſimpliciter, qa ut
ſupra patuit,intellectus poſſibilis eſt materia in genere en
tiũ intelligibiliũ,manifeſte autẽ patet ꝙ comparando eſſe
intelligibile ad eſſe corporeũ eſt longe præſtãtius hoc ꝗ il
lud.Materia etiam apud Phos alia ſenſibilis,alia intelligi
bilis,ut colligitur ex.7.Meta.tex.cõ.35.& etiam in 8 Met.
tex.cõ.16.Materia autem intelligibilis ſecundum aliquos

Opinio aliquorum de materia intelligibili.

eſt ipſa ſubſtantia,& ab iſta nõ dicũtur abſtrahere ſciæ Ma
thematicæ,quia ut aiũt,poſterius nõ poteſt abſtrahi a prio
ri,& qa ſciæ mathematicæ ſunt circa magnitudines,& nu
meros quæ ſunt accidentia,quæ ſunt poſteriora ſubſtãtia
B ut patet.7.Met.tex.cõ.4.ideo dicunt ꝙ a ſubſtãtia ſciæ ma
thematicæ non abſtrahunt,& ſic gloſſant.Sed iſta opio,ut
ſupra dictum fuit,non eſt de mente Ariſt.& Peripateticos
rum,quia ipſe uoluit in.12.Primæ phiæ ex ſciẽtiis Mathe

Impugna.

maticis Aſtrologiam ſolam de ſubſtãtia Theoriam facere
inquantum ſe intromittit de ſubſtantia æterna,quę eſt cor
pus cœleſte.Et ideo dicimus materiã intelligibilem eſſe

Opinio ꝑpria.

ipſam quantitatem,ſiue ſit continua ſiue ſit diſcreta,ut ab
ſtrahit ab omnibus qualitatibus ſenſibilibus,ꝗ fluũt a natu
ra,quæ eſt principium motus,& quietis.Materia autẽ ſen
ſibilis ſunt hmõi qualitates quæ fluũt a natura ꝗ eſt princi
pium motus,quia non eſt credendũ ꝙ Mathematicus nul
las qualitates conſideret,nam patet ꝙ conſiderat proprie
tates inſequẽtes naturam ſui ſubiecti,Arithmeticus.n.con
ſiderat par,& impar,quæ ſunt paſſiões numeri,& Geome
ter conſiderat rectum,& curuum,& magnum,& paruum,
immo etiam locum,& tactum,ut patet.1.de Generatione
& corru.tex.cõ.44.ubi com.inquit,locus eſt inſeparabilis
a corporibus Mathematicis,ſiue fuerint abſtracta,ut aliq
dicũt in ſermone & in eſſe,ſiue fuerint abſtracta in ſermo
ne tm̃,cum corpus non ſit in loco niſi per ſuas dimenſio-
C nes non per accidentia aliorum prædicamentorum.Simi
liter etiam non dicitur abſtrahere a qualitatibus ſenſibili-
bus,quia nullo modo poſſit loqui,& intromittere ſe de il
lis quia ut ſcribit Commẽ.in.2.Phy.auſcul.in com.71.dũ
ens diuiditur ſecundum cõſiderationem demonſtratiuam
ingredietur una natura duas artes,nam certum eſt ꝙ licet
motus qualis ſit ſenſibilis fluens a natura, quæ eſt princi-
pium motus,tñ de motu poteſt cõſiderare Mathematicus
conſideratione ſibi propria,& alio modo quam conſide-
rat Naturalis,& hoc expreſſe teſtatur Auer.in.1.Cœli cõ.
ubi dicit ꝙ in motibus circularibus,etſi cõtrarietas inueni
ri non poſſit ſecundum Phyſicam conſiderationem,tamẽ
ſecundum Mathematicam illud non inconuenit imaginã
do duos motus circulares ſuper eoſdem polos ad diuer
ſas partes,ſicut etiam teſtatur.12.Met.cõ.47.Similiter etiã
rarum & denſum ſcđm Auer.1.Phyſicæ auſcu.cõ.46.ſolũ
comprehenduntur in corporibus ſenſibilibus naturalibus
ſed magnum & paruum comprehendũtur in corporibus
naturalibus,& mathematicis,& tñ Auer.4.Phyſicæ auſcul.
com.72.ſcribit quod ita eſt de ſubtilitate,& ſpiſſitudine ſi
cut eſt de diuiſione lineę & ſuperficiei,qm̃ quemadmodũ
linea ſecundum ꝙ linea poteſt diuidi in infinitũ, quod eſt
impoſſibile,ſecundũ ꝙ eſt linea terreſtris aut ignea:ita de
ſubtilitate poteſt intelligi ꝓceſſus in infinitum ex ſua natu
ra.ſ.ſcđm ꝙ eſt ſubtilitas ſimpliciter,nõ ſcđm ꝙ eſt ſubtili D
tas corporis mobilis,& ſcđm hæc ꝓpoſitio poſita ẽ falſa
poſſibilis,ſcđm ꝙ fuit poſita,& ex falſo poſibili nõ ſequiť
falſum impoſſibile,& hoc modo declaratiõis utitur mul
toties Ariſt.& etiam Plato.Vnde animaduerte ꝙ illud ſic

Quomodo intelligitur Mathematicũ abſtrahere a qualitatibus ſenſibilibus.

dẽt intelligi,ꝙ Mathematicus abſtrahit a qualitatibus ſen
ſibilibus,quia uidelicet conſiderat ſuum ſubiectũ quod eſt
magnitudo,& numerus ſcđm rõnem abſtrahẽtem ab illa
rõne,ꝗ eſt principium qualitatum ſenſibiliũ quod eſt na
tura,tñ non inconuenit ꝙ qualitates aliquæ ſenſibiles poſ
ſint modo intelligibili in ſcientiis mathematicis cõſidera
ri,ſicut.n.Naturalis entia intelligibilia ſcientiarũ mathe-
maticarũ ſenſibiliter ſpeculať,ſic entia ſenſibilia naturalia
poſſunt modo intelligibili conſiderari in ſcientiis mathe
maticis,ſaltẽ in aliqbus,hoc nõ eſt impoſſibile ꝑꝑ prædi-
ctam cauſam,quia una met res ſub diuerſis rõnibus forma
libus poteſt pertinere ad diuerſos artifices,& immorari in
hoc eſt ſuperfluum,ſed multos nebulones uidi errare tꝑe
meo in iſtis.Aduerte etiam ꝙ materia dupliciter adhuc ſu
mitur apud Peripateticos,primo modo pro materia,ꝗ eſt
ſubiectum motui:ſecundo modo pro materia, quæ eſt
ſubſtãs uľi,& dřia eſt inter utrãq;,quia materia primo mo
do eſt pars rei,& non ꝑdicatur de re,alia aũt eſt idẽ qđ ip
ſa res,ſingulum.n.nõ eſt aliud a ſuimet ſubſtantia, & talis H
materia eſt idẽ quod ipſum ſingulare demſatũ quod ſub-
ſtat uľi quod eſt idem ipſi & ꝑdicatur de illo,unde ſic ſu-
mitur materia.1.Cœli.& mun.te.com.92.ubi dť,qui dicit E
cœlum dicit formam,& qui dicit hoc cœlum dicit mate

Quatuor gradus abſtractionis.

riam.Vlterius ſcire debes ꝙ reperiuntur in nobis quatuor
abſtractiones in uirtutibus comprehenſiuis,ut bene nota-
uit Auic.in.6.Naturalium,ſectione.1.cap.2.& dñs Alber-
tus cognomento Magnus in.2.de Anima,tract.3.ca.4.Pri
mus gradus abſtractionis,& infimus eſt dũ abſtrahitur,&
ſeparatur forma a materia,ſed nõ a pñtia materiæ nec ab
eius appendicibus,& hoc facit uirtus apprehenſiua defo-
ris,quæ eſt ſenſus,nam ſimulacra rerũ,& ſpecies ſine ma-
teria recipiuntur in ſenſibus dicente Ariſt.in.2.de Anima
in tex.com.121.ſenſum ſuſceptiuũ eſſe ſpecierum ſine ma
teria,ut cera anuli ſine ferro,& auro recipit figurã, accipit
.n.aureum aut æneum ſignum, ſed non inquantum aurũ
aut ęs.ſimiliter autem & ſenſus uniuſcuiuſq; ab habẽte co
lorem aut humorem,aut ſonum patitur,ſed inquãtũ unũſ-
quodq; illorum dť.Sed inquãtum hmõi eſt,& ſcđm rõnẽ,
ubi Commen.dicit,intentio coloris eſt alia a colore,& di
xit ſcđm ꝙ eſt in hac diſpõne, & intentione obſeruando
ſe ab intentionibus quas recipit intellectus,illæ enim ſunt
uniuerſales,iſtę autem ſunt particulares,& eſt locus aper
tus contra negantes ſpẽs intelligibiles. Secundus gradus
abſtractionis eſt ꝙ ſeparetur a materia,& a pñtia materię
ſed nõ ab appendicibus ſiue cõditionibus materiæ, & hãc F
apprehenſionem facit imaginatiua potentia, quæ etiam
ſingularibus non præſentibus retinet formas ſenſibilium
ſed non denudat eas a materiæ appẽdicibus.Dico autem
appendices materiæ conditiones,& proprietates quas ha
bet ſubiectum formæ quod eſt in tali,uel in tali materia.
uer.gra.talis membrorum ſitus,uel talis color faciei,uel ta
lis ætas,uel talis figura capitis,uel talis locus generatiõis,
hæc.n.ſunt quædam indiuiduantia formam,quæ ſic ſunt
in uno indiuiduo unius ſpeciei ꝙ non ſunt in alio. Et hac
apprehenſione fortem non pñtẽ imaginamur criſpũ & al
bum,& ſenem uel iuuenem,& cum longis digitis,uel bre
uibus,quorum nullum accidit ei inquantũ eſt homo. Ter
tius autem gradus abſtractionis quo accipimus nõ tm̃ ſen
ſibilia,ſed quaſdam intentiones,quæ nõ imprimuntur ſen
ſibus,ſed tñ ſine ſenſibus nunꝗ nobis innoteſcunt, ſicut eſt
eſſe ſocialem,& amicum,& delectabilem in conuictu, &
affabilem,& his contraria,quæ quidem cum ſenſibus ac-
cepimus.Et tñ eorum nullum ſenſibus imprimitur,& tale
eſt ꝙ accipimus hunc eſſe filium Cleonis, & eſſe agnum
uel hominem. Alium autem eſſe lupum,uel leonem ſecũ-
dum quod ſubſtantiales formæ mediantibus ſenſibilibus
& non ſeparatæ ab ipſis apprehenduntur:& iſte gradus

G nunquã eſt ſine æſtimatione,& collatione , & iſte gradus
eſt uirtutis æſtimatiuæ in brutis,& cogitatiuæ , in hoībus,
quæ a Philoſophis appellatur intellꝰ particularis,qa par
ticulariter diſcurrit,& qa immediate miniſtrat intellectui
unde Diuus Tho.in.2.de Anima,in lectione.13.in expōne
tex.65.ponendo dñam inter æſtimatiuam,& cogitatiuã,
quod cogitatiua hoīs apprehendit indiuiduum,ut exiſtēs
ſub natura cōi quod contingit ei inquãtum unitur intelle
ctiuæ in eodem ſubiecto.Vnde cognoſcit hunc hominē
ꝓut hic hō,& hoc lignum prout eſt hoc lignum:æſtimati
ua aũt in brutis non apprehendit aliquod indiuiduũ, ſecũ
dum quod eſt ſub natura cōi,ſed ſolum ſcdm quod eſt ter
minus,aut principium alicuius actiōis,uel paſſionis, ſicut
ouis cognoſcit agnum hunc nō inquantum eſt hic agnus,
ſed inquantum eſt lactabilis.Et hanc herbam inquantum
eſt eius cibus.Vnde alia indiuidua ad quæ non ſe extēdit
eius actio aut paſſio nullo modo apprehendit ſua æſtima
tiua naturalis.Naturalis aũt æſtimatiua datur animalibus
ut per eam animalia ordinentur in actiōes ꝓprias uel paſ
ſiones proſequendas,uel fugiēdas,& hoc etiam eſt de mē
te Com.in li.de Senſu,& ſenſato circa finem,ubi ꝓprietas
aũt comprehēſionis iſtorũ ſenſuum in animalibus nō eſt
eadem in oībus,homo.n.comprehendit dñas rerum & in
H tentiones earum proprias,quæ ſunt in re ſenſata quaſi me
dullam de fructu.In animali autem bruto comprehendũt
ea,quæ ſunt extra,quæ ſunt quaſi cortices fructuum ,& ſi-
gnum eius eſt quod bruta non mouentur a ſenſibilibus,ſi-
cut hō mouetur ,hō.n.mouetur apud cantum quod nō fa
ciunt bruta.Et ſimiliter mouetur homo a picturis,& figu-
ris motu,quo non mouentur bruta ,& ſimiliter de modis
ſaporis,& odoris.Quartus modus abſtractionis , & ulti-
mus eſt gradus qui apprehēdit quiditates rerũ denudatas
ab omnibus appendicibus materiæ,nec accipit ipſas cum
ſenſibilibus intentionibus,ſed potius ſimplices,& ſepara-
tas ab eis,& iſta apprehenſio ſolius eſt intellectus,ſicut eſt
intellꝰ hoīs ꝑ hoc ꝙ conuenit omni homini,uel intellecti
uæ ſubſtãtię.Vlterius ſcire debes ꝙ abſtrahere apud Phos
Abſtrahere duplicìter. ſumitur bifariam.Nam primo modo idem eſt quod tranſ
ferre res de ordine in ordinem,& facere de potentia intel
lectis actu intellecta,& hoc fit abſq; comprehēſione uirtu-
tis abſtrahentis, & ſic abſtrahere eſt operatio intellectus
agentis uirtute cuius obiectũ relucens in phãtaſmate cau-
ſatur in eſſe obiectiuo in ſpecie intelligibili,quæ eſt effectꝰ
intellectus agentis,& phantaſmatis,ſicut.n.ſol,& hō gene
eant holem ,& unum concurrit tanq̃ agens principale , &
reliquum tanq̃ cauſa particularis,quod aũt ſpēs illa uſr re
I præſentet,habet ab intellecto agēte,ſed quod repręſentet
naturam hoīs & non leonis,hoc eſt pro quanto illa ſpēs
intelligibilis dependet a phantaſmate hominis , & non a
phantaſmate leonis in uirtute cogitatiua.Vnde Aue in.3.
de Anima,com.30.uult ꝓpter uerba Ariſto. in tex.ubi ha-
bet ꝙ nequaquam ſine phantaſmate intelligit anima qꝛ
intellecta uſia ſunt colligata cũ intētionibus imaginatis,
& corrupta per corruptionem earum,& iſto modo intel-
lectus agens abſtrahendo a phantaſmatibus non cogno-
ſcit,ſed iſta actio ꝓuenit ab eo naturaliter,quia uult Com.
3.de Anima.cō.19.ꝙ intellectus agēs nō cognoſcit aliqd
eorum,quæ ſunt hic,& fuit etiam ſnīa Themiſtii,& Ariſt.
in.3.de Anima.Alio modo abſtrahere eſt apprehendere
ex his,quæ ſunt coniuncta in eſſe aliquid non apprehēſo
reliquo.Et talis eſt operatio intelꝰs poſꝭs qui,ut inquit Cō
in.12.Primæ phīæ,aptus eſt diuidere adunata in eſſe,indi-
cium.n.& apprehenſio formaliter attribuuntur nobis per
intellm poſem,ille.n.eſt pars per quam intelligit anima.i.
nos hñtes alam illo intelligimus,ut gloſſat Themi.& Cō.
in principio tertii de Anima.Vlterius ſcire debes ꝙ abſtra
ctio duplex eſt ſcdm Phos,una ſcdm rationem diffinitiuã
ſcdm quam dicimus ꝙ aliqua abſtrahunt a materia ſenſibi
li ſecundum rōnem tm̃,ut Mathematica:aliqua,neq; ſcdm
Declaratio Theorematis. rationem,neq; ſecũdum eſſe,ut Phyſica:aliqua utroq; mo
do,ut Metaphyſica .Alia uero eſt abſtractio uniuerſalis a
particulari,& iſta eſt cōis omnibus ſcientiis.His ſtantibus
accedamus ad declarationē propoſiti Theorematis ꝙ in- K
tellectus particularis.i.uirtus cogitatiua abſtrahit a mate-
ria,ut clarum eſt,& patuit,& pñtia materiæ,& appendici-
bus materiæ,ſed nō abſtrahit a materia ꝓprout materia idē
ē quod ſubiectũ uniuerſale,qa particulariter diſcurrit quã
tuncunq;,ut dictum fuit poſſit intelligere indiuiduum,in-
quantum ſtat natura cōi propter eam coniungi in eodem
ſuppoſito cum intellectu,ut uoluit beatus Thom. intelle-
ctus etiam agens dicitur abſtrahere a materia modo præ-
dicto,quia transfert obiectum de eſſe ſenſibilium & parti-
cularium ad eſſe intelligibilium & uſium.Intellectus etiã
po ts dr abſtrahere a materia in intelligendo non a mate
ria,quæ eſt ſubiectum motui,uniuerſaliter.n. hoc uerũ nō
eſt.Nam quãdo intellectus poſſibilis intelligit hominē,
non potrſt ipſe in ſua intellectione a carnibus,& oſſibus,
ſicut dicit expreſſe Ariſt.in.7.Primæ philoſophiæ ,tex.cō.
37.& 39.Vbi dicitur ꝙ hoīs ſpecies ſemper in carnibus ap
paret,& oſſibus,& talibus partibus,ubi Cō.inquit com.37
Impoſſibile eſt.n hominem intelligere ſine carne ,& oſſi-
bus.Formæ aũt mathematicæ,quæ inueniũtur in pluribus
una materia,intelliguntur abſtractæ a materiis,& intende L
bat ꝙ intellectus comprehendit diuiſionem inter formas
& materias facile,quia abſtrahit eas in imaginatiōe a ma
teria:in Naturalibus uero difficile ,quia non poteſt abſtra
here eas in imaginatione a materia.Et ex hoc loco patet
ꝙ non oīs abſtractio eſt intellectus agentis,& ꝙ iſta abſtra
ctio,quæ eſt cum apprehenſione eſt intellectus poſſibilis
opus,& nihil aliud eſt quam in imaginatiōe.i.in apprehē
ſione apprehendere ex his,quæ ſunt coniuncta in eſſe unũ
non apprehenſio reliquo, & de tali abſtractione uerifica
tur dictum Ariſt.in.2.Phy.tex.com.18.dicentis. Abſtrahen
tium non eſt mendacium,nam loquimur de abſtractione,
quæ eſt ſimpliciũ apprehēſio,quæ dicitur formatio apud
Arabes,& eſt prima operatio intellectus in qua non cadit
error formaliter loquendo,licet igitur intellectus poſſibi
lis abſtrahat a materia ſubiecta motui in Mathematicis,nō
tamē hoc eſt uniuerſaliter uerum, ut patuit,unde com. di
cit cō.39.ſeptimi Meta .Quiditates naturales nō poſſunt
intelligi ſine ſenſu & motu,ſicut poſſunt intelligi quidita
tes Mathematicorum:ſemper tamen intellectus poſſibilis
dicitur in quacunq; ſcientia abſtrahere a materia.i.a ſingu
laribus,quia ſciētia eſt uniuerſalium, & ſenſus ſingulariũ
2.de Anima,tex.cō.60.Intellectus.n.poſſibilis itelligit u e
per ſe,& ſingulare mediante ſenſu,ut dicit Cō.in.3.de Ani
ma,cō.9.De aliis etiam abſtractionibus ſatis diximus in il
lo Theoremate,quo declaratur quomodo diuerſificat in- M
telligere ad diuerſitatem rei intellectæ ,ideo non repeto.

Poſteriora generatione ſunt priora perfectione. Propoſ.100

ALlegari plerunq; ſolet iſta propoſitio: & ſcribitur in
9.Primæ philoſophiæ in tex.cō.15 .ubi dicit . Quæ
gñone poſteriora,& ſpecie,& ſubſtantia ſunt priora,ut uir
puero,& homo ſpermate Scire debes ꝙ prius , & poſte-
rius ſunt dñæ cōtrariæ per quas diuiditur ordo .ut ſcribit
Cō.1 .Phy.cō.41 .Ordo.n.eſt reſpectu primi poſiti,aut intel
lecti,ut dicit idem 5.Metaph.commen.16.ꝙ pro tanto ſu
ſpicor dictũ fuiſſe,quia ordo aut eſt ſcdm rem,aut ſcdm
rationē ſemper cum priori,& poſteriori eſt,unde Ariſ.in
Prædicamentis iſta ratione probat quãtitates pōne caren
tes hr̄e ordinem,quia habent prius & poſterius . Quantũ
autem ſpectat ad declarationem pñtis propōnis, ordo na Ordo naturæ duplex
turæ eſt duplex.Quidã eſt ſcdm uiam generationis.Et qui
dam ſcdm uiã perfectionis,unde Ariſt.5.Met.in c de Prio
ri,prioritatem gñonis appellat prioritatem ſecũdum tp̄s:
Talia autem inquit priora ſecundum tp̄s eſſe dñr,uel quia
ſunt remotiora ab ipſo nunc,quod eſt inſtas pñs ,ut in fa-
ctis,quēadmodum dicimus Troica bella priora fuiſſe Me
dis,quia ſunt remotiora a pñti nunc.Alia autē dñr priora
ſecundum tp̄s,propterea quia ſunt propinquiora ipſi nũc
ut in futuris,ſic.n.antiquitus priores dicebantur ludi Io-
uis ludis Apollinis .Et ſic nos dicimus prius eſſe feſtiuita
tem natiuitatis Dñi,quam ſit feſtiuitas Epiphaniæ . Tali

prioritate

A prioritate gñonis materia præcedit formã, & ſenſus tact'
præcedit ſenſum uiſus unde Com.in.2.de Generatione &
corru.in cõ.7.dicit ſuper uerbis Ariſt.ibi in tex.ubi dicitur,
quamuis prior uiſus tactu,quapropter & ſubiectum etiam
prius,ubi uult obiectũ uiſus eſſe prius obiecto tactus,ſicut
uiſus eſt prior tactu,dicit Commẽ.& non debet aliquis di
cere ꝙ contrarietas,q̃ eſt in uiſu eſt prior contrarietate ta
ctus,non.n.quærimus in hoc loco prioritatem ſecundum
finem,& formam,ſed ſcd̃m ſubiectũ, & materiã; quæ eſt
prioritas ſecũdum naturam,prioritate autem perfectionis
forma eſt prior materia,ut patet.7.Meta.tex.cõ.7.Et uiſus
tactu,unde Ariſt.dicit in ꝓœmio Met.ꝙ iſtum ſenſum ma
xime diligimus,quia plures dr̃ias rerum nobis demõſtrat.
ſimiliter ex modo ſuæ immutatiõis qui ſpiritalior eſt mo
do quo immutatur tactus,& alii,& eſt longe aliis ꝑfectior
ut patet in.2.de Anima,in te.cõ.118.&.116.unde Com.in
eodem loco cõ.77inquit,ꝙ Ariſt.uiſus eſt ordinare conſi
derationem de uirtutibus ſenſus ſcd̃m nobilitatem nõ ſe
cũdũ naturam.Et ideo præpoſuit ſermonem de uiſu aliis
ſenſibus,deinde de auditu & de odoratu.Et infra cõ.101.
inquit cum cõpleuit ſermonem de olfactu,& ſenſu guſtus
& illud quod debet conſequi numerum ſecũdum ordinẽ
qui incepit a meliori,& ꝓcedit ad magis neceſſariũ inci
pit loqui de eo.Auic.aũt in.6.Naturalium loquens de ſen
B ſibus incepit a tactu,deinde de guſtu,olfactu,auditu,& po
ſtremo de uiſu,quia uoluit obſeruare ordinem ſecundum
Opinio aliquorum. naturam,qui eſt uia gñonis.Et debes ſcire pro intellectiõe
propoſiti Theorematis,ꝙ ueritatem habet de his, quæ ge
nerantur,ut quod,nõ ut quo,& hoc ideo apponunt aliqui
ꝓpter opinionem Com.tenentis formam eſſe perfectiorẽ
compoſito,cum tñ cõpoſitum ſit poſterius gñone forma.
nam ut inquiunt,Omne cõpoſitum eſt poſterius partibus
componentibus,& per cõſequens forma eſt prior gñone
compoſito,& non eſt imperfectior compoſito,quia nõ ge
Impugna. neratur,ut quod,ſed ut quo,ad excludendam igitur iſtam
obiectionẽ oppoſuerunt iſtam limitationẽ.Sed iſta opio
& gloſſa ſtare non poteſt,quia illud quod per accñs gene
ratur dicitur poſteri' generari illo quod dicitur generari
per ſe,nam ut ſcribit Ariſt.in.2.Phy.auſcul.in cõ.66.Nihil
ſecundum accñs prius eſt his,quæ ſunt per ſe,ſic.n.ibi pro
bat ꝙ cauſa per accñs non eſt prior per ſe, ſed forma per
accidens generatur,& compoſitum eſt quod per ſe gene
ratur.textus eſt Ariſt.in.5.Meta.te.cõ.27. quemadmodum
nec ſubiectum ęs inquam ipſum,ſic ſphæram,niſi ſcd̃m ac
cidens facit,quia ænea ſphæra eſt,& illud facit,nã hoc ali
quod facere ex totaliter ſubiecto hoc facere eſt, dico autẽ
C quia æs rotundum facere eſt non rotundum, aut ſphærã
facere,ſed alterum aliquid aut ſpẽm hanc in alia,nã ſi fa
cit ex aliquo facit ex alio,hoc.n.ſubiiciebatur,ut facere æ
neam ſphæram,hoc autem ita quia ex hoc eſt ęs, hoc fa
cit quod eſt ſphæra,ſi igitur & hoc facit ipſum,palam ꝗa
ſimiliter faciet,& ibunt gñones in infinitum,ubi clariſſime
patet ꝙ illud quod per ſe fit,& per ſe generatur eſt compo
ſitum ex materia & forma,quia dicitur ibidem in tex.27.
ſemper diuiſibile eſſe oportet id quod fit, & hoc quidem
hoc,& hoc hoc.i.in duo,quorum unum eſt materia,& reli
quum eſt forma,& ideo ſi forma per ſe fieret,gñones pro
tenderentur in infinitum,ſicut dicitur,quia ſi agens faceret
per ſe formam oporteret ꝙ illam ageret ex materia & for
ma,& ſic illam aliam formam ex forma & materia ,& ita
hoc abibit in infinitum,& Com.in calce co.23.in eodẽ
7.Meta.inquit,& hoc inuenitur in ſermone Ariſt.in capite
ſequenti,in quo declarat dr̃iam inter formã & materiam,
& dat ꝓpõnẽ in eo ꝙ uult declarare qđ forma nec eſt ge
nerabilis,nec corruptibilis niſi per accidens,& ſimiliter eſt
de materia,& quod generabile,& corruptibile in rei ueri
tate eſt indiuiduum compoſitum ex forma,& materia, &
ideo iſta opinio male dicit in concedendo formam prius
generari compoſito,& ideo cogitur ad illam limitationẽ,
quandoquidem compoſitum eſt illud quod primo gene
ratur,quia per ſe generatur ſicut diximus.Ad rationem au
tem partis aduerſæ qua cogebatur illud dicere eſt hoc, ui
delicet,quia compoſitum præſupponit partes componen D
tes,reſpondetur quod ut ſupra ex uerbis Aue.dicebam eli
ciendo duplicem eſſe ordinem unum ſcd̃m rem,& alium
ſcd̃m rõnem,tunc dico ꝙ compoſitum ex materia, & for
ma,præſup ponit materiam,& formam nõ tanquam duo
in actu ſecundum rem præcedentia ipſum eſſe compoſiti Iſtã opinionem inueni poſt longũ tpſ in Simplicio, ſ̃o Cœli,et Ale.in libro Priorũ in principio diſputat ei,dũ dicit quod modus abſtractiõis Mathematicis in pluribus calibus deſeruit Philoſopho Naturali, et ideo laus Deo illuſtrãt intellectum doctum.
quia non alia gñone gñatur forma ab illa qua gñatur cõ
poſitum,immo eſt una & eadem ſcd̃m rem qua compoſi
tum per ſe primo in re dr̃ generari,& forma eadẽ gñone
dicitur gñari per accidens,ſed compoſitũ dr̃ ꝑſupponere
partes componentes ſcd̃m rõnem,& hoc pulchre elicio
ex uerbis Com.in.7. Meta.in te.cõ.27.ubi Ariſt.dicit in te.
oportet.n.diuiſibile eſſe ſemper quod ſit,& eſſe hoc ꝗdẽ
hoc, & hoc,hoc dicit cum declaratum ſit quod in forma
ſimplici non eſt generatio nec materia habet gñonem, ne
ceſſe ẽ ut omne gñatum ſit diuiſibile in duas partes ratio
ne non actu in materiam.ſ.& in formã,& Ariſt.in.2. Phy.
tex.cõ.12.dicit formam non eſſe ens ſeparabile,ſed aũt ſe
cundum rationem,ubi Com.dicit ꝙ non ſeparatur in eſſe
a materia,ita ꝙ poſſit eſſe ſine materia,ſed eſt ſeparabilis
a materia ſecundum diffinitionem tm̃,materia autem dif
fert a forma,ſed nũquam denudatur a forma,immo cum
ſeparatur a forma induit aliam,qm̃ ſi denudaretur ab om
nibus formis.ſ.prima materia ,tunc quod nõ eſt in actu eſ
ſet in actu,unde multi ſunt q credũt ꝙ gñones naturales ſi E
miles ſint gñonibus artificialibus,quæ cõſtãt ex rebus adu
natis per contactum & ligamentum,ubi generatio totius
præſupponit partes componentes, ut generatio nauis
præſupponit tabulas,& clauos,& generatio domus præ
ſupponit ligna,& lapides,& cæmentum,& ualde errãt,un
de Auer.inquit.12.Meta.cõ.18.Imaginatio ſuper creatio
nes formarum induxit homines dicere formas eſſe ,& da
torem eſſe formarum.Et propter hoc etiam patet ꝙ Sco Opi. Scoti & Anto. Andr.
tus in.7.ſuæ Meta.q.10.& Anto.And.in eodem loco. q.4.
in ſolutione primæ rationis,& q.9.non ſatis,ut uidetur cõ
grue dixerunt opinantes quod in compoſito forma habet
duplex eſſe.ſ.eſſe proprium,& eſſe cõicatum ſibi a compo
ſito,& tunc dicunt ꝙ forma per eſſe proprium eſt prior cõ
poſito,& eſt ens per ſe,aliud aũt eſſe,eſt eſſe exiſtẽtiæ quo
compoſitum eſt ens per ſe,& tali eſſe forma eſt per acci
dẽs ſicut pars per eſſe totius,& ita ad eſſe compoſiti gene
ratur forma per accñs,quia exiſtit ad exiſtentiam cõpoſiti
tale.n.eſſe eſt per ſe compoſiti,& formæ eſt per accñs,ſed
forma ſecundum proprium eſſe eſt ens per ſe,& eſt prior
ut ſic ipſo compoſito.Sed iſta opio non poteſt ſtare,quia Impugna.
non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate,ꝗa omne
eſſe ſecundum Peripateticos eſt a forma in rebus creatis.
unde Phi illud ſic deſcribũt.Eſſe eſt exiſtẽtia formæ in ma F
teria.ut inquit Boe.in lib.de Vnitate,& uno.Nec ualet,ꝙ
illud ueritatem habet de eſſe ſpecifico,& non de eſſe indi
uiduali,nam Ariſt.in.2.de Anima,te.cõ.2.dixit forma eſt
per quam eſt hoc aliquid & infra,tex.cõ.7.unum.n.& eſſe
cum multipliciter dicantur quod proprie eſt actus eſt,ubi
Commen.inquit,hæc noĩa ens & unum licet dicantur plu
ribus modis,tamẽ prima perfectio in iſtis.ſ.forma eſt ma
gis digna,ut habeat hoc nomen.ſ.unum & ens q̃ illud qđ
eſt congregatum ex materia & forma,congregatum.n.nõ
dicitur unum niſi ꝑ unitatem exñtem in forma,& ſi mate
ria,& forma eſſent in compoſito exiſtẽtes in actu,tunc cõ
poſitum non diceretur unũ niſi ſicut dicitur in rebus ,quæ
ſunt unum ſecundum cõtactum & ligamẽtum,modo aũt
quia materia non differt a forma in cõpoſito niſi potẽtia,
& compoſitum non eſt in actu ens niſi ꝑ formam, tunc cõ
poſitum non dr̃ unum niſi quia ſua forma eſt una,& The.
ibidẽ dicit,ſicut res a forma habet ut ſit ,ita a forma habet
ut ſit unum.Et ꝓpter hoc uidetur mihi iuxta fundamenta Propoſitio propria.
Ariſt.& euitando multitudinem entium,ubi neceſſaria nõ
eſt inquantum eſt pſe quod unomet eſſe dr̃ eſſe compoſi
tum,& dr̃ eſſe materia in cõpoſito exñs & ipſamet forma
tamen tale,eſſe eſt formæ per eſſentiam,nam quod uere ẽ
actus eſt,quia eſſe nihil aliud eſt niſi exiſtẽtia formæ in cõ
poſito,unde non eſt opinandũ ꝙ forma exiſtat ad exiſten

C tiam compoſiti, immo magis cõpoſitũ exiſtit ꝓꝑ formã, dicimus.n.compoſitum eſſe in actu per formam & nõ ecõ tra. Exiſtere igitur competit compoſito per participationem, unde uerius eſt forma quam compoſitum, quia ꝓꝑ quod unumquodq; tale, & illud magis eſt, ex.1.Poſ. & ita non oportet imaginari tria eſſe in compoſito, unum proprium formæ, aliud proprium materiæ, & aliud compoſito quod cõicatur utrinq;, nam licet ſit alia entitas, quæ eſt materia, & alia ſit entitas, quæ eſt forma, tñ nõ ẽ aliud eſſe materiæ, & aliud eſſe formæ, & aliud cõpoſiti immo unũ eſt eſſe omnium iſtorum, ſed formæ eſt per eſſentiã ipſum eſſe, quia forma nõ alio eſt, ſed cõpoſitum, & materia hñt eſſe a forma. Sed dices quõ igitur cõiter dici ſolet, ꝙ forma gñatur per accidens, & tñ.5.Phyſi.generatio per ſe terminatur ad formã, & hoc, ut patet, fuit in cauſa quod deduxit iſtos uiros, & multos alios, ut dicã quod aliud eſt eſſe proprium formæ & aliud eſt eſſe cõpoſiti, & quod forma ſcd̃m eſſe propriũ eſt terminus per ſe gñationis, partialis tñ, ſed cõpoſitũ ſcd̃m eſſe propriũ eſt terminus ꝑ ſe totalis & illo modo forma quo ad eſſe quod cõicat ſibi a cõpoſito dicitur generari ꝑ accidens, & oẽs fere currunt ex modernis doctoribus cum iſta ſolutione, & ſalua omnium reuerentia, quia nõ eſt nobis etiam præcluſa uia ad ſpeculãdum, iſti multiplicant entia ſine neceſſitate, ut ſupra dixi.

Cauſa erroris.

H Dico igitur ꝙ aliud eſt cõſiderare generationem ſcd̃m rationem, & aliud eſt conſiderare inquantum ipſa mediante aliquid in effectu, & in re ipſa terminat actionem agentis, nec uideatur tibi mirũ hoc, quia intellectus innatus eſt diuidere, quæ ſunt adunata in eſſe, quæ tñ natura non põt, ſicut diuidi materiã a forma, ut dicit Cõ.12.Primę philoſophiæ cõ.39.&.14.primo igitur modo, quia mot⁹ & terminus motus ſunt idẽ, & non differunt, niſi ſicut uia, & terminus uiæ, aut ſicut imperfectum a perfecto.5.Phyſi.cõ.9.ſic forma eſt terminus, per ſe generationis, & iſto modo motus & mutationes ſumunt ſpeciem, & diſtinctionem a terminis, & hoc modo conſiderant in.5.Phy. ubi ponitur diſtinctio inter motũ, & mutationẽ, tum ex terminis, tũ etiã ex ſubiectis, ut patet in te.cõ.7.&.8.ibidem, in tali autẽ cõſideratione non cõſiderat intellectus, an forma in re extra habeat terminare per generationem actionẽ agentis trãſmutantis ipſum ſubiectum, ſed abſtrahit ab hoc. Sed conſiderando generationem, ut per eam extra aliquid accipit primo eſſe ab agente mediãte forma, ſic cõpoſitũ eſt illud quod in tale eſſe per ſe generatur, & forma illo modo non dicitur generari, niſi per accidẽs, unde Cõ in.7.Primę phiæ, cõ.26.ſcribit, & eſt ſnia Ariſt. ut ſupra dictum eſt in illo te. ꝙ agens non facit aliquid unum in aliquo uno, uer.

Generatio dupliciter cõſideratur

I gra. formã in ſubiecto, qm̃ manifeſtũ ẽ quod facit ex alio aliud, non aliud in alio: facit.n.ex materia formatum nõ in materia formam, refert igitur dicere formã eſſe per ſe terminũ gñationis, & dicere formã per ſe generari, prima eſt uera, & ſecunda eſt falſa, nam aliquid cõnotat generari quod nõ connotat generatio.*{Sicut dicit The.in.3.Phy. ꝙ licet ſit eadem diſtantia ab Athenis Thebas, & econtra, non tñ eſt idem diſtare hinc inde. Et immorare ſuper hoc, & noli ex abrupto iudicare, nã ſcd̃m diuerſa eſſe, ſeu ſecũdum diuerſos modos conſiderãdi oppoſita pñt de eodẽ uerificari, materia.n.prima negatiõe cognoſcitur ab intellectu.10.Meta.tex.cõ.24.& tamen in eſſe reali non poteſt eſſe cum priuatione omnium formarum, quia quod nõ ẽ in actu, eſſet in actu. ſiſr finis, ut eſt in intentione agentis eſt cauſa mouens agentem, & ut eſt in re eſt effectus terminãs actionẽ agẽtis, ſic paciformiter noli de diſtinctione noſtra mirari. Reuertimur igitur unde diuertimus, & dicamus, ꝙ in his, quæ ſunt eiuſdem generis, & ſunt adinuicẽ ordinata, quæ ſunt poſteriora gñone ſunt perfectiora, nã duplex eſt proceſſus naturæ, qdã eſt profectus, & gñonis, & quidã aut eſt proceſſus defectus, & imperfectionis. nam motus ſolis in obliquo circulo eſt cauſa gñonis, & corruptionis, & æquale eſt tempus gñonis, & corrup. q̃ fit ſcd̃m naturã, unde tp̃s, & uita uniuſcuiuſq; habet numerũ, & hæc determinantur: omnium.n.eſt ordo, ut patet in.2.de Gñone, & corrup.tex.cõ.56.&.57. Et Cõ.ibi.cõ.57.inquit, & tp̃s iuuẽtutis eſt æquale tempori ſenectutis, tñ diuerſo & oppoſito mõ procedit Natura in uia gñonis, & oppoſito mõ in uia corruptionis. Nã in uia gñonis, q̃ eſt uia ad formam, & ad eſſe ꝓcedit de imperfectiori ad perfectius, unde dicit Cõ. in.1.Met.cõ.17. Materia prima ex formis quas recipit nullam habet formam omnino, neq; uleni, neq; particularem ſed primo recipit formã uſẽm, & poſtea mediante forma uli recipit formas alias uſq; ad indiuiduales. Et Ariſto.in 2.de Generatione animalium, inquit, ca.3.ꝙ homo prius uiuit uita plãtæ, deinde uita bruti, poſtremo uiuit uita hominis. In uia uero corruptiõis & defectus, q̃ eſt uia ducẽs ad nõ eſſe eſt conuerſo modo, quia ibi eſt a perfectiori ad imperfectius, ſic in ſimili dixit Com.in.3.Phy.cõ.60.ꝙ ire ad augmentum eſt ire ad formã, & ad eſſe. Sed diminutio eſt ire ad nihil cuius cauſa eſt materia. In his igitur q̃ ſunt eiuſdẽ generis poſteriora gñatione ſunt perfectiora, fallit aũt in his, quæ ſunt diuerſorũ prædicamẽtorũ. Nã accidẽtia ſunt poſteriora gñone ſubſtantiis, & tñ non ſunt perfectiora. Fallit etiam in his, quę ſunt in diuerſis ſubiectis. Nã mẽbra reliqua ſunt poſteriora corde uia gñonis, quia primum membrum, ut dicit Hippocra.in lib.de Natura fœtus, & Ariſt.in lib.de Partibus, & de Generatione aĩalium quod formatur a uirtute informatiua eſt cor, & eſt primũ quod uiuit, & ultimũ qd̃ moritur. Et tñ ẽ auctoritate Ariſ. prĩcipaliſſimũ, & ꝑfectiſſimũ oĩum mẽbrorũ, & hoc ideo contingit, quia alia eſt portio materiæ, quæ recipit formã cordis, & alia q̃ recipit formã hepatis, ſiue iſtæ formæ ſint ſubſtantiales, ſiue accidentales non ſit nobis curæ de hoc *{Aut dic ꝙ cor nõ ordinatur ad reliqua, ſicut ad finem, ideo non eſt imperfectius.}

Ita q̃ poſterius ſit ſi nis perfectius.

K

Sũma ſimi tationis.

L

* ADDI. *

Omne ens omni enti comparatum, aut eſt idem, aut diuerſum aut æquale, aut inæquale, aut ſimile, aut diſſimile.

Propõ.101

F Amoſa eſt propoſitio apud Latinos in ſciẽtia Diuina multum exagitata, ſed quo ad ſui primã partẽ inuenitur expreſſe Apud Ariſto.in 10.Primæ philoſophiæ, in te. cõ.12.ubi ſcribit Ariſt. Omne nanq; aut diuerſum, aut idẽ quodcunq; ens. Sed duæ reliquæ ꝓpõnes expreſſe nõ habentur ab Ariſt.ibi. ſed in.3.Meta.tex.cõ.2. Dicit Commẽ. omne ens omni enti cõparatũ, aut eſt idem, aut diuerſum aut ſimile, aut diſſimile, aut contrarium, aut nõ contrariũ. Sed a modernis doctoribus eliciuntur a ſimili. Vnde Ant. Trõbeta clariſſimus in ſcientia Diuina, & magiſter meus maxime mihi ꝑcipuus, & uenerãdus in.q.de diuiſione entis iſto modo declarat illas ꝓpões in ultimo argumẽto omne ens aut idem, aut diuerſum, & ex cõſequenti ſimile aut diſſimile, æquale aut inæquale. Nã unumquodq; ens eſt quid, & quale, & quantum. Eſt.n.quid ꝓ quanto habet aliquã quiditatem uel eſſentiam: eſt quale qualitate eſſentiali modo quo actus, & forma dr̃ eſſe qualis ad modum loquendi Ariſt.5.Meta.cap.de quali, ubi uult ꝙ dr̃ia eſſentialis ſit quædam qualitas, quia eſt actus eſſentialis, & cum unumquodq; ens ſit in actu aliquo modo, ſic eſt quale. Eſt etiam quantum ſcd̃m Ariſt. pro quanto habet aliquem ordinem in entibus ad primũ ens ſimpliciter, ſcd̃m quẽ ordinẽ dr̃ eſſe quantum. Et ita oẽ ens inquãtum quid ad aliud cõparatum, eſt idẽ, uel diuerſum. Inquãtum quale eſt ſimile, aut diſſimile. Inquantum quantum & hñs quantitatẽ, ẽ æquale, uel inæquale, qm̃ identitas, & diuerſitas immediate fundantur ſuper eſſentia rei. Similitudo, uel diſſimilitudo ſuper qualitatem: æqualitas, uel inæqualitas ſuper quãtitatem. Sed quia teſte Ariſt.in.1.Ethi.cap.7.ꝓ defenſione ueritatis, etiã ꝓpria impugnare oportere, præſertim Phos magis forſan exiſtimandum eſt. Nam cum ambo ſint amici pium eſt ueritatẽ in honore præferre. Videtur mihi ſalua pace non eſſe de mente Ariſt. Omne ens omni enti cõparatum eſſe æquale, aut inæquale, nec omni enti oẽ ens comparatũ eſſe ſimile uel diſſimile. Tum quia nõ omne ens de ſe quantum eſt, nec omne de ſe quale, uel actus eſt. Et ne laboremus in æquiuoco primo uidendũ eſt de prio an omne ens ſit quantum. Sequaces Scoticæ doctrinæ ꝓꝑ

Opio Ant. Trõbetæ.

M

A auctoritatē Auguſtini in libro de Trinitate aſſerentis: In his, q̄ non mole magna ſunt idem eſt maius eſſe quod melius eſſe, & eſt in.7.de Trinitate ca.8. uolunt quod duplex ſit quantitas, molis uidelicet, & uirtutis: quãtitas molis eſt in rebus corporalibus ſcd̄m q̄ aliquid extenditur. Quantitas uirtutis eſt quantitas perfectionalis, & ſic etiam dicunt de finitate, & infinitate, quædã eſt in q̄titate molis, & quædam in quantitate uirtutis. Et licet Auer.in.8.Phy.in com. 79 in ſolõne ſecundæ q̃onis uideatur negare iſtam diſtinctionem. Dicit.n.ad ſecundam aũt q̃onem qua quæritur, ut quid ſi poſuerimus actionem infinitã in corpore ſequitur ꝙ motus ſit in non tp̄e. Et nõ ſequitur ſi poſuerimus actionem infinitam eſſe potentiæ non in corpore, ſic rñdentes dicimus, ꝙ ſi poſuerimus actionem propriam eſſe corporeis ꝓpriam, ſequitur ꝙ inſit ei potentia infinita. Si aũt poſuerimus alicuius nõ corporis, tunc potentia illius nõ põt dici finita, aut infinita. Finitum.n.& infinitum ſolũ de corporibus dici poſſunt, & ſic ſola actio ipſius dicetur infinita, ſi autem potentiã infinitam poſueris in corpore ſequetur, quod motio eius ſit in nõ tp̄e, quod eſt impoſſe. Si autē illam poſueris non in corpore, tunc non dicetur, neq; finitum, neq; infinitum eo quod non eſt in corpore, non ergo ſequitur ꝙ ſit mouens non in tp̄e. Cum in his non põt intelligi una potẽtia maior alia, eo quod non ſunt in corpore potentiæ, maius enim & minus ſolius eſt quantitatis. *Beatus Auguſt.*

Vnde ſi dixerimus potentias eſſe in corporibus, tunc actio
B earum erit proportionalis.ſ.quod proportio potẽtiæ motiuæ ad potentiam motiuam eſt ſicut proportio uelocitatis motus ad uelocitatem, exñtibus aũt non in corpore nõ eſt ꝓportio, cũ ꝓportio eſt ſolius magnitudinis ad magnitudinem, uel eorũ, q̄ inſunt magnitudines eo quod inſunt ei. Et hæc manifeſta ſunt per ſe. Ex qua auctoritate clariſſime patet ꝙ maius, & minus, & finitum, & infinitum, ſimiliter proportio nõ inueniuntur talia niſi in rebus corporeis. Nihilominus Auer.ab ipſa tandem ueritate coactus retractauit ſe in.2.Cœli & mũdi, in cõ.71. Et in.3.cap.de Subſtãtia orbis, ubi inquit, quod qui non poſſunt diſtinguere finitum in qualitate ſeu uigore a finito in quantitate & in tp̄e, accidit eis iſta ꝑplexio. Et ibi & etiam.2.Cœli.cõ.38.&.39, dicit ꝙ infinitas uigoris cõpetit formis inquantũ formæ. Ita ꝙ nulla forma, ſiue ſit materialis, ſiue ſit abſtracta a materia ſcd̄m ipſam eſt infiniti uigoris, unde q̄libet forma inquantum forma eſt uigoris finiti, ſed drĩa eſt, quia formæ materiales ſunt finitæ motionis in tp̄e, ſed formæ immateriales ſunt infinitæ motionis in tp̄e, unde ad literam.2.Cœli, ubi Ariſto.probat motũ cœli eſſe terminatum te.cõ.39. obiicit Com.& occurrit tacitæ obiectioni dicens, Et nõ de
C bet aliquis cõtradicere huic inductioni dicendo ꝙ hoc nõ eſt niſi in potentiis finitis materialibus. Vos aũt dicit ꝙ potentia motoris cœli eſt infinita, qm̃ nos nõ intendimus per infinitum niſi infinitatem motionis.i.ꝙ motio eorum non ceſſat. Infinitas aũt intenſionis ut illic non ſit proportio inter potẽtiam motoris, & moti, impoſſibile eſt in formis, inquantum ſunt formæ. Et præterea etiam ratione ꝓbari põt quod detur magnitudo profectionis, & uigoris. Nam Ariſto.in.5.Primæ phĩæ in cap. de Perfecto, & eſt tex.cõ.21. Et uirtus eſt q̇dam perfectio, unumquodq;.n.tũc perfectum, & ſubſtãtia omnis tunc perfecta qñ ſcd̄m ſpẽm propriæ uirtutis nulla defecerit pars eius ſcd̄m naturam magnitudinis. Patet aũt ꝙ uſr loquitur de omni ſubſtantia, non.n.credendum eſt perfecti rationem ſolum in corporalibus rebus ſaluari, poſſe cum longe magis perfecta ſint entia incorporea, ſicut dicit Ariſt.in.2.Cœli, & mundi, tex.com.36. ubi arguit per locum a minori ad maius, ꝙ ſi Cœlum quod eſt corpus eſt ſimplex & ingenitum, ꝙ corruptibile, multo magis monẽs rationabile eſt eſſe tale. primum.n.primi & ſimplex ſimplicis, & incorruptibile, & ingenitum incorruptibilis, & ingeniti motiuum. Qm̃ igitur quod mouetur nõ tranſmutatur corpus exiſtens, neq; utiq; mouẽs tranſmutabitur in corpora exñs. Amplius nõ negaret Phus ſpecies entium eſſe inæquales in perfectione, cũ ipſe dicit, ſpecies entium eſſe ſicut numerus, quod etiam di

cebat Plato, ut patet.8.Meta.te.cõ.10. Similiter indiuidua D ſpecierum dicunt Phi eſſe æqualia in perfectione eſſentiali, quia in illis non eſt hoc prius, & illud poſterius.3.Meta.te.cõ.11. Et ideo ſine dubio datur iſta diſtinctio apud Philoſophos, tñ non teneo omne ens de intentione Phi formaliter eſſe quantum ex ſe, & per propriam rationem mouet me ratio, & auctoritas, nam materia de ſe nullam magnitudinem perfectionis ex ſe formaliter habet, ſed ſiquã hẽt eſt a forma, quia perfectio & nobilitas, ut dixi in ꝓprio Theoremate, & bonitas ſunt paſſiones .i.competẽtes enti in actu quatenus in actu, & quia cum ſubſtãtia materiæ nõ permiſcetur actus omnino, ut dicit Auer.5.Phy.cõ.8. ideo materia de ſe imperfecta eſt, & ideo appetit formam ſicut turpe bonum, & fœmina marem, & hoc uidetur ſenſiſſe Ariſt.in.1.Phy.tex.81. Exiſtente quodam diuino & optimo, &c. Vbi Com.in cõ.dicit. Et quia priuatio accidit materiæ de neceſſitate, & eſt hic perfectio diuina maxima cui omnia entia appetunt aſſimilari, & ex qua appetunt acquirere ſcd̄m ꝙ natura eorum poteſt recipere, dicimus nos ꝙ materia ſcd̄m ꝙ accidit ei priuatio eſt innata appetere ſe aſſimilari primo principio ſcd̄m ꝙ poteſt, hoc ē appetere receptionem formæ. Videtur igitur materiam in tm̃ participari magnitudinem diuinæ perfectionis, inquãtum recipit formam, quæ eſt participatio quædam diuinæ bonitatis, & pulchritudinis. E Confirmatur etiam auctoritate Auer.in.2.Phyſicæ auſcul.cõ.74. ubi Ariſt.in tex.ibi expreſſe dicit nobilitatem eſſe a forma, inquit. Et dixit hoc ut notificet ꝙ forma non ſequitur naturam materiæ neceſſario ut opinati ſunt antiqui naturalium. Sed natura inuenit eã ꝓpter hoc quod ens ſit in ſua natura nobilius. Et ideo forma quæ ſequitur naturã entis non eſt dicta nobilior ut forma mathematica, non.n.dicimus ꝙ lineæ exeuntes a centro circuli ad peripheriã ſunt æquales, ut circulus ſit nobilior: ſed hoc contingit naturæ circuli. Et ideo nobilius nõ inuenitur in formis mathematicis, hoc.n.ſ.nobilitas nõ accidit formis niſi ſcd̄m ꝙ ſunt finis. Diuini etiam tenẽt relationes originis in diuinis non eſſe formaliter quantas, qa neq; formaliter ſunt finitæ, nec formaliter ſunt infinitæ, ut tenet Subtilis Doc.in.5.q.quolibetorum. Similiter teneo non omne ens formaliter eſſe ſimile, uel diſſimile alicui, *Limitatio propõnis.* quia non omne ens formaliter eſt actus, aut hñs actum per propriã rationem, unde materia prima de ſe eſt primo diuerſa ab omni actu, & ab omni qualitate tam ſubſtãtiali q̄ accidentali. Nam.7.Primæ philoſophiæ, materia non eſt quid, nec quale, nec quantum, nec uniuerſaliter eſt aliquid eorum quibus ens eſt determinatũ, ut patet in tex.com.8. Dico igitur, ꝙ Philoſophus bene dixit uidens uniuerſaliter omne ens omni enti comparatiuũ eſſe idem uel diuer F ſum formaliter, ideo dixit illud quot modis dicitur diuerſum in.5.Primæ philoſophiæ requiratur. Sed limitatio & intellectus completus ꝓpoſitæ ꝓpõnis talis eſt, omne ens omni enti comparatum, aut eſt idem, aut diuerſum, aut eſt identitas, aut diuerſitas, quia identitas ꝓprie loquendo nõ dicitur idem nec diuerſum, ſed eſt quo aliquid dicitur eſſe idē, & ſimiliter diuerſitas eſt quo aliquid dicitur diuerſum ſed diuerſitas nõ eſt diuerſum. Auic. dicit ꝙ relatio non refertur, ſed eſt principium referendi pro quanto relatione relatiuum dr̄ referri, unde inquit melius dr̄ ꝙ relatio nõ refertur, q̄ dicere quod refertur ſeipſa. Alii aũt ſub aliis uerbis gloſſant ꝙ omne ens omni enti cõparatum, aut eſt idē, aut diuerſum, aut æquale, aut inæquale, aut ſimile, aut diſſimile, aut inhærens, aut non inhærens, & conſimiles ꝓpoſitiões ſic hñt limitari, uidelicet, quod ſunt ueræ, aut formaliter, aut denominatiue, uel ut quo, quia regula eſt apud ſapientes ꝙ qñ aliqua ſunt quorũ alterum eſt tale denominatiue, aliud aũt eſt tale formaliter ſemper ſtat⁹ debet eſſe in.2.& fuit antiqua ꝓpõ Platonis dicentis, omne ens per participationem debere reduci ad ens ꝑ eſſentiam, cui conſenſit Ariſt.in.2.Primæ philoſophiæ, tex.cõ.4. dicẽs unumquodq; eſt maxime tale ꝑ quod aliis ineſt uniuocatio, & Auer.in lib.Deſtruct.deſtruct.in diſpu.6.in ſolutio.4.dubii expreſſe dicit, ꝙ denominatio rei hñtis aliquid ſmperfecte

G eſt reſpectu denominatiõis rei hñtis illud perfecte. Et ratio
eſt quã aſsignat Boe. in. 3. de Philoſophica conſolatione:
ꝑfectione, inquit, ſublata unde aliud imperfectum extiterit
ne fingi quidem poteſt, ſola nanq; diminutione ꝑfecti im-
perfectum eſſe perhibetur, & ꝑꝑ iſtã cauſam dixit Auer. in
eodem loro loqurns de Deo, ſi Philoſophi poſuerũt qui
ditatẽ nudã a ſubiecto, eſt ergo neceſſario a denominatiõi
bus denudata, nõ. n. põt eſſe ſubiectũ denominationũ, niſi
cõpoſita fuerit ex natura actus, ergo prima cauſa eſt quidi
tas abſoluta, & oĩa alia entia a ꝑdicta qditate qditatẽ hñt
unde etiam ſecundũ Theologos uerius dicitur Deus qđ
ſit bonitas q̃ bonus, & ſapientia, q̃ ſapiens, & entitas, q̃ ens,
& hoc plerunq; confirmat antiqua Theologia beati Dio-
nyſii in li. de Diuinis nominib⁹, & de myſtica Theologia.

Propõ. 102 *A priuatione ad habitum impoſſibilis eſt regreſſus.*

ALlegata & diuulgata auctoritas q̃ ſcribitur ab Ariſ. in
Prędicamentis in ſermone de oppoſitis ueritatem ha
bet de priuatione quæ priuat potentiam: fallit de priuatio
ne priuante actum, nam uidemus ꝙ ſomnus cũ ſit priua-
tio uigiliæ põt fieri tranſitus a ſomno ad uigiliam, quia
H eſt priuans actum uigilandi non potentiam, ſimiliter quis
in tenebris conſtitutus eſt priuatus actu uidendi, & tñ adue
niente luce tranſit ad uidendum lucem, ſed à cæcitate non
poteſt fieri tranſitus ad uidere, quia nedum priuat actũ, ue
rumetiam & potentiam. Fallit etiam propoſitio de priua-
tione quæ non ineſt ſubiecto mediante forma ſecundũ ali
quos, nam ſi aer nunquã fuiſſet lucidus, eſſet tenebroſus, &
tñ a tenebris poſſet tranſmutari ad lucem, & poſſibile uel
impoſſibile materia prima nũquã formã habuiſſet, eſſet in
hoc caſu priuata forma, & ab illa poſſet trãſmutari ad for
mã, ſed uera eſt de priuatione q̃ ineſt ſub ecto mediante
forma ſicut eſt de morte reſpectu uitæ, & ſicut de cæcitate
reſpectu uiſus, a tali. n. priuatione non põt immediate fieri
regreſſus, niſi per lõgas, & uarias trãſmutationes, ſed a pri
uatione primo modo ſumpta immediate poteſt fieri tran
ſitus ad formam. Habet etiam ueritatẽ propoſitio de for-
mis quæ ordine quodam habent fieri circa idem ſubiectũ,
inter quas nõ eſt reciprocatio imediate. ſicut eſt de forma
uini, & aceti, ut patet. 8. Meta. tex. com. 14. & de forma uiui
& mortui, & illo modo a priuatione formæ in ipſam for-
mam non poteſt fieri regreſſus: aliæ autem ſunt formæ in
ter quas nata eſt fieri tranſmutatio mutua, ſicut de albo in
nigrum, & de calido in frigidum, & in talibus per naturam
poteſt fieri regreſſus a priuatione formæ in ipſam formã
ſicut circa aerem poteſt eſſe uiciſsitudo circa lumẽ, & tene
Differentia inter natura lia & artifi cialia. bras, & in anima uitii, & uirtutis. Aduerte tamen ꝙ diffe-
rentia eſt inter res natura conſtantes, & inter res factas ab
arte, nam in rebus ab arte conſtitutis, quarum forma expõ
ne rerũ entium in actu ꝑ contactũ reſultat, ꝑſe eſt idem nu
I mero reparari poſtq̃ fuit diſſolutũ, ut eadem numero na-
uis ex eiſdem tabulis, & clauis reparari poteſt, poſtquam
fuit diſſoluta hoc autem in rebus naturalibus contingere
non põt ſecundũ naturam, ut idẽ numero cõpoſitũ poſtq̃
corruptum fuit redeat, unde Ariſt. in. 2. de Gñatione & cor.
tex. cõ. ultimi, inquit, quorum quidẽ igitur incorruptibilis
ſubſtantia mota, manifeſtũ quoniã, & numero eadẽ erunt.
motus. n. ſequitur quod mouetur: quorũ aũt non, ſed cor-
ruptibilis, nec eſſe ſpecie, numero aũt nõ reiterari, ubi Aue.
in cõ. dixit, dicamus ergo ꝙ oẽs ſubſtantia indiuidua ma-
nens incorruptibilis neceſſario reuertitur ſecundũ idẽ indi
uiduũ corruptibilia aũt impoſſe eſt, ut reuertãtur niſi ſcđm
ſpẽm, uer. gra. aer gñrabit' ab aqua, & aqua ab aere, non qđ
indiuiduum illius aquæ corruptæ reuertatur per ſe, quan
uis materia eſſet eadẽ, & agens idem, qm̃ ſi idem agens ex
eadem materia faceret lateres, & poſtea corrumperentur,
ut faceret alios poſterius, manifeſtum eſt ꝙ differt primũ a
ꝑcedentibus. Et ex illo loco patet non recte ſentire illos,
Contra po nẽtes idem numero na turaliter re dire. qui ponunt naturaliter aliqua eadẽ numero redire poſſe
ex corruptibilibus, dicunt. n. materia exiſtente eadẽ, & agẽ
te eodem effectus erit idem propter auctoritatẽ Phĩ in. 8.
Meta. tex. cõ. 11. & 12. ubi non aſsignat diuerſitatẽ effectus
niſi ꝑꝑ diuerſitatem efficientis, uel materiæ, ſed poſsibile K
eſt idẽ efficiens eſſe, & eandẽ materiam reſpectu ſecundo
producti quæ erant reſpectu primo producti, ergo poſsibi
le eſt ſecũdo productum eſſe idem cum primo producto.
Rõnes ceñ Minor probatur, quia ſi frequenter in corruptione fiat di-
ſperſio, uel diuiſio materiæ, tamen ꝑſe eſt oppoſitũ in mul
tis caſibus. puta ſi includatur ignis intra urinale, & ibi cor
rumpatur ĩ aerem, deinde ex illo aere generetur ignis per
reflexionẽ radiorũ ſolarium, uel aliter materia incluſa erit
eadem cõſimiliter, ſi ex ſolido generatur ſolidum, ubi ꝑci
ſe forma geniti põt ſequi formã corrupti: ſequitur ꝙ qua
cõne tota materia præfuit ſub forma corrupti, pari ratiõe
tota materia ſuberit ſub forma generandi. Et eſt ratio Ri-
Impugna. cardi, & opinio quã etiam inſequitur Scotus in. 4. Sen. diſt.
43. q. 3. qua quærit utrũ Natura poſſit eſſe cauſa actiua re-
ſurrectionis. Sed manifeſte patet per prædictã Auer. aucto
ritatem ꝙ ratio illa peccat per fallaciã conſequentis, quia
ad identitatem numeralem effectus reparandi non ſufficit
identitas materiæ, & identitas agentis, uerũ etiam requirit'
identitas potentiæ ſicut ipſe fatetur in. 12. Meta. cõ. 11. ubi
dicit ſi materia fuerit una, & generans unũ, & potẽtia una,
tunc illud quod fit erit unum, ſubiectum. n. cum fuerit unũ
& potentia exiſtens in eo fuerit una, & agens unum, tunc
nulla erit cauſa multitudinis, modo ad præteritum & cor
ruptum non eſt potentia, unde Ariſt. in. 6. Ethi. ca. 6. appro
bat dictum Agathonis aſſerentis hoc ſolum priuatum eſſe
L Deum ingenita facere quæ facta ſunt. Non eſt igitur ſic in
corruptione ſubſtantiali indiuiduorum a natura factorum
ſicut eſt in aliquibus factis per artẽ, ubi diſſolutio fit in ali-
qua actu exiſtentia, & eorum forma nihil aliud eſt niſi cõ-
poſitio rerum quæ erant diuiſæ, nam compoſitũ ex mate-
ria, & forma licet diuidatur in duo ſcđm rõnem, uidelicet
in materiam & formã. quæ forma eſt aliud ſcđm rationẽ
a materia, q̃a alia ẽ utriuſq; diffĩõ nõ tñ diuidi poteſt ſcđm
naturam in duo in actu quia in corruptione ſubſtãtiali in
corrupto compoſita forma corrũpitur, & materia induit
aliam formam, ſeparatio. n. formæ a materia eſt corruptio
eius, loquendo de formis conſtitutis in eſſe ꝑ ſubiectũ, ita
notabiliter dixit Auer. 7. Primæ pħiæ, cõ. 27. ubi ſuper uer
bis Ariſt. in tex. dicentis. Oportebit ſemper diuiſibile eſſe
quod fit, & eſſe hoc quidem hoc, & hoc hoc, inquit, neceſ
ſe eſt ut omne gñatũ ſit diuiſibile in duas partes ratione,
nõ actu, in materiam. ſ. & in formã. & 3. Cœli, & mũ. cõ. 31,
ſcribit, ponens documentum circa diffĩõnem elementi ibi
poſitam, q̃ erat de elemento corporeo q̃, dicit. Si itaq; ele-
mẽtum corporeum ad quod alia corpora diuidũtur intus
exñs potentia aut actu, hoc. n. utro modo ſe habet dubita-
M bile, ipſum aũt indiuiſibile: eſt in altera ſpẽ. Dixit, & debes
ſcire quod hęc elementa de quibus perſcrutatur, ſunt alia
ab illis de quibus perſcrutatus fuit in. 1. Phy. illic. n. de-
clarauit elemẽta uĩa corporeum ſimplicium, & compoſi
torum. ſ. primam materiam, & formam. Hic aũt declarare
intendit elementa corporum compoſitorum tm̃, quæ æq
uoce dicuntur elemẽta cum illis, qm̃ cum compoſitũ diui
Obiectio. ditur non exiſtũt in actu, forma. n. corrumpitur & materia
induit aliam formam. Sed tunc ex hac dĩa inter elemẽta
uĩa q̃ ſunt prima materia, & forma q̃ nõ ſunt corpora, &
elĩnta q̃ ſunt corpa poſita ꝑ Aue. inſurgit dubitatio, q̃a di-
cã ꝙ licet in corruptione ſubſtãtiali alicuius indiuidui cõ
poſiti ex illis primis elementis quæ ſunt incorporea, puta
dũ aer corrũpitur nõ poſſit idẽ numero per naturã reſtitui
q̃a nõ diſſoluitur in elementa remanentia in actu, quia for
ma corrũpitur & materia induit aliam formã, tñ dicã ꝙ in
corruptione mixti quod diſſoluitur in quatuor elementa
quæ ſunt actu, uidetur ꝙ iſtud poteſt idem numero repara
ri, quia poſsibile eſt ꝙ remaneat idẽ agens quod uniuit il
la ad mixtionem, & eſt eadẽ materia, quia elementis ſunt
materia mixtorum corporũ, ut clarum eſt. Ad hoc rñdetur
Solutio. ꝙ ſi mixtio nihil aliud eſſet niſi iuxta poſitio miſcibilium
caſus poſſis eſſet. Sed iſta opinio fuit reprobata per Ariſ in
fine primi libri de Gñone & corrup. in tex cõ. 86. nõ enim
inquit, compoſitio, & mixtio idem. nam tũc non quęlibet

pars

A pars mixti mixta eſſet, quia non eadẽ poſſet eſſe ratio totius & partis. Amplius autẽ mixtio nõ eſſet ſecundũ craſſini, & ſecundum rei naturã, ſed ad ſenſum tantũ, & idem huic, quidem mixtum ſi nõ acute quis uidet, lynceo autẽ non mixtum uidebitur, ſed quia mixtio eſt miſcibiliũ alteratorũ unio in tali mixtione ex alteratione miſcibilium reſultat in materia quędam forma ſuperaddita elemẽtis, & eſt ipſa forma ſubſtãtialis mixti quæ in eius corruptione corrumpitur, licet elementa ex quibus mixtum cõponebatur tanquã ex materia proxima remaneant in actu. & ideo dicit Cõ. in. 2. de gene. & corrup. tex. cõ. 48. ꝙ mixtioni opponitur diſſolutio, & generationi corruptio. unde diffõ illa data in. 1. de genera. & corrup. uidelicet generatio eſt tranſmutatio totius in totũ nullo ſenſibili remanẽte ut ſubiecto, pręcipue ueritatem habet de ſimplicibus corporibus, unde liber ille appellatur ab Ariſto. plerunq; de elementis, ut patet in. 2. de aĩa, in tex. com. 117. in qua unum generatur ex uno, ſed non habet locum in gñone in qua unũ generatur ex pluribus. Si igitur forma mixti remaneret in actu poſt mixti diſſolutionẽ, ſicut remanent elemẽta utiq; mixtum idẽ numero reparari poſſet, unde Ariſt. in. 1. de aĩa, in tex. cõ. 41. ubi arguit contra antiquos

B qui dicebant animã eſſe per ſeipſam mouentem, ꝙ ſi aĩa poſſet egredi a corpore, tũc pariformiter poſſet naturaliter remigrare ad corpus & ita cõtingeret reſurgere mortua animalium, quæ ratio præcipue uim habet cõtra Democritum, & cõtra oẽs qui aſſerebãt aĩam eſſe aquã, aut ignẽ, & eſſe in corpore tanq̃ in uaſe, & ſicut locatũ in loco, ut dixit ibi Themi. in ca. 17. Et ita patet reuerẽde ignis ille in urinali de nouo genitus nõ eſt idem numero cum corrupto, licet materia ſit eadẽ, & agẽs ſit idẽ, nec eſt eadem numero flãma in lucerna ardente licet uideatur, ſed cõtinue alia, & alia numero, quæ eſt eadẽ ꝑ æquiualentiã generatur & continue corrũpitur a continente, unde nec Ariſto. in. 8. meta. dixit, ſed bene dixit ꝙ ubi materia fuit altera & agens alterũ, & quod factũ eſt alterũ, ſed non dixit affirmatiuã oppoſitã, quod ſi agẽs ſit idem, & materia ſit eadem quod effectus eſt idẽ, iſta enim propõ ſic præciſe intellecta uera non eſt, ut. d. expreſſe Com. in cõ. ulti. 2. de gene. & corrup. ut ſupra allegaui, ſed licet ille ꝓpõne utatur Ariſto. in. 12. meta. in tex. com. 11. contra Anaxa. ad hominẽ arguẽdo, tamen in ſe, ſi uera eſſe debet, oportet ꝙ ſuppleatur ut eam limitat ibi Cõ. uidelicet ſi agens eſt idẽ, & materia eadẽ & eadẽ potẽtia, tũc effectus erit idem. quærere igitur cauſam quare corruptum idẽ numero naturaliter redire non poteſt, eſt quærere quare ad præteritum non eſt potentia, & propter hoc Ariſ. cito ſe expedi-

C uit de hoc in. 2. de genera. & corrup. ꝙ in his quorũ ſubſtãtia eadem remanet poſſunt reuerti eadẽ numero, quia motus ſequitur motũ, ut idem ſol numero eſt qui occidit nobis & qui oritur, ſed quorũ ſubſtantia nõ remanet non reuertũtur eadem numero, ſed eadẽ ſpẽ, quare quia. nam quia corruptũ eſt corruptũ, ideo non poteſt nõ fuiſſe corruptũ, & ideo nõ poteſt reuerti idẽ numero, non enim eſt potentia præteritorum, & hoc eſt ꝙ multos fatigauit.

Solutio ad rõnẽ Scoti

Propõ. 101

Omnis potentia paſſiua eſt contradictionis.

Diuulgata nimis eſt propõ, & ſcribitur in. 9. Primę philoſophiæ, te. com. 17. ubi dicit tex. Eſt autem nihil potentia ſempiternum, rõ uero hæc oĩs potentia ſimul contradictionis eſt, & ut uidetur in eodẽ. te. cõ. dicere Ariſ. habet ueritatẽ de potẽtia paſſiua quæ eſt in generabilibus & corruptibilibus, nã inquit ꝙ ſemper agit ſol, & aſtra, & totum cœlum, nõ eſt autẽ timẽdum, ne quãdo ſtent quod timẽt qui de natura, neq; laborant hæc agẽtia, non enim ineſt potẽtia cõtradictionis ipſis ut corruptibilibus motus nã ſubſtantia materia & potẽtia nõ actu ens cauſa huius. Pro quo animaduerte quod ſcribit Cõ. in li. de ſubſtantia orbis, ca. ulti. potẽtia habet gradus, & materia habet gradus imperfectiſſimus modus potẽtię eſt ille qui reperitur in prima materia quæ eſt potẽtia ad eſſe, in ſubſtantia. n. primæ materiæ non eſt permixtus actus omnino, ut dicit

Cõ. in. 5. phy. cõ. 8. unde iſta eſt illa quæ eſt ad utrumlibet **D** nã materia prima eſt per quã res poteſt eſſe, & non eſſe uniformiter & æqualiter, ut patet. 7. Met. te. com. 22. & Cõ. in. 2. Phy. cõ. 48. ꝙ in potẽtiis actiuis naturaliter agentibus non eſt contingens æquale, quoniã natura eius eſt natura materiæ non natura formæ, quoniã prima materia ſicut dicit eſt parata ad recipienda duo cõtraria æqualiter & ideo receptio utriuſq; contrariorum eſt ei naturalis, & ibidẽ dixit, ꝙ cum dicimus ꝙ potẽtia primæ materiæ eſt, æqualis potẽtiæ ad nõ eſſe, intendimus ꝙ duo contraria inueniuntur in ea in tẽporibus æqualibus oppoſitis ut pluuiam eſſe, & nõ eſſe æqualiter, ſed hoc in hyeme, & hoc in æſtate, & cauſarũ agentiũ alternatio hæc duo cõtingẽtia æqualiter eſt neceſſe in temporibus æqualibus, quia ut inquit Ariſ. in. 2. de gene. & corrup. in tex. cõ. 16. motus ſolis in obliquo circulo eſt cã generationis & corrup. & tẽpus generationis & corrup. ſecũdũ naturã æquale eſt, ſed actio taliũ agẽtium in cãtis eſt in maiori parte, & ſunt corpora cœleſtia, & ideo ſunt cauſæ eorum quæ ſunt, & non ſunt æqualiter, & in calce illius cõ. 48. epilogando dicit, Apparet igitur ex hoc ꝙ contingens æqualiter non inuenitur in potentiis agẽtibus per ſe, ſed in potẽtiis paſſiuis, & earum in eis quarũ præparatio ad receptionẽ duorum contrariorum eſt æqualis, ſiue ſit anima, ſiue non anima, **E** in potẽtiis autẽ paſſiuis quæ dignius recipiunt alterum contrariorum q̃ reliquum non eſt contingẽtia æqualiter, & tñ contingẽs æqualiter reperitur in paſſione nõ in actione. Ex quo loco daſ iſta diſtinctio ſecundum Peripateticos ꝙ potentiæ paſſiuæ ſunt duplices, quædã recipiunt duo contraria æqualiter, quædã uero dignius recipiunt alterũ contrariorum, & uidetur fuiſſe ſentẽtia Ariſt. in prædicamentis, in cap. de ſubſtãtia, ubi dicit, ꝙ proprium maxime ſubſtãtię eſſe uideſ ꝙ cum unum, & idẽ ſit numero contrariorum ſuſceptibile eſſe cum ꝑmutatiõe, quod ut gloſſat Boethius ibi intelligitur niſi alterũ contrariorũ a natura inſit, ut igni calor, & niui candor. & eſt ſnia eiuſdẽ Ariſto. ibidẽ in ſermone de oppoſitis, ubi dixit, quorum uero aliquid eſt medium nunquã neceſſitas eſt omni ſuſceptibili in eſſe alterũ, neq; enim neceſſe eſſe omni ſuſceptibili cãdidum, uel nigrũ eẽ, neq; frigidum, neq; calidum, horum enim medium aliqd nihil ꝓhibet eſſe, horum. n. erat aliqd medium, quorum nõ erat neceſſarium alterũ ineſſe ſuſceptibili præter illa ſubiecta qbus naturaliter unũ ineſt, ut igni calidũ eſſe ſuſceptibili, & niui cãdidũ. Propoſitio igiſ **F** aſſumpta quæ dicit ꝙ oĩs potẽtia paſſiua ſimul contradictionis eſt locũ habet in generabilibus, & corruptibilibus præcipue de potentia paſſiua primæ materiæ, & de illis potentiis paſſiuis, quia præparatio eſt æqualiter ad recipiendũ duo cõtraria, ſiue ſint in aĩa, ſiue non, ut dicit Cõ. in cõ. præallegato ſecundi Phy. Gloſſat iſtã propõnem ad id quod modo dixi animaduertens Auer. in. 2. cap. de ſubſtãtia orbis, in principio, ubi proponit ꝙ corpus cœleſte non eſt compoſitum ex materia & forma, ſicut generabilia, & corruptibilia cõponuntur, nulla. n. eſt potẽtia in eo oĩno, oẽ. n. in quo eſt potentia nõ eſt potẽtia niſi ad duo contradictoria. ſ. potentia quæ eſt in ſubſtantia. uult igitur potentiã paſſiuã quę eſt ad ſubſtãtia ſiue modo loquẽdi eius in aliis locis potentiã illã quæ eſt ad eſſe, illã eſſe ad duo contradictoria ad excludendã potẽtiam quæ eſt ad ubi, nã cœlum eſt in potẽtia ad ubi, & illa potentia nõ eſt potentia paſſiua quæ recipiat duo contraria æqualiter, quia non eſt timẽdũ cœlum quieſcere. Sed ſi propter hoc fuit illud enunciatũ per Auer. tunc inſurgit maxima difficultas in uia eius, nam. 12 Meta. cõ. 41. expreſſe ſcribit, ꝙ quoniam corpus cœleſte ex ſe mouetur, & oẽ quod ex ſe mouetur poſſibile eſt, ut quieſcat ex ſe, ex quibus uerbis clariſſime patet ꝙ potentia ad ubi quæ eſt in corpore cœleſti uidetur eſſe potẽtia contradictionis, & ibidem expreſſe dicit ꝙ in cœlo nulla alia ẽ poſſibilitas niſi ut quieſcat, immo ſequaces doctrinæ Scoticæ uniuerſaliter uolunt iſtam propõnem uerã eſſe, ꝙ omnis potentia paſſiua ſiue ſit ad ſubſtantiam, ſiue ſit ad accidentia quod ſi po-

Potentiæ paſſiuæ duplices.

Ardua diffi cultas in uia Auer.

G tentia contradictionis,& ꝑꝑ hoc Scotus coactus fuit poſnere ſubiectũ reſpectu ꝓpriæ paſsionis non ſolũ cõcurrere in genere cauſæ materialis,uerũ eſt quoquo mõ in gñe cauſæ efficiẽtis,quia dicit ꝙ ꝓpria paſsio pullulat a principiis ſubiecti,alias ꝓpria paſsio contingẽter,& nõ neceſſario ineſſet ipſi ſubiecto. Sed tamen illud nõ eſt neceſſariũ quia ex.2.phy.te cõ.70. Materia & efficiẽs non coincidũt in idẽ,quia eſt primo diuerſa ab aliis cauſis, nunc autem ſubiectũ reſpectu ꝓpriæ paſſionis concurrit ut materia,ut patet.4.primæ philoſophiæ per Auer.com.2.ubi habet ꝙ ſubſtãtia reſpectu accidentium non eſt cauſa nec ſecũdum agens,neq; ſecundum finem,ſed quia eſt materia eorũ,& conſtituuntur per illã,nec ꝑꝑ hoc ſequitur ꝙ ipſum ſubiectum reſpectu ꝓpriæ paſſionis ſit in potentia contradictionis. Et ratio eſt,quia in tali ſubiecto ſunt inductæ diſpõnes ab agẽte quibus præparatum ſubiectum de neceſsitate ita limitatur & coarctatur,ut ſtet ſub illa ꝙ nullo modo ſtare poteſt ſine illa,& hoc eſt quod dixit.3 .Cœli & mundi cõ.28.ꝙ agens quantũ dat de forma,tantũ dat de accidentibus concomitãtibus formã mediãte tamẽ forma, unde etiam uidemus ꝙ in gñatione ſimplicium in qua unũ generatur ex uno,& fit tranſmutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente ut ſubiecto,licet materia de ſe corrupta forma ſit indifferẽs ad quẽlibet formã,tamẽ limitatur ꝑꝑ præſentiã agẽtis diſponẽtis ipſam ad receptionẽ formæ quod ita recipit hãc formã quod non aliã , ut ſcribit

H Cõ.in fine primi lib.Phy.cõ.81 .ubi dixit ꝙ appetitus naturalis eſt in materia ad recipiendum oẽs formas,recipit igitur eas alternatim qñ forma agens eſt pñs. Ad difficultatem igitur motã memini me alias ſoluiſſe illã contradictionem in concordantiis Auer.& diffuſe dixi de hoc in cõmẽtariis meis ſup.12.Meta.in expõne cõ.41. Pro nunc igitur paucis me abſoluo ꝙ orbis cœleſtis inquantum cõſideratur in natura ꝓpria,ut eſt corpus quoddã ſimplex non cõpoſitum ex materia,&forma,ſic eſt indifferẽs tã ad motũ,ꝗ etiã ad quietẽ,unde motus cœli dependet in ſuo eſſe ab ipſo motore,& ideo eſt natura ꝓpria,& ꝑ intrinſecam,& formalẽ ſui rationẽ eſt ens poſsibile,quia habet contrariũ ipſa quietẽ,nã motui inquantũ motus eſt cõtrariatur quies,ſed ꝑpetuatur ab ipſo motore,& ꝑꝑ hoc cœlum,ut ſtat ſub motore non eſt in potentia contradictionis ad moueri,& non moueri,quia motor eius nõ eſt de uirtutibus quæ poſſunt agere,& non agere,nec eſt de uirtutibus in quibus eſt contingẽtia ad utrũlibet, quia radix eius eſt materia,ut dixit Ariſto.7.Meta. 53.& Cõ.expreſſe.

Opi. Scoi. — *Cõtra Sco.* — *Sol.ad difficultatem.* — *ADDitio.*

2.phy.cõ.48.{ Aut dic.ꝙ omnis potentia paſſiua inquantum paſsiua eſt contradictionis,ſed potentia paſsiua quæ

I eſt in prima materia eſt contradictionis reſpectu eſſe ſimpliciter,potentia autẽ paſsiua in orbe eſt contradictionis ſcd̃m eſſe ſcd̃m quid puta ad ubi,& licet Ariſt.9. Meta.17. uideatur dicere ꝙ ibi non eſt potẽtia contradictionis,reſpondetur ꝙ loquitur conditionate,ut patet quia dic. ut incorruptibilis,quia nõ eſt ibi materia quæ eſt cã laboris quæ eſt materia,quæ eſt ſubſtãtia non actu,ſed potẽtia. Et utraq; potẽtia in ſe ut non eſt præparata eſt contradictionis,ſed fallit utrobiq; ubi potentia eſt præparata, ut de igne & ſubiecto,& de orbe,ut ſtat ſub forma ſua.

Propõ.184

Omne compoſitum ex duobus extremis,ſi unum reperitur per ſe ſine altero,etiam alterum erit ſine altero.

ELicitur iſta ꝓpõ ex.8.Phyſicæ auſcul.in tex.com.37.& reperitur in.12.primæ philo.in tex.cõ.35.ubi Ariſto. demonſtrat ꝙ datur mouẽs non motum,quia motor mediusſiue inſtrumẽtalis componitur ex mouẽte , & moto tanꝗ ex duobus extremis oppoſitis, ſed unum extremum quod eſt motum reperitur in rerũ natura ſeparatũ ab altero,quia datur aliquid quod ita eſt motum quod nihil mouet,ergo dabitur aliquis motor qui ita mouet quod nullo mõ mouebitur. Gloſſatur aũt & limitatur per Auer. pñs ꝓpõ in præallegatis commẽtis de extremis,quorum utrunq; exiſtit ꝑ ſe. Inquit.n.in.8.Phy.cõ.37 .quoniã cum aliqd fuerit cõpoſitũ ex duobus oppoſitis ,quorũ utrunq; exiſtit ꝑ ſe & alterũ eorũ fuerit ſeparatũ a reliquo , neceſſe eſt ut reliquũ ſit ſeparatũ. ꝟ.gra.ſi terra & aqua ſint cõiuncta in mixto & utraq; earum exiſtit ꝑ ſe.ſ.neutrum eſt neceſſarium in eſſe alterius,& aqua fuerit abſtracta a terra in aliquo loco,neceſſe eſt ut terra ſit abſtracta ab aqua in aliquo loco.ſunt.n.duo extrema & mediũ,cũ igitur alterum extremũ fuerit,neceſſe eſt ut aliud ſit , & ſimiliter eſt de ꝓ motore cũ mediis,& poſtremo moto. &.12 . Primæ phiæ cõ.35.inquit,ꝙ iſta ratio ꝗ fuit abducta in ulti .Phy. eſt fundata ſup duas ꝓpõnes,quarũ una eſt ꝙ oẽ cõpoſitum ex duobus,quorũ alterũ põt eſſe ꝑ ſe poſsibile erit ẽt alterũ eſſe ꝑ ſe,niſi cõpõ ſit ſubſtantiæ & accidẽtis, uer.gr. hydromel,quia cõponitur ex aqua,& melle,& mel inuenitur ꝑ ſe,neceſſe ut aqua inueniatur ꝑ ſe. Et aduerte unũ contra modernos tenẽtes quãlibet intelligentiã eſſe formã formaliter dãtem eſſe ꝑ actualẽ inhærentiã ſuo orbi & ita dicũt etiã de primo motore,nã iſte loc⁹ in.8.Phy.te. cõ.37. Manifeſte eſt contra iſtã opionẽ quia Auer.in com. habet ꝙ ꝓpriũ primi motoris eſt,ut non ſolũ ſit prius eo quod eſt poſt ſcd̃m diffõnẽ.uerũ etiã ſcd̃m eſſe cõtrariũ diſpõni in motore ꝑ quẽ mouentur mota ex ſe . ſ. gñabilia,& corruptibilia,nã aĩal corruptibile licet motũ ex ſe, tñ aĩa quæ eſt primus motor in illo diſtinguitur a moto ſecundũ diffinitionẽ,quia alia eſt eſſentia aĩæ alia corporis,ſicut alia & alia eſt utriuſq; diffõ,nã ſicut diffõnis identitas arguit eandẽ formã & naturã,ut dicit Cõ.in.1 . Cœli, cõ.19.ita diffõnũ diuerſitas arguit naturas diuerſas,tamẽ aĩa in aĩali corruptibili nõ eſt diſtincta ſcd̃m eſſe a corpore,quia eſt forma inhærens corpori , primus autẽ motor in corpore cœleſti debet eſſe utroq; mõ ſeparatus a corpore,& ſcd̃m diffõnem & etiã ſcd̃m eſſe,quia habet ſuam actualẽ exñtiã ꝑ ſe,& ſeparatã ab orbe, quia non inhæret orbi. Et confirmatur quia parũ infra in eodẽ cõ .Auer. occurrit tacitæ obiectioni quæ dari poſſet, & inquit ,Et non ſufficit in hac declaratione ꝙ primus motor ſit ſeparatus in eſſe,quoniam poteſt aliquis dicere,licet ſit ſeparatus in eſſe tñ eſt mixtus cum eo quod mouetur tali mixtione ꝙ nõ poteſt euadere quin moueatur cum motu moti,ſicut ſi aliquis dixerit ꝙ elemẽta nunquã inueniuntur niſi mixta: cũ igitur fuerit poſitum ꝓprium poſtremi,& eſt ipſum eẽ ſeparatum a motore:tunc uerificabitur proprium primi principii ſecundum ꝙ eſt motor ,& principium.ſ.ꝙ non mouetur,unde licet primus motor ſit forma,non tamen eſt forma inhærẽs:refert enim multum dicere formã perficere,& dicere formã inhærere,ſicut dñs eſt forma ſerui perficiens ipſum extrinſece,ſed non eſt forma inhærens. 12.Meta.cõ.37. Sic igitur oẽ cõpoſitum ex duobus extremis oppoſitis,ſi unum eorum poteſt eſſe ſine reliquo,contingit alterum eſſe ſine altero,ubi tale cõpoſitũ nõ fuerit ex ſubſtantia & accidente,quia licet ſubſtantia poſsit eſſe ſine accidẽte,accidẽs tamen non poteſt per ſe naturaliter eſſe ſine ſubſtãtia,& iſta eſt gloſſa eius ſecundũ Auerroẽ.

K — L — M

Cõtra modernos.

Aladuerte circa hoc exẽplũ ꝙ nõ poſ... dicere ꝙ primus motor eſt ſeparatus intellig... ut dict... nec recip... at eſſe.

Et adde ꝙ hac ꝓpõ contra ipſ... teꝗ ponerent intelligẽtia... ut ipſa.

Actus & potentia ſunt differentiæ quæ contingunt omnibus prædicamentis & ſunt ualde oppoſitæ.

Propõ.18[5]
Per ſe ſeparata.

PRopoſitio iſta ſatis allegata,& eſt Aue.in.1 .de anima cõ.6. Aduerte ꝙ ut refert Cõ.in.7. Primæ phiẽ,in prooemio,Tres ſunt diuiſiones entis primi,quarum diuiſione diuiditur tota prima phĩa,& ſunt diuiſiones entis extra animã,nã Ariſt.ubi in.5.Met.te.cõ.13.& 14. diuiſit ens in anima,& extra animã,& in ens ꝑ ſe,& in ens ꝑ accñs in.6. excluſit a cõſideratione ſcientiæ diuinæ ens per accidens, quia nõ habet cãs terminatas ꝑ quas cõtingit poſſe haberi ſciẽtiã de ſeipſo,& abiecta ſua cõſideratione ens in anima,qa eſt ens diminutum,& ideo diuidit illud in ſubſtantiã & accidẽs,& ꝑ potentiã & actum ,& per unum & multa diuiſio aũt entis ꝑ potẽtiã & actum eſt prima inter diuiſiones entis ꝗ dãtur per relationes ſeu ꝑ relatiue oppoſita,& ſunt diuiſiones entis realis,quia oẽ ens extra aĩam, aut eſt ſubſtãtia,aut accidens,aut eſt potẽtia,aut actus,aut eſt unũ aut multa,& hoc etiã eſt de intentione Ariſt.in.9. Primæ phiæ in principio,ubi diuidit ens diuiſum in decẽ

Tres entis diuiſiones.

prædicamenta

A prædicamēta ꝑ potentiā & actum, inquit.n. qm̄ uero dicitur ens, hoc quidē eo quod quid, aut quātitas, aut qualitas: aliud ſcd̄m potētiā & actū, & ſcd̄m opus. Vbi aiaduerte ꝙ potētia & actus dicūtur differētiæ analogæ, ſicut ens plerūq; ab Auer. nūcupatur genus analogū dictū ſecundū prius & poſterius, a formalizātibus nūcupātur modi. Vñ aduerte ꝙ ſunt primo diuerſæ, ſicut materia eſt primo diuerſa a forma, potentia enim ut dicit Cō. 12. Primæ phiæ cō. 26. reducitur ad materiā, & actus ad formā & cōungūt oībus prædicamētis, quia ſunt principia oium prędicamētorum, & ſunt diuerſa in diuerſis prædicamentis, unde. 12. Meta. Ariſ. poſtq̄ perſcrutatus fuit, utrū eadē dicantur eſſe principia oium prędicamētorum, uel diuerſa, tandē cōcludit ꝙ licet principia remota ſint eadē, qa principia ſubſtātiæ ſūt principia oium, materia.n. ſubiecta cū forma cā eſt eorū q̄ ſiunt, ſicut mater, ut patet. 1. Phyſicæ auſcul. tex. cō. 80. tamē principia ꝓpria & ꝓxima ſunt diuerſa in diuerſis prædicamētis, potētia.n. & actus, q̄ ſunt principia prædicamenti ſubſtātiæ, ſunt ſubſtāuæ, & quæ ſunt principia quātitatis, ſunt quātitates, & quæ ſunt principia qualitatis ſunt qualitates, & ſic de ſingulis, hoc dicit Cō. expreſſe & Ariſ. te. cō. 22. & 26. & ſic principia omniū prædicamētorū ſunt
B eadē analogia, & non ſunt eadē ſimpliciter & oībus modis. Et ex hoc aduerte ꝙ res quæ in prędicamēto ponūtur ſunt qñq; in potētia, & qñq; in actu, nam ſi ens diuiſum in decē prædicamenta diuiditur in principio. 9. Meta. per potentiā & actū, ſequitur ꝙ res ſempiternæ quæ nunq̄ fuerūt in potentia ante actū, quia in eis non differt poſſe ab eſſe, ut patet. 3. Phy. 33. & 9. Meta. tex. cō. 17. non ſunt igitur in prædicamēto, & eſt doctrina antiquorū, & Cō. in. 2. Cœli, & mun. in cō. 49. & ſuꝑ Porphyrio in ca. de ſpē. & 6. Met. tex. cō. 17. & eſt in ca. de ꝑtāte, ubi dicitur, horū enim dictorum terminorū eſſe dicimus, & quod ꝑtāte eſt dicibile, & quod actu. i. unuſquiſq; terminus ex his quæ ſignificāt decem prædicamēta aliquid dicitur eſſe in potentia, & aliqd dicitur eſſe in actu, & eſt clara etiam ſentētia Phi & Cō. 12. Meta. te. cō. 26. Sunt autē potētia & actus ualde oppoſitæ, differentiæ inter ea quæ relatiuē opponuntur, nā actus & potentia relatiue opponuntur, ut patet. 9. Meta. tex. cō. 14. Aduerte igitur ꝙ cum potētia, & actus, diuidant ens extra animā, talis potētia quæ eſt differētia entis nō eſt potētia logica, a qua aliqd denoīatur poſſibile, quæ potētia cātur ex habitudine terminorū inquātum illi termini inuicē nō repugnāt, & ſcd̄m hoc aliquid dicitur poſſe eſſe uerū, uel nō poſſe eſſe uerum. De tali enim poſſibili logico tractat
C Phus in li. Priorū, ſed talis potētia dicit aliquid ex natura rei quod dicit ordinē ad actū, & tale poſſibile phyſicē, uel realiter ſumptū denoīatiue dicitur ad potētiā actiuā. q. eſt principiū tranſmutādi aliud inquantū aliud, uel a potētia

Potētia differt ab aptitudine.

paſſiua quæ eſt principiū tranſmutādi ab aliquo inquātū aliud. Et aduerte etiam ꝙ apud ſapientes Arabes potētia differt ab aptitudine, quia potentia reſpicit duo contraria æqualiter, ſed aptitudo alterū tantū. ſnīa eſt Auic. in. 6. Naturalium ſectione. 4. ca. 5. & in lib. de uiribus cordis, ca. 3. unde ut inquit quilibet homo poteſt triſtari & gaudere, ſed non quilibet habet aptitudinē ad gaudiū nec quilibet

Cōtra modernos.

habet aptitudinē ad triſtitiā. Quod autē moderni dixerūt in. 1. de Aia, in expōne cō. 6. ꝙ actus & potētia conſtituūt oia prædicamēta, & non diuidunt ens, & quod non inconuenit differentiam conſtituere aliquid & nihil diuidere, ē figmentū uix fictū, nā Ariſt. in principio. 9. Primæ phiæ diuidit ens diuiſum in decē prædicamenta, per potentiā & actū. & Cō. ita exorditur in principio cō. 1. Quia ens ſcd̄m ꝙ ens diuiditur eſſentialiter in potētiā & actum, & iſta ars habet conſiderare de ente ſimpliciter, & de generibus, & differentiis in quas diuiditur eſſentialiter: incepit hic loq de ſpēbus potentiæ & actus, ut declaret ſubſtantias eorū, & contradicat dicentibus potentiam nō eſſe in entibus, & in ꝓœmio ſuper. 7. Primæ phiæ inquit. Iſta ſciētia diuiditur in tres partes, prima eſt de diuiſione entis in ſubſtantiā & accidēs. ſecunda de diuiſione entis in potētiā & actum tertia eſt de diuiſione entis per unum & multa. Nec ualet

D ratio ſua qua dicitur ꝙ omnis diuiſio ꝑ differētias ſiue modos ſit ab aliquo uno unā naturam importāte, modo eus non dicit unā materiā, ut dicit Cō. 10. Meta. cō. 8. n. i æquiuocatio decipit ipſum. Genus.n. & differētia apud Peripateticos, & in uia Auer. præſertim, biſariā ſumūtur, qñq;.n. ſumuntur pro genere, & differētiis uniuoce dictis, & qñq; ſumūtur pro his q̄ dicuntur ſcd̄m prius & poſterius, unde ſuꝑ uerbis Ariſ. in. 5. Met. te. cō. 4. dicētis. Nā cui differētia ineſt, & genus ſequitur, ſed cui genus, non oīno differētia: oium aūt cōe eſt elemētum eſſe cuiuslibet ꝙ primo ineſt cuiq; inquit Cō. & cā in hoc ꝙ genera gñaliſſima ſunt magis elemēta q̄ alia genera, eſt quia ſunt ſimpliciora. alia.n. habēt differentiā, & quod habet differentiā habet genus, & non oē quod habet genus habet differentiā, & hoc intendebat dū dixit, & oē quod habet genus nō habet differentiā, genera n. gñaliſſima non habēt genus, niſi genus dictū multipliciter, & conſimilis diſtinctio elicitur ex. 2. Primæ phię, cō. 2. & in. 1. de aia cō. 7. Et aduerte ꝙ iſta eſt una inter alias differētias inter genus analogū, & gen⁹ uniuocum, quia genus uniuocū dicit, aut unā naturā cōem ſuis ſpēbus, ſcd̄m ponētes formas eſſe multiplicatas ad multiplicationē prædicatorū quiditatiuorū, ita ꝙ quot ſunt prędicata quiditatiua tot ſunt formę: aut dicit unū cōceptum
E realē obiectū cōem, & diſtinctū a conceptibus ſuarū ſpērū & uniuoce dictū de illis, & tale prius præintelligitur eſſe diuiſum ꝑ differētias oppoſitas condiuidētes ipſum, quā intelligatur eſſe in ſuis ſpēbus, ſed non ita eſt de genere analogo quod dicit ſcd̄m prius & poſterius, immo ens ſine medio diuiditur in ſubſtantiam & accidēs ut dicit Cō. 10. Meta. cō. 7. ubi habet ꝙ eſſentiæ, & quiditates prædicamētorū ſunt diuerſæ, & non eſt in eis aliquid cōe, ita ꝙ unum & ens ſint tanq̄ genus, quoniā ſi ita eſſet, tunc hoc nomen unū nō ſignaret illud quod ſignificat in prædicamēto ſubſtantiæ, aut qualitatis, aut quātitatis prima ſignificatiōe & ſine medio, ſed ſignificaret quēadmodū hoc nomē genus ſignificat ſpēs mediāte aliquo cōi, ita etiā ens immediate diuiditur per actum, & potentiā, & per unū, & multa, ita ꝙ ut alias declaraui ſunt plures diuiſiōes entis primæ, & q̄libet eſt prima in ſuo ordine, quia non ſunt eiuſdē generis, nec eiuſdē rationis, ſicut.n. inquit Porphyrius ꝙ ſunt decē genera generaliſſima tanquā decē rerum prima principia quodlibet enim eſt primum in ſuo ordine: dicuntur aūt ut ſupra dictū eſt actus, & potētia differētiæ ualde oppoſitæ, quia ſunt primo diuerſa quia potentia eſt extra actum, & actus extra potentiam.* } Non autē ſunt ualde oppoſitæ ſimpliciter, quia oppoſitio maxima eſt cōtradictio in qua non eſt medium, ſed inter potentiā & actū datur actus medius permixtus ex extremis ut patet. 3. Phy. com. 23.

ADDItio.

Perfectum eſt quod tale alterum, quale ipſum efficere poteſt. Propō. 106

QVarto Meteororum ſcribitur iſta ꝓpō. te. cō. 19. Vera eſt ꝓpō ubi alterum ſiſe factibile eſt quod additur ꝑꝑ Deum, cum non poſſit facere alium Deum, quia nō ē
F factibilis alter. Fallit etiā ꝓpō ſecundum aliquos ubi ꝓductum requirit cām æquiuocā, unde ꝙ angelus non poſſit generare aliū angelū, ut aiunt hoc eſt ꝑfectiōis. Fallit etiā in uniuocis qñ ē aliquid in potentia paſſiua tātum, unde lapis durus quantūcunq; perfectus nō poteſt alium ſimilē generare, quia ſolūmodo habet potentiā paſſiuā ad reſiſtēdū: durū enim qđ eſt reſiſtit diuidēti. Mihi autē uidetur ꝓpō illa in uia Peripateticorū præcipue habere ueritatē ſ aialibus & plātis q̄ ſunt hic. Nā Ariſ. ibi loquitur de ſeminibus, ut patet intuenti uerba tex. & iuxta hoc Ariſ. dixit ſ 2. de Aia, te. cō. 38. Naturaliſſimū opus uiuētiū eſt q̄cunq; ꝑfecta & non orbata, aut gñonē ſpontaneā habētia facere tale alterū quale ipſum: aial qdē aial, planta uero plātā unde ꝓprie in habentibus uirtutē generatiuā ueritatē habet.

Opi. ꝓpria.

Finis eſt cauſa cauſarum. Propō. 117

EX Secundo Phy. 31. Vbi dicitur ꝙ autem eſt cuius cā potiſſimum eſt, & finis aliorum uoluit eſſe. Dixi ſupra multifariam ſumi finē, hic uero ſumitur proprie ꝓ fi

G ne principali,quia ille eſt qui mouet ipſum agens.Intelli
gitur tamē ,ꝓpō reſpectu formæ,& ipſius eſſe.fallit autem
reſpectu priuationis.Nam priuatio & non eſſe ipſius eſſe
ctus magis dependet ab agente,aut defectu agentis,quam
a fine.Vnde monſtra quæ ſunt priuationes diſpoſitionum
naturalium,& uniuerſaliter corruptiones nō poſſunt fieri
ſine agēte,& corrumpēte,& tamen ſunt præter finē , unde
Ariſ.2.Phy.te.cō.23.dicit poetā deriſione appoſuiſſe dice
re hunc finē,cuius quidē cā factus eſt. At eſſe igitur poſi
tiuum præcipua cā eſt ratio finis,quia illa neceſſitate agēs
& agens formam,& forma materiam,unde reſpectu cor
ruptionis non eſt aliquis finis in ſe,ſed ut inde aliud gene
retur,& tamē illa corruptio non fit ſine corrumpente.

Propō.128 *Cœlū nihil prohibet ut ſit materia,ſed prohibet ut ſit forma.*

AVerrois eſt propoſitio in.9 . Primæ phiæ comm.17.
Subſtantia duplex. placuit mihi ſpeculari de hoc,quia multi grauiter er
rant in uia Aue.Ideo altius exordiendum eſt.Scias ꝙ ſub
ſtantia eſt duplex,tranſcendens,& limitata,unde iſta diſtō
neceſſaria eſt apud Peripateticos,qui uolunt genus gene
rum prædicamenti ſubſtantiæ eſſe corpus cōpoſitum ex
materia & forma,ut tenuit Cō.ſuper Porphyrio in ca . de
ſpē.& in.2.Cœli,cō.49.Et Theologi noſtri etiā tenentes
Deū non eſſe in prædicamento ſubſtantiæ habent conce
dere huiuſmodi diuiſionē.Talis aūt ſubſtātia analoga dis
H citur de materia,forma,& de cōpoſito ex materia & forma.
Et ſecundū doctrinā Auer.7.Primæ philoſophiæ,prius di
citur de forma,deinde de cōpoſito,poſtremo uero de ma
Materia multiplex. teria,licet aliqui uelint ꝙ prius dicatur de cōpoſito , ſicut
ſupra diximus.Aduerte tamen ꝙ unūquodq; iſtorū trium
analogatorū ſubdiuidit.Nā materia alia eſt in rebus ſenſi
bilibus,& alia eſt in rebus ſpiritalibus ſeu Intellectualibus
Materia intellectualiū ſubſtātiarū eſt intellectus materialis
qui poſſibilis eſt uocatus,ita ſcribit ad literā Com.in.3.de
Aīa in cō.5.in ſolutione.3.q.ſicut aliud eſt eſſe ſenſibile,&
aliud eſt eſſe intellectuale,& eſſe ſenſibile diuiditur ī duo
.ſ.in materiā & formā,ſic eſſe intellectuale in duo conſimi
lia diuiditur.Materia aūt quæ eſt in ſenſibilibus,& corpo
ralibus ſubſtantiis gradus habet ſicut potētia, qua ſubſtan
tiatur ipſa materia habet gradus,nam infimus & imperfe
ctiſſimus gradus in talibus eſt materia prima, cū ſit ſubſtā
tia cui nō eſt admixtus actus omnino.5.Phy com.8.Vnde
Auer in.1.ca.de Subſtātia orbis loquēs de prima materia
dixit,ꝙ ſubſtātiatur per poſſe,ita ꝙ potētia eſt differentia
ſubſtātialis eius,quia eſt in potētia oia ſiue ſint formæ ſub
I ſtātiales,ſiue ſint accidētia.& iſta dicitur eſſe in potētia ad
eſſe,quia recipit formā ſubſtantialē a qua ꝓfluit eſſe rei p
tranſmutationē ſubſtantialē,ſupremus aūt & pfectiſſimus
gradus materię in talibus,eſt orbis qui ſecluſa intelligētia
nō eſt forma,nec eſt cōpoſitum ex materia,& forma. Sed
dicitur materia,in actu quia eſt in potētia ad ubi,inter aūt
iſta duo extrema ſunt multa media quæ reducūtur ad ge
nus cauſæ materialis,ſic enim elementa ſunt materia mix
torum,& humores ſunt materia reſpectu membrorum,&
Materia & ſubiectum differunt. mēbra conſimilia ſunt materia organicorū.Et ſcias ꝙ dif
ferētia eſt apud Peripateticos inter materiā & ſubiectum.
Nā materia dicitur reſpectu alicu' quod nōdum eſt , ſed
eſſe poteſt & fieri pōt,unde Auer.7. Primæ philoſophiæ,
cō.37.inquit.Forma eſt quæ cū fuerit erit res.materia aūt
cum fuerit non erit,res:unde æs ex quo poteſt fieri Mer
curius dicitur materia Mercurii.Subiectū autē dicitur re
ſpectu formæ iā inductæ,unde æs in quo impreſſa eſt for
ma Mercurii dicitur ſubiectum reſpectu eius.& hoc lōge
ante Auer.edocuit lucidiſſimus The .in.1 .Phyſicæ auſc.in
aurea digreſſione de potentia,& priuatione materiæ, in
quit enim utrunq; tamen nomen.ſ materiæ & ſubiecti,ex
iis uocibus eſt quæ referuntur ad aliud,nā & materia dici
tur alicuius materia,& ſubiectū alicuius ſubiectū, ſed cum
materia alicuius capitur,tunc cū potētia priuatio neq;.i.
Dicitur enim materia earū rerum eſſe quæ factæ,aut orię
nōdum ſunt.Cum uero accipitur pro ſubiecto , tunc cum
priuatiōe nō eſt.Nihil enim ꝓhibet materiā alicui formæ
ſubiectū eſſe,illud autē cui poteſt eē materia. Cuius conti K
nendi ptātem amiſit.quapropter æs eatenus dum ſine for
ma ulla eſt,recte dixeris materiā ſtatuæ :poſtea uero quā
iam eſt formatū iam in Apolline,aut in Mercurio factum
fuſumq;,non materiam amplius recte,ſed ſubiectū appel
laueris huius rei ſigno eſt illud quod idē hoc eſt ſubiectū
& permanens,aliās alia ratio rerum materia efficitur.Quē
admodū enim Boe.inquit,Materia qualitatibus informa
ta nō amplius materia remanet,nā ſecūdū ſe informis eſt
& ſpēbus oibus caret , ſed adhibitis qualitatibus materia
abit in ſubiectis.Debes prætetea ſcire,ꝙ forma etiam du Forma duplex.
plex eſt,quædā eſt ſeparata a materia , & quædā eſt mate
rialis,ut ſcribit Cō.1 .Phy.cō.ulti.Forma materialis nuncu
patur ab Auer.conſtituta in eſſe per ſubiectū,quia eſt edu
cta de potentia materiæ,& eſt cohærens materiæ ſecundū
ipſum mediantibus dimēſionibus interminatis, & recipit
totum,& partē ad diuiſionē materiæ , Quēadmodū dicit
Ariſ.de albedine in prædicamentis,ꝙ quanta fuerit ſuper
ficies,tantā albedinem fore dices.Formæ uero abſtractę a
materia non cohærent materiæ mediantibus dimenſioni
bus,ut dicit Cō.in.2.Cœli & mun.cō.3.& in.1 .ca.de Sub
ſtantia orbis,& iſtæ dicuntur conſtituentes ſua ſubiecta in Cōpoſitum duplex.
eſſe,ut patet.1 .Phy.cō.63.Similiter cōpoſitū quod eſt ſub
ſtātia eſt duplex,quoddā quod cōponitur ex materia pri
ma & forma materiali,quoddā uero ex materia in actu &
forma abſtracta,& ſic cœlū pro aggregato ſumptū dici L
tur eſſe quædā ſubſtantia cōpoſita ex duabus naturis,ſicut
generabilia & corruptibilia corpora cōponuntur,ut dicit
Auer.In principio libri de Subſtātia orbis. tamē ut inquit,
Phi cōponē inuentā in generabilibus ſubſtantiis cognoue
runt p tranſmutationē ſubſtānalē.Alteratio.n. cōtrariorū
inuicē coegit oēs credere,ꝙ oīa corpora ſunt cōpoſita,&
non ſimplicia,& quod in eis ſunt aliqua plura uno & ma
xime prima corpora.ſ.quatuor elementa,ut aſſerit Cō. 1.
Phy.cō.51 .unde per hoc patet ſolutio ad obiectiones il
lorū qui aſſerunt Auer.ſibi contradicere in hoc q̄ſito,quia
dicunt ꝙ qñq; dicit cœlū eſſe compoſitū ex duabus natu
ris.Et qñq; dicit cœlum eſſe corpus ſimplex nō compoſi
tum,patet ꝙ æquiuocatio decipit iſtos,cœlū enim ſumi
tur tribus modis,ut dicit Ariſ.& Cō.in.1 .de Cœlo & mū.
in te.cō.96.Vnde quando cœlum apud Aue . dicitur eſſe
cōpoſitū ex duabus naturis ſumitur pro toto aggregato
ex orbe & intelligētia:& orbis eſt una natura quæ dicitur
materia in actu,& altera eſt intelligētia,q̄ eſt forma abſtra
cta in eſſe.Sed quando dicit cœlū eſſe ſimplex,tunc ſumit
cœlum ꝓ orbe tantū,nā orbis ſecluſa intelligentia eſt q̄dā
ſubſtātia ſimplex non cōpoſita ex materia & forma , neq;
forma,ſicut Grego.Ariminēſis,& Burlæus,& multi alii au
ſi ſunt dicere in ura eius,quod quidē ſtare non poteſt,ſicut
expreſſe teſtatur Com.in pręſenti theoremate.Dicit enim
ꝙ nihil prohibet,ut cœlum ſit materia,ſed prohibetur ut
ſit forma,nā formæ eſt mouere,non moueri,& quia orbis
eſt ille qui mouetur,nā intelligentia nullo modo mouet
neq; per ſe neq; per accidens.Et quia materiæ eſt moueri
& pati,ut patet in.2.de gene.& corrup.tex.cō.53. Vnde
nunquā inuentum eſt in doctrina Ariſ.& Auer.orbem for
mam fuiſſe ſimpliciter appellatum,uñ.8.Primæ philoſo
phiæ tex cō.12.in naturalibus aūt quidē,ſempiternis autē
ſubſtātiis alia ratio.forſan.n.quædā nō habēt materiā,aut
non talē,ſed ſolum ſcdm locum mobile. Et in.12.Primæ
phiæ,te.cō.10.inquit.Quare materiā habuerunt, oīa uero
materiā habēt quæcunq; trāſmutātur,ſed aliā & ſempiter
norum.Quæcunq; non generabilia,mobilia autē latione
uerum nō generabilē habēt,ſed unde & quo.Quia tñ cor Quomodo cœlum dicitur forma.
pus cœleſte eſt terminās corpora mundi huius inferioris
terminās autē eſt nobilior terminato.2.Cœli cō.74 . quia
ꝓportio terminātis,ad terminatū eſt,ſicut ꝓportio formæ
ad materiam.Forma autem eſt nobilior materia,ſimiliter
quia cœlū continet iſta inferiora.nā.1 .Mete.in principio
inquit Philoſophus.Oportet autē mundum iſtum inferio
rē ſuperioribus lationibus eſſe continuum,ut oīs eius uir
tus inde gubernetur,reſpectus aūt cōtinentis eſt reſpectus
formæ

A formæ ad materiam.4.Cœli,te.cõ.23.Vnde Ariſ.in.2 .de
Gener.& corrup.tex.cõ.50.inquit,Solus autem & maxi-
me eſt ſpẽi ignis,qui innatus eſt ferri ad terminum.unum
quodq; autem innatum eſt ferri in ſui ipſius regionẽ ,for
ma enim & ſpẽs in terminis omniũ.Et uniuerſaliter, ut in
quit Cõ.in.3.de Aĩa,cõ.36. reſpectus perfectionis ad im-
perfectius,eſt reſpectus formæ ad materiã.Quia igitur cœ
lum reſpectu iſtorum inferiorum habet habitudinem ter
minantis,& continentis,& ſimpliciter eſt perfectius, ſicut
immortale & incorruptibile mortali,& corruptibili præ-
ſtantius eſt,ut patet.8.Phyſicæ auſcul.te.cõ.75.ꝓpter iſtas
cauſas cœlum a Philoſophis dicitur eſſe ſãquã forma re-
ſpectu iſtorũ,non quod orbis ſecluſa ſubſtantia intelligen
tiæ ſit uere ſubſtantia,quæ ſit forma,immo eſt materia in
actu,quæ nihil aliud eſt niſi corporeitas ſubſtãtialis,ſubie
cta trinæ dimenſioni,nõ compoſita ex materia ,& forma,
neq; pura forma,ſed eſt materia in actu,& ut inquit Com.
8.Meta.cõ.12.Et in lib.de Subſtãtia orbis in cap.2 .rectius
dicitur ſubiectum,quã materia.Nam nomẽ ſubiecti dicit
aliquid in actu ſicut ſupra patuit,& quia ſubiectum motus
eſt in actu.4.Phy.tex.cõ.8.quia orbis eſt in quo recipitur
motus,ideo rectius dicitur ſubiectum,quia eſt actu , & nõ
B eſt in potentia ad eſſe,ſed ad ubi tantũ.Nomẽ autem ma
teriæ ſonat ſecundum uſitationem aliquid,ex quo poteſt
aliquid fieri,& dicit aliquid in potentia ad eſſe,ideo abſo
lute & ſtricte loquẽdo cœlum pro orbe ſumptum rectius
dicitur ſubiectũ quã materia,& hoc uoluit dicere Auer.in
2.cap.de Subſtantia orbis ſub uerbis obſcuris dum dixit,
Corpus autem cœleſte eſt quaſi materia iſtius formæ ab-
ſtractæ,& eſt materia exiſtens in actu.Et ideo nõ aſſimila
tur materiæ niſi in hoc tãtũ,quia eſt materia fixa ,ad reci-
piendum formã,& ideo dignius dicitur ſubiectũ quã ma
teria.Materia enim quæ eſt hic dicitur materia,quia eſt in
In materia duę ſunt cõditiones. potentia forma in ea fixa,& dicitur ſubiectũ ,quia fixa eſt
formæ,& ſit compoſitũ ex materia & forma. Vbi animad
uerte,ꝙ in materia prima,quæ inuenitur in generaabilibꝰ
& corruptibilibus,inueniuntur duæ conditiones . Prima
eſt,quia forma materialis educitur de potẽtia materię, &
ſic materia dicitur eſſe in potẽtia forma in ea fixa,aut ſigi
ut habet alia litera,quia forma materialis taliter ẽ fixa ma
teriæ,quod eſt conſtituta in eſſe per illam,ita ꝙ eſt extẽſa
ad extenſionem eius.Alia uero conditio eſt,quia ſtat ſub-
iecta formæ,& perficitur per formam.Prima conditio nõ
eſt in orbe,quia intelligentia nõ eſt ex potentia orbis edu
cta ad actum.Sed ſecunda cõditio bene inuenitur,quia or
bis eſt ſubiectum recipiens formam,tanquã perficientem
ſed non inhærenter,ut quidẽ male opinãtur,& ſic rectius
dicitur ſubiectum,& in iſta eſt mens Com.& ut inquit ſub
C tilis Doctor in.2 ſenten.diſtin.14.ſolus ipſe Auer.uiſus ẽ
in hoc habuiſſe mentẽ Ariſt.& ita eſt ſine controuerſia.

Propõ.116

Scientia ſecatur quemadmodum & res.

FRequenter allegatur iſta propoſitio,& ſcribitur in 3.
de Anima,tex.com.38.& ſicut ſuperius incidentaliter
dixi,ſolet allegari extra propoſitum,& intentionem Ari-
ſto.non enim fuit mens Philoſophi,ꝙ ſcientiæ ſecantur,
ad diuerſitatẽ ſcibilium abſolute,hoc enim falſum eſt ,nã
2.Phy.tex.com 18.Eędem ſunt lineæ naturales,& mathe-
maticæ,& Com.2.Phy.com.71 .inquit.Cum ens diuiditur
ſecundum conſiderationem demõſtratiuam,intrabit una
natura in duas artes,ut conſideratio Mathematici,& diui
ni de numero,& conſideratio naturalis,& Mathematici,
de corpore,& ſuperficie,& linea.Senſus igitur propoſitio
nis ibi in tex.patet,nam ibi dicitur ꝙ ſicut res diuiditur ꝑ
potentiam & actum,ſic ſcientia & ſenſus , ubi Auer in cõ.
pulchre ponderans hoc reddit cauſam dicens ,ꝙ res qua
rum differentiæ ſunt eędẽ,ipſæ ſunt eędẽ in illo modo,
ſecundũ quẽ habẽt eaſdẽ differentias,unde ſi ſenſus fuerit
in potentia & ſenſatum erit in potentia,& ſi in actu etiam
in actu,& ſic de intellectu,& intellecto. unde eodem actu
quo ſenſibile actu,ſentitur eodem ſenſus actu ſentit,& eo-
dem ſenſus actu ſentit,& eodem actu , quo intellectus in-
telligit eodẽ obiectũ,intellectũ intelligitur Sic enim dicit D
Phs in.2.de Aĩa,in tex.cõ.141 .quod unus & idẽ eſt actus
ſenſibilis & ſenſitiui, ſicut in ſimili.3.Phy.te.cõ.20,dicitur
unus & idẽ eſt actus motiui & mobilis.ſic etiã ſcire debes
quod unus & idẽ eſt actus intelligibilis & intellectus cõco
mitantur igitur & idẽtificantur modo prædicto ſciẽtia , &
res ſcita quo ad actũ & potentiam,& hoc formaliter lo-
quendo.Habet ueritatẽ etiam ꝓpoſitio iſta de ſciẽtia no-
ſtra,quia de illa loquit Ariſ.l.3.de Aĩa,Fallit aũt de ſciẽtia
Dei,& intelligentiarũ,quia ſcientia in Deo,& intelligẽtiis
nõ diuiditur ſecundũ diuiſionẽ,quæ datur per potentiã &
actũ,nec ꝑ uniuerſale,& particulare ſicut dicit Cõ.12. Me
ta.cõ.51 .ſed ſcientia in intelligentiis,diuiditur ſecundũ di
uerſitatem ſcientum, ſcientia enim Dei de entibus eſt tali
modo,quali nulla aliarũ intelligentiarũ particeps eſſe po
teſt,quia entia prædiximus nihil diuerſum ſunt a ſcientia
Dei,ut in illa cõtinẽtur,& nullibi ens ſimpliciter omnibus
modis eſt idẽ cum intellectu ſcientis,ſicut in ꝑ̈ principio.

Potentia quæ poteſt in maius, poteſt in minus. Propõ.107

GLoſſatur propoſitio & ueritatem habet in potentiis
actiuis,fallit in paſſiuis .Potentiæ autem actiuæ diſ-
ferunt a potentiis paſſiuis,ut ſcribit Com.in.3.de Anima
cõ.4.nã uirtutes paſſiuæ ſunt mobiles ab eo cui attribu- E
untur,actiuæ autem mouent illud cui attribuuntur.i.reſpe
ctu obiecti,& ẽ intentio Philoſophi in.9. Primæ philoſo-
phiæ,in te.cõ.2.ubi inquit.Potentia paſſiua eſt principiũ
tranſmutandi,ab alio inquantum aliud,& potentia actiua
eſt principium tranſmutandi aliquid inquãtum aliud , uñ
ſenſus cum ſint de uirtutibus paſſiuis, ut eſt ſententia Phi
loſophi in.3 .de Aĩa,te.co.51 .ubi dicitur. Senſus autem in
ipſo moueri & pati aliquid accidit,& Com.in cõ.dicit ꝙ
primum conſiderandum de ſenſu eſt,utrum.ſ.ſit numera-
tus in uirtutibus actiuis,aut paſſiuis,& cum poſuit ipſum
eſſe in genere uirtutũ paſſiuarũ dedit cauſam iſtius exiſti-
mationis quod ſenſus ſit ſecundũ paſſionẽ ,quia exiſtima
tur,ꝙ ſenſus alterantur a ſenſibilibus,aliquo modo alte-
rationis.In uirtutibus autẽ ſenſitiuis allegata ꝓpõ ueritatẽ
non habet,uidelicet ꝙ ſi patitur a maiori,quod patiatur a
minori,ſed habet ſe cõuerſo mõ,quia in talibus,quæ po-
teſt pati a minori poteſt a maiori,colligitur hoc expreſſe
ex mente Philoſophi in.1 .Cœli,& mũ.te.cõ. 116 . & 117.
Similiter alia ꝓpõ famoſa quę dicit,quicquid põt potẽtia
inferior,poteſt etiam ſuperior,ueritatẽ habet in potentiis
actiuis,& in potẽtiis exiſtẽtibus in materia. Fallit aũt pro F
poſitio iſta in uirtutibus paſſiuis, & in potentiis abſtractis
a materia,nã potentia cœli.quæ eſt prior natura , & perfe
ctione elementorũ,potentia non poteſt quicquid poſſunt
elementa,ſimiliter apud tenẽtes in uirtutibus ſenſitiuis in
terioribus,quod alterius uirtutis ẽ recipere, & alterius re
tinere,quia uirtutes tales ſunt organicæ,& in talibus rece
ptio ſit per humidũ,& retentio per ſiccũ,uirtus imaginati
ua eſt ſuperior ſenſu cõi,& tamen non poteſt id quod po
teſt ſenſus cõis,quia ſenſus cõis iudicat,& cõponit,& diui
dit ,& hoc non facit uirtus imaginatiua. In potentiis etiã
abſtractis a materia fallit iſta ꝓpoſitio.nã intellectus poſſi
bilis intelligit ea quæ ſunt hic,puta ſingularia,& priuatio
nes,& tamen intellectus agẽs,qui eſt præſtãtior intellectu
poſſibili nihil intelligit eorũ quæ ſunt hic,ut dicit Cõ .in
3.de Aĩa.in cõ.19.Et The.ibidem cap.45.ubi inquit,ſuper
expõ.tex.cõ.25.ubi Ariſ.uult ꝙ intellectus poſſibilis intel
ligit priuatione,& non intellectus agens,quia eſt qñq; in
potẽtia,& qñq; in actu.Inquit prohinc, ſi quis intellectus
eſt ab omni potẽtia exolutus liberq;,is neq; malum, neq;
priuatione intelligit,qualis exterior intellectus uidetur
ideſt agens,& eo amplius cauſa rerum princeps.i. Deus,
& Auer.in.3.de Anima,cõ.36.inquit. Ex eis comprehen-
dentibus quæ non ſunt admixta materiæ quod compre-
hendit minus perfectum,neceſſe eſt ut comprehendat per
fectius,ſed non econtrario ſimiliter etiam in potẽtiis acti
uis,in quibus tenet illa propoſitio,quicquid poteſt poten
tia inferior poteſt ſuperior,intelligitur extenſiue,quia ad

oẽm effectũ ad quẽ concurrit cauſa inferior cõcurrit ſupe
eior,ſed nõ intelligitur ꝙ ſuperioe poſſit cãre , nõ cõcur-
rente cã inferiore,ſicut ſol & hõ generãt hoiem,& tamen
ſol non poſſet cãre hominẽ nõ concurrente homine . Et
aduerte ꝙ cauſa & potẽtia ſuperior nobilior nõ concur
eit quã potẽtia inferior,unde uegetatiuũ eſt in ſenſitiuo ,ſi
cut trigonũ in tetragono,ex.2.de Anima,& uegetatiuũ in
animalibus uegetat,auget,& generat animal,in plãtis aũt
uegetat,& auget,& generat plantã.Et nota quod iſta pro-
poſitio,quod potẽtia primo mouẽs eſt nobilior potẽtia
ſecundo mouente,& ultimo moto,quæ colligitur ex intẽ
tione Phi in.8.de phyſico auditu,te.cõ.38.& eſt auctoris
libri de cauſis dicẽtis,ꝙ cã prima plus influit quã cã ſecun
da.& per conſequens eſt nobilior,ueritatẽ habet,ubi ſecũ
dum mouens recipit uirtutem & influẽtiam motiuã a pri
mo mouente.Sed quãdo non recipit,ueritatem nõ habet.
Nam certum eſt ꝙ in uirtutibus interioribus primũ mo-
uens eſt ſenſus cõis,& ultimum motũ eſt uirtus memoria
lis,&tamẽ uirtus memorialis eſt magis ſpiritalis inter om
nes uirtutes ſenſitiuas,teſte Auer.in.3.de Anima in cõ.6 .

Propõ.118 *Si non eſſent ſubſtantiæ abſtractæ,phyſica eſſet prima philoſ.*

ELicitur iſta propõ ex.6.Meta.te.cõ.3.ubi dicit Ariſto.
Si quidem ergo non eſt aliqua altera ſubſtantia præ-
H ter naturã cõſiſtẽtes,Phyſica; utiq; erit de prima ſcientia.
Magna eſt altercatio circa hoc apud diuinos. Antonius
An. Tromb. opinio. Trombeta excellẽs in ſcientia diuina,& præceptor meus
uenerandus in ſpãlt quadam ſua qõne,de hoc iſto modo
deducit iſtã conſequentiam,& cõiter omnes ſic deducere
cõſueuerunt.Inquit enim ꝙ ſtante caſu, quod nõ ſint ſub-
ſtantiæ niſi natura conſiſtentes,tunc Metaphyſica nõ eſſet
diſtincta a naturali quia iſtæ ſcientiæ diſtinguuntur penes
modum diffiniẽdi diuerſum ,qui inſequitur diſtinctionem
obiectorum formalium,nã modus diffiniendi Metaphyſi
cus oino abſtrahit a materia,quia ſicut ens quod primo
conſiderat,ita & quodlibet inquantũ ens non includit ma
teriam,& addit quod ideo Metaphyſica abſtrahit a mate-
ria ſenſibili,quia cõſiderat aliquid,quod eſt ſimpliciter ab
ſtractũ ſecundũ eſſe,ſicut ſunt ſubſtantiæ abſtractę.Alia aũt
abſtracta ſecundũ cõſiderationem conſiderãtur ,ꝑpter iſta
quæ ſunt abſtracta ſecundũ eſſe,& ideo ubi tãtũ eſſet ſub-
ſtãtia naturalis, nõ eſſet aliqua ſubſtãtia abſtracta ſcdm eẽ
ergo non oportet ponere ſcientiã aliquã quæ abſtractius
cõſideraret quã naturalis,quæ licet poſſet cõſiderare ens,
& alias quiditates abſtrahendo a motu,& quãtitate,iſta tñ
ſcia ſeu cõſideratio non pertinetet ad aliquã ſciam priorẽ
I Phyſica:quia ſtante iſto nulla eſſet ſcia, quæ conſideraret
de ente priori ſimpliciter,qa prima entia eſſent naturalia
&ita cõſideratio de quiditate,modo abſtractio partineret
ad eandẽ ſciam ad quã ſpectat conſideratio modo nõ ab-
ſtracto.ſ.in ordine ad motum,& alias paſſiones naturales
Obiectio. & ſic Phyſica eſſet,prima ſcientia,& prima phia.Sed tunc
obiicit cõtra ſe,quia illo caſu ſtante,adhuc cõceptus entis
abſtractus a ſubſtãtia naturali pertineret ad aliam ſcientiã
quia eſſet abſtractior conceptu proprii obiecti. Ad quod
dupliciter rñdet,prima rñſio eſt,ꝙ ad hoc quod cõceptus
abſtractior non egrediatur limites ſcientiæ,duo requirun
tur.Primũ ꝙ non ſit cõior conceptu ꝓprii obiecti.Secun-
dum ꝙ non abſtrahatur tanta abſtractione,quod ſit abſtra
ctus,ab ordine eſſentiali,& habitudine ad ſubiectũ primũ,
quod ſignanter dicitur propter Mathematicã, quæ in illo
caſu eſſet diſtincta a Phyſica,quia abſtraheret quantitatem
ab ordine eſſentiali,& attributione ad materiam ſenſibi-
lem,ita in caſu prædicto ſciẽtia naturalis cõſideraret ens
& quodlibet tranſcendens,dũmodo non circunſcriberet
Impugna. ipſum ab ordine eſſentiali eius ad ſubiectũ primum . Sed
ſalua pace iſta dicta ſunt mihi dubia.Primũ quidẽ in quo
dicit,quod in illo caſu Philoſophia naturalis eſſet prima
Philoſophia,qa nulla eſſet de ente ſimpliciter priori,non
apparet uerũ eſſe,quia licet naturalis cõſideret de ſubſtan
tia,quæ eſt ens ſimpliciter prius accidẽte natura,cognitio
ne,diffinitione,& tẽpore,ut patet in.7.Primæ phiæ,te .cõ
4.Mathematica autẽ eſt de quantitate,tamẽ prioritas ſciẽ- K
tiarum & diſtinctio,ut patet in.6.Meta.tex.cõ.2. attẽditur
penes alium,& alium abſtractionis modum, & diuerſum
modum diffiniẽdi,modo maior,& altior abſtractio eſt in
ſcientiis Mathematicis,quã ſit in naturalibus. Nã entia Ma
thematica ſunt ſicut concauũ, &naturalia ſunt ſicut ſimũ:
habent enim ſe naturalia per additionem ad Mathemati
ca,&ſex per cõſequenti ſtante illa diſtinctiõe data per Phi
loſophum in.6.Meta.penes diuerſum diffiniendi modũ
in caſu illo quo non eſſent aliæ ſubſtantiæ,niſi natura ſub
ſiſtentes Mathematica adhuc.& ſi de quantitatibus,ſi eſſet
natura prior naturali.Et confirmatur quia etiam de facto
ita contingit, ꝙ ſciẽtiæ Mathematicæ ſunt mediæ inter na
turales & diuinas,nã ſecundum Peripateticos ſunt ꝓpter
exercitium,& non propter finem,hominis ultimum,ut di
cit Cõmen.in ſuo prologo ſuper lib.Phy.quia intellectus
hominis poſtq̃ uenatus eſt cognitionem entiũ naturaliũ
concernẽtium materiam,tam ſecundũ eſſe,quã etiã ſecun
dũ diffinitionẽ,anteq̃ prouehatur ad aliud extremũ,uide-
licet ad notitiã entiũ ſeparatorũ a materia utroq; modo,
opus eſt ipſum præexercitari in cognitione ſcibilium,me
dio modo ſe habẽtiũ,uidelicet quæ quoquo modo ſunt
in materia,& quoquo modo abſtrahunt a materia , ſicut I
ſunt entia Mathematica:& ſecundũ aliquos in hoc ordine
eſt ſcientia de aĩa etiam,licet enim Ariſ.dicat in principio
libri de Anima,ꝙ una ſcia excedit aliã.uel ex parte obie-
cti,uel ex certitudine demõſtrationis: illud locũ habet lo
quẽdo quantũ ab nobilitatem obiecti.nã ut ipſemet Ariſ.
fatetur.6.Meta.in tex.cõ.2.honorabiliſſimã ſcientiã opor
tet circa honorabiliſſimũ genus eſſe,unde bene concedẽ-
eẽ in illo caſu argumenti,qđ ſcia naturalis eſſet nobilior
ex parte obiecti,quam ſint ſciæ Mathematicæ,& nõ tamẽ
propter hoc ſcia naturalis eſſet prior quo ad modum for
malem abſtractionis penes quẽ ſcientię diſtinguũtur.Nec
uideatur tibi mirum hoc,quia in ſimili Com.dicit in.1.de
Anima.cõ.1.artes non differunt abinuicẽ,niſi altero duo
rum iſtorũ modorũ ſ.aut cõfirmatione demonſtrationis,
aut nobilitate ſubiecti,aut utroq; ꝑ.gr.quontã Geometria
excedit Aſtrologiam per confirmationẽ demõſtrationis.
Aſtrologia autẽ excedit illã ꝑ nobilitatẽ ſubiecti. Ampl[us]
mirũ ẽ qualiter illo caſu ſtãte Mathematica eſſet diſtincta
a Phyſica,& notitia entis inquãtum ens nõ eſſet diſtincta.
Vnde arguo ſic,non minus eſſet abſtractus conceptus en
tis cõis naturalibus,& mathematicis,quã conceptus quã-
titatis ut patet,ſed per ſe ſcia de quantitate illo caſu ſtante
eſſet diſtincta a naturali, ergo & ſcientia de ente inquãtũ
ens eſſet diſtincta.Nec uidetur ualere rõ,quæ adducit con M
tra hoc,qua dicitur ꝙ cõceptus entis nõ eſſet abſtrahibilis
hoc enim eſt uoluntarie dictũ,quia per caſum non magis
cõcerneret materiam ſenſibilem ens inquantũ ens,quam
quãtitas,quæ eſt immediata affectio inſequẽs materiã ſcdm
Peripateticos. Et quod deinde dicit in ſolutione illa ad ar
gumentum non ſatiſfacit,quia etiã ita de facto contingit,
quod naturalis,nunc etiam conſiderat de ente & ſubſtan-
tia,ut iſta contrahuntur ad habitudinẽ eſſentialem ſui ſub
iecti,quia licet iſta materia eſt ens,ſit conſiderationis Me
taphyſicalis,tñ iſta materia ẽ ens mobile,uel ens ſenſibile
eſt naturalis conſiderationis,ut patet in.2.Primæ phiæ.5.&
6.commentis.&.7.Met.co.9 unde caſu illo ſtãte dicerẽ,ꝙ
de ente etiam conſideraret Mathematicus,& de ſubſtãtia
etiam per habitudinẽ ad rationẽ formalẽ ſui ſubiecti ma
xime,quia ipſe tenet cum Scoto ſubſtãtiam corporeã eſſe
ſubiectũ mathematicarũ ſciẽtiarũ.Alia ſolutio quã ponit
præfatus Doc. eſt iſta ſi Metaphyſicus inquit conſiderat q̃ Solutio ſecũda eiuſdem
ditates rerũ ſolũ in uniuerſali,ſi ex caſu eſſent tãtũ quidita
tes naturales no eſſent quiditates uniuerſales.& abſtractæ
quæ eſſent cões aliis a ſubſtantiis naturalibus ,quia expo
ſito,ſi nullum aliud ens eſſet,tunc Phyſica haberet conſi-
derare omnium quiditates,& ita Metaphyſica non eſſet
prior ſciẽtia naturali,uñ arguit ſic .ſi Metaphyſica in illo
caſu eſſet prior naturali,aut ergo conſideraret quiditates
uniuerſales abſtractas,aut particulares:nõ ſcdm,quia illas
non

A non conſiderat nec uniuerſales,cũ p caſum illę nõ eſſent,
Impugna. ga oẽs eſſent naturales,Sed iſta ſolutio ſecunda patitur ẽt
manifeſtam inſtantiam,quia in illo caſu nõ uideo quõ ſo
lũ quiditates naturales ſolũmõ eſſent,quia adhuc remane
rent quiditates mathematicæ,unde ex illa deductione ſeq
uidetur,nõ ſolum philoſophiam naturalem eſſe primam
immo oẽm ſciam,& hoc non uidetur eſſe uerũ,nã licet in
illo caſu intellectus humanus,nõ hẽret cognitionẽ abſtra
ctorũ ſcđm eſſe,poſſet tamẽ adhuc habere cognitionẽ na
turalẽ,& mathematicã,nã intellectus innatus eſt diuidere
cõiuncta in eſſe,ut dicit Cõ.in.12.Met.cõ.39.unde adhuc
alia eſſet rõ lineæ inq̃tũ linea eſt,& alia eſſet rõ lineę terre
ſtris,ut manifeſtũ ẽ,uñ non uideo,quõ in illo caſu natura
lis ſciẽtia oẽm quiditatem cõſideraret,nã aut hoc eſſet in
uniuerſali,aut in particulari:nõ ſcđm,ga Mathematicæ q̃
ditates ptinerent ad Mathematicũ,nam Cõ.in.1. Phy.cõ.
ulti.habet,ꝙ ſi ſcientia naturalis nõ demũſtraret iſtud ge
nus entium abſtractorũ eſſe,tunc non eſſet niſi ſcientia na
turalis,& doctrinalis,manifeſtum eſt aũt ꝙ per ſciẽtiã do
ctrinalẽ nõ intelligunt Peripatetici,niſi ſciẽtias Mathema
ticas,nec in uniuerſali,quia modus abſtrahẽdi non eſſet il
lo caſu ſtãte magis abſtractus qui cõueniret naturali pot'
q̃ Mathematico,immo adhuc abſtractior eſſet ille q eſſet
Mathematici,nã caſu quo Metaphyſica nõ eſſe poſſet re
maneret naturalis,& Mathematica p Aue.in conſequẽtia
eius iã adducta ex cõ.ult.Primi Phy.Manifeſtũ eſt aũt &
B modus abſtrahẽdi Mathematici eſſet abſtractior,& altior
q̃ ille q eſſet reſpectu naturalis,& ſic ſecunnda ſolutio ſta
Opi.aliorũ re nõ poteſt,ut patet clare intelligenti. Alii autẽ conterra-
nei noſtri dixerunt,quod caſu illo ſtante ſi conceptus ali
quis abſtraheret a materia ſenſibili & intelligibili , adhuc
ille cõceptus includeret materiã,& pertineret p cõſequẽs
ad naturalẽ Philoſophiam,quia Philoſophia naturalis ẽ
prior Mathematica & eſt ſolutio magiſtri Franciſci Neri
tonenſis concurrentis præceptoris mei.Hoc quidem etiã
Impugna. non uidetur poſſe ſtare quia ſi ille cõceptus eſt abſtractus
ab utraq; materia ſenſibili & intelligibili,quam igitur ma
teriam includit,aut naturalem,aut intelligibilẽ:ſi naturalẽ
quare etiam non intelligibilem,ſi ab utraq; abſtractus eſt?
Præterea:Si abſtractus eſt quõ illam includit:ſi neutrum
Opi.ppria includit,& eſt dare tertiam materiam indifferentẽ utrinq;
tunc ille cõceptus erit alterius artificis diſtincti a naturali
& a Mathematico.Et pp hoc poſt longam pſcrutationẽ
circa hoc uiſum eſt mihi dicere,ſalua ſemp reuerẽtia alio
rum aliter ſentientiũ,ꝙ & ſi conſequentia illa abſolute ꝓ
ferri uideatur ibi ab Ariſt.tamen ad hominem deduci ha
bet,antiqui.n.opinabantur ꝙ ens ſenſibile,& ens inquan-
tum ens conuerterẽtur,& per conſequens in uia eorum ſe
quitur ineuitabiliter ,ꝙ ſcientia conſiderans de ſubſtantia
ſenſibili ſit prima Philoſophia.Iſti enim antiq cõtra quos
deducitur hic ſermo,nõ cognouerunt genus entium ab-
ſtractorũ,unde apud eos iſta conuertuntur ens inq̃tũ ſenſi
bile,& ens, inq̃tũ ens:& opinabantur ꝙ prima entia.& pri
C mæ ſubſtantiæ ſunt ſenſibiles . Vnde adduco ſuper hoc
teſtem Ariſt.in.4.Primæ philoſophiæ,in tex.cõ.7.ubi in q̃t
Vñ nullus particulariter intendentium nititur dicere ali-
quid de eis,ſi uere aut nõ,nec geometer,nec Arithmeticus
niſi Phyſicorum quidam merito facientes,hor ſoli nanq;
putantur de tota natura intendere & de ente. De iſtis etiã
loquutus fuit Ariſt.in principio 4.de Phyſico auditu , dũ
dixit,ea ũiq; q̃ ſunt oẽs opinãtur alicubi eſſe, unde iſti exi
ſtimabant oẽ ens in loco eſſe,& p cõſequẽs nõ erat apud
illos aliud genus entium niſi ſenſibilium ſecundum rẽ .Et
de iſtis etiam loquitur Ariſt.in.4.Meta.in tex.com.22.ubi
inquit.Huius aũt opinionis cauſa eſt,quia de entibus qdẽ
ueritatẽ intendebant,entia aũt putauerunt ſenſibilia ſolũ:
Et de iſtis etiam loquitur Ariſto.in.1.Primæ philoſophię
in te.com.18.ubi Com.in com.expreſſe dicit ꝙ multi ho
mines reputant ſcientiam naturalem,& diuinam eſſe ean
dem ſcientiam.Et ideo Com.Primo Phyſi.com .ulti.ani-
maduertens ad hoc quod modo dixi inquit,ſi hic uideli-
cet in ſcientia naturali non demũſtraretur, iſte modus en
tium.ſ.ſeparabilium,non eſſet niſi ſcientia naturalis & do D
ctrinalis &,ideo antiqui naturales exiſtimauerũt quod ſci
entia naturalis eſt prior omnibus ſcientiis ,direntes quod
ſubiecta eius ſunt priora omnibus entibus.Et quia uerum
atteſtatur ſibi,& eſt ſibi conſonum ex omni parte ,ut dicit
Ari.in.1.Ethi.c.8.ſic ni fallor deductio iſta,& Ari .& Aue.
intelligi habet.Nam ꝙ aliqui uolentes iſtam cõſequẽtiã Opi.aliorũ
Aue.cõ.ult.deducere dicunt,ſic deducere deduci,ſi Meta.
poſſet probare ſubſtantias abſtractas eſſe,illud non poſſet
eſſe niſi p motum:ſed oĩs,ſcientia ꝓbans per motum ali-
quid eſt naturalis:igitur Metaphy.eſſet ſcia naturalis ,& p
conſequens non ſunt niſi duæ ſcientiæ. ſ.naturalis,& do- Impugna.
ctrinalis.Hoc quidem ſtare non poteſt,nam multa probat
naturalis p media Met.ſicut qñ diſputat in.1.Phy .contra
antiquos negantes principia cognitionis,& eſſe ſcientiæ
naturalis induens habitũ Meta & tñ nõ pp hoc ſcientia na
turalis eſt Meta.ſimiliter Metaphyſicus multa demonſtrat
p media naturalia licet uniuerſaliori mõ,ut patet p Aue.
in.2.Primæ philoſophiæ,in cõ.6.ubi Ari.demõſtrat ꝙ in
cauſis efficientibus,& mouentibus non eſt proceſſus in in
finitum,nam tota illa demõſtratio principaliter innititur
medio naturali quia totã illam rõne ptractat cũ motu, uñ
inquit ibi Cõ.qđ cõſideratio uniuerſalis in omnibus cau-
ſis,in eo qđ ſunt cauſæ,eſt huius ſciẽtiæ,& Ari.q̃uis utatur
hic demũſtrationibus ſcientię naturalis,tñ inducit eas uni
uerſalius,quoniã q̃to demonſtratio fuerit uniuerſalior,tã
to magis erit ꝓprior huic ſciẽtiæ ,& Ari.ſe obſeruat in hac E
intentione .ſ.in inducendo demonſtrationes uniuerſales
alio mõ q̃ in ſcia naturali,& hæc ẽ cã iterationis illarũ de
monſtrationum in hac ſcientia,& iõ nõ ualet dictũ iſtorũ
ꝙ ſi Meta.demonſtraret ſubſtãtias abſtractas,cum hoc nõ
poſſet facere,niſi p motũ tanq̃ p mediũ,iõ ſcientia diuina
eſſet naturalis,patet qđ eſt fallacia a ſcđm quid ad ſimpli
citer,licet.n.diuinus in illo caſu induens habitũ naturalis
diceretur quo ad illud eſſe naturalis,tñ ſimpliciter non ſe
quitur ꝙ ſcientia naturalis,& diuina ſunt eadem ſimplici
ter.Amplius,ſi rõ illa ualeret pariformiter ſequeretur,ꝙ ſi
ſcientiæ Mathematicæ demonſtrarent ſubſtantias abſtra-
ctas eſſe,cũ hoc nõ poſſit fieri niſi p motum,&cum omnis
ſcientia demonſtrans aliquid per motum ſit ſcientia na-
turalis,tunc igitur ſcientiæ Mathematicæ eſſent naturales
& ita ſtante illa forma arguendi ſequitur , ꝙ ſi hoc genus
entiũ ſeparatorũ a materia nõ demonſtratur in ſciẽtia na
turali,tunc nulla alia ſcia remaneret niſi naturalis contra
Aue.forte dices hoc nõ põt dici de Mathematicis,ga illæ
nõ cõſiderãt de ſubſtantiis.Contra,ſaltẽ ſequitur de Aſtro-
logia quæ ſola ex Mathematicis de ſubſtantia ſempiterna Euaſio.
theoriã facit ut dicit Ariſt.in.12.Primæ philoſophiæ,tex.
cõ.44.Amplius eſto ꝙ nulla prorſus ex Mathematicis ſci Solutio.
entiis de ſubſtantia cõſideraret,adhuc tñ illa conſequẽtia F
eſſet neceſſaria maxime ſcđm taliter opinantes, licet tam
antecedens q̃ conſequẽs ſint impoſſibilia,uidelicet ſi ſciẽ
tiæ mathematicæ demonſtrarent ſubſtantias abſtractas eẽ
tunc ſcientiæ illæ demonſtrarent hoc per motũ,ſicut ſi la
pis uolat lapis habet alas,conſequentia iſta eſt neceſſaria
ut dicit Auer.7.Phyſi com.2.& ita in uirtute iſtius dedu-
ctionis Com.nõ hẽret intentum ſuum. Moderniores aũt
aliter illam conſequentiam Auer.deducunt præſupponẽ
tes unũ quod conceptus entis ſit indifferens abſtractis , & Deductio modernorũ,
non abſtractis,& quod abſtracta ſunt in duplici differẽtia
uidelicet,p eſſentiam ut Deus,& intelligentiæ,& per diffe
rentiam ut conceptus entis ſubſtantiæ unius boni , & ueri
& id genus q̃ tranſcendentia cõiter nuncupãtur, & tũc di-
cunt ꝙ ſi ens abſtractũ p eſſentiam non eſſet tunc nec p cõ
ſequens ens abſtractũ p indifferẽtiã eſſet:ſicut ſi rõnale,nõ
eſſet,non eſſet aial,quod eſt indifferens rationali , & irra-
tionali ,& ita ſi entia abſtracta non eſſent uidelicet ſubſtã
tiæ ſeparatæ,tunc non eſſet ens abſtractum p indifferentiã
cũ cõſideratio iſtius principaliter ordinatur ad illam,quæ
eſt de abſtracto p eſſentiã,& ita Prima Philoſophia non
eſſet,& ſic non remanerẽt niſi duæ ſcientiæ ſolũmodo ui Impugna.
delicet naturalis,& Mathematica . Sed nec iſta deductio

G ſtare poteſt in uia Com.quia ipſe non dicit ſi entia abſtra
cta non eſſent,nõ eſſent niſi naturalis & Mathematica ,ita
ꝙ arguat a deſtructione ſubiecti ſcientiæ ad deſtructionẽ
ſciẽtiæ nam ex illo medio etiã ſequeretur,deſtructio alia
rum ſcientiarum,nam ſi ſubſtantiæ abſtractę nõ eſſent, nõ
eſſent ẽt naturales,nec entia Mathematica eſſent.Et præte
rea iſtæ ſcientiæ ẽt ordinantur ad primã Philoſophiã ,q̃ ẽ
ultima uia doctrinę,licet ſit prior uia naturæ ut dicit Cõ.
in.6.Primæ philoſophiæ,cõ.3.& in.7.Meta.cõ.39.& Aui.
in Prima Fen,Primi doctr.8.in.ca.de ſubiectis medicinæ,
inquit.principia ſciẽtiarũ particulacium,tanq̃ credita reci
piuntur,& in aliis ſcientiis,q̃ ſunt ſecundũ ordinẽ ante eas
ratiocinantur,& ita fit,donec principia oium ſciẽtiarũ ad
philoſophiã primã,q̃ Metaphyſica nuncupatur ,eleuẽtur.
Amplius in illo caſu uidetur,ꝙ ſi ꝑ impoſſibile entia ab-
ſtracta nõ eſſent,& poſſet,ut iſti dicũt,intellectus intellige-
re ſine implicatione contradictionis cemanere duas ſcien
tias.ſ.naturalẽ & Mathematicã,dico ꝙ adhuc daretur ter
tia ſcientia diſtincta ab iſtis.quia a cõceptu entis ſenſibilis
concernentis materiã ſecundũ eſſe & rõnẽ ,& a conceptu
entis concernentis materiã ſolum ſecundum eſſe,nõ autẽ
ſecundũ rõnẽ,poſſet abſtrahi cõcept' entis inquãtum ens
H quem ego dicã in illo caſu eſſe indifferentẽ utriq;,ſicut in
exẽplo,& ipſi adducunt,eſto qđ nõ eſſet homo in rerum
natura nõ implicaret contradictionẽ abſtrahece ab equo,
& aſino conceptũ animalis.Et cõfirmatuc.quia teſte Por-
phyrio deſtructis differentiis diuiſiuis,& ſpeciebus ,conſti
tutis per illas,non eſt implicatio contradictionis apud in
tellectum remanere cõceptum generis,a pari ego dicerẽ
ꝙ & ſi ſubſtamiæ ſeparatę nõ eſſent adhuc ſine implicatio
ne contradictionis conceptus entis abſtrahi poſſet a natu-
ralibus & a Mathematicis entibus.Et confirmatur,quia in
tellectus ſecundũ Aue.12.Primę philoſophiæ,co.39.inna
tus eſt diuidere cõiuncta in eſſe:mõ remanentibus duabus
ſciẽtiis ſolum naturali & Mathematica,patet,ꝙ cõceptus
entis quiditatiue includeretur in utriſq; & eſſet in plus,&
magis cõmunis,unuſquiſq; illorum ,& patet quod con-
templatio de iſto cõceptu cõi,& de ꝓprietatibus eius,nõ
magis eſſet naturalis, q̃ Mathematicæ diſciplinæ,& ita ui
detur ſequi,quod eſſet alia ſcientia.Et ideo relictis aliorũ
deductionibus,uidetur mihi,quod ratio Auer.iſto mõ de
Oppropria ducatur.Pro quo ſuppono qđ ſcientiæ ſpeculatiuæ diſtin
guuntur inter ſe penes triplicẽ abſtractionis modũ, q ẽ pe
Diſtĩ ſcien tiarũ ſpecu latiuarum. nes diffinitionẽ,nã q̃dã abſtrahit a materia ſcđm eſſe & ra
tionẽ & de his eſt ſciẽtia diuina,q̃dã uero abſtrahit ſcđm
rõnẽ tantũ,& nõ ſcđm eſſe,& de iis eſt Mathematica, q̃dã
uero neq; ſcđm ẽe,neq; ſcđm rõnẽ abſtrahit a materia ſeſi
I bili ſed utitur ſola abſtractiõe ulis a ſingularibus, qua ab
ſtractione etiã utuntur aliæ ſcientiæ,& talis eſt ſcientia na
turalis,nam.i.de Anima,tex.c.16.naturalis diſtinctẽ ꝑ ma
teriã,& dialecticus ꝑ formã,cũ igitur Met. ſit de abſtractis
utroq; mõ,& principaliſſimũ ſubiectũ eius ſint ſubſtantiæ
ſeparatæ,ſcientia aũt cuius ſubiectũ latet nos haberi non
põt ſine cognitione eius,qa ſubſtantiæ abſtractæ,in nulla
ſciẽtia ſcđm ipſum demõſtrari poſſunt,niſi i ſcia naturali
qa nullũ mediũ efficax,ẽ niſi uia mot'.iõ ſi in ſciẽtia natu
rali,tale genus entiũ ſeparatorũ a materia orbis nõ inno
teſceret uia motus,tunc nõ poſſemus habere diſtinctã co
gnitionẽ ſciẽtiæ diuinæ,q̃quidem lateret nos ſubiectum
eius principaliſſimum,maxime quo ad illã partẽ ubi ſci-
entia diuina agit de abſtractis ſubſtantiis,& ita non rema
nerent niſi duæ ſciẽtiæ ſ.naturalis & Mathematica,oĩs.n.
ſcientia,ut ipſe dicit præſupponit ſuum ſubiectũ eſſe, aut
qa eſt notũ de ſe,aut quia ſumitur tanq̃ notũ ab alia ſciẽ
tia in qua fuit demõſtratũ:in caſu aũt noſtro cũ ſubſtantiæ
ſeꝑatę,q̃ ſunt ſubiecta ſcientię diuinę,ut ipſe dicit Cõ.ulti
mo primi phy.cũ non ſint notæ de ſe,nec in alia ſcientia
poſſint demonſtrari eſſe niſi in ſcientia nãli,ꝑꝑ cãm aſſi-
gnatã.ſeqtur ergo qđ ſi in ſcientia nãli, nõ demõſtrantur
in nulla demonſtrãtur:& ita lateret nos,& ita duas ſolum
ſcientias habere poſſemus.ſ.naturalẽ & Mathematicã ſal
Obiectio. tẽ diſtincte & ꝑfecte in ſuo ꝓprio gñe,nã rõ Aue .a ſigno

uidetur procedere.Et ſi acguas,ſaltem Meta .poſſet rema K
nere,quo ad illam partem in qua agit de ſubſtantiis ſenſi
bilibus,quia argumenta adducta per nos cõtra alias dedu Solutio pri ma.
ctiones pñt reflecti contra nos.Et ad hoc concedo totum
ſecundum iſtam reſponſionem,& intẽtio eius eſt,quod ſi
ſubſtantiæ abſtractæ non demonſtrantur eſſe in ſciẽtia na
turali,tunc non eſſet niſi ſcientia naturalis & Mathemati-
ca.ſup.ꝑfecte diſtincte in ꝓprio genere,Meta.aũt nõ eſſet Solutio ſe cunda.
quo ad nobiliorem ſui partem,& eſt illa in qua de abſtra
ctis intelligẽtiis pertractat.Aut aliter dici debet,& melius
iudicio meo,quod Auerr.hic pec alia uerba facit illam eã
dem conſequentia quã facit Ariſ.in ſexto Primę philoſo
phiæ,quę eſt ad hominem,ut prædiximus uidelicet quod
ſi non eſſent aliæ ſubſtantiæ niſi natura conſiſtentes , tunc
phyſica eſſet Prima philoſophia,ita Com.dicit in ſimili,ſi
in ſcientia naturali demõſtraretur iſtud genus entiũ ſepa
rabilium eſſe,quia talia non ſunt,ut opinabantur antiqui
tunc nõ eſſent niſi duæ ſcientiæ.ſ.naturalis & doctrinalis
ita quod deductio Aue.eſt ad hominem qualis erat dedu
ctio Ariſtote . & quod ita debeat intelligi ſententia, ad-
ducamus uerba eius cõpleta ,inqt.n.cõ.allegato uidelicet
in ultimo Primi phy.& totum hoc eſt contrarium eius qđ
exiſtimauit Auice.quoniam ſi hic non demonſtratur iſte
modus entium.ſ.ſeparabilium eſſe,non eſſet niſi ſcienna L
naturalis,& doctrinalis,& ſubdit imediate , & ideo antiq
naturales exiſtimabãt quod ſcientia naturalis ẽ prior om
nibus ſcientiis,dicẽtes quod ſubiecta eius ſunt priora om
nibus entibus,manifeſte eſt aũt quod taliter colligimus in
concluſione ſicut ſeminauimus in pręmiſſis,& ita uidetur
quod antecedens illud ſit ad hominem,ex quo ſequitur il
lud conſequens,& iſta eſt una de præcipuis cauſis erroris
contingentibus expoſitoribus,quia multa ſunt q̃ Ariſt.de
ducit ex datis ab aduerſariis,& ipſi uolunt illa ſimpliciter
ſuſtinere,ac ſi ex principiis Ari.ſequerẽtur,& hoc accidit,
qnia dimittunt tex. Ariſto.& inſpiciunt expoſitores , ſicut
dicit in ſimili de Auic.Com.in.3.de Anima,com.30.

Actio agentis nihil aliud eſt quam extrahere rem de potentia ad actum. Propõ.102

FAmoſa nimis eſt propoſitio , & formaliter ſcribitur
ab Auer.in libro Deſtru. Deſtru.in diſpu.2.in ſolutio.
quinti dubii & .7.Meta.cõ.28.&.12.Meta.18.&.44. com.
Aduerte ne æquiuocatio ſit cauſa,cõfuſionis Primo Cœ- Actio et paſ ſio eſt dupli citer.
li,110.&.7.Meta.cõ.36.quod actio quandoq; ſumitur ue-
ce,& quandoq; ſumitur ſecundum ſimilitudinem, & tran
ſumptiue,&ita ẽt paſſio dupliciter ſumitur,colligitur iſta
diſtinctio ab Auer.4.Cœli & mundi com.1.ubi ſcribit,res
æternæ non habẽt agens niſi ſecundum ſimilitudinẽ,neq;
habent ex quatuor cauſis niſi formalẽ & finalem,& ſi ha- M
buerint aliquid quaſi agens,non erit niſi inquantũ eſt for
ma illi,& conſeruans ipſum,& 12.Meta.cõ.29.ſcribit con
ſimilem ſententiam dicens,in ſubſtantia æterna inueniun
tur cauſæ q̃ ꝑ ſimilitudinẽ dicuntur cauſæ cum cauſis ge-
neralibus & corruptibilibus,& in tertio de Anima,com.5.
in prima parte digreſſionis,ubi recitat opinio.Theophra
ſti,& Themiſtii.auctoritate eorum colligitur ibidẽ iſta di
ſtinctio,quia dicebant quod iſti tres intellectus agẽs & re-
cipiens,& intellectus ſpeculatiuus ſunt idem ſubiecto, ut
dicit etiam.3.de Anima,cõ.20.ex mente ipſorum, & quia
intellectus ſpeculatiuus reſultabat ẽ intellectu agente,ut
tangit intellectum materialem,cum recipiẽs ſit æternum
& agens æternum,neceſſe eſt,ut factũ ſit æternum, & quia
opinati ſunt hoc contingit,ut in rei ueritate nõ ſit intelle
ctus agens,neque factum,cum agens & factum non intel
ligantur niſi cum generatione , & tempore , aut dicatur
quod dicere hoc agens,& hoc factum non eſt niſi ſecun-
dum ſimilitudinem,ecce quomodo de mente Theophra
ſti,& Themiſtii colligitur iſta diſtinctio . Actio proprie
dicta eſt in rebus corporalibus tantum , & eſt duplex . Actio pro pria duplex
Quædam eſt corruptiua , & iſta fit merito contrarieta-
tis & fit per qualitates alteratiuas,quæ ſunt quatuor pri-
mæ qualitates.ſ.caliditas,frigiditas ,humiditas , & ſicci-
tas,

A tas quarum duæ ſ.caliditas, et frigiditas dicũtur actiuæ, & duæ reliquę ſ.humiditas, & ſiccitas dicuntur paſſiuæ, nõ ꝗa illę nullo mõ patiantur, dictæ ſunt actiuæ. Nec illę ꝗa nullo mõ agãt dictæ ſunt paſſiuæ, ſed hoc eſt in reſpectu mixti generandi, dicit.n. Aue. in principio 4. Mete. cõ. 1. in ſua paraphraſi. Debes ſcire quod non debemus dubitare in hoc qđ diximus qđ humiditas & ſiccitas ſunt paſſiua, & frigus, & calor actiua, quoniã inuenim' illas quaslibet agere ſibi ſimilia, ſiccũ.n. generat ſiccũ, & humidũ humidũ, ſicut facit calidũ calidũ, & frigidũ gñat frigidũ, quoniã hæc prędicta ꝓpoſiuo de paſſiuis, & actiuis nõ cõſiderabatur niſi in cõparatiõe actiõis indiuiduorũ mixtorũ, & paſſiuorũ nõ in ſe, in hac.n mixtione fuit inuentũ ꝙ calor, & frigus ſunt quæ coniungunt, & applicãt elementa rerũ ad ſeinuicem & admiſcent quouſq; generetur ex illis elemẽtis res noua, & fuit humidũ inuentũ cũ quo recipit res paſſionẽ caloris, & frigoris, & mixtionis, & ſiccitas cũ qua recipitur incorporatio, & ſtatio in ſe, & ita igitur illa fuerũt cõparata ad actionẽ, & iſta ad paſſionem, & ſic debet iacere, ꝗa litera eſt corrupta cõiter in illo loco, & bene dicit, et eſt ex mente philoſophi ibidẽ in tex. cõ. 2. ingt.n. Eſt ãt ſimplex & naturalis gñatio ꝑmutatio ab his uirtutibus cũ habeãt rõnẽ, ex ſubiecta materia unicuiq; naturæ, hæ ãt ſunt dictę uirtutes paſſiuæ, gñant ãt calidũ, & frigidũ obtinẽtia materiã. Et aduerte, ꝙ loquendo, de tali actione ſolæ iſtæ quatuor qualitates ſecũdũ Peripateticos effectrices dictæ ſunt, quia ſolũ alterando ſubiectũ ad aliã ſpẽm tranſire faciunt, acuitas ꝗdẽ incidit cem ſibi approximati, ſed nõ alterat eius naturã, neq; durities ita poteſt alterare, quod ſibi ꝓximũ eſt, ut ad aliam ſpẽm tranſire faciat ſubſtãtiã corũ ꝗ ſibi ꝓxima ſunt. Et aduerte etiam ꝙ aliter etiã dici põt quare caliditas & frigiditas dictæ ſunt actiuæ humiditas et ſiccitas, paſſiuæ, uidelicet i reſpectu ad ſenſũ tactus cui' ſunt obiecta, nam reſpectu tactus illæ ſunt magis actiuæ, ꝗ paſſiuæ, ita ſcribit Aue. in. 2. colliget in c. 31. de accidentibus ſuperuenientibus uirtuti ſenſibili. Aduerte tamẽ, ꝙ ex actiuis caliditas ẽ maioris actiuitatis, ꝗ frigiditas, n. frigus eſt ſicut caloris priuatio. 1. de generatio & corrup. cõ. 18. & ex paſſiuis ſiccitas eſt magis paſſiua, ꝗ humiditas, & iõ Gal. inquit quod ex dyſcraſijs ſimplicibus nulla eſt deterior, quam ſicca, & ex cõpoſitis frigida, & ſicca, diſcraſia. n. humida facile curatur, ut pater in. 7. inge. ſani. ca. 10. & in eodẽ li. ca. 5. dicit, licet omnes iſtæ qualitates inter ſe ſunt actiuæ, & paſſiuæ, magis tamẽ ſunt paſſiuæ humiditas, et ſiccitas, ꝗ actiuæ, caliditas aũt & frigiditas ſunt. mín' paſſiuæ, & ideo dicunt Medici, ꝙ dyſcraſiæ quæ ſunt ſecundũ calidũ, & frigidũ ſunt facile curabiles, ſed ſunt difficile curabiles, dyſcraſiæ ſecundũ humidũ & ſiccũ. Et aduerte, qđ de tali actione loquitur Ariſt. in. 1. de gene. & corrup. dum ponit differentiã inter mouens, & agens, quia omne agẽs eſt mouens, & non econtra, quia actio talis fit cũ abiectione contrarij, & eſt corruptiua ut patet ibi in tex. cõ. 43. &

C infra: actio aũt & paſſio alia eſt ꝑfectiua, ꝗ de intentione paſſionis non habet niſi receptionẽ tantum, ut dicit Com. in. 3. de Anima, c. 2. & iſto mõ dicitur ibi ꝙ ſentire, & intelligere eſt quoddam pati. Et eſt iſta diſtinctio de mẽte Philoſophi. in. 2. de anima, in te. cõ. 57. ubi dicitur, Nõ eſt aũt ſimplex ipſum pati, ſed aliud quidem corruptio ꝗdã a cõtrario, aliud aũt ſalus, magis eius ꝙ potentia ab eo qđ eſt actu, &. 3. de Anima, tex. cõ. 28. idem dicitur. Aduerte tamẽ ꝙ actio, & metaphorice dicta propriiſſime ſumpta eſt in abſtractis ſubſtantiis, ingtũ.n. Deus intelligit ꝑ intelligere cauſat, quia ſcientia Dei eſt cauſa entium. 12. Meta. cõ. 51. ſic dicitur agens: quia non agit ꝑ qualitates alteratiuas, ſicut uerum agẽs corporale, qđ agit alterando paſſum. Et aduerte ꝙ multa uerificantur de uero, ꝗ nõ uerificãtur de agẽte ſecundum ſimilitudinem, ſicut ſupra etiã tetigimus nõ ſolet frequẽter dici ꝙ agens aſſimilat ſibi paſſum, hoc ꝗdẽ dictũ uerificari habet ſolum in uere agentibus, ꝗ agũt ꝑ qualitates actiuas, & paſſiuas tranſmutantes materiam & preparantes eam, & remouendo contrarium ab ipſa, de talibus quidem ueritatem habet qđ aſſimilant ſibi paſſum, ſed fallit ꝓpoſitio de agente quod agit per ſuam formã, & agit per eſſentiã ſine præparatione materiæ, & tranſmutatione ad illam formã, ſicut inquit Albertus re, & nomine magnus, ſicut generatur forma in ſpeculo abſq; hoc, ꝙ ſuperficies ſpeculi remoueatur a ſua planitię uel a natura uiri, & iſto mõ etiam ſenſibilia generant ſpecies ſuas in organis, & ueritatẽ hẽt de agente uniuoco, & de agente ꝑ ſe agente, ꝙ non per accidens, & de agẽte propinquo, nõ remoto, & de agente principali & non inſtrumẽtali, ut inquit Cõ. 12. Meta. cõ. 24. Et de tali etiã agente ueritatẽ hẽt alia ꝓpoſitio famoſa, ꝗ dicit ꝙ agens & paſſum in principio ſunt contraria, & in fine ſunt ſimilia, ut patet in. 1. de Genera. & corrup. in tex. cõ. 50. & in. 2. de Anima te. com. 45. de nutrimento, & nutribili. Et de tali agente, ueritatem etiã hẽt famoſa ꝓpoſitio, ut ſupra dixi, ꝙ una actio ſequitur unũ agens, ſic limitat Cõ. illã ꝓpoſitionẽ. 12. Meta. cõ. 34. dicens cõtra Aui qui opinabatur, ꝙ in intelligẽtiis erat actio & cõſequutio ſe. ingt, ſed ille ſermo eſt imaginabilis, nõ.n. eſt illic cõſequutio neq; actio, ita qđ dicamus, qđ una actio cõſequitur unũ agens, tñ.n. illic eſt cauſa, & cauſatũ ſecundũ qđ intellectũ eſt cauſa intelligẽtis. Similiter alia ꝓpoſitio famoſa, ꝗ dicit, agẽte & paſſo debite approximatis ſtatim prouenit actio de tali uero agente uerificatur, concurrẽtibus tamen ſex conditionibus poſitis ꝑ ſubtilẽ Doctorem in. 9. ſuæ Met. q. 14. in reſponſione ad ſecũ-

D

E dũ. et ꝑ Ant. And. ſequacem ad literã. in eodẽ. 9. q. 1. in reſponſione ad ſcđm principale. ingt.n. Scotus, ꝗ nõ oportet ſemꝑ actiuo, & paſſiuo ap ꝓximatis, ut ſemꝑ ſequatur actio, quia hoc tangebat argumentum, nam habito termĩno nõ agit, nõ habito etiam impediri poteſt ne agat ꝑ uirtutem contrariam fortiorẽ. Si etiam nõ eſt tota cauſa actiua, ſed aliud cũ ipſo, ſi illud aliud nõ adſit, nõ agit. Si ẽt nõ hẽt in qđ uel circa, ꝙ agat, nõ agit. Si iterũ alia actio naturaliter præſupponatur ſine illa nõ poſita nõ aget. Si tandẽ eſt liberũ ex ſe potens nõ agere, uno iſtorũ ſex modorum põt ſalua ri de quocunq; motiuo cur non ſemꝑ moueat. Exemplum primi. graue quãdo eſt in centro non mouet ſe, quia habitibus præſentibus in materia ceſſat motus, ut dicitur. in. 1. de Gen. & corrup. tex. cõ. 55. exemplum ſecũdi, aqua bulliens præſente igne calefaciente nõ frigefacit ſe, ꝗa tenet cũ. Aui. ꝙ elementa poſſunt ab intrinſeco alterari, ſcđm Auer. exẽplum accõmodatum eſt, ꝙ aqua bulliens præſente igne ſufficienter calefaciente non infrigidatur ab aere. Exẽplũ tertii, in potẽtiis cognitiuis tenẽdo ꝙ obiectum una cũ potentia cõcurrat ad cauſandum actum. talis potentia ſine obiecto nõ poſſet agere. Exemplum quarti,

F & quinti ubi uidelicet aliqua actio naturaliter præſupponitur ſuæ actioni, illa non poſita nõ aget, & nõ ſic circa aliquid. eſt, ut nihil intelligens nihil uult ex eo qđ actus uolũtatis naturaliter præſupponit actum intellectus, nã ut ſcribit Auer. 12. Primæ philoſophiæ, te. cõ. 39. deſiderium inſequitur cognitionem, ſicut umbra inſequitur corpus, & ſecundũ beatum Auguſtinum inuiſa diligere poſſumus, incognita nequaꝗ. Exemplum ſexti, ubi uidelicet agens ſic liberum eſt, ut ſi intellectus oſtẽderit aliquid uoluntati põt illud non uelle ꝑꝑ ſui libertatem. Et ego addo etiam aliã conditionem ꝙ requiritur debita commenſuratio agẽtis ad paſſum, ut colligi poteſt manifeſte ex ſecunda particula problematum. problemate. 12. De tali etiam agente uere, & proprie dicto itelligitur propoſito alia famoſa, quæ dicit ꝙ agens prius agit in partem propinquam, ꝗ in partem remotam quæ uera eſt, uel eadem actione, uel diuerſa, nã ut inquit Auer. 2. Cœli, com. 32. ex ſententia Themiſtii contra Alexa. rete patiatur a piſce qui ſtupefacit manũ piſcatoris, quamuis non patiatur paſſione ſimili paſſiõis manus. Gloſſant etiam aliqui quod nõ eſt uera in formis reſpectiuis, nam ſecundum tenẽtes ꝙ relatio dicit aliquã realitatẽ diſtinctam a ſuo fundamẽto poteſt ſic aliqua relatio acquirit duobus in duobus extremis exiſtẽtibus abſque hoc ꝙ iſta acquiratur alicui intermedio, ut ſi Sortes ſit albus Romæ, & Plato generetur albus Pariſiis, acquiretur utique ſimul abſque hoc quod aliquid exiſtens

Limitationes multarũ famoſarum propoſitionum.

Limitatio alterius ꝓpoſitionis famoſæ.

G in medio fiat ſimile. Gloſſatur autē iſta propoſitio de agēte quod eſt corpus ſolidum, quia de corpore orbiculari ſicut eſt corpus ſolare, & lunare, propoſitio iſta fallit, quia ex. 17. perſpectiuæ talia plus agunt in remotum quam in ꝓpinquum. Item requiritur ꝙ agens ſit uniforme ꝑ totū, quia luna quando non eſt ſecundū totū illuminata, nō ita agit pars illuminata, quēadmodū pars nō illuminata. Itē requiritur, qđ ſit ſeducta rarefactio, & condenſatio ꝑꝑ ſophiſticas captiōes fieri ſolitas, ſi. n. eſſet unum corpus uniformiter calidū, ut quatuor, & fieret rarefactio, plus ageret in remotū, q̄ in propinquum, ubi ſcire debes qđ rarefactio & condenſatio uariant actionem agentis q̄tum ad modū agendi, ſcribit enim Auer. 2. Cœli, & mundi, cō. 42. qđ cū duo corpora tāgunt aliud, & fuerit unū eorum ꝓfundius altero, neceſſe eſt, ut actio profundioris, & ſpiſſioris in corpus quod tangit ſit maior, quamuis ſupꝑficies eius qua tāgit ipſum ſit æqualis ſupꝑficiei, qua tāgit ipſum illud qđ ē minoris ꝓfunditatis nā potentia diuiditur ſecundū diuiſionē corporis, & ſimiliter cū duo corpora fuerint æqualia, & alterū eorū fuerit denſius alio neceſſe eſt, ut dēſius ſit fortioris actionis. Itē fallit etiā propō de agente, qđ agit aliqđ actū mediante actiōe reflexa, nā uidemus quod ſol, cum

H nō calefaciat lumine inquātū lumē reflectitur, talis calefactio magis ſit in partibus remotioribus, q̄ in partibus ꝓximioribus, ut clarū eſt. Vbi aduerte ꝙ ut inq̄t Aue. in. 2. Cœli, & mundi, cō. 42. & in. 2. c. de ſubſtātia orbis, copora cœleſtia nō agunt, niſi lumine, & motu, & ſic ſunt cauſa caloris, tamē eſt diuerſitas, nā corpora, q̄ caleſiunt a Cœlo mediante motu, quanto ſunt ꝓpinquiora orbi, tāto magis caleſiunt, & q̄to ſunt diſtantiora, tanto minus caliditate participant, ſcribit enim Com. 2. Cœli, cō. 94. Propinquitas motui Cœli largitur caliditatē, raritatem, leuitatem, & motū, & remotio largitur frigiditatem, denſitatem, grauitatem & quietem, & ratio eſt, quia Cœlum mediante motu attritionem cauſando eſt cauſa, caloris, ut dicit Ariſt. in. 2. Cœli, te. com. 42 & in. 1. Meteo. ſed caliditas cauſata a Cœlo mediante lumine conuerſo mō ſe habet, quia quanto corpora ſunt remotiora a corpore cœleſti, tanto magis incaleſcunt, & ratio eſt, quia lumē non calefacit niſi inquātum reflectitur, tales autē reflexiones in partibus ſuperioribus ſunt magis diſperſæ, quam ſunt in partibus diſtantioribus & inferioribus, & ita differenter motus, & lumen ſunt cauſa caloris, unde ignis ratione propinquitatis motus Cœli eſt calidior aere, & propter eādem cauſam ſuprema pars aeris calidior eſt aliis partibus. Itē ad hoc ut illa ꝓpoſitio

I uera ſit, requiritur quod mediū ſit diſpoſitum, & aptū natum recipere illam actionem, ſicut diximus de piſce, q mediante rete ſtupefacit manum piſcatoris, & ipſum non ſtupeſit, quia non eſt aptum ſtupefieri, cum caret ſenſu. Item ſol & coniunctiones ſtellarum generāt mineras in uentre terræ, & non in aere, nec in ſuperficie terræ, ꝑꝑ eandē cauſam. non. n. omnis cauſa, q̄ corpori aduenit in ipſum operatur, immo præter hoc tria ſūt neceſſaria, fortitudo. ſ. ſuæ uirtutis agēns, & fortitudo uirtutis corporis præparatiue & poſſibilitas ꝑmittendi unū tangere aliud tanto tꝑe, ut in tali quale illud poſſit ꝑuenire operatio in aliud ſicut dixit Princeps in. 2. Fen primi, doctrina. 2. c. 1. De tali etiā agente ꝑ tranſmutationem ueritatem habet illa alia famoſa ꝓpoſitio in uia Auer. præſertim quæ inſcribitur in. 7. Primæ philoſophiæ, cō. 31. uidelicet ꝙ idem eſt agens diſponens materiam & inducēs formam, quæ q̄uo ueritatem habeat infra dicam in loco proprio. Et de tali agente uero intelligitur alia famoſa propoſitio quod omne agens cōicans in materia cum paſſo in agēdo re patitur, ut dicitur in primo de Gene. & corrup. te. cō. 42. Intelligitur autē communicantibus in eadem materia, unde corpora cœleſtia alterant iſta inferiora, ſed non alterantur quia non cōicant in eadem materia, nō enim eſt de conditionibus agentis formæ, ut ſit in materia, quæ ſit eiuſdem ſpeciei cum materia in quam agit forma: exempli cauſa, forma agēs reſpectu lecti eſt in anima artificis, quæ differt a materia lecti. 7. Meta. tex. cō. 29. & eſt etiam ſententia Auer. in. 4. de Generatio

Limitatio alterius ꝓpoſitionis.

ne animalium, ca. 2. ubi agit an ſperma ſit animatū, & habet ueritatem in actione reali, fallit enim in actione ſpiritali. Intelligitur etiam quod nō eadem actiōe reali, fallit. n. in actione ſpiritali. Intelligitur etiam quod nō eadē actione re patiatur quod qua agit, ſed oppoſita nam ignis calefaciendo aquam non recaleſit, immo infrigidatur, licet ut dicit Cō. 2. de Anima, com. 15. Vulgus nō abſolute uocet ignem qui infrigidatus eſt propter admixtionem corporum frigidorum. Item requiritur ꝙ ſit in debita diſtantia quia uirtutes naturaliter agentes ſunt terminatæ. Item ſecundū aliquos requiritur, ꝙ uirtus actiua in reſiſtendo, nō ſit fortior potentia paſſiua in re agēdo, licet de hoc ſit dubiū. Et ſic intelligitur etiam alia propoſitio famoſa, quæ dicit ꝙ agens per continuationem, & frequentiam actionis debilitatur, uerū eſt de agente quod in agēdo re patit, quia tale habet contrariū, & ex conſequenti eſt uirtus materialis, & fatigabilis, ſed de agente quod nō re patitur in agendo, falſa eſt propoſitio, & inſtātia eſt de lumine, & in moralibus, & de intellectu in talibus. n. ꝑ frequentiā actionis intenditur, & perficitur ipſum agens, quia talis actio ē perfectiua, & non corruptiua, & ſi quandoq; ibi concurrit debilitas, eſt per accidens, ut patet de ſenſu reſpectu excellentis ſenſibilis, ubi cum actione ſpiritali cōiungitur actio realis corrumpens complexionem, & harmoniam organi, aut hoc poteſt eſſe accidentaliter pro q̄to operatio alicuius uirtutis nō fatigabilis in ſe dependet ab operati uirtutis fatigabilis, ſicut eſt de intellectu, unde Cō. in. 3. de Anima, in com. 7. occurēs tacitæ obiectiōi, q̄ poſſet fieri, cōtra demonſtrationē Ariſt. ibi inductam, inquit, & non oportet obiicere huic argumēto, ex eo quod accidit in intellectu de trāſmutatione ꝑꝑ tranſmutationē uirtutū imaginationis, & maxime cogitatiuæ, in intellectu. n. exiſtimatur accidere fatigatio hoc mō: & nō eſt ita niſi accidentaliter: uirtus. n cogitatiua & rememoratiua nō ſunt niſi in loco uirtutis ſenſibilis, & iō non indigetur eis niſi in abſentia ſenſibilis, & omnes iuuant ſe ad præſentādū imaginem rei ſenſibili, ut aſpiciat eā uirtus rationalis abſtracta, & extrahat intentionē uniuerſalē & poſtea recipiat eā. i. cōprehendat eā. Et eodē mō alia propoſitio, q̄ ſolet ſæpe allegari, uidelicet, quādo ſunt duo agentia, quorū unū eſt fortius, & alterum debilius, fortius citius producit ſuum effectum, quā debilius, uera eſt de agentibus per abiectionem contrarii, quia ubi eſt contrarietas, ibi eſt reſiſtentia, & ubi eſt reſiſtētia, ibi eſt ſucceſſio, ut dicit Cō. in. 4. Phyſicæ auſcultatiōis in cō. 71. Fallit aūt in agentibus ſine contrarii abiectione, ſicut patet de duobus corporibus luminoſis, quorū unum ſit intēſiꝰ altero, utrūq; . n. in inſtāti illuminatur, licet lumē productum a potentiori ſit intenſius lumine ꝓducto a debiliori, & multas conſimiles inuenies in Philoſophia de huiuſmodi ꝓpoſitionibus, q̄ ueritatem hn̄t de ueris agentibus, quæ tamen ueræ non ſunt de agētibus ſecundum ſimilitudinem & Metaphorice: ſed hæc ſufficiant ad excitandum intellectum pro nunc. Redeamus igitur ad declarationē principalis ꝓpoſiti, & dicamus ꝙ actio agētis apud Philoſophos nihil aliud eſt q̄ extrahere rem, q̄ eſt in potētia ad actum, talis. n. ꝓpoſitio ꝓcedit de uero agēte, quod agit mediante uero motu, & cum trāſmutatione ſubiecti in quo forma eſt in potētia, & uirtute actionis agentis extrahitur ad actum, & ideo dixit Cō. in. 12. Primæ Philoſophiæ, in cō. 18. qđ niſi eſſet potentia nō eſſet agēs, inq̄t. n. Si aliquis dixerit q̄uo agens agit priuationes, dicemus ſicut facit inuenire. i. eſſe, & eſt extrahere illud qđ eſt in potentia ad actum, generatū. n. in actu eſt corruptum in potentia, & omnis potentia non exit in actum niſi extrahens qđ eſt in actu ſi igitur potentia non eſſet ens, nō eſſet agēs omnino, & ſi agens non eſſet, nihil eſſet hic omnino in actu, & in com. 44. eiuſdem. 12. inquit contra Auic. mos autem qui iam eſt inter modernos in dicendo, quod a tali motore prouenit talis motor, aut conſequitur, aut præcedit, aut talia uerba non uere intelliguntur de iſtis principiis abſtractis: omnia. n. iſta ſunt diſpoſitiones agētium ſuperficietenus. i. per cōtactū nō uere ſup. iſta dicūtur de abſtractis

Limitatio alterius ꝓpoſitionis. K L Limitatio alterius ꝓpoſitionis. M

A ſtractis pp rõnem,quã immediate ſubnectit dicẽs,ab agẽ
te.n.nihil ,puenit,ut diximus niſi extrahere illud quod eſt
in potentia ad actum,ſed illic.i.in abſtractis principiis nõ
eſt potẽtia,unde neq; agens,tantum.n.illic eſt intellectus
& intellectũ,& perficiens,& pfectũ,unde negat ibi eſſe ue
rum agens,& proprie,& hoc,ſequebatur occulte admo
dum dicẽdũ Aui.de ,pductione intelligentiarũ ſicut late
diximus ſuperius,licet Aui.ad hoc nõ animaduerterit , ut
ADDI.* late etiam expoſui in.12.Metaphy.locum illum.* {Iſtam
imaginationem Ariſt.ſequitur præclariſsimus poetarum
Maro,inquit.n.Quærit pars ſemina flammæ Abſtruſa in
uenis ſilicis,qđ nihil aliud innuit niſi formam ignis in ſili
ce ptãte latere ,& non dari ab idea nec a datore formã ut
* Pla.& Auic.ſuſpicantur.} Sed dices,qd eſt formã extrahi
de potentia ad actũ ab ipſo agente:nam multi ſunt hoc
tpe philoſophantes,qui ſolum de uocibus diſputant ni
hil tamen intelligunt,ſunt.n.ut inquit Ari.in.2.phy.auſcul
tationis,ſicut cæci de coloribus diſputantes,qui de nomi
nibus rõnem hñt,nihil tñ intelligunt.nõ eſt credendũ,qđ
forma latitet in materia,& qđ agens extrahit illã ad actũ
ſicut qñ aliquẽ per crines ex aliquo loco latitante,& infi
mo reuocamus ad eminentiorẽ locum,iſta.n.fuit imagi
natio Anaxagoræ ponentis quodlibet eſſe in quolibet,
& eſt iſte error ,proueniens ex imaginatione, qua opinãtur
formã eſſe illã,q̃ per ſe primo terminat in eſſe reali actio
nem agentis,& eſt cauſa multorum errorũ iſta credulitas
unde dicit Com.12.Met.cõ.18.uerſus finem , imaginatio
ſup creationes formarũ induxit hoĩes dicere formas eſſe,
& datorem eſſe formarũ, & induxit loquentes trium le
B gum,q̃ hodie ſunt dicere aliqđ fieri ex nihilo , & hoc qdẽ
non eſt uerum de lege noſtra,qcquid ipſæ dicãt,unde fuit
iſta ſine dubio opinio Ariſto.in.7.Met . cõtra Platonẽ ꝙ
illud qđ per ſe fit,& q.r per ſe generatur eſt cõpoſitum ex
materia & forma,& forma nõ dicitur fieri niſi p accidens
qa fit ad generationem illius qđ per ſe fit,& eſt ipſum cõ
poſitũ,inquit.n.in tex.cõ.26.dando exẽplum in generatio
nibus rerum artificialium iuxta ſuum morẽ ſemp a notio
ribus manuducendo intellectum noſtrum ad ignotiora,
qđ quẽadmodum nec ſubiectũ æs inq̃ ipſum,ſic nec ſphę
ram,niſi ſecundum accidens facit,quia ænea ſphæra ẽ, &
illam facit ,& Auer.in commen.habet ꝙ agens non facit
aliquid unum in aliquo uno,uerbi gratia formam in ſu
biecto,quoniã manifeſtum ẽ,quod ſi facit,facit ex alio ali
Quid ſit extrahere rẽ de potentia ad actum. ud,non aliud in alio,facit.n.ex materia formatum, nõ in
materia formã.Dico igitur qđ agens extrahere aliquod
de potentia ad actum nihil aliud eſt niſi facere cõpoſitum
in actu exiſtentiæ eſſe quod erat in potentia ſubiectiua ma
teriæ,unde forma p ſe non fit,ſed ideo dicitur extrahi de
C potẽtia ad actum,qa materia q̃ erat in potentia ad formã
actu fit,ſub forma gñato cõpoſito,unde agens in generã
do cõpoſitum eſſentiali dependẽtia depẽdet a ſubiecto in
quod agit quod eſt in potentia,ſic dicitur , extrahere ali
quid de potentia ad actum,unde Com.in.12.Primæ phi
loſophiæ,cõ.18.dicit.Tertia aũt opinio eſt Ariſt.ꝙ agens
nõ facit niſi cõpoſitum ex materia & forma,& hoc fit mo
uendo materiam,& tranſmutando eam , donec exeat de
ea illud quod ẽ potentia in ea ad illam formã in actu, nã
ſi potentia non eſſet ,agens non eſſet,ut ipſe dicit in eodẽ
Com.18.12.Meta.quia fruſtra eſt agens quod caret pro
pria operatione,& ſi operatio eius eſt extrahere aliquid
de potentia ad actũ,ubi non eſſet potẽtia non eſſet actio;
& ubi non eſt actio,ibi etiam non eſſet agens,nam.9 .Met.
com.tex.ſcribit Auerr.cum entia non habuerint actiones
,pprias non habebunt eſſentias proprias : actiones enim
nõ diuerſantur,niſi per eſſentias diuerſas,& lucidiſsimus
Themi.in.1 .de Anima,idẽ ſentit,inquit enim quod natu
ra non permittit entia feriari.Deus enim & natura nihil
fruſtra faciunt.2.Cœli,te. cõ.32.&.3.de Anima,tex .com.
45.Et confirmatur,quia potentia actiua diffinitur per paſ
ſiuam,& paſſiua,per actiuam,ut patet.9 . primæ philoſo
phiæ,tex.com.2.& ideo ſi non eſſet potentia paſſiua ,nec
actiua eſſet & propter hoc Com . uult ꝙ omnes .formæ
ſunt in potentia paſſiua primæ materię,& ſunt in potẽtia D
actiua primi motoris.12.Meta.com.18.& com.24 .inquit
quod forma primi mouẽtis aliquo modo eſt omnes for
mæ.Et propter hoc Com.idem habet in.8.Phyſic. com.4.
contra Sarracenos dicentes aliquid poſſe generari ex ni
hilo,dicens,& nituntur a confirmandum hoc ex hoc , ꝙ
mos eſt dicere,quod ſubiectum eſſe neceſſarium agenti
.ſ.ſubiectum ex quo fit generatio , eſt diminutio agentis,
& omnia iſta ſunt exiſtimatione uulgares ualde ſuffici
entes ſecundum curſum,ſecundum quem nutriuntur ho
mines in eis,non ſecundum ſermones ſufficientes , agens
enim nõ poſſe agere aliquid impoſſibile non dicitur eſſe
diminutio,ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſibile,
& poſſe facere eſt decepito,& propter hoc iuxta funda
menta iacta in Philoſophia Ariſ.tenuit Com.ꝙ quicquid
eſt poſſibile ex parte agentis, eſt poſſibile ex parte paſſi,
& econuerſo,quicquid ſenſerit de hoc Alexan.& poſt ip
ſum Auic.ſicut patet in.2.Phyſi.cõ.48.& in.8.Phyſi.com.
69.&,12.Meta.com.41 .iuxta hanc ſequitur iſta,

Agens extrahens aliquid de potentia ad actum non largi-tur multitudinem ſed perfectionem. Propõ.113

FAmoſa ſatis,& diuulgata auctoritas , & extrahitur in
propria forma per Auer.ex tex.com.15.&.16.ex.8.pri
mæ philoſophiæ,& ſub aliis uerbis eandẽ prætendẽtibus
formæ ſententiam ſcribitur p eundem in.12.primę philo E
ſophiæ,cõ.18.agens apud Ariſto.non eſt congregans in
ter duo in rei ueritate,ſed extrahens illud quod eſt in po
tentia ad actum,& quaſi congregat inter potẽtiã & actum
.ſ.inter materiam & formam,ſecũdum quod extrahit po
tentiam ad actum , non deſtruendo ſubiectum recipiens
potentiam , & efficiuntur in compoſito duo .ſ.materia &
forma.Ex quo loco clare patet quantum deuiant a ueri Cõtraponẽtes potẽtiã obiectiuã ſecũdũ Auer.
tate,qui allegatam propoſitionẽ exponunt de potentia
obiectiua,nam expreſſe dicit hic nõ deſtruendo ſubiectũ
recipiens eam,ubi patet quod loquitur de potentia ſubie
ctiua. Amplius Com.5.Met.cõ.14.declarat quomodo in
lapide eſt forma Mercurii in potentia & in actu,potentia
quidem quia habet naturam recipiendi formam mercu
rii,actu uero quia recipit illam,unde mirum eſt qño ali
qui auſi ſunt ponere ex mente Com . potentiam obiecti
uam diſtinctam realiter a ſubiectiua imitantes in hoc uiã
Henrici de Gandauo,& Scoti , & non animaduertunt ꝙ
principia Aue.ſunt primo diuerſa a principiis illorum,nã
illi coacti ſunt ad illud,quia tenent ſicut rei ueritas eſt ,&
lex noſtra credit quod aliquid eſt poſſibile ex parte agen
tis,quod non eſt in potentia ſubiectiua alicuius ſubiecti,
ſicut mundus & prima materia ante ſui creationẽ,& ideo
forma mundi,& entitas primæ materiæ in illo caſu,ut re
ſpiciebant potentiam actiuam Dei in ratione termini ter F
minantis actionem ipſius creatoris,dicebantur eſſe in po
tentia obiectiua,qa ens in potentia obiectiua nõ eſt ſubie
ctum actionis,uel trãſmutationis,ſed terminus,unũ primũ
potentiale.i.prima materia,licet in nullis ſit potentia ſu
biectiua,tamen ante mundi creationem primum poten
tiale erat in potẽtia obiectiua reſpectu creatoris, quia igi
tur iſta ſecundũ Theologos ſeparantur in eſſe,pp hoc igi
tur coacti ſunt ad illam diſtinctionẽ,ſed Peripatetici ne
gantes creationem,& aſſerentes quod quicquid eſt poſ
ſibile ex parte agentis eſt poſſibile ex parte ſubiecti,quia
poſſibilitas uere nõ eſt ſecundum ipſos niſi in rebus ma
terialibus,iſta nõ ſeparãtur in re,ſed ſola ratione ,ut alias
diffuſe declaraui in concordantiis Aue.Dico igitur ꝙ iſte Limitatio theorema.
eſt ſenſus ,ppoſiti theorematis ,ꝙ agens uerum quod ui
delicet agit per ueram actionẽ, & tranſmutationẽ extra
hendo aliquid de potentia ſubiecti ad actum exiſtẽdi ,nõ
largitur multitudinem,propterea quia agens apud Ariſt.
non eſt congregans apud duo in rei ueritate,ita ꝙ alia ſit
res in potentia,& alia ſit res in actu,unde Ariſto.in.8.Pri
mæ philoſophiæ in tex.com. 16.dicit, ꝙ iſta fuit cauſa er
roris antiquorum quærentiũ cãm qño ex materia,& for
ma fiat unum dicens,cã uero quia potentiæ,& actus quæ

G runt unum faciens,& differétiam,eſt autem ut dictum eſt
& ultima materia,& forma idẽ,& hæc potentia hæc actu,
inquirebant.n.antiqui qđ ſit quod uniat potentiam cum
actu ac ſi opus eſſet ibi eſſe aliquod gluten,& uinculum
quo mediante debent uniri inuicem,ſicut eſt in rebus quæ
ſecundũ actũ ſunt ſeparatæ,ut eſt in artificialibus,ſed Ari.
inquit,quod huius nõ oportet q̃rere aliquã cãm iſto mõ,
quia ultima materia quæ eſt,uidelicet appropriata ad ali-
quam formam,& ipſa forma ſunt idem,aliud enim eſt ſi-
cut potentia,& aliud ſicut actus,& ex actu,& potẽtia ſuis
rõnibus intrinſecis per ſe unũ fieri habet,& ita non opor-
tet illa mediãte aliquo uinculo uniri,ut reſultet p̄ ſe unũ,
ſic igitur eadẽ nũero res,q̃ erat prius in potẽtia,eſt poſtea
in actu,non.n.alius nunc ẽ Antichriſtus in potẽtia ab illo
qui erit in actu,ſed largitur p̄fectionẽ,q̄a res actu exiſtens
hẽt p̄fectius eſſe ſeipſa dũ erat in potentia unde Ari.in.9.
primæ philoſophiæ,in tex.cõ.7.inq̄t,uenit aũt actus no-
mẽ q̄ ad entelechiã cõpoſitus,& ad alia ex motibus ma-
xime uidetur actus maxime motus eſſe:quap̄p̄ & nõ exi-
ſtentibus nõ aſſignãt moueri,alias ãt quaſdã categorias,
puta intellectualia,& cõcupiſcibilia eſſe nõ entia motã ue-
ro nõ,hoc,aũt quia nõ entia actu,erunt actu.Nõ entiũ.n.
H q̄dã potentia ſunt.Nõ ſunt aũt q̄a nõ entelechia ſunt,ubi
Auer.in com.ait entia quæ nõ ſunt extra aĩam non dicun-
tur eſſe ſimpliciter,ſed dicuntur eſſe in aĩa cogitatiua,aut
aĩa appetitiua,ſed nõ dicũtur entia,ſicut dicuntur res mo-
biles.Manifeſtũ ẽ aũt q̄ entia in aĩa ſunt entia diminuta,et
imp̄fecta,ut patet ex.6.primæ philoſophiæ,text.Com.8.
unde ens perfectũ eſt ens exiſtẽs extra aĩam. Sed tunc eſt
Dubium. difficultas,q̄a certũ eſt q̄ ens extra animã eſt quod diuidi-
tur p̄ decẽ prædicamenta,& p̄ potentiã,& actũ,& p̄ unum
& multa,q̄a Ariſt.in.6.primæ philoſophiæ abiecit a ſua
conſideratione ens p̄ accidens,& ens in aĩa,illud q̄a non
habet cãs terminatas,& iſtud q̄a erat ens diminutũ. Et ta-
le ens extra aĩam diuiditur illa triplici diuiſiõe:iuxta quã
diuiditur p̄ria philoſophia in tres partes,ut dicit Com.in
procemio.7.Met.Et tũc uidetur q̄ ſolũ ens extra aĩam ſit,
uel ſubſtantia,uel accidens.uel in potentia,uel in actu,uel
unũ,uel multa,& ita ens in potentia non eſt in aĩa tantũ,
ut uidetur aſſerere Ariſ.& Cõ.in præfatis auctoritatibus.
Solutio. 9.Met.Niſi eſſet q̄ ens in aĩa eſt terminus multiplex.Nã
aliq̄d poteſt dici ens in aĩa q̄a dependet ſolũ in eẽ & con-
Ens in anima multiplex eſt. ſeruari ab op̄e aĩę,& nõ hẽt aliquod eẽ ex natura rei,ſicut
uacuũ,& chimæra.Aliud ãt dicitur ens in aĩa,q̄a non hẽt
eſſe in effectu,ſed tamẽ põt eſſe,& hoc eſt qđ ſub aliis uer-
bis alii dicũt q̄ ens rõnis aliud eſt ſubiectiue,q̄a ẽ in rõne
ut in ſubiecto,ut ſpecies intelligibilis actus intelligẽdi,&
habitus intellectuales.Alio mõ aliq̄d dicitur ens rationis
I obiectiue,ſicut uniuerſalia q̃ relucent in ſpẽ intelligibili,q̃
nõ ſunt in rõne niſi ſicut cognitũ in cognoſcente,& in eſſe
abſtractionis,quia quiditas lapidis relucens in ſpecie in-
telligibili lapidis,non eſt in intellectu inhærẽter,& ſicut
forma in ſubiecto,quia forma exiſtẽs illo mõ in ſubiecto
denominat ſubiectũ,& ſic intellectus diceretur lapideus,
aut aſininus,ſi forma lapidis,& aſini illo mõ eſſent in in-
tellectu:ſunt igitur in eſſe abſtractionis,& ſunt ſicut cogni-
Quod ens rationis diſtinguitur cõtra ens extra animam. tum in cognoſcẽte.Tertio mõ ens rõnis ſumitur pro com-
paratione paſſiua,qua unum obiectũ cognitũ cõparatur
ad aliud obiectũ cognitũ,& iſtud ultimum eſt illud quod
diſtinguitur cõtra ens extra aĩam,quod deſcendit in decẽ
prædicamenta,& qđ diuiditur p̄ potentiã & actũ,ſic dicit
Doctor ſubtilis in.4.ſententiarũ diſt.i.q.ii.Quando igitur
Ari.in.9.primæ philoſohhiæ,inquit,qđ entia in potentia
ſunt in aĩa cõcupiſcibili uel cogitatiua primis duob' mo-
dis ſumpſit,nõ ãt ultimo mõ,& illæ ultimus modus entis
in anima ſeu rõnis,eſt qui abiicitur a cõſideratione ſcien-
tiæ diuinæ,ſicut diximus etiã in Cõmẽtariis noſtris ſuper
formalitatibus.Sic igitur intelligitur,q̃uo agẽs cũ trãſmu-
tatione extrahendo aliquid de potentia ad actũ,nõ largi-
tur multitudinẽ,quia non facit id qđ erat potentia eſſe di-
uerſum ab eo qđ fuit in actu,ſed largietur p̄fectionẽ,q̄a eẽ
actualis exiſtentiæ eſt eſſe ſimpliciter:ſed eſſe in potentia

eſt eſſe ſecundum quid,unde ens in potentia nõ ens,dici K
põt,ut expreſſe dicit Ariſt.in.9.met.in loco præallegato.
Quod ſi quis inſtet in cõtrarium nã ens diuiditur p̄ potẽ- Dubium.
tia,& actũ,mõ diuiſum prædicatur de cõdiuidentibus.igi-
tur ens in potẽtia erit ens ſicut ens in actu. Niſi eſſet quod Solutio.
p̄poſitio illa famoſa ueritatẽ hẽt in prædicatis uniuocis,
fallit autẽ in analogis,q̄a terminus analogus ſimpliciter
dicitur de uno,de alio uero dicitur ſecũdũ q̄d,aut aliquo
mõ ſicut ens reſpectu ſubſtãtiæ,& accidentis.Nã.7.primæ
philoſophiæ,tex.cõ.2.accidẽtia dicuntur entia eo,q̄a tali-
ter entis,ubi Cõ.in princip.cõ.inquit,q̄ cũ declarauit qđ
hoc nomẽ ens ſignificat ſubſtantiã & accidentia ſubſtan-
tiæ,quæ ſunt nouem prædicamẽta intendit declarare,qđ
hoc nomen eſt principaliter,& ſimpliciter ſignificat præ-
dicamentum ſubſtantiæ ſecundario,& determinate.ſ.rela-
tiue ad ſubſtantiã alia prædicamentis accidentiũ,q̃ non di-
cuntur eſſe,niſi quia accidunt enti qđ eſt ens p̄ ſe.ſ.ſubſtã-
tiæ.Ita in p̄poſito ens ſimpliciter dicitur de ente in actu,
quia illud eſt prius natura.Nã.9.primæ philoſophiæ tex.
cõ.13.omni tali.ſ.ente in potentia prior eſt actus rõne,&
ſubſtantia.De ente aũt in potentia ipſum ens dicitur cum
additione,quia ens in potentia eſt ens in potentia. Et ſic L
patet declaratio propoſiti theorematis.

Idem eſt agens diſponens materiam,& inducens formam. Propõ. 99.

SCribitur iſta propoſitio formaliter ab Aue.in.7.primæ
philoſophiæ,in com.31.In illa ardua digreſſione,&
diu agitata ab antiquis Patribus philoſophiæ.ſ.a Plato-
ne,& ab Ariſt.de poſitione & neceſſitate idearum.Inquit
.n.beatus Augu.in lib.83.quæſtionũ.q.46.Non eſt uériſi-
mile,aut nullos ſapientes fuiſſe ante Platonem,aut res
quas Plato ideas uocauit nõ intellexiſſe.Siquidem in eis
tanta uis conſtituitur,ut niſi illis intellectis ſapiens eſſe nõ Beatus Aug.
poſſit.Inter præcipuas aũt cãs quæ mouerunt Platonem
ad ponendum ideas,duæ præcipue ponuntur ab Ariſt. in
7.Primæ philoſophiæ,una fuit p̄p̄ ſcientiam,nam cũ iſtæ
res q̃ ſunt hic ſint generabiles,& corruptibi.& de talibus
non ſit ſcientia,ideo poſuit ipſas ideas ſeparatas ab ipſis
ſingularibus.Alia aũt cã fuit p̄p̄ generationem. Ariſt.autẽ
in.7.Met.tex.cõ.16.uſq; ad tex.cõ.21.incluſiue oſtendit q̄
nõ ſunt neceſſariæ p̄p̄ ſaluandam ſcientiam.Deinde oſtẽ-
dit a tex.co.22.uſq; ad tex.cõ.32.incluſiue q̄ non p̄ſunt
ad generationẽ,inquit.n.in cõ.22.intendit in hoc cap.de-
clarare q̃m formæ Platonis nihil proſunt ad generatio-
nem,quoniam cum deſtruxit eas non prodeſſe in ſcien-
tia ſi conceſſerimus eas eſſe,uult etiam in hoc capitulo Prima ratio ponẽdi ideas
deſtruere eas non prodeſſe ad generationem. Quæſtio-
nes autem multæ & difficiles,ut inquit Cõ.in digreſſione
cõtingunt circa hoc,nã ſi illud qđ eſt in potentia,nõ exit
de potentia ad actum niſi ab aliquo ente in actu eiuſdem M
generis,aut ſpecies,aut eiuſdem ſpeciei.Et nos uidemus
plures plantas & plura animalia gñari ſine ſemine abſq;
hoc quod hic appareat aliquod agens ſimile,uel ſecun-
dum genus,uel ſecũdum ſpeciem,oportet dare aliquod
agens ſeparatum,q̄ ſit eiuſdem ſpeciei,uel generis cum
talibus rebus generatis,unde iſta reputatur eſſe maior ra-
tio Platonis,ut habet Cõ.in cõ.31.Secunda rõ ad idem eſt
iſta præſupponendo unũ qđ ẽ uerũ in ſe q̄ q̃libet ſubſtã- Secũda rõ.
tialis eſt forma ſuperaddita formis cõplexionibus,hoc
eſt dictu eſt forma realiter diſtincta qualitatibus,& com-
plexione reſultante.ex qualitatibus elementorum,com-
plexio.n.ſicut dicit Princeps in prima Fen,primi cano-
nis doctrina.3.cap.2.eſt qualitas quæ ex actione ad inui-
cem,& paſſione contrariarum qualitatum in elementis
repertarum,quorum partes ad tantam paruitatem reda-
ctæ ſunt,ut cuiuſq; earum plurium contingat plurimum
alterius p̄uenit,unde in elementis forma ſubſtantialis eſt
ſuperaddita qualitatibus primis ut forma grauitatis ſub-
ſtantialis in grauibus,& forma leuitatis in leuibus.& eo-
dem modo in mixtis forma ſubſtãtialis mixti eſt ſuperad-
dita forma ipſis miſcibilibus,nã ut ſcribitur ibidẽ in text.
cõ.60.in cõpoſitis p̄ ſe ex cõgregato ſit aliquid additum

alud

A alliud a componentibus,unde caro non eſt terra, & ignis, tunc de iſtis formis ſubſtantialibus,dum generãtur a quo generantur,nam aut generantur ab aliquo extrinſeco eiuſdem generis,& ſpeciei cum ipſis,aut generãtur ab aliqua forma ſeparata,ſed nõ uidetur primũ poſſe dari ,quia res generatæ a ſemine non uidentur generari ab aliquo eiuſdem generis,uel ſpeciei,quia ſemen nõ eſt animatũ quod uidetur eſſe proximum generans,igitur datur idea ſeparata,quæ dat huiuſmodi anima iſtis ex ſemine generatis,ita ꝙ prima ratio procedit de generatis ex putri materia,ſecunda uero de generatis ex coitu,& fundamentum unius rationis eſt commune utriq;,& eſt,ꝙ omne ens in potẽtia nõ deducitur ad actum niſi ab aliquo ente in actu eiuſdẽ generis,aut ſpeciei cum ipſo.Vnde confirmando ſecũdã rationem inquit Cõmen.ꝙ hoc non ſolum apparet in nõ generabilibus ex ſemine,uerumetiam,& in generabilibus quia ſemen non eſt animatum niſi in potẽtia,non in actu, & omne quod eſt in potẽtia indiget aliquo in actu ,quod ſit eiuſdem generis,uel ſpeciei,& ita tandem , tam in iſtis quã in illis deuenire oportet ad generis abſtractum a materia.Et quia amplius poſſet dicere,ꝙ anima ſit a complexione,inquit,ꝙ hoc dici non poteſt niſi imitando opinio-
B nem eorum,qui poſuerunt animam eſſe complexionem. Sed hoc eſt reprobatum in tertio de Anima,com. 5.cõtra Alex.ubi inquit,& magis inopinabile de opinione Alexãdri eſt hoc quod dixit,ꝙ primæ præparationes ad intellecta,& ad alias poſtremas perfectiones de anima ſint res perfectæ a complexione non uirtutes factæ ab extrinſeco motore,ut eſt famoſum ex opinione Ariſ.& omnium Peripateticorum. Iſta enim opinio in uirtutibus animæ cõprehenſiuis,ſi eſt ſecundum quod nos intelleximus,eſt falſa. Subſtantia enim elemẽtorum,& a natura eorum non poteſt fieri uirtus diſtinguens,aut comprehenſiua,quoniã ſi eſſet poſſibile,ut a natura eorum,& ſine extrinſeco motore fierent tales uirtutes,tunc eſſet poſſibile,ut poſtrema perfectio,quæ eſt intellectus eſſet aliquod factum a ſubſtãtia eorum,ut color,& ſapor fiunt.Et iſta opinio eſt ſimilis opinioni negantium cauſas agentes,& non concedẽtiũ, niſi cauſas materiales tantum,& ſunt illi qui dicũt caſum & propter hoc Cõmen.non dignatus eſt in illa digreſſione argumentari cõtra illam opinionem dicentem animã fieri a complexione,quia eſt forma complexionalis,nam alibi fuerat diffuſus ſermo contra illam opinionem ,& ut inquit Alexan.probatis in uno loco poſuimus tanquam

Opi.Auic. ſuppoſitis in alio loco. Adductis illis rationibus Cõmen. adducit ſententiã Poſteriorum in doctrina Ariſ.Et prima
C fuit opinio Auicen.qui propter illas rationes dixit ,quod omnes formæ uiuentium,ſiue ſint plãtæ ,ſiue animalia, & omnes formæ corporum conſimilium partiũ,ſcilicet formæ ſubſtantiales mixtorum,immo etiam omnes formæ ſubſtantiales elementorum ſunt a quadam ſubſtãtia ſeparata,quæ ab Ariſto.nuncupatur intellectus agens,& Auic. uult quod non ſolũ iſte intellectus agẽs ponatur propter omnia facere,quo ad eſſe intelligibile , immo etiam quo ad omnia facere quo ad eſſe ſenſibile,& dicebatur colcodea,& dator formarũ.Et hic animaduerte incidenter unũ contra Modernos ſomniantes in uia Auer.intellectũ agentem eſſe Deum,quia Cõmen.uult quod Auicen.datorem formarum appellabat illud quod Philoſophi in uia Ariſ. dicunt intellectum agentem.Patet autem quod colcodea Auicen.erat intelligentia decimi ordinis,& nõ erat Deus. Vnde Auicẽ.fundabat ſuam poſitionem ſuper hoc,quod in hoc mundo inferiori nõ ſunt qualitates actiuę trãſmutabiles,niſi quatuor qualitates primæ,unde formæ materiales non ſunt actiuæ,& ideo forma ſubſtãtialis ignis nõ eſt actiua,ſed caliditas eius:ignis enim ut dicit Ariſt.in lib. de Senſu,& ſenſato non agit inquantum ignis, ſed inquãtum calidus,unde ut inquit Cõmen.quæſtio illa uniuerſaliter fundatur ſuper propoſitiones,quarũ prima eſt,qđ omne quod eſt in potentia,non exit de potentia ad actũ, niſi ab aliquo agente quod eſt eiuſdẽ generis,uel ſpeciei: cum ipſo dicitur autem notabiliter hoc ſub diſiunctione

quia uniuocatio in generationibus uidetur attendi,uel penes genus,ſicut eſt de generatione muli,qui fit ab equo,& aſino,uel penes ſpeciem,ſicut homo fit ab homine.Altera propoſitio eſt,quod formæ ſubſtantiales materiales non ſunt actiuę,neque paſſiuę eſſentialiter,quod pro tanto dicitur ad differentiam formarum immaterialiũ , quæ ſunt principia eorũ:quorum ſunt principia duobus modis, & ſecundum agens,& ſecundũ finem,unde ſcribit Aue. 12. Meta.com.36. Siquidem forma balnei non eſſet in materia,tunc moueret,& ſecundum agens,& ſecundum finem. Dicitur autem notabiliter eſſentialiter,quia formæ materiales bene agunt,& patiuntur per ſuas qualitates . Vnde Ariſto.dicit in libro de Senſu,& ſenſato,ignis non agit inquantum ignis ,ſed agit inquantum calidus,quod pro tãto dixit,ni fallor,quia actio proprie ſumpta eſt merito cõtrarietatis,ut patet in.1 .de Generatio.& corruptio.tex.cõ. 50.& quia igni inquantum ignis nihil eſt contrariũ ; quia ſubſtantiæ nihil contrariatur,tamẽ ignis eſt cõtrarius,atq; eo modo quo contingit ſubſtantiam ſubſtãtiæ cõtrariam eſſe, ut dicit Ariſto.in.2.de Genera.& corrup.in tex.com. 49.quia ut ipſe ibidem tex.com.24 omnia elementa contrarietatem habent ad inuicem ,quia differẽtiæ,contrariæ ſunt.i.ratione ſuarum qualitatũ,quæ ſunt differentiæ, aut uere ſubſtantiales,ut uoluit Alexãder,ut ſibi imponit Cõ. 5.Phy.com.10.aut circunloquutiue,ut tenuit Auer.ubi ſupra,& in.8.Meta.com.5.ideo formæ materiales nõ dicuntur actiuæ,aut paſſiuæ eſſentialiter,ſed ſi agũt,& patiũtur, hoc erit per accidens ratione ſuarum qualitatum. Et licet Commen.ſi in parte argumentatiua,& infra non declarat quomodo hoc ſit intelligendum,ideo ne iterum redeam ad iſtum locum, Animaduerte quod iſta propoſitio non eſt abſolute intelligenda,quod formę materiales nõ ſint actiuæ,neque paſſiuæ eſſentialiter,& quod actiuę,& paſſiuæ ſunt primæ qualitates,immo formæ ſubſtantiales materiales ſint magis actiuę,quã primæ qualitates eſſentialiter,ad bonum intellectum,quia certum eſt, quod omnis actio facta ex cõgregato duorum diuerſorum,neceſſe eſt ut alterum duorum ſit quaſi materia,& inſtrumentum ,& aliud ſit quaſi forma,& agens,ſicut clare teſtatur Auer . in 3.de Anima,in com.36.& elicitur etiam de intentione Philoſophi,in.2.de Anima,in tex.commen.24 .Igitur omnis actio proueniens a formis ſubſtantialibus elemẽtorũ , & ſuis qualitatibus,ſiue ſint alteratiuæ,ſiue ſint localiter motiuæ oportet attribuatur alteri tãquam formæ,& agenti, alteri uero tanquã materiæ,& inſtrumẽto,manifeſtum eſt autẽ quod ſemper reſpectus imperfectioris ad perfectius eſt reſpectu materiæ ad formam,aut inſtrumẽti ad agens, ſicut dicit Cõmen.in eodem com.35.tertii de Anima,& in 2.de Anima,tex.com.24.Manifeſtum eſt autem quod forma ſubſtantialis eſt nobilior qualitatibus.7. Meta.tex.cõ. 4.Quod confirmatur primo in motu locali forma ſubſtãtialis elementi occurrit,tanquam cauſa agens principalis ex diffinitione Naturæ poſita in ſecundo Phyſi.tex .cõ.3. in qua dicitur,Natura eſt principiũ motus,& quietis eius, in quo eſt primum,& per ſe,& nõ ſecundum accidens,ubi dicitur quod eſt primum,ideſt principale,& nõ inſtrumẽtale principium.Quod cõfirmatur clare auctoritate Auer. in primo Cœli,& mundi,in tex.com.17.ubi Ariſto.in tex. diffinit graue,& leue dicens , Graue quidem igitur ſit qđ ferri natum eſt ad medium:Leue autẽ quod a medio.ubi Auer.ponit documentum,& inquit,& intelligendum eſt ex deſcriptione grauis & leuis naturam,quę innata eſt ad mouẽdum ad medium uel a medio.ſ.habitum,& formã ex qua procedit hæc operatio,& ſi hoc nomen grauitas, & leuitas non dicuntur uulgariter niſi de accidẽte,ubi euidenter apparet de mente Auer.forma ſubſtantialis grauium,& leuium, eſſe principium principaliter cauſans motum localem,quia ut ipſe inquit in.2.Phyſic.com.primo ꝙ licet non inueniatur corpus ſimplex quod alteretur ex ſe,inuenitur tamen quod moueatur in loco ex ſe,& eſt ſine dubio mens eius,quod elemẽta habent principium intrinſecum actiuum motus localis,non tamen paſſiuum,

Marginalia (right column): D (at "quia uniuocatio"); Propõ. 123. (at "ſubſtantiæ nihil contrariatur"); E (at "5.Phy.com.10."); F (at "alteri uero tanquã materiæ"); Propõ. 124. (at "eſt reſpectu materiæ"); Propõ. 125. (at "tum localem").

G ſecus autem eſt in motu alteratiõis,ut eſt uidere in tertio
Cœli,in com.29.& in pluribus aliis locis.Similiter etiam
eſt in aliis motibus prouenientibus a formis, mediãtibus
qualitatibus alteratiuis,nam ſi ignis,calefaciendo aquam
cõuertit aquam in ſui naturam non eſt dubium,quod for
ma ignis generantis concurrit ut agens,& caliditas ut in-
ſtrumentum,& ita etiam eſt in aliis formis perfectioribus
ſicut ſunt formæ mixtorum,& ſicut eſt anima plantarum
& animalium,unde Ariſto.increpat Empedoclem ponen
tem motum augmenti prouenire in uiuentibus a uirtute
elementali ignea ,ſed uult ꝙ ignis,& calor,concurrant,ut
concauſa,& ut inſtrumentum,ſed anima cõcurrit tanquã
agens principale,ut patet in.2.de Anima,tex.com .41 .Si
igitur propoſitio propoſita locum habet,ſic eſt intelligẽ-
da.quod formæ materiales nõ ſunt actiuæ,aut paſſiuę eſ
ſentialiter,ſed qualitates primæ ſunt actiuæ , & paſſiuæ,
hoc eſt intelligendum,quo ad eſſe principium immedia-
tum agendi,& patiendi, nam eſſe iſto modo principium
actionis,& paſſionis in iſtis generabilibus,& corruptibili
bus pertinet ad cauſam inſtrumentariam,aut organicam,
& non ad cauſam principalem,nam formæ quæ ſunt hic
non agũt per ſuam eſſentiam,ſicut formæ abſtractæ a ma
H teria,ſed requirunt inſtrumẽtum ad hoc,quod ab eis ema
net ꝓpria operatio,ſed intelligẽtia ſi mouet cœlum ,mo-
uet per ſcientiam ſuam,quæ eſt idem cum eſſentia ſua ,&
quia ut diximus,actio proprie eſt merito contrarietatis,&
formæ elementales non ſunt cõtrariæ per ſe, ſed per ſuas
qualitates,& ſic tene de iſta propoſitione apud Peripateti
cos Reuertamur unde diſceſſimus,& quia Auicenn .obe-
dit iſtis propoſitiõibus,ideo credit omnes formas eſſe ab
intelligentia agente,quam uocat datorem formarum ,&
Themiſtius etiam uidetur eſſe eiuſdẽ quaſi opinionis,ua
.. e iſtam opinionem Themiſtii paucis pertranſit hic,ſed ſi
uis diffuſe uidere eam,uide in com.18.12.Meta.& nos ibi
loquuti fuimus plene de hoc,in hoc uero loco dicit The
miſtius in ſua Paraphraſi de Anima,qui liber dicitur eſſe
ſextus naturalium in ordine ſecundũ Arabes,in hoc enim
concordat cum Auicen.Auer.ut eſt uidere in principio li
bri Meteorum ab ipſo.Vult igitur quod Themiſtius dixe
rit,quod anima non ſolum eſt illud,quod eſt omnes for
mæ intelligibiles,& ſenſibiles ſpiritaliter,iuxta illud Ariſ.
in tertio de Anima,te.com.38.Anima eſt quodammodo
omnia ,quia eſt ſenſibilia per ſenſum , & eſt intelligibilia
per intellectum,uerumetiam eſt illud,quod ponit omnes
I formas in materiis,& creat eas:præcipue autem,ut inquit
Cõmen.12.Primæ philoſophię , com.13.motus fuit ad
ponendum huiuſmodi animam abſtractam uniuerſalẽ ꝓ
pter animalia quæ generantur ſine ſemine,unde hæc ſunt
uerba eius in primo de Anima,in cap.24. Animam itaq;
illam mundi unicam atque uniuerſalem,quæ corporibus
præbet ſiue animã dicere,ſiue uitã malis quæ nihil aliud
eſt,quãuis quædã uitalis generabiliſq; per omnem natu-
ram inuecta,clariſſime aſſerunt ea animalia,quę ortu ſpõ
taneo de materia putri ꝓueniunt,ea ex tali excrementorũ
& ſordium mixtione,aut tali ortu ſpirant uiuis cum mo
uentur,ut in Aegypto mures,& in noſtro cœlo uermes,&
locuſtæ,& quæ huius generis plurima &c.Demum Auer.
ponit unam aliam rationẽ pro Aui.quia uidemus ignem
generari a Motu.Non eſt autem dicẽdum ꝙ motus gene
ret ſubſtantiam,ergo forma ignis datur a datore formarũ
ſeparato,& eſt ſuper iſto fundamento,quod omne quod
fit,uel fit ab aliquo eiuſdem generis,uel ab aliquo eiuſdẽ
ſpeciei.Motus autem,& forma ſubſtantialis ignis, neque
ſunt eiuſdem generis,neque ſunt eiuſdem ſpeciei .Auerr.
Opi. Ariſt. & Auer. uero tandem ponit uiam Ariſt.in hoc ꝙ formæ materia-
les ſunt generantes formas materiales,& in hoc uides qua
liter propoſitio prima ſumpta per Auice.falſa erat, ꝙ for
Forma ꝑ ſe actiua eſt. mæ materiales non ſunt actiuæ,neq; paſſiuæ eſſentialiter
immo quælibet forma inquãtum forma eſt per ſe actiua
formæ enim eſt agere,& mouere,ſed moueri,& pati alte
rius principii ſunt,ut dicit Philoſophus in ſecundo de Ge
neratione,& corruptione in tex.com.50.Bene uerum eſt

ꝙ formæ materiales ſunt paſſiæ per accidens Vn de Cõ- K
men.tertio Cœli,cõmen.28.Forma elementi inqu antum
forma,mouet,ſed ut eſt forma in materia mouet, & ideo
formæ abſtractæ a materia ſunt ſolum per ſe agentes , &
nullo modo patientes,neque eſſentialiter,neque acciden
taliter,quia eſſentialiter pati repuguat formis inquantum
ſunt formæ,ſed nec accidentaliter,qa ſunt abſtractę a ma
teria,quæ eſt origo prima,paſſionis cum tranſmutatione
& in hoc eſt differẽtia,ut patet nono Primæ philoſophiæ
cõmen.2.Et ideo Commentator tenet cum Ariſto .quod
in animalibus,& plantis genitis ex ſemine,generantia ſe-
mina,ſunt quę dãt ſeminibus uirtutes informatiuas,& cor
pora cœleſtia.Sed in genitis ſponte,ut illis,quæ ex putri
materia gignuntur tales uirtutes dantur a calore ſolis,&
ſtellarum.Et uult Auer.quod huiuſmodi uirtutes aſſimi- Virtutes informatiuæ aſſimilantur arti,& intellectui.
lentur arti,& intellectui,arti quidẽ,quia ars nihil aliud eſt
quam forma rei artificialis exiſtens in anima artificis,quę
eſt principium factiuum formæ artificialis in materia.Vn
de Ariſto.7.Meta.te.com.23.Quare modo quoddam ac-
cidit ex ſanitate ſanitatem fieri,& domum ex domo , ſine
materia,materiam habẽt.Medicinalis enim eſt,& ædifica
tiua ſpecies ſanitatis,& domus.Sic etiã iſtæ uirtutes infor Dffa inter uirtutes informatiua, & natura-es.
matiuæ inquantum ſunt generantes ſimilia illis ,a quibus
data ſunt ſemina aſſimilantur arti.Aſſimilantur autem in
tellectui,in hoc ꝙ non agunt per inſtrumentum corpora
le,quod eſt intelligendũ ex parte ſubiecti ,non ſunt enim
uirtutes organicæ,ut potentia uiſiua,& auditiua,tamẽ be
ne operantur per calorem commenſuratum,qui eſt uiuifi
cus.Et in hoc eſt differentia inter iſtas uirtutes dictas infor
L matiuas a Medicis,& inter uirtutes naturales,qa uirtutes
naturales non agũt actione intellectus operatiui,ideſt pra
ctici,ſicut uirtus informatiua ,quę aſſimilabatur intelle-
ctui,hoc qđ non agit per organum,tanquã per ſubiectum
& inſtrumentum,ſed uirtutes naturales habent membra
propria,ut prima digeſtio ſtomachum,& ſecunda hepar,
& ſic de aliis,ſed uirtus informatiua non agit per mẽbrũ
proprium.Sed in hoc eſt difficultas,quia ſecundum Ariſt .
in.16.de Animalibus,Cor eſt primum quod uiuit ,& ulti
mũ qđ moritur,ergo uirtus informatiua,mediãte corde
producit reliqua membra,& ita uidetur ꝙ agit mediante
aliquo membro.Niſi eſſet ꝙ licet cor præſupponatur ge
nerationi omnium aliorum membrorum , tamen uirtus
informatiua eſt quæ eſt principium productiuum omniũ
membrorum,unde non per cor,ut per organum in quo
fit talis uirtus,ut uiſiua uirtus in oculo generat alia , quia Solutio.
tunc cor eſſet etiam medium in generando ſeipſum.Et ꝓ
pter hoc Galenus dubitauit de hac uirtute, an eſſet Deus
aut non.Etenim ut ſcribit ibidem Auer.in libro Deſtru- M
ctio deſtructio.in diſputatione tertia,in ſolutiõe.18.dubii
inquit,ſed entia interiora,& ſemuicẽ generabilia,quæ ani
mata ſunt,indigent de alio principio ratione animæ,ꝙ di
ctam animam det,& etiam formam.Et Galenus nũcupat
eam uirtutem formatiuã,& aliqui ſapiẽtes dicunt,ꝙ ipſa
uirtus eſt ſeparatum principium .Quidam uero iſtorum,
dicunt ꝙ eſt intellectus.Quidam dicunt quod eſt anima .
Quidam dicunt ꝙ eſt corpus ſupercœleſte.Et quidam di
cunt,ꝙ non eſt aliud niſi Deus.Et ideo dubitauit Galenus
utrum agens hac actionem,ſit ipſemet Deus,aut aliud .
Sed inquit Auer.in eadem Digreſſione ſeptimi ꝙ talis uir
tus informatiua agit per calorem exiſtẽtem in ſemine, tã
quam per inſtrumentum non tãquã per organum in quo
ſit,ſicut uirtus in ſubiecto proprio,& forma in materia ,&
ſicut anima eſt in calore naturali.Nam ut habet Auerr . in
com.73.ſuper.1 .Canticæ canticorum Auicẽ.calor natura
lis eſt ſubiectum animæ,ut eſt notum ex ſcientia naturali.
Nam Ariſto.in libro de Morte,& uita,deſcribens genera
tionem uiuẽtibus accomodatum,dixit generatio eſt pri-
ma participatio animę in calido naturali,et uita eſt eius
ꝑmãſio,nam extinctio caloris innati mors eſt.Vnde Gale
nus ſatis congrue uitam ſenum cõparauit in prima parti
cula ſeparatorum ſermonum lucernæ quę eſt extinctioni
parata.Vnde quidam ex hoc tenuerunt calorem naturalẽ

A & ſpiritum eſſe formaliter animatũ, tamen tenẽdo aliam uiam. quæ magis placet, poſſumus gloſſare, ꝙ generatio eſt prima participatio animę à corpore organico diſpoſito per calidũ naturale, quia in diffinitione animæ dicitur, ꝙ eſt actus corporis organici phyſici potentia uitam habẽtis. Sed talis uirtus informatiua eſt in calido, quod eſt in ſemine, ſicut intelligẽtia in cœlo, & eſt ſicut motor in mobili, & in inſtrumento, & ille eſt locus, ut uides clare cõtra Chimærizantes in uia Auer. qui tenẽt intelligentiam eſſe formam per formalẽ inhærentiam perficientem ipſum orbem. Et poſtea cõuertitur ſe contra illos qui opinati ſunt iſtam uirtutem eſſe intelligẽtiam ſeparatam, ſiue ſit Deus, ſiue idea, ſiue anima mundi, ſiue colcodea. ex demonſtratione Ariſto. contra Plato. qui uult, ꝙ forma non generetur per ſe, quia tunc generatio eſſet non à materia. conſequens eſt impoſſibile, quia in omni generatione oportet ſubiici aliquod ſubiectum, quod dicitur generari, & deferre ipſam tranſmutationem, ut late demonſtratum eſt in. 1. Phy. cum hoc quod eſt conceſſum ab omnibus, quia omnes qui de natura loquuti ſunt, in hoc cõuenerũt, quod ex nihilo nihil fit, ut dicitur in primo Phyſi. tex. com. 34. Con

B ſequentia autem deducitur, quia ſi generans ſit forma ſeparata, ergo in generãdo non dependet à materia. & ſi ſic eſt, igitur produrit ſibi ſimile omnino, & ita nõ opus eſſet ponere materiam. nam omne miſtũ cũ materia fit à mixto cum materia. Amplius materia ſi eſt neceſſaria in generatione per ſe, eſt, quia eſt pars generati. ſed materia nõ eſt pars formę. igitur ſi forma per ſe generaretur nõ opus eſſet ponere materiam, & ꝓpter hoc cõcludit Cõmen. quod generans eſt illud, quod tranſmutat materiam extrahẽdo id quod eſt in potentia ad actum, & quia tranſmutatio fit per qualitates alteratiuas, neceſſe eſt, quod tale alterans ſit corpus: nam declaratũ eſt in. 7. Phy. tex. com. 12. quod alterans, & alteratum debent eſſe ſimul, & debent ſe contangere: contactus autem eſt eorum, quorum ultima ſunt ſimul. 5. Phy. tex. com. 22. & alia ſunt corpora phyſice laquẽdo.

Euaſio.

Et quia aliquis ꝓ Plato. & Auic. dicere poſſet, quod aliud eſt agẽs, quod diſponit ſubiectũ formę, & aliud eſt qđ generat formam, ſicut de facto iſti ponunt.

Cõfutatio.

Cõtra hoc arguit Auer. quia ſi aliud eſt generans ſubiectum formæ, ideſt diſponens ſubiectũ ad recipiendum formam, & aliud eſt generans formam, tunc ſubiectum, & ſua forma eſſent duo in actu. conſequens eſt impoſſibile, quia cum ex ſubiecto, & forma fiat per ſe unum, oportet, quod unũ ſit in potẽtia & aliud ſit in actu, ut dicitur. 8. Meta. tex. com. 15. & . 16.

C ex duobus enim entibus in actu, non fit per ſe unum. Conſequentia autem ſic deducitur, quia actio diſponentis ſubiectum terminatũ ad aliquod ens in actu, & ſimiliter actio generantis formam terminatur per ſe ad aliquod in actu. Si igitur aliud eſt diſponens ſubiectum, & aliud generans formam. Forma igitur ac ſuum ſubiectũ ſunt duo in actu, & ita patet ſequela, & propter hoc ſubdit Auer. oſtendendo impoſſibilitatẽ conſequentis. in quo inferebatur, ꝙ ſubiectum formæ, & ſua forma ſunt duo in actu, quod ſubiectum formæ non habet eſſe ſupple in actu niſi per formã. unde Cõmen. loquens de prima materia, quæ eſt ſubiectũ omnium formarũ, in. 2. Phy. com. 12. infert, quod ſi eſſet ꝑ ſe in actu ſine omni forma, tunc quod non eſſet in actu, eſſet in actu, quod implicat manifeſtam cõtradictionem. Et propter hoc ſubdit, quod actio agentis non pendet de ſubiecto, niſi quia pendet de forma, quia agens tranſmutans ſubiectum non tranſmutat ipſum, niſi propter formam, ut dicitur in ſecundo Phy. forma enim eſt finis generationis, & illa eſt quæ mouet intentionẽ agentis, & ideo actio agẽtis nõ pendet à forma, ſupple, tu ſine ſubiecto, ita quòd intendit generare formam per ſe ſine materia ſubſiſtentem. quia hoc eſt impoſſibile, nec pendet etiam à ſubiecto per ſe ſine forma. Et propter hoc dicitur in. 7. Meta. tex. cõ. 23. & . 26. quòd illud quod per ſe fit eſt compoſitum ex materia, & forma. Adducit etiam aliam rationem in declinatione præſentis Theorematis, quòd ſi aliud eſt generans ſubiectum formæ, & aliud eſt generans formam, tunc unum

D actum, ſecũdum quòd eſt unum actum generaretur à duobus agentibus, quod eſt impoſſibile, æque immediate intelligas, quia non incõuenit, immo eſt neceſſarium, ꝙ idẽ effectus per ſe producatur à duobus agentibus, quorũ unũ eſt per ſe cauſa uniuerſalis, & aliud per ſe eſt cauſa particularis, homo enim generatur ab homine, & à Sole, ut patet in. 2. Phyſi. tex. com. 26. & . 12. Primæ philoſophiæ tex. cõ. 23. nam idem agens particulare ſufficit ad utrũq;. Si igitur tu ſuperas, quia aliud ꝑ ſe diſponit, & aliud generat, ergo idem actum per ſe eſt à duobus agentibus proximis. Vltimo Auer. innuit in Calce commẽti aliam rationẽ, quia aliquis ſoluere poſſet, iam factam rationem, ꝙ agens particulare eſt quod diſponit, & uniuerſale ſeparatũ eſt, quod generat, inquit: Hoc ſtare non poteſt, quia illud nõ poteſt generare aliquid materiale, quia eſt incorporeum, & non poteſt alterare materiam, per qualitates alteratiuas, quia tale neceſſario eſt corpus. Amplius effectus genitus eſt particularis, ergo generans debet eſſe particulare, quia ex. 2. Phy. tex. com. 38. effectuum particularium cauſæ ſunt particulares, & uniuerſalium cauſæ ſunt uniuerſales. ubi Cõ. in cõ. dicebat, & dixit hoc præſeruando ſe à Platonis opinione. uidelicet, quod uniuerſalia ſunt cauſæ particulariũ.

E Vltimo in calce Digreſſionis oſtẽdit, quod mouit Ariſto. in ponendo mouens ſeparatũ à materia, & dicit ꝙ fuit factio uirtutum intelligentium, quia uirtutes intellectuales apud ipſum ſunt nõ mixtæ cum materia, unde neceſſe eſt, ut omne nõ mixtum cum materia generetur quoquo modo à nõ mixto cum materia ſimpliciter, quemadmodum eſt neceſſe, ut omne mixtum cum materia generetur à mixto cum materia.

Expoſitio Grego. Arimi. & Ioã. de Gandauo.

Quem locum Gregorius Ariminenſis in ſecundo Sententiarum diſtinctione prima. q. 1. arti. 2. in reſponſione ad argumenta, ita exponit ꝙ Cõmen. nõ loquitur de uirtutibus intellectualibus quę ſunt intelligẽtię, ſed loquitur de uirtutibus intelligibilibus, quæ ſunt intellecta uniuerſalia, & intentiones uniuerſales abſtractę à materia, & conditionibus materiæ, propter quarum factionem in nobis coactus fuit Ariſtote. imponendo intellectum agentem, & ita expoſuit Ioannes de Ianduno in. 7. ſuę Metap. q. 19.

Cõfutatio.

Sed iſta expoſitio non quadrat uerbis Cõmẽ. quia loquitur de uirtutibus intelligẽtibus, quia dicit ꝙ mouit Ariſtot. in ponendo mouens ſeparatum à materia, fuit factio uirtutum intelligentium, quia uirtutes intellectuales ſunt non mixtæ, modo ſi Cõmen. per hæc uerba intellexiſſet ſpecies intelligibiles, & uniuerſalia relucentia in eis, non dixiſſet uirtutem intelligentium, ſed intelligibilium, neq; dixiſſet uirtutes intellectuales, ſed uirtutes intellectas. nam

F in ſcientia humana nõ poteſt dici, ꝙ res intellecta ſit intelligens propter ipſam animam intellectiuam eſſe infimam in genere abſtractorũ, ubi ſcientia eſt qualitas. & de nouo ſecundũ Peripateticos fit in nobis, quia intellectus à principio in nobis eſt ueluti tabula raſa in qua nihil eſt depictũ, ut dicitur in tertio de Anima tex. cõ. 14.

Poſitio ꝓpria. Generatio dupliciter.

Ideo aliter dicendum eſt, ꝙ ut alias in conſimili materia diximus ſupra in uia Ariſto. eſt duplex generatio, una proprie dicta, quæ eſt actus generabilis inquãtum generabile eſt, & iſta requirit de neceſſitate ſubiectum quod uere dicitur generari, ut dicit Auer. 1. Phyſicæ auſculationis. tex. com. 60 quia motus eſt in moto, & denominat ipſum, & requirit priuationem, & relationem præuiam, quæ fit in tempore, & iſtum modum generationis intendit Ariſto. remouere à cœlo, ut ſcribit Cõmenta. in primo de Cœlo, & mundo, in tex. com. 20. Alia uero eſt generatio ſecundum ſimilitudinem, & dicitur quoquo modo generatio, & rectius dicitur productio qua in æternis cauſa ſecundum naturam, & non ſecundum tempus pręcedit cauſatum, & ita dicimus nos iuxta uiam iſtius uiri, ꝙ in ęternis eſt cauſa, & cauſatum ſecundum ꝙ intellectum eſt cauſa intelligẽtis, & iſta non requirit ſubiectum, neque tempus, neq; priuationem, & quia omnes uirtutes intelligentes ſunt cauſata ab ęterno, prima in triplici genere cauſæ huiuſmodi res fuit in cauſa quæ

G mouit Ariſto. ad ponẽdum mouens ſeparatum à materia, quia omne non mixtum cum materia, neceſſe eſt, ut generetur quoquo modo à non mixto cum materia, ubi manifeſte patet, ꝙ uniuerſaliter loquitur, & etiã dicit quoquo modo, quia in abſtractis à materia non dicitur aliquid generari ſimpliciter, quia generatio ſimpliciter dicta nõ eſt, niſi in rebus materialibus generabilib', & corruptibilibus, & iſta eſt mens Auer. ſine dubio. Ex his igitur patent rationes adductæ per Auer. in illa Digreſſioue. 31. com. in. 7 Primæ philoſophiæ, quem publice hoc anno Neapoli legere non potui propter imminentem epidemiæ ſuſpicionem, & male mihi ſucceſſiſſet, niſi uir ille nunquã ſatis laudatus Poeta, & Orator, Italiæ, & tempeſtatis noſtræ decus Petrus Grauina mihi conſuluiſſet, cui ſemper, & ob ſingularem doctrinam, & morum probitatem ſecundum doricam harmoniam, ut inquit diuus Plato, connexus ero, & obnoxius. Sed redeamus ad rem noſtram mens Ariſto. ſecundum Auerroicam doctrinam eſt, quod idem eſt agens diſponens materiam, & inducens formam propter rationes tactas. Sed contra Auer. rationes inſurgit Subtilis Doctor in. 7. ſuæ Meta. q. 11. Inquit enim ꝙ prima ratio Commenta. nulla eſt, nec probat conſequentiam, uidelicet, ꝙ ſi forma ſeparata eſſet generans formam, tunc generaret ſibi ſimile, quia omne agens quãtum eſt de ſe producit ſibi ſimile, quia ut inquit, inſtãtia eſt in promptu. nam actio primæ cauſę minus dependet à materia quàm actio alicuius ideę ſi eſſet, ſed primum non poteſt ſemper producere ſibi ſimile, ſed producit materiam ſicut formã, & ſimiliter cõpoſitum, quia quicquid poteſt cauſa inferior, poteſt & ſuperior, ſed inferior poteſt generare compoſitum, ergo & ſuperior. Item conſequentia aſſumpta non ualet, ꝙ quia agens non eſt in materia, ideo non dependet actio à materia, quia omne agẽs citra primũ requirit materiam in quã agat, & tamen aliquod eſt agens immateriale præter primum. Item contra ſecundam rationem iſta propoſitio uidetur impoſſibilis, immateriale nõ poteſt tranſmutare materiam, & hoc propter quatuor. Primo, quia ex ipſa ſequitur impoſſibile. ſ. ꝙ prima cauſa nõ poteſt trãſmutare materiam, quia nullum agens ſeparatum eſt ita immateriale, ſicut prima cauſa. Itẽ ſecundo impoſſibile eſt aliquid trãſmutare aliud per medium niſi tranſmutet mediũ. Sed Cõmen. in fine illius commẽti dicit, quod forma ſeparata poteſt tranſmutare materiam mediante corpore cœleſti. ergo poteſt tranſmutare illud corpus medium, alias procederet in infinitum, quia ultimum tranſmutatũ, tranſmutatur ab aliquo tranſmutante, & illud eſt materiale, & deueniẽs ad aliquod tranſmutãs non corpus, quod tranſmutet corpus immediate. Item tertio de dictis propriis ſequitur oppoſitum dicti ſui, quia dicit, ꝙ corpora cœleſtia in illis quæ generãtur per putrefactionem dant illis aliquid loco ſeminum, ſed corpora cœleſtia ſunt formæ, ita ꝙ non eſt ibi materia receptiua formæ ſubſtantialis ſecundũ ipſum in libro de Subſtantia orbis. ergo ſola forma poteſt tranſmutare materiam. Item quarto tranſmutans, trãſmutat inquantum eſt in actu. 9. Meta. & inquantum tale accidit ſibi habere principium potentiale, ergo accidit trãſmutãti habere materiam, & eſſe cõpoſitum. Item contra aliud quod tangit excludendo reſpõſionem per unitatem compoſiti. dicit enim ꝙ ſubiectũ, & forma eſſent duo in actu, & quod unũ actu eſſet à duobus agentibus, hęc ſunt oppoſita, quia ſi ſubiectum, & forma ſunt duo, tunc non ſunt unum actu, ſed duo actu. Item ex eodem affirmato, & negato non ſequitur idem. Item ꝙ ratio non ualet in ſe, quia materia eſt à Deo, quia ingenerabilis, & tamen forma eſt à generante particulari, ergo ſubiectum, & forma ſunt duo in actu non ualet, quia tota materia eſt in potentia, & actus adueniens facit unum actu. Item alia ratio non ualet quando infert, ꝙ unum actu eſt à duobus agentibus. probatio ꝙ concluſio ſit neceſſaria, aliquis unus effectus eſt ab agente particulari, & ꝗquid eſt à cauſa particulari eſt ab omnibus cauſis uniuerſalibus ordinatis, & uerius quã ab iſto particulari,

Rõnes Sco. cõtra Auer.

H

I

K & illud uoluit Plato, ut imponitur ſibi, tamen quod eſſet ã duobus agentibus æque primo, & æque immediatis, hoc eſſet impoſſibile, ſed iſto modo non poteſt inferre contra Platonem, quia diſponens, & inducens ſunt agentia ordinata. Suſtinendo uiam Auer. ad primum Scoti reſpondetur, ꝙ quicquid immediate ſit à nõ mixto cum materia ſit non mixtum cum materia, ſicut intelligentiæ, ſed iſta quæ ſunt hic dependent à Deo mediantibus corporibus cœleſtibus, & cõſeruantur in eſſe, unde Auer. probauit ex intentione Ariſt. nullum nouum à uoluntate antiqua immediate poſſe prouenire. mixta igitur compoſita ex materia, & forma immediate à prima cauſa ſecundum Peripateticos non proueniunt. De prima autem materia id quod adducitur non eſt ad propoſitum, tum quia materia non dependet à Deo in eſſe ſecundũ ſe, ſed ut ſtat ſub forma, ſic enim participat eſſe, & bonitatẽ primi: tum etiam quia dato ꝙ materia immediate cum ſit æterna depẽdet in eſſe quo ad ſuam eſſentiam à Deo tamen ipſa non eſt cõpoſita ex materia, & forma, quia materię non eſt materia, tunc enim generationes protenderentur in infinitum ſi forma per ſe fieret, ut dicit Ariſto. & Cõmen. in. 7. Meta. tex. com. 26. & 27. & idem indicium eſt de materia ſi per ſe generaretur, quia diuiſibile ſemper eſſe oportet id quod per ſe ſit, & per ſe generatur, ut ibidem dicitur. Sed tũc in hac ſolutione eſſet dubium. nam ſi materia immediate ab ęterno producitur, tunc cum quicquid procedit immediate à cauſa prima perfectum ſit. materia igitur ſecũdum ſe eſſet ens perfectum, quod eſt contra omnes ſapientes. Ad hoc reſpondetur, ꝙ propoſitio illa ueritatem habet de eo, ꝙ ſic procedit ã cauſa prima, quod conducit ad eſſe entia ad maximam Dei ſimilitudinem ſicut eſt intelligentia, tamen id quod procedit ab ipſo immediate, ſic ut ſit ſubiectum, & fundamentũ omnium ſtat imperfectũ eſſe, ſicut eſt prima materia, nam diſtantiæ entium in hoc ſunt ualde diuerſæ, omnia enim à primo principio habent eſſe, & uiuere ſibi cõmunicatum, tamen his clarius, his uero obſcurius. ſic dixit in hoc longe ante nos magnus Albertus in primo Phyſicorũ tractatu ultimo, capite decimotertio. Ad aliud de conſequentia illa quam dicit non ualere, reſpondetur, quod agẽs imateriale bene præſupponit materiam dum comparatur ad effectus materiales in quos agit mediãtibus corporibus cœleſtibus. Vnde Auer. in. 8. Phyſi. commen. quarto contra loquentes Saracenos in ſua lege inquit, & nituntur ad confirmandum hoc ex hoc, quod mos eſt dicere, quod ſubiectũ eſſe neceſſarium agenti, ſcilicet ſubiectum, ex quo ſit generatio eſt diminutio agentis. Et omnia iſta ſunt exiſtimationes uulgares ualde ſufficientes ſecundum curſum, ſecundum quem nutriuntur homines in eis, non ſecundum ſermones ſufficientes. agens enim non poſſe agere aliquod impoſſibile non dicitur eſſe diminutio, ſed dicere ipſum facere aliquod impoſſibile, & poſſe facere, eſt deceptio. ſed ſi forma per ſe fieret ab agente ſeparato immediate, oporteret illã eſſe aliqd immateriale, immateriales enim ſubſtantiæ, ut ſunt uirtutes intellectuales ſunt illæ, quę immediate ab agente abſtracto producuntur, ut dicit Commentator de mente Philoſophi. Ad illa quatuor, quæ deducit contra ſecũdum rationem reſpõdetur per ordinem tenendo concluſionem de mente Ariſtote. & Commenta. Auer. quod imateriale non poteſt immediate agere aliqd materiale, ut tenuit etiam in octauo Phyſicorum, in commen. decimo quinto. Ad illud quod dicit de prima cauſa totum concedunt Peripatetici, quia poſuerũt eſſentialem dependentiam iſtorum à prima cauſa mediantibus corporibus cœleſtibus. Vnde Philoſophus primo Meteororum in principio dicit, oportet mũdum iſtum inferiorem ſuperioribus lationibus eſſe continuum, ut omnis eius uirtus inde gubernetur. Ad ſecundum bene concedunt Philoſophi quod intelligentia poteſt immediate mouere corpus cœleſte, ſed hoc non eſt tranſmutare aliquid ſubſtantialiter, quia motus cœli eſt æternus, & in corpore cœleſti nõ eſt alteratio paſſiua, nec augmentatio, nec diminutio, nec

Defenſio Auer.

L Dubium.

Solutio.

M

generatio

A generatio,neꝗ corruptio.Peripatetici igitur tenuerunt,ꝙ
aliquid ſecundum ſubſtantiam tranſmutabile immediate
a ſubſtantia immateriali trāſmutari non poteſt,quia talis
alteratio eſt per contactū,& contactus eſt corporum. Ad
tertium in quo reducit Auer.ad cōtradictionem ex dictis
propriis ꝓbando,ꝙ forma aliqua ſine materia poteſt trāſ
mutare materiam,quia corpus cœleſte ſecluſa intelligen
tia eſt quædā forma ſine materia,& tale largitur animali
bus ex putrefactione genitis aliquam uirtutē loco uirtu
tis,quæ eſt in ſemine.Reſpondetur,ut in proprio Theore
mate declarauimus aperte de mente Auer.ꝙ orbis cœle
ſtis in uia eius non eſt forma ſine materia,quia omnis for
ma ſine materia apud Peripateticos eſt intelligētia abſtra
cta,unde ut ſupra diximus multi magnæ auctoritatis uiri
decepti ſunt in hoc,credentes in uia Ariſt.& Auer.ꝙ cum
cœlum ſecluſa intelligentia non ſit compoſitum ex mate
ria,& forma,nec eſt prima materia,quia talis eſt in poten
tia ad eſſe.Igitur per locum a ſufficienti diuiſione orbis il
le eſt forma.Sed locus conſequentis decepit eos,& etiam
æquiuocatio.Nam ſubſtantia,quæ diuiditur in materiam
& formam,& in ſubſtantiam compoſitam ex materia,&
forma eſt analoga,& quodlibet analogatū ex illis tribus
B habet membra analogata etiam ſub eo in quæ diuiditur:
unde materia habet gradus,ſicut potentia habet gradus.
ut dicit Auer.in fine libri de Subſtantia orbis,dicimus igi
tur nos,ꝙ cœlum ſecluſa intelligentia,licet non ſit ſubſtā
tia compoſita ex materia,& forma,nec ſit forma abſtracta
a materia,nec forma materialis eſt,tamen materia nō pri
ma,ſed materia in actu,unde eſt in ſupremo gradu perfe
ctionis debito materiis,ut dicit Commenta.in ſecundo ca
pite de ſubſtantia orbis,& hoc ſecundum rem nihil aliud
eſt niſi corporeitas,ut ipſe dicit in libro Deſtructionū,ideſt
una ſubſtantia ſimplex ſubiecta trinæ dimenſioni cui cō
petit eſſe ſubiectum motus circularis:unde Cō.9. Primæ
philoſophiæ,com.17.inquit,nihil prohibet,ut cœlum ſit
materia,ſed prohibet,ut ſit forma.Ad quartum cōceditur,
ꝙ tranſmutans non tranſmutet niſi inquātum eſt in actu,
quia ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens,ut dici
tur in 3.Phyſi.in tex.cōmen.17.Sed quando dicitur quod
accidit ſibi,ut ſic quod habeat principium potentiale. Ad
hoc reſpondetur,ꝙ ſi loquamur de tranſmutante ad ali
quid nouum neceſſario requirit principium potētiale,me
rito cuius ſit talis tranſmutatio,quia nō poteſt fieri ſine al
teratione præuia,& alteratio requirit contactum,& conta
ctus eſt merito quantitatis,quæ requirit ſubiectū quod ſit
C in potentia ſuſceptiua reſpectu talis quantitatis, licet igi
materia ſit principium potentiale in ratione agendi, eſt
tum conditio neceſſario requiſita ad actionem.Ad aliud
quod tangit excludendo reſponſionem,quia dicit oppo
ſita,quia ſi ſubiectum,& forma ſunt duo in actu,tunc non
erunt unum.Reſpondetur quod quælibet poſitio impoſ
ſibilis implicat oppoſita,& ideo ex illa reſponſione dicē
te,quod aliud eſt agens diſponens materiam, & aliud
eſt agens inducens formam,ſequitur ꝙ ſit unum in actu,
ſicut de facto eſt,quod generatur eſt per ſe unum in actu,
& quia terminatur actio cuiuslibet agentis ſemper ad ali
quid actu,ſic igitur ſequitur,ꝙ ſunt duo actu, ſi aliud eſt
Obiectio. quod diſponit,& aliud eſt quod inducit formā, & ita unū
& non unum,& ita patet ad ſequēs. Ad aliud de inſtantia
de materia prima,quæ eſt a Deo,& forma ab agēte,Dico
ꝙ iſta inſtantia non militat contra Auer.quia materia non
eſt a Deo per tranſmutationem.Ad ultimum non negat
Commenta.quod idem effectus in actu poſſit per ſe eſſe a
pluribus cauſis ordinatis,quarū una ſit particularis,& alia
uniuerſalis,ſciebat enim quod Sol,& homo generant ho
minē,tamen ex hypotheſi datā per aduerſarium in reſpō
ſione ſequitur,quod a duabus cauſis immediate eiuſdem
Limitatio propoſitionis ordinis aliquid producatur,ut ſupra deduximus.Reuerta
mur igitur,& dicamus ꝙ propoſita propoſitio ab Auerr.
quæ dicit,ꝙ idem eſt agens diſponens materiam,& indu
cens formam,ueritatem habet in tranſmutatione ſubſtan
tiali a natura facta,& intelligitur reſpectu immediate di D
ſponentis materiam,ſtat autem diſponere materiam alte
rando materiam,& tamen Natura introducet formā ſub
ſtantialem,licet enim multæ ſint differentiæ inter naturā,
& artem,quas pro nunc nolo proſequi,tamen una eſt iſta
ex illis,quia ars non poteſt producere immediate formā
ſubſtantialem,quia omnes formæ introductę ab arte ſunt
accidentia,ut patet ex.2.Phy.com.13.unde Aue.inquit in
12.Primę philoſophiæ,cō.19. Ars nihil facit in corpore
niſi in extremitatibus tātum,Natura uero in ipſo corpore
toto,unde ſi ars alchymię uera eſt,non eſt credendū,ꝙ for
ma ſubſtantialis auri,aut argenti inducat principaliter ab
arte,ſed ars ſolū applicat actiua paſſiuis,& uirtutes,& qua
litates naturales ſunt illæ,quæ uirtute naturæ inducūt for
mam,nam non eſt dubium,ꝙ aliqua inchoatiue poſſint
proficiſci ab arte,& completiue inducūtur a natura ſicut
ſegetes.Vnde Auer.in.2.Phy.com.77.reprehendit Alexā.
opinantem,ꝙ pluuia non eſſet propter ſegetes,quia meſ
ſes ſunt ab arte,nam inquit ꝙ natura complet multa,quæ
ſunt per artem,& ars multa quæ ſunt per naturam,& ſapi
entes Medici,ut Auic.in.5.Cañ.& Auer.in ſingulari tracta
tu de Theriaca,fatentur,ꝙ in Theriaca fermentata reſultat
ex actione miſcibilium quædam forma ſubſtātialis diſtin
cta,& ſuperaddita miſcibilibus,ꝑ quā operatur tot diuer E
ſos,& mirabiles effectus,unde ſicut ars multa perficit quę
Natura non poteſt,ut dicit Ariſto.in 2.Phy.tex.com. 79.
ſic etiam natura perficit illa,quæ ars non poteſt,non incō
uenit igitur artem diſponere a remotis materiam,& natu
ra eſt illa demum quæ immediate diſponit,& inducit.Vn
de propoſitio illa famoſa,gaudeāt Alchymiſtæ,quia una
ſpecies non poteſt tranſmutari in aliam per artem,nō eſt
uera apud Sapientes,quia non eſt ſpecies quæ cōuertitue
in ſpeciem per artem ſubſtantialiter,ſed eſt materia ſtans
ſub una forma,& expoliatur ab illa,& induit aliam ſecū
dum prædictum modum.Fallit autem ꝓpoſita ꝓpoſitio
in artificialibus,quia una ars poteſt diſponere materiam
& alia ars inducit formam ſicut patet in.2.Phyſico.in te.
com.24.& in.1.Ethicorum capi.1.Et ſi contra determina
ta arguatur,quia tunc ex non ſubſtantia fieret ſubſtantia,
quia ſi diſponens,& inducens eſt idem cum diſpoſito ſit
qualitas a qualitate,igitur inducetur ſubſtantia. Reſpōde
tur,ꝙ propoſitio illa ſic intelligitur,ex non ſubſtantia nō
ſit ſubſtantia conſtitutiue,quia partes conſtituentes ſubſtā
tiam debent eſſe ſubſtātiæ,unde propoſitio illa ueritatem F
habet,ut ly ex,dicit habitudinem cauſæ materialis. Fallit
etiam in accidentibus,quia lux diſponit mediū,& color
inducit ſpeciem.

Eiuſdem eſt actus cuius eſt potentia. Propō.128

SCRIBITVR iſta propoſitio ab Ariſtote. in libro
de Somno,& uigilia,gloſſant formalizantes de poten
tia,& actu,quæ ſunt differentiæ,aut modi diuidentes ip
ſum ens,quæ ſecundum ipſos ſunt potentia obiectiua, &
actus entitatiuus.Sed quicquid ſit de illa potentia obiecti
ua,de qua alias diffuſe dixi,intellectus tamen Ariſto.non
uidetur eſſe talis,ut ipſi aſſerunt,propterea quia Ariſt.ibi
probat,ꝙ quemadmodum actus ſentiendi eſt in compoſi
to,& ita & potentia ſentiendi eſt in compoſito,& ex con
ſequenti eiuſdem ſubiectiue eſt potentia cuius eſt actus.
Inquit enim Ariſto.in.1.de Anima,tex.commen.64.Dice
re autem iraſci animam ſimile eſt,ac ſi aliquis dicat eā te
xere,uel ædificare.Melius autem eſt fortaſſis non dicere
animā miſereri,aut addiſcere,aut intelligere,ſed hominē
anima.Et eodē modo poteſt uerificari etiam ad bonū ſen
ſum,quod eiuſdē obiectiue eſt potētia cuius eſt actus, nā
idem eſt obiectū potentiæ,& actus, alioquin potentiæ nō
diſtinguerentur per actus,& actus per obiecta contra Phi
loſophum in.2.de Anima,tex.commenti trigeſimitertii
& eodem modo propoſitio illa Ariſto.in.9.Primæ philo
ſophiæ,tex.com.13.Potentia,& actus ſunt eiuſdem gene

G ris ſecũdum ipſos ueritatem habet de potentia obiectiua
& actu exiſtentiæ,immo talia ſunt eadem nedum genere
& ſpecies uerumetiam,& numero,unde damnant diuum
Thomã qui poſuit potentias animæ eſſe qualitates,& ac-
cidentia,quia actus ſunt qualitates,fundãs ſe ſuper hac ꝓ-
poſitione dicẽte,ꝙ eiuſdem generis eſt potentia,& actus,
nam ſtat potentiam ſubiectiuam eſſe in genere ſubſtantię
& actum eſſe in genere qualitatis,ſimiliter poteſt cõtinge
re ꝙ potentia ſuſceptiua ſit in Prædicamento quantitatis
& actus ſuſceptus ſit in prædicamento qualitatis,ſicut ſu-
perficies reſpectu coloris,& ſine dubio illa opinio ſancti
Thomæ non eſt uniuerſaliter uera,nec credendum ipſum
ſimpliciter uniuerſaliter hoc ſentire. Sed uidit Ariſto.in
12.Meta.determinaſſe ꝙ principia omnium prædicamen
torum ſecundum analogiam ſunt eadem,& ſunt potẽtia
& actus,& quod principia proxima ſunt diuerſa,& remo-
ta ſunt eadem.

Propõ.107 *Omne æternum caret potentia.*

PROPOSITIO eſt ſatis allegata, & extrahitur in
propria forma ab Ariſto.in.9.Primæ philoſophiæ te.
com.17.ubi dicitur,Eſt autem nihil potentia ſempiternũ,
intelligitur de æternis quæ ſunt actus,& formæ.nam pri-
ma materia ſubſtantiatur per poſſe,ita ꝙ potentia eſt dif
H ferentia ſubſtãtialis materiæ,ſimiliter orbis cœleſtis qui
eſt materia in actu eſt in potentia ad ubi licet non ſit in po
tentia paſſiua contradictionis in ſubſtantia per quam res
poteſt eſſe,& non eſſe:talis enim potentia eſt in rebus ge-
nerabilibus,& corruptibilib' quæ ſunt hic,& in nullo ęter
no inuenitur. Aduerte tamen ꝙ in formis ęternis citra pri
mam,licet non ſit potẽtia realis,quia in æternis aliis a pri
ma materia,& orbe non differt poſſe ab eſſe, tamen bene
in talibus poteſt eſſe aliquis modus potentiæ logicę, ut
alias declaraui in cõcordantiis Auc.in.3.de Anima. Dixi
autẽ notabiliter aliis a prima materia,& ab orbe,quia ma
teria prius eſt in potẽtia ad aliquã formã,quã actu ſit ſub
illa forma,&in orbe in quo eſt in potẽtia ad ubi pars cœli
quæ eſt in oriente prius eſt in potentia,ut ſit in occidente
quã quod actu ſit illic,ſed in intelligentiis excepto intelle
ctu poſſibili potentia ibi phyſice loquẽdo non differt ab
actu,quia omnem perfectionem quam poteſt habere quę
libet intelligentia ab æterno ſecundum Philoſophos ha-
bet illã,tamen loquendo de potẽtia logica,quæ nihil rea
le ponit,ſed ſolum eſt non repugnatiua,ſic in intelligẽtiis
citra primã reperitur potentia,ut dicit Com.in.3.de Ani-
ma,in cõ.5. in ſolutione tertiæ quæſtiõis,quia intelligen-
I tiæ Saturni inquãtũ ens non repugnat quod ſit perfectio-
quã ſit,ſicut talpa inquantũ animal poteſt uidere,i.ſibi nõ
repugnat,quia tũc uiſio repugnaret cuilibet animali, ſola
autẽ prima intelligentia eſt liberata ab omni potentia,q̃a
nullum ens eſt ſimpliciter perfectum niſi primum princi-
pium,ut dicit Com.in.5.Meta.in capite de Perfecto, dixi
autẽ notabiliter excipiendo intellectũ poſſibilem ſecũdũ
Peripateticos,quia ut ſcribit Ariſ.in.3.de Anima,in cõ.18.
Intellectus poſſibilis eſt tanquam tabula raſa,in qua nihil
eſt depictum,unde intellectus ſpeculatiuus ſecundũ Auer.
comparatus ad indiuiduũ eſt generabilis, & corruptibilis
licet ſecundum ſpeciem ſit æternus,ut ſcribit in tertio de
Anima,com.5.& 20.& hoc fuit ex ſui imperfectiõe, quia
infimum obtinet locum in genere abſtractorum entiũ, ut
Contra mo dernos. ipſe dicit ibidem,com.29.Et ex hoc patet quãtum deuiãt
Moderni tenentes de mente Ariſt.& Commen.noſtrũ ſci-
re eſſe reminiſci,ut aſſerebat Plato,cum tamen Auer.aper
tiſſime illi opinioni manifeſta,& aperta uoce in pleriſq;
locis reclamet:uideant iſti quæſo Auer.in Paraphraſi ſua
ſuper libro Poſteriorum analyticorum,com 2.ubi occur
rit tacitę obiectioni,quia aliquis poſſet credere ,quod ita
eſt de ſciẽtia reſpectu intellectus,ſicut eſt de ſenſatione re
ſpectu ſenſus,ubi illudmet ſentiri poteſt a nobis qđ fuit
prius ſenſatum,inquit igitur,nec eſt anticipatio ſciẽtia. p̄-

cedentis in ſcientia diſcipuli,ſicut ſenſibilium priorum in K
re ad ſenſibilia ſecunda in tẽpore alio,& illud eſt ,quia tã
ſentimus quod ſenſimus prius,& cum ſentimus illud ſecũ
do ſcimus,ꝙ eſt illud quod iam ſenſimus prius,quoniã ſi
eſſet diſpoſitio ſcientiæ acquiſitæ per doctrinam cum ſciẽ
tia pręcedente hæc diſpoſitio,eſſet neceſſe ut ſit diſciplina
recordatio.deducit ergo ad illud tanquam ad impoſſibi
le,& iſti dicunt hoc eſſe de mente eius,quod ipſe reputat
impoſſibile. Amplius Ariſt.in.1.Primæ philoſophiæ tex.
com.49.poſtquam in pręcedenti dixerat text.omnis diſci
plina ſit in nobis ex præcognitis,aut omnibus,aut quibuſ
dam,aut per demonſtrationem,aut per diffinitionẽ:opor
tet enim ex quibus eſt diffinitio præſcire,& eſſe nota, & ſi
militer,& quæ per inductionem dicit,at uero ſi exiſtit con
naturalis,mirum quomodo latemus habentes potiſſimã
ſcientiarum.ubi Auer.in cõ inquit,dicere formas eſſe con
tingit ex eo,ut omnes ſcientiæ ſint notæ a nobis in natura
quoniã ſi hic ſunt formæ ad quas intellectus aſpicit ſicut
ſenſus aſpicit ad ſenſibilia,& comprehẽſio ſenſibilium eſt
naturalis in nobis,cum nõ acquiritur ex cognitione ante
cedenti,neceſſe eſt,ut intellecta ſint naturalia in nobis, nõ
ut quædam ſint naturalia,quædam autem accepta per do
ctrinam. Et idem habet Ariſto.in calce ſecundi libri Po- L
ſteriorum analyticorum,in illo capite,de Principiis autẽ
quomodo ſiunt cognita,infert enim contra Platonem, ſi
quidem igitur habemus ipſos.ſ.habitus principiorum in-
conueniens eſt,contingit enim & certiores habẽtes cogni
tiones,demonſtratione latere,ubi Commẽ.in cõ.ultimo
illius libri ſuper iſtis uerbis Ariſto.ita ſcribit, & principiũ
conſiderationis eſt ut inquiramus primo utrum hi intelle
ctus primi,qui ſunt formæ,& habitus proueniant nobis a
principio noſtræ inuentionis,ſed nos ſumus,quaſi obliui-
ſcamur eorum,& non memores,aut ſunt innouati in no-
bis poſtquã non fuerunt,ſed quo ꝓuenitur nobis ex prin
cipio rei,&nos ſumus obliti eorum ex hoc ſequitur res re
pugnans,& eſt ut ſimus adepti ſcientias uehementis ꝓuẽ
tionis,& certioris quam demonſtrationis ſcientiæ, & ſu-
mus obliti earum. Amplius Cõmen.in.7.Primæ philoſo
phiæ,in com.58.expreſſe dicit iuxta tex.ubi Ariſto.contra
Platonem inquit:quãuis utiq; ſi non uideremus aſtra nõ
minus exiſtimo forent ſubſtantiæ ſempiternæ poſtea quã
nos uidemus.inquit,& neceſſe eſt,ut eſſentiæ rerũ intelli- M
gibilium ſint exiſtentes,licet non intelligantur, & intẽdit
ꝙ manifeſtum eſt quod quẽadmodum ſenſibilia nõ ſunt
ſenſata in actu donec ſentiantur,ita eſt de intelligibilibus
ex quibus uerbis infert Com.dicens,& ſecundum hoc ſe-
quitur ex opinione Ariſto.ut intelligibilia ſunt noua,& ſe
cundum opinionẽ dicẽtium formæ ſunt æterna, quid cla
rius in hac re potuit dici in ponendo differentiã inter Pla
tonem ponentem ideas,& Ariſtotelem negantem illas de
ipſa intellectione,& ſcientia? Amplius.7.Phy.tex.cõmen.
20.ubi Ariſt.probat ꝙ non eſt alteratio in parte intellecti
ua animæ. Commentator in commento inquit, & Ari-
ſtoteles totum quod dicit ibi eſt de intẽtiõe Platonis, qui
aſſimilabat animam intellectiuã ebrio,infirmis,& pueris
in quibus ſedatis paſſionibus reuertũtur ad priſtinam co-
gnitionem in calce prolixi documẽti inquit Auer.ꝙ hæc
non eſt opinio Ariſtotelis,ſed intendebat demõſtrare uim
iſtius opinionis,ut cũ homo illa ſigna ſciuerit habebit ꝓ
impoſſibili,ut ſit alterata in ſua ſubſtantia,& non remane
bit ei cognitio niſi inter duas alias intentiones de quibus
prædixerat. Amplius Commenta.& Ariſto.in.2.de Anima
te.commen.quinto expreſſe ponũt quod anima eſt actus
corporis ſicut ſcientia,ubi Commẽtator inquit,quod hoc
eſt ſimile ſcientiæ in ſciente,in tempore in quo non ſtudet
& non eſt ſimile eſſe ignorantiæ in nõ ſciente,igitur igno
rantia negationis nõ ſolum negat actum,uerumetiam,&
habitum,nõ eſt igitur ſcientia nobiſcum cõgenita de men
te Peripateticorum. Amplius Auerroes reprehendit The
miſtium,& Theophraſtum in tertio de Anima,commẽto
quinto,& commen,20,qui poſuerunt intellectum ſpecula

tiuũm

A tiuum eſſe ſimpliciter,& omnibus modis æternum, quia
apud eos conſtabat ſolummodo ex intellectu agente, &
poſſibili,qui ſunt æterni,& quádo cauſæ ſunt æternæ cau
ſatum,& conſtitutum ex illis eſt æternum.Sed Auer.accu
ſat eos de inſufficientia,quia nõ ſufficienter aſignauerunt
omnes cauſas intellectus ſpeculatiui,quia apud Ariſto.ul
tra intellectum agentem,& intellectũ materialem,ſeu poſ
ſibilem cõcurrit ad integritaté intellectus ſpeculatiui alia
cauſa,& ſunt intentiones imaginatæ,quádoquidem ſecũ-
dum Philoſophum oportet intelligenté phãtaſmata ſpe
culari.3.de Anima,tex.cõ.39.& ideo ſecundum Aue.do-
ctrinam intellectus ſpeculatiuus ſecũdum ſpecié, licet ſit
æternus,tamen ſecundum indiuiduum eſt generabilis, &
corruptibilis.Nã intellecta uniuerſalia, ſunt colligata cũ
intentionibus imaginatis,& corrumpuntur per corruptio
nem earum,& immorari in hoc amplius eſt ſuperfluum.

Propõ.117 *Fruſtra eſt illa potentia quæ non reducitur ad actum.*

FAMOSA & uulgata ſatis eſt iſtius propoſitionis au
ctoritas,& ratio eius eſt,quia ut inquit Ariſt.in.1.Cœ
li,& mundi,tex.commen.32.Deus & Natura nihil fruſtra
faciunt,& idem aſſeuerat in.3.de Anima,in tex.cõ.45.ubi
Ariſto.ſi igitur Natura nihil faciat fruſtra, neq; deficit in
neceſſariis,niſi in orbatis,& imperfectis in quibus eſt im-
B pedimentum prouentens a materia,aut ex debilitate agé
tis ex quibus cõtingit raro peccare Naturam,ut eſt ſextus
Hermei ſimitatio in tractatu de materia cœli. digitus in manu.Secundum aliquos iſto modo gloſſatur
iſta propoſitio,uera eſt ꝓpoſitio quádo illa potentia prin
cipaliter ordinatur ad illum actum,ad qué dicitur eſſe in
potentia.Si uero nõ reſpicit illum principaliter non opor
tet ꝙ ſit fruſtra talis potentia ſi ad actũ non deducatur,uer
bi gratia,eſto ꝙ quantitas cœli eſſet in potentia ad actum
diuiſionis ſi nunquam reducatur ad actum non eſt fruſtra
quia iſtud poſſibile,quod eſt quantitas cœli nõ ordinat
principaliter ad diuiſionem per ſuam potétiam quæ plu
ra reſpicit,ſed magis ad diſponendum ipſum cœlum ipſi
intelligentiæ,ad hoc ꝙ poſſit recipere mediante ipſa qua
litates ſuę naturæ cõuenientes,& ſuis propriis operatio-
nibus ad quas principaliter ordinatur,& ideo licet nõ re-
ducatur ad actũ diuiſionis propter hoc nõ dicitur fruſtra
eius potentia,& eodem modo eſt de potentia diuiſionis
in minimis rerum naturalium.Nã.1.Phyſicæ auſcultatio
nis datur minima caro,ut patet tex.com.36.nam licet po
tétia diuiſionis in talibus nõ reducatur ad actum,quia nõ
datur minus minimo quod ſit naturaliter diſpoſitũ,tamé
illa potétia in quantitate nõ eſt fruſtra,quia eius potétia ꝗ
C plura reſpicit nõ principaliter ordinatur ad hoc,ſed poti⁹
ad diſponẽdum materiam ipſi formæ ad hoc ꝙ ſubiectũ
cuius eſt,poſſit recipere diſpoſitiones cõuenientes ſuæ na
turæ pro ſuis propriis operationibus ad quas principali-
ter ordinatur,& iſta ſunt quæ cõmuniter dici ſolent circa
hoc.Nobis autem aliter apparet dicere diſtinguentes iux
Opinio propria. ta noſtram conſuetudinem de multiplicitate potétiæ, ná
alia phyſica,alia logica,&phyſica,alia actiua,alia paſſiua.
Dicimus igitur ꝙ potentia phyſica,ſiue realis quæcunq;
fuerit,uel actiua,uel paſſiua fruſtrari nõ poteſt,unde quic
quid eſt poſſibile ex parte agétis eſt poſſibile ex parte paſ
ſi,& econtra,ut dicit Cõmen.in..Cœli,& mundi cõ.124.
Et ratio eſt,quia potétia actiua diffinitur per paſſiuam, &
paſſiua per actiuam,& cum hoc fundamento tranſit Ariſ.
in.3.de Anima,in tex com.17.ad probandum dari intelle
ctũ agétem,quia in omni natura in qua datur unũ quod
eſt omnia fieri eſt dare etiam unum quod eſt omnia face
re,& cum hoc fundamento tranſiuit etiã Commen.in.12.
Primæ philoſophię,in commen.18.ad dicendum,& om
nes formę ſunt in potétia,in prima materia,& ſunt in actu
in primo motore,& quod ſit impoſſibile dari potentiam
paſſiuam realiter loquendo,quæ non reducatur ad actũ,
Patet auctoritate Auer.in primo Cœli,& mundi,in cõ.20.
ubi loquens de prima materia.Inquit enim in materia nõ
eſt potẽtia niſi apud ſeparationem eius a forma.Si igitur
ſubſtantia materiæ eſt in potétia,& fuerit aliqua materia
cuius potentia nunquã exit in actum iſta potétia eſt ocio D
ſa,& ſuperflua,& ſi nõ eſſet generatio,& corruptio nõ ſta
ret operatio iſtius uirtutis.ſ.potentiæ, &c.Similiter Ariſt.
in.2.Cœli,te.commen.50.inquit,ꝙ ſi Natura dediſſet aſtris
uirtutem motus progreſſiui,utiq; dediſſet ſibi inſtrumen-
ta,nihil enim ut contingit facit Natura.Et ex hoc aduer-
te quantum errant in uia Ariſto.qui ponunt animam ſe-
cundum oẽs ſui poteſtates eſſe in qualibet parte corporis
ita ꝙ potétia uiſiua nõ ſolum eſt in oculis, uerum etiã in
pedibus,ſed in pedibus illa potentia non poteſt exire ad
actum,quia deficiunt ſibi in illa parte diſpoſitiones neceſ
ſariæ ad uidendum.Dicit enim Ariſtot.in.2.de Anima,in
tex.com.82.ꝙ non ubiq; audit animal,neque ubiq; pene
trat aer,non enim ubiq; habet aerem mouéda pars,& ani
matum,ſicut pupilla humidum.Sed iſta opinio ex iam di
ctis ſtare nõ poteſt,quia ſi Natura dat alicui potétiam ad
aliquam operationem,dat ſibi etiam omnia inſtrumenta
& diſpoſitiones neceſſario concurrentes ad illam opera-
tionem,quia Natura non deficit in neceſſariis, nec abun-
dat in ſuperfluis,quia nihil fruſtra facit niſi fuerit impedita
ſicut in imperfectis,& orbatis,ut dicit Ariſto.in.3.de Ani-
ma,tex.commen.45.Similiter etiam ex hoc patet quãtum
deuient a uia Ariſtote.qui tenent de mente eius in corpo E
ribus cœleſtibus eſſe materiam eiuſdem rationis cum ma
teria generabilium,& corruptibiliũ,& quod ibi ideo non
eſt corruptio,quia non eſt priuatio,neq; contrarietas,hoc
quidem ſtare non poteſt,quia quæcũque ſunt eiuſdem ra
tionis habent eandem diffinitionem,primo Cœli, cõmẽ.
39.& quæ habent eandem diffinitionem habent eandem
formam,& quæ habent eandem formam habent eãdem
actionem,ſic enim probat Ariſto.primo Cœli, & mundi,
tex.commen.72.quod ſi eſſent plures mundi, terrę eſſent
eiuſdem rationis,& haberẽt eaſdem operatiões, ita quod
ſicut iſta terra tendit ad medium mũdi,pariformiter,& il
la.Similiter etiam potentia actiua agentis fruſtrari nõ po
teſt in Natura,quod nõ exeat in propriam operationem.
unde Commen.reprehendit Saracenos loquentes ſuæ le
gis,qui propterea loquentes dicuntur ab Aue.quia ponũt
aliquas poſitiones ſine ratione,ſic inquit ipſe in tertio Me
taphy.in commen.decimoquinto,ubi exponit dicens, Et
intendit per loquẽtes in Diuinis loquentes ſermonem ex
tra intellectum hominis.Dicebant igitur in ſua lege, qđ
eſt unum agens omnia ſine medio,ſcilicet Deus,& cõtin-
git iſtis,ut inquit nono Primæ philoſophiæ,comme.7.ut
nullum ens habeat actionem propriam naturaliter, & cũ
entia non habuerint actiones proprias nõ habebunt eſſen
tias proprias,actiones enim nõ diuerſantur niſi per eſſen-
tias diuerſas.Et iſta opinio eſt ualde extranea a natura ho F
minis,& qui recipiunt huiuſmodi non habent cerebrum
naturaliter habilitatum ad bonum.Et in.12.Primæ philo
ſophię,com.18.loquens de eiſdem prope finem commẽ.
inquit.Et cum loquentes noſtræ legis opinabantur, quod
agens agit creando formam ex nihilo,& nullũ huiuſmo-
di agens uiderunt hic,dixerũt unum agẽs omnia ſine me
dio,& quod actio iſtius agentis tranſit in uno inſtãti in a
ctiones contrarias,& cõuenientes,& infinitas,ita quod ne
gant ignem comburere,& aquã humectare, & dicunt om
nia iſta indigere creatione.Sed corpus,non creat corpus,
& tandem dicit quod error iſtorũ eſt manifeſtus. Reuer-
tamur igitur quod omnis potentia realis,ſiue actiua,ſiue
paſſiua,neceſſe eſt,quod reducatur ad actum,alias fruſtra
bitur.Sed dices,nonne materia habet in potentia paſſiua
multas formas quas nũquam recipiet reſpectu indiuiduo
rum alias,ſequeretur quod omnia quæcunq; eueniunt de
neceſſitate euenient contra Ariſto. in libro de Interpre-
tatione,& etiã contra ueritatem,nam ut inquit Comme.
in ſecundo Phyſicorum commento 48.in calce commen.
ti ſermo dicẽs,quod omnia ex neceſſitate eueniunt eſt ſer
mo falſus,& in Metaph.contradicitur illi,& in.2.de Gene
ratione,& corruptio.in te.commé.64.inquit,quod autem
nũc dicere,quia futurum eſt nihil prohibet non fieri,futu
rus enim incedere,quis nõ incedet, Niſi eſſet ꝙ non incó-

Contra eos qui uolunt animã ſecũdum omnes poteſtates ſuas eſſe in omni parte corporis.

Quid per loquentes Auer. intelligat.

Dubium.

G uenit aliquam potentiam ſecũdum indiuiduum fruſtrari quia Natura in agendo poteſt impediri. ſcribit enim Ariſ. in libro de Somno, & uigilia in illo capite, in quo agit de Diuinatione quæ fit ſecundum quietem, quod multa conſulta bene quæ fieri expediebat diſſoluta ſunt, ꝓpter altas digniores inchoationes, omnino enim omne nõ fit quod futurum erat, de indiuiduis igitur quæ non ſunt de principali intentione Naturæ nihil prohibet aliquã fruſtrari potentiam, ſed impoſſibile illud eſt ſecundum ſpeciem quã primo Natura intendit, loquendo autem de potẽtia logica, quæ nihil reale ponit non inconuenit illam nõ reduci ad actum, ſecundũ enim talem potẽtiam dicimus talpam poſſe uidere, quæ tamen in talpa nunquam reducetur ad actum, ut clarum eſt. Sed eſt una difficultas cõtra prædicta quia certum eſt quod cõtinuum eſt diuiſibile in infinitũ & tamen illa potentia nũquam reducetur ad actum, quæ tamen potentia phyſica eſt, ut patet. 5. Phyſi. & 3. Cœli, & mun. & 3. Phyſi. com. 60. Niſi eſſet quod ut ſcribit Ariſt. & Auer. in. 1. de Genera. & corrup. in te. com. 9. quod omne quidẽ igitur corpus ſenſibile diuiſibile eſſe ſecundũ quodcunq; ſignũ, & indiuiſibile nõ eſt inconueniẽs, hoc enim in poteſtate, hoc autem entelechia exiſtit ubi Auer. in cõ.

Solutio. Non inconuenit potentiã ſecundũ indiuidua fruſtrari. Natura primo ſpeciẽ intendit, indiuidua enim quæ ſunt entia p accidens, intẽduntur.

Dubium

Solutio.

H dicit quod ſicut nõ ſequitur, ꝙ cum homo ſit receptibilis omnium ſcientiarũ, ut recipiat eas inſimul, quod enim dicitur de aliquo diuiſum nõ ſequitur, ut ſemper dicatur cõiunctim, unde eſt ibi ſimultas potẽtiæ, ſed nõ eſt potentia ſimultatis, unde etiam ſi placet pro hoc dñm Albertum in. 3. Phy. in expoſitione te. com. 58. Sed remanet adhuc una difficultas de cœlo, quia ſecũdum Auer. in 12. Primæ philoſophiæ cõ. 41. in cœlo nõ eſt poſſibilitas, niſi ut qeſcat: ſed iſta poſſibilitas nunquam reducetur ad actum, quia inquit Ariſto in. 9. Primæ philoſophiæ in tex. cõ. 17. non eſt timendũ cœlum quieſcere. Niſi eſſet ꝙ potentia illa qua cœlum poteſt quieſcere eſt inquantum corpus non inquãtum cœlum, ſic ſcribit Auer. ſeptimo Phyſicæ auſcultationis, com. 2. unde ratio quæ mouet Aue. ad dicẽdum illud eſt iſta, in cœlo non eſt potentia, ut corrumpatur, quia nõ habet contrarium, eſt igitur permanẽs per ſe, & per ſuam ſubſtantiam, motus autem impoſſibile eſt, ut ſit permanẽs per ſuam ſubſtãtiam cum habeat contrarium ipſam quietem, & ſic etiam motus inquãtum motus habet cõtrarium non autem quilibet motus habet contrarium, quia motui circulari nihil eſt contrarium phyſicẽ loquẽdo, ut patet in 1. Cœli, & mundi, in tex. com. 32. & ſic dicimus potentiam illam logicam eſſe, quẽadmodũ dicimus ꝙ talpa inquãtum talpa poteſt uidere. Aut aliter dici poteſt ꝙ loquẽdo de potentia, quæ eſt ad aliquod accidens, quod totaliter dependet ab extrinſeca cauſa efficiente, non eſt neceſſariũ & hoc quia, ut inquit Com. motus cœli eſt ens poſſibile

Dubium.

Solutio.

I de ſe, ſed perpetuatur ab alio: in ſubſtãtiis autem ſecus eſt, ut in proprio Theoremate declarauimus.

Propõ. 118

Omne ens, aut eſt ſubſtantia, aut accidens.

VERA eſt propoſitio de ente extra animam, quia tale eſt quod diuiditur in ſubſtantiam, & accidens unde omne ens extra animam, ut eſt in exiſtentia realis, aut eſt ſubſtantia, aut eſt accidẽs, fallit autem de aliquo, ut habet eſſe in comprehenſione, quia obiectum uniuerſale reſlucens in ſpecie intelligibili, lapis enim non eſt in anima ſed ſpecies lapidis non eſt intellectu, ut accidens, & ut forma inhærens in ſubiecto, quia forma exiſtens inhærenter in ſubiecto denominat ſubiectũ, & ita equi quiditas ſi illo modo eſſet in intellectu, tunc intellectus denominaretur equinus, nec etiam eſt in intellectu tanquam ſubſtãtia: Ariſto. enim non reputat ꝙ intellecta uniuerſalia ſint ſubſtantię, ſed notiones declarantes ſubſtantias rerum ſicut teſtatur Com. in. 1. Meta. in cõ. 45. Similiter etiam Ariſto. in Prædicamentis dicit, ꝙ non eſſe in ſubiecto non eſt ꝓpriũ ſubſtantiæ, ſicut eſſe in ſubiecto non eſt proprium accidẽtis, quia competit differẽtiæ, & tamẽ differentia non eſt uere accidẽs, uide igitur ꝙ alicubi intellectus inuenit mediũ ubi Natura nõ poteſt habere medium, ſicut dicimus in ſimili, ꝙ multa diuidit intellectus, quæ Natura non poteſt K
ſeparare, & multa connectit ratio, quæ non poteſt coniungere Natura, ut ſcribit Cõm. 12. Primæ philoſophiæ, cõ. 39. & ideo aduerte ꝙ non eſt neceſſariũ quod idem ſit iudicium de rationibus quibus res intelligũtur, & de rebus intellectis, unde conceptus magnitudinis nõ eſt magnitudo, neq; diuiſibilis eſt ſicut eſt magnitudo, ſed ẽ notio, aut ratio magnitudinis, & illa ratio in indiuiſibili cõſiſtit, ſimplicium enim intelligentia, ut inquit Ariſt. in. 3. de Anima in tex. com. 21. indiuiſibili cõſiſtit ratione, & tamen quælibet magnitudo diuiſibilis eſt, ſimiliter ratio, & forma domus exiſtens in anima artificis ſine materia eſt, & incorporea eſt, & tamẽ domus extra eſt quid materiam habẽs, ut clare teſtatur Ariſto. in. 7. Primę philoſophiæ, te. com. 23. & ut tu poſſis bene intelligere hoc quõ inter ſubſtãtiã; & accidens datur medium ſecundum rationem, licet non ſecũdum Naturam, dabo tibi alium modũ: aduerte ꝙ opus eſt diſtinctione, ubi eſt multiplicitas ne ſit cõfuſio apud intellectum, accidens enim quãq; diuiditur contra ſubſtãtiã & ſic continet nouem Prædicamẽta accidentium, quãq; autem ſumitur accidẽs, prout eſt unũ ex quatuor prædicatis poſitis ab Ariſt. in Topicis, ſeu ut eſt quintũ uniuerſale poſitum a Porphyrio, & iſto modo idem eſt quod prędicatũ L
ſignificans accidẽtalẽ habitudinem prædicati ad ſubiectũ & iſto modo accidens nõ eſt cõmune ad nouẽ genera nã ſi accidens ſecundo modo ſumptum eſſet idem cum accidente primo modo ſumpto, quod uidelicet eſt cõe ad nouem genera accidentium, tunc cũ accidens ſecũdo modo contra diuidatur contra genus, & ſpeciem, tunc igitur ſequeretur ꝙ in nouẽ Prædicamentis accidentium nõ eſſet inuenire genera, & ſpecies, quod eſt falſum, in omni enim genere eſt inuenire quid, ut dicitur in. 1. Topi. cap. 7. & ſic accidens non diuiditur contra ſubſtantiam, ſed cõtra ſubſtãtiale, ſeu eſſentiale prædicatum, & iſto modo inter ſubſtantiã, & accidens. i. inter ſubſtantiale, & accidentale prædicatum datur medium, puta propriũ quod fluit ex principiis ſpeciei, ſed accidens, per accidenſs fluit ex principiis indiuidui, unde ſtat aliquid quod eſt ſecundũ rem ſubſtantia, eſſe propinquius modis accidẽtis, unde differẽtia, quę ſecundum rẽ eſt in Prædicamento ſubſtantiæ, quo ad modum uicina eſt accidenti, quia prædicatur per modũ adiacẽtis, & informãtis aliud, unde prædicatur in quale, unde Ariſt. in. 5. Primæ phiæ, in capite de Quali inter alias acceptiones qualis, ponit etiam differentiam ſubſtantialem, inquit enim in tex. cõ. 19. quale dicitur uno modo differẽtia M
ſubſtantiæ, ut quale quid homo animal, quia bipes, ſed & equus quadrupes, ubi Com. in cõ. dicit, ꝙ non intendit de ſpeciebus quãtitatis, & qualitatis ſecũdũ quod ſunt prædicamẽta, ſed ſolũmodo intendit numerare intẽtiones quas ſignificant hæ dictiones quantitas, & qualitas, & ideo incepit a qualitate quæ eſt ſubſtantia, & ſimiliter aliquid qđ reponitur in prædicamentis accidentiũ ſecũdum rem poteſt eſſe uicinum modo ſubſtãtiæ, quia prædicari in quid eſt modus prædicandi per modũ per ſe ſtantis, & quia genera, & ſpecies in prædicamentis accidẽtium reperiũtur qa in omni genere eſt reperire, quid ſic talia: licet ſecundũ rem ſint accidentia, tamẽ quantũ ad modũ aſſimilãtur, & uicinantur ſubſtãtiæ, unde non incõuenit aliquid ſecũdũ rem exiſtẽs ſubſtãtia uicinari accidẽti quantũ ad modum & econtra etiam de accidentibus ſimiliter dicatur. Et quia loquimur de ſubſtantia, & accidente placet nobis hic apponere nonnullas propoſitiones de accidente, quod diuiditur contra ſubſtantiam circa quas multi errant, quarum prima eſt, accidens non tranſit de ſubiecto in ſubiectũ, uerum eſt de ſubiecto inhęſionis, quia nulla forma eſt per ſe mobilis: fallit ſecũdũ illam ponẽtiũ qualitates ſymbolas eſſe eaſdem ingenito, & incorrupto de ſubiecto denominationis. Similiter alia propoſitio, unius accidẽtis unũ eſt ſubiectum, fallit in his quorũ unũ eſt pars alterius, quod dico propter quãtitates interminatas, quæ ſunt in materia & terminatas quæ ſunt in compoſito, & materia eſt pars compoſiti.

Accidẽs ſumitur multipliciter.

A compoſiti,& ideo utriq; competit quantitas interminata
differenter tñ.Silr ſubiectum accñtis eſt in actu,& ſubiectũ
formæ ſubſtantialis eſt in potentia,uera eſt ꝓpõ iſta & eſt
dña poſita per Auer.in.2.de Aia,cõ.4.de accñtibus termi
natis,gloſſa eſt ex mente Auer.in.1.cap.de Subſtautia or
bis,unde Cõ.in.2.de Aia,cõ.4.dicit æquiuoce dicitur for
ma eſſe in ſubiecto,& accñs eſſe in ſubiecto,ſubiectũ enim
accñtis eſt corpus compoſitũ ex materia,& forma,& eſt
aliquid exiſtẽs in non actu,& indigens in ſuo eſſe accñte:
ſubiectum autem formæ non babet eſſe in actu ſecũdum
quod eſt ſubiectnm niſi per formam,& indiget forma,ut
Dubium. ſit in actu,& maxime primum ſubiectum.Sed tunc eſt diffi
cultas in uia eius de accidentibus interminatis quę ſunt
accidentia,quæ fundantur in ente in potentia ſicut forma
ſubſtantialis,quæ igitur erit dña inter formam ſubſtantia
lem penes eſſe in ſubiecto,& talia accñtia.Niſi eſſet ꝙ ex
forma ſubſtantiali,& materia ſit unum per ſe,ſed ex mate
ria & accidentibus interminatis non ſit unum per ſe,uide
etiam pro hoc cõ.65.tertio Phy.uide etiam clare Aue.in
7.Primæ phiæ,cõ.17.in calce cõ.ubi expreſſe dicit,quod
ex ſubiecto,& accidente non ſit unum per ſe in actu ſicut
ex genere & dña. Silr ꝓpoſitio,q̃ dicit ꝙ accñs qd' eſt in
B parte,non denominat totũ,uera eſt ꝓpõ de illis accñtibus
quæ ex natura rei non determinãt ſibi aliquam partem de
terminatam,nam in talibus,quæ determinãt ſibi aliquam
partem,falſa eſt propoſitio,ſicut ſimitas naſum,& criſpitu
do capillos & glaucedo oculos,unde in hoc nulla eſt dif
ferentia,ſiue illa pars ſit nobilis,uel iguobilis,notabiliter
aũt appoſui ex natura rei,ga licet æthiops ſit albus ſcdm
dentes,non tñ dicitur abſolute albus,quia non per ſe ex
natura rei hoc habuit,ſed accidit ſibi.Similiter propoſitio
famoſa q̃ dicit ꝙ illud quod eſt accidẽs uni alteri non po
teſt eſſe ſubſtantia,uera eſt in uniuocis,fallit in æquiuoce
dictis,quia ſcia in nobis eſt qualitas,& in Deo eſt ſubſtan
tia,ſcientia autem æquiuoce dicitur de ſcia Dei,& nña,ut
dicit Com.12.Met.cõ.51.& ſimiliter propoſitio famoſa q̃
allegari ſolet ex.5.Primę phiæ,tex.cõ.14.ſi accidens acci
dẽti accideret in infinitum ire,neceſſe eſt,uera eſt in his,q̃
accidẽtaliter inſunt:fallit autem in bis,quæ per ſe inſunt:
multa.n.accidentia per ſe inſunt numero pari,& numero
impari,quæ ſunt finita & terminata.

Nulla latitudo ſubito acquiritur,aut deperditur.

Propõ.109

FAmoſa eſt apud Sophiſtas,& calculatores propoſitio,
ſed ſi uera eſt tenet in latitudinibus intenſibilibus & re
miſſibilibus acquiſibilibus pee unum motum:fallit autẽ
in latitudinibus formarũ,quæ in indiuiſibili,& in aliqua
C relatione conſiſtunt,& in his quæ per ſubitam acquirun
tur mutationem,certum eſt.n. ꝙ materia ſtans ſub forma
hominis eſt in aliqua proportione perfectior materia ſtã
te ſub forma aſini,ſit igitur quod in dupla,tunc probo ꝙ
iſta latitudo perfectionalis ſit ſubito acquiſita,quia in hoc
inſtanti materia iſta ſub forma hominis generati eſt in du
plo perfectior materia ſtante ſub forma aſini,& imme
diate ante hoc non fuit,quia immediate ante hoc illa ma
teria,quæ in hoc inſtanti ſtat ſub forma hominis non erat
ſub forma bominis,unde hoc non incõuenit,quia per ſu
bitam mutationem acquiſita eſt talis latitudo perfectiõis
ſicut & forma,& non per uerum motum. Amplius ſcdm
doctrinam Com.in lib.de Subſtantia orbis,cap.1. Quanti
tas terminata in eodem inſtãti tẽporis inducitnr ſicut for
ma,quia licet talis quãtitas ſit poſterior forma ſcdm eſſe
non eſt poſterior ſcdm tps,& non eſt dubiũ ꝙ illa quan
titas eſt aliqua latitudo,poſſet tñ dici iuxta uiam Comm.
ꝙ ratione alteratiõis p̃uiæ,quæ præcedit iſtas ſubitas mu
tationes q̃ ſunt fines motus,& non poſſunt eſſe ſine motu
ſic non ſubito deperduntur,ſic in ſimili ſoluit ipſe.6.Phy.
cõ.32.&.4.Phy.cõ.129.& ſic etiam intelligere debes altã
ꝓpoſitionẽ famoſam q̃ in hoc conſimili caſu allegari ſo
let,uidelicet,quod non ſit trãſitus de extremo ad extremũ
niſi p mediũ,& colligitur ex.5.Phy.te.cõ.22.ex medii dif
finitione,Mediũ eſt in quod mutat mutans prius quam in
extremum ſicut diximus in proprio Theoremate,de hoc D
tñ addo unum quod hoc maxime ueritatẽ habet ubi ſub
iectum debet tranſire,ſed qñ non debet non oportet,nam
ex prima mixtione elemẽtorũ poteſt aliquid generari ni
grum,aut album,quod tñ nõ tranſit per alios colores me
dios,ſed qñ iſti colores generato iã ſubiecto debẽt p ſe ac
quiri illi ſubiecto,tunc eſt uerum ꝙ illud non poteſt tran
ſire de uno extremo contrario ad aliud niſi pertranſeat p
aliquod medium,ubi aĩaduerte ſuper hoc illud quod Cõ.
inquit in.2.de Aia,in cõ.105.dicens,Albedo non transfer
tur ad nigredinem,uel econtrario niſi mediãte aliquo co
lore mediorum in aliquo,igitur transfertur mediãte cha
ropo,& in aliquo mediante cyano.non.n.eſt neceſſariũ,
ut trãſlatio in extremis ſit ſuper omnia media,& aduerte
ꝙ hoc habet ueritatem de medio tranſitus nõ de medio
ſcdm formam,uidelicet,ꝙ tranſiens ab extremo ad extre
mum debet tranſire per medium,alioquin materia non
poſſet recipere formam hominis niſi reciperet formam
aſini,quia inter formam mẽſtrui & formam hominis,for
ma aſini,& multæ aliæ formæ ſunt medię ſcdm formam
quia ſunt perfectiores menſtruo,& imperfectiores forma
hominis,& tñ non ſunt media trãſitus.Similitee etiam ſo Contra calculatores.
let gloſſari alia ꝓpoſitio uulgata apud calculatores q̃ di
cit,ꝙ a ꝓportione maioris inęqualitatis prouenit actio,&
ꝙ quilibet exceſſus ſufficit ad mouendum,ꝙ ueritatẽ ha E
bent in uero motu in quo eſt cõtrarietas,& actio,& rea
ctio,nõ autem habet locum in actione ſpiritali quæ eſt al
teratio perfectiua,quæ datue minimũ uiſibile ex libro de
Senſu & ſenſato,nobis tñ appatet dicere circa hmõi ꝓpoſi
tiones quod illa nõ eſt Phyſicẽ loquẽdo uniuerſaliter ue
ra qd quilibet exceſſus,& q̃libet ꝓportio maioris inęqua
litatis ſufficiat ad mouendum,ſed eſt uera de motu imagi
nario ſcdm Mathematicam cõſiderationem,cuius funda
menta ſunt ꝓpõnes fundatæ ſuper imaginatiõe,ut ſcribit
Auer.in tertio Phy.cõ.60.nam ſcdm Ariſt.in.3.de Aia cõ.
& tex.42.Omnium natura conſtantiũ determinatus eſt nu
merus magnitudinis,& augmẽti,uirtus.n.quælibet actiua
aut paſſiua requirit in operatione ſibi ꝓpria habere per ſe
quantitatem terminatam,& qualitatem terminatam,ſicut
ſcripſit Aue.in Paraphraſi ſuper.2.de Generatione anima
lium,in illo capite,in quo agitue qñõ ſœtus augeat in ute
ro:& eſt etiam ſententia eiuſdem in.6.Phy.cõ.91.ubi dicit
ꝙ actio cuiuslibet entis perficitur per quantitatem,& qua
litatem terminatã,ſicut eſt diſpõ in entibus artificialibus.
Et aduerte,& bene manda memoriæ ꝙ iſta eſt una de pre Cauſa erroris.
cipuis cauſis erroris contingentibus latinis Doctoribus,& F
præcipue modernis,quia immiſcent ꝓpõnes Mathemati
cas ad inferendas concluſiones Naturales cum tñ Aue.di
cat in.3.Cœli,& mñ.in cõ.59.ꝙ demõnes naturales non
ſunt innatæ poni in hac ſcia,uidelicet in Naturali,& ratio
eſt,quia demõnes naturales debẽt eſſe ex cauſis naturali
bus,nt ipſemet ſcribit in.3.Cœli,cõ.20.medium.n. debet
eſſe in eadẽ ꝓximitate cum extremis,ut dicit Ariſt.1.Poſt.
unde Ariſ.in hoc plerunq; damnat antiquos,& pręcipue
Platonem,quia reddebat cauſas intelligibiles,id eſt Ma
thematicas reſpectu effectuum ſenſibilium.Amor.n.Geo
metriæ,& magiſtri fuerunt duæ cauſæ erroris Platonis in
Naturalibus.3.Cœli,tex,com.60.

Mouens,& motum debent eſſe ſimul.

Propõ.110

ALegata Auctoritas,& probata diffuſe per Phm in.7.
Phyſicæ auſcul.in tex.com.10.& infra intelligitur de
uero motu,& non de motu æquiuoco,diſtinctio patuit
ſupra:elicitur ex.8.Phy.com.40.Veritatem autem habet
propoſitio iſta de mouente in genere cauſæ efficientis,
fallit autem de mouente in genere cauſæ finalis,præci
pue in generabilibus & corruptibilibus in quibus aliud ẽ
mouens,nt finis:& aliud eſt mouens,ut efficiens,ut dicit
Auer.in.1.capite libri de Subſtantia orbis:gloſſa autem eſt
eiuſdem Ariſto.in.7.Phyſi.tex.commen.9.ubi inquit,pri
mum quidem igitur mouens nõ ſicut quod eſt cuius cau
ſa,ſed unde eſt principium motus eſt ſimul cum eo quod

G mouetur,licet Cõ.ꝓpter prauam translationem aliter ex-
ponat illum locũ,cauſa.n.finalis nõ mouet niſi metapho
rice,ut ſcribit Ariſt.in.1.de Generatione & corrup .in tex.
cõ.55.eſt n.faciens cauſa,ut unde principiũ motus, cuius
autem gratia non actiuum,nam ſanitas non factiuum eſt
niſi ſcd̃m Metaphoram,uera aũt eſt propõ de motore im
mediate mouente ꝓpter inſtantiam de motu elemẽtorũ
de potentia accidẽtali qua mouẽtur in principio a remo
uente prohibens,& etiam ad excludendam inſtantiam de
motu proiectorum,& aduerte ꝙ uera eſt ꝓpoſitio in mo
tu locali quod pars mouens poteſt contingere ꝙ non ſit
diſtincta ſcd̃m locũ,& ſubiectum a moto,ſed in motu al-
terationis,licet mouens,& motum ſint ſimul ſcd̃m cõta-
ctum nullo pacto,tñ põt eſſe ſimul ſcd̃m ſubiectũ,quia for
ma exiſtens in ſubiecto non alterat nec agit in ſubiectum
ſuum in quo eſt,teſtatur hoc hecticus qui non ſentit febrẽ
ſuam,unde in uera alteratiõe paſſiua,alteratio,& alteratũ
debent eſſe diſtincta loco & ſubiecto.te.eſt expreſſus in.1.
de Generatione,& corrup.tex.cõ.78. & quia de motu lo-
quimur uolo inſerere declarationem multarũ ꝓpõnum
de motu.Solet dici ꝙ diuerſi motus ſpecie ſunt a diuerſis
motoribus ſcd̃m ſpẽm quę ꝓpoſitio abſolute falſa eſt,ga
idem calor mouet ad ſubſtãtiam,quantitatem ,& qualita
H tem,motus.n.nõ reponitur in ſpecie,uel in genere ex mo
uẽte,ſed ex termino,ſed ſi propoſitio illa alicubi uera eſt
tenet de mouente quod eſt efficiens,& cum hoc eſt forma
& ſpecies,nã.2.Phy.tex.cõ.79.tres cauſæ plerunq; ueniũt
in unum,ſic.n.calor mouens ad calorem dat ſpeciẽ cale
factioni,ubi aduerte ꝙ ex hoc patet error aliquorum aſſe
rentium naturalitatem in effectu eſſe a cauſa efficiente ſo-
lum,quod quidem falſum eſt,quia ab efficiẽte nihil aliud
ſit niſi quod tranſmutatur materia ad ipſam formam, ſed
ab illo non habet quod naturalis ſit,ſed requiritur de ne-
ceſſitate ꝙ ſit aptitudo materiæ ad ipſam formam , unde
formæ artificiales uiolenter inducuntur ab agente extrin
ſeco propter materiam non habere aptitudinem ad illas
7.Met.cõ.29.& cõſidera quia inuenies aliquam g̃nonem
eſſe naturalem,licet ſit cauſata ab agente per uiolentiam
ſicut generatio ignis ex colliſione lapidis cum ferro cau
ſatur.Propoſitio etiã famoſa quæ dicit idem eſt ſubiectũ
motus,& termini mot᷑,uera eſt de termino intrinſeco nõ
de termino extrinſeco motus,nam generatio ſubſtãtialis
eſt terminus extrinſecus alterationis,ut dicit Cõ.6.Phyſi.
cõ.32.& tñ ſubiectũ g̃nonis eſt materia,quæ eſt ens in po
tentia,& ſubiectum alterationis eſt ens in actu.ſ.ipſum cõ-
poſitum,ſic enim Ariſt.ex ſubiectis poſuit differentiam in
I ter motum & generationem,te.cõ.8.in.5.Phy .nam quod
generatur non eſt,& quod mouetur eſt. Vbi manda me-
moriæ ꝙ hoc eſt uerum de ſubiectis proximis,tñ noli exi
ſtimare ꝙ ſubiectum alterationis ſit aliud a ſubiecto gene
rationis ſubſtantialis,ſicut notabiliter monuit nos Aue.in
2.de Generatione & corru.in cõ.1 .ubi ſic ſcribit in Calce
cõ.&non debet aliquis dicere ꝙ ſubiectum in alteratione
aliud eſt a ſubiecto in ſubſtantia,qm̃ quõ cõtingeret,ut ſu
biecto in ſubſtantia ablato,ut ſubiectum in alteratione au
feratur,ſubiectum.n.alterationis non eſt ei ſubiectum niſi
etiam inquantum eſt ſubiectum in ſubſtãtia , & ideo iſtud
quod Ariſt.dedit in alteratione,dedit etiam in ſubſtantia.
Propoſitio etiam ex.8.Phy.te.cõ.35.allegari ſolita,omne
quod per ſe mouetur a motore extrinſeco coporeo non
mouetur niſi a motore moto,uera eſt,ſi ille motor extrin
ſecus habeat in ſe per motum quod dico propter elemen
tum ꝙ per ſe mouet mediũ,tñ ipſum eſt per accidẽs mo-
tum medii ſicut nauta in naui,& ratio eſt,quia elemẽtum
non habet partem intrinſecã in actu quæ poſſit per ſe mo
ueri,unde teſte Auer.in.4.Phy.cõ.71 .elemẽta poſita in ua
cuo non poſſent moueri,quia non diuiduntur in partem
per ſe mouentem,& partem per ſe motam, & aduerte in
talibus corporibus ſimplicibus dum mouentur de poten
tia accidentali ſeu uiolenta idem numero eſt ſubiectũ,qd̃
eſt in potentia ad motum cum eo quod actu mouebitur
ita ꝙ potentia & actu ſunt in eodem numero ,ſed dum
mouentur de potentia eſſentiali in alio ſubiecto eſt potẽ- K
tia,& alio eſt actus,uer.gra.ſi ignis generandus ex oleo de
bet moueri ſuperius de potentia eſſentiali talis, potentia
fundatur in oleo ex quo a generante debet tranſmutari,&
moueri ignis ſurſum,ſed motus ſecundum actum erit in
igne,quia generans dans formam dat accidentia con-
comitantia formam,mediante tñ forma,unde propoſitio
famoſa,quæ dicit ꝙ forma exiſtens in ſubiecto nõ agit in
ſubiectum ſuum,fallit in motu locali,& fallit in motu ſpi
ritali,uera eſt de actione alteratiua,quæ ſit cum abiectiõe
contrarii de diſtinctione illa,ꝙ differentia de duplici po-
tentia,uide clare Auer.in.4.Phy.cõ.4.cõtra Ioan.gramma
ticum.Propoſitio etiam quæ allegari ſolet ex primo de
Anima,tex.cõ.40.quod naturaliter mouetur,uiolẽter mo
uetur locum habet,ut gloſſat ibi Commẽ.in motu recto,
fallit autem de motu circulari,nam cœlũ naturaliter mo
uetur motu circulari,&tñ nullo modo poteſt moueri uio
lenter.Ita etiam gloſſat Commẽ.illam propoſitionem in
2.Cœli & mun.in cõ.84.ubi animaduerte ꝙ omnes etiam
huiuſmodi propoſitiones,uidelicet omne corpus ſenſibi
le habet ubi,& omne corpus ſenſibile habet locum natu-
ralem,& innaturalem,& locus partis naturalis eſt idẽ nu-
mero cum loco totius,omnes huiuſmodi ꝓpõnes hñt ue L
ritatẽ in mobilibus motu recto,& in motibus qui ſunt ex
ſe non ab extrinſeco,falſæ autem ſunt in cœleſtibus,gloſ
ſa eſt Com.3.Phy.com.48.Similiter ꝓpõ illa,corpora ſim
plicia mota ſunt contraria,uera eſt de his quæ mouentur
motu recto,gloſſa eſt Auer.3.Phy.cõ.49.& eodem modo
eſt intelligenda ꝓpõ dicens ꝙ motus naturalis intenditur
in fine in mobilib᷑ motu recto,natura.n.fere æquiuoce di
citur de generalibus,& corporibus cœleſtibus quæ mo-
uentur circulariter,ut patet primo Cœli cõ.5 .Propoſitio
etiã famoſa quæ dicit,motus eſt ab immobili , & ſolet al
legari ex libro de Motibus animaliũ,& etiã ex..3 .de Aia,
tex.cõ.55.ueritatem habet ut inquit dñs Alber.in.4.Phyſi.
digreſſione ſuper tex.cõ.43.in motu animæ,& intelligen
tiæ:fallit autem in motu naturali,quia motus ille non ꝓ-
cedit ab immobili,ſed a generãte bene,tñ talis motus ter-
minatur ad immobile quod eſt locus eius,ſed ſecundum
gloſſam Alberti uidetur ꝙ illa intelligitur in genere cauſę
efficientis,ita ꝙ cauſa efficiens motus ſit immobilis.Et iſta
non uidetur fuiſſe ſnia Ariſt.in lib.de motibus aialium, &
etiã in.3.de Anima,immo uidetur ꝙ hoc ſit in genere cau
ſæ materialis,quia in omni motu requiritur aliquid fixũ
& immobile circa qd̃ figatur motus,unde ibidem Ariſt.in
ducit auctoritatem Homeri dicentis ꝙ omnes Dii nõ poſ
ſent terram a ſuo loco extrahere,quia in motu cœli re- M
ritur aliquod fixum,nam ultima ſphæra locatur per cen-
trum,& Commen.in.8.Phy.cõ.84.expreſſe dicit ſuper uer
bis Ariſt.ibi dicentis neceſſe eſt aut in medio,aut in circu-
lo eſſe,hæc.n.principia ſunt,hæc.n.duo ſunt principia to-
tius ſecundum quod totum eſt ſphæricum,medium qd̃
eſt principium ſecũdum quod ſuper ipſum eſt motus,cir-
cunferẽtia uero quia ex illa eſt initium motus,& declara
tum eſt in lib.de Motibus animalium ſecundũ locum,qm̃
omne quod mouetur habet corpus quieſcẽs circa qd̃ uol
uitur,& ꝙ uirtus quieſcatis debet eſſe firmior uirtute illius
quod mouetur,& ſi aliter eſſet,totum expelleretur:exiſtẽ-
tia ergo mũdi huius his duabus uirtutibus perficitur.ſ.uir
tute quietis,& uirtute mouendi q̃ eſt cõtraria illi ,& in ue
ritate ſi inſpiciatur ꝓceſſus Ariſt.in illo lib.& in. 3. de Aia
te.cõ,55.iſta eſt mẽs eius ſine dubio,quod in omni motu
requiritur aliquod fixum circa ꝙ uerſetur, & appodietur
motus.Propoſitio etiam famoſa quæ dicit , ꝙ omne qd̃
mouetur ad omnem dñiam poſitionis eſt aiatum ſic limi
tari debet,& ſuppleri, uidelicet aut eſt inſtr̃m deſeruiens
aiæ,præcipue apud tenentes calorem naturalẽ & ſpiritũ
nõ eſſe formaliter aiatum , cum tñ moueatur ad omnem
dñiam põnis ab anima,& ſecundum quod exigũt animæ
uirtutes,& operationes,ꝙ ſic etiam gloſſari ſolet propoſi
tio Phi,in.7.Phy.te.cõ.10.ubi enumerat motũ uertiginis
inter motus uiolentos,uera eſt ꝓpoſitio ſi talis motus cõ

paratus

A paratus fuerit ad motorem qui eſt natura, fallit aũt ꝓpoſitio ſi cõparetur ad motorẽ qui eſt anima, nã anima eſt ſupra naturã, & intellectus ſupra animã, & Deus ſupra intellectũ, unde anima ad diuerſos potẽtiã habet motus, & differentias motuum. Propoſitio etiam famoſa quæ dicit, ꝙ omne quod mouetur partim eſt in termino a quo, et partim in termino ad quẽ, uera eſt in ueris motibus, fallit in mutationibus ſubditis. & inſtãtaneis, & ſi uniuerſaliter uera eſſe debet, tũc oportet aſſumere nomine motus totum aggregatũ ex motu uero præuio, & ex ſubita mutatione quandoquidẽ tales inſtantaneę mutationes ſunt fines motuum, & finis rei non inueniri poteſt ſine re cuius eſt finis, gloſſa eſt Auer. in. 6. Phyſicorum com. 32.

Propõ.121

Natura determinatur ad unum.

EXtrahitur iſta propoſitio ex. 9. Primę philoſophiæ, te. com. 3. ubi Ariſt. ponit dñiam inter potentias rõnales, & irrationales, nam potentiæ rationales ſunt ad oppoſita, irrationales autem ſunt ad unum, & intelligitur de potentiis actiuis, quia ut bene ſcribit Auer. in. 2. Phy. com. 48. non datur contingens ad utrũlibet in potentiis actiuis naturalibus, quia natura eius eſt natura materiæ. Non intelli
B gitur aũt ꝓpoſitio ꝙ natura determinetur ad unum ꝓducibile, ſed ad unum modũ producendi, quia uidelicet nõ eſt principium indeterminatum reſpectu oppoſitorum ſicut eſt uoluntas, ubi aduerte ꝙ ratio allegatur ibi quare potentiæ rationales ſint ad oppoſita, quia eadem eſt ſcia cõtrariorum, ubi Auer. reddit cauſam dicẽs, iuxta tex. quare agens rationale agit duo contraria, & eſt, quia agit per ſciam, & quia ſcit duo contraria, ideo agit duo contraria, quia ſcia contrariorum eſt una. Et ex hoc nota ꝙ aliqui gloſſant iſtam ꝓpõnem iſto modo, & ſcia contrariorũ eſt una ſubiectiuẽ, quia intellectus eſt ſubiectũ omniũ ſciarũ. Sed ex præfata auctoritate Ariſt. & Aue. elicitur ꝙ una eſt ſcia de contrariis obiectiue, quia cõtraria ſunt obiecta cõſideranda ab una, & eadem ſcia, ſicut.n. unus eſt uiſus albi & nigri, & lucis & tenebræ, & idem auditus ſoni, & ſilentii 2. de Anima, te. cõ. 120. & 144. Sicut una eſt ſcia ſanitatis, & ægritudinis, & una eſt ſcia uirtutis, & uitii, & illa propoſitio habet ueritatem de uere contrariis. Nam eſt inſtantia: ſubſtãtia.n. corporalis quiditatiue pertinet ad Naturalem

Vna ſciẽtia cõtrariorũ.

ADDitio. ſed incorporea ad Diuinum. *{Aduerte etiã ꝙ ſciẽtia contrariorum eſt una iſto modo, ſed eſt dñia inter Dialecticã, & Rhetoricã, & inter alias ſcientias, quia illę ſunt contrariorũ uniformiter, & æqualiter, ſed alię ſcientiæ ſpiritales
C ſunt unius cõtrariorũ per ſe, & alterius per accidens aut conſecutiue, ut Medicina principaliter eſt ſciẽtia ſanitatis, ægritudinis uero ſecundario, & cõſecutiue, & ſcientia moralis principaliter eſt uirtutis, uitii uero per accidens, ita dicit Alexan. in. 2. Topicorum.}

Propõ.112

Nihil agit ultra ſuam ſpeciem.

VAgatur per ſcholas iſta propoſitio, ſed eſt falſa, ſi abſolute intelligatur, miſcibilia.n. in mixto agũt ad ad actum mixti qui eſt præter actum miſcibilium, ut patet ex. 7. Primæ philoſophiæ, tex. cõ. ultimi ubi dicitur, ꝙ caro nõ eſt ignis, & terra, ex primo, &. 2. de Generatione, & corrup. Si uero intelligatur de actione ſimpliciũ, adhuc eſt falſa quia ſimplicia non ſemper agũt in ſimplici uirtute. Sed quãꝗ agunt in uirtute ſua & in uirtute cœli: & in uirtute animæ, ut patet in. 2. de Anima, in te. cõ. 41. contra Empedoclem. iam autẽ ſupra diximus ꝙ actio alicuius quãdo ipſum ſit inſtrumentum ſpecie uariari poteſt a ſua ꝓpria actione, qua agit tanquam agens principale. Licet igitur ſimplicia in uirtute propria agentia non agant ultra ꝓpriam ſpeciẽ, quã tñ agunt in uirtute ſuperioris genitis cuius ipſa ſunt inſtrũa, tunc ultra ꝓpriam ſpẽm agũt, limitari aũt põt ꝓpoſitio famoſa iſto modo quod uera eſt de agẽtibus in uirtute propria, unde uirtus informatiua exiſtens in ſemine, licet non ſit animata in actu ꝓducit inde aiatũ quia eſt inſtrũm rememoratum ab animato, uidelicet a cœlo. Fallit etiam in accidentibus eadem ratione, quia idem eſt agens diſponẽs materiam, & inducẽs formam, ſed nõ D
uirtute ꝓpria, ut diximus, qa agit ſicut inſtrũm. Fallit in agẽte remoto. Fallit in agente per accidens, & a caſu, uide ꝓ his. 6. Primæ phiæ, cõ. 31. Vbi ſcribit, ꝙ omne mixtum cũ materia ſit a mixto cũ materia, per hoc datur intelligi ꝙ propoſitio tenet de agente ꝓpinquo, & per ſe agẽte, uide in. 12. Primę Phiæ, cõ. 24 Iſtas tres conditiones ex mente Alexan. ubi ſcribit Com. ꝙ iſta ꝓpõ conueniens ſit a conueniẽti uerificat tribus cõditionibus. ſ. ut ſit ab agente nõ inſtrõ. Et in ꝓpinquo non remoto. Et in agente eſſentialiter non accidentaliter. Aduerte tñ unum annotatione dignum, ꝙ agens debile quã agit in materiam paſſibiliorẽ magis, & manifeſtius agit, ꝙ ſi ageret agens fortius in materiam difficilis paſſibilitatis, ut ſcribit Aue. ſuper. 2. de Generatione animalium. Et conſimilem ſententiam habet in 2. Meteo. cap. 2. ubi agit de uentis, inquit.n. Non eſt impoſſibile ut agẽs debile faciat in unomet loco actionem maiorem actione agentis fortis, & hoc propter diuerſitatem ſubiecti in diſpoſitione ſeu præparatione.

Propõ.113

Scientia quælibet ſpeculatiua, aut eſt Naturalis, aut Mathematica, aut Diuina.

SCribitur in. 6. Primæ phiæ, tex. com. 2. gloſſatur tñ per Auer. de ſcientiis cogitatiuis. 9. Meta. com. ult. &. 2. de Anima, cõ. 36. nam ſcia illa ꝗ ſcdm fictionẽ eius habetur ꝑ intellectũ adeptum, currit alio curſu, & ex hoc ſoluitur quoddam argumentũ fieri ſolitum contra Phm de inſufficientia ſciẽtiarum quãquidem cognitio quiditatiua intelli E
gentiarũ ſcdm ꝓprias rationes eſt quoddam ſcibile: ergo pertinet ad aliquam ſciẽtiã, non ad Naturalẽ, neꝗ ad Mathematicam ſicut patet, nec ſciẽtiã Diuinam traditam a Phis, qa in hac ſcia non cognoſcũtur quiditates intelligẽtiarũ ſub ꝓpriis cõceptibus, ſed ſub conceptibus tranſcendẽtibus: diceret.n. Auer. ad hoc argumẽtũ ꝙ talis cõtẽplatio quiditatiua illo modo ꝑtinet ad Metaphyſicũ ſub rõnibus tranſcendentibus, uel ſub aliquo conceptu aggregato ex talibus: ſed cognitio ipſarũ in ꝓpria forma nõ pertinet ad aliquã ſciam ex his ꝗ acquirũtur ꝑ diſcurſum, ſed habetur alio modo, uidelicet per intellectũ adeptũ, & ita non oportet ponere quartũ genus ſciẽtiæ ſpeculatiuæ, & ſic ſoluitur argumentũ, quod Scotus reputat Achillẽ in prima. q. primi Met. ſcdm Theologos aũt nros in ꝓlogo primi ſentẽtiarũ dicitur, ꝙ illa diuiſio ſciẽtiarũ poſita ꝑ Phm in. 6. Primæ philoſophiæ locum habet de ſcientiis humanitus inuentis, nam ultra illas oportet ponere unam ſupernaturaliter inſpiratam, & iſta eſt ſacra Theologia.

Propõ.124

Senſus non decipitur circa proprium obiectum.

ALegari ſolet ſæpe ex. 2. de Anima, tex. cõ. 63. Vbi aduerte ꝙ Auerr. ibidem gloſſat illam propõnem iſto F
modo, uidelicet ꝙ ſenſus in maiori parte circa ſenſibile proprium non errat. Them. autẽ ibidem ponit tres conditiones in. 2. de Anima, cap. 21. & eſt ſuper expõne tex. cõ. 63. inquit ꝓpria. ſ. ſenſibilia ſunt quę a cæteris ſenſibus dignoſci non poſſunt, & circa ꝗ nec temeritas, nec hallucinatio ſenſuum cadit, ſi natura integre incorrupteꝗ iudicet, nec cauſa ſit ꝗ extrinſecus obſtrepat, nec poſitura obſiſtat, nec intercapedo aut receſſus officiat. fallit.n. aſpectus negt circa rem uiſibilem, ſi mundus & probus oculus habeatur, ſi ſerenum ſit, ſi interſtitio iuſto colores abſceſſerint, uult ergo quod circa ſenſibile proprium in debita diſtantia approximatũ ſtante puritate organi, & debita medii diſpoſitione nõ contingit ſenſum errare, in hoc aũt apparet manifeſta dñia inter ſenſum, & intellectũ, quia intellectus circa communia non decipitur, ſed magis circa propria, ſenſus autem ſe habet oppoſito modo.

Propõ.125

Semper honorabilius eſt agens patiente, & principium materia.

SCribitur & allegari ſolet frequenter ex. 3. de Anima, te. cõ. 19. ubi Ariſt. comparat intellectum agẽtem intellectui materiali. Gloſſari autem conſueuit de paſſo corre

G ſpondente ipſi agēti,qa non oportet abſolute quodlibet
agēs nobilius eſſe quodlibet paſſo nā certū eſt ꝙ ſenſitiuę
aiæ uirtutes ſunt paſſiuæ ut patet in.2.de Aia te.cō.51.uir
tutes aūt aiæ nutritiuæ,ſunt actiuæ,nō tñ dicim' illas eſſe
nobiliores ſimpliciter uirtutibus ſenſitiuis.Vnde Ariſ. qa
iam ꝓbauerat ꝙ in omni natura in qua eſt unū quod eſt
oīa fieri,oportet dare alterum qđ eſt oīa facere.ſic tale qđ
eſt oīa facere quod correſpondet illi qđ eſt oīa fieri opor
tet quod ſit pſtantius illo,& ita in Natura aiæ, qa ut ingt
Com.ibi in cō.quia aīa eſt unū entiū naturalium, & ſcīa
de anima eſt naturalis,& datuc ibi intelſs poſſs qui eſt oīa
fieri oportet ꝙ etiam detuc intelſs qui eſt oīa facere,& ta
lis eſt pſtantior intellectu poſſ,& ſiſr quia materia prima
eſt omnes formæ materiales in potētia,oportet ꝙ ſint in
actu in primo motore,ut dr.12.Meta.cō.18.& ille eſt lon
ge pſtantior materia ut patet.Vbi aiaduerte ꝙ ſemper in
bona cōparatione cætera debēt eſſe paria,excepto illo in
quo eſt comparatio:non.n.quælibet potētia actiua debet
comparari cuilibet paſſiuæ,ſed ſibi corrñdenti,dantur .n.
materiæ ꝓpriæ,ſicut & formæ,non n quodlibet ex quoli
bet fieri pōt,ſed determinatū ex determinato,ſic.n.in ſiſr
gloſſatur famoſa ꝓpō Philoſophi in.8.Phy.te.cō.75.ætec
H num & incorruptibile eſt prius natura,in tpe,& pfectione
genecabili,& corruptibili,ueritatē.n.in ceteris pactib' cō
tinet,uidelicet compacando actū ad actum, & potentiam
ad potentiam,non compacando potentiā ad actum ,nam
prima materia eſt æterna,& forma eſt gñabilis,&corrupti
bilis,& tñ forma eſt præſtātior materia,ut patet in.7.Pri
mæ philoſophiæ,in te.cō.7.&.2.Phy.cō.4.& ſimiliter glo
ſſat alia famoſa ꝓpoſitio q̃ ſolet allegari ex.3.de Aia.cō.
35.& ex.2.de Aia tex.cō.24.uidelicet qñ aliqua duo con
currunt ad conſtitutionem alicuius tertii,quocum unū ſe
habet ut materia,& aliud ut forma,quod ſe habet ut for
ma eſt perfectius eo quod ſe habet ut materia,uera eſt ſi
ſunt eiuſdem ordinis,puta ſi ambo fuerint ſubſtātiæ,aut
ambo fuerint accidētia,ſed ubi ſunt diuerſorum ordinū
non tenet,nam cectum eſt quòd obiectum in ſcīa ſe habet
ut materia ,& modus conſiderandi ſe habet ut focma,nā
idem obiectum ſecundū materiam ſub diuerſis modis cō
ſiderandi,& ſub diuerſis abſtractiōibus poteſt ſpectare ad
diuerſas ſcīas,ut dicit Com.in.2.Phy.cō.71.& tñ perfectio
ſciæ magis attēditur circa nobilitatem obiecti,q̃ circa mo
dum conſiderandi.Inquit.n.Ariſt.in lib.de Partibus ani
malium,cap.5.ꝙ melius eſt habere topicam cognitionē
I de ſubſtantiis ſeparatis a materia,q̃ demſatiuā de iſtis ma
terialibus,& dat exemplum de pulchra muliere,ꝙ longe
magis delectat pulcherrimam inſpicere mulierem, q̃ alte
rius oia pertrectare membra ,& ita etiam ſenſit Aue.in.2.
Cœli & mū.in cō.60.ubi habet demſonib' inductis de il
Dubium. lis quæſtionibus,quod quāuis non ſint demſones pfectæ
fidei,tñ quia ſubiectū earum eſt ualde nobile ſunt nobilio
Solutio. res illis,modicum.n.nobile nobilius eſt multo ignobili.
Sed tunc difficultas,nam tunc ſequecetur ꝙ ſenſibile eſſet
præſtātius ſenſu,quia agit in ſenſum & eſt agens ꝓportio
natū corrñdens ſenſui.Niſi eſſet ꝙ nō incōuenit idem re
ſpectu eiuſdē ſub uno ceſpectu eſſe pręſtantius illo, qđ tñ
ſimpſr deinde eſt imperfectius,ſicut brutū ratione qua ſa
nū eſt præſtātius homine ratione qua ægec, & ut inquit ſa
piēs Salomō, melior eſt canis uiuus leone mortuo:ita pa
riformiter ſi ſenſus cōparetur ſenſibili catione qua recipit
ſpeciē,& mouetur ab obiecto ſub illo reſpectu quo patiť
ſenſus & obiectū agit eſt imperfectior ſenſibili ,& tñ abſo
lute ſenſus eſt nobilior ſenſibili,qua perfectiſſima opera
tio eius excellit perfectiſſimā opecationē ſenſibilē,& hoc
a ſigno arguendo .Et animaduerte hic unum annotatiōe
Virtutes ſenſitiuę nō ſunt puræ paſſiuæ. dignum quod non eſt credēdum ꝙ uirtutes ſenſitiuæ ſint
puræ paſſiuæ,ita ꝙ nullo modo agant,nam licet ſenſus
particularis quia materialis eſt hñs particulare pcoprium
ſenſibile material itec obiectum extra,maxime per ſe pati
tur a ſenſibili,& minime agit,& ideo dicituc ꝙ ſenſus ma
xime in patiendo perficitur,aliquid tñ agit,cū.n. ab obie
cto patitur in cecipiendo cōuertit ſe ſup ipſum in cogno
ſcendo ipſum ſicut patet in uiſu,& auditu:ex hoc, ꝙ quā K
uis obiectū per ſpēm ſuam agit imprimēdo ſe organo,ex
hoc non uidet,& audit homo niſi uis uiſiua,uel auditiua
ad percipiendum obiectum per motum ſpeciei ſe conuec
tat ad obiectum,ſcđm ꝙ dicit Philoſophus in li.de Senſu
& ſenſato,ꝙ ad alia fortiter intēti delata ſub oculis nō ui
demus. Nec potes dicere ꝙ talis recipiendo uidet,licet in
teriori uirtute non iudicat,qm̃ & ſi dormienti apertis ocu
lis lux eſſet præſens ipſa organo imprimeretur,& tñ nihil
uideret,quia uis particularis uiſus ligata eſt,& tñ patitur,
cuius ſignū ꝙ magno ſplēdore oculis impreſſo ui paſſio
nis excitatur,& tūc primo uidet,quod etiam patet in dor
mientibus qui non audiunt paruos ſonos etiam auribus
impceſſos,& cum magno ſtrepitu excitantuc, & fuit ſnia
ſolennis doctocis Hencici de Gandauo in quolibeto ſecū
do.q.6.& uidetur mihi ꝙ iſta etiam fuerit mens Aue. nam
in.2. de Anima,in com.125.inquit ꝙ Ariſ.opinatur ꝙ ſen
ſuum quidā ſunt in cap.relationis,& quidam ſunt in cap.
actionis & paſſionis per ſe & accidit eis relatio , & in cō.
144.ſcribit clarius declarādo iſtam ſententiam ponēs do
cumentū ſuper uerbis Ariſto.ibi in tex.dicentis ꝙ auditus
eſt aliqua proportio,& nō dixit ꝓportio ſimpliciter,quia
exiſtimatur ꝙ iſta proportio quāuis ſit in capitulo celatio L
nis,tamē eſt proportio agens,& proportiones in eo ꝙ ꝓ
portiones non ſunt agentes,ſed in eo ꝙ qualitates,ſenſus
igitur numeratur in relatione uno modo, & in qualitate
alio modo ,& ſic intelligitur.

Quæcunque eadem generatione generantur, & eadē corru ptione corrumpuntur ſunt eadem realiter. Propō.116

EX quarto Primæ philoſophiæ,tex.com.3 allegari ſo
let ,habet tamen ſic limitari de illis quæ æquè primo
generantur,alias ſequeretur ꝙ quantitas, & ſubſtantia , &
propria paſſio,& ſubiectum eſſent una res, quod tñ com
muniter non teneri ſolet. Vnde animaduerte ꝙ iſta pro
poſitio locum non habet de his quę ſimul tempore gene
rantur,uerum etiam quæ generantur ſimul ſecundum na
turæ ocdinem,unde licet ſubſtantia & quātitas terminata
ſimul tempore generatur & corrumpitur,tamē nō ſunt ſi
mul natura,quia per Auer.iu libro de Subſtātia orbis,quā
titas terminata aduenit poſterius non tempore, ſed ſecun
dum eſſe,ideſt ſecundum naturam ſubſtantię compoſitæ.
Sed tunc eſt maxima difficultas contra iſtam gloſſam ,nā Dubium.
tunc probatio Ariſto.ibi non procederet de ente, & uno.
nam unitas eſt paſſio entis & per conſequens non ſimul
natura generatur paſſio,& ſubiectum. Ad hoc ego dico Solutio.
ſalua pace aliter ſentiētium:nam ſcio ꝙ uiri magni oppo
ſitum tenent ꝙ non fuit de mente Ariſt.& ſui Com. Auer. M
ꝙ unitas ſit paſſio entis,ſicut late diſputaui in commentis
meis ſuper.7.Primæ philoſophię,& ſuper formalitatibus
nec ceperitur locus in doctrina Ariſto.& Auer.ubi dicatur
ꝙ unum ſit paſſio entis licet Auice.dicat illud,unde ubiq; Cōtra ponē tes quod unitas ſit paſſio entis.
locorum uniformiter uidetur Ariſt.loqui de ente & uno
& ne uideamur iſta gratis dicere,Ariſ.in.4.Pcimæ philoſo
phiæ,in tex.cō.3.dicit ꝙ ens & unum ſignificant eandem
naturam,ſed non ſecundum eandem rationem,ſicut prin
cipium & cauſa quæ dicunt eandem naturam , ſed ratio
principii eſt negatiua,quia dicit negationē eſſēdi ab alio
quia principio non datur pcius,quia de catione principii
eſt primum eſſe,ut dicit Ariſt.in.5.Meta. Ratio autem cau
ſæ eſt poſitiua,qa eſt ab illa aliud eſſe.cauſa.n.eſt ad cuius
eſſe ſequituc aliud,ita pariformiter unum nō ponit ſupra
ens aliquam naturam,aut propcietatem poſitiuam , ut te
nuit Auicen.& Scotus,ſed ut dicit Auec.in lib.Deſtruct.de
ſtruct.in diſpu.3.in ſolutione.14.dub.non debet intelligi
de unitate entis niſi ſignificatio priuatiua,& ita etiā dicit
4.Meta.commen.3.Amplius in eodem tex.com.3.Ariſto.
expreſſe dicit ꝙ ſubſtantia uniuſcuiuſq; rei eſt una,ſicut &
ens,& Auer. ibi in commen.dicit, ꝙ unaquæq; ſubſtantia
eſt una eſſentialiter , ubi uniformiter comparatuc ens &
unum ad unumquodq;. Et confirmatur quia Commen.

arguit

A arguit contra Auic. ponentē ens, & unum eſſe diſpoſitiones accidentales ſuperadditas eſſentiæ, & eodem medio concludit ꝙ quemadmodum unaquæq; res per ſe eſt ens, etiam per ſe eſt una, quia aliter ut deducit eſſet proceſſus in infinitum. Patet autem ꝙ niſi eſſet eadem perſeitas in utraq; præmiſſa, argumentum quia eſſet ſophiſticum, & in quatuor terminis, Amplius ibidē Ari. tex. cō. quinto habet ꝙ unius inquantum unum, & entis inquantum ens eędem ſecundum ſe ſunt paſsiones. Amplius. 10. Meta. tex. cō. 6. habet ꝙ ens, & unum æqualiter dicūtur de omnibus & idem habet in tex. cō. 7. & in tex. cō. 8. dicit ꝙ æqualiter aſſequuntur categorias ens, & unum, uidelicet ꝙ ſicut ens diuiditur in decem prædicamenta. ſic unum. & Commen. in cō. dicit ꝙ unum diuiditur in decem pędicamenta, & dicitur multipliciter ſicut & ens. unde ſicut ens eſt genus analogum ad decem prædicamenta, eodem modo et unum: unde ſicut eſt pędicatio ſuperioris de inferiori quādo ens prædicatur de decem prædicamentis, ita etiam eſt de uno. nam ſubſtātia uniuſcuiuſq; rei eſt una eſſentialiter ſicut eſt ens, ut dicit expreſſe Philoſophus, & Commen. 4. Meta. tex. com. 3. & ideo non poſſum non mirari de Ioan
B ne Scoto, & de ſequacibus & de multis aliis uiris illuſtribus tenentibus unum eſſe paſsionem entis, & pędicari de ipſo, & de inferioribus ad ens in ſecundo modo dicendi per ſe, & id quod fuit in cauſa quare deuenerint ad illam opinionem, quia iſti in ſcientia Diuina imitati ſunt Auicē. & Auer. tertio de Anima. cō. 30. dicit ꝙ nullibi ita errauit Auicen. ſicut in Meta. Auicen. autem ut ſcribit Auer. 4. Primæ philoſophię. cō. 3. & 10. Meta. com. 8. multipliciter errauit circa hoc, primo enim opinatus eſt ꝙ ens & unum dicunt accidētia ſuperaddita eſſentiæ, & cauſa erroris fuit quia non diſtinxit inter ens quod eſt tanquam genus, & inter ens quod ſignificat uerum. ens enim quod ſignificat verum & accidēs, & ens quod ſignificat genus ſignificat unū quodq; decem prædicamentorum multipliciter. unde. 5. Meta. cō. decimoquarto ſcribit Auer. debes ſcire ꝙ hoc nomē ens quod ſignificat eſſentia rei, eſt aliud ab ente qđ ſignificat uerum. Et ideo expoſitores diuerſantur in quæſito ſimplici, ſcilicet dicere utrum aliquid eſt in ſecūdo Topicorum, uel utrum collocetur in quæſtionibus accidētis aut generis, qui enim, intelligit de ente illud quod eſt cōmune decem prædicamentis dicit ꝙ collocatur in quæſtionibus generis, & qui intelligit de ente illud quod intelligitur de uero, dicit ꝙ collocatur in quæſtionibus accidē
C tis, & in libro Deſtructio deſtruct. in ſolutione tertii dubii inquit, nomen entis dicitur duplex. uidelicet dicitur de vero, & de oppoſito priuationis, & hoc eſt quod diuiditur ad decē prædicamenta, & eſt eis tanquam genus. Alius error Aui. fuit quod credidit ꝙ unum quod eſt ſynonymum enti ſit idem cum illo quod eſt principium numeri, & quātitatis, & quia tale unum numeratur in accidētibus, exiſtimauit ꝙ unum quod ſignificat omnia prædicamenta eſt accidens. Scotus autem in aliquibus cōcordat cum Auic. & in aliquibus diſcrepat. nam quia tenet unum eſſe paſsionem entis & dicere aliquam rationem poſitiuam ex natura rei conuertibilem cum ente, in hoc diſcrepat ab Auer. & tenet cū Auicen. Diſcrepat autem ab Auic. & concordat cum Auer. quia apud ipſum, & ſuos ſequaces non eſt idē unum quod conuertitur cum ente, & quod eſt principiū quantitatis, & numeri, neq; tenet ꝙ ens, & unum ſint diſpoſitiones accidentales ſuperadditæ eſſentiæ. ut tenuit Auic. Tu autem animaduerte, & conſidera quia multæ ſunt viæ iſtis temporibus multum remotæ à ueritate, & à ſyncera Philoſophia Ariſto. & unuſquiſq; cōfidit in proprio ingenio mihi autem ſatis fuerit excitare intellectus nobiles ad perſcrutationem ueritatis, quia non decet Philoſophum eſſe addictum alicui uiæ, & dimittere rationem. iſti. n. rectius Philodoxi nuncupantur, quam Philoſophi. ſemper aurea illa Platonis in Phædone ſententia mihi in ſimilibus caſibus occurrit. Nulli ſi inquit malum maius hominibus contingere poteſt, quam ſi rationes odio habuerint.

D Prop. 127.

Intellectus & intellectum & intellectio ſunt idem in abſtractis à materia.

FAmoſa eſt auctoritas, & ſolet allegari ex tertio de Anima tex. commen. 19. ubi Ariſtote. loquens de intellectu agente inquit idem autem eſt ſecundum actum ſciētia rei, & conſimile habetur ibidem in text. commen. 27 uera tamen eſt propoſitio in intelligentiis quæ in intelligendo nullo modo dependent à corpore, nec ut à ſubiecto, nec ut ab obiecto. ui. de præſens propoſitio ueritatem non habet de intellectu noſtro poſsibili. qui in intelligendo dependet à phātaſmatibus, ſiquidem oportet intelligētem phantaſmata ſpeculari, ut dicitur in tertio de Anima tex. com. trigeſimi, & trigeſiminoni. gloſſa eſt Auer. in eodem commen. decimonono ſuper hoc. inquit enim, et innuit ut reputo aliquid proprium Intellectui agenti in hoc in quo differt à materiali, ſcilicet ꝙ in intelligentia agente ſcientia in actu eadem eſt cum ſcito, ꝙ non eſt ſic in intellectu materiali, cum ſuum intellectum eſt res quæ nō eſt in ſe intellectus. conſimilem ſententiam habet Comenta. in. 12. Metaphyſi. commen. trigeſimonono, ubi inquit, intellectus & intellectū, & intelligens reducuntur in unū, & non differunt niſi ſecundum reſpectum diſpoſitionum: intellectus enim inquantum intelligit intellectum dicitur intellectum, & inquantum intelligit per ſe, ideſt per ſuam eſſentiam dicitur ꝙ intellectio per ſe eſt ipſe intellectus econtrario illi quod intelligit per aliud & hoc ut reputo addit commen. propter intellectum poſsibilem qui intel- E ligit per aliud ideſt per ſpecies aliorum, ut patet tertio de Anima. tex. com. octaui. ex cognitione enim aliorum deuenit in ſui cognitionem, & hic iterum expreſſe patet ꝙ ſcientia noſtra non eſt idem cum ſubſtantia intellectus noſtri, cuius oppoſitum quidam tenuerunt. conſimilem ſententiam habet clare Commen. in libro Deſtructio deſtructionum in diſputa. 5. in ſolutione ſecundi dubii ubi inqt, ipſi. ſ. Philoſophi opinati ſunt formæ ſunt inſcientes prout conſiſtunt in materia, & ſi forte inueniretur aliquid in materia non conſiſtens, manifeſtum eſt ꝙ eſt pura ſcientia, & hoc pateſit apud eos omni rōne. ipſi enim reperierunt formas naturales aliquo modo ſeparatas à materia, & ſunt pura ſcientia & intellectus, & intellectus non eſt aliud in eſſentia à forma rerum à materia ſeparatarū. Vnde poſtquam res quæ de ipſarum naturis non ſeparantur, ſic ſe habent, quanto magis illę quæ de Natura earum cōtinue ſeparantur, digniores ſunt quæ ſint purus intellectus & pura ſcientia, & quia rerum intelligibilia eadem ſunt ꝙ rerum ueritates, & intellectus non eſt aliud niſi comprehenſio intelligibilium, erit in nobis intellectus, & intelligibile unum & idem inquantum eſt intelligibile, & nulla eſt F ibi differentia niſi inquantum intelligibilia ſunt rerum intelligibilia quę de earum natura non ſunt intellectus, imo ſiūt intellectus prout intellectus ſeparat dictas formas à materiis ipſarum, & propter hoc intellectus noſter, & intelligibile non ſunt unum, & idem omnimode. Et aduerte ꝙ licet in omnibus intelligentiis citra intellectum poſſibilem ſecundū Peripateticos, iſta propoſitio, uera ſit, nullibi tamen ſimpliciter urificatur ſicut in intellectu Dei, ſicut gloſſat Commen. 12. Primæ philoſophiæ com. quinquageſimoprimo. Et ratio eſt, quia in ſolo primo quiditas, & eſſentia ſunt eadem ſimpliciter & omnibus modis, quia ipſe eſt ſolus ens per eſſentiam, & eſt quiditas abſoluta, & alia entia quiditatem habēt, ut dicit Auer. in diſput. 6. in ſolutio. ſexti dub. in libro. Deſtructionum.

Prop. 128

Non quodlibet agit in quodlibet, ſed determinatum in determinatum.

FAmoſa eſt ꝓpoſitio, & ſolet allegari ex primo Phyſicæ auſcultationis. tex. com. quadrageſimitertii & eſt una de ſuppōnibus conceſsis in ſcientia Naturali, & de numero illaru m propoſitionum quæ indigent modicu

G la innuitione, unde inductione & exemplo ſenſato perſua
deri poteſt, & placuit mihi in hoc loco ponere plures ex
huiuſmodi propoſitionibus quæ ſunt principia, & ſuppo
ſitiones cōceſſæ in ſciētia Naturali. Et ſunt hæc uidelicet,
Motum eſſe, multitudinem entium eſſe.
Primo Phyſicorum, tex.cō.8.
Naturam eſſe, & Naturæ diffinitio.
Secundo Phyſicorum, tex.com.3.& tex.com.6.
Omnia aut quædam moueri quæcunq; natura conſtant.
Primo Phyſicorum, tex.commen.11.
Ex nihilo nihil fieri.
Primo Phyſicorum, tex.commen.32.
Plures formas naturales eſſe in materia.
Commen.2.Phy.cō.21.ex fundamentis, quæ ponit Natu
ralis, eſt ꝙ plures formæ naturales ſunt in materia. & eſt ēt
ſententia Ariſt.in.6.Primæ philoſophiæ, tex.cō.primi.ubi
habet, Phyſica eſt circa ſubſtantiam, quæ ſecundū rationē
ut ſecundum magis non ſeparabilem ſolum. & ut ponde
rat ibi Com.ly.ſecundum magis ponitur propter intelle
ctum eadem etiam ſentētia habetur.1.Cœli.tex. cō. primi
de Natura ſcientia ferè plurima eſt de corporibus, &c.
Formas non mutari de materia in materiam.
Quarto Phyſicorum.cō.17.unum enim eorum quæ ponit
Naturalis eſt, ꝙ forma non ſeparatur per ſe.ſ.nō mutatue
de materia in materiam ſecundum ꝙ corpora mutātur de
loco in locum, ſed ſeparatio eius à materia eſt corruptio.
idem habet.5.Phyſico.cō.5.manifeſtum eſt ꝙ albedo eſt
H forma quieſcēs per ſe immobilis, & qui fingit ipſam mo
ueri non eſt loquendum cum eo in hac ſcientia.
Naturam agere propter finem.
Commenta.2.Phyſicorum, cō.74.hoc eſt maximum fun
damentum huius ſcientiæ.
Formas ſpecificas habere proprias materias.
Commen.8.Phy.cō.46.&.2.Meta.cō.15.contra Auicen.&
colligitur hoc ex mente Ariſt.in.10.Primæ philoſophiæ.
tex.cō.25.ubi habetur ꝙ ſi mas & fœmina ſpecie differrēt
non poſſent ex eodem ſpermate generari.ubi Comment.
inquit, & ideo materia maris & fœminæ eſt una uſt.
Naturam nihil fruſtra facere.
Primo Cœli, tex.cō.32.&.3.de Anima, tex.com.45.
Naturam de poſſibilibus facere quod melius eſt.
Secundo Cœli & mundi, tex.cō.34.& in libris de Anima
libus ſæpe. Naturam non facere ſaltum, ideſt de extremo
ad extremum ſine medio pertranſire.
Nono de Natura animalium.
Sed reuertamur ad declarationem propoſitæ propoſi
tionis, quæ, & ſi demonſtratione non indiget, tñ, aliqua in
nuitione declarari poteſt, & ni fallor, opinio Empedoclis
I metrice ſcribentis hoc uoluit dum protulit litem, & ami
citiam eſſe principia rerum natura conſtātium. nam ut in
quit, Ariſt.in primo Cœli & mundi in tex.cō.22. Nō enim
ſemel aut bis, ſed infinities oportet putare eaſdem opinio
nes peruenīſſe ad nos, & primo Meteororum hoc idem
aſſeuerat omnium natura conſtantia excepto Deo quod
erat cœlum ſecundū Empedoclem, conſtabant lite, & ami
citia, ut aſcribit Ariſt.ſibi in 3.Primæ philoſophiæ. in tex.
cō.15.ꝙ habuit ni fallor bonum intellectum. nam inducti
ue conſideranti in ſingulis quæ ſunt hic patebit eſſe quaſ
dam proprietates currentes inter entia.dotauit.n.ut inquit
Plato res natura proprietatibus, elementa enim numeris
ligata ſunt ut uoluit Plato, & ſecundum etiam Ariſt.men
tē ſunt in certo ordine, & menſura cōſtituta. nā ex uno pu
gillo terræ fiunt decem aquæ, & ſic deinceps de aere re
ſpectu ignis, & conſiſtunt in determinato ordine, quia or
do eſt natura ſenſibilium. Natura.n.eſt cauſa ordinationis
ut dicitur in.8.Phy.tex.com.15.& in.3.Cœli & mūdi.tex.
cō.24.unde nō in quolibet locata ſitu elementa ſaluari poſ
ADDI.* ſent.ut clare patet.*{ Vtriuſq; actus habet minimum tem
pus ad non excedere.2.Cœli.tex.cō.39. quæ dignitas in
ductione perſuadetur ibi unum quod quarum eſt opus eſt
gratia operis ſecūdo Cœli.17.eſt.n.dignitas, ut dicit Sim
plicius.} Currūt etiam proprietates in mineralibus & lapi K
dibus per quas mirabiles effectus perficiuntur. nam ma
gnes attrahit ferrum, & nō attrahit lapidem. ſimiliter rheu
barbarum ſepultum in milio, & caſſiā in arena, & fructus
in melle conſeruari diu cernimus: aurum etiam, ut inquit
Auer.5.colliget cap.24.dure patitur ab igne, & tñ in uen
tre ſtruthionis inuenitur notabiliter diminui, & nullus eſt
qui dicat hoc prouenire, quia caliditas eius ſit maior cali
ditate ignis, ſed eſt propter proprietatem currentem inter
ea. ſanguis hirci deſtruit adamantem, non autem alios la
pides. lapis ſmaragdus coitu diſſoluitur, ut dicit magnus
Alber.in lib.de Mineralibus, & lapidibus experimēto fuiſ
ſe comprobatum in Rege Vngariæ, & hoc non contingit
aliis lapidibus, ſanguis etiam hirci deſtruit lapidem in re
nibus genitū, & tamen iſta proprietas non eſt in ſanguine
humano. Vnde auctoritate Hermetis, mineralibus, & ue
getabilibus inſunt proprietates quæ ſi ab hominibus eſ
ſent cognitę poſſent homines operari quicquid per magi
cas conficitur artes. Et ſolertiſſimus naturæ rimator Ariſt.
in primo de Partibus animalium.c.5.dicit nullā rē adeo
uilem, & paruam eſſe in natura qua non liceat inſpectare L
aliquid diuinum, & admiratione dignum. Deſcendamus
parumper ad animalia, napellus coturnicibus eſt cibus, ho
minibus uero eſt uenenoſa medicina, helleborus turdis
cibus eſt, hominibus uero nequaquā: & ita eſt ēt de quali
tatibus manifeſtis. inquit enim Princeps in prima Fen pri
mi, doct. tertia cap.1.de cōplexionibus, quapropter una
medicina plerunq; eſt frigida humani corporis compara
tione, & comparatione corporis ſcorpionis calida, & hu
mani corporis comparatione calida, & frigida compara
tione corporis ſerpentis: immo illud mirabilius cōtingit
ꝙ homini ſano aliquid poteſt eſſe uenenum, & tamen la
boranti poteſt eſſe ſalutaris Medicina. & hoc uoluit dice
re Empedocles: nam Poetæ ut inquit doctiſſimus Petrus
noſter Grauina, plerunq, ueritates phyſicas poeticis figmē
tis, & metaphoris tegere conſueuerunt.

Sapiens cum cognouerit naturam iuſtitiæ exiſtentem in ſub ſtantia rerum, tunc ueniet ſimilari illi naturæ, & acquirere illam formam. Propō.128

ALEXANDRI & Auer. ſententia eſt in præfatione
primi libri Phyſicæ auſcultationis, iuſtitia ut ſcribit
Ariſt.in.5.Ethi. alia commutatiua, alia uero diſtributiua:
In hoc autem eſt differentia, quia commutatiua conſiſtit
in æqualitate, quæ eſt ſecundum Arithmeticam propor M
tionem, ut ſi do tibi centum, teneris reſtituere præciſe cen
tum. ſed diſtributiua conſiſtit in æqualitate quæ eſt ſecun
dum Geometricam proportionem, quemadmodum in
ciuitatibus bene legibus gubernatis, qualis eſt proportio
perſonæ ad perſonam, talis debet eſſe proportio dignita
tis ad dignitatem, & magiſtratus ad magiſtratum, & do
nec iſto modo uiuitur, bene ſe habet ciuitas: ſed quando
hoc non ſeruatur, tunc ſunt rixæ & contentiones. in ſub
ſtantia rerum reperitur iſta diſtributiua iuſtitia quæ à Deo
originem duxit. Inquit Ariſt. Cœli & mundi tex.com.100.
A primo quidem principio communicatum eſt eſſe, & ui
uere omnibus, his quidem clarius, his uero obſcurius. &
Auerr.in ſecundo Cœli & mundi, com. ſexageſimoquar
to inquit, quod diſtantiæ entium in hoc ſunt ualde diuer
ſæ. Non enim credēdum eſt intelligentias in eodem ordi
ne perfectionis eſſe collocatas, ſed eſt ibi magna latitudo
& diſtantia, & hoc etiam Diuinus Dionyſius Pauli qui ma
gnus in ſacris eloquiis fuit fidelis diſcipulus aſſeuerat in
libro de Cœleſti hierarchia, ſic etiā corpora cœleſtia ad
inuicem maxima ſunt colligata concordia, & iuſtitiæ uin
culo connexa intantum ꝙ Philoſophus in libro de Ani
malibus, & Cōmētator in libro de Subſtantia orbis dicūt,
ꝙ Luna inter orbes eſt ſicut terra inter elemēta, & quam
bene Seuerinus Boethius illam iuſtitiam contemplatur in
libro quarto de Philoſophica conſolatione Metro.6.

Suppōnes quædam in ſcientia naturali.

Iuſtitia in duplici eſt differentia.

* ADDI. Et a natura ut patet. 2. Cœli.te. com. aſſequas, & facit ordinē.

Si

A Si uis celſi iura tonantis
Pura ſolers cernere mente,
Aſpice ſummi culmina cœli,
Illic iuſto fœdere rerum
Veterem ſeruant ſidera pacem.
Non ſol rutilo concitus igne
Gelidum phœbes impedit axem:
Nec quæ ſum mo uertice mundi,
Flectit rapidos urſa meatus,
Nunquam occiduo lota profundo
Cætera cernens ſidera mergi,
Cupit oceano tingere flammas.
Semper uicibus temporis æquis
Veſper ſeras nunciat umbras.
Reuehitq; diem,luciſer almum.
Sic æternos reficit curſus.
Alternus amor ſic aſtrigeris,
Bellum diſcors exulat oris.
Hæc concordia temperat æquis
Elementa modis,ut pugnantia
Vicibus cedant humida ſiccis:
Iungant fidem frigora flammis.
Pendulus ignis ſurgat in altum,
Terræq; graues pondere ſidant.

B Et cætera.ubi manifeſte patet mundum ſuperiorem intelligibilem atq; corporeum,& hunc inferiorem in iuſtitia deſtributiua conſiſtere,ſic procedit natura ab elemẽtis gradatim ad mineralia,& lapides:a lapidibus ad plantas, a plantis ad animalia ,& ab animalibus tandem ad hominem,de quo Ariſt .in primo Politiccs ita ſcribit,Vt enim perfectione ſuſcepta optimum cunctorum animalium eſt homo,ita ſi alienus fiat a lege , & a iudiciis peſſimus eſt omnium animalium.Et ratio eſt,ut mihi datur cernere, quia ea quę a natura fiunt increpanda non ſunt.Animalia autem ex naturæ inſtinctu excunt in ſuos actus,non eſt imputandũ lupo ſi uorax ſit,nec leoni ferocitas,nec tigribus crudelitas:ſed uitia nobis imputanda ſunt, quia non ſponte natura aliquis malus naſcitur,ut inquit Plato,ſed ꝓpter malam prauamq; educationem.Et Ariſt.in.2. Ethicorum inquit,ꝙ uirtutes non ſunt nobis a Natura neq; præter naturam,ſed ſumus nos ad illas quidem recipiendas natura apti,perficimurq; per conſuetudinem . De iuſtitia autem ita ſcribit Philoſophus.5.Ethi cap.4.Excellẽtiſſima uirtutum eſſe uidetur iuſtitia,&neq; Heſperus,neq; Lucifer ita mirabilis,ac in prouerbio dicimus omnes ſimiliter uirtutes iuſtitiæ ineſſe,& perfecta maxime uirtus, qm̃ perfectæ nirtutis eſt opus,perfecta autem quod eã habens ad aliũ quoq; ut poteſt uirtute,non ſolum ad ſeipſum.Et beatus Augu.in ſermone quodam de iuſtitia,inquit:tolle iuſtitiã a regnis,quid ſunt regna niſi aperta latrocinia?
turam iuſtitiæ quæ rariſſima eſt in terris hac tẽpeſtate am

C

Cum igitur Sereniſſime Princeps ſapientia polleas, naplectere,& excole ſicur incepiſti ,eris enim in numero heroum,& ſola phœnix in hoc regno uirtutum omnium, cui me plurimum commendo.

Et ſic finem imponere cõſtitui huic operi , in quo ſi qd dixerim ꝙ Chriſtianæ religioni aduerſari uidetur illud recitando opiniones Philoſophorum,unuſquiſq; me dixiſſe certo ſciat in his,& in omnibus aliis ſcriptis meis,ſemper me ſubmitto iudicio Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ,nihil .n.adeo mirabile dicitur de diuinis rebus quod ſapiẽs credere non debeat,ut inquit Pythagoras. Compleui autem hoc Neapoli Anno Domini Milleſimo quingenteſſimo uigeſſimotertio.Dum ſcientiam diuinã publico ſtipẽdio legerem apud ſanctum Laurentium ſub regimine Reuerendi patris fratris Antonini de Antoroſa de Neapoli,cui ego plurimum debeo. D

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

*A B C D E F G H I K L M N O P.

Omnes ſunt terniones,præter * duernionem,& P quaternionem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, Ioan. Gryphius excudebat,
ſumptibus Petri de Fine.
M D LVI.